This is a reproduction of a library book that was digitized by Google as part of an ongoing effort to preserve the information in books and make it universally accessible.

Google™ books

https://books.google.com

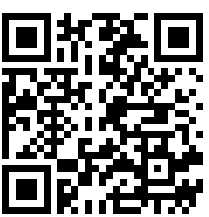

KAIS.KÖN.HOF- BIBLIOTHEK
27.965-B
ALT-

L. a. 36. D. 10.

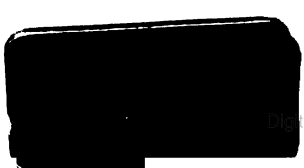

Digitized by Google

27965-E

Digitized by Google

Digitized by Google

Obći

ZAGREBAČKI

KOLENDAR

za godinu

1846.

Tečaj pàrvi.

Digitized by Google

Digitized by Google

OBĆI
ZAGREBAČKI
KOLENDAR

za godinu

1846.

S višjim dozvoljenjem izdan.

Slavoljub Vrbančić,
učrednik.

Lavoslav Župan,
izdatelj.

U ZAGREBU
tiskom Franje Suppana, c. k. pov. knjigotiskara i knjigotàržca.

Digitized by Google

1. SĚČANJ, JANUARIUS.

Prezimec, Malobožičnak (*hràvatski*).
Prosinc, prosimic, pervnik, novoletnik (*slovenski*).
Leden (*slovačko-česki*).
Styczen (*poljski*).
Genvarj, Januar (*ruski*).

Gennajo (*talianski*).
Janvier, Nivôse (*franceczki*).
Enev (*španjolski*).
January (*englezki*).
Eismonat, Starrmonat, Kältemond (*nèmački*).
Boldog-asszony hava, télhó (*madjarski*).

Dani	Katolikah	Evangelikah	Pravoslavnih
	Sěčanj.		Prosinac.
Č.	1 Nova godina, (Obrězanje G. N. Isusa) Odilo.	Nova godina	20 Ignatie †
P.	2 Blag (Makario). Abel i Set. Adelaid. Narcis. Marcelin.	Abel i Set	21 Julio †
S.	3 Florent., Genoveva. Petar Balsamski. Goldina.	Enok	22 Anastazia †
1.	D Nove godine. Mate II. 19—28. Ustani i uzmi děte i mater njegovu i pojdi u zemlju Israelsku.		G29 po Duh.
N.	4 Priskus Pr. Benedikta. Trivun. Tito biskup.	Lot.	23 10 Muč. †
P.	5 Milica (*Emilia*). Šimun. Telesfor. Gerlak P. Tobiaš.	Šimun.	24 Eugenia †
U.	6 Sv. 3 kralja (Bogojavljenje). Gašpar, Melkior. Baltazar	Bogojavljenje	25 Božić
S.	7 Lucian. Kanut. Valent. [Svetozar.	Rajmun.	26 Sab. Bog
Č.	8 Bogoljub (*Teofil*). Častimir (*Ehrenfried*). Gudila.	Svètoslav.	27 Stěpan M.
P.	9 Ljuboslav (*Julian*) i Basilisa. Davroslava (*Martiana*).	Davrovit	28 12000 M.
S.	10 Pavo 1. pustinjak. Slavimir. Eleonora. Nikanor.	Pavo 1. pušt.	29 Mladènci
2.	D Vodokarsna 1. Luka II. 42—52. Isus 12 godinah star zaostade u Jerozolimu i naučase.		G30 po Duhov.
N.	11 Theodosio. Zdravko (*Salvius*). Matilda.	Blagovita	30 Anizio M.
P.	12 Blagoslav (*Benedik bisk.*). Satir. 42 Mučenika.	Rajnhold	31 Melania
U.	13 Bogomir (*Gotfried*). Radovan (*Hilarius*). Veronika.	Radovan	1 Sěč. 1846.
S.	14 Srěćko (*Felix*). Makrina. Sava biskup. Sabaş.	Srěćko (*Fel.*)	2 Silvester
Č.	15 Mavro Opat. Isidor Aleksandrinski. Habakuk.	Mavro	3 70 Apošt.
P.	16 Marcello, Honoratus, Oto, Adjutus. Fursäus.	Vilim	4 Bogumil
S.	17 Antun pustinjak. Leonila. Marjan. Genulf. Sulpicio.	Antun pust.	5 Malakia †
3.	D Vodokarsna 2. Ivan II. 1—11 O piru u Kani Galilejskoj.		F Vodokarsna
N.	18 Ime Isusa, Prěstolje sv. Petra u Rimu, Liberata, Prisk.	Priska	6 Vodokars.
P.	19 Kanimir Danianski. Pia. Henrik. Avakum. Agricia.	Sara	7 Ivan kàrst.
U.	20 Fabian i Sebastian. Neofit. Eutim. Flamin.	Fabian i Seb.	8 Gjorgje
S.	21 Janja (*Agnes*). Fructuosus, Menrad. Publio.	Ljubica	9 Polimut
Č.	22 Vincentius. Anastas. Teodolina. Orontia. Mona.	Anastasia	10 Glišo B.
P.	23 Zaručenje B. D. Marie. Ivan milostivi. Toma Alem.	Emerentia	11 Teodosio
S.	24 Častibog (*Timoteo*). Pribidian. Macedon. Jakopova.	Častibog	12 Taciana
4.	D Vodokarsna 3. Mat. VIII. 1—13. Ozdravljenje gubavca.		F1 po Vodok.
N.	25 Obratjenje sv. Pavla. Juventin. Maxim. Popo. Anania.	Obrat. Pavla	13 Hermila
P.	26 Polikarp. Pavla. Kono. Batild. Maro. Haceka.	Svemil	14 Savo Ap.
U.	27 Ivan zlatousti. Živko (*Vitalian*). Todorik. Dev.	Ivan zlatou.	15 Pajo Tiv.
S.	28 Dragutin veliki (*Karlo*). Margareta. Julian bisk.	Dragutin V.	16 Petar K.
Č.	29 Franjo Sales. Aquilin. Valerius. Gildas. Sabina M.	Boleslav	17 Antun V.
P.	30 Martina. Hipolit. Savina. Amnihard.	Adalgunda	18 Atanasia
S.	31 Ljudevita Albertoni. Ljubovit. Petar Nolaski. Ciril.	Virgilio	19 Makra

Digitized by Google

Dnevnik.

Dan.		Dohodak.	Trošak.

Digitized by Google

Bilježnica.

Digitized by Google

Dani	Mozejci 5607. IV. Tebeth	Muhamedanci 1262. Moharem.	Sunce Izh. U. M.	Sunce Zah. U. M.	Duljina Dana. U. M.	Mesec stojnja	Pravo podne U. M. S.	Nebeske i zračne promene, i osobitije opazke za svakdanji život.
1	3	3	7 54	4 6	8 14		12 3 51	Zdravo i srětno novo lěto.
2	4	4 1. Džuma	7 53	4 7	8 15		12 4 19	Burno vrěme i mećave trajat će do četvărtoga
3	5 14. Sab.	5	7 53	4 7	8 16		12 4 47	
4	6	6	7 52	4 8	8 17		12 5 14	☽ Părvi četvărt po podne 3 sata 31 min.
5	7	7	7 52	4 8	8 18		12 5 42	
6	8 Post	8	7 51	4 9	8 19		12 6 8	Svetjenje vode. Danas se počinje sloboda ženitbe i poklade do 24. Veljače.
7	9 Post	9	7 50	4 10	8 20		12 6 34	
8	10 Post, obsě-	10 Ašura	7 49	4 11	8 22		12 7 0	
9	11 djenje Jer.	11 2. Džuma	7 48	4 12	8 24		12 7 25	postoja zima,
10	12 15. Sab	12	7 47	4 13	8 26		12 7 50	oblačno vrěme,
11	13	13	7 46	4 14	8 28		12 8 14	svejednaka zima,
12	14	14 Srětni	7 45	4 15	8 30		12 8 37	sněga dosta.
13	15	15 dani	7 44	4 16	8 32		12 9 0	○ puni měsec po podne 3 sata 7 min.
14	16	16 Jeraz. Kibl	7 43	4 17	8 34		12 9 22	oblačno burno, i větar
15	17	17 post.	7 42	4 18	8 36		12 9 43	sněgovito
16	18	18 3. Džuma	7 41	4 19	8 38		12 10 4	burno i nepriazno
17	19. 16. Sab.	19	7 40	4 20	8 40		12 10 24	burno i pomalo studeno. Sajam u Požegi i u Debrecinu.
18	20	20	7 39	4 21	8 42		12 10 43	
19	21	21	7 38	4 22	8 44		12 11 2	mećava i nestalno.
20	22	22	7 37	4 23	8 46		12 11 19	☾ zadnji četvărt po podne 4 s. 57 m. — Sunce ulazi u ♒ u jutr. 10 s. 11. m.
21	23	23	7 36	4 24	8 48		12 11 36	
22	24	24	7 35	4 25	8 50		12 11 52	
23	25	25. 4. Džuma	7 34	4 26	8 52		12 12 8	Sajam u Osěku.
24	26 17 Sab.	26	7 33	4 27	8 56		12 12 22	velika zima, větar i sněg.
25	27	27	7 31	4 29	8 59		12 12 36	vedro, zima raste.
26	28 Sadakah iz-	28	7 30	4 30	9 2		12 12 49	velika zima.
27	29 [ključenje.	29	7 28	4 32	9 4		12 13 1	● mladi měsec u jutro 10 s. 28 m.
28	1 Šebath	30	7 27	4 33	9 7		12 13 13	
29	2	1 Safar	7 25	4 35	9 10		12 13 24	sve jednako, dažd do svărhe
30	3	2 5. Džuma	7 23	4 37	9 14		12 13 33	Sredina Pokladah.
31	4 18. Sab.	3	7 21	4 39	9 18		12 13 42	burno i větar.

Sajmi. 1. Darda. — 6. Věrovitica, Lužani, V. Varadin, Vesprim, Debrecin. — 7. Klanjec, S. 3 Kralji., Ravna gora. Samobor. — 12. Za esje. — 13. Koprivnica, Sibinj. — 15. Nitra, Jegar. — 17. Požega. — 18. Budim, Gjur. — 19. N. Lipša — 20. Osěk, Križevci, Košice. — 22. Tarnava. — 26. Topolovec, Sombathelj. — 27. V. Kaniža.

„*Sěčanj* měsec od *sěčenja* ima
Svoje ime, to je znano svima,
Koji gradju sěkirami ore,
Il za vatru dărvetje obore."

Ljubav prama domovini jest velika duboka rěka, tok njezin nedade se zajaziti, ako li joj se zaprěke stave, ona će ih svojim žestokim valom provaliti, ili će obale ili brěgove prodrěti, i celu okolicu poplaviti i potopiti; i sve većma će neodoljivom silom běsniti, dok si sama povoljni tečaj nenapravi.

Ljubav prama domovini jest kano železo; iz ognja i izpod kladiva izilazi još světlie i tvărdje.

Digitized by Google

2. VELJAČA,

Svečen, Veljak (*hàrvatski*).
Svićan, drujnik (*slovenski*).
Unor (*slovačko-českí*).
Luty (*poljski*).
Februar, Fevralj (*ruski*).

FEBRUARIUS.

Febbrajo *talianski*.
Février, Pluviôse *francezki*.
Febrero (*španjolski*).
February (*englezki*).
Hornung, Wechselmond, Eismond (*nèmački*)
Böjtelö-hava, télutó (*madjarski*).

Dani	*Katolikah*	*Evangelikah*	*Pravoslavnih*
	Veljača.		*Sěčanj.*
5.	D. Vodokarsna. 4. **Mat. VIII. 23 — 27. Bura morska utišana.**		F2 po Vodok.
N	1. Ognoslav M. (*Ignacio*), Brigita. Klaro M. Pavao Tr.	Brigita	20 Eutim. V.
P	2. Světlo Marinje (*Svěćnica*). Drěnka. (*Cornelia*).	Světlo Mar.	21 Maksim.
U.	3. Blaž. Hadelin. Odorik. Vereburga. Flodoald.	Vlastimil	22 Timotej A.
S.	4. Veronika. Andrija Kors. Aventin. Gilbert. Rembert.	Veronika	23 Klement.
Č.	5. Agata. Adelaida. Domitian. Modesto. Domician.	Dragomira	24 Ksenia
P.	6. Dorotea. Hildegunda. Silvan. Amando. Vedasto.	Dorota D.	25 Gregur B.
S.	7. Romualdo. Leonio. Božidar (*Theodor*). Rikardo.	Rikard	26 Ksenofon.
6.	D. Sedamdesetna. **Mat. XX. 1 — 16. Vinogradski poslenici i domaćin.**		F Trnoděn.
N	8 Ivan Malt. Honorat, Marina, Stěpan Gradmontski.	Ivan od Mat	27 Ivan Zlat.
P.	9 Apolonia, Alto, Ansberto, Marian, Teliao.	Apolonia	28 Jevrem S.
U.	10 Skolastika, Erlulf, Gabriela, Soter Muč., Vilelmo.	Eufrazia	29 Ignatije
S.	11 Željko (*Desiderio*). Theodora, Adolfo Eufroz.	Eufrozina	30 Hipolit.
Č.	12 Eulalia, Damjan, Benedikto, Meletio, Marcela.	Eulalia	31 Ciro i Jov.
P.	13 Gregorio (*Gàrgur II. P.*), Mavra, Jordan.	Jordan	1 Veljača.
S.	14 Valentin B., Jakov Muč., Maro Op. Ausentio P.	Valentin	2 Sretenje G.
7.	D. Šesdesetna. **Luk. VIII. 4 — 15. Sějalac i sěme posějano.**		F1 Mitareva
N	15 Faustina, Sigfrid, Jovita, Erik, Georgia.	Jovita M.	3 Simun B.
P.	16 Ljuboslava (*Juliana*), Ilija Izp. Tanko, Filipina.	Dalibor	4 Isidor Pil.
U.	17 Konstantin, Bonos, Silvin, Konstantia.	Konstantin.	5 Agata M.
S.	18 Flavian, Hildebert, Prepedigna, Simeon, Rodj. G.	Konkordia	6 Vukola
Č.	19 Gabin, Barbat, Konrad Pust. Sabina.	Konrad	7 Partenia B.
P.	20 Eleuter, Kolerin, Ermenilda, Euchar.	Eleuter.	8 Bogumil
S.	21 Eleonora, German, Verulo, Severian, Randoald.	Eleonora	9 Nikefor.
8.	D. Petdesetna. **Luk. XVIII. 31 — 43. Ozdravljenje slěpca.**		F2 Mesopusna
N	22 Prěstolje Sv. Petra Antiok., Papia, Talas Pust.	PSP. Antiok.	10 Haralimp.
P.	23 Romana, Margareta, Florencio, Lazar. Reinhardo.	Seren	11 Blaž
U.	24 Matija Ap., Primitiva, Robin, Montan.	Matia Ap.	12 Melet. †
S.	25 Čista Srěda (*Pepelnica*), Valpurga, Konst.	Alexander.	13 Martin. †
Č.	26 Nestor, Aleksandro, Atanasia, Viktor.	Branislav.	14 Auksent. †
P.	27 Leandro, Baldomir, Julian, Honorina.	Božidar	15 Onesim. †
S.	28 Dositej, Osvaldo, Iveta, Seren, Proterio.	Leander B.	16 Amfil. †

Digitized by Google

Dnevnik.

Dan.		Dohodak.	Trošak.

Digitized by Google

Bilježnica.

Digitized by Google

Dani	Mozejci 5607. V. Šebat.	Muhamedci 1262. 2. Safar.	Sunca Izh. U. M.	Sunca Zah. U. M.	Duljina Dana. U.	Duljina Dana. M.	Mjesec u znoji	Pravo podne. U.	Pravo podne. M.	Pravo podne. S.	Nebeske i zračne promêne, i osobitie opaske za svakdanji život:
1	5 Elias	4	7 20	4 41	9	22		12	13	51	Větar, studeno;
2	6	5	7 18	4 43	9	26		12	13	58	Svetjenje svěćah.
3	7 Elizej	6	7 16	4 45	9	30		12	14	5	☽ 1. četvàrt u jutro 6 s. 17 m.
4	8	7	7 15	4 46	9	33		12	14	10	Sajam u Sisku.
5	9 Blagd. dàr-	8	7 14	4 47	9	35		12	14	15	Zima, nestalno i větar;
6	10 [vah.	9 6 Džuma.	7 12	4 49	9	38		12	14	20	Kao juče do 10.
7	11 19. Sab.	10	7 11	4 50	9	41		12	14	23	Velika zima.
8	12 Eman.	11	7 9	4 51	9	43		12	14	25	Dan narodjenja Nj. Vel. Matere Carice.
9	13	12	7 8	4 53	9	46		12	14	27	
10	14 Eos	13	7 6	4 55	9	50		12	14	28	Najljutja zima.
11	15 Blagd. ves.	14 Srětni	7 4	4 57	9	54		12	14	28	○ Pun měsec u jutr. 10 s.
12	16 Efr.	15 dnevi	7 2	4 59	9	57		12	14	29	17 m.
13	17	16 7. Džuma.	7 0	5 0	10	0		12	14	26	Jaka bura i oštra zima.
14	18 20. Sab.	17	6 59	5 2	10	4		12	14	24	Kao juče vrěme i sněg.
15	19 Ezekiel	18	6 57	5 4	10	8		12	14	21	Burno, kiša i větar.
16	20	19	6 56	5 6	10	11		12	14	18	Kiša pada podosta.
17	21	20	6 54	5 7	10	14		12	14	13	Kao juče i burno.
18	22 Niskala smàrt.	21	6 52	5 9	10	18		12	14	8	○ u [illegible]rano u jutr. 12 s. 53 m.
19	23 Post 10 St.	22	6 50	5 11	10	22		12	14	2	☾ zadnji četvàrt rano.
20	24	23 8. Džuma.	6 48	5 13	10	26		12	13	56	49 m. burno; toplo i lěpo.
21	25 21 Sab.	24	6 46	5 15	10	30		12	13	49	Ugodno do 28.
22	26	25	6 45	5 16	10	33		12	13	41	Toplo i lěpo.
23	27	26	6 43	5 18	10	36		12	13	33	Sutrašnjim danom svàrše se
24	28 Habakuk	27	6 42	5 19	10	39		12	13	24	Poklade.
25	29 Smàrt Antiok.	28	6 40	5 21	10	42		12	13	15	● Mladac večeras 8 s.
26	30 Rošod [Epif.	29 Trubl. uzk.	6 38	5 23	10	45		12	13	4	37 m.
27	1 Adar	1 Rebi-el-avel.	6 37	5 24	10	48		12	12	53	Od juče se zabranjuje pirovanje, i počinje Korizma.
28	2 22. Sab.	2 [9 Džuma.	6 35	5 26	10	51		12	12	42	

Sajmi. 1. Opava do 14. – 2. Pečuh, Ostrogon (Gran). — 4. Sisak. —9. Gorica, Almaš, Tàrnava, V. Varadin. — Sibinj, Šoprun. — 14. Samobor. — 17. Koprivnica. — 18. Sibinj u Erdelju. — 20. Irig. – 23. Klanjac, Nitra, Čakovac. — 24. P. Varadin, Zemun, Vac, Kaloča, Muhač.

„*Veljači* je od starine ime,
Dugo neću baviti se njime,
Jer to i naš običaj svědoči,
Što njom biva, kazat' ću u oči:
Ovi měsec bivaju Poklade,
S kojih mnogi i svašta dopade,
Pustivši se u razsipnost tare
Svoje zdravje, kuću i domare:
Trošeć, na što od potrěbe nije;
Kad nestane, tad uzdiše, gdi je?
Dobri ljudi drugačie rade,
I razložno provode Poklade:
Sastanu se na ljubazne časti,
Jedan drugom slobodu povlasti,
Jěst' i piti koliko je dosta,
Da vrativ se, nepromaši mosta:
Neoblače na sebe utvore,
Već provode mirni razgovore,
Po starinski měd sobom *veljaju*,
Što od davna, il od skora znaju;
Odtud mislim, da *Veljača* posta,
Od imena nje nek bude dosta."

Jezik je tumačitelj svega onoga, što čověk misli, ćuti i věruje. On je svetinja naroda: dokle on živi, i dokle se ceni i poštuje, uprav dotle i narod živi, dotle razuměti i sjediniti se može. Oko obćega predmeta narodne dike, i oko ovoga jasnoga srědišta narodne slave nek se skupe svi, koji ćutiti i misliti znadu, i neka ga věrno i složno sve više i bolje izobražavaju.

Digitized by Google

3. OŽUJAK,

Sušec, Gergurjevčak (*hàrvatski*).
Sušic, postnik, brezen, tretnik (*slovenski*).
Brezen (*slovačko-češki*)
Marzec (*poljski*).
Mart (*ruski*).

MARTIUS.

Marzo (*talianski*).
Mars, Ventôse (*francezki*).
Marzo (*španjolski*).
March (*engleski*).
Thaumonat, Windmond Knospenm. (*němački*).
Böjtmás'hava, tavaszelö (*madjarski*).

Dani	*Katolikah*	*Evangelikah*	*Pravoslavnih*
	OŽUJAK.		*Veljača*
9.	D Čista. Mat. IV. 1 — 11. Isusa u pustinji vrag napastuje.		Fò Bělo
N.	1 Bèlan (*Albin*), Gàrgur Nis. Antonina, David.	Branibor	17 Božidar
P.	2 Simplicio, Dragutin Dobri, 80 Muč. Talijan.	Karlo F.	18 Lav P.
U.	3 Miroslav (*Friedrich*), Kunegunda, Marino,	Kunegunda	19 Archip.
S.	4 Kazimir Poljski, Adrian. Lucio Papa, Kvatr, †	Adrian	20 Čista Srèd.
Č.	5 Adrian. Eusebio. Koleta Dèv. Gerazimo.	Fridolin	21 Timotej
P.	6 Janja, Fridrik, Fridolin, Kineburga. Kadval.	Fridrik	22 Eugen
S.	7 Toma Akvin., Bruno, Ruža. Julian. Philemon.	Bogomil	23 Polikarp
10.	D Počlata. Mat. XVII. 1 — 9. Isus se preobražuje.	Mat. XV. — Isus ozdravlja kćer žene Kanaanej.	Fò Čistò
N.	8 Ivan Božj., Blažena (*Beata*), Pavao Teb. Perpet.	Filemon.	24 Osè čIvana
P.	9 Cirilo i Metod. Franja Udova. Rebeka.	Ciril i Metod.	25 Farasia
U.	10 Aleksandro, 40 Muč. Blažko, Kajo, Bonifacio, Pacian.	Skender	26 Porfirij
S.	11 Heraklio, Sofronia, Evtimio, Evlogije, Konstantin.	Ružoslava	27 Prokop
Č.	12 Gargur IX. P., Maron, Teofan, Dionizio, Pavao bisk.	Gàrgur	28 Vasilije
P.	13 Ružena (*Rozina*), Nikefor, Konsorcia, Eufr.	Salomon	1 *Ožujak*
S.	14 Matilda. Nikander, Afanasia. Mehtilda. Hilberto.	Eutik.	2 Theodosio
11.	D Bezimeny. Luk. XI. 4 — 15. Isus vraga iztěruje iz němoga		Fò Počlata
N.	15 Zakarija Papa. Saturnin, Matrona, Sofija, Longin.	Longin.	3 Eutrop.
P.	16 Heriberto, Gàrgur Pust., Avram Pust., Isop.	Cirjak.	4 Gerazim.
U.	17 Gertrud, Josip Arim., Patricio, Benigna, Agrikola.	Gertruda	5 Konon M.
S.	18 Slavoljub (*Eduard*), Aleksandro, Kirilo Ot. Fridan.	Anselmo	6 42 Muč.
Č.	19 Josip, Zaruč. B. D. M., Amancio, Landolfo.	Jaroslav	7 Vasil.
P.	20 Jaćim (*Joachim*), Ambrozio, Hipolit, Vulfram,	Ruprecht	8 Teofilak
S.	21 Benko, Biril. Vuksan, Emma, Serapion.	Benedik	9 40 Muče.
12.	D Sredoposna. Ivan. VI. 1 — 15. Isus nahranjuje 5000 ljudih.		Fò Bezumena
N.	22 Vasil, Boguhval (*Deogratias B.*), Oktavian.	Kazimir	10 Kodrat
P.	23 Merbod, Vladan, Teodosia, Nikola Fl., Humberto.	Eberhard	11 Sofron
U.	24 Miroslav (*Gabriel*), Romulo, Pafnucio, Simo Trien.	Teodor	12 Teofil Ap.
S.	25 Blagovèst (*Nazveščenje B. D. M.*) Kaminik. Dula.	Blagovèst	13 Nikifor P.
Č.	26 Manojlo, Evtihie, Olimpia, Izrael, Poncio Opat.	Emanuel	14 Benedik
P.	27 Ruprehto, Lidia, Ivan Pust. Patricio Evtropio.	Augusta	15 Agapije
S.	28 Andjelika, Kastor, Janja (*Agnes*) Česk. Guntram.	Feliks B.	16 Savina i P.
13.	D Gluha. Ivan VIII. 46 — 50. Židovi hoće da Isusa kamenuju.		Fò Sredoposna
N.	29 Cirilo B. Jerus, Augusta, Jonas Muč. Eustasia.	Jonas	17 Aleksa
P.	30 Kvirin, Gvido, Andjelika, Regulus. Rikardo.	Kvida	18 Kiril †
U.	31 Gvido Opat, Balbina, Amadeus, Amos Prorok.	Benjamin	19 Krisost. †

Digitized by Google

Dnevnik.

Dan.		Dohodak.	Trošak.

Digitized by Google

Bilježnica.

Digitized by Google

Dani	Mozejci 5607. VI. Adar.	Muhamedci. 1262. 3. Rebi el-avel.	Sunca. Izh. U. M.	Sunca. Zah. U. M	Duljina Dana. U.	Duljina Dana. M.	Mjesec	Pravo podne. U.	Pravo podne. M.	Pravo podne. S.	Nebeske i zračne promene, i osobitie opazke za svakdanji život.
1	3	3	6	34	5	27	10	54	♑	12	12	30	Sajam u Aradu, studeno.
2	4	4	6	32	5	29	10	57	♑	12	12	18	Mutno i zima.
3	5 Jakob.	5	6	31	5	30	11	0	♑	12	12	5	Sutra v. sajam u Bočnu.
4	6	6	6	29	5	32	11	4	♒	12	11	52	☽ Parvi četvàrt obnoć 11 s. 37 m. mutno i zima
5	7 Post T. M.	7	6	27	5	34	11	7	♒	12	11	38	popuštja. Toplo. Četvàrtni
6	8	8 Med.p Stol.	6	26	5	35	11	10	♒	12	11	24	post iliti Kvatreni post.
7	9 23. Sab.	9 10. Džuma	6	24	5	37	11	14	♒	12	11	10	
8	10 Jafet	10	6	22	5	39	11	17	♓	12	10	55	Sve jednako toplo.
9	11	11 Sveta noć.	6	21	5	40	11	20	♓	12	10	40	Patron Moravske.
10	12 Jaso	12 Narodj. M.	6	19	5	42	11	24	♈	12	10	24	Toplo i mutno.
11	13 Post Esth.	13 Srětni	6	17	5	44	11	27	♈	12	10	9	Kiša i toplo.
12	14 Fur. Ham. s.	14 dnevi.	6	16	5	45	11	30	♉	12	9	52	Lèpo i toplo do 16.
13	15 Šušan Fur.	15 11. Džum.	6	14	5	47	11	34	♉	12	9	36	☹ Pun měsec rano 3 s
14	16 24. Sab.	16	6	12	5	49	11	38	♉	12	9	19	54 m. veoma ugodno.
15	17	17	6	10	5	51	11	42	♊	12	9	2	Sajam u Bezdanu.
16	18	18	6	8	5	53	11	46	♊	12	8	45	Toplo nu ujedno mutno.
17	19	19	6	6	5	55	11	50	♋	12	8	27	Studeno i mutno do 19.
18	20	20	6	4	5	57	11	54	♋	12	8	9	Sutra ☉ u ♈ rano 12 s. 51.
19	21 Jonas.	21	6	2	5	59	11	58	♌	12	7	51	Sajam u Krapini.
20	22	22 12. Džuma	6	1	6	0	12	1	♌	12	7	33	☾ Zadnji četvàrt popodne 3 s. 3 m. Danas počima:
21	23 25. Sab.	23	6	0	6	1	12	3	♍	12	7	15	
22	24	24	5	58	6	3	12	6	♍	12	6	57	Prolětje rano po 12 s. 51 m.
23	25	25	5	56	6	5	12	10	♎	12	6	38	Vašar u Mitrovici. Mutno,
24	26 Jezaja.	26	5	54	6	7	12	14	♎	12	6	20	smàrzava se. Zima raste do
25	27 Hazod.	27	5	53	6	8	12	17	♏	12	6	1	29. Oblačno. Mutno i jaka
26	28 Rev. E. Ant.	28	5	51	6	10	12	20	♏	12	5	43	zima. Sajam u Koprivnici.
27	29	29 13. Džuma	5	49	6	12	12	24	♐	12	5	24	● Mladi měsec jutrom 6
28	1 Nizan. 26. S.	30	5	47	6	14	12	28	♐	12	5	5	s. 56 m.
29	2 Smàrt dětce	1 Rebiel-aker	5	45	6	16	12	31	♑	12	4	47	Mutno, zima popuštja.
30	3 [Aronove.	2	5	44	6	17	12	34	♑	12	4	29	Sněg i zima. Maglovito,
31	4 Lukas.	3	5	42	6	19	12	38	♑	12	4	10	kašnie vedro, zima.

Sajmi. 1. Arad. — 2. Klanjec, Vinica, Voća, Bàrno u Moravskoj. — 3. Požun. — 4. Bocen u Tirolskoj. — 8. Irig, Berzovica. — 9. Koprivnica, Njitra. — 10. Našice, Sibinj u Erdelju. — 12. Ivanić. Kostajnica, Erdud, Apatin, Bodjani, Grana, Kečkemet, Vesprim, Kološvar (Klausenburg). — 19. Krapina, Samobor, Lipovljani, Šid, Feričanci, Pešt, Temišvar. — 21. Mitrovica, Medjurič. — 22. Gradac u Štajerskoj, Prag u Českoj. — 25. Novska. Podvinje, Feldvar. — 26. Koprivnica.

„Pramalčtje *Ožujak* izdaje,
Ožujeć se *jugom* jer nastaje:
I kad sněga popiju ledine,
Odmah jaglac u šumarku sine,
I *ožuti,* smějuć se pod gàrmom
Ravnim sja se i po putu stàrmom.“

Zlim ljudma ono, što je dobro, čini se da je zlo. — Najdoše lupeži pěvca, pak govorahu: „Ubijmo ga, ovo je naš zlotvor, taj obnoć vičući budi ljude, te nam nije slobodno tudji imetak grabiti.“

Digitized by Google

4. TRAVANJ,

Traven, Jurjevčak, (*hàrvatski*).

Mali traven, štertnik, (*slovenski*).

Duben (*slovačko-češki*).

Kwiecien (*poljski*).

Aprĕlj, Aprilis (*ruski*).

APRILIS.

Avrile (*talianski*).
Avril, Germinal (*franceski*)
Abril (*španjolski*).
April (*engleski*).
Keimemonat, Ostermond Lenz, Frühjahr (*nèmački*).
Sz-Györgyhava, tavaszhó (*madjarski*).

Dani	*Katolikah*	*Evangelikah*	*Pravoslavnih*
	Travanj.		*Ožujak.*
S.	1 Hugo, Ema Udova, Božidara (*Theodora*).	Božidar	20 Obit S.Save
Č.	2 Franjo od P., Eba, Apian, Rozamunda, Maria E.	Ljubica	21 Jakob B.
P.	3 Rikardo B., Dario, Irena, Roman, Ilirio. ☽	Richard B.	22 Bazilio
S.	4 Isidor B., Platon, Zozim, Benko, Teona Pust.	Ambrosia.	23 Nikomed.
	D Cvětna.		
14.	Mat. XXI. 1 — 9. Isus slavno uveden u Jerusolim.		F8 Gluha.
N.	5 Cvětovi, Vinko, Milica, Hozea, Irena, Juliana.	Emilia	24 Zakaria
P.	6 Sisto I. P., Celestin I. P., Prudencio, Vilelmo Op.	Ireneo	25 Blagovĕst.
U.	7 Herman, Hegesip, Alberto, Afraat Pust.	Eberhard	26 Gabriel B.
S.	8 Dionisio, Albrekto Patr., Makaria, Amancio.	Valter	27 Matrona
Č.	9 Bogoslav, Dimitrije, Akacio, Eupsihije, Maria.	Dimitria	28 Hilar
P.	10 Antun, Ezehiel Pr., Badem, Paladio. Marcelin.	Daniel	29 Marko B.
S.	11 Lav I. P., Izak Pust,. Udalrik Op. Godoberta. ☾	Izak	30 Ivan A.
	D Uzkàrsna.		
15.	Mark. XVI. 1 — 7. Isus uzkàrsne.		F9 Cvětna.
N.	12 Uzkàrs, Julio I. P., Sava, Zeno, Alferio, Gutak.	Uskàrs	31 Hipat B.
P.	13 Uzkàrsni Pon. Ida. Justin Muč., Mart Djakon,	Uskàrsni Pond.	1 Travanj
U.	14 Jadviga (*Hedwig*), Maksim, Papilo, Valerian.	Bogivoj	2 Tito
S.	15 Anastasie, Basilea, Lidvina, Cezar, Lucio.	Gorislav	3 Nikita
Č.	16 Bogovid, Benko, Drogo, Jaćim od Siene, Turibio.	Lambert	4 Josip
P.	17 Rudolfo, Stĕpan, Ustazad, Anicet Papa.	Eberhard	5 Teodul
S.	18 Tvàrdko, Apolonio, Andrija H., Vizmar, Perfekt. ☾	Valerian	6 Evtik †
	D Mladouzkàrsna.		
16.	Ivan. XX. 10 — 31. Isus ulazi kroz zatvorena vrata.		F Uzkàrsna.
N.	19 Krescencio, Konrad, Ema, Urzmar, Hermogonia.	Ema	7 Uzkàrs
P.	20 Sulpicio, Janja, Oda, Hildegunda, Teotin.	Božidar J.	8 iliti
U.	21 Anzelmo, Šimun Arkib., Ljubotin (*Liebreich*).	Bogoboj	9 Vazam
S.	22 Soter, Kajo, Leonida, Natanael, Oportuna. Aced.	Kaj PP.	10 Terent.
Č.	23 Vojtĕh (*Adalbert Bisk.*), Srĕćko (*Felix*).	Vojtĕh	11 Antipa B.
P.	24 Gjuragj Bona M. Melit. Anian. Egbert, Fidelio.	Gjorgje M.	12 Vazul B.
S.	25 Marko Ev., Ervin, Makalio. Bonadona, Anian. ●	Marko Ev.	13 Artemon
	D Po Uzkàrsu 2.		
17.	Ivan. X. 11 — 16. Ja sam pastir dobar.		F1 Ml. Uzkàrs.
N.	26 Kleto P., Radbod, Basileo, Rudoberto.	Marcelin	14 Martin P.
P.	27 Stanko, Bogoljub (*Theophilos*), Peregrin, Tertul.	Anastaz	15 Aristark.
U.	28 Živko (*Vital*), Božidara (*Theodora*), Didim.	Živko M.	16 Agape
S.	29 Petar od Ver. M., Dragić, Antonia, Roberto.	Sibila	17 Simeon
Č.	30 Katarina Sienska, Sofia, Eutrop. Marcian. Adjutor.	Eutropia	18 Ivan Učen.

Straždnaja.

Digitized by Google

Dnevnik.

Dan.		Dohodak.	Trošak.

Digitized by Google

Bilježnica.

Digitized by Google

Dani	Mozeci 5607. VII. Nizan.	Muhamedci. 1262. 4. Rebi el-aker.	Sunca. Izh. U. M.	Zah U. M.	Duljina Dana. U. M.	Mjesec stoji u	Pravo podne U. M. S.	Nebeske i zračne promène, i osobitie opazke za svakdanji život.
1	5	4	5 41	6 20	12 41	♌	12 2 32	Jaka zima do 4.
2	6	5	5 39	6 22	12 44	♌	12 3 34	Sajam u Zagrebu.
3	7 Mathez	6 14. Džuma	5 37	6 24	12 48	♍	12 3 16	☽ Uzrast iliti pàrva četvàrt popodne 6 s. 17 m.
4	8 27. Sab.	7	5 35	6 26	12 52	♍	12 2 58	
5	9 Methusal.	8	5 33	6 28	12 56	♎	12 2 40	na večer; Sajam u Požegi.
6	10 Post	9	5 31	6 30	13 0	♎	12 2 25	Sajam u Brodu.
7	11 Menase.	10	5 30	6 31	13 3	♎	12 2 6	Sajam u Sisku; burno;
8	12	11	5 29	6 32	13 5	♏	12 1 49	kiša i magla.
9	13	12	5 27	6 34	13 8	♏	12 1 32	Veliki četvàrt.; zvona zavez.
10	14 Već. Fezaha.	13 15. Džum.	5 25	6 36	13 12	♐	12 1 15	Vel. Pet.; pohodjenje Grob.
11	15 28.S Počet.F.	14 Srètni	5 23	6 38	13 16	♐	12 0 59	☺ pun mèsec već. 7 s. 1 m.
12	16	15 dnevi	5 22	6 39	13 19	♑	12 0 45	Uzkàrsnutje Isusa; vàrla
13	17	16	5 22	6 41	13 22	♑	12 0 27	Sajam u Mitrovici. [zima
14	18	17	5 18	6 43	13 25	♒	12 0 12	Jaka zima do 17.
15	19 Marko	18	5 17	6 44	13 28	♒	11 59 57	zima, vètar,
16	20	19	5 15	6 46	13 22	♒	11 59 42	Vedro i vètar. [1 s. 0 m.
17	21	20 16. Džuma	5 13	6 48	13 35	♓	11 59 28	20. o. m. ☉ u ♓ obdan
18	22 29.Sab.	21	5 12	6 49	13 38	♓	11 59 14	☾ zadnja četv. već. 9 s. 30 m.
19	23 Izruk	22	5 10	6 51	13 42	♈	11 59 0	Narodj. sv. C. i K. Ferd. V.
20	24	23	5 8	6 53	13 46	♈	11 58 47	Danas je zadnji dan zabran.
21	25 Pàrvi Per.	24	5 6	6 55	13 50	♉	11 58 34	Danas se počima sloboda
22	26	25	5 4	6 57	13 54	♉	11 58 21	pirovanja; zima i mutno.
23	27 Nehemia	26	5 3	6 58	13 57	♊	11 68 10	Saj. u Oseku; lèpo i vruće.
24	28	27 17. Džuma	5 1	7 0	14 0	♊	11 57 58	Sutr. je pomàrč. sunc. p. već.
25	29 30. Sab	28	4 59	7 2	14 3	♊	11 57 47	● Mladac večer. 5 s. 54 m.
26	30 Rosod	29	4 58	7 3	14 6	♋	11 57 37	Svetenje žita. Saj. u Zagr.
27	1 Ijar	1 Džemadi el-	4 56	7 5	14 10	♋	11 57 27	Sunce lèpo i vruće.
28	2 Nabah	2 [avel.	4 54	7 7	14 14	♋	11 57 17	Vruće; zatim ugodno.
29	3	3	4 52	7 9	14 17	♌	11 57 8	Kiša i mutno s vrućinom.
30	4 Nikan,	4	4 51	7 10	14 20	♌	11 57 0	Lèpo i zaparno.

Sajmi. 2. Zagreb. — 5. Lužani, Požega. Vinkovci. — 6. Klanjac, Križevci, Ludbrèg. Topolovac, Koprivnica. Brod Sl., Zombor, Futok. — 7. Svibinj u Erdelju. — 9. Vinica. — 10. Petrinja. — 12. Okućani, Mitrovica. — 14. Bàrdovac, Ljubešica, Tešanj. — 16. Ruma, Jankovci. — 17. Stupnik. — 19. Lužani, Moslavina. — 20. Lobor, Sela. — 24. Orahovica, Osèk, Svilaj, Varaždin, Desnica, Pod Bèlcem, Baja, Kečkemet, Debrecin, Tàrnava, Sombathelj. — 25. Velika, — 26. Zagreb. Vinica.

„*Travanj* mèsec imenom se izda,
On bo *travom* i cvètjem se gizda;
Nèkoji ga prozivaju Lažkom,
To znaš, što je u jeziku naškom,
Lažak vrème svakojako *laže*:
Sada kišu, sad sunce ukaže;
Zvèzdoznanci na njega su ljuti,
On bo njima često račun smuti.
Drugda lasno pogode vrèmena,
U *Travnju* im neznaju imena,
Kad upišu: „*Bit će lèpo*,“ tada
Kiša, kano: da iz kabla pada.“

Neveseli se dètetom lèpim a bezpametnim, nego probudi u dètetu sàrce i pamet, te mu često pripovèdaj, što učini nèka Càrnogorka, svome sinu, koj je uteko iz rata, i izdao svoju domovinu i družinu: ona uze njegovu pušku, pa mu š njom razbi glavu, govoreći: „Umri hàrdjo! kako nevalja; kad neceš, da živiš, kako valja.“ —

Dositej.

Digitized by Google

5. SVIBANJ,

Rožnjak, Filipovčak *(hàrvatski)*.
Velki traven, majnik, petnik *(slovenski)*.
Květen, Máj *(slovačko-češki)*.
Maj *(poljski)*.
Maj *(ruski)*.

MAJUS.

Maggio *(talianski)*.
Mai, Floréal *(francezki)*.
Mago *(španjolski)*.
May *(englezki)*.
Laubmonat, Blüthenmonat *(nèmački)*.
Tavaszutó, pünkösdhava *(madjarski)*.

Dani	*Katolikah*	*Evangelikah*	*Pravoslavnih*
	Svibanj.		*Travanj.*
P.	1 Filip i Jakov Ap., Jeremia Pr., Vladovit *(Sigism)*.	Fil. Jak. A.A.	19 Jovan S.
S.	2 Atanasio, Viborad, Zoe, Anastazio, German.	Vladovit	20 Teodor
18.	D Po uzkàrsu 3. Ivan XVI. 17. — 22. Do mala ćete me viděti opet.		F2 po Uzkàr.
N.	3 Našastje sv. Križa, Mladen *(Juvenalis)*, Milivoj.	Našast Križa	21 Januar
P.	4 Cvětko *(Florian)*, Monika, Silvan, Glateo.	Florian M.	22 Paraklit
U.	5 Tihomil *(Pio V. Papa)*, Radovan *(Hilario)*.	Bogovoj	23 Gjurgevo
S.	6 Ivan Dam., Benka, Evod, Protogen B. Zadranski.	Iv. pr.vrat. L.	24 Savo Strat.
Č.	7 Stanislav B. Krak., Gizela, Domitila, Poziena.	Bogomir	25 Marko Ap.
P.	8 Miholjice, Petar, Elad, Viktor Muč.	Stanislav	26 Teodor S.
S.	9 Gàrgur Naz., Herma, Hiob. Celerin, Benigna.	Hiob	27 Simun.
19.	D Po nakàrsu 4. Ivan XVI. 5 — 16. Idem k onome, koi me je poslao.		F3 po Uzkàrs.
N.	10 Antonin, Izidor, Nikola, Beato. Epimako.	Vladislav	28 Jazon i S.
P.	11 Bogoslav *(Diokletio)*, Franjo H., Adolfo, Filip.	Bojoljub	29 9 Mučenik
U.	12 Svevlad *(Pankratius)*, Nero, Akileo, Ivana.	Svevlad	30 Jakob
S.	13 Dragimir, Servacio, Gliceria, Božo *(Natalis)*.	Bogoslav	1 Svibanj
Č.	14 Kàrsto *(Christian)*, Bonifacio, Dula, Andjeo	Kristian	2 Atanasia
P.	15 Sofia, Dionisia, Simplicio, Anatolian.	Prostoljub	3 Timoteo
S.	16 Ivan Nep., Abda, Sara, Ubaldo, Peregrin.	Iv. Nepomuk	4 Pelagia
20.	D Po uzkàrsu 5. Ivan XVI. 23—30. Ako budete šta molili u ime moje od Otca, dati će vam		F4 po Uzkàrs.
N.	17 Bruno, Paskal, Raso, Tropes.	Jodok	5 Irene
P.	18 Venancio, Srećko *(Felix Kap.)*, Potamon.	Libor	6 Job P.
U.	19 Ivo B., Celestin V. P., Izaura, Notkar.	Božitěh	7 Našastje K.
S.	20 Bernardo Sien., Bazila, Bandelio, Dunstan.	Atanas	8 Ivana E.
Č.	21 Spasovo (Zastupl.), Srećko, Alvar, Gostilo, Goderik.	Spasovo	9 Izaja Pr.
P.	22 Milan *(Emil)*, Roman, Helena, Julia.	Emil	10 Simun
S.	23 Želimir *(Desiderius)*. Mihajlo B., Ano B.	Desiderio	11 Mocio
21.	D Spasovna. Ivan XVI. 26 i 27., XVII. 1—4. Kada dojde utěšitelj.		F5 po Uzkàrs.
N.	24 Ivan, Ester, Ivan Pard., Darko.	Suzana	12 Epifan.
P.	25 Vàrban P., Gàrgur VII. P., Maksim, Kvadrato.	Gàrgur P.	13 Gliker
U.	26 Filip Ner., Kot, Augustin, Zakaria.	Filip Ner.	14 Izidor
S.	27 Ivan I. P., Beda, Mandalina, Cvětoje *(Florentin)*.	Ivan P.	15 Pakomia
Č.	28 Vilelmo, Maria Bartol., Justo.	Jaroboj	16 Spasov dan
P.	29 Teodozia, Ciril Muč., Konstantin, Maksimin.	Maksimilian	17 Andronik
S.	30 Ferdinando, Srećko I. P., Milica *(Emilia)*, Valstan.	Slavoljub	18 Bogdan
22.	D Duhovna. Ivan XIV. 25—31. Tko me ljubi, Otac će moj ljubiti njega.		F6 po Uzkàrs.
N.	31 Duhovi (Trojaki) Andjela, Petronila, Jakov, Lupicin.	Trojaki	19 Patricio

Digitized by Google

Dnevnik.

Dan.		Dohodak.	Trošak.

Digitized by Google

Bilježnica.

Digitized by Google

Dani	Mozeji 5607. VIII. dar.	Muhamedanci 1262. V. Džemadi-el-avel.	Sunca Izh. U. M.	Sunca Zah. U. M.	Duljina Dana U. M.	Mjesec stoji	Pravo podne U. M. S.	Nebeske i zračne promêne, i osobitije opazke za svakdanji život.
1	5 Post	5 18. Džuma	4 50	7 11	14 23	♓	11 56 52	Slavnost Proljetja; Dar zel.
2	6 31. Sab.	6	4 48	7 13	14 26	♓	11 56 45	dárvja. Lêpo i jut. hladno
3	7 Cárkve Po-	7	4 47	7 14	14 28	♈	11 56 38	☽ párva četvárt o dan po
4	8 [svetjenje.	8 Narod. Alie.	4 46	7 15	14 30	♈	11 56 32	12 s. 57 m. Saj. u Beču.
5	9 Noe	9	4 45	7 16	14 32	♈	11 56 26	Studeno i nestalno.
6	10	10	4 43	7 18	14 35	♉	11 56 21	V. Mraz; vedro nu stúdeno.
7	11 R. D.	11	4 42	7 19	14 38	♉	11 56 17	Patron Poljske; noću zima
8	12 Post	12 19. Džuma	4 41	7 20	14 41	♉	11 56 13	S. u Karlovcu; obd. toplo.
9	13 32. S. F sah	13 Srêtni	4 39	7 22	14 44	♉	11 56 10	Vruće i zaparno do 26.
10	14 Četárt Per.	14 dlani.	4 37	7 24	14 47	♊	11 56 7	Noć hladna, obdan vruće.
11	15	15 Alie smárt.	4 36	7 25	14 50	♊	11 56 5	☺ pun mêsec jutrom 7 s.
12	16 Okozias	16	4 34	7 27	14 54	♊	11 56 3	12 m.; noći hladne, vrući
13	17	17	4 33	7 28	14 57	♋	11 56 2	dani do 26.; neizmêrna
14	18 Lag. beom.	18	4 31	7 30	15 1	♋	11 56 1	vrućina i odtud suša.
15	19	19 20. Džuma	4 30	7 31	15 3	♋	11 56 1	Sutra saj. u Vinkovcih.
16	20 33. Sab.	20 Carigrad po-	4 29	7 32	15 5	♌	11 56 2	Patron iliti
17	21 Filip	21 [bêdj.	4 28	7 33	15 7	♌	11 56 3	závétnik Češke.
18	22	22	4 27	7 34	15 9	♌	11 56 5	☾ zadnja četvárt rano
19	23 Obladanje G.	23	4 25	7 36	15 12	♍	11 56 7	2 s. 32 m.
20	24	24	4 24	7 37	15 15	♍	11 56 10	☉ u ♊ obdan 1 s. 7 m.
21	25	25	4 23	7 38	15 17	♍	11 56 13	Sajam u Sisku.
22	26 Paul	26 21. Džuma	4 22	7 39	15 18	♎	11 56 17	Žestoka vrućina.
23	27 34. Sab.	27	4 22	7 39	15 19	♎	11 56 21	Zaparno.
24	28 Post S.	28	4 21	7 41	15 21	♎	11 56 26	Saj. u Cérniku i Sibinju.
25	29	29	4 20	7 41	15 22	♏	11 56 32	● mladi mêsec jutrom
26	1 Sivan	30	4 19	7 42	15 24	♏	11 56 38	5 s. 50 m. zaparno i mutno.
27	2	1 Džemadi-el-aker	4 18	7 43	15 26	♐	11 56 44	Mutno, kiša i dažd, tako i
28	3	2 Gabriel s Mu-	4 17	7 44	15 28	♐	11 56 51	sutra. Sajam u Mitrovici,
29	4	3 22. Dž. [ham.	4 16	7 45	15 30	♑	11 56 58	kiša. Vêtar i večerom kiša.
30	5 35. Sab.	4	4 15	7 45	15 31	♑	11 57 6	Imend. Nj. V. K. Ferdinanda
31	6 Tjedni blagd.	5	4 14	7 46	15 32	♑	11 57 15	Saj. u Požegi; veliki mraz.

Hajbola

Sajmi. 1. Almaš, Djakovo, Vêrovitica, Vukovar, Gorica, Bač, Kašova. — 2. Toplice. — 3. Orahovica, Županje, Kamenica, Zemun, Križevci, Várhovac, Začretje. — 4. Ivanić, Krapina, Sisak, Beč. — 7. Erdevik. — 8. Karlovac, Dubovac i Vugrovac. — 10. Apatin. — 16. Novska, Podgorač, Vinkovci, Gibarac, Glina, Gornji-Tabor, Klanjac, Krapina, Varašdin, Kečkemet, Pakša, Subotica. — 17. Svilaj, Darda. — 18, Klanjec, Koprivnica, — 20. Začretje kod Krapine, — 21. Šarengrad, Kod sv. Ivana, Indija. — 24. Cernik, Sibinj. — 25. Kod sv. Jalžabete, Krapina — 28. Mitrovica. — 30 Bogičevci, Feričanci, Požega, Nuštar.

„*Svibnju* ime odtuda se nádi,
Što se lahko sad s dárvetom radi:
Listja svako puno je i soka;
Svib i verbu uzmi za svêdoka,
Od njih *Svibnjem* prave se sviralć,
I dêtca se sad na paši šale.

I list mladi na dárvetu svira,
Što mu lagan neda vêtar mira,
Već njim trêpti i šapće i šuška,
To jednako hrast tárpi i kruška,
Pozivajuć pod grane putnika,
Gdè ga travom san lahki dočika."

Zasluga za domovinu je spodobna zárnu. Koji zárno u ruci po várošu nosi i svakomu ga kaže. govoreći: Gledaj veliko zárno imam! taj neće velike koristi iz njega uzeti, jer će se zárno posušiti. Ali ako tko zakopa zárno u zemlju, i čeka tárpljivo nêkoliko nedêljah, tad će zárno niknuti, i plodom uzrasti —

Digitized by Google

6. LIPANJ,

Klasen, Ivanšćak (*hàrvatski*).
Rožencvet, šestnik (*slovenski*).
Červen (*slovačko-češki*).
Czerwiec (*poljski*).
Junij (*ruski*).

JUNIUS.

Giugno (*talianski*).
Juin, Prairéal (*franczki*)
Junio (*španjolski*).
June (*engleski*).
Grasmond, Rosenmond, Wonnemond (*nèmački*).
Iványhava, nyárelő (*madjarski*).

Dani	*Katolikah*	*Evangelikah*	*Pravoslavnih*
	Lipanj.		*Svibanj*
P.	1 Trojaki, Mladen (*Juvent.*), Konrad, Radovan.	Duhovi	20 Talale
U.	2 Erazmo, Sadok, Fotim, Marcelin, Blondina. ☽	Efraim	21 Helena
S.	3 Klotilda, Cecilio, Genezio, Pavla, Andrija. Kvat.	Lipharda	22 Bazilisk
Č.	4 Kvirin, Karpacio, Saturnia, Optat.	Karpatski	23 Mihael
P.	5 Bonifacio, Bagno, Doroteo, Ilidio, Pacifiko.	Božitèh	24 Simun
S.	6 Norberto, Montan, Ilija, Klaudio, Pavlina.	Benignus	25 Ivan Bog.
23.	D Trojstvena. Mat. II. 18—20. Data mi je sva oblast na nebu i zemlji.	Ivan III. Josip i Nikodem.	F Duhovna
N.	7 Trojstvo. Lukrecia, Roberto, Bogomil (*Gottlieb*).	Trojstvo	26 I. Duhovi
P.	8 Medardo, Klodulfo, Kaliopa, Vilelmo. [Likarion.	Medard	27 II. Duhovi
U.	9 Primo, Columbo, Felician, Filip, Pelagia.	Felician	28 III. Duhovi
S.	10 Margarita, Getulio, Bardo, Landerik.	Omfrio	29 Teodosio
Č.	11 Brašančevo (Tèlovo), Barnaba, Lav III. P., Mainrad,	Damiana	30 Izacio
P.	12 Ivan Fak., Bazilid, Cirino, Nabor, Gvido. [Nikandro.	Bazilio	31 Hermina
S.	13 Antun Pad., Fandila Monak, Tobija, Felikula.	Tobia	1 Lipanj
24.	D Po Duhovih 3. Luk. XIV. 6—24. Od velike večere.	Luk. XVI. Od Lazara i bogata gazde.	F1 Svi Svetna
N.	14 Hartvig, Vasil, Metod, Rufin, Elizeo Pr.	Antonia	2 Svi Sveti
P.	15 Vid, Libia, Leonida, Gàrgur Barb., Landolin.	Vid M.	3 Lucilian
U.	16 Franjo R., Julita, Aurelian, Luitgarda.	Pravoslava	4 Metrof.
S.	17 Laura, Rainero, Avito, Eufemia.	Volkmar	5 Dorota
Č.	18 Dragoslav (*Amandus*), Arnulfo, Màrko, Marina.	Braš. Osm.	6 Besara
P.	19 Gervazio i Protazio, Juliana, Aruna.	Gervas i Pr.	7 Bogdan
S.	20 Vladimir, Silverio, Silas, Bersaba, Adalberto.	Silver	8 Bogislav
25.	D Po Duhovih 3. Luk. XIV. 6—24. Od izgubljene ovce.	Luka XIV. Od velike večere.	F2 po Duhovi
N.	21 Vèkoslav (*Aloysius*), Dimitria, Aron, Eusebio.	Alban	9 Kiril
P.	22 Branimir, Pavlin B., Akario, Alban.	Akat	10 Boguslav
U.	23 Radoslav, Zeno B., Ferdinand Portug., Lanfranko.	Vasul	11 Bartol. A.
S.	24 Ivan Kàrstitelj, Adoardo, 7 bratje Jermenah.	Ivan Kàrstít.	12 Onufrio
Č.	25 Prosper B., Henrik, Adalbert, Galician Muč.	Eulog	13 Akil M.
P.	26 Ivan i Pavao Muč., David, Badolem, Rudolfo.	Jeremia	14 Elizeo
S.	27 Ladislav Kr. Crescencio, Benvenuto.	Ladislav Kr.	15 Lazar Knez
21.	D Po Duhovih 4 Luk. V. 1 — 11. Od ribarenja.	Luka V. Izgubljena ovca	F3 po Duhovi
N.	28 Lav II. P., Bazilid, Velebit, Potemiana.	Jozue	16 Tekon
P.	29 Petar i Pavao Ap., Ema, Andjelija, Kasio.	Petar. Pavao	17 Manuel
U.	30 Uspomena Pavl., Milica, Lucina, Marcial.	Usp. S. Pav. A.	18 Leotia

Digitized by Google

Dnevnik.

Dan.		Dohodak.	Trošak.

Digitized by Google

Bilježnica.

Digitized by Google

Dani	Mozecji 5607. IX. Sivan.	Muhamedci. 1262. 6. Džemadi-el-aker.	Snnca. Izh. U. M.	Snnca. Zah. U. M.	Duljina Dana. U.	Duljina Dana. M.	Mesec stoji u	Pravo podne U.	Pravo podne M.	Pravo podne S.	Nebeske i zračne promene, i osobitie opazke za svakdanji život.
1	7 Drugi blagd.	6	4	14 7 46	15	32	♌	11	57	23	hladno i mutno do 4.
2	8 Sem.	7	4	13 7 47	15	34	♌	11	57	33	☽ Uzrast jutrom 6 s. 35 m.
3	9	8	4	12 7 48	15	36	♍	11	57	42	Četvàrni post.
4	10	9 Elbubek.rodj	4	11 7 48	15	38	♍	11	57	52	Mutno i studeno.
5	11 Simeon	10 23. Džuma	4	11 7 49	15	39	♎	11	58	2	Četvàrni post iliti Kvatre.
6	12 36. Sab.	11	4	10 7 50	15	40	♎	11	58	13	Studena kiša, zatim jug.
7	13 Samson	12	4	9 7 51	15	42	♎	11	58	24	S. u Brodu Sl., N. Gradiški.
8	14	13 Sretni dani	4	8 7 52	15	43	♏	11	58	35	Zaparica i topla kiša do 9.
9	15 Poběda M.	14 Sretni dani	4	8 7 52	15	44	♏	11	58	47	☺ pun měsec po podne
10	16	15 Sretni dani	4	7 7 53	15	45	♏	11	58	58	4 s. 41 m. Saj. u Bocenu.
11	17	16	4	7 7 53	15	46	♐	11	59	10	Polaz mol. s Presv. Tělom
12	18 Salomon	17 24. Džuma	4	6 7 54	15	47	♐	11	59	22	Isukàrst. Sajam u
13	19 37. Sab.	18	4	6 7 54	15	48	♑	11	59	35	Brašovi, Petrinji. Toplo,
14	20	19	4	6 7 54	15	49	♑	11	59	47	noću ugodno.
15	21	20 Fatima rodj.	4	5 7 55	15	50	♒	12	0	0	Sajam u Karlovcu.
16	22 Sarob.	21	4	5 7 55	15	50	♒	12	0	12	☾ stražnja četvàrt jutrom
17	23	22	4	5 7 55	15	51	♓	12	0	25	7 s. 43 m.; velika vrućina
18	24 Post Jer.	23	4	4 7 56	15	51	♓	12	0	37	Žestoka
19	25 Tobias	24 25. Džuma	4	4 7 56	15	52	♓	12	0	51	vrućina raste.
20	26 38. Sab.	25	4	4 7 56	15	53	♓	12	1	4	Sutra sunce u ♋
21	27 Tomas	26	4	3 7 56	15	53	♈	12	1	17	Danas počima Lěto na več.
22	28	27	4	3 7 57	15	54	♈	12	1	30	9 s. 36 m.; mutno nu zap.
23	29 Vuk	28	4	4 7 56	15	53	♉	12	1	42	● mladac večeras 8 s.
24	30 Rošod.	29	4	4 7 56	15	52	♉	12	2	0	53 m. S. u Vukov. i Varažd.
25	1 Thamuz	1 Redžeb	4	4 7 56	15	51	♊	12	2	8	Žestoko sunce i zaparno,
26	2	2 26. Džum. Kor,	4	5 7 55	15	51	♊	12	2	20	Oluja, i zatim kiša.
27	3 39. Sab.	3 [Noak.	4	5 7 55	15	50	♊	12	2	33	Završtnik Erdeljske.
28	4 Zakheo	4 Noć otajstvah	4	5 7 55	15	50	♋	12	2	45	Krasno vrěme.
29	5	5	4	6 7 54	15	49	♋	12	2	57	Saj. u P. Varadinu, Aradu.
30	6	6	4	6 7 54	15	48	♋	12	3	9	Sajam u Pančevu; mutno.

Sajmi. 1. Klanjac, Križevci, Vinica, Voća, Temišvar. — 2. Bàrdovac, Čažma, Jastrebarsko, India. — 4. Ljubešica. — 7. Brod Sl., Čepin, N. Gradiška, Kopanica. — 8. Klenovnik, Otočac, Pešta. — 10. Vinica, Bocen u Tirolskoj. — 11. Babska, Božjakovina kod sv. Bàrcka, Brezovica, Brašov u Erdelju. — 12. Kod sv. Ivana, Petrinja, Toplice. — 13. Našice, Otok, Podvinje, Ilok, Klenovnik. — 14. Eraut. — 15. Gorica, Dragolić, Gradiške gorice, Sotin, Karlovac, Dubovac, Vugrovac, Kod sv. Jeline, Vàrhovac. — 16. Bàrdovac. — 22. Kamenica, Koprivnica. — 24. Ivankovo, Račinovci, Sibinj, Valpovo, Ilok, Vukovar, Režice, Severin, Topolovac, Muhač, Stolni-Biograd, Požun. — 25. Kod sv. Ivana. — 27. Vàrdnik, Krapina, Križevci, Pod-Bělcem. — 28. Pokupsko. — 29. Bàrdovac, G. Raići, Kaptol, Okućani, Soljani, Šamac, Čadjavica, Ivanić, Šarengrad, P. Varadin, Arad. — 30. G. Tabor, Lobor, Petrianci.

„Ovi měsec od *lipnoga* cvita
Sebi kod nas *Lipanj* ime pita;
Kad bo sunce zrak užiže vruće,
Onda ljudi ostavljaju kuće,
Traže dàrvje, koje daje hlada:
Majka s dětcom pod njim sědi rada,
I pod *Lipom* na pustoj ledini
Jedan putnik s drugim se sjedini
Legav, dotle med sobom divane,
San mirisni dok ih nezastane;
Ti čas pčela zaoblači cvitje
Lipnih granah, i okolo litje,
Iz njeg pijuć med i vosak zuči,
I po sav dan oko njeg se muči.“

Ljubav narodnosti i domovine jest kano njiva; ako suša ili tuča jedno lěto plod utamani: — oraču, poljodělče! neplači; zaori žitak nepožanjeni, sěj i obradjuj ga brižljivo iznova; tim će ti obilnia dojduća žetva biti.

Digitized by Google

7. SÁRPANJ,

Serpen, Jakopovčak (*hàrvatski*).
Ma!iserpen, sedemnik (*slovenski*).
Červenec (*slovačko-českí*).
Lipiec (*poljski*).
Julij (*ruski*).

JULIUS.

Luglio (*talianski*).
Juillet, Messidor (*francezki*).
Julio (*španjolski*).
July (*englezki*).
Ährenmonat, Wärmem. Reif- u. Zeitigungsm. (*nèmački*).
Szent Jakab hava, nyárhó (*madjarski*).

Dani	*Katolikah*	*Evangelikah*	*Pravoslavnih*
	Sàrpanj.		*Lipanj.*
S.	1 Teobaldo, Aron, Julio, Oto, Galo B. ☽	Bogovlad	19 Juda A.
Č.	2 Pošastje B. D. M., Svitin, Budeceo, Proces Muč.	Poh. B. D. M.	20 Metod B.
P.	3 Branislav, Eulogio, Anatolio, Bertram, Guntar.	Kornelius	21 Ljuboslav
S.	4 Ulrik, Prokop, Berta, Cirila, Vilelmo.	Udalrik	22 Euzebio
	27. D Po Duhovih 5. Mat. V. 20—24. Od pravednosti Farizejske.		F4] po Duhov.
N.	5 Ljubimir, Domicio, Šarlota, Modovena, Godoleva.	Šarlota	23 Agripin
P.	6 Izaja Pr., Benko, Goar, Trankvilla, Bogdan.	Goar	24 Narodj. Iv.
U.	7 Vilibaldo, Benko, P. Srèćko (*Felix*), Edilburga.	Ester	25 Febron
S.	8 Kilian, Priscila, Agata. Elizabeta.	Milorad	26 David
Č.	9 Bàrko, Ciril, Anatolia, Nikola, Evertilda.	Bogumil	27 Samson
P.	10 Amalia, Edo, Rufina, Sekundina. [Hidulfo.	7 Bratje	28 Kiril i Ivan
S.	11 Tihomil Papa (*Pius I. Papa.*), Perunika, Juliana,	Savina	29 Pet. i Pav.
	28. D Po Duhovih 6. Mark. VIII. 1—9. Isus nahranjuje 4000 ljudih.		F5 po Duhov.
N.	12 Henrik, Hermigora, Andrija, Nazario, Nabor.	Hajnrik	30 Sob. 12 A.
P.	13 Margarita, Bogdan, (*Theodat*), Silas, Ezdra, Evgen.	Cvètava	1 Sàrpanj
U.	14 Bonaventura, Dragojla, Pokas, Liberto.	Dobrodošo	2 Ruha Mar.
S.	15 Razdèlj. Apost., Jakov N., Egino, Ansurio.	Oddèljenje A.	3 Jacint
Č.	16 Skap. Gosp., Fulrad, Cezislav.	Eugenia	4 Andria
P.	17 Aleksio, Lav IV. P., Enodio, Marcelina, Sperat.	Rastislav	5 Atanasie
S.	18 Slavovit (*Arnold*), Miroslav B. (*Friedr.*), Arnulfo.	Eugen	6 Sison
	29. D Po Duhovih 7. Mark. VII. 16 — 24. Od krivih prorokah.		F6 po Duhov.
N.	19 Zora Děv. (*Aurora*), Ružica (Rozina), Arsenio.	Marjan	7 Toma
P.	20 Ilija Pr., Jerolim Em., Severa, Justa, Udmar.	Velebit	8 Prokop
U.	21 Danica Děv. (*Daniela*), Olga, Viktor, Prakeda.	Paulina	9 Pankrat
S.	22 Mandalina, Bogoljub, Menelao, Josip Pal.	Maria Mand.	10 45 Mučenik
Č.	23 Sidonia, Liborio, Apolinar, Romula, Magnerik.	Apolin	11 Eufemia M.
P.	24 Vladimir, Kristina, Franjo Sol, Kunigunda Polj.	Kristina	12 Proklo i H.
S.	25 Jakob Ap., Globin, Kristof, Glodezinda.	Jakov Vel. A.	13 Gavril. R.
	30. D Po Duhovih 8. Luk. XVI. 1—9. Od nepravedna kućnika.		F7 po Duhov.
N.	26 Ana, Kristiana, Sidonia, German, Šimun.	Ana Mati Mar	14 Akvil
P.	27 Srèćko (*Felix*), Pantaleon, Bertoldo, Kamilo.	Marta	15 Kvirin
U.	28 Inocencio I. P., Nazario, Viktor, 14 Pomoćnikah.	Velemir	16 Atenagora
S.	29 Marta, Cvèta, Božena, Faustin, Vuk.	Božena	17 Marina V.
Č.	30 Abdon, Ivan, Konrad, Julita, Rufin.	Dàržavin	18 Jacint
P.	31 Ignacio Loj., Kolumbin, 350 muč. Sir., Ernest. ☽	German	19 Makrina

Digitized by Google

Dnevnik.

Dan.		Dohodak.	Trošak.

Digitized by Google

Bilježnica.

Digitized by Google

Dani	Mozejci 5607. X. Thamuz.	Muhamedci 1262. 7. Rèdjeb.	Sunca Izh. U. M.	Sunca Zah. U. M.	Duljina Dana. U.	Duljina Dana. M.	Mjesec	Pravo podne U.	Pravo podne M.	Pravo podne S.	Nebeske i zračne promène, i osobitie opazke za svakdanji život:
1	7	7	4	6	7	54	15	48	♑	12	3	21	☽ pàrva Četvàrt večeras 10 s. 29 m. Saj. u Koprivnici; kiša i malo hladno.
2	8 Agatha	8	4	7	7	53	15	47	♑	12	3	33	
3	9	9 27. Džuma	4	7	7	53	15	46	♒	12	3	44	
4	10 40. Sab.	10	4	8	7	52	15	45	♒	12	3	55	Lèpo, vedro, nu i toplo.
5	11 Amalie	11	4	8	7	52	15	44	♒	12	4	6	Velika vrućina.
6	12	12	4	9	7	51	15	43	♓	12	4	16	Vrućina raste.
7	13 Ana	13	4	10	7	50	15	42	♓	12	4	26	Žestoko sunce, več. zaparno; neizmèrna vrućina.
8	14	14	4	10	7	50	15	41	♈	12	4	36	
9	15 Aspasia	15	4	11	7	49	15	40	♈	12	4	45	☽ pun mèsec obnoć 12 s. 16 m.; gàrmljavina i velike
10	16 [Post oblad.	16 28. Džuma	4	11	7	49	15	38	♉	12	4	54	
11	17 41 Sab. càrkvi	17	4	12	7	48	15	36	♉	12	5	2	bure i dažđi, jaka i duga k.
12	18	18	4	13	7	47	15	34	♉	12	5	10	Krasno jutro, nu kasnie žestina. Sajam u Zagrebu.
13	19	19	4	14	7	46	15	32	♊	12	5	17	
14	20 Athalia	20	4	15	7	45	15	30	♊	12	5	24	Postojano: vrućina raste.
15	21	21	4	16	7	44	15	28	♋	12	5	30	☾ zadnja četvàrt popodne
16	22 Barbara	22	4	17	7	43	15	26	♋	12	5	36	2 s. 29 m. Sajam u Sisku.
17	23	23 29. Džuma	4	18	7	42	15	24	♋	12	5	42	Strašna vrućina.
18	24 42. Sab.	24	4	19	7	41	15	22	♌	12	5	46	
19	25 Deinuth	25	4	20	7	40	15	20	♌	12	5	51	Žestoko Sunce.
20	26	26	4	21	7	39	15	18	♌	12	5	54	Saj. u Oseku i Vinkovcih.
21	27 Doroth	27	4	22	7	38	15	16	♍	12	5	58	Pasji dani iliti vel. vrućina.
22	28	28 Muham Pro-	4	23	7	37	15	14	♍	12	6	0	Sutr. jut. ☉ u ♌ 8 s. 27 m.
23	29	29 [rok.	4	24	7	36	15	12	♎	12	6	2	● Mladac prie podne 9 s.
24	1 Ab	30 Šaban 30. Dž.	4	25	7	35	15	10	♎	12	6	4	8 m.; i dan. i noću vruće.
25	2 43 Sab.	1	4	26	7	34	15	8	♎	12	6	5	S. u Karlovcu, Varaždinu.
26	3 Elizabeth	2	4	27	7	33	15	6	♏	12	6	5	Sajam u Djakovu.
27	4	3 Husein rodjen	4	28	7	32	15	4	♏	12	6	5	Žestoko sunce.
28	5 Esther	4	4	29	7	31	15	2	♏	12	6	4	Nepodnosiva zaparica.
29	6	5	4	30	7	30	15	0	♐	12	6	3	Oluja.
30	7 Ifigen	6	4	31	7	29	14	58	♐	12	6	1	Velika i jaka kiša
31	8	7 31. Džuma	4	33	7	27	14	54	♑	12	5	59	☽ pàrva čet. v. 12 s. 8 m. obd.

Sajmi. 1. Pančevo. — 2. Vàrbica, Slankamen, Božjakovina, Koprivnica, Ljubešica, Pod Bèlcem, Seksard, Vac, Nitra. — 5. Bečaj. — 6. Bàrdovac. — 7. Jegar. — 10. Remete. — 11. Ruma, Jarak; N. Sad. — 13. Zagreb, Lužani, Budim, Beč, Šoprun. — 14. G. Raići. — 15. Hodjaci, Ljubešica, Paksa. — 16. Ludbrèg. — 19. Krapina — Kopanica, Lipovljani, Orubica, Osèk, Vinkovci, Koprivnica, Dubrava. — 22. Stivica, Sopje, Začesje, Svi sv. Hàrv. — 25. Nuštar, Karlovac Dubov., Vugrovac, Varaždin. — 26. Desnica, Djakovo, Němci, Rozgo kod sv. Ane. — 27. Pokupsko. — 28. Samobor. — 29. Kostajnica.

„*Sirpnju* ime nadila su polja
Žuta hranom: žito je najbolja —
Koje zrèlo težaka zaziva,
Da mu *sàrpa* pod klasje zadiva,
I da žanjuć, trud sebi naplati,
Od oranja i sème povrati.
Sad se vidi *sàrp* kako zateže,
Tàrže snopje il lagano reže,
Tako kaže i težbu oranja,
Vrème sètve i ostala manja,
Koja kućnik okò hrane radi,
Da plod dobar od svog' truda vadi.
Kaže, rekoh: kako se tko muči,
Da seb' hranu i kućanom skuči.
Kada žita dobrih kućaninah
Poljem stoje gori kano stina,
Oči dražiš i kano čestitaš
Gazdi srèću, i čije je, pitaš.
A kad smotriš med hranom prazništa,
Gdè klas rèdak, il nije baš ništa,
Tad gledajuć poprèko, se ganeš,
Zlog kućnika i kuditi staneš;
I prem ako neznadeš ga tko je,
Za njeg' mètješ odsudenje tvoje;
Veliš: čim će preživit godište,
Kruha žena, većma dète ište.
Mora krasti il varati ljude,
Drugačie živ ostat nebude.
Pravo sudiš, jer tako neposlen
Malo kad je med seljani pošten;
Dok u selu je što prèko reda,
Ili kvarno, tad se na njeg gleda;
Jer se vidi, da takov živari,
A neore, nit za posao mari.
Ista sumlja, koja tako biva,
Svakog' mami na posao živa;
Jer tko posla svojega nečini,
Već oguža il se drugač lini,
Najmanje je *dnevokradac*: ime;
Ako ništa, — ostaje nad njime.“

Càrvivo zàrno pada sámo ako malo větar duvati stane, dobro pako zori ako i počasnie, u svakoj nezgodi vrèmena. Tako i stvar zla odmah prispie k svome koncu, a dobra sve se bolje i bolje utvàrdjuje makar i u kolikoj protivštini.

Google

8. KOLOVOZ,

Kolovožnjak, Velikomešnjak (*hàrvatski*).
Velikiserpan, osemnik (*slovenski*).
Srpen (*slovačko-českí*).
Sierpien (*poljskí*).
August (*ruskí*).

AUGUSTUS.

Agosto (*talianskí*).
Août, Thermidor (*francezkí*).
Agosto (*španjolskí*).
August (*englezkí*).
Ährenmonat, Erntemon. Hitzemond (*nèmačkí*)
Kissaszonyhava, nyàrutò (*madjarskí*).

Dani	*Katolikah*	*Evangelikah*	*Pravoslavnih*
	Kolovoz.		*Sàrpanj.*
S.	1 Verige sv. Petra, Vèra, Nada i Ljubav (*Fid., Sp. et Ch.*).	Petar u uz.	20 Ilinje
31.	Po Duhovih 9. Luk. XIX. 41—47. Isus plače nad Jerusolimom.		F8 po Duhov.
N.	2 Porciunkula, Stěpan P., Alfonso, Bogdana.	Gustav	21 Sim. i Jud.
P.	3 Augustin bisk. Zagrebski, Nikodem, Katarina, Cira.	Stěpan M.	22 Mandalena
U.	4 Dominik, Jozia, Eufron, Luan, Perpetua.	Hranislav	23 Trofin
S.	5 Gospoja od Sněga, Osvaldo, Nona, Afra Muč.	Osvald	24 Kristina
Č.	6 Preobraženje G. J., Agapit, Pastor, Gerelin.	Pr.G.N.J.K.	25 Usp.T. Ane
P.	7 Kajetan, Alberto, Akanio, Donat.	Ulrik	26 Hermolit
S.	8 Marin, Cirjak, Poma Děv.	Ciril	27 Prohor
32.	Po Duhovih 10. Luk. XVIII. 9—14. Od Farizea i Mitnika.		F9 po Duhov.
N.	9 Roman, Ferion, Tvàrtko (*Firmin*), Marcian.	Ratibor	28 Pantelia
P.	10 Lovro, Blanka, Sisto II., Asteria, Bog dao (*Deus dedit*).	Lovrinac M.	29 Kalinik
U.	11 Susana, Rustikola, Tavrin, Filomena, Tiburcio.	Suzana D.	30 Silaš
S.	12 Klara, Eufil, Prekario.	Klara	31 Evdok.
Č.	13 Svatopluk, Hipolit, Konkordia, Julian, Rado.	Ljubomir	1 Kolov. S. Križ.
P.	14 Anastazia, Euzebio, Beno, Marcelo, Ulrik.	Atanasia	2 Stěv. M.
S.	15 Velika Gospoja, Napoleon, Arnulfo. Stanko.	Velika Maša	3 Izakio
33.	Po Duhovih 11. Mark. VII. 31—37. Isus izliječi jednog gluhoněma.		F10 po Duhov.
N.	16 Rok, Arigio, Hiacinto, Božidar (*Theodor*).	Statimir	4 7 dětce Ef.
P.	17 Miron, Mama, Amon, Liberata, Rogat.	Bertram	5 Evsignio
U.	18 Jelina, Apapit Muč., Klara, Kašpar.	Emilia	6 Pr.G.N.J.
S.	19 Ljudevit B. Tol., Marjan, Ludomir, Sebaldo.	Svevlad	7 Domit.
Č.	20 Krunoslav (Stěpan K.) Bernardo, Osvin, Maneto.	Krunoslav	8 Emilian
P.	21 Ivana, Bonozo, Kameril, Bernardo, Adolfo.	Hartvig	9 Matia Ap.
S.	22 Mavro, Timoteo, Milovuk (*Wulfhold*), Hipolit.	Alfons	10 Lovro M.
34.	Po Duhovih 12. Luk. X. 23—37. Od milosàrdna Samaritana.		F11 po Duhov.
N.	23 Filip Ber., Zakeo, Teonia. Sidonio, Celanira.	Zakeo	11 Mate
P.	24 Bartolomie, Aurelia, 300 mučenikah.	Slavislav	12 Focio
U.	25 Ljudevit Kr., Drěnka (*Cornelia*), Napoleon, Genez.	Ludovik	13 Maksim.
S.	26 Samuil Pr., Zefirin P., Aleksander M.	Samuel	14 Mika Pr.
Č.	27 Boleslav, Josip Kalazant, Natalia, Hugo, Pomeo.	Gephard	15 Izpen. Bog.
P.	28 Augustin Ot., Mojsia, Hermes, Julian, Pelagio.	Augustin	16 Dioniz.
S.	29 Uskèčenje sv. Ivana, Adolfo, Sabina.	Ivana	17 Miron M.
35.	Po Duhovih 13. Luk. XVII. 11—19. Isus lěči 10 gubavih.		F12 po Duhov.
N.	30 Angjelo Čuvar, Ruža Lim., Tekla, Dobročin (*Bonif.*).	Benjamin	18 Flora i Lav.
P.	31 Rajmondo, Bogudat (*Theodotus*), Amia, Rufina.	Paulina	19 Andria Str.

Digitized by Google

Dnevnik.

Dan.		Dohodak.	Trošak.

Digitized by Google

Bilježnica.

Digitized by Google

Dani	Mozeji 5606. XI. Ab.	Muhamedci 1262. 8. Šaban.	Sunca Izh. U. M.	Sunca Zah. U. M.	Duljina Dana. U. M.	Mjesec stoji u	Pravo podne U. M. S.	Nebeske i zračne promêne, i osobitie opazke za svakdanji život:
1	9 44.Sab. Post	8	4 34	7 26	14 51	♌	12 5 55	Najvećji pazar u Tàrstu
2	10	9	4 36	7 24	14 49	♌	12 5 52	i Mitrovici.
3	11	10	4 37	7 23	14 46	♌	12 5 47	Sajam u Brodu Sl.; mutno
4	12 Johana	11	4 38	7 22	14 44	♌	12 5 42	i kišovito, magle i mutno.
5	13	12	4 39	7 21	14 42	♍	12 5 37	Sajam u Ljubešići; krasno
6	14	13	4 41	7 19	14 39	♍	12 5 31	vrême. Sajam u Vinkovcih.
7	15 Tubcab, Ve-	14 27. Dž.	4 42	7 18	14 36	♍	12 5 24	☽ pun mêsec jutr. 7 s. 5m.
8	16 45. Sab [selje	15 Noć izkuš.	4 44	7 16	14 33	♍	12 5 17	Polov. pasjih dan. iliti naj-
9	17 Libusa	16 Mekapost. Ka-	4 45	7 15	14 30	♍	12 5 9	većja vrućina; lêpo nu mut-
10	18	17 [bu.	4 46	7 13	14 26	♎	12 5 0	no, kiša i dažd do 14. Saj. u
11	19 Lucia	18	4 48	7 11	14 22	♎	12 4 51	Petrinji; kiša, noći hladne.
12	20	19	4 50	7 9	14 18	♎	12 4 41	Sajam u Sisku.
13	21 Mal. blagd.	20	4 52	7 7	14 14	♎	12 4 31	☾ zadnja četvârt obnoć
14	22 [dàrvah.	21 33. Džuma	4 53	7 6	14 11	♎	12 4 20	11 s. 57 m.; kiša zatim mut-
15	23 46. Šab.	22	4 54	7 5	14 9	♏	12 4 9	no. Mutno i nestalno.
16	24	23	4 56	7 3	14 6	♏	12 3 57	Slaba kiša i mutno.
17	25	24	4 57	7 2	14 3	♏	12 3 45	Lêpo, nu zaparno; zapari-
18	26 Martha	25	4 59	7 0	14 0	♏	12 3 32	ca, gàrmljavina,
19	27	26	5 1	6 58	13 56	♐	12 3 18	bura, oluja i dažd.
20	28 Magdalena	27	5 3	6 56	13 52	♐	12 3 4	Zavêtnik Ugarske.
21	29	28 34. Džuma	5 5	6 54	13 48	♐	12 2 50	Saj. u Zagreb., N.Gradiški.
22	30 47. Sab. Rošod	29	5 6	6 53	13 45	♐	12 2 35	● mladać obnoć 12 s. 31m.
23	1 Elul R.	1 Ramadan	5 8	6 51	13 42	♑	12 2 20	☉ u ♍ popodne 2 s. 57m.
24	2	2 Knijg. Abram.	5 9	6 50	13 39	♑	12 2 4	Konac pasjih danah iliti vel.
25	3 Selihot.	3 Al Koran s ne-	5 11	6 48	13 35	♑	12 1 48	vrućine. Sajam u Bocenu.
26	4	4 [ba poslat.	5 13	6 46	13 31	♒	12 1 32	Lêpo i ugodno.
27	5 Paula	5	5 14	6 45	13 29	♒	12 1 15	Vrući dani, noći ugodne
28	6	6 35. Džuma	5 16	6 43	13 25	♒	12 0 58	do 31. Mutno i zaparno.
29	7 48 Sab.	7 Tora s neba	5 18	6 41	13 21	♓	12 0 40	☽ pàrva četvârt obnoć
30	8	8 [poslan	5 19	6 40	13 19	♓	12 0 22	11 s. 24 m. Lêpo, vruće i
31	9	9	5 21	6 38	13 15	♓	12 0 4	zap., postojano več. zap.

Sajmi. 1. Jankovci, Mitrovica, Pazuho St., Arad, Tàrst do 20., Opava u Slezkoj do 14. — 2. Brod Sl., Miholjac, Ilok, Križevci. — 5. Ljubešica. — 6. Vinkovci, Klanjac, Pod Bêlcem, Šoprun. — 10. Požega, Babinagreda, Šid, Gorica, Klanjac, Kod sv. Jeline, Petrinja, Vesprim, V Kaniža. — 15. Kobaš, Kutjevo, Našice, Podvinje, Bač, Kaloča, Vinga, Debrecin, Košice (Kaschau). — 16. Šamac, Županje, Biskupac, Severin, S. Jalžabeta, Dubrava. — 17. Koprivnica, Futok. — 18. Kod sv. Jeline u Križ. gradom., Režice, Samobor, Rakovac, Zenta. — 20. Nova Gradiška, Feričanci, Němci, G. Raići, Pečuh, Feldvar. — 21. Zagreb. — 24. Kod sv. 3 Kralja, Feričanci, Mikanovci, Tovarnik, Ljubešica, Vočretje, Začretje, Bocen, Legrad, Stolni-Biograd. — 27. Irig, Zombor. — 29. Dragalići, Županja, Režice, Pešta.

„Svu godinu *vozaju se kola,*
Mnogi pregu mèsto konja vola;
Jerbo ili konj fali kućniku,
Il vol vuče na volarsku viku,
Gdê je tàrha, s koim se nebiži;
I gdê je dol pod bàrdinam niži
Stàrmcem vol se pod hintove preže,
I koleso za podosje veže. —
Kolovozu pak odtud je ime,
Jer se veli sad za *kola* vrime;
Ili zato, što se svaka hrana
S polja *vozi* do svojega stana,
Il put utren što se sada praši,
Putnik ide, nit se noći plaši.“

Najveća korist, koju čovêk može imati, poznajući slabosti i pogrêške drugih, sastoji u tom, da sebe od takove slabosti čuva.

Digitized by Google

9. RUJAN,

Rujen, Malomešnjak, Jesenščak (*hàrvatski*).
Kimavic, kimovc, devetnik, (*slovenski*).
Zari (*slovačko-češki*).
Wrzesen (*poljski*).
Septembr-Sentjäbrj (*ruski*).

SEPTEMBER.

Septembre (*talianski*).
Septèmbre, Fructidor (*francezki*).
Setiembre (*španjolski*).
September (*engleski*).
Herbstmond, Obstmond, Säemond, kleiner Mai (*nèmački*).
Sz. Mihály' hava, öszelő (*madjarski*).

Dani	*Katolikah*	*Evangelikah*	*Pravoslavnih*
	Rujan.		*Kolovoz.*
U.	1 Egidio Pust., Gilberto, Izabela, Verena D. i Muč.	Egid O.	20 Samuil
S.	2 Zeno, Justo, Antonin, Kordelia, Vilelmo, Nonozo.	Ernst	21 Tadia Ap.
Č.	3 Dobroslav (Mansveto B.), Serafina, Renat B., Šim. St.	Otakar	22 Agatonik
P.	4 Rozalia, Mojsie, Ida, Marin, Ruža od Viterba.	Rozalia D.	23 Vuk M.
S.	5 Lovro Patr., Vàrban, Bertin, Evdoksio, Korentin. ☹	Herkules	24 Evtik M.
36	D Po Duhovih 14. Mat. VI. 24—33. Nitko nemože dva gosp. služit.		F13 poDuhov.
N.	6 Zakaria, Pambo Pust., Veselin (*Laetus*), Limbania.	Magnus	25 Bartol. Ap.
P.	7 Regina Muč., Alpin B., Nemorio, Petar. [Nestor.	Mladava	26 Adrian
U.	8 Mala - Gospoja, Blažena (*Beata*), Sidonia Muč.,	Mala gosp.	27 Pimen.
S.	9 Tišimir, Božidar (*Dorotheus*), Veran B., Osmana D.	Bruno	28 Mojz. Pr. †
Č.	10 Nikola Tolent., Menodora, Radovan (*Hilario*).	Sosten	29 Iv. poseče
P.	11 Emilian B., Bogdana, Hiacinto Muč., Bernardo.	Jacint MM.	30 Aleksand.
S.	12 Tobija, Gvido, Avtonom, Nikola Longobardi. ☾	Tobia	31 ČestitBDM
37.	D Po Duhovih 15. Luk. VII. 11—16. Od naimskog mladića.		F14 poDuhov.
N.	13 Ime Marie, Mavro B., Virgil. M., Libor. B., Amat. B.	Salomon	1 Rujan Sim.
P.	14 Ciprian, Flamin, Evtropia, Materno.	Uzv. sv. Križa	2 Mamant
U.	15 Nikomed Muč, Evfemia, Niketa, Armela, Leobin B.	Nikodem Pr.	3 Antim.
S.	16 Ljudmila Česk., Lucia, Edita, Kornelio. Kvat. †	Svatopluk	4 Babil
Č.	17 Lamberto B., Kolumba od Kordove, Roberto.	Lambert	5 Zakaria
P.	18 Toma B. od Vilanove, Metud B., Tito, Jos. Kupert. †	Titus	6 Evdok
S.	19 Januario B., Lucia Škot, Konstant. Muč, Peleo M †	Sidonia	7 Sozonto M.
38.	D Po Duhovih 16. Luk. XIV. 1—15. Isus lèči jednog od vodene bolesti.		F15 poDuhov.
N.	20 Evstakio Muč., Agapit P., Faustina, Kandida.	Faustin	8 MalaGosp.
P.	21 Matija Ap., Ifigenia Dèv., Mavra Dèv. Landelin P. ●	Mate Ap.	9 Joak. i Ana
U.	22 Mavro Muč., Ema, Florentin Pust., Emerano.	Miloslav	10 BogislavP.
S.	23 Tekla Dèv. Muč., Lino P., Sofia Dèv., Andrija od	Ljubica	11 Avtonom
Č.	24 Gerardo B. u Ugarsk, Amata D., Geremar Op. [Pesk.	Bogdan	12 Rožislav
P.	25 Tvàrdko (*Firmin*), B., Kleofa Učenik, Finbar B.	Kleofas	13 Niketa
S.	26 Justina D.M., Ciprian M., Lucia od Mletak. [Irlandski.	Pravomila M.	14 Uzv. Kr. †
39.	D Po Duhovih 17 Mat. XXII 34—46. Od najvećje zapovědi.		F16 poDuhov
N.	27 Kuzma i Damjan (Vrači), Radovan (*Hilar.*), Adolfina.	K. i Damian	15 Evfimio
P	28 Venceslav Kr. Češki, Lioba Opatica, Bernardin. ☽	Venceslav	16 Sofia
U.	29 Mihajlo Arkendjeo, Ludvin B., Bogdana (*Theod*).	Mih. Arkandj	17 Minod
S.	30 Jeronim Otac, Gàrgur B. Jermenski, Šimun Monak.	Jerolim J.	18 Evmenio

Digitized by Google

Dnevnik.

Dan.		Dohodak.	Trošak.

Digitized by Google

Bilježnica.

Digitized by Google

Dani	Mozejci 5606. XII. Elul.	Muhamedci. 1262. 9. Ramadan.	Sunca. Izh. U. M.	Sunca. Zah. U. M.	Duljina Dana. U. M.	Mjesec anoja	Pravo podne U. M. S.	Nebeske i zračne promêne, i osobitie opazke za svakdanji život.
1	10 Regina	10	5 23	6 36	13 12		11 59 45	Zavètnik Koruške.
2	11	11	5 25	6 34	13 9		11 59 27	Vedro nu vètrovito do 5.
3	12	12	5 27	6 32	13 5		11 59 8	Jutrom hladno i vedro.
4	13 Rebeka	13 36. Džum.	5 28	6 31	13 2		11 58 48	☺ pun mèsec obd. 2s.22m.
5	14 49. Sab.	14 Srètni	5 30	6 29	12 59		11 58 29	
6	15 Rakhel	15 dnevi	5 32	6 27	12 55		11 58 9	Kiša, zaparno i gàrmljavina.
7	16	16	5 33	6 26	12 52		11 57 49	Kasnie velika kiša.
8	17 ObladGàrkah	17	5 35	6 24	12 49		11 57 28	Saj. u Mitrovici, N. Gradiški, Subotici; nestalno i mutno vrême.
9	18	18 Evandjelje I-	5 36	6 23	12 46		11 57 8	
10	19 Rozalia	19 [susa.	5 38	6 21	12 43		11 56 47	Kiša i maglovito.
11	20	20 37. Džuma	5 40	6 19	12 39		11 56 27	€ straž.četv.obn. 12s.47m.
12	21 50. Sab.	21	5 42	6 17	12 25		11 56 6	
13	22	22	5 44	6 15	12 31		11 55 45	Mraz i hladne noći do 24.
14	23	23	5 45	6 14	12 28		11 55 24	Sajam u Križevcih.
15	24 Suzana	24	5 47	6 12	12 25		11 55 2	Vedro i vruće.
16	25	25	5 49	6 10	12 12		11 54 41	Četvàrni post. Saj. u Sisku.
17	26 Semir	26 [svemogućtva	5 51	6 8	12 17		11 54 20	Saj. u Pančevu; oblačno i toplo; magla i hladno.
18	27 Sibila	27 38. Džum. Noć	5 53	6 6	12 13		11 53 59	
19	28 51. Sab.	28 Bečki pogub.	5 54	6 95	12 10		11 53 38	Narodj. Nj. V. Carice i K.
20	29 Post	29	5 56	6 3	12 7		11 53 17	● mladac popodn. 4s.39m.
21	1 Tišri 5607.	30	5 57	6 2	12 4		11 52 56	Juče u Pakracu Sajam.
22	2 Nova godina	1 Ševal (Veliki Bajram)	5 59	6 0	12 1		11 52 35	Sutra predp. ☉ u ♎ 11 s. 37 m. Danas počima Jesen u podne 11 s. 37. m., bura, magla, osobito jutr. Hladno mraz i Sunce do 30.
23	3 Post Gedaljah	2	6 0	5 59	11 58		11 52 14	
24	4	3	6 1	5 58	11 56		11 51 53	
25	5 Post	4 39. Džuma	6 3	5 56	11 53		11 51 33	
26	6 1. Sab.	5	6 4	5 55	11 50		11 51 12	
27	7 Post	6	6 6	5 53	11 46		11 50 52	Sutra Zavètnik Češke.
28	8	7	6 8	5 51	11 42		11 50 32	☽ pàrva četvàrt u jutro 8 s.32 m. Zavètnik Galicie.
29	9 [Habifurim.	8 Hamze smàrt.	6 10	5 49	11 39		11 50 13	Saj. St. Gradiški, Karlovcu.
30	10 Blagd. Pomir.	9	6 13	5 47	11 35		11 49 53	

Sajmi. 1. Gradac, Jegar, Tešinj. — 4. Križevci, Petrianci. — 6. Bàrdovac. — 7. Gorica, Ludbrèg. — 8. N. Gradiška, Kutjevo, Babska, Medjurić, Mitrovica, Semeljci, Šišatovac, Bàrdovac. — 9. Moslavina, Biskupac, Subotica, Gjur, Dubrava. — 11. Bošnjaci. — 13. Svilaj, Vàrbanja, Almaš. — 14. Klanjac, Krapina, Vinica, Voća, Vàrhovac, Voèretje, Zaèretje, Sibinj, Novoselo, Seksard. — 16. Sisak. — 18. Pančevo. — 20. Pakrac, Glina. — 21. Svilaj, Valpovo, Vàrbanja, Tovarnik, Gorica, Koprivnica, Ljubešica, Pakša. — 22. Krapina. — 28. Prag. — 29. Sibinj, Càrna, Drenovci, St. Gradiška, Erdevik, Jankovci, Božjakovina, Miholjac, Karlovac, Dubovac, Vugrovac, Krapina, Pod Bèlcem, Budim, Temišvar, Jegar (Erlau), Požun, Segedin.

„*Rujnu* ime dopada od vina,
Kaže svaki, to da je istina,
Kom pitome bàrdo loze plodi
I radjeno *rujnim* vincem rodi,
Sad se grozdje veće *rujno* vidi,
Premda svatko još brat ga neslidi."

Kad mali i siromak čovèk istinu govori, koja se velikim ljudma dopasti nemože, uvèk je on po njihovom sudu, neizkusan, pretèran — a kad budalam njihove gadne slabosti i pogrèške odkriva, svagda je neznalica.

10. LISTOPAD,

Listopad, Miholjščak (*hàrvatski*).
Kosapersk, desetnik (*slovenski*).
Rijen (*slovačko-češki*).
Pazdziernik (*poljski*).
Oktobr-Oktjàbrj (*ruski*).

OCTOBER.

Ottobre (*talianski*).
Octobre, Vindemiaire (*francezki*).
Octobre (*španjolski*).
October (*engleski*).
Weinmon., Reif- u. Wolkenmonat, Blätterfall (*nèmački*).
Mindszent'hava, öszhó (*madjarski*).

Dani	*Katolikah*	*Evangelikah*	*Pravoslavnik*
	Listopad.		*Rujan.*
C.	1 Blazena (*Beata*), Remigio B., Gideon, Bavo (*Pokor-*	Remigio	19 Trofin
P.	2 Bogoljub (*Theophilos*), Toma B., Gerin Muč. [*nik.*)	Leodegar	20 Eustak
S.	3 Jaroslav, Ljudimir Djakon. Dionisio Muč., Petronela.	Jaira	21 Kodrat Ap.
40.	D P o D u h o v ih 18. Mat. IX. 1—8. Isus izlěči kostobolnoga.		F17 poDuhov.
N.	4 Franjo Serafski, Gajo Izpovèdnik, Edvin, Amon. ☹	FranjoSerap.	22 Foka
P.	5 Vratislav, Gala Udovica, Apolinar B., Placido Muč.	Vratislav	23 Ivana K. Z.
U.	6 Bruno, Adalberto B., Fides Mučenica, Fidelia.	Mirovita	24 Tekla
S.	7 Justina Dèv., Spes Opat, Amalia, Marko P., Osita.	Abdia	25 Eufroz P.
Č.	8 Brigita, Evod B., Demetrio, Pelagia.	Pelagius	26 Ivan Ev. M.
P.	9 Dionisio B., Gizlen Pust., Publia, Ljudevit.	Slavomil	27 Kalistrato
S.	10 Franjo Borgia, Pavlin B., Kasio, Gereon.	Gideo	28 Kariton P.
41.	D P o D u h o v ih 19. Mat. XXII. 1—14. Od kraljevskog pira.		F18 poDuhov.
N.	11 Zvonimir, Firmin B., Androniko, Filonila, Burkardo.	Burghard	29 Ciriak
P.	12 Maksimilian B., Serafin, Vilfrid, Simberto. ☾	Maxim.	30 GàrgurJ.
U.	13 Koloman, Edvardo, Andjeo, Samuel, Nikola.	Eduard K.	1 Listopad
S.	14 Kalist Papa, Dominik, Manehilda Dèv., Fortunata.	Ludmila	2 Kiprian i J.
Č.	15 Terezia, Tekla Op., Bertrando, Bruno, Leonardo.	Hedviga	3 Dionizio.
P.	16 Tàrpimir, Galo, Ambrozio, Maksima robinja i Muč.	Galo	4 Jerote
S.	17 Jadviga (*Hedw.*) Polsk., Andrija od Krete. Margarita.	Florent.	5 Karitina
42.	D P o D u h o v ih 20. Ivan. IV. 46—53. Od bolesnoga kraljeva sina.		F19 poDuhov.
N.	18 Luka Ev., Mono Pust., Julian, Trifonia Dèv.	Luka Evang.	9 Toma A.
P.	19 Petar od Alkantare, Ferdinando Princip, Etbin Pust.	Petar Alk.	7 Serg
U.	20 Živko (*Vital.*) B., Vendelin Op., Felic., Sindulfo. ●	Vendelin	8 Pelag P.
S.	21 Ursula D. i M., Baldomir, Celina Dèv., Hilar. Op.	Luneta	9 Jakov A.
Č.	22 Vladislav od Gielnova, Kordula Děv. Vendelin Op.	Milica	10 Evlampio
P.	23 Ivan Kapistran., Roman, Severin B., Ignacio Patr.	Severin	11 Filip Ap.
S.	24 Svetolik, Rafail Arkandj., Fortunat. Areta, Maglorio	Natan	12 Prob.
43.	D P o D u h o v ih 21. Mat. XVIII. 23—35. Od kraljevskog računa.		F20 poDuhov.
N.	25 Juda Tadija Ap., Vilelmina, Krispin, Daria. [Op.	Križanik	13 Karpo
P.	26 Mitar, Lucian Muč., Evarist P., Balduin, Bonaventura	Evarist	14 Nazaret
U.	27 Sabina Muč., Frumenero B., Aban, Kapitolina M. ☽	Savina	15 Evtim.
S.	28 Šimun i Juda Ap., Faro B., Neot, Tridesvida Děv.	Simun i Juda	16 Longin
Č.	29 Božidar B., Zenobio Muč., Narcis B., Jerusolim.	Narcis	17 Osia Pr.
P.	30 Godeslav, Kvintin, Alfonzo, German, Klaudio Muč.	Hartman	18 Luka Ev.
S.	31 Vuk (*Wolfgang*) B., Antun B. Toma, Lucila. [Serap.	Slavn.refor.	19 Joel Pr.

Digitized by Google

Dnevnik.

Dan.		Dohodak.	Trošak.

Digitized by Google

Bilježnica.

Digitized by Google

Dani	Mozejci 5607. I. Tišri.	Muhamedanci 1262. 10. Ševal.	Sunca Izh. U. M.	Sunca Zah. U. M.	Duljina Dana. U. M.	Mesec stoji u	Pravo podne U. M. S.	Nebeske i zračne promene, i osobitije opazke za svakdanji život.
1	11 Abadias	10	6 14	5 45	11 31	♑	11 49 34	Kiša i bura do 9.
2	12	11 40. Džuma	6 16	5 43	11 27	♒	11 49 15	Magla i opet kiša.
3	13 2. Sab.	12	6 18	5 41	11 23	♒	11 49 57	Hladno, magla, zatim burno
4	14 [Hag Lasuk.	13 Sretni	6 20	5 39	11 19	♓	11 48 39	☽ pun mesec obnoć 11 s.
5	15 Blgd. Čadorah	14 Sretni	6 22	5 37	11 15	♓	11 48 21	12 m.: mećava, zima.
6	16 II. Blagdan	15 dani.	6 24	5 35	11 11	♓	11 48 3	Saj. u Otočcu do 8.
7	17	16 Boj od Ohuda	6 26	5 33	11 7	♓	11 47 46	bura popušta, nu magla;
8	18 Post	17	6 28	5 31	11 3	♓	11 47 30	hladno, maglovito, sunce,
9	19 Abdon	18 41. Džuma	6 29	5 30	11 0	♓	11 47 13	tad kiša. Saj. u Karlovcu.
10	20 3. Sab.	19	6 31	5 28	10 57	♈	11 47 0	Vedro i ugodno.
11	21 Blagd. Palmih	20	6 33	5 26	10 53	♈	11 46 42	Toplo, kasnie kiša do 22.
12	22 Konac bl. Čad.	21	6 35	5 24	10 49	♉	11 46 27	☾ poslědnja četvàrt rano
13	23 Radov. Zakon.	22	6 36	5 23	10 46	♉	11 46 13	5 s. 13. m., kiša, hladno i ma-
14	24	23	6 38	5 21	10 43	♉	11 45 59	glovito; sutra Saj. u Požegi.
15	25	24	6 39	5 20	10 40	♉	11 45 45	Hedviga Zavětn. Sleske.
16	26 Absalon	25 42. Džuma	6 41	5 18	10 36	♊	11 45 33	Saj. u Vacu i Čanadu.
17	27 4. Sab.	26	6 43	5 16	10 32	♊	11 45 20	Saj. u Temešvaru i Bečeju.
18	28 Abdias	27	6 44	5 15	10 29	♋	11 45 9	Saj. u Oseku.
19	29	28	6 46	5 13	10 26	♋	11 44 58	Sutra je pomàrčenje sunca.
20	30 Rošod	29	6 47	5 12	10 24	♋	11 44 47	● mladac u jutr. 8 s. 49 m.
21	1 Bul M.	1 Džul-kade.	6 48	5 11	10 22	♌	11 44 38	Oblačno kiša.
22	2	2	6 50	5 9	10 19	♌	11 44 28	Magla i mećava.
23	3 Abiram	3 43. Džuma	6 52	5 7	10 15	♌	11 44 20	☉ u ♎ popodne 7 s. 51 m.
24	4 5. Sab.	4 7. sp. u peć. sv.	6 54	5 5	10 11	♌	11 44 12	Velika, magla, kiša i hladno.
25	5 Abadon	5 Abram Kabuz.	6 55	5 4	10 8	♍	11 44 6	Kiša, magla i zima.
26	6	6	6 57	5 2	10 5	♍	11 43 59	Saj. u Mitrovici.
27	7 Post	7 Mojzia kr. càrv	6 59	5 0	10 1	♎	11 43 54	☽ pàrva četvàrt večeras
28	8	8 [more.	7 1	4 58	9 57	♎	11 43 49	4 s. 15 m Saj. u Zagrebu i
29	9	9	7 3	4 56	9 53	♎	11 43 45	Djak.; bura, dažd. zima.
30	10 Aron	10 44. Džuma	7 4	4 55	9 50	♏	11 43 42	Sajam u Nov. Sadu i Dalju.
31	11 6. Sab.	11	7 5	4 54	9 48	♏	11 43 40	Zima raste, magla.

Sajmi. 4. Ivanić. — 6. Otočac do 8. — 9. Karlovac, Dubovac, Vugrovac, Debrecin. — 11. Čepin. — 12. Koprivnica, V. Kaniža. — 15. Požega, Ravna gora, Gorica. — 16. Vac, Čanad. — 17. Bečej, Temišvar. — 18. Novska, Osek, Kamenica, Križevci, Topolovac, Dalj, Arad, Nitra, Trenčin. — 21. Karlovac. — 23. Ilok. — 26. Mitrovica, Subotica, Temišvar, St. Biograd. — 28. Djakovo, Nuštar, Ljubešica, Zagreb., Bač, Tàrnava. — 30. Dalj, Novi Sad.

„Neiztražuj ***Listopadu*** ime,
Jerbo njega već izdaje vrime,
List opada i goli se dàrvo,
Svašto hiti sad u ***ništo*** pàrvo,
Sva se narav približaje kraju,
I sve stvari svoj manjak poznaju.
Ele uz to, tkogod zdravje ima,
Jělo, pitje, a i snagu prima,
Nek još ruke sa njedra netiče,
Jer za njime mnogi posao viče.“

Svaki pošten i razuman neka razsudi, jeli pravo i razumno za to, što su se naši stari rad věrozakona marzili, proklinjali, i gonili, da i mi to činimo? Nije li bolje i pametnie da kad smo Kàrstjani, da jedanput posluhnemo I. Spasitelja, koj nam veli: mir moj dajem vam, mir moj ostavljam vam.

Digitized by Google

11. STUDENI,

Vsesvetčak, Zimščak (*hàrvatski*).
Listagnoj, listovgnoj, ednajstnik (*slovenski*).
Listopád (*slovačko-češki*).
Listopad (*poljski*).
Novembr-Nojábrj (*ruski*).

NOVEMBER.

Novembre (*talianski*).
Novembre, Brumaire (*francezki*).
Noviembre (*španjolski*).
November (*englezki*).
Wintermonat, Nebel- u. Friermonat, Spätjahr (*nèmački*).
Sz. Andras'hava, öszutó (*madjarski*.)

Dani	*Katolikah*	*Evangelikah*	*Pravoslavnih*
	Studeni.		*Listopad*
44.	D Po Duhovih 22. Mat. XXII. 15—21. Dajte caru koja su carova.		F21 poDuhov.
N.	1 Svi Sveti, Cezario Djakon, Florberto Op., Marcel.	Svi Sveti	20 Artemio
P.	2 Spomena v. m., Bogoljub (*Gottlieb*), Dušnice, Vikt.	Spomena	21 Hilarion
U.	3 Huberto, Ita, Floro, Genezio, Malakia Arkib.	Bogumil	22 Albert
S.	4 Dragutin B., Otokar, Klaro Muč., Agrikola.	Oto	23 Jak. br. G.
Č.	5 Mirko, Bertilia Op., Blandina, Rajnerio, Magno.	Mirko	24 Areta
P.	6 Leonardo B., Sever, Vimok Op., Idoina.	Linart	25 Marcian
S.	7 Engelberto, Rufo, Karina, Erdman.	Zdenko	26 Dimitria
45.	D Po Duhovih 23. Mat. IX. 18—26. Od pukovnikove kćeri.		F22 poDuhov.
N.	8 Bogumir (*Gottfried*), Klaro, Bogdan (*Deodat*).	Slavomil	27 Nestor
P.	9 Božidar (*Theod.*) Muč., Sopatra, Benigno, Beno M.	Božidar	28 Terent.
U.	10 Dobrilo, Andrija Avelin, Tripun, Floretin, Nimfa D.	Probo	29 Anastaz.
S.	11 Davorin (*Martin*) B., Evod B., Mena Muč.	Zeno	30 Zenobio
Č.	12 Martin I. P., Renat B., Didak, Licino, Nilo.	Martin	31 Stakio
P.	13 Stanislav Kostka, Abo Op., Nikola I. P., Homobono.	Bercko	1 Studen
S.	14 Lovro Arkib., Adalberto, Gavrilo, Jukundo.	Livin	2 Akindin
46.	D Po Duhovih 24. Mat. XII. 31—35. Prilično je kralj. neb. zàrnu gorušice.		F23 poDuhov.
N.	15 Lavoslav (*Leopold*). Deziderio, Gertrud, Eugen.	Lavovit M.	3 Akepsim
P.	16 Edmundo, Otmar, Janja (*Agnes*), Evkar B.	Otmar	4 Ivan A.
U.	17 Gàrgur Čudotvorac, Anian B., Bertoldo, Hugo.	Hugo	5 Galakt.
S.	18 Eugen Pakr., Kleofa, Hilda Op., Odo, Barula.	Gelazio	6 Pavao G.
Č.	19 Jelisaveta (*Elisabeth*), Rikardo, Toto Op.	Elizabeta	7 Jerolim
P.	20 Srećko (*Felix*) Valoa, Edmundo Kr. Engl.	Ljubica	8 Miholjc
S.	21 Prikaz Bl. D., Marie, Melania, Mavro B. od Verone.	Prik. BDM.	9 Orifizi i P.
47.	D Po Duhovih 25. Mat. XXIV. 15—35. Od pogàrdjenja razsutja.		F24 poDuhov.
N.	22 Skladoila (*Cecilia*) Děv. i Muč., Filemon Muč.	Cecilia	10 Erasto
P.	23 Klimento P., Danilo, Lukrecia Děv., Ivan Dobri.	Dalibor	11 Mina
U.	24 Ivan od Križa, Cvěta (*Flora*) Děv., Maria Španj.	Emilia	12 Ivan Mil.
S.	25 Katarina Děv., i Muč., Nikon Izpov., Merkurio M.	Dobrava	13 Ivan Zlat.
Č.	26 Prelimir, Konrad B., Siricio, Delfina, Alipio, Pust. i	Konrad	14 Filip A.
P.	27 Virgilio B., Buso, Evsit Pust., Jakov Muč. [Pokorn.	Dobroslav	15 Gurizio †
S.	28 Světoslav, Eberard B., Gàrgur III. P., Stěpan Op.	Rufus	16 Mate Ev.
48.	D Prišastja 1. Luk. XXI. 25—33. Zlamenja u suncu i. t. d.	Mat. XXI. Od ulaza Isusa u Jerosolim.	F25 poDuhov.
N.	29 Prišastje, Radbod B., Saturnin, Brando Opat.	Valter	17 Grigor B.
P.	30 Andrija Ap., Trojan B., Huna, Konstancio.	Andrija	18 Platon

Digitized by Google

Dnevnik.

Dan.		Dohodak.	Trošak.

Digitized by Google

Bilježnica.

Digitized by Google

Dani	Mozeji 5607. II. Bul-Markešvan.	Muhamedci. 1262. 11. Džul-kade.	Sunca. Izh. U. M.	Zah. U. M.	Duljina Dana. U. M.	Mesec stoji u	Pravo podne U. M. S.	Nebeske i zračne promene, i osobitie opazke za svakdanji život.
1	12 Aleks.	12	7 7	4 52	9 45	♐	11 43 38	Saj. u Brašovi, N.Gradiški.
2	13	13	7 8	4 51	9 42	♐	11 43 38	S. u Beču do konca ov. měs.
3	14 Amian	14	7 9	4 50	9 40	♐	11 43 38	☹ pun měsec obdan 10 s.
4	15	15	7 10	4 49	9 37	♐	11 43 39	17 m. Karla B. Zavět. Lombardezke. Saj. u Varaždinu.
5	16 Post	16	7 12	4 47	9 34	♐	11 43 40	Nešta ugodno, nu hladno.
6	17 Adreas	17 45. Džuma	7 13	4 46	9 31	♑	11 43 43	Sunce i prijazno.
7	18 7. Sab.	18	7 15	4 44	9 28	♑	11 43 46	
8	19 Post	19	7 17	4 42	9 25	♒	11 43 50	Lěpo i toplo zatim mutno.
9	20	20	7 18	4 41	9 22	♒	11 43 55	Kiša i mali větar do 12.
10	21 Arnon	21	7 19	4 40	9 20	♓	11 44 1	Sajam u Bocenu.
11	22	22	7 21	4 38	9 17	♓	11 44 7	☾ zadnja četvàrt obnoć 12 s. 49 m. Saj. u P. Varadinu, Krapini. Kiša, hladno, zima i dažd.
12	23 Pr. Càrk.	23	7 22	4 37	9 14	♓	11 44 15	
13	24	24 46. Džuma	7 24	4 35	9 11	♈	11 44 23	
14	25 8. Sab.	25	7 25	4 34	9 8	♈	11 44 32	
15	26	26	7 27	4 32	9 4	♉	11 44 42	Zavětnik Austrianske; Vaš. u Vukovaru; magla, zatim kiša. Nestalno,
16	27	27	7 29	4 30	9 1	♉	11 44 53	
17	28 Ariel	28	7 30	4 29	8 58	♊	11 45 4	
18	29	29	7 32	4 28	8 56	♊	11 45 17	Kiša, hladno i lěpo.
19	30	30	7 33	4 27	8 54	♋	11 45 30	● mladac obnoć 12 s. 5 m.
20	1 Khislev	1 Džul-hedže 47. D.	7 34	4 26	8 52	♋	11 45 44	Hladno.
21	2 9. Sab.	2	7 35	4 25	8 50	♌	11 45 59	Burno, kiša, maglovito.
22	3 Poruš idol.	3	7 36	4 24	8 48	♌	11 46 15	☉ u ♑ popodne 3 s. 30 m.
23	4	4	7 37	4 23	8 46	♍	11 46 32	Zima.
24	5	5	7 38	4 22	8 44	♍	11 46 49	Sutra sajam u Brodu.
25	6 Post	6	7 39	4 21	8 42	♎	11 47 7	☽ pàrva četvàrt obnoć 11 s. 36 m., krasan i ugodan dan; nestalno, noć hladna.
26	7 Herod. smàrt.	7	7 40	4 20	8 40	♎	11 47 26	
27	8 Balth.	8 48. Dž. Proroč.	7 41	4 19	8 38	♏	11 47 46	
28	9 10. Sab.	9 [Muh. Očitov.	7 42	4 18	8 36	♏	11 48 7	Obd. ugodno, obn. hladno
29	10	10 Mali Bajram	7 43	4 17	8 34	♐	11 48 28	Danas počima prišastna zabrana ženitbe; větrovito.
30	11	11	7 44	4 16	8 32	♐	11 48 50	

Sajmi. 1. Nova Gradiška, Ferićanci, Vinkovci, Podvinje, G. Raići, Pazuho staro, Šid, Legrad, Novoselo, Feldvar, Zombor, Kapošvar, Ostrogon, Kološvar, Brašova, Opava do 18. — 4. Kostajnica, Darda, Arad. — 5. Orlovac, Varaždin. — 6. Càrnik, Klanjac. — 8. Futok. — 9. Vàršac, — 10. Bocen. — 11. Podgorač, P. Varadin, Krapina, Križevci, Hodjaci, Muhač. — 12. Toplice. 13. Božjakovina. — 14. Kostajnica. — 15. Vukovar, Apatin, Pešta. — 16. Koprivnica. — 19. Sv. 3 Kralja, Sisak, Seksard, Košice (Kaschau), Šoprun. — 20. Kod sv. Jalžab., Ruma, Segedin, Zenta. — 22. Almaš. — 25. Brod Sl. — Orahovica, Pod Bèlcem, Dubranci, Pećuh, Kečkemet, Požun, Gjur, Čakovac, Gač. — 28. Ruma. — 29. Začesje. — 30. Našice, Šikloš, Kaloča, Prešov, Komora, Bistrica Sl., Sala-Egerseg, Sombathelj, Trenčin.

„*Studenomu* odtuda je ime,
Jer *studeno* on izdaje vrime,
Dok izidješ napolje pred usti;
On ti odmah i ćud svoju pusti;
Odmah rekoh, što tko većma diše,
To se diže pred njim magla više,
Ele zato neplaši se toga,
Jer te vani još čekaju mnoga,
Koja ili učinit nehtia,
Il te koje prěčje dělo zbia,
Ili vrěme nepristade k tomu,
Ali tvomu potrěbna su domu.“

Ima ljudih, koji mnogo na to dàrže, da se ništa drugo, već čim više jezikah nauče; al onaj jošte nije visoko učen, koj u deset jezikah znade kazati, kako se zove — magarac.

Digitized by Google

12. PROSINAC,

Gruden, Velikobožićnjak (*hàrvatski*).
Gruden, dvanajstnik (*slovenski*).
Prosinec (*slovačko-češki*).
Grudzien (*poljski*).
Decembr - Dekabrj (*ruski*).

DECEMBER.

Decembre (*talianski*).
Decembre, Frumaire (*francezki*).
Deciembre (*španjolski*).
December (*englezki*).
Christmonat, Schneem. (*nèmački*).
Karácson'hava, télelö (*madjarski*).

Dani	*Katolikah*	*Evangelikah*	*Pravoslavnih*
	Prosinac.		*Studeni.*
U.	1 Natalia, Oskar, Leoncio B., Naum Prorok, Olimpiada.	Bogudar	19 Abadia
S.	2 Strašimir, Bibiana Muč., Adria, Aurelia, Vuk.	Aurelia	20 Gàrgur D.
Č.	3 Franjo Saverio, Kasian, Sola, Izpovèdnik, Maria.	Franjo Šav.	21 Uhod.Bog.
P.	4 Barbara D. i Muč., Ano Arkib., Ciram Opat, Maruta.	Barbara	22 Filemon A.
S.	5 Sava Op., Abigail, Serafin, Pelin, Elisavka.	Abigail	23 Amfilok
49.	D Prišastja 2 Mat. XI. 2—10. Ivan Kàrst. u verigah.	Luk. XXI. Znamenja u suncu itd	F26 poDuhov.
N.	6 Nikola B., Dionisia Muč., Emilian, Viktoria.	Nikola B.	24 Katarina
P.	7 Ambrozio B. Milanski, Teona, Martin Op., Agaton.	Agata	25 Klemens
U.	8 Začetje Bl. D. M., Zeno B., Evkario, Evtikian.	Začetje Gosp	26 Alipio
S.	9 Valeria, Georgina Muč., Bogoljub (*Philotheus*).	Ljubomir	27 JakovPàrs.
Č.	10 Judita, Evlalia Děv., Mena Muč., Vitgar B.	Judita	28 Stěv.nov.
P.	11 Damazo P., Trazo, Danilo Stupn., Taso Op., Gracian.	Damaz P.	29 Paramon
S.	12 Aleksandro Muč., Amonaria, Dionisia, Maksentie R.	Otilia	30 Andrija
50.	D Prišastja 3. Ivan. I. 19—29. Ivanovo svèdočanstvo.	Mat. XI. Ivan Kàrst. u verigah.	F27 poDuhov.
N.	13 Lucia, Jodok, Orest, Otilia, Ivan Marino.	Lucia	1 Prosinac
P.	14 Spiridion, Fingar Muč., Siona, Nikazio.	Nikaž	2 Avakum
U.	15 Iren Ot., Kristina, Pavao, Maksimin, Valerian.	Vatrovit	3 Sofia
S.	16 Evsebio B., Adelaida, Albina, Anania, Azaria. Kvat. †	Adelhajd	4 Barbara
Č.	17 Lazar, Olimpiada, Berta, Teoda, Bega Opatica.	Gradima	5 Sava
P.	18 Gratian, Zozim, Vunibaldo, Desiderato.	Vunovlad	6 Nikolje
S.	19 Nemesio Muč., Mavra Muč., Timotie, Fausta. †	Abraham	7 Ambroz.
51.	D Prišastja 4. Luk. III. 1—6. Glas vapijućega u pustinji.	Ivan I. Ivanovo svèdočanstvo.	F28 poDuhov.
N.	20 Bogumil, Adelaida Carica, Amon, Dinko Op.,	Izak	8 Patapio
P.	21 Toma Ap., Temistokl., Vinfried, Anastas.	Toma Ap.	9 Začetj.G.
U.	22 Blažena (*Beata*), Cvètko, Zeno Muč., Tota Op.	Božena	10 Mena
S.	23 Viktoria Děv. i Muč., Florentie. Dagoberto.	Dagobert	11 DaniloSt.
Č.	24 Adam i Eva, Adela, Irmina, Hermina.	Viktoria D.	12 Spiridion
P.	25 Božić, Eugenia Děv., Anastasia, 1000 Mučenik.	Božić	13 Evstatio
S.	26 Stěpan Muč., Arkelao B., Aleksandro, Dionisio.	Narodj. Isus	14 Tirso
52.	D Božićna. Luk. II. 33—40. Josip i Maria čudeći se.		F29 poDuhov.
N.	27 Ivan Ev., Flamin, Teofan, Božidar (*Theodor*) M.	Ivan Ap. Ev.	15 Eleuter
P.	28 Mladěnci, Antonio, Bogomila (*Theophila*), Oto.	Mladěnci	16 Hageo Pr.
U.	29 Jonatan, Marcelo, Toma Beket Arkib.	Jonatan	17 Daniel
S.	30 Miloš (*David*), Anisio B., Evgenie B., Melania Udov.	David	18 Sebastian
Č.	31 Silvestar P., Kolumba Děv. Muč., Potentia Děva.	Silvester	19 Bonifac P.

Digitized by Google

Dnevnik.

Dan.		Dohodak.	Trošak.

Digitized by Google

Bilježnica.

Digitized by Google

Dani	Mozejci 5607.	Muhamedc. 1262.	Sunca. Izh.	Sunca. Zah.	Duljina Dana.	Mjesec u znak.	Pravo podne.	Nebeske i zračne promène, i osobitie opazke za svakdanji život.
	III. Khislev	12 Dzul-hedže.	U. M	U. M	U. M		U. M. S	
1	12	12	7 45	4 15	8 30	♐	11 49 12	nestalno vrème.
2	13	13	7 46	4 14	8 28	♐	11 49 35	☾ Pun měsec obnoć 11 u.
3	14	14	7 47	4 13	8 26	♑	11 49 59	52 m. Sajam u Ivaniću.
4	15 Beer	15 49. Džuma	7 48	4 12	8 24	♑	11 50 23	Sajam u Krapini.
5	16 11. Sab.	16	7 49	4 11	8 22	♑	11 50 48	Sněg i kiša za tim vedro.
6	17	17	7 50	4 10	8 20	♒	11 51 13	Nikola dèli zlatne jabuke.
7	18	18 Slavnost Mla-	7 50	4 10	8 19	♒	11 51 39	Sajam u Koprivnici.
8	19	19 [kah.	7 51	4 9	8 18	♒	11 52 6	Kisa cèo dan.
9	20 Molb. za kišu	20	7 52	4 8	8 16	♓	11 52 32	Saj. u Zagr.; toplo i mut. kiša
10	21 Blgd. Garizim	21	7 53	4 7	8 14	♓	11 53 0	☾ zadnja četvàrt u veče
11	22	22 50. Džum. Po-	7 53	4 7	8 13	♓	11 53 27	10 u. 21 m. Ugodan i lèp d.
12	23 12 Sab. Benj.	23 [mirenje	7 54	4 6	8 12	♈	11 53 55	Lèpo. za tim mutno.
13	24 Svètlo ples.	24	7 54	4 6	8 11	♈	11 54 23	Sajam u Zemunu; dažd.
14	25 Svetj. Cerkv.	25	7 55	4 5	8 10	♈	11 54 52	mutno i nestalno do 18.
15	25 -	26	7 55	4 5	8 9	♉	11 55 21	maglovito.
16	27	27	7 56	4 4	8 9	♉	11 55 50	Četvàrtni post iliti Kvatre.
17	28	28	7 56	4 4	8 8	♉	11 56 19	hladno, větrovito.
18	29	29 51. Džuma	7 56	4 4	8 8	♉	11 56 49	● Mladi měsec obdan 1 u.
19	30 13 Sab. Rošo'	30	7 56	4 4	8 7	♉	11 57 19	48 m. Četvàrtni post iliti kvt.
20	1 IV. Tebeth.	1 1263. Hedzra.	7 56	4 4	8 7	♊	11 57 49	Sajam u Karlovcu; vedro
21	2	2 [Moharem	7 57	4 3	8 6	♊	11 58 19	tiho, zima, sutra ☉ u ♋ jutr.
22	3	3	7 57	4 3	8 5	♋	11 59 49	5 u. 18 m.
23	4	4	7 57	4 3	8 6	♋	11 59 19	Zima, bez snèga.
24	5	5	7 56	4 4	8 7	♋	11 59 49	Badnjak.
25	6	6 1. Džuma.	7 56	4 4	8 8	♌	12 0 19	☽ Pàrva četvàrt jutrom 7
26	7 14. Sab.	7	7 56	4 4	8 8	♌	12 0 49	u. 42. m. Sajam u Ivaniću.
27	8 Post	8	7 56	4 4	8 9	♌	12 1 18	Vedro, mirno, zima.
28	9 Post	9 Ažur ubio Hu-	7 55	4 5	8 10	♍	12 1 48	Saj. u Koprivnici i V. Varadinu; nestalno.
29	10 Post obsè-	10 [seina.	7 55	4 5	8 11	♍	12 2 18	Magla; mutno.
30	11 [djenje Jerus.	11	7 54	4 6	8 12	♍	12 2 47	
31	12	12	7 54	4 6	8 13	♎	12 3 16	Tebe Bože hvalimo!

Sajmi. 2. India, V. Kaniža. — 3. Ivanić. — 4. Bardovac. — 6. Medjurič, Otok, Petrievci, Hlok, Krapina, Vinica, Dubrava, Baja, Tărnava, Čakovac. Vesprim, Vinga. - 7. Koprivnica, V. Kaniza, — 8. Lipovljani. Valpovo. — 9. Zagreb. — 13. Zemun, Zupanje. — 14. Klanjac, Vinica, Voća, Gorica, Bărno u Moravskoj. — 17. Vac, Temišvar. — 20. Križevci. — 21. G. Raić, Oriovac, Požega, Podvinje, Ivanić, Samobor, Karlovac, Dubova, Vugrovac, Petrinja, Ludbrèg, Nitra. — 26 Ivanić. — 28. Koprivnica.

„Naši vele, što' *Sunce prosiva*,
Da *Prosincu* odtud mne biva;
Ele kada je uredna zima,
Tad svaki dan skoro snèga ima,
Il se biju snègovni větrovi,
Takove bo vodi měsec ovi,
Il pred mrazom sbijaju se magle,
Koje jesu na bolesti nagle.
Odku dgoder tko *Prosinca* hoće,
To je meni sve jednako voće,
Što li sunce sad rèdko *prosiva*,
Mnogi danak kad bez njega biva,
Što li božje ujim *prosinu* Sunce,
Prosvètljajuć doli i vàrhunce?
Što li starji žènè sada mlade,
Jer u polju svi ob lèto rade?
Lètom koji i žanju i kose,
U *Prosincu* sebi druga *prose*,
Prose, rekoh: jer ženitba sile
Neće, nit' se silovani mile. —
Kad je s voljom, — drug druga podnosi,
Premda kruha jedan s drugim prosi:
A kad nije, tad ljubav od zime
Ima narav, pak prima i ime,
Koju kune, tko bos hodit mora
I gol, — njojzi većeg nij' ukora
Tako kunu rad hladne ljubavi,
Koje sila u ženitbu stavi,
Ili ator ili množtvo blaga,
Ona mnogom' nij' ženitba draga.
Zato svakog' razložna sloboda
U *Prosinbi* neka druga voda."

Ljudi, koji su dobri, nemàrze na zle, nego màrze na njihova zla dèla, te bèže od njih i čuvaju sebe i svoje poštenje; al zli na dobre mnogo màrze: ma nek psuju, ako će puknuti. Magarca vièućeg vika nećuje se na nebo. Svi psi laju na Danicu u zoru, al Danica zato nemari, jer je nebo visoko. *Dositej.*

Digitized by Google

Kolendarski Razbroj.

A) Tumačenje znamenjah.

1. Planete.

a) Ravnajući glavni.

1. Sunce (*Sol*) . . . . . ☉
2. Dobropas (*Mercurius*) . . . . ☿
3. Danica (*Venus*) . . . . . ♀
4. Bogovoj (*Mars*) . . . . . ♂
5. Perun (*Jupiter*) . . . . . ♃
6. Gladolět (*Saturnus*) . . . . . ♄

b) Neravnajući glavni.

1. Zemlja (*Tellus*) . . . . . ♁
2. Vesta (*Vesta*) . . . . . □
3. Lucka (*Juno*) . . . . . ⚵
4. Pallada (*Pallus*) . . . . . ⚴
5. Živa (*Ceres*) . . . . . ⚳
6. Uran (*Uranus*) . . . . . ♅

c) Ravnajući pristupni.

1. Měsec (*Luna*) . . . . . ☾

d) Neravnajući pristupni.

1. Peruna 4.
2. Gladoléta 7.
3. Urana 6.

2. Dvanajest znamenjah nebeskog pojasa.

1. Ovan (*Aries*) . . . . . ♈
2. Bik (*Taurus*) . . . . . ♉
3. Blizanci (*Gemini*) . . . . . ♊
4. Rak (*Cancer*) . . . . . ♋
5. Lav, Oroslan (*Leo*) . . . . ♌
6. Děvojka (*Virgo*) . . . . . ♍
7. Vaga (*Libra*) . . . . . ♎
8. Štipavac (*Scorpio*) . . . . ♏
9. Strělac (*Arcitenens*) . . . ♐
10. Jarac (*Caper*) . . . . . ♑
11. Vodenjak (*Amphora*) . . . ♒
12. Ribe (*Pisces*) . . . . . ♓

3. Razlika měseca.

● Mladi měsec, měna (*Novilunium*).
☽ Urast, pàrva četvàrt (*Primus quadrans*).
○ puni měsec, uštap (*Plenilunium*).
☾ Manjak, zadnjà četvàrt (*ultimus quadrans*).

Mladog měseca	*izhod:*	jutrom	*zahod:*	u podne	*vàršanje:* na veče.
Pàrve četvàrti	„	u podne	„	na veče	„ u ponoći.
Punog měseca	„	na veče	„	u ponoći	„ jutrom.
Zadnje četvàrti	„	u ponoći	„	jutrom	„ u podne.

B) Četiri godišnje dobe.

1. Prolětje, nastaje: 20. Ožujka jutr. 0' 51".
2. Lěto, nastaje: 21. Lipnja večerom 9' 36".
3. Jesen, nastaje: 23. Rujna po podne 11' 37".
4. Zima, nastaje: 22. Prosinca jutrom 5' 18".

C) Pomàrčanja.

1. Sunca 25. Travnja poslě 5 satih popodne, vidljivo u Europi i Africi.
2. „ 20. Listopada u jutro od 8 do 9 satih, vidljivo u Europi, Asii i Africi.

Digitized by Google

D) Věrozakonske proměne.

1. Znamenja Računanja.

1.	Godina kàrstjanstva	1845	5. Měsečni kazatelj po starom	14
2.	Krug nedèljnoga Pismena	7	6. „ „ po novom	3
3.	Krug měseca, zlati broj	4	7. Nedèljno pisme po starom	F
4.	God. rimske daće	4	8. „ „ po novom	D

2. Gibive svetkovine

a) Po novom.

1. Nedèlja sedamdesetna: 8. Veljače.
2. Čista srěda: 25. Veljače.
3. Uzkàrs (Vuzem): 12. Travnja.
4. Dani od molitve: 18., 19. i 20. Svibnja.
5. Spasovo: 21. Svibnja.
6. Duhovi (Trojaki): 31. Svibnja.
7. Brašančevo (Tělovo): 11. Lipnja.
8. Nedèlja 1. Prišastja: 29. Studenoga.

b) Po starom.

1. Nedèlja Triodična 27. Sěčnja po starom; 8. Veljače po novom Kolendaru.
2. Mesopustna: 10. p. st. i 22. Veljače p. n.
3. Siropustna (běla) 17. Velj. p. st., 1. Ož. p. n.
4. Čista srěda 20. Veljače p. st.; 4. Ožujka. po novom Kolendaru.
5. Uzkàrs 7. po st. i 19. Travnja. nov. Kol.
6. Voznesenje Hrist. 16. st. i 28. Svibnja n. K.
7. Duhovi 26. Svibnja po starom; 7. Lipnja po novom Kolendaru.
8. Nedèlja vsěh Svjatyh 2. p. st. i 14. Lipnja po novom Kolendaru.

3. Posti.

a) Po novom.

A) *Četvàrtni iliti kvatreni posti.*

1. Čisti 4., 6. i 7. Ožujka.
2. Duhovni 3., 5. i 6. Lipnja.
3. Križevni 16., 18. i 19. Rujna.
4. Lucini 16., 18. i 19. Prosinca.

B) *Korizmeni post.*

Korizmeni post od 25. Velj. do 11. Trav.

C) *Izvanredni posti.*

1. Duhovni post 30. Svibnja.
2. Petrov post 27. Lipnja.
3. V. Gospojinski post 14. Kolovoza.
4. Svisvetski post 31. Listopada.
5. Post pred Začetje B. D. M. 7. Prosinca.
6. Post Prišastja 2, 4, 9, 11, 16, 18, 23. Pros.
7. Božićni post 24. Prosinca.

b) Po starom.

A) *Zapovědni posti.*

1. Běla nedèlja (tjedan) od 11. do 17. Velj.
2. Veliki post od 17. Ožujka do 6. Travnja.
3. Petrov post od 3. do 28. Lipnja.
4. Gospojinski post od 1. do 14. Kolovoza.
5. Božićni post od 15. Stud. do 24. Prosinca.

B) *Izvanredni posti.*

1. Vodokàrsni post 5. Sěčnja.
2. Ivanjski post 28. Kolovoza.
3. Križevski post 14. Rujna.

4. Trapavice.

1. Božićna.
2. Šestdesetna.
3. Uzkàrsna.
4. Duhovna.

Turski Kolendar.

Turci, Arapi i svi Muhamedovi slědbenici broje po naredbi Kalifa Omara trećega — svoje godine, od Muhamedova běga iz Meke u Medinu, koji se je 16. Sàrpnja 622 godine po porodjenju Isukerstovu dogodio, — Ovo brojenje godinah zove se Hedžra, t. j. běg. A budući da se je to běganje u petak desilo, za to Turci pětak slave, kao mi nedèlju, i Čivuti subotu. — Turska godina 1261 svàršit će se 17. Prosinca a 1262 počet će se 18. Prosinca 1845 poleg Julianskoga ili staroga, a 30. Prosinca poleg novoga ili Gàrgurovoga Kolendara. — Turci počimaju svoje dane od nadvečerja, t. j. od sunčanog zahoda brojiti i zovu jim se:

Digitized by Google

Nedèlja	*Arapski*	Ahad	*Turski*	Pazargjujn.
Ponedèljak	„	Esnein	„	Pazarertezi.
Utorak	„	Salasa	„	Salegjujn.
Sréda	„	Erbua	„	Carsamba.
Cetvartak	„	Kamis	„	Perśenbe.
Petak	„	Dzuma	„	Dzuma.
Subota	„	Sebt	„	Dzumaertezi.

13, 14. i 15. dan svakoga mèseca, po Turskom su mnènju **srétni dnevi**, i tako se u Kolendar bilèže.

Turci imadu **12** mèsecih u godini, evo slèdi kako se zovu, i što se koji dan kod njih slavi, ili spominje.

I. Moharem: **1.** Nova godina. — **9.** Ašur ubio Husaina. — **16.** Jeruzolim postaje kibla t. j. mèsto, kamo se Turci imadu okrenuti, kad klanjaju, i kad se Bogu mole — kasnije je pako Muhamed Meku kiblom učinio.

II. Safar. **29.** Blagdan od trubljih, koje će na poslèdnjem súdu zatrúbiti.

III. Rebi el-avel. 8. Medina postaje stolni Muhamedov grád. — **11.** Sveta noć. — **12.** Muhamedov porod. — **23.** Muhamedova smàrt.

IV. Rebi el-aker.

V. Džemadi el-avel. 8. Alìin porod. — **15.** Alìina smàrt. — **20.** Osvojenje Carigrada.

VI. Džemadi el-aker. **2.** Arkangjeo Gavriel ukazuje se Muhamedu. — **9** Ebubekirov porod. — **20.** Fetimin porod.

VII. Redžeb. **2.** Noe sagradjuje korablju. — **4.** Noć od otajstva. — **28.** Muhamed biva prorokom. — **29.** Muhamed se dìže u nebo.

VIII. Šeban. **3.** Haseinov porod. — **15.** Noć od izkušanja. — **16.** Meka platja K a b u.

IX. Ramadan, mèsec od posta, koji se čitav slavi i svetkuje, po čitav dan neće pravi Turčin ništa jèst, nit piti, nit čibuka pušit, a svu noć se časti. — **2.** Knjige Avramove. — **3.** Al-Koran s neba na zemlju poslan. — **7.** Tora silazi s nebésah. — 18. Isukàrstovo Evangjelje. — **27.** Noć od svemogućstva. — **29.** Bečki pogub.

X. Ševal. **1.** Veliki Bajram, — **7.** Hamzina smàrt. — **16.** Boj kod Uhoda.

XI. Džul-kade. **5.** Avram zida K a b u. — **7.** Mojzin prohod kroz càrljeno more.

XII. Džul-hadže. 8. Očitovanje Muhamedova proročastva. — **10.** Mali bajram — **18.** Blagdan od mlàkah. — **22.** Blagdan od pomirenja. — **25.** Povratak Alìina pàrstena.

Turski praznici, osim mèseca Ramadana, kog čitavog slave, jesu: svaka Džuma, t. j. Petak preko sve godine. Osim toga: veliki bajram, sveta noć, i noć od izkušanja. Ostali gori pobilèženi dogadjaji samo se spominju, ali nesvetkuju.

Naša Godina 1846. jest njihova 1262. godina Hedžre.

29. Sèčnja je **1.** Safar.
27. Veljače je **1.** Rebi el-avel.
29. Ožujka je **1.** Rebi el-aker.
27. Travnja je **1.** Džemadi el-avel.
27. Svibnja je **1.** Džemadi el-aker.
25. Lipnja je **1.** Redžeb.
25. Sàrpnja **1.** Šaban.
23. Kolovoza **1.** Ramadan (mèsec od posta).
22. Rujna **1.** Ševàl (veliki Bajram).
21. Listopada **1.** Džul-kade.
20. Studenoga **1.** Džul-hedže.
20. Prosinca **1.** Moharem početak god. **1263.**

Digitized by Google

Pregled gibivih svetkovinah.

od godine 1847 do 1900.

(pod ovim * sve su godine prestupne.)

Godina	Svetačni račun							Gibivi svetci				
	Zlatni broj	Měsečni kazatelj	Sunčani kolobar	godina rimske dače	Nedeljno slovo	godišnji značaj	Mučeničko slovje.	Sedamdesetnica	Spasovo (Zastupl.)	Duhovi	Brašančevo (Tělovo)	Prva Nedelja prisastija Gospodinova
1847	5	XIV	8	5	C	14	P	31. Sečanj	13. Svib.	30. Svib.	3. Lipanj	28. Stud.
1848*	6	XXV	9	6	BA	33	F	20. Velj.	1. Lipanj	18. Lipanj	22. „	3. Pros.
1849	7	VI	10	7	G	18	f	4. „	17. Svib.	3. „	7. „	2. „
1850	8	XVII	11	8	F	10	s	27. Sečanj	9. „	26. Svib.	30. Svib.	1. „
1851	9	XXVIII	12	9	E	30	M	16. Velj.	29. „	15. Lipanj	19. Lipanj	30. Stud.
1852*	10	IX	13	10	DC	21	i	8. „	20. „	6. „	10. „	28. „
1853	11	XX	14	11	B	6	A	23. Sečanj	5. „	22. Svib.	26. Svib.	27. „
1854	12	I	15	12	A	26	a	12. Velj.	25. „	11. Lipanj	15. Lipanj	3. Pros.
1855	13	XII	16	13	G	18	m	4. „	17. „	3. „	7. „	2. „
1856*	14	XXIII	17	14	FE	2	D	20. Sečanj	1. „	18. Svib.	22. Svib.	30. Stud.
1857	15	IV	18	15	D	22	d	8. Velj.	21. „	7. Lipanj	11. Lipanj	29. „
1858	16	XV	19	1	C	14	q	31. Sečanj	13. „	30. Svib.	3. „	28. „
1859	17	XXVI	20	2	B	34	G	20. Velj.	2. Lipanj	19. Lipanj	23. „	27. „
1860*	18	VII	21	3	AG	18	g	5. „	17. Svib.	3. „	7. „	2. Pros.
1861	19	XVIII	22	4	F	10	t	27. Sečanj	9. „	26. Svib.	30. Svib.	1. „
1862	1	*	23	5	E	30	P	16. Velj.	29. „	15. Lipanj	19. Lipanj	30. Stud.
1863	2	XI	24	6	D	15	l	1. „	14. „	31. Svib.	4. „	29. „
1864*	3	XXII	25	7	CB	6	C	24. Sečanj	5. „	22. „	26. Svib.	27. „
1865	4	III	26	8	A	26	c	12. Velj.	25. „	11. Lipanj	15. Lipanj	3. Pros.
1866	5	XIV	27	9	G	11	P	28. Sečanj	10. „	27. Svib.	31. Svib.	2. „
1867	6	XXV	28	10	F	31	F	17. Velj.	30. „	16. Lipanj	20. Lipanj	1. „
1868*	7	VI	1	11	ED	22	f	9. „	21. „	7. „	11. „	29. Stud.
1869	8	XVII	2	12	C	7	s	24. Sečanj	6. „	23. Svib.	27. Svib.	28. „
1870	9	XXVIII	3	13	B	27	M	13. Velj.	26. „	12. Lipanj	16. Lipanj	27. „
1871	10	IX	4	14	A	19	i	5. „	18. „	4. „	8. „	3. Pros.
1872*	11	XX	5	15	GF	10	A	28. Sečanj	9. „	26. Svib.	30. Svib.	1. „
1873	12	I	6	1	E	23	a	9. Velj.	22. „	8. Lipanj	12. Lipanj	30. Stud.
1874	13	XII	7	2	D	15	m	1. „	14. „	31. Svib.	4. „	29. „
1875	14	XXIII	8	3	C	7	D	24. Sečanj	6. „	23. „	27. Svib.	28. „
1876*	15	IV	9	4	BA	26	d	13. Velj.	25. „	11. Lipanj	15. Lipanj	3. Pros.
1877	16	XV	10	5	G	11	q	28. Sečanj	10. „	27. Svib.	31. Svib.	2. „
1878	17	XXVI	11	6	F	31	G	17. Velj.	30. „	16. Lipanj	20. Lipanj	1. „
1879	18	VII	12	7	E	23	g	9. „	22. „	8. „	12. „	30. Stud.
1880*	19	XVIII	13	8	DC	7	t	25. Sečanj	6. „	23. Svib.	27. Svib.	28. „
1881	1	*	14	9	B	27	P	13. Velj.	26. „	12. Lipanj	16. Lipanj	27. „
1882	2	XI	15	10	A	19	l	5. „	18. „	4. „	8. „	3. Pros.
1883	3	XXII	16	11	G	4	C	21. Sečanj	3. „	20. Svib.	24. Svib	1. „
1884*	4	III	17	12	FE	23	c	10. Velj.	22. „	8. Lipanj	12. Lipanj	30. Stud.
1885	5	XIV	18	13	D	15	P	1. „	14. „	31. Svib.	4. „	29. „
1886	6	XXV	19	14	C	35	F	21. „	3. Lipanj	20. Lipanj	24. „	28. „
1887	7	VI	20	15	B	20	f	6. „	19. Svib.	5. „	9. „	27. „
1888*	8	XVII	21	1	AG	11	s	29. Sečanj	10. „	27. Svib,	31. Svib.	2. Pros.
1889	9	XXVIII	22	2	F	31	M	17. Velj.	30. „	16. Lipanj	20. Lipanj	1. „
1890	10	IX	23	3	E	16	i	2. „	15. „	1. „	5. „	30. Stud.
1891	11	XX	24	4	D	8	A	25. Sečanj	7. „	24. Svib.	28. Svib.	29. „
1892*	12	I	25	5	CB	27	a	14. Velj.	26. „	12. Lipanj	16. Lipanj	27. „
1893	13	XII	26	6	A	12	m	29. Sečanj	11. „	28. Svib.	1. „	3. Pros.
1894	14	XXIII	27	7	G	4	D	21. „	3. „	20. „	24. Svib.	2. „
1895	15	IV	28	8	F	24	d	10. Velj.	23. „	9. Lipanj	13. Lipanj	1. „
1896*	16	XV	1	9	ED	15	q	2. „	14. „	31. Svib.	4. „	29. Stud.
1897	17	XXVI	2	10	C	28	G	14. „	27. „	13. Lipanj	17. „	28. „
1898	18	VII	3	11	B	20	g	6. „	19. „	5. Lipanj	9. „	27. „
1899	19	XVIII	4	12	A	12	t	29. Sečanj	11. „	28. Svib.	1. „	3. Pros.
1900	1	XXIX	5	13	G	25	N	11. Vělj.	24. „	10. Lipanj	14. Lipanj	2. „

Digitized by Google

1846. godina je

7846. godina od stvorenja světa polag Suide.
7480. « « « « « 70 Tumačiteljah Biblie.
7354. « « « « « Novogàrčkoga.
7348. « « « « « Starih Aleksandrinah.
7338. « « « « « Novih Aleksandrinah i Antiokenacah.
7046. « « « « « Eusebia i Rimskog Martyrologia.
6559. « « « « « Julianskog računa (*Periodus Juliana*). — Perioda ova je tečaj vrěmena od 7980 god., a počinje se od 4713. god. prie Isukàrsta.
6025. « « « « « Starožidovskoga od Jobelah počevši.
5850. « « « « « « « 4004 prie Isusa (bolje rekuć: pred navadnom erom) počevši.
5830. « « « « « Petavia.
5795. « « « « « Kalvisia i Skaligera.
5606. « « « « « Novožidovskog.
4139. « « obćinskoga potopa (polag Latinah).
3950. « « « « « « židovah).
2622. « prve Olimpiade (2. god. 656. olimpiade) počevši od 23. Sàrpnja.
2599. « « kako je Rim počet, polag Varrona.
2595. « « postanja Babilonskoga carstva.
2170. « « Filipskog brojenja.
2158. « od početka kraljevanja Seleucidah u Babilonu (bolje rekuć: od povratka kralja Seleuka u Babilon).
1894. « « postanka cesarah.
1890. « « popravljenja kolendara po Juliu Caesaru (44. god. prie Isusa).
1873. « « postanja carstva rimskoga.
1778. « « padnutja Jerusolima pod Vespasianom Carem.
1570. « « kako se vinogradi kod nas obradjivaju.
1562. « « Dioklecianova progonstva
1516. « « kako je Carigrad (Stambul) sazidan (330 god. poslě Is.).
1456. « « postanja grada Beča.
1262. « « turske Hedžre.
1217. « « Jezdegerda.
1206. « « došastja Hàrvatah i Sàrbah u Iliriu (po *Konstant Porphyr*).
1158. « « pokàrstjenja Hàrvatah (g. 688).
1079. « « početka oddělenja gàrčke càrkve od rimske.
1049. « « kako se misa u Slavenskom jeziku čita.
846. « « postanka ugarske kraljevine.
792. « « konačnog oddělenja gàrčke càrkve od rimske.
770. « « Dželaledina.
770. « « kako je Gàrgur VII. rimski papa, hàrvatskomu kralju Zvonimiru posvetjenu krunu i žezlo poslao (g. 1076.)
758. « « kako je Zvonimir 26. kralj hàrvatski umro (g. 1087.)
751. « « od podignutja zagrebačke biskupie (g. 1092.)
751. « « našeg sjedinjenja s Ugarskom.
630. « « smàrti Kulina, bana bosanskog.
606. « » iznašastja artie iliti papira.
543. « « izmišljenog baruta iliti praha.
500. « « početka pucanja iz topovah.
491. « « početka turskog carstva u Europi.
456. « « boja na Kosovom polju.
406. « « iznašastja knjigotiskarstva.
393. « « padnutja Carigrada.
383. « « « bosanskog kraljestva.
354. « « našastja Amerike.
329. « « postanka Evangelikah.
319. « « kako jasna Austrijska Kuća nama kraljuje.
280. « « od viteške smàrti preslavnoga bana Hàrvatah, Dalmatinah i Slavonacah Nikole Šubića grofa Zrinjskoga, u gradu Sigetu (8. Rujna 1566).
264. « « popravljenja kolendara po Gàrguru XIII.
254. « « kako se duhan u Europi sadi.
233 « « « « krumpir u Europi sadi.
222. « « « « kafa u Europi pije.
130. « « « je Slavonia natrag dobivena.
82. « « narodjenja sv. otca pape Gàrgura XVI. Mavra Kapelari (3. Rujna 1756.)
47. « « kako se kozjače cěpaju.
11. « « « je **Ferdinand** kralj naš na prestolje stupio (2. Ožujka 1835.)

Digitized by Google

Rodoslovje

vladajuće Austrianske kuće.

Vladar.

Ferdinand (Dragutin, Lavoslav, Josip, Franjo, Marcelin) **I.** kao car austrianski, kao kralj Ugarski i sdruženih kraljevinah D. H. Sl. **V.**, Češki, Lombardsko-Mletački, Galički i Vladimirski, i Ilirski,; Nadvojvoda Austrie itd. itd.; rodjen u Beču 19. Travnja 1793; okrunjen za kralja Ugarskog (i sdruženih kraljevinah) u Požunu 28. Rujna 1830; poče vladati svimi državami Austrianske monarkie po smrti svog Otca, pokojnog Cara i kralja Franje I. 2. Ožujka 1835; i tako se je zakleo 14. Lipnja 1835; okrunjen je za kralja Českoga u Pragu 7. Rujna 1836; a za kralja Lombardczkog i Mletačkog u Milanu 6. Rujna 1838.

Supruga.

Maria, Anna, Dragojla (Pia), kći pokojnog Viktora Emanuila kralja Sardinskog, Gospoja reda zvězdo-križnoga, Vrhovna Zaštitnica i Upraviteljica Barnskoga i Insbrukskoga zavoda za plemenite Gospoje (dame); rodjena 19. Rujna 1803, věnčana po poruki u Turinu 12. Veljače zatim u Beču 27. Veljače 1831; okrunjena za kraljicu Česku u Pragu 12. Rujna 1836.

Brat i Sestre.

1. Maria Ljudevita (Lavoslava, Franja, Terezia, Josipa, Lucia), Hercežica od Parme, Piačence i Gvastale, V. Majstorica Konstantinskog reda sv. Jurja; rodjena 12. Prosinca 1791; zaručena u Beču 11. Ožujka 1810, věnčana u Parizu 2. Travnja 1810, s pokojnim carem Napoleonom; Udovica od 5. Svibnja 1821.

2. Maria Klementina (Franja, Josipa), rodjena 1. Ožujka 1798, věnčana u Šenbrunu 28. Sárpnja 1816, sa Lavoslavom (Ivanom, Josipom), kraljevićem obiuh Siciliah, princ. od Salerna, rodjenim 2. Sárpnja 1790.

3. Franjo (Dragutin, Josip), carević i Nadvojvoda Austrie, kraljević Ugarske (i sdruž. kralj.), češke itd.; c. k. Feldmaršallajtnant, vlastnik pěšačkoga puka pod br. 52. i Chef (glava) jednog ruskog granatirskog puka; rodjen 7. Prosinca 1802.

Supruga: Sofia (Miroslava, Dorotea), kći pokojnoga Maksimiliana (Josipa), kralja Bavarskog; rodjena 27. Sěčnja 1805, věnčana u Beču 4. Studenoga 1824.

Dětca: 1. Franjo (Josip, Drag.), c. k. oberstar i vlastnik dragunskog puka p. b. 3,; rodjen 18. Kolovoza 1830. — 2. Ferdinand (Maksimilian, Josip), rodjen 6. Sárpnja 1832. — 3. Dragutin (Ljudevit, Josip, Maria), rodjen 30. Sárpnja 1833. — 4. Ljudevit (Jos., Ant, Vikt.), rodj. 15. Svib. 1842.

4. Maria, Anna (Franja, Tereza, Josipa, Medarda), rodjena 8. Lipnja 1804.

Roditelji.

Pokojnog Cara i kralja Franje I. četvárta supruga: Karolina (Augusta), Višnja zaštitnica reda zvězdokrižnog; kći pokjonoga Maksimiliana (Josipa), kralja bavarskog, rodjena 8. Veljače 1792; zaručena u Monakovu 29. Listopada, věnčana u Beču 10. Studenoga 1816; udovica od 2. Ožujka 1835.

Rodbina.

A) Pokojnog **Ferdinanda** (Josipa, Ivana Kerst.), Vel. Hercega Toskanskoga; *druga supruga:* Maria Ana (Ferdinanda, Ljubica), druga kći kr. prin. Maksimila Saskoga; rodjena 27. Travnja 1796; věnčana u Fiorenci 6. Svib. 1821; Udovica od 18. Sárpnja 1824.

Dětca párve ženitbe.

a) Lavoslav II. (Ivan, Josip, Franjo, Ferd. Drag.), V. Herceg Toskanski, c. k. General konjaničtva i Vlastnik c. k. dragunskog puka p. b. 4. itd; rodjen 3. Listopada 1797.

Njegova druga supruga: Maria Antonia, kr. princesa obiuh Siciliai; rodjena 19. Prosinca 1814, věnčana u Napulju 7. Lipnja 1833.

Dětca Lavoslava II. od párve žene pok. Marie Ane Sask.

1. Augusta (Ferdinanda, Věkoslava, Maria, Ivana, Josipa), rodjena 1. Travnja 1825; věnčana u Fiorenci 15. Travnja 1844 s Luitpoldom (Drag. Jos., Vilim, Ljudevit), kraljevićem Bavarske, rodjenim 12. Ožujka 1821.

Dětca Lavoslava II. od druge žene.

1. Maria Izabela, rodj. 21. Svibnja 1834.
2. Ferdinand (Salvator, Mar., Jos., Ivan Karst., Franjo, Ljudev. Gonz. Rafail, Rajnar, Januar), rodjen 10. Lipnja 1835.
3. Maria Kristina (Annunciata, Agata, Dorotea, Ivana, Josipina, Věkosl., Filomena, Ana), rodjena 5. Veljače 1838.
4. Dragutin (Salvator, Maria, Josip, Ivan Kerst., Filip, Jakov, Januar, Ljudev., Gonzaga, Rajner), rodjen: 30. Travnja 1839.
5. Rajner (Salv. Maria, Stěp. Josip, Jovan, Filip, Jak., Anton, Zenob., Věkosl., Gonzag), rodjen: 2. Svib. 1844.

b) Maria Ljudevita (Jovana, Josipa, Dragojla), Opatica zavoda za Gospodične kod sv. Ane rodjena 30. Kolovoza 1798.

c) Maria Terezia (Franja, Josipa, Ivana, Benedikta), rodjena 21. Ožujka 1801, věnčana u Fiorenci 30. Rujna 1817 sa Dragutinom Albertom, Manuilom, kraljem Sardinskim, rodjena 2. Listopada 1798.

Digitized by Google

B) Dragutin (Ljudevit, Jovan, Josip, Lovro), c. k. General-Feldmaršal, Vlastnik pěšačkog puka p. b. 3. i Ulanskog p. b. 3., Gubernator i vrhovni kapetan češke kraljevine rodjen: 5. Rujna 1771; ožnjen s Henrikom, udovac od 29. Pros. 1829.

Dětca: 1. Maria Terezia (Izabela), rodjena 31. Sarpnja 1816; věnčana u Trientu 9 Sěčnja 1837 sa Ferdinandom II. kraljem obiuh Sicilija, rodjenim 12. Sěcnja 1810.

2. Albrecht (Miroslav, Rudolf), c. k F. M. L., zapovedajući general u Nutarnjoj Austrii po-enskoj, Vlastnik pěšačkog puka p. b 44. i Chef rusko-carskog Ulanskog puka p. b. 5., rod. 3. Kolovoza 1817. věnčan u Monakovu 1. Svibnja 1844 sa Hildegardom (Věkosl., Šarlot, Terez., Miroslavom), kćerju Ljudevita kralja bavarskog, rodj. 10. Lip. 1825. *Dětc:* Maria Terezia Ana, rodjena 15. Sarpnja 1845.

3. Dragutin Ferdinand c. k. Feldmaršallajtnant, Vlastnik pěšačkog puka pod brojem 51, i Chef rusko-carskog ulanskog puka od Belgoroda; rodjen 29. Sarpnja 1818.

4. Miroslav (Ferd. Lavosl), c. k. Contre-Admiral (F. M. L.), vrhovni zapovědnik pomorstva i Vlastnik pěšačkog puka p. b. 16., rodj. 14 Svib. 1821.

5. Maria Dragojla (Ljudevita, Krist.), Opatica c. k. Terezianskog zavoda plemenitih gospojah na gradu Pražkom; rodjena 10. Rujna 1825.

6. Vilelmo (Franjo Dragutin), c. k. Obarstar i Vlastnik pěšačkog puka p. b. 12., rodjen 21. Trav. 1827.

C) Josip (Anton Ivan.), kraljevine Ugarske Nadvornik, kraljevski naměstnik i vrhovni kapetan, c. k. Feldmaršal i. t. d., Vlastnik husarskog puka p. b. 2. i palatinskog husarskog puka p. b. 12; rodjen 9. Ožujka 1776.

Tretja supruga: Maria Dorotea (Vilima, Dragoila), kći hercega Ljudevita Miroslava Aleksandra Virtenberžskoga; rodjena 1. Studenoga 1797, věnčana u Kirchheimu pod Tekom 24. Kolovoza 1819.

Sin od druge žene Hermine, Hercezice Anhaltsko-Bernburžsko-Saumburžske:

Stěpan (Franjo Viktor), daržavna glava kraljevine češke c. k. General-Major i Vlastnik pěšačkog puka p. b. 58. rodjen 14. Rujna 1817.

Dětca od tretje žene:

1. Elizabeta (Franja Maria), rodjena 17. Šěčnja 1831.
2. Josip (Drag. Ljudev.), rodjen 2. Ožujka 1833
3. Maria (Henrika Ana) rodjena 23. Kolov. 1836.

D) Ivan Karst. (Jos. Fab., Seb.), c. k. F. M., vrhovni upravitelj měrničtva, i bojnog i graditeljstva, zemljomerske i Becko-Najstatske vojačke Akademie; Vlastnik dragunskog puka p. b. 1. zatim glava lagumarskog granatirskog bataliuna u rusko-carskom měrničkom tělu i vlastnik jednog pěšačkog pr :skog puka, rodjen 20. Sěčnja 1782.

E) Rajner (Josip, Jovan, Mihail, Franjo, Jerolim), Podkralj Lombardsko-Mletačkog kraljestva, c. k. F C. M. i Vlastnik pěšačkog puka p. b. 11. rodjen 30. Rujna 1783.

Supruga: Maria Elisabet» (Franja), princesa Savojska i Karignanska, rodj. 13. Travnja 1800 i věnčana u Pragu 28. Svibnja 1820.

Dětca: 1. Adelaida (Franja, Maria, Rajnera, Elizabeta, Klotilda); rodj. 3. Lipnja 1822, věnčana u Stupinigi kod Turina 12. Travnja 1842 sa Viktorom Manojlom Hercegom Savojskim Naslědnikom Sardinskim, rodjenim 14. Ožujka 1820.

2. Lavoslav (Ljudevit, Maria, Franjo, Julio, Eustak, Gerar), c k. Oberstar i Vlastnik pěšačkog puka p. b. 53 rodjen 6. Lipnja. 1823.

3. Ernest (Drag., Srěčko, Maria Rajner, Bogomir, Cirjak), c. k. Oberstar i Vlastnik puka p. b. 48. rodjen 8. Kolovoza 1824.

4. Sigismund (Lavoslav, Maria, Rajnar. Ambrosia, Valentin), c. k. Oberstar u pěšačkom puku p. b. 11. rodjen 7. Sěčnja 1826.

5. Rajner (Ferdinand, Maria Ivan Ev. Franjo, Higin), c. k. Oberstar u pěšačkom puku p. b. 1. rodjen 11. Sěčnja 1827.

6. Henrik (Antun Maria Rajner Drag. Gargur c. k. Oberstar u pěšačkom puku p. b. 3. rodjen 9. Svibnja 1828.

F) Ljudevit (Josip Antun), c. k. F. C. M. vrhovni topničtva Upravitelj, i Vlastnik pěšačkog puka p. b. 8: rodjen 13. Prosinca 1784.

Dědova brata dětca.

Pokojnog Nadvojvode Ferdinanda kraljevsk. principa ugarske (i sdr. kr.) Češke itd. i supruge pokojne V. Hercezice Marie Blažene od Esta hercezice od Mase i Karare.

a) Maria Lavoslava (Ana Josipa Ivana); rodjena 10. Prosinca 1776, věnčana u Insbruku 14. Veljače 1795 sa Dragutinom Božidarom, Izbornikom Pfalčkim i Bavarskim; Udovica od 16. Veljače 1799.

b) Franjo IV. (Josip, Dragutin, Ambros, Stanislav), Herceg Modenski, Maski i Kararski, c. k. General konjaničtva, i Vlastnik oklopničkog puka p. b. 2. rodjen 6. Listopada 1779.

Dětca: 1. Maria Terezia (Blažena), rodjena 14. Sarpnja 1817.

2. Franjo (Ferdinand, Geminian), c. k. Oberstar i Vlastnik pěšačkog puka p. b. 32. rodjen 1 Lipnja 1819, věnčan u Monakovu 30. Ožujka 1842 s Adelgundom kćerju kralja Ljudevita Bavarskog, rodjenoj 19. Ožujka 1823.

3. Ferdinand (Dragutin, Viktor), c. k. G. Major, Topničtva Brigadèr u Holomuci, i Vlastnik pěšačkoga puka p. b. 26.; rodjen 19. Sarpnja 1821.

4. Maria, Blažena (Anna, Franja), rodjena 13. Veljače 1824.

c) Ferdinand (Drag. Josip), c. k. Feldmaršal, Vrhovni gradjanski i vojnički upravitelj kraljestva Galicie i Vladimirie, Vlastnik husarskog puka p. b. 3. i jednog rusko-carskoga husarskog puka; rodjen 25. Travnja 1781.

d) Maksimilian (Josip, Ivan, Ambros, Dragut.), V. Meštar němačkog reda u carstvu Austrianskom, c. k F C. M. i Vlastnik pěšačkog puka p. b. 4 rodjen 14. Sarpnja 1782.

Digitized by Google

Pregled

cěle Europe u obće.

(Zemlja, koju obitavamo, ima 9,282,000 [] miljah zemljopisnih, od kojih ¾ (6,928,000 [] mil.) zauzimaju vode; ostali pako prostor spada na kopno, koje se dèli na stari: — Europu, Asiu i Afriku; - i novi svět: — Ameriku i Australiu.)

Izmedj ovih je od najmanjeg prostora Europa. Ovaj veliki poluotok asianski, ili bolje uralsko-kaukazki, leži od 8° 9′ — 83° duž., i 36° — 71° 11′ šir. (neračunajuć otoke), i graniči od sěvera s ledenim, od zapada s atlantskim, a od juga sa srědozemnim morem; od istoka pako s Uralskimi gorami.

Cěla Europa iznosi do 182,000 miljah (bez Kazanie pako i Astrakanie do 155,240 [] miljah), te je u razne dàržave (80) razdělјena, najveća je dàržava u Europi Ruska, koja ima preko 100,000 [] m., najmanja pako San-Marinska, koja ima 1½ [] m., Otoci europski imat će ukupno do 14,000 [] milj.

Podnebje Europe vàrlo je različito, tako: sěverno ili mèrzlo podnebje vlada od 56°—72° u Škocii, sěvernoj Danii, Norvegii, Švedskoj i sěvernoj Rusii. Prolětje se pojavi tek s měsecom Svibnjom ili Lipnjom, lěto traje do Kolovoza ili Rujna. U ovih zemljah su ponajviše dvě dobe godišta, duga i màrzla zima, a kratko ali toplo lěto. Ozgor 66° vlada arktičko podnebje, u kome rědko štogod raste 2. Srědnje podnebje vlada od 46°—56° u Francezkoj, Belgii, Holandii, Němačkih dàržavah, Prusii, Poljskoj, južno-srědnjoj Rusii, Moldavii, Galicii, Ugarskoj, Erdelju (*Transilvanii*), u sěvernoj Hàrvatskoj, u Štajerskoj, sěvernoj Krajnskoj (*Karintii*) najsěvernioj Talianskoj, Helvecii, Tirolu, u Austrii, Českoj, Moravii, Slezkoj u Englezkoj, Irskoj i južnoj Danskoj. U ovih svih zemljah nije jednako podnebje, tako u helvetskih gorah je gorsko ili oštro povětarce (zrak) u Englezkoj, Holandii i Danskoj morski zrak. Prolětje počimlje s Ožujkom i Travnjom, lěto s Lipnjom pa traje sve do Rujna: toplina uzraste do 26° R. Zima počimlje s měs. Studenim. 3. Južno ili toplo podnebje vlada od 36—46° u Portugalii, Španjolskoj, južnoj Francezkoj, Talianskih dàržavah u Gorici, Istrii, Dalmacii, Hàrvatskoj, Slavonii, Banatu, Vlaškoj, Sàrbii, Bosni, Hercegovini, Arbanaskoj, Maćedonii, Tračkoj, Gàrčkoj, Jonskih otocih i najjužnioj Rusii. U ovih se zemljah sněg odmah raztali, kako padne. S početkom Sěčnja ili Veljače već počme cěla narav cvětati. Lěto počimlje s měsecom Travnjom ili Svibnjom. Toplina zna biti do 33° R. S Listopadom i Studenim počme dažditi.

Europa ima vàrlo malo domaćih proizvodah zemaljskih, budući da je podvàržena uměrenomu podnebju. Svi plemenitii proizvodi donešeni su iz drugih stranah světa, i to ponajviše iz Asie. To se isto razuměva i o domaćoj životinji.

a) Poglavitie rude zlata nahodese u Ruskoj, Španjolskoj, Ugarskoj, Švedskoj i Němačkoj; srebra pako tagodjer u Ruskoj, Němačkoj, Švedskoj, Norvegii, Ugarskoj, Erdelju, Francezkoj, Sardinii i Englezkoj. — Bakrenih rudah ima poglavito u Ugarskoj, Hàrvatskoj*), Švedskoj, Englezkoj, Němačkoj i Španjolskoj. — Kositerne rude jesu: u Englezkoj, Českoj, Saksonii. — Železne: u Švedskoj, Štajerskoj, Hàrvatskoj, Ugarskoj, Englezkoj, Ruskoj, Němačkoj, Francezkoj, Španjolskoj, Talianskoj, Belgii, Turskoj. — Olovne: u Koruškoj, Štajerskoj, Českoj, Hàrvatskoj, Němačkoj, Englezkoj, Španjolskoj. — Cinka (Zink): u Pruskoj, Belgii, Poljskoj. — Velzinske (Braunstein): u Němačkoj, Francezkoj. — Živog srebra: najglasovitie su rude u cěloj Europi u Krajnskoj, onda u Španjolskoj. — Gvozdotežne u Českoj, Ugarskoj, Erdelju. — Kobalta u Němačkoj, Švedskoj, Norvegii. — Antimonia ili ličila (*Spiessglanz*) u Austrii, Pruskoj, Anhaltskoj, Francezkoj. — Bismuta: u Austrianskoj, Saksonii. — Sičana ili mišomora (*Arsenik*): u Pruskoj, Saksonii, Švedskoj Norvegii,

*) u Samoboru, o kojih ćemo, ako Bog da, na godinu obsirnie probesěditi.

Digitized by Google

Francezkoj. — Drago kamenje nahodi se u Saksonii, Českoj, Ugarskoj, Erdelju. — Mramorske rude: u Talianskoj, ilirskih pokrajinah, gàrčkih otocih. — Kuhinjske soli: u Galicii, Ugarskoj, Erdelju, Velikoj Britanii, Francezkoj, Španjolskoj, Portugalii, talianskih dàržavah, Ruskoj i tursko-ilirskih pokrajinah. — Galične rude (*Vitriol*): u Němačkoj, Velikoj Britanii, Francezkoj. — Šalintra ili salitra (*Salpeter*): u Němačkoj. — Alunа ili stipse (*Alaun*): u Němačkoj, Ugarskoj, Švedskoj, Norvegii, Velikoj Britanii, Francezkoj, Italii. — Sumporne (žveplene) rude: u Austrii, Prusii, Saksonskoj, Bavarskoj, Englezkoj, Francezkoj, Talianskoj, Hàrvatskoj. — Kamenitog uglevja u Englezkoj, Škocii, Němačkoj, Ugarskoj, Hàrvatskoj, Francezkoj, Belgii, Dalmacii. — Turfe: u Němačkoj, Holandii, Belgii, Francezkoj. — Porculane: u Němačkoj, Francezkoj, Englezkoj. — Burstina (čilibara žutog, jantara, *Bernstein*): na obalah baltičkog mora.

b) Poglavitie vàrste (felc) žita i voća u Europi stranog su izvora. Južno voće i dudovi (murve) nahode se sada kod nas do 45°. — Pirinač raste u južnih zemljah. — Kukuruz u južnih i srědnjih. — Pamuk u Gàrčkoj, tursko-ilirskih pokrajinah i južnoj Italii. — Šećer (cukor) u Sicilii i Španjolskoj. — Voće raste sve do 55°. — Žito (*Getreide*) može rasti do 64°. — Lan, konoplja, hmelj, duhan, raste osobito u srědnjih pokrajinah. — Dàrvah ima najviše u srědnjih i sèvernih pokrajinah. Šume cěle Europe računaju se na 700 miliunah jutarah (*Morgen*).

c) Zvěradi se u Europi već nenahodi u velikom broju i od ove ima malo domaće. Kao što něki pišu, nahodi se samo 80 vàrstih sisajućih životinjah, 400 vàrstih pticah i 30 vàrstih amfibiah, t. j. životinjah vodokopnih (živućih na kopnu i vodi). U najsèvernoj strani Europe nahodi se još te kamenolisah (*Steinfüchse*) i bělihmedvědah (*Eisbären*). — Turah (divjih bikah), ima samo u Bialovičkoj šumi u Litvanii. — Medvědah ima još te u Poljskoj, Rusii, Švedskoj, Norvegii, i Pireneah, Ugarskoj i Erdelju. — Kurjakah (vukovah) u Ruskoj, Poljskoj, Prusii, Němačkoj, Galicii, Ugarskoj, Hàrvatskoj, Slavonii, Sàrbii, Turskoj, Španjolskoj, Francezkoj i. m. d. — Lošah (Elendthiere) u Pruskoj i Litvanii. — Sèvernih jelenah u Norvegii, Švedskoj i Rusii. — Kozorogah (*Steinböcke*) jako rědkih i divokozah samo u kamenitih alpah. Bivolah u Erdelju, Turskoj i Talianskoj. — Devah (Kamilah) u Turskoj. — Opicah (majmunah, *Affen*) na klisurah nad Gibraltarom. — Tèrnatih prasac' (*Stachelschweine*) u južnih zemljah. — Svizecah (*Murmelthiere*) u Savoji, Helvecii (Švajcarskoj), Južnoněmačkoj. — Hàrčakah (*Hamster*) u Němačkoj. — Divjačine (*Wildpret*) u Němačkoj i drugdě. — Domaće životine Europa ima silu. — Rogate marve ima Švajcarska, Holandia, Němačka, Velika Britania Ugarska, razuměvajuć i naše dàržave, Poljska, Moldavia. — Konjah: Španjska, Englezka, sèverna Němačka, Ugarska, Erdelj, Poljska, Dania, Ruska. — Mazgah: Francezka, Italia, Španjolska. — Ovacah. Španjolska, Englezka, Ugarska, Němačka, Francezka, Rusia, Vlaška. — Kàrmakah (prasàc); Ugarska, tursko-ilirske pokrajine, Němačka. Ukupno Europa može imati, bez Turske i Gèrčke, 27 mil. konjah, 800,000 mazgah, 1,700,000 magaracah (osalah), 80 mil. govedah, 191 mil. ovacah, 17 miliunah kozah, 38 miliunah svinjah.

Malo ima vlastitih vàrstih pticah i ribah. Znamenitie su med ribami: ringe, kečige (nosvice, *Stör*), morune (*Hausen*), bakalar (Kabeljau), sardjele germe, šarani (*Karpfen*), tunine, lososi (*Lachse*), jegulje (ugori), švolje (*Scholle*), pastàrve (*Forellen*), štuke (*Hechte*), i dragocěni zubatci (koji se samo nahode u Balatonu).

Medju pticami su poglavitie: kostolom (*Lämmergeier*), kraljevski orao, plemeniti sokó u Helvecii i Tirolu, kostožder (*Fischadler*), labud (kuf) i lelek (stàrk) samo u južnih krajinah, nenasit (*Pelikan*) u Ugarskoj, Spanjolskoj; čaplja (*Reiher*), u Ugarskoj, islandska guska u Norvežkoj i Islandii, tetrěb (*Auerhahn*), mali tetrěb (*Birkhahn*), u srědnih i sèvernih, jarebica skorom svuda, kokoših i golubovah svake vàrsti takojer ima svuda, onda ima kanarinah, slavujah, šcvah, lastavicah, drozovah, drozagah, gavranah, vranah, čavkih, itd.

U Europi neima mnogo vodokopnih životinjah (amfibiah). Osim podosta velikih aspidah (*Nattern*), malo otrovnih zmijah (kačah) i škorpiunah, guštericah, krastavih žabah, želvah, (koritnjačah ima ponajviše u Ugarskoj i poluotoku ilirskom.

Medju zarěznici (*insekti*) najkorisnie su bube (gusěnice svilene) i pčele. Bube žive najbolje pod toplim podnebjem (klimom), pčelah ima najviše Ruska, Poljska i gornja Ugarska.

Medju càrvi, glistami i polipi najkorisnie su piavice, i nahode se ponajviše u Němačkoj, Ugarskoj, Hàrvatskoj, Poljskoj; ostrigah (školjkih) ima u velikom broju na obalah južno-europejskih, francezkih, englezkih, holandezkih, danskih; bisernih ljušturah u nèkojih němačkih rěkah; koraljah blizu Korsike: spužvah (*Badeschwämme*) u Gàrčkoj.

Digitized by Google

S t a n o v n i c i.

Stanovnici cèloga svèta iznose po najnoviih datih 1,000,000,000, a Europa, prem da je, što se prostora tiče najmanja, ipak je najbolje naseljena. žiteljstvo bo njezino iznosi oko 246,000,000.

Cèlo čovèčanstvo nèkoji dèle na 5 plemenah: 1. kaukazko, 2. mongolsko, 3. etiopsko, 4. amerikansko i 5. malajsko. Nèkoji glede lubanje (cranii) 3 plemena: kaukazko ili europejsko-arabsko (srèdnje lubanje, *b)* etiopsko (uzke lubanje), i *c)* mongolsko (široke lubanje). Po jezici h dèli Šafarik sve narode Europe, Asie i sèverne Afrike na 4 plemena: indo-europsko, semitičko, sèverno i kinezko (kitajsko).

j 1. Najveći narod u Europi jest narod naš slavanski, ' on je ne samo u Europi nego u svem svètu jedan od najvećih narodah i spada na indo-europejskoga plemena kolèno vindičko. Posèduje skorom ⅔ Europe, a ⅙ cèloga svèta. Obitališta Slavjanah protežu se od jadranskoga mora tja do Kamčatke, od Gàrčke do ledenoga i od hvalinskoga sve do baltičkoga mora. Oni stanuju u Ruskoj, Poljskoj, Poznanskom, iztočnoj i zapadnoj Prusii, Pomoranii, Braniboru, Šlezkoj, Lužicah, Českoj, Moravii, Galicii, Ugarskoj, u Ilirskih pokrajinah, to jest: u Hàrvatskoj, Slavonii, Dalmacii, Gorici, Istrii, ilirskom arkipelagu, Štajerskoj, Koruškoj, Sàrbii, Bugarskoj, Tračkoj, Macedonii, Arbanaskoj, Bosni, Hercegovini, Hàrvatskoj Turskoj, Càrnoj Gori; u Gàrčkoj i drugdie u malom broju; stanovali su takodjer u Meklenburskih dàržavah, Holstinu, Lavenburskoj, Hanoveranskoj, Bavarskoj, Austrii, Erdelju, Vlaškoj, Moldavii u Maloj Azii itd. Broj ovoga naroda iznaša oko 82 miliuna *). Slavjanski se jezik dèli na staroslavjanski, u kome u IX. vèku imadoše već prevod svih evangjeljah, i ovo bi jezik bez ikakve dvojbe jezik ilirskoga poluotoka. U ovom se jeziku i dan današnji obvàršava sveta liturgia u Slavjanah gàrčkog vèrozakona — Rusah, Rušnjakah i Sàrbaljah — kako takodjer i kod Katolikah po Dalmacii od Kaludjerah ilirskoga reda, i u Senjskoj biskupii.

Razlučiti ipak trčba azbuku ćirilsku od glagoljske. Za ovu govori se, da je iznadjena od velikoga učitelja càrkve sv. Jerolima (*Hieronyma*), koi je koncem četvàrtoga i počètkom petoga sto lètja živio; za onu pako veli se, da ju je sv. Ćirilo, biskup i apoštol slavjanski u Moravskoj god. 863 iznašao te da je s bratom svojim Metodiem psaltir i druge càrkvene knjige preveo. Od Ćirilova imena zove se i azbuka ćirilica. Glagoljicom se služe dan današnji još te katolički redovnici u biskupii senjskoj, a u stara vrèmena služila se je njima cèla hàrvatska zemlja u najširjem smislu i zato se zvahu ova pismena hàrvatska. Danas je ćirilica pismo Slavjanah iztočne, a glagoljica zapadne càrkve u senjskoj biskupii, kako jur gori rekosmo.

Cèlo slavjanstvo dèlimo sada óbično i najpravilnie na četiri glavna narèčja: na rusko, poljsko, česko i ilirsko.

Tko se ova četiri nerèčja temeljito, to jest gramatički nauči, taj će znati càrkveno — slavjansko narèčje u pàrvobitne svoje elemente razpraviti.

Dobrovsky je pàrvi sva slavjanska plemena u dva reda razdèlio, na južno-iztočni i na zapadni. K pàrvomu redu spadaju tri glavna slavjanska plemena, Rusi, Bugari i Iliri. Dva od ovih plemenah razpadaju se opet na više manjih kolènah i to Rusi na Veliko-Ruse ili Moskove na Malo-Ruse, Bèlo-Ruse i Novogorodjane; — Iliri na Sàrblje s one strane Dunava, na Hàrvate i Slovence u Štajerskoj, Krajnskoj i Koruškoj. Kod Bugarah se dosada razlika čini samo medju staroslavenskim i bugarskim jezikom. K drugom redu broje se Leši (Letci) ili Poljaci sa Kašubi, Česi i Moravci, Slovaci, Sàrblji s ove strane Labe (*Elbe*) potoka, koji se polag svojih narèčjah u gornje- i dolnje — Lužičane razdèljuju. Cèli dakle pregled može se po Dobrovskom i Šafariku polag političkih i jezičnih načelah razrediti:

*) Polag Šafarikova „Slovanskog Narodopisa" (1842) ima Slavjanah u Europi do 78,691,000 od kojih *a)* Rusah, u Ruskoj 38,040,000 (Velikorusah 32,084,000, Bielorusah 2,726.000 i Novogradjanah 2,230,000); *b)* Rušnjakah (Rusinah, Ruthenah) 13,144,000 (u Ruskoj 10.370.000, u Austrianskoj 2,774,000); *c)* Ilirskih Slavjanah 10,830,000 (u Austrianskoj 4,553,000, u Turskoj 6,100,000); *d)* Poljakah 9,365,000 (u Ruskoj 1,184,000, u Poljskoj kraljevini 3,728,000, u Galicii 2,149,000, u Slezkoj Austr. 192,000, u Pruskoj 1,982,000, u Krakovii 130,000); *e)* Čehoslovenah 7,167,000 (u Českoj 3,016,000, u Moravii 1,354,000, u Pruskoj Slezii 44,000, u Ugarskoj Slovakah 2,753,000), *f)* Sàrbaljah u Lužicah 142,000 (u Pruskoj 82,000, u Saksonii 60.000). — U Ruskoj ima Slavjanah 53,502,000; u Austrianskoj 16,79100; u Pruskoj 2,108,000; u Krakovii 130,000; u Saksonii 60,000. — Gàrčkoga vèrozakona 54,011,000; Gàrčko-katoličkoga 2,990,000. Katoličkoga 19,359,000; Protestanskoga 1,531,000; Muhamedanskoga 800,000, i to samo Ilirskih Slavjanah.

I. Južno-iztočni red.

1. Rusko razredjenje.
2. Bugarsko razredjenje.
3. Ilirsko razredjenje.
   a) Sàrbljі s one strane Dunava.
   b) Hàrvati.
   c) Vindi iliti Slovenci u Štajerskoj, Krajnskoj, i Koruškoj.

II. Zapadni red.

1. Leško razredjenje.
   a) Lesi ili Poljaci.
   b) Slezaci.
   c) Pomoranci (*Pommern*).
2. Česko-slovačko razredjenje.
   a) Česi.
   b) Moravci.
   c) Slovaci.
3. Polabsko razredjenje Slavjani u sěvernoj Němačkoj: Ljutići ili Vilci (*Veleti*), Bodrići (*Obotriti*), lužički Sàrbi (*Serbi*) itd.

2. Litvani, stanuju oko baltičkoga mora u Ruskoj i Pruskoj, i iznašaju do 2,380.000 od kojih vlastiti Litvani imaju 1,438,000 (u Ruskoj 1,282,000 u Pruskoj 156,000) Lotiši pako 942,000 u Ruskoj.

3. Arnauti ili Šćipetari, koji su jedini ostanak starih Trakah, jednoč tako moćnih i razširenih u Europi. Sada jedva broje do 1,300,000 i bivaju uzduž jadranskoga mora od Skadra do Arte, nešto u Maćedonii, Rumelii, Tessalii, u Gàrčkoj kraljevini, Sicilii i Napuljskoj.

4. Gàrci naime Novogàrci směsa od starih Gàrkah i Slavjanah. Jednom dosta velik narod, sada broje jedva do 2,000,000, i bivaju u Gàrčkoj kraljevini, Tesalii, jonskih i egejskih otocih, nešto u Maćedonii, Tracii, Carigradu i gradovih Male Asie.

5. Taliani, proizlaze od starih Latinah, Celtah, Gàrkah, Arbanasah, Arabah, Němacah i drugih narodah, stanuju u talianskih dàržavah, i u otocih Sicilie Sardinie i Korsike, u južnom Tirolu i južno-iztočnoj Helvecii. Ukupno broje do 23,000,000.

6. Francezi, proizhode od Celtah (Gallah) Latinah i Frankah. Stanuju u Francezkoj, zapadnoj Helvecii, u Belgii pod imenom Vallonah i drugdě u malom broju. Ukupno broje do 31,000,000.

7. Spanjolci, proizlaze od Celtah, Latinah Vandalah, Gotah i Arabah. Bivaju u Spanjolskoj i broje do 12,000,000.

8. Portugezi prebivaju u Portugalii i broje do 3,100,000.

9. Rumunji (Karavlasi, Moldavci i Cincari) proizlaze od Latinah i Slavjanah, i stanuju u Vlaškoj, Moldavii, Bukovini, u někojih varmedjah erdeljskih, i ugarskih i Besarabii, u malom broju u Macedonskoj. Broje do 4,000,000, a polag g. Šafarika do 7,806,000 Vlaški jezik je směsica latinskoga i slavjanskoga.

10. Němci, protežu se od Alpah tja do Baltičkoga, a od Rajne sve do Odre i bivaju u saveznih němačkih dàržavah, u Alzacii, Loreni (Lotaringii), Helvecii, nešto u Ugarskoj i Erdelju, i drugdie u malom broju. Broj ukupni Němacah iznašati može do 36,000,000.

11. Holandi i Flamingi stanuju u kraljevini Holandezkoj i sěvernoj strani Belgianske, i broje ukupno do 4,000,000.

12. Englezi, proizlaze od starih Anglah, Saksonah, Kaledonacah i starih Britah. Bivaju u Velikoj Britanii i Irskoj, i broje ukupno do 18,000,000.

13. Švedi, koji bivaju u Švedskoj, u poglavitih otocih baltičkoga mora i više městah Finie, broje do 2,957,000.

14. Dani i Norvegi broje do 2,495,000.

15. Islandskoga jezika jesu Islandi i farskih otokah stanovnici, i broje do 62,960.

16. Tursko kolěno ima u Europi do 2,160,000 dušah. Od ovih 1. u Ruskoj jesu Tartari, Nogajci, krimski Tatari, Bazjani i Kumici. K ovim spadaju i poturčeni Baškiri, Mešćeraci i Čuvaši, i broje ukupno sve ove grane do 1,460,000; 2. u Turskoj carevini jesu Turci, živu u Europi raztrešeno i broje do 700,000 dušah.

17. Magjari obitavaju u Ugarskoj i Erdelju. Broje najviše do 4,000,000 dušah.

U europejskih dàržavah razlikuju se ponajvise četiri klase stališah: t. j. 1. plemićah, koji imaju velike prednosti u svih dàržavah osim Norvegie. 2. Svetjenikah, koji uživaju kako i plemići mnoge prednosti. 3. Gradjanah ili stanovnikah varošah. K ovoj klasi spadaju takodjer umětni i učeni muževi. Napokon 4. seljakah, koji obradjivaju polje.

Rukotvorstvo, zanati i fabrike u Europi jesu u svome savàršenstvu. Gvozdene (želězne) i čelične robe cvětaju u Englezkoj, Francezkoj, Němačkoj Beču i Belgii. — Ure najbolje se prave u Englezkoj, Švajcarskoj, Beču, Schwarzwaldu, Francezkoj. — Pirinačne (*Messing*), bakrene, kositerne i olovne robe u Němačkoj, Englezkoj, Belgii i Francezkoj. — Zlatne i srebàrne robe u Francezkoj, Beču, Němačkoj, Českoj, Ugarskoj, Belgii, Helvecii, Rusii. — Porculana u Englezkoj, Francezkoj, Němačkoj. — Kameno po-

sudje u Englezkoj, Němačkoj. — Zàrcala (ogledala) u Francezkoj, Ruskoj, Němačkoj, Českoj. — Staklene robe osobito u Českoj, onda u Englezkoj, Mletačkoj, Francezkoj, Ruskoj, Ugarskih dàržavah. — Platnene robe u Slezkoj, Vestfalii, Holandii, Belgii, Českoj, Němačkoj. — Pamučne materie u Englezkoj, Francezkoj, Helvecii, Belgii, Rusii, Austrii pod Ensom, Českoj, Saksonii, Rajnskoj pokrajini. — Čipke (*Spitzen*) u Belgii, Francezkoj Helvecii, Saksonii, Českoj. — Papirnice u Englezkoj, Helvecii, Francezkoj, Holandii, Rajnskoj pokrajini, Badenskoj, Virtembergii, Českoj, Austrii pod Ensom, osobito u Beču i u Rěci (*Fiume*). Dàrvene robe u Němačkoj, Ruskoj, Francezkoj. — Sukno i vunene materie u Englezkoj, Francezkoj, Holandii, Belgii, Moravii, Českoj, Pruskoj, u Gaču (Ugarskoj), u Rusii. — Svilene materie u Talianskoj, Francezkoj, u Beču, Rajnskoj provincii, Ruskoj. — Kože u Englezkoj, Holandii, Belgii, Ruskoj, Ugarskoj, Němačkoj, u tursko-ilirskih pokrajinah.

1. Kàrstjanskoga zakona su skorom svi stanovnici europski, i to *a*) katoličanskoga su Portugezi, Španjolci, Francezi, Taliani, Belgianci, Irci, iz veće strane Němci, Poljaci, Česi, Moravani, Hàrvati, Slavonci, Dalmatinci, polovica Magjarah i drugi: *b*) luteranskoga jesu škandinavski narodi, Němci i drugi: *c*) reformiranoga (kalvinskoga) Helveti, Němci u zapadnih dàržavah, Englezi, Škoti, Holandi, Magjari. U někojih městih sjedinili su se Luterani s Kalvini pod imenom Evangelikah; *d*) gàrčkoga zakona jesu: Gàrci, Rusi, Sàrblji, Bugari, Bošnjaci i Rumunji. Medju kàrstjanskimi naslědbenici moraju se osobito napomenuti Metodisti u Englezkoj; Mennoniti u Holandii, Pruskoj, Němačkoj, Velikoj Britanii, Rusii; Kvakeri u Englezkoj i Holandii. Moravska bratja ili Herrnhuti u više městah imaju svoje obćine; Jermeni u Turskoj, Erdelju. — 2. muhamedanskoga (turskoga) jesu Turci, Tatari, něšto Bugari, Bošnjaci i Arnauti. — 3. židovskoga jesu Židovi po cěloj Europi raztrešeni osim Portugalie i Norvegie. Na cělome světu može da ima Židovah do 4,000,000. — 4. Pogani su samo Samojedi u Europi.

Europa, što se tiče izobraženosti, pàrvo město zauzima na světu. Osobito cvětaju umětnosti i znanosti u Englezkoj, Francezkoj, Němačkoj, Talianskoj, Ruskoj, Austrianskoj, Holandii, Helvecii. Srědstva pako utemeljenja i podupiranja ovih znanostih i umětnostih jesu akademie ili učena družtva (u Parizu, Londonu, Berlinu, Monakovu, Pragi, Göttingi, Milanu, Kodanju, Štokolmi, Petrogradu a u najnovie doba utemeljeno magjarsko družtvo u Pešti); onda jesu sveučilišta u svih dàržavah europejskih, najbolje su uredjena u Němackoj, Škocii, Francezkoj. Knjigoshrane (biblioteke) u Francezkoj, Němačkoj, Englezkoj, Talianskoj, Spanji, Ruskoj, Danii itd. Mnogobrojne zvězdarne, sbirke umětnostih i prirodnih stvarih, kipne galerie i botanički (travarski) vàrti. Akademie umětnostih u Parizu, Beču, Berlinu, Draždjanih, Monakovu, Düsseldorfu, Petrogradu itd. Sbirke starinah u Parizu, Beču Draždjanih, Rimu, Fiorenci, Napulju itd., odviše dobro uredjene knjigarnice, spisateljstvo, novinarstvo itd. G. 1834 izhadjalo je u Europi 4235 časopisah raznog sadàržaja, sada su se već dvostruko umnožile novine i časopisi u svih dàržavah europejskih.

Vladanje.

Sve dàržave u Europi imaju ili naslědno monarkičko vladanje, t. j. gdi jedan sam vlada, ili republikansko. Svako monarkičko vladanje može biti opet ili autokratičko, t. j. neomedjašeno vladanje jedinoga, takovih je u Europi 15, ili sinkratičko t. j. ustavno, omedjašeno vladanje jedinoga, takovih je 39. — Republikansko vladanje može opet biti ili aristokratičko t. j. gdi samo velikaši i plemići imaju pravo vladati ostalim narodom, ili demokratičko, gdi svaki pravi i slobodni gradjanin ili sam po sebi — gdi je čista demokracia — ili pako po narodnih zastupnicih — gdi vlada zastupna demokracia — ima dio u vladanju. — Republikanskih vladanjah u Europi broji se 28. U mnogih ustavnih dàržavah cio je narod razděljen na dvě stranke, kao u Velikoj Britanii na Torrye (aristokratičku stranku) i Wighe (demokratičku). Tako isto je u Francezkoj itd.

Svaka dàržava europejska malo poveća za podpunie izvàršivanje zakonah ima više službenikah i službenih kolegiah (dikasteriah), koje se ponajviše děle na tri reda: 1. centralna poglavarstva ili ministerie, koje stoje na čelu izvàršivajuće vlasti za cělu dàržavu; 2. pokrajinska ili kotarska poglavarstva, koja stoje na čelu pokrajnah, guberniah, kotarah itd. 3. městna poglavarstva, koja se nahode u varoših i obćinah.

Glede pako raznih granah ili predmetah dàržavnoga upravljanja děle se poglavarstva na nutarnja i izvanjska. Nutarnja poglavarstva stranom su pravnička, stranom politička. Poglavarstva politička poradi raznih predmetah upravljanja děle se opet na više granah ili ministeriah i departamentah; tako ministerij nutarnjih poslovah, prosvětjenja i věrozakona, tàrgovine, financiah itd. Izvanjska poglavarstva sastoje iz ministeriah izvanjskih poslovah i vojske.

Digitized by Google

Pregled Europ-

Pokrajina i dostojanstvo.	Prostor u [] miljah	Broj stanovnikah		Stolice i broj stanovnikah.	Věrozakon.	Vladar ili Vladateljica.
		občenito	na 1 [] m.			
Republika Andora	9	15,000	1666	Andora 2000	katolički	Dva izmed 24 staršinah upravljaju.
Vojvodija Anhalt-Bernburg	16	48,000	3000	Bernburg 6000	reformatski	Alexander Karlo
Vojvodija Anhalt-Dessau	16	60,000	3529	Desava 11,800	reformatski	Leopold Frid.
Vojvodija Anhalt-Köten	15	40,009	2666	Köten 6000	reformatski	Henrik
Vel. Vojvodija Austria	706	2,212,000	3125			
Carstvo Austriansko	12,153	35,963,600	2959	Beč 375,000	katolički	Ferdinand I.
Vel. Vojvodija Baden	272½	1,231,320	4478	Karlsruhe 22,000	evangelički	Leopold Karlo
Kraljevina Bavarska	1390	4,315,000	3104	Monakov 95,000	katolički	Ljudevit I.
Slobodni grad Bukovac (*Lübek*)	5½	46,500	8400	Bukovac 26,000	protestanski	
Slobodni grad Bremen	3½ (5)	57,000	16,514	Brema 42,000	protestantski i reformatski	
Kraljevina Belgianska	542	3,980,000	7343	Brusel 112,000	protestantski	Leopold I.
Vojvodija Brunsvička	71	252,000	3540	Braunschweig 36,000	protestantski	Vilelmo

Digitized by Google

skih pokrajinah.

Razděljenje.	Način vladanja	Dohodcki	Moć na kopnu i na moru	Narod
6 občinah	sloboda (republika) pod 1 Syndikom i dva Viguiera.			Španjolci
gornje i dolnje vojvodstvo	monarkia samo u obziru poreza ograničena; sve tri zemlje imaju jedan sabor koj se ipak od g. 1698 sastao nije.	300,000 Reichstalirah	370 vojnikah	Němci
8 oblastih (*Aemter*)		470,000 talirah	529momakah	
6 oblastih		260,000 talirah	324 vojnikah	
dolnja Austria sa 4 okružja i gornja Austria sa 5 okružjah	Monarkia sa savětnimi stališi	podcarstvom	podcarstvom	Němci i do 60,000 Slavjanah
1. Austria 2. Štajerska 3. Iliria 4. Tirol 5. Lomb. Mletačk. 6. Češka 6. Morav. i Šlezke 7. Galicia 9. Ugarska i 10. Sdružene kraljevine 11. Dalmacia 12. Erdelj	monarkia u Dalmacii, ilirsk. Primorju i Krajini neograničena, u Ugarskoj i sdruženih kralj. i Erdelju ograničena, u ostalih dàržavah věćajući stališi.	150,000,000 for. dàržavni dug 317 mil. for.	271,000 do 300,000 m. 94 broda sa 3051,mornar.	Slavjanah 17 do 18 mil. i to Čeho-Slovakah do 7½m., Ilirah 4½ mil., Rusah 2,774,000, Poljakah 2½ m. Němacah 6½m. Romanah i to 4,700,000 Talijanah i 2½ m. Vlahah (Rumunji). Magjarah do 4½ miliunah. U manjem broju Židov., Francezah, Gàrkah, Jermenah i td.
na 4 okružja	ograničeno jednovlaštstvo s dvě komore.	8,256,000 for. dàržavni dug 13 mil. for.	10,340 mom.	Němci
na vlastitu Bavarsku u 7 okružjah i Rajnsku kao osmo okružje.	ograničena monarkia stališi u dvě komore.	30 mil. rensk. for. duga 130 mil. rensk. for.	57,000 mom.	Němci i něšto malo Francezah.
2 grada, 68 selah	demokratička republika	300,000 tal. duga 1,240,000 talirah	406 momakah	Němci
1 grad, 1 tàrgovište, 42 sela.	demokratička republika	600,000 tal. duga 2,000,000 talirah	485 momakah	Němci
9 pokrajinah	ograničeno jednovladàrstvo sa dvě komore	100mil.frank. duga (1836) 380 mil. fr.	48,000 mom. (mornarstvo se je tek zametnulo)	Němacah nizozemskih (Flamlandacah) do 2½ m. Francezah 1,600,000.
5 distriktah	ograničeno jednovladstvo s jednom komorom od 48 poslanikah	1,200,000 talirah; duga 6,100,000 tal.	2470 momakah, u saveznu vojsku 2096 mom.	Němci

Digitized by Google

Pregled Europ-

Pokrajina i dostojanstvo.	Prostor u [] miljah	Broj stanovnikah občenito	Broj stanovnikah na 1 [] m.	Stolice i broj stanovnikah.	Věrozakon.	Vladar ili Vladateljica.
Republika (sloboda) Càrna-Gora	64	170,000	2656	Cetinje	pravoslavni iztočni	Vladika Petar Petrović Njeguš
Kraljevina Česka (*Bohemia*)	953	4,152,000	4357	Zlatni Prag 119,000	katolički	Car austrianski
Kraljevina Dalmacia	273'	382,000	1400	Zadar 8000		
Kraljevina Dania	2846	2,192,540	770	Kodanj (*Kopenhagen*) 120,000	protestantski	Kristian VIII.
Kraljevina Englezka (sa knež. Wales)	2728	15,911,785	5836	London 1,870,780	evangjelski biskupski	kraljica Viktoria
Vel. Kneževina Erdjelska (*Transsylvania*)	1006	1,961,835	1950	Kološ 20,000 Brašov 36,000 Sibinj 18,000	katolički protestantski i unitarski	kralj ugarski
Kraljevina Francezka	10080	33,540,980	3327	Pariz 909,000	katolički	Ljudevit Filip I.
Slobodni grad Frankobrod	2 (4)	63,000	31,500	Frankfurt 54,000	protestantski	
Kraljevina Galicia i Vladimiria	1548	4,599,631	2071	Lavov (*Lemberg*) 60,000	katolički gàrčko sjedinjeni	Car austrianski

Digitized by Google

skih pokrajinah.

Razdèljenje.	Način vladanja	Dohodci	Moć na kopnu i na moru	Narod
I, Càrna gora u 4 nahije; II. Bàrda sa 4 plemena.	demokratička republika (sloboda) pod izbiranim vladikom.	narod ukupno platja toliko, s koliko se troškovi namiruju	uredne vojske nema; u vrême rata sve živo ustaje na oružje.	Jugo-Slavjani (Iliri) Sàrbskog plemena
kapetanstvo grada Praga i 16 okružjah.	neograničena monarkia sa vèćajuća četiri stališa.	pod Carstvom austrianskim		3,020000 Čehah 1,150,000 Němacah 70,0000 Židovah.
4 okružja	neograničena vlada bez ikakvih stališah.	pod Carstvom austrianskim	Dalmatinci jesu pàrvi mornari cèlog carstva.	osim nèšto po gradovih naseljenih Talianah sve Slavjani plemena hàrvatskog i sàrbskog.
1. Prava Dania. 2. Vojvodstvo Slezvig. 3. Vojvodstvo Holštein i Lauenburg. 4. Otoci Faröer. 5. Otok Island. 6. Naselbine u Asii, Africi i Americi.	neograničena monarkia s pokrajinskimi stališi, koji vladara světuju.	14,300,000. tal. u bankih. dug 125,000,000 talirah.	26,000 vojnikah i do 97 većih i manjih brodovah sa 6600 mornarah.	germanskog kolčna: 1,300,000 Danah, 700,000 Němacah, 70 t. Frizah i Anglah 60,000 Normanah (na otoku Island i Faröer) Židovah do 6000
Englezka 40 širah (grofiah); Wales 12 širah.	gledaj Veliku Britaniu			Englezah germanskog kolčna do 15 mil.; Galah u Walesu do 800,000; i do 50,000 Francezah na Normanskih otocih
1. krajina Ugrah 8 varmedj. i 1 kotar. 2. krajina Sikulah 8 varmedj. 3. krajina Sasah 9 stolicah i 2 kotara. 4. vojnička granica s 5 regementih.	ograničena monarkia sa stališi u jednoj komori sědećimi.	pod Carstvom austrianskim		1,300,000 romanskih Vlahah 528,000 Madjarah, 430,000 Němacah, i Jermenah, Gàrkah, Ciganah, Židovah itd.
86 departementah.	ograničena ustavna monarkia sa dvě zastupničke (représentatif) komore, pairs (velikašah), i deputés (poklisarah).	1000 mil. frank dug 4590 mil. frank = 23 kr. srebra.	377,000 mom. i narodna garda do 1 mil. mom. 350 većih i manjih ratnih brodov. s 20000 mornarah	preko 30 mil. Francezah, 1½ mil. Němacah, 1,150,000 Galskih Bretonah; 150.000 Baskah, 300,000 Talianah, još Židovah, Ciganah i td. u manjem broju.
1 grad, 7½ selah.	demokratička republika	8—900,000 for. dug 8½ m. for.	479 momakah	Němci
19 okružjah zajedno s Bukovinom.	neograničena monarkia sa 4 stališa savětujuća.	pod Carstvom austrianskim		Poljakah 2,150,000, Rusah 2,150,000, Vlahah Rumunjah 278,000, i amo tamo razšàrkanih němačkih selah do 99.

Digitized by Google

Pregled Europ-

Pokrajina i dostojanstvo	Prostor u [] miljah	Broj stanovnikah občenito	Broj stanovnikah na 1 [] m.	Stolice i broj stanovnikah.	Věrozakon.	Vladar ili Vladateljica.
Kraljevina Gàrčka	880 (720)	900,000	1023	Atena 22,000	pravoslavni	Otto I.
Slobodni grad Hamburg	7	160,000	22,859	Hamburg 130,000	protestantski	
Kraljevina Hanoveranska	693	1,700.000	2453	Hanover 30,000	evangelički	Ernest August
Vel. Vojvodia Hessen-Darmstadt	153	783,000	5119	Darmstadt 24,000	protestantski	Ljudevit II.
Izborničtvo (*Èlektorat*) Hessen-Kassel	175	700,000	4000	Kassel 32,000	reformatski	Vilhelm II.
Landgrofija Hessen-Homburg	7¼	23,100	3186	Homburg 3600		Filip August Friderik
Kraljevina Hàrvatska	467¹	1,325,000	2621	Zagreb 20,000	katolički i pravoslavni	Car austrijanski
Kneževina Hohenzollern - Hechingen	5½	21,600	3927	Hechingen 3000	katolički	Fridrik Vilhelm
Kneževina Hohenzollern - Sigmaringen	18½	43,200	24,000	Sigmaringen 1600		Karlo Ant. Frid.
Vojvodije Holstein-Lauenburg	175	471,000	2691	Altona 26,400	protestantski	kralj danski

Digitized by Google

skih pokrajinah.

Razděljenje.	Način vladanja	Dohodci	Moć na kopnu i na moru	Narod
24 gubernie i 7 podguberniah.	ograničena ustavna monarkia sa dvě komore.	15,800,000 drahma (1=25 kr.) dug 60 m.frank.	7000 vojnikah 37 brodov. manjih s 2500 mornarah	Gàrkah prèko 400,000, Arnautah (Skipetarah) do 400,000 i pomanje Bugarah, Slavjanah, Vlahah, Cigauah itd.
2 grada, 2 tàrgovišta, 68 selah.	demokratička republika.	2½ mil. talirah dug 12 mil. tal.	1298 vojnikah, u saveznu vojsku 980 mom.	Němci
6 krajinah (*Landdrosteien*).	ograničena monarkia, stališi u dvě komore.	6,600,000 talirah dug 17 mil. talirah	19,400 momakah, u saveznu 13,054 momka	Němci
3 pokrajine	ograničena mónarkia stališi u dvě komore,	3,900,000 talirah dug 3,000,000 talirah	9460 vojnikah, daje u savezn. vojsku 6195 momakah	Němci i nèšto Francezah.
4 pokrajine	ograničena monarkia stališi u jednoj komori.	3,200,000 tal. dug 1,200,000 talirah	7900 vojn. u savezn. vojsku 5679 momakah.	Němci i u vàrlo malom broju Francezi.
2 gospodarstva (*Herrschaften*)	neograničena monarkia bez stališah	85,000 talirah dug 300,000 tal.	200 momakah u saveznu vojsku.	Němci
I. Hàrvatska kraljevina na 3 varmedje i Primorje Hàrvatsko II. Hàrv. vojnička krajina na 8 regementih.	ograničena monarkia sa stališi, osim obćega ugarskog sabora ima Hàrvatska sa Slavonijom i svoga posebnog sabora za rěšenje svojih domaćih poslovah.	pod Carstvom austrianskim		Sve sami Slavjani i to: Hàrvatsko - Sàrbskog plemena 669,000 (u strani Zagrebačke varmedje, Krajini i Primorju); Hàrvatsko-Slovenskog plemena 656,000 (u tri varmedje i Varaždinskoj granici).
1 grad, 3 tàrgovišta i 20 selah	ograničena monarkia sa stališi.	70,000 talirah; dug 280,000 for.	145 momakah	Němci
na neposrědne zemlje i na posrědne (*Hoheitsländer*)	ograničena monarkia bez stališah.	170,000 talirah dug 1 mil. for.	370 momakah	
1. Holštein. 2. Lauenburg	neograničena monarkia s pokrajinskimi stališi	150,000 talirah	u saveznu vojsku 3600 momakah	

Digitized by Google

Pregled Europ-

Pokrajina i dostojanstvo	Prostor u [] miljah	Broj stanovnikah občenito	Broj stanovnikah na 1 [] m.	Stolice i broj stanovnikah.	Věrozakon.	Vladar ili Vladateljica.
Vojvodjja Holstein-Oldenburg	114	265,000	2329	Oldenburg 2000	protestantski	August (Pavao Fridrik)
Kraljevina Iliria	519⁶	1,212,760	2313	Ljubljana 13,000 Tàrst 60,000	katolički	Car austrianski
Kraljevina Irska	1532	8,467,400	5527	Dublin 276,000		kraljica englezka
Republika Jonskih Otokah	46	205,570	4255	Zante 19,000	pravoslavni	
Republika Krakov	23	131,462	5400	Krakov 37,000	katolički	
Kneževina Lichtenstein	2⅓	5800	2320	Vaduz 1900		Alois Maria Jos.
Kneževina Lippe - Detmold	20⅔	82,000	3967	Detmold 3000	reformatski	Leopold
Knežezina Lippe-Šaumburg	8	25,000	3120	Bükeburg 2200		Juraj Vilhelm
Kraljevina Lombardezko-Mlětačka	851	4.600,920	5406	Milan 145,000	katolički	Car austrianski
Vojvodija Luka	20	156,000	7802	Luka 23,150		Karlo Ljudevit
Vel. Vojvodia Luksemburg i Vojvodija Limburg	82	302,000	3683	Luxemburg 11,500	katolički i protestantski	holandezki kralj
Vojvodija Meklenburg-Šverin	228	476,000	2087	Šverin 13,000	protestantski	Fridrik Franjo

Digitized by Google

skih pokrajinah.

Razdělicnje.	Način vladanja	Dohodci	Moć na kopnu i na moru	Narod
vojvodstvo Oldenburg, kneževina Lübeck, kneževina Birkenfeld.	neograničena monarkia bez stališah	1 mil. talirah duga nema	2830 vojn., u saveznu vojsku 2178 momakah	Němci
1. Ljubljanska gubernia sa 5 okružjah, 2. Tàrstjanska gubernia s 3 okružja.	u Krajnskoj u Koruškoj stališi savětujući, u Primorju nikakvi stališi.	pod Carstvom austrijanskim		Slavjani i to Slovenci (Kranjci) do 700,000 (400000 u Kranjskoj, 220,000 u Primorju, i 84,000 u Koruškoj); Ilirsko-Hàrvatskog plemena 250,000 (u Istrii i Južnoj Kranjskoj). Němacah 250,000 (u Koruškoj 232,000 u Krajnskoj 21,000 (onda Talijanah itd.
na 4 pokrajine i ove na 32 šire (grofie).	Irland imao je do 1801 god. svoj vlastiti parliament, za koji sada opet O'Connel agitira.	pod Velikom Britaniom		do 8,000,000 Galah, (Keltah, Vlahah, Ersah) ostali Englezi.
7 otokah većih	aristo-demokratička republika s velikim i malim savětom, pod zaštitom Englezke.	3 mil. forint.	1600 vojnikah	Gàrci, Arnauti i Talijani itd
1 grad i 10 kotarah	demokratička republika, izabrani od naroda zastupnici svake se godine sastaju.	1,800,000 forint. (zloty) poljskih (1=15 kr.sr.)	400 vojnikah	Poljaci osim 14,000 Židovah
1 tàrgovište i 13 selah	ograničena monarkia sa stališi u jednoj komori	12,000 talirah	55 momakah	Němci
10 oblastih (*Aemter*)	ograničena monarkia sa stališi	300,000 talirah duga 400,000 talirah	120 momakah, u saveznu vojsku 690 momakah	
4 oblasti		150,000 talirah	240 momakah	
Lombardezka gubernia sa 9 delegaciah Mlětačka gubernia sa 8 delegaciah	neograničena monarkia sa stališi	pod Carstvom austrijanskim		Talijani; i do 60,000 Němacah (tredeci i sette communi) i 24,000 Slovenah (u Furlanskoj)
11 občinah (*commune*)	ograničena monarkia sa senatom	2.000,000 lirah dug 17,000 lirah	750 vojnikah 3 broda	Talijani
Veliko Vojvod. Luksemburg; vojvodstvo Limburg	gledaj kraljestvo Niederland		u savezn. vojsk. 2556 momakah	Němci i nešto malo Holandezah i Francezah
2 okružja	ograničena monarkia, stališi občeni sa Strělicom	1,500,000 talirah duga 5,500,000 talirah	3200 momakah, u saveznu vojsku 3580	Němci

Digitized by Google

Pokrajina i dostojanstvo.	Prostor u [] miljah	Broj stanovnikah občenito	Broj stanovnikah na 1 [] m.	Stolice i broj stanovnikah.	Věrozakon.	Vladar ili Vladateljica.
Vel. Vojvodija Meklenburg - Strělic	48	85,000	1773	N. Strělic 6000	protestantski	Juraj Frid.
Vojvodija Modena	98½	400,820	4069	Modena 27,000	katolički	Franjo IV.
Kneževina Moldavia	800	600,000	857	Jaš 40,000	pravoslavni	Hospodar Sturdza
Kneževina Monako	2½	6785	3392		katolički	Kralj Sardinski
Markgrofia Moravska i Vojvodija Slezka	481⁴	2,117,250	4402	Bàrno 40,000		Car austrijanski
Vojvodija Nassau	83	380,000	4579	Visbaden 12,000	evangjelski	Adolf Vilim
Kraljevina Nizozemska	617	2,880,000	4652	Hag 60,000	reformatski	Vilim II.
Kraljevina Norvegia	5799	1,194,730	208	Kristiania 24,000	protestantski	Kralj Švedski
Vojvodija Parma	104	465,673	4477	Parma 31,600	katolički	Maria Luiza.
Papinske dàržave	812	2,728,000	3358	Rim 158,000		Gàrgur XVI.
Kraljevina Portugalska	1722	3,709,255	2154	Lizbona 260,000		Maria II. da Gloria

Digitized by Google

skih pokrajinah.

Razděljenje.	Način vladanja	Dohodci	Moć na kopnu i na moru	Narod
okružje Stargard i kneževina Ratzeburg	ograničena monarkia, stališi su obćeni sa Šverinom	400,000 talirah duga do 1 mil. talirah	300 momak. i u saveznu vojsku 718	Němci
1. Modena sa 4 pokrajine 2. Massa 5 pokrajinah	neograničena monarkia	4.000,000 lirah dug 1,500,000 lirah (po 25 kr.)	1800 momakah	Talijani
	ograničena izborna monarkia pod okriljem Turskim i Ruskim			Vlasi(Rumunji) i pomanje Gàrkah, Jermenah, Slavjanah, Madjarah itd.
	monarkia pod zaštitom kralja Sardinskoga			Talijani
8 okružjah	neograničena monarkia sa stališi	pod Carstvom austrianskim		Slavenah 1⅓m. i to: Českih 1,354,000, Poljskih (u Slezkoj) 192,000, Němacah 603,000 Židovah 38,000.
28 oblastih (*Aemter*)	ograničena monarkia, stališi u dvě komore	1½ mil. talirah dug 1,700,000 talirah	2800 vojnikah, u saveznu vojsku 3028	Němci
I. Holandia u 10 pokrajinah II. Vel. Vojvodija Luksemburg i Limburg	ustavom ograničena zastupna monarkia s dvě komore	50 mil. forintih dug 810 mil. forint.	50,000 vojnikah 76 brodovah sa 8300 mornarah	Holandezah i Flamlandacah 2,200,000, Frizah 150,000, Němacah 360,000
4 štifta i ova u 17 oblastih	ograničena demokratička monarkia sa storthingom (skupštinom) koji treći put i bez kraljeva odobrenja zakon satvara	700,000 species-talirah u srebru i 2⅔ m. papirn. spec. dug 1,163,000 srebr. species, i 1,810,000 papirn. spec.	12,000 momakah 15 većih i 80 manjih brodovah	Sami Norvezi osim něšto malo Finah, Lapah itd.
5 kotarah	neograničena monarkia	6,900,000 lirah dug 14 mil. lirah	3600 vojnikah	Talijani
Rimska Comarca i 18 legaciah i delegaciah	neograničena izborna monarkia	9,300,000 škudah dug 51½ mil. skudah (1=2fr.6kr.sr.)	18,500 momakah 6 brodovah	Talijani
7 pokrajinah, naselbine u Asii i Africi	ograničena zastupna monarkia, Cortes (Sabor) u dvě komore	20 mil. forintih dug 327 mil.for.	28,000 momakah, 48 brodovah	Portugezi Romanskog kolěna

Digitized by Google

Pregled Europ-

Pokrajina i dostojanstvo.	Prostor u [] miljah	Broj stanovnikah občenito	Broj stanovnikah na 1 [] m.	Stolice i broj stanovnikah.	Věrozakon.	Vladar ili Vladateljica.
Kra jevina Pruska	5091	14.965.700	2940	Berlin 265,400	evangelički	Fridrik Vilim IV.
Kneževina Reuss-Lobenstein	21½	69,000	3209	Lobenstein 3000	protestantski	Henrik 72.
Kneževina Reuss-Schleitz				Schleitz 4600		Henrik 62.
Kneževina Reuss-Greiz	7	30,000	4285	Greiz 6600		Henrik 20.
Carstvo Rusia	373250	66,272,000	177	Petrograd 470,200	pravoslavni	Nikola I. Pavlović
Republika San Marino	1½	7800	5200	San Marino 6000	katolički	
Kraljevina Sardinia	1360	4,175,585	3063	Turin 122,000		Karlo Albert
Kraljevina Saska	272	1,709,830	6286	Draždjani 80,000		Fridrik August

Digitized by Google

skih pokrajinah.

Razděljenje.	Način vladanja	Dohodci	Moć na kopnu i na moru	Narod
8 pokrajinah i kneževina Neufchatel u Švajcarskoj	neograničena monarkia sa pokrajinskimi stališi světujućimi	52½ mil. talirah dug 174 mil. talirah	120,000 momakah 2 broda	Němcah prěko 10 mil. Slavenah i to Poljakah do 2 mil., gornj. Lužičanah (Serbah 38,000; Dolnj. Lužič. 44,000; Čehah 40,000. Litvanah 156,000 Francezah do 100,000 dušah
1. Reus-Schleiz 2. Reus-Lobenstein Eberdorf; 3. Gospodstvo Gera.	ograničene monarkie s občenimi stališi	235,000 tal. dug 700,000 forintih	538 momakah	Němci
1. Gospodstvo Greiz 2. Gospodstvo Burgk.		86,000 talirah dug 200,000 for.	206 momakah	
Sva europejska i asiatska Rusia razděljena je na 49 gubernijah, i 12 oblastih, Zemlju Donskih Kozakah, i veliko vojvodstvo Finland. Poljska je od godine 1844 u 6. guberniah razděljena.	neograničeno jednovladarstvo: u němačkih baltičkih pokrajinah světuju plemići (*edle Ritterlandschaft*) cara u saboru, koji se svake treće godine dàrži; u Finlandii ima general-gubernator uza se po caru iz finskih stališah svake godine izbiran savět (*Regierungsrath*) od 14 člěnovah	400,000,000 papirn. Rubljih dug dàržavni 1,500,000,000 pap. Rublj. (po 27 kr.) poljski daržavni dug 46 mil. pap. Rublj.	u vrěme mira 640,000 vojnikah 464 broda sa 9500 topovah i 50,000 mornarah	*Indo-europejsk. plemena*: 1) Slavjani 53½ mil. i to Rusah 48⅛ m., Polj. 5 m., Sàrb. 100000 Bugarah 80,000. 2) Litvani i Lotyši 2,224,009. 3) Vlasi (Rumunji) 654,000. 4) Švedi i Němci 440,000 5) Gàrci 30,000. 6) Jermeni 13000 7) Osetinci 20,000 i Cigani *Sěvernog plem.* Čudi ili Fini do 2,580,000 u Europi, Samojedi 5000, Turci 1½ mil., Mongoli 120,000
1 grad i 4 sela	aristokraticko-demokratička republika pod pokroviteljstvom Pape	12,000 forintih	30 momakah	Talijani
10 intendanciah	u Genovi i na otoku Sardinii ograničena, u ostaloj daržavi neograničena monarkia.	25 mil. forintih dug 50 mil. for.	35,000 vojnikah, 31 brod s 3600 mornarah	Talijani osim jedno 300,000 Francezah
4 pokrajine	ograničena monarkia stališi u dvě komore	5 mil. talirah dug 11 mil. tal.	13,000 vojnikah u savezn. vojsk. 12,000 mom.	Němci i Slavjani (Lužički Sàrbi) preko 60,000

Digitized by Google

Pregled Europ-

Pokrajina i dostojanstvo	Prostor u □ miljah	Broj stanovnikah občenito	Broj stanovnikah na 1 □ m.	Stolice i broj stanovnikah.	Vèrozakon.	Vladar ili Vladateljica.
Vojvodija Saxen - Altenburg	23	121,000	5260	Altenburg 14,000	protestantski	Josip Frid.
Vojvodija Saxen - Koburg	37	141,241	3817	Koburg 10,000		Ernst August
Vojvodija Saxen - Meiningen	43	146,000	3395	Meiningen 6000		Bernhard Erik
V. Vojvodija Saxen-Vojmirska	67	246,000	3672	Vojmir 12,000		Karlo Fridrik
Kneževina Sàrbia	1150	100,0000	869	Biograd 35,000	pravoslavni	Aleksandro Kara Gjorgjević
Kraljevina Skotska	1467	2,624,586	1789	Edinburg 133,000	presbyteriani biskupski	Kraljica Engleska Viktoria
Kraljevina Slavonia	311⅛	707,000	228	Oseк 17,400	katolički i pravoslavni	Car austrijanski
Kraljevina Obiuh - Siciliah	1986	8,250,630	4041	Napulj 359,000	katolički	Ferdinand II.
Vojvodija Štajarska	399⅘	954,076	2391	Gradac 46,000		Car austrijanski
Republika Švajcarska	696⅓	2,190,260	3147	Geneva 26,000	reformatski i katolički	
Kneževina Schwarzburg-Rudolfstadt	19	66,000	3474	Rudolfstadt 6000	protestantski	Günter

Digitized by Google

skih pokrajinah.

Razdèljenje.	Način vladanja	Dohodci	Moć na kopnu i na moru	Narod
2 okružja	ograničena monarkia stališi u jednoj komori	400,000 talirah dug 1 mil. tal.	u saveznu vojsku 982 mom.	Němci i poněšto još ostanci Slavjanah
kneževina Koburg i kneževina Gotha	ograničena monarkia stališi u jednoj komori	380,000 talirah dug 850,000 tal.	u saveznu vojsku 1116 mom.	Němci
1. knež. Meiningen. 2. knež. Hildburghausen. 3. knež. Saalfeld. 4. grofia Kamburg. 5. gospodstvo Kranichfeld	ograničena monarkia stališi u dvě komore	1,300,000 forintih renskih; dug 5,300,000 forintih	u saveznu vojsku 1150 momakah	
kneževina Weimar s dva okružja i knež. Eisenach.	ogràničena monarkia stališi u jednoj komori	1,400,000 tal. dug 3½ mil. talirah	2164 vojnikah, u saveznu vojsku 2010	
17 okružjah	ustavom ograničena monarkia		1300 momakah	Slaveni Sàrbskog plemena i několiko selah Vlahah.
33 širah (grofiah)	pod Velikom Britaniom			Englezah 1⅓m. Škotah 1 mil. Galah (Vlahah, Keltah)
3 varmedje i 3 granièarske regimente	gledaj Hàrvatsku	pod Carstvom Austrijanskim		Sve sami Slaveni Hàrvatskog (Slavonci) i Sàrbskog (Srèmci plemen., osim několiko selah Němacah, Slovakah, Arbanasah i Magjarah.
1. Napulj 15 pokrajinah; 2. Sicilia 6 intendanturah	neograničena monarkia sa Consulti di stato	30 mil. dukatah dug 109½ mil. dukatah	48,000 vojnikah 18 brodovah s 3200 mornarah	Talijani osim 70,000 Arbauasah (Arnautah)
5 kotarah	neograničena monarkia sa stališi světnimi	pod Carstvom Austrijanskim		Němci do 600.000; Slovenci 378,000
22 republike (kantoni)	republikanska vlada osim Neufchatela; u 6 prakantonah čista demokracia u ostalih 15 zastupna	dohodci obćeniti 707,740 šv. frank	savezna vojska (contingent) sastoji iz 64,019 momakah	Němci do 1½m. Francezi u Genevu, Vaud, Neufchatel, Freiburg i od èesti u Bernu 500,000. Talijani u kant. Vallis, Tičino i južnoj str. Graubündt. 160,000.
9 oblastih (*Aemter*).	ograničena monarkia sa stališi	230,000 talirah dug sa Sondershausenom zajedno 130,000 tal.	u saveznu vojsku 539 mom.	Němci

Digitized by Google

Pregled Europ-

Pokrajina i dostojanstvo.	Prostor u [] miljah	Broj stanovnikah občenito	Broj stanovnikah na 1 [] m.	Stolice i broj stanovnikah.	Věrozakon.	Vladar ili Vladateljica.
Kneževina Schwarzburg - Sonderhausen	16½	55.000	3333	Sondershausen 5000	protestantski	Günter Frid.
Kraljevina Švedska	7935	2,956,900	385	Štokholm 82,650		Oskar I.
Kraljevina Španjolska	8447	11,962,000	1416	Madrid 215,000	katolički	Izabela II.
Pokneženа grofia Tirolska	516⁴	827,800	1604	Insbruk 11,000		Car austrijanski
Vel. Vojvodija Toskanska	396	1,436,790	3628	Fiorenca 97,000		Leopold II.
Carstvo Tursko	6470	9,600,000	1483	Carigrad 590,000	Muhamedski katolički i pravoslavnih	Padišah Abdul-Medžid
Kraljevina Ugarska	4116	11,011,500	2675	Pešt 90,000	katolički, pravoslavnih, protestantski i reformatski	Ferdinand V.
Kneževina Valdek	20½	60,000	3000	Arols 2000	evangjelski	Juraj Fridrik
Kneževina Vlaška	1340	1,000,000	746	Bukurešt 95,000	pravoslavni	Gjorgje Bibesko
Kraljevina Veliko-Britanska	5727	27,003,750	4715	London 1,870,730	evangjelski biskupski	Viktoria I.
Kraljevina Virtemberg	360	1,635,000	4541	Stutgard 34,000	protestantski	Vilhelm I.

Digitized by Google

skih pokrajinah.

Razděljenje.	Način vladanja	Dohodci	Moć na kopnu i na moru	Narod
7 oblastih (*Aemter*).	neograničena monarkia	108,000 tal.; dug Rudolphsstadt. zajedn. 130000 t.	u saveznu vojsku 451 momakah	Němci
24 lăna (krajinah)	ograničena monarkia sa 4 stališi	13,300,000 Reichsbank-tal. po 55 kr. sr.; dug 3,400,000 sr. tal.	32,000 momakah i 28 većih a 287 manjih brodovah	Svedi germanskog koléna, osim ovih Fini, Lapí itd.
49 pokrajinah	ograničena zastupna monarkia, Cortes u dvě komore	83 mil. for. sr. dug 650 m. for. sr.	590000 momak. 25 brodovah	Španjolci i do 500,000 Baskah
7 okružjah	neograničena monarkia sa stališi	pod Carstvom Austrijanskim		Němci osim u južnoj strani 260,000 Talijan.
5 compartimenti (pokrajine	neograničena monarkia	23 mil. lirah d. 2½ m. škud.	5500 vojnikah 5 brodovah	Talijani
Podložne zemlje u 4 ejalata Zaštitjene (pod haračom) Sărbia, Vlaška i Moldavska. Osim toga prostrane zemlje u Asii i Africi.	neograničena monarkia	30 mil. for. sr. dug 100 mil. for. srebra	100,000 momak. 60 brodovah	Slavjani do 7 m. i to Bugarah 4 m. Sărb. i Hărvatah (Bošnjakah) 2 do 3 m. — Vlahah 4,300,000. — Arbanasah 1⅗ m. Gărkah 1200000 Turakah 700000 Onda Jermenah Židovah, Ciganah itd.
46 varmedjah, 3 okružja.	ograničena monarkia sa 4 stališa u dvě komore	pod Carstvom Austrianskim		Slavjanah do 4½ m. i to Slovakah 3 m. Rusah 625000 Sărbah 560,000 Hărvat 145,000 Slovenac. 52000 Bugarah 7000 — Madjarah 3⅛ m. Vlahah 1½ m. — Němac. 600,000. Židovi, Cigani, Jermeni. Franczi i Madjarah.
knež. Valdek sa 5 distriktah knež. Pyrmont sa 1 distrikt.	ograničena monarkia stališi u jednoj komori	230,000 talirah dug 680,000 tal.	u saveznu vojsku 518 mom.	Němci
Velika (iztočna) Vlaška sa 13 pokrajinah Mala (zapadna) Vlaška s 5 pokrajinah	ograničena aristokratička monarkia pod zaštitom Turskom i Ruskom		4700 momakah	Vlasi (Rumanji) nešto Gărkah, Bugarah Jermenah, Němacah, Cigan. i Magjar.
tri kraljestva: Englezko (s knež. Wales), Skotsko i Irland. U Europi jošte Normanski otoci, ot. Helgoland, Gibraltar u Španjolskoj i Malta. Naselbine u svih stranah světa	ustavno ograničena zastupna monarkia, dvě kuće gornja (lordah) i dolnja.	dohodci (1836) 56,700,000 funt. sterl dug (1837) 789,300,000 f. sterl. (1=10 for. sr.	121,000 momakah i (1835) 554 brodovah sa 33,900 mornarah	Englezah do 17 m. — *Galskog. pl.* Cymbr 700,000. Skotah 1m. Irah 8m. - Francezah, Němac. Španjolacah, Arabah (na Malti) itd.
4 okružja	ograničena monarkia, sa stališi u dvě komore	16 mil. talirah dug 12,60,000 talirah	20,000 momak. u savezn. vojsk. 13,955 momah.	Němci

Digitized by Google

Pregled austrijanske vojske.

C. k. vojnička glavarstva i uredi u Beču.

Dvorno bojno vèće (*Hofkriegsrath, Hof Nr. 421.*)

Arkiv dvorne bojne pisarnice i upraviteljstvo vojničkih ostavah (*Hofkriegs-Kanzlei-Archiv und Mil. Depositen-Administration, Hof Nr. 421.*)

Komisia za vojnička pravila (*Justiz-Normalien-Commission, Hof Nr. 421.*)

Vàrhovno nastojanje vojničke oděće (mundura); (*General-Monturs-Inspection, Alservorstadt Nr. 290.*)

Vàrhovno nastojanje remontiranja (*General-Remontirungs-Inspektion, Kärntnerstrasse Nr. 983.*)

Ravniteljstvo vojničkih càrkvenih poslovah (*Directuon der milit. Kirchenangelegenheiten, Teinfaltstrasse Nr. 72.*)

Pisarnica bojnoga konsistorija (*Feld-Consistorial-Kanzlei, Teinfaltstrasse Nr. 72.*

Glavni ured měrničtva (*Genie-Hauptamt, Hof Nr. 421.*)

Glavni arkiv měrničtva (*Genie Haupt-Archiv, Hof Nr. 421.*)

Glavna oružana topničtva (*Artillerie-Haupt-Zeugamt Hof Nr. 421.*)

General-Quartiermeister-Stab, Hof. Nr. 421.

Zavod vojnički zemljo- i městopisni te kamenopisni (*mil. geograph.-topograph. u. lithographisches Institut, Josefstädter-Glacis Nr. 218.*)

Bojni arkiv (*Kriegs-Archiv, Hof Nr. 421.*)

Obće vojničko prizivno sudište (*allgem. Mil. Apell.-Gericht, Hof Nr. 421.*)

Vàrhovno upraviteljstvo vojničkih lèkarah (*oberstfeldärztliche Direction, Währingergasse Nr. 221*)

Lěčnièko-ranarska Josefinska akademia (*medicinisch-chirurgische Josephs-Akademie, Währingergasse Nr. 221.*)

Upraviteljstvo vojničkih lèkarnicah (*Mil.-Medikamentenregie, Landstrasse, Rennweggasse Nr. 639.*)

C. k. vàrhovna vojnička zapovědničtva.

Za Austriu nad i pod Ensom ter za Salzburg u Beču (*Freiung Nr 63.*

« Iliriu, nutarnju Austriu i Tirolsku u Gradcu.

« Česku u Pragu.

« Moravu i Šlezku u Bàrnu.

« Ugarsku u Budimu.

« lomb. i mlet. kraljevinu u Veroni.

Za Slavoniu i Srèm u Petrovaradinu.

« združenu banalsku, varaždinsku i karlovačku granicu u Zagrebu.

« Banat u Temišvaru.

« Erdelj u Sibinju.

« Dalmaciu u Zadru.

Vàrhovno zapovědničtvo pomorstva u Mlětcih.

C. k. straže tělesne (*k. k. Garden*).

C. k. pàrva němačka tělesna straža (*Arcieren-Leibgarde*) zavedena 1763 (*Rennweg 643*). (Kaputi: turčinasti, okrajci i zavratci càrni, hlače bèle, gumbi žuti).

Kr. ugarska plemička tělesna straža zaved. 1763 (*St. Ulrich am Glacis Nr. 1.*) (kožuhi, dolmani i těsne hlače jasno càrvene, gumbi žuti).

Kr. lomb: mlet. plemička straža zavedena 1839. (*Landstrasse, Ungargasse Nr. 389.*) (Kacige srebarne, kurtke rujne, okrajci i zavratci sagafiljasti, hlače bèle, epauleti i gajtani na ledjih od zlata, gumbi žuti.)

C. k. straža trabantah (*Trabanten-Leibgarde*) zaved. 1768. (*Laimgrube 186*). (Kaputi turčinasti kr. i zavr. càrni, hlače jasno-modre, gumbi žuti.)

C. k. straža od grada (*Hofburgwache, Laimgrube Nr. 185*). (kaputi modro-sivojasti, okrajci càrni, hlače jasno-modre, gumbi žuti.

C. k. vojnički red od Marie Terezie.

(*Der k. k. militärische Marien-Theresien Orden.*)

(Zaveden na dan 18. Lipnja 1757, kao na dan pobède odàržane kod Planjana i Kolina) imao je na koncu Sàrpnja godine 1845. 140 èlanovah, a izmedju njih 58 u stranih zemljah imenito: 3 velekàrstaša (*Grosskreuz*), 14 komandeurah i 123 vitezah. Od svoga zavedenja imao je u obće 933 èlana. Clanovi ovoga reda imaju èast od barona; dobit se može ovaj red samo junačkimi dèli.

C. k. vojnička zadušbina Elizabete Terezie

(učinjena godine 1750 i obnovljena 1771) ima sada 21 èlana

Digitized by Google

C. k. pěšački pukovi od linie.

(K. k. Linien-Infanterie-Regimenter.)

Broj:	Godina zavedenja	Sadanje ime i pàrvi vlastnik	Drugi vlastnik	Mèsto ili štacia			Boja iliti farba	
				popisivanja	štapa pukovnog	granatirske	okrajakah i jakah	gumbih
1	1716	Car Ferdinand I.	D'Aspre Constantin, baron, F. M. L.	Veiskirchen u Moravskoj	Milan	Beč	tamno-càrvena (*dunkelroth*) ko br. 18.	ž.
2	1741	Alexander I. car Ruski. (Ovako će se zvat puk ovaj na veke,) Retsey de Retse Adam, F. M. L.	—	Bretislava (Požun)	Bretislava (Požun)	Budim	carsko-žuta (*kaisergelb*) kao bro 31.	ž.
3	1715	Dragutin Ljudevit, nadv., F. M.	Puchner Anton, baron, F. M. L.	Bàrno	Krems	Beč	nebeska (*himmelblau*) kao br. 4.	b.
4	1696	Hoch-u. Deutschmeister, Max. Jos. d'Este, nadvojv., F. Z. M.	—	Beč	Beč	Beč	nebeska (*himmelblau*) kao br. 3.	ž.
5	1766	Od god. 1807 pretvoren u 1. i 2. posadnu četu (batalion).						
6	1775	Od god. 1807 pretvoren u 3. i 4. posadnu četu.						
7	1691	Prohaska od Kvelfenburga, Franjo, baron, F. M. L.	—	Celovac	Celovac	Tàrst	tamno-sura (*dunkelbraun*) kao br. 12.	b.
8	1647	Ljudevit, Josip, nadv., F. Z. M.	Schneider od Arna, Dragutin, baron, F. M. L.	Iglava	Iglava	Beč	zelena kao trava (*grasgrün*) kao br. 28.	ž.
9	1725	Hartmann od Klarensteina, Prokop Gr., F. M. L.	—	Stryj u Galicii	Stryj	Bàrno	jabučasta zelena (*apfelgrün*) kao br. 54.	ž.
10	1715	Mazzuchelli, Aloizio, Grof, FZM.	—	Przemisl u Galicii	Sambor u Galicii	Bàrno	papigasta (*paperlgrün*) kao br. 26.	b.
11	1662	Rainer, Josip, nadv., F. C. M.	Rougier, Kamil, bar., F. M. L.	Tabor u Českoj	Josefstadt	Praga	tamno-modra (*dunkelblau*) kao br. 24.	ž.
12	1702	Vilelmo, nadv., pukovnik.	Mertz, Miroslav, Vilim, F. M. L.	Sanok u Galicii	Košice	Beč	gnjada (*dunkelbraun*) kao br. 7.	ž.
13	1814	Wimpffen, Max. bar., F. M.	—	Padova	Zagreb	Beč	ružičasta (*rosenroth*) kao br. 38.	ž.
14	1733	Hrabovsky od Hrabove, Ivan, baron, F. M. L.	—	Linc	Beč	Beč	càrna (*schwarz*) kao br. 58.	ž.
15	1701	Bertoletti, Ant., baron, F. M. L.	—	Zločo u Galicii	Lavovo	Lavovo	broćasta (*grapproth*) kao br. 44.	ž.
16	1703	Fridrich, (Miroslav), nadv. Contre-Admiral.	Hauer Ferd., bar., F. M. L.	Treviso	Gradac	Mletci	sumporasta (*schwefelgelb*) kao br. 41.	ž.
17	1675	Hohenlohe-Langenburg, Gustav, knez. F. M. L.	—	Ljubljana	Ljubljana	Tàrst	světlo-sura (*lichtbraun*) kao br. 63.	b.
18	1683	Reising od Reisingera, Maxim., F. M. L.	—	Kraljev-gradac (Königgrätz)	Milan	Praga	tamno-càrvena (*dunkelroth*) kao br. 1.	b.
19	1734	Hessen-Homb'urg, Filip, Landgrof, F. Z. M.	—	Stolni-Biograd	Linc	Beč	jasno-modra (*lichtblau*) kao br. 35.	b.
20	1682	Hochenegg, Miroslav, grof, FML.	—	Novo-Sandec	Kraljev-gradac	Holomuc	račja (*krebsroth*) kao br. 35.	b.

Digitized by Google

Broj:	Godina zavedenja	Sadanje ime i pàrvi vlastnik	Drugi vlastnik	Město ili štacia: popisivanja	štapa pukovnog	granatirske	Boja iliti farba: okrajakah i jakah	
21	1733	Paumgarten Ivan bar., F. M. L.	—	Chrudim u Češkoj	Milan	Praga	morska (*meergrün*) kao br. 25.	ž.
22	1708	Leopold kraljević obih Sicilia, pukovnik	Welden Ljudevit, bar, F. M. L.	Tàrst	Tàrst	Tàrst	carsko-žuta (*kaisergelb*) kao br. 27.	b.
23	1814	Ceccopieri Ferd., grof, F. M. L.	—	Lodi	Budim	Beč	krimizna (*karmoisinroth*) kao br. 43.	b.
24	1632	Dragutin, Ljudev. vojv. od Luke.	Odelga, Jos., baron, F. M. L.	Kolomea u Galicii	Černovic	Lavov	tamno - modra (*dunkelblau*) kao br. 11.	b.
25	1672	Vocher, Gustav, F. M. L.	—	Pisek	Budva	Praga	morska (*meergrün*) kao br. 21.	b.
26	1717	Ferdinand Dragutin, Viktor, nadv., G. M.	Schik od Siegenburga Ant., F. M. L.	Udine	nnsbruk	Mletci	papigasta (*paperlgrün*) kao br. 10.	ž.
27	1682	Piret od Bihaina, Ljudevit, baron, F. M. L.	—	Gradac	Gradac	Gradac	carsko - žuta (*kaisergelb*) kao br. 22.	ž.
28	1698	Baillet - Latour, Božidar, grof, F. M. L.	—	Praga	Praga	Praga	travnasta (*grasgrün*) kao br. 8.	b.
29	1709	Schmeling Dragutin F. M. L.	—	Opava	Opava	Beč	jasno - modra (*lichtblau*) kao br. 40.	b.
30	1725	Nugent Lavall grof knez (*Princeps*) rimski, F. C. M.	—	Lavov	Podgorce u Galicii	Lavov	modrosivajasna (*lichthechtgrau*) kao br. 49	ž.
31	1741	Leiningen Westerburg, August, grof, F. M. L.	—	Sibinj	Pžemisl u Galičii	Sibinj	carsko - žuta (*kaisergelb*) kao br. 2.	b.
32	1741	Franjo Ferdinand d'Este nadv. pukovnik	Čorič od Monte Creta, Franjo bar., F. M. L.	Pešta	Verona	Budim	jasno - modra (*lichtblau*) kao br. 19.	ž.
33	1741	Gyulai Franjo grof od Maros-Nemeth. i Nadasde, G. M.	—	Zvolen u Ugarskoj	Zara	Milan	tamno - modra (*dunkelblau*) kao br. 51.	b.
34	1734	Kraljević (Vilelmo) Pruski	Benczur Josip pl., F. M. L.	Košice	Lavov	Beč	brońasta (*grapproth*)	b.
35	1682	Khevenhüller-Metsch, Franjo, grof, F. M. L.	—	Plzno	Mogunčia	Praga	račja (*krebsroth*) kao br. 20.	ž.
36	1675	Palombini, Jos., baron F. M. L.	—	Mala Bunclava	Prag	Praga	blědo - càrvena (*bleichroth*) kao br. 57.	b.
37	1741	Mariassy. Andria, bar., F. C. M.	—	Veliki Varadin	Lavov	Beč	jasno - càrvena (*hellroth*) kao br. 39.	ž.
38	1814	Haugwitz, Eugen, grof, F. M. L.	—	Brescia	Udina	Milan	ružična (*rosenroth*) kao br. 13.	b.
39	1756	Don Miguel.	Blagoević Imbro, bar. F. M. L.	Debrecin	P. Varadin	Budim	jasno - càrvena (*hellroth*) kao br. 37.	b.
40	1734	Koudelka, Jos., baron, F. M. L.	—	Ržečov u Galicii	Pešta	Bàrno	jasno-modra (*lichtblau*) kao br. 29.	ž.
41	1701	Živković Ivan, baron, F. M. L.	—	Cernovic u Bukovini	Kološ	Lavov	sumporasta (*schwefelgelb*) kao br. 16.	b.

Digitized by Google

Broj:	Godina zavedenja	Sadanje ime i pàrvi vlastnik	Drugi vlastnik	Město ili štacia			Boja iliti farba	
				popisivanja	štapa pukovnog	granatirske	okrajakah i jakah	gumbih
42	1683	Wellington Arthur, vojv. F. M.	Mesemacre, Jos., Vicomte de F. M. L.	Theresienstadt	Theresienstadt	Prag	narančina (*orangegelb*) kao br. 59.	b.
43	1814	Geppert, Menřad bar., F. Z. M.	—	Komo i Sondrio	Bergamo	Milan	krimizna (*karmoisinroth*) kao br. 23.	ž.
44	1744	Albrecht, nadv. F. M. L.	Lauer Jos., baron, F. M. L.	Milan	Kremona	Beč	broćasta (*grapproth*) kao br. 15,	b.
45	1816	Herbert-Rathkeal, Konstantin Heinr., baron, F. M. L.	—	Verona	Padova	Milan	turčasta (*ponceauroth*)	ž.
46	1745	1809 ukinut						
47	1682	Kinsky Antun grof F. M. L.	—	Maribor u Štajerskoj	Mlětci	Gradac	tamno zelena (*stahlgrün*) kao br. 56.	b.
48	1798	Ernest, Drag., nadv., pukovnik	Wissiak od Wiesenhorsta, F. M. L.	Šoprun	Rěka	Beč	tamno zelena (*stahlgrün*) kao br. 60.	ž.
49	1715	Hess, Heinrich, vitez, F. M. L.	—	Sv. Pölten	S. Pölten	Beč	modro-siva jasna (*lichthechtgrau*) kao br. 30.	b.
50	1642	1809 ukinut						
51	1702	Karl Ferdinand, nadv. F. M. L.	Berger od Pleisze, Ivan, bar., F. M. L.	Kološ u Erdelju	Mlětci	Sibinj u Erdelju	tamno modra (*dunkelblau*) kao br. 33.	ž.
52	1741	Franjo Dragutin, nadv., FML.	Martonitz, Andria, bar., F. C. M.	Pečuh	Verona	Milan	tamno càrvena (*dunkelroth*) kao kr. 53.	ž.
53	1756	Leopold Ludw., nadv., pukovn.	Wöber Anton, FML.	Osěk	Temišvar	Beč	tamno càrvena (*dunkelroth*) kao br. 52.	b.
54	1661	Emil od Hessen, i kod Rajne, knez. F. M. L.	Grueber, Vilelmo, bar., F. M. L.	Holomuc	Holomuc	Prag	jabučasta (*apfelgrün*) kao br. 9.	b.
55	1742	1809 ukinut						
56	1684	Fürstenwärther Dragutin, baron, F. M. L.	—	Vadovica	Holomuc	Holomuc	tamno zelena (*stahlgrün*) kao br. 47.	ž.
57	1689	Haynau, Julius, bar. F. M. L.	—	Tarnov u Galic.	Bàrno	Holomuc	blědo càrvena (*bleichroth*) kao br. 36.	ž.
58	1763	Stěpan, nadv., G. M.	Abele od Lilienberga, bar., F. M. L.	Stanislavov u Galicii	Stanislavov	Lavov	càrna (*schwarz*) kao br. 14.	b.
59	1682	Leopold, vojv. od Baden.	Dahlen od Orlaburga, Franjo, Vitez, F. M. L.	Salzburg	Bregenz	Beč	narančina (*orangegelb*) kao br. 42.	ž.
60	1798	Gustav kraljević od Vasa, F. M. L.	—	Prešov	Kaiser-Ebersdorf	Beč	tamno zelena (*stahlgrün*) kao br. 48.	b.
61	1798	Rukavina od Vidovagrada, bar. Juraj, F. M. L.	—	Temišvar	Brescia	Milan	travnasta (*grasgrün*) kao br. 62.	ž.
62	1798	Turszky, August, vitez, F. M. L.	—	Brašov u Erdelju	Pešta	Sibinj u Erdelju	travnasta (*grasgrün*) kao br. 81.	b.
63	1799	Bianchi, Miroslav, bar., vojv. od Casalance, F. M. L.	—	Tarnopol u Galicii	Sibinj u Erdelju	Lavov	jasno-sura (*lichtbraun*) kao br. 17.	ž.

Digitized by Google

Granatiri.

Granatirski odseki ovih pešačkih pukovah od linie, sačinjaju 20 četah (bataliunah); sastavljeni su za sada ovako iz napomenutih pukovah.

I.	Broj 11, 25, 54	u Pragu*).	VIII.	broj 1, 12, 29	u Beču	XV.	broj 27, 47	u Gradcu
II.	« 18, 21, 28	« «	IX.	« 3, 4, 8	« «	XVI.	« 7, 17, 22	« Tàrstu
III.	« 35, 36, 42	« «	X.	« 13, 23, 44	« «	XVII.	« 16, 26	« Mlètcih
IV.	« 9, 10, 40	« Bàrnu	XI.	« 14, 49, 59	« «	XVIII.	« 33, 52, 61	« Milanu
V.	« 20, 56, 57	« Holomuci	XII.	« 19, 48, 60	« «	XIX.	» 38, 43, 45	« «
VI.	« 15, 24, 30	« Lavovu	XIII.	« 34, 37, 53	« «	XX.	« 31, 51, 62	« Sibinju
VII.	« 41, 58, 63	« «	XIV.	« 2, 32, 39	u Budimu			

*) Rimski brojevi pokazuju broj granatirske čete, a manji brojevi pokazuju broj pukovah iz kojih je ista četa sastavljena. Jer znati valja, da svaki puk ima samo jedan odsek (division) granatirah, a tri odseka cine jednu četu (batalion).

Haljine svih pešačkih pukovah od linie jesu bele, a hlačne jasno-modre.

C. k. narodni graničarski pešački pukovi.

(*K. K. National-Grenz-Infanterie-Regimenter.*)

Broj	Godina zavedenja	Sadanji naziv	Okružje vojničke granice	Město stapa pukovnog	Boja iliti farba okrajakah i zavratakah	Boja iliti farba gumbih
1	1746	Lička	Karlovačko	Gospić	carsko žuta	žuta
2	1746	Otočka	Karlovačko	Otočac	«	bela
3	1746	Ogulinska	Karlovačko	Ogulin	narančina	žuta
4	1746	Slunjska	Karlovačko	Karlovac	«	bela
5	1746	Varaždinsko Križevačka	Varaždinsko	Bèlovar	račja	žuta
6	1746	Varaždinsko-Gjurgjevačka	Varaždinsko	Bèlovar	«	bela
7	1750	Brodska	Slavonia	Vinkovci	blèdo càrvena	«
8	1750	Gradiškanska	Slavonia	N. Gradiška	«	žuta
9	1750	Petro-Varadinska	Slavonia	Mitrovica	modro-siva jasna	«
10	1745	1. Banska } Vlastnik: Ban Dalm.	Bansko	Glina	krimizna	«
11	1846	2. Banska } Hàrvatski i Slavonski	Bansko	Petrinja	«	bela
12	1767	Banatska-Němačka	Banat	Pančevo	nebeska	«
13	1767	Banatska-Vlaška	Banat	Karanšebeš	modro-siva jasna	«
14	1762	1. Sikulska	Erdelj	Čik-Sereda	ružična	žuta
15	1762	2. Sikulska	Erdelj	Kezdi-Vasarhelj	«	bela
16	1762	1. Vlaška	Erdelj	Orlat	papigasta	žuta
17	1762	2. Vlaška	Erdelj	Nasod	«	bela
18	1845	Ilirsko-Banatska	Banat	Bela-càrkva u Banatu	nebeska	žuta
	1764	Šajkaška četa	Slavonia	Titel u Bačkoj	jasno-càrvena	bela

Haljine svih narodnih graničarskih pešačkih pukovah jesu tamno-sure, a hlače jasno-modre.

Haljine i hlače sajkašah jesu jasno-modre a okrajci jasno-càrveni.

C. k. lovački puk u Tirolskoj.

(*K. K. Tiroler-Jäger-Regiment.*)

Godina zavedenja	Sadanji naziv i pàrvi vlastnik	Drugi vlastnik	Město popisivanja	Město pukovnog štapa	Boja iliti farba haljinah i hlačah	Boja iliti farba zavratakah i okrajakah	Boja iliti farba gumbih
1816	Car Ferdinand I.	Pirquet od Cesenatico, Petar, baron. F. M. L.	Tirolska	Innsbruk	modro-siva (*hechtgrau*)	travnasta	žuta

Digitized by Google

C. k. bojne lovačke čete.

K. K. Feldjäger-Bataliona.

Broj:	Godina zavedenja	okružje popisivanja	Město pukovnog štapa	Boja iliti farba: haljinah i hlačah	zavratakah i okrajakah	gumbih
1	1808	Češka	Chomutov	modro-siva	travnasta	žuta
2	1808	Češka	Kutnahora			
3	1808	Dolnja-Austrija	Mauer kod Beča			
4	1808	Moravska	Splět			
5	1808	Moravska	Plzno			
6	1808	Češka	Cheb			
7	1808	Dolnja i Gornja Austrija	Salzburg			
8	1808	Lombardia i Mlětačka	Padova			
9	1808	Nutarnja-Austrija	Celje			
10	1813	Gornja-Austrija	Komo			
11	1813	Lombardia i Mletačka	Milan			
12	1813	Galicia	Bàrno			

C. k. konjanički pukovi.

I. Oklopnici *(Kürassiere)*.

Broj:	Godina zavedenja	Sadanji naziv i pàrvi vlastnik	Drugi vlastnik	okružje popisivanja	Mèsto pukovnog štapa	Boja iliti farba: okrajakah i parolih	gumbih
1	1668	Car Ferdinand I.	Vratislav Eug. gr. FML.	Češka	Brandeis	tamno-càrv.	běla
2	1672	Franjo Jos. d'Este, nadv., vojv. od Modene. G. konj.	Droste od Višeringa, Jos., bar., F. M. L.	Češka	Lancut u Galicii	carna	«
3	1768	Friderik August, kralj Saski.	Gorczkovsky od Gorczkov, Dragut., FML.	Dolnja i gornja Austrija	Subotica u Ugarskoj	tamno-càrvena	žuta
4	1772	Mengen, Dragutin, baron, F. M. L.	—	Dolnja Austrija	S. Juraj u Ugarskoj	travnasta	běla
5	1721	Auersperg, Maks. grof, G. konj.	—	Nutarnja Austr.	Vesel u Moravskoj	jasno-modra	«
6	1701	Wallmoden-Gimborn, Ljud., grof, G. konj.	—	Moravska	V. Topolčan u Ugarskoj	càrna	žuta
7	1655	Hardegg, Henrik, grof, G. konj.	—	Češka	Pečvar u Ugarskoj	tamno-modra	běla
8	1618	Hardegg, Ignacijo, grof, G. konj.	—	Češka	Poděbrad u Českoj	skerletna	žuta

II. Draguni.

						okrajakah i zavratka	
1	1682	Ivan, nadvojvoda, F. M.	Pikard, vitez od Grünthala, Ivan, F. M. L.	Galicia	Moor u Ugarskoj	càrna	běla
2	1701	Ljudevit, Kralj Bavarski	Lederer, Ignac, baron, G. konj.	Gornja i dolnja Austrija	Milan	tamno-modra	
3	1683	Franjo Josip, nadv. pukovnik	Bigot, od S. Kventina, Franj., Lj., gr., FML.	Galicia	Prosnica u Moravskoj	tamno-càrvena	
4	1733	Leopold II. nadv. od Toskane, G. konj.	Narboni Ivan, Maria, od, F. M. L.	Nutarnja Austr.	Šoprun	jasno-càrvena	
5	1683	Eugen, kraljević od Savoja. Mohr Ivan, baron, G. konj.	—	Češka	Repša u Erdelju	tamno-zelena	
6	1798	Fiquelmont, Drag. Ljudev, gr. G. konj.	—	Moravska	Sazava	jasno-modra	

Haljine oklopnikah jesu běle, a hlače jasno-modre

Digitized by Google

III. Lahki konjanici (*Cheveaux-Legers*; čitaj: Švoležer).

Broj:	Godina zavedenja	Sadanji naziv i pàrvi vlastnik	Drugi Vlastnik	okružje popisivanja	mèsto pukovnog štapa	Boja iliti farba			
						haljinah	hlačah	zavratka i okrajka	gumbih
1	1688	Car Ferdinand I.	BöhmJosip. bar. FML.	Gornja i dolnja Austrija	Tarnov	tamno-zelena	tamno-zelena	jasno-carvena	ž.
2	1758	Hohenzollern-Hechingen, Mirosl. Antun vojv., FML.	—	Češka	Opava	tamno-zelena	tamno-zelena	jasno-carvena	b.
3	1718	Wernhardt, Pavo, baron, F.M.L.	—	Galicia	Nagy-Enyed u Erdelju	bèla	světlo modra	jasno-carvena	ž.
4	1725	Windisch-Grätz Alfred, knez, FML.	—	Češka	Radkersburg	tamno-zelena	tamno-zelena	tamno-carvena	ž.
5	1640	Liechtenstein, Drag., knez, FML.	—	Češka	Vels	bèla	jasno-modra	jasno-modra	ž.
6	1798	Wrbna Ladislav, grof, FML.	—	Galicia	Gyönyös u Ugarskoj	«	«	tamno-carvena	ž.
7	1814	Kresz od Kreszenstein, Drag. baron F. M. L.	—	Lombardija i Mlětci	Kečkemet	«	«	krimizna	b.

IV. Husari.

Broj:	Godina zavedenja	Sadanje imè i pàrvi vlastnik	Drugi vlastnik	Okružje popisivanja kod ugarskog pèšačtva	Mèsto štapa pukovnog	Boja iliti farba			
						klobukah	dolmanah	hlačah	gumbih
1	1756	Car Ferdinand I.	Mensdorf-Pouilly, Eman, grof, F. M. L.	br. 19.	Oseč	carna	tamno-modra	tamno-modra	žuta
2	1743	Josip, nadv. Palatin, F. M.	Zichy Ferd. gr. F. M. L.	br. 31. 51 i 62	Novi-Bečej u Banatu	broćasta	jasno - modra	jasno - modra	žuta
3	1702	Ferdinand d'Este, nadv. F. M.	Vecsey od Hainàcskeö Aug. grof, G. konj.	br. 33	Šaroš patak	pepeljasta	tamno-modra	tamno-modra	žuta
4	1734	Alexander Cesarević naslědnik ruski	Geramb, Leop., bar., G. konj.	br 37,61.	Grodek u Galicii	jasno-modra	tamno - zelena	broćasta	bèla
5	1798	Karlo Albrecht, kralj Sardinski	Radetzky, Jos., gr. F. M.	br. 48	Lodi u Talianskoj	broćasta	tamno - zelena	broćasta	bèla
6	1734	Vilelmo I. kralj Virtemberg-ski	Serbelloni Ferd vojv., F. M. L.	br. 39.	Brzezan u Galicii	carna	sagafiljasta (*kornblumenblau*)	sagafiljasta	žuta
7	1798	Reusz Henrik LXIV., knez. F. M. L.	—	br. 52	Padova	travnasta	jasno - modra	jasno - modra	bèla
8	1696	Sasko-Koburžko-Gotski Hereeg Ferd., G. konj.	—	br. 2	Žolkiev u Galicii	broćasta	tamno-modra	broćasta	žuta

Digitized by Google

Broj:	Godina zavedenja	Sadanji naziv i pàrvi vlastnik	Drugi vlastnik	Okružje popisivanja kod ugarskog pèšačtva	Město štapa pukovnog	Boja ili farba			
						klobukah	dolamah	hlačah	gumbih
9	1688	Nikola I. car Ruski	Wieland, Gjuro bar. FML.	br. 53.	Beč	càrna	tamno-zelena	krimizna	žuta
10	1741	Miroslav Vilh. III. Pruski kralj*) Miroslav Vilim IV. Pruski kralj	Bretschneider Fridrik od, F. M. L.	br. 34,60	Tarnopol u Galicii	travenasta	jasno-modra	jasno-modra	žuta
11	1762	Sikulci (Szekler)	—	pèšački pukovi u granici br. 14,15, 16, 17	Šipuški sv. Gjuragj	càrna	tamno-modra	tamno-modra	bèla
12	1800	Palatinci Josip, nadv., nadvornik, F. M.	—	br. 32.	Klatov	càrna	sagafiljasta	sagafiljasta	bèla

*) Ovaj se naziv ima uzdàržati kasnie za ovaj puk.

V. Ulani.

Broj:	Godina zavedenja	Sadanji naziv i pàrvi vlastnik	Drugi vlastnik	okružje popisivanja	Město pukovnog štapa	Boja iliti farba				Epaulets
						Šapke	Kurtke i hlačah	okrajakah i zavratakah	gumbih	
1	1791	Civalart, Karlo, grof, G. konj,	—	Galicia	Pardubic u Ceskoj	carsko-žuta	tamno-zelena	skerletna	žuta	zlato
2	1790	Schwarzenberg, Dragutin, knez. F. M.*) Hammerstein, Egmond Vilhelm, baron, F. M. L.	—		Arad u Ugarskoj	tamno zelena				
3	1891	Dragutin, Ljud., nadv., F. M.	Grünne Filip, grof, G. konj.		Kiseg u Ugarskoj	skerletna				
4	1813	Car Ferdinand I.	Vojna, Felix, grof, F. M. L.		V. Varadin n Ugarskoj	bèla				

*) Ovaj se naziv ima i kasnie uzdàržati za ovaj puk.

Digitized by Google

C. k. topničtvo (*Artillerie*).

I. Bojno-topničtvo (Feld-Artillerie).

Broj:	Godina zavedenja	Naziv	Sadanji vlastnik	Okružje popisivanja	Město pukovnog štapa	Boja iliti farba: haljinah	okrajcah i zavratkah	hlačah	gumbih žuti sa:
—	1786	Sbor bumbardirah (*Bombardiercorps*)	—	Sastavlja se iz slědećih pet pukovah topničtva	Beč				B.
—	1815	Sbor Ognjanikah (*Feuerwerkscorps*)	—	Popisane dèržave austrijanskog carstva	Bečko-Novo-město				F.
1	1772	bojni topnički puk (*Feld-Artillerie-Regiment*)	Künigl, Hermann, grof, F. C. M.	Češka	Prag				1
2	1772		Sonntag od Sonnenstein, Wenzel, F. M. L.	Dolnja Austr.	Beč				2
3	1772		Augustin, Vinko bar. F. M. L.	Moravska	Holomuc				3
4	1802		Simm, Josip, F. M. L.	Nutarnja Austr.	Gradac				4
5	1816		Bernaldo-Bianchini, Natal, F. M. L..	Češka	Pešta				5
						crno-sura (*schwarzbraun*)	rujna (*hochroth*)	jasno modra	

II. Topnička oružana u Beču.

Sa oděli u Brnu, Budějovicah, Gradcu, Lavovu, Milanu, Mantovi, Holomucu, Pešti, Pragu, Veroni, Opavi kao bojnoga topničtva; gumbi žuti sa Z.

III. Posadno topničtvo.

Dopunjuje se iz polnemoćnih vojakah bojnih topničkih pukovah; sa postajami u Beču, Pragu, Budimu, Holomucu, Gradcu, Lavovu, Mlětcih, Mantov, Temišvaru, Petro-Varadinu, Karlovcu, Karlsburgu, Insbruku i Zadru. Oprava kao kod bojnoga topničtva; gumbi žuti za G.

C. k. posadne čete (*Garnisons-Bataillone*).

Broj:	Godina zavedenja	Okružje popisivanja	Město štapa	Boja iliti farba: haljine	hlačah	okrajcah i zavratkah	gumbih
1	1807	Lěta 1844 je pretvoren u 1. Kordunsku četu na granici Bukovinskoj.					
2	1807	Dopunjuju se iz polu nemoćnikah, sviuh pěšačkih i konjaničkih četah	Temišvar	bělа	jasno-modra	crna	bělа
3	1807		Brod u Galicii				
4	1807		Šplět u Dalmacii				
5	1816		Mlětci				
6	1830		Mantova				

Digitized by Google

C. k. Sbor měrnikah (*Genie-Corps*).

Godina zavedenja	Naziv	Okružje popisivanja	Město popisivanja	Boja iliti farba: haljinah i hlačah	Boja iliti farba: okrajakah i zavratkah	Boja iliti farba: gumbih
—	1. Sbor zemljo-měracah	Sastoji iz samih štapskih i višjih častnikah	U svakoj tvàrdjavi carstva	sagafiljasta	višnjova (càrvena)	žuta
1764	2. Sbor mineurah	Sve popisane dàržave c. k. austrianske monarkie	Hainburg			
1760	3. Sbor lagumdžiah		Brnk na Litavi			

C. k. morska vojska (*Kriegsmarine*).

Naziv	Město štapa	Boja iliti farba: haljinah	Boja iliti farba: hlačah	Boja iliti farba: okrajakah i zavratkah	Boja iliti farba: gumbih sa sidrom	Epaulets
Mornarstvo i posebni častnici	Mletci	tamno-modra	tamno-modra	jasno-modra od mornarah počevsi tamno-modra	žuta	zlato
Morsko topničtvo		jasno-modra	jasno-modra	jasno-càrvena		
Morsko měrničtvo		jasno-modra	jasno-modra	trešnjikasta		
Morska pěšačka četa		jasno-modra	jasno-modra	jasno-càrvena		

Ostali c. k. sbori i odsěci (*Übrige Corps und Branchen*).

Naziv	Město štapa	Boja iliti farba: haljinah	Boja iliti farba: hlačah	Boja iliti farba: okrajakah i zavratkah	Boja iliti farba: gumbih
General-Quartiermeisterstab	Beč	tamno-zelena	tamno-zelena	càrna	žuta
Tělo pionirah (zavedeno 1810).	Beč	modro-siva jasna	modro-siva jasna	travnasta	běla
Vojničko kolničtvo	Beč	sura	jasno-modra	jasno-modra	běla
Odsěk za remontiranje	Bàrno, Krema, Deš, Drohovica, Gradac, Nimburg i Beč.	modro-siva jasna	modro-siva jasna	broćasta	žuta
Vojničke ergele (*Militär-Gestüte*)	Babolna, Biber, Mezöhegyeš, Osiač, Radouc.	modro-siva jasna	modro-siva jasna	broćasta	žuta
Zavod za lěčenje marve	Beč	modra-siva jasna	modro-siva jasna	broćasta	běla
Opravah i gospodarstva komisie	Bàrno, Karlburg, Gradac, Jaroslav, Budim, Prag, Štokerau i Verona.	modra-siva jasna	modro-siva jasna	broćasta	žuta
Straža kod krune ugar.	Budim	běla	jasno-modra	broćasta	žnta
Graničarske vojničke čese na Kordunu u Bukovini (zavedene 1844)	Czernovic i Sučava	càrno-sura	jasno-modra	càrna	žuta

Digitized by Google

Naziv	Město štapa	Boja iliti farba haljinah	hlačah	okrajakah i zavratakah	gumbih
Žandarmerie pukie	Milan	tamno-zelena	tamno-zelena	ružičasta	žuta
Vojničko-redarstvo i Stražarstvo	Prag i Beč	modro-siva	modro-siva	travnasta	
Vojničko redarstvo i stražarstvo	Milan i Mlětci	tamno-zelena	tamno-zelena	carsko žuta	
Zapovedničtva vojničkog redarstva i stražarstva.	Bàrno, Gradac, Insbruk, Celovac, Ljubljana, Lavov, Linc, Salzburg, Trient, Tàrst, Opava, i Zadar	modro-siva	modro-siva	travnasta	
Zapovědničtva městah, varošah i tvardjavah.	U 87 městah, varošah i tvàrdjavih	běla	jasno-modra	jasnocàrvena	
Opravničtva kasarnah	—	modro-siva jasna	modro-siva-jasna	jasnocàrvena	
Zapovědnici bolnicah	—	modro-siva-jasna	modro-siva-jasna	jasnocàrvena	
Zapovědničtva od prevožnje (*Transport*) i sastatišnah (*Sammelhaus*)	—	modro-siva-jasna	modro-siva-jasna	jasnocàrvena	
Penzionirani i sa častiu izstupivši častnici	—	modro siva-jasna	modro-siva jasna	jasnocàrvena	
Isti od husarskih pukovah	—	dolmani i menteni trešnjikašti	trešnjikasta	klobuci càrni	
Nemoćnikah kuće	Padova, Optuj, Prag, Tarnava, Beč	modro-siva-jasna	modro-siva jasna	jasnocàrvena	běla
Auditori glavni štapski i posadni	—	modro-siva-jasna	modro-siva-jasna	broćasta	žuta
Vojnički lèkari	—	modro-siva-tamna	càrno-siva	càrna	žuta

C. k. zavodi za izobraženje vojnikah.

Naziv	Město štapa	Boja iliti farba haljine	hlačah	okrajakah i zavratakah	gumbih
Akademia zemljomèrska	Beč	běla	jasno-modra	jasno-càrvena	žuta
Akad. vojnička	Bečko Novoměsto	càrno-siva	càrno-siva	trešnjikasta	žuta
Kolegij za morske kadete	Mlětci	běla	světlo-modra	jasno-modra	žuta
Učiona pionirah	Tuln	modro-sivo-jasna	modro-sivo-jasna	travnasta	běla
Kadetske kompanie	Gradac, Milan i Holomuc	kao što imaju dotični pukovi i čete.			
50 kućah za odhranjenje vojničke dèce	razna města				

C. k. vojničko-dàržavni urednici.

Ovi su u 12 redah razdèljeni. Haljina i hlače od uniforme jesu tamno-zelene, svečane pako hlače bèle, zavrati i okrajci od barsuna nebesne boje, — Vezovi i rubovi urednikah dvornoga bojnoga věća (*Hofkriegsbeamten*) jesu od zlata, ostalih srebarni. Gumbi pàrvih su žute, zadnjih pako bèle boje, sa F. I.

Digitized by Google

C. k. dvorsko bojno veće (*k. k. Hofkriegsrath*).

Predsědnik.

Grof Ignatio od Hardegg-Glatz-a i u Machlandu, vàrh. naslědni dàržavni peharnik u Austrii i vàrh. nasl. dàrž. stolnik (ubrusar) u Stajerskoj, c. k. pravi tajni savětnik i komornik, general konjaničtva, vlastnik oklopničkoga puka br. 8., vitez zlatnoga runa, velekàrstnik c. austr. Leopoldova i komandeur vojničkog Marie-Terezie reda itd. itd.

Pàrvi podpredsědnik.

Nj. světlost Gustav kraljević od Hohenlohe-Langenburga, F. M. L., vlastnik pěš. puka br. 17. itd.

Drugi podpredsědnik.

Grof Emanuel Mensdorf-Pouilly, c. k. komornik, F. M. L. 2. vlastnik husarskoga puka cara Ferdinanda, br. 1. itd.

Pravi večnik.

Baron Josip Odelga, F. M. L., 2. vlastnik pěš. puka vojv. lukanskoga br. 24. itd.

Pridruženi F. M. L.

Baron, Antun Puchner, 2. vlastnik pěš. puka nadv. Dragutina br. 3. itd.
Knez Dragutin Lichtenstein, c. k. komornik, vlastnik puka lakih konj. br. 5. itd.

Pridruženi General-Major.

Petar Zanini, nadstojnik osrědnje vojničke pisarnice kod dvorskoga bojnoga věća.

Pravi dvorski savětnici i izvěstitelji.

Dragutin Pidoll od Quintenbach-a itd.
Rafael Juraj Kiesewetter od Wiesenbrunn-a itd.
Jakob Rosner itd.
Bernhard pl. Weckbecker.
Wilibald Sauer plem. od Nordendorf-a.
Franjo Fasteuberger od Wallau-a, jedno ravnitelj pisarnice.
Franjo Weckerth.
Josip Clessin od Königsklee-a.
Ivan plem. od Krauss-a.
Ivan Wödl.
Ivan vitez od Schölhaimb-a.
Josip Zachar.
Drag. Einkhemmer od Reichwitz-a
Ignacio Franjo Bergmayer
Ignacio vitez Dreihann od Sulzberga kod Steinhofa, c. k. pukovnik, vojnički izvěstitelj itd.
Drag. Mirosl. Bernh. Beck, věčnik dvorske komisie i prisědnik dvorske komisie naukah.

Pravi vladanja savětnik.

Franjo Ljudevit Sartorius, ravnitelj odpravničtva itd.

Pravi dvorski bojni tajnici.

Baron Jos. Albergotti.
Ivan N. Kämpfler.
Ivan pl. Varga.
Joakim Einkhemmer od Reichwitz-a.
Baron Dragutin Soiron, tajnik predsědnika.
Franjo pl. Marquet.
Henrik Ahlen.
Jos. Eger.
Pilip vitez Prosky.
Franjo Winkler.
Franjo Wallner.
Dragutin pl. Schatzberg, (pridružen kod vàrh. voj. zapověd. u Erdelju).
Gjuro Hofmann.
Antun Lötsch.

Knjigovodje sudbenoga odseka dvorsk. bojn. věća.

Pavao pl. Agricola — Antun Castle od Molineux-a.

Dvorski bojni perovodje.

Ernst pl. Schönthal.
Jos. Frinder.
Ivan Pistl.
Franjo Rauth.
Ivan Hamf.
Ivan pl. Mehoffer.
Jos. Holaubek.
Věkoslav Ries.
Ivan Kozeluh.
Henrik Berthold.
Jos. Calas. Rotter.
Jos. Haas od Grünenwald-a.
Jos. Tabery.
Vinko pl. Wimmer, dr. pravah.
Pavel Eisenmayer, dr. pravah.
Dragutin Bauer.
Petar Podhaisky.
Ferdinando Uherek.
Franjo Heitzmann.
Jos. Gräff.
Jos. Cvětko Glanz.
Franjo Kuntschah.
Jos. Gnedt.
Jos. Hambök.
Dragutin Nagy od Galanthe.
Jos. Rengelrod.
Vratoslav Siccora.
Ivan Faber.
Vacslav. Keller.

Odpravničtva ravnitelj.

Franjo Ljud. Sartorius, ravnitelj opravničtva itd.

Izručni Pomoćnici.

Ivan kàrst. Zeininger.
Franjo Sal. Wildpret.
Ljudevit Prandstödtner.
Franjo Rinaldi.
Ivan kàrst. Jenger.

Izručni Protokoll.

Grof Josip Mayans, ravnitelj protokola.

Pomočnici

Josip Rengelrod.
Gjuro Holler, vitez sicilskog reda sv. Gjorgje.
Dragutin Creutzer od Hohenschilda.
Raimund Herzog.

Upraviteljstvo dvorskoga bojnoga arkiva i vojničkih ostavah.

Dragutin Pölz, ravnitelj arkiva.
Dragutin Pernitsch, pomoćnik.
Bernhard Zeizem, i Vincentio Ratzesberg, urednici arkiva.

Digitized by Google

Naměstni kod odsěka za obskàrbljenje vojske.

Josip Centner i Franjo Schwarz vàrhovni upravitelji. — Dragutin Opitz i Ivan Hartl, upravitelji. — Prokop pl. Zeidler, Ivan Kengjelić i Ljudevit plem. Decsy, pomoćnici. — Ivan Hruby, Ferd. Lazar, August Lang, Jos. Bayer, Franjo Pfliger i Ant. Dall'Agata, podpomoćnici.

Pridruženi dvorskomu bojnomu věću.

Stěpan pl. Engel, c. k. savětnik vladanja.
Kazimir vitez Thoren, podpukovnik.
Baron Henrik Kienmayer, četnik.
Jos. Augmüller, bojni tajnik.
Jos. Maillot, Fregatten-Lieutenant (capitl.).
Drag. Brandl, Drag. pl. Bersuder, Ivan Bayer } bojni komisari.

Komisia za pregledanje aktah.

Jos. Mayer, bojni tajnik, nadstojnik. — Grof Alojsio Castiglione, general-auditor-lieutenant. — Franjo Dapsul od Rosenoble i Matia Schonaigner dvorski bojni perovodje. — Vincentio Prenschitz od Schützenau-a. — Ivan Gillek. — Josip Schwikart.

Komisia za vojnička pravila.

Baron Jos. Odelga (vidi gori).
Toma pl. Gavenda, dvorski věćnik i ravnitelj.
Josip Mayer, dv. savětnik.
Dragutin Komers, věćnik vojn. prizivnoga sudišta (privrěmeni).

Privrěmeni nadstojnik mundura.

Dragutin Karaisl od Karais-a itd.

Nadstojnik remontiranja.

Grof Henrik Hardegg, gen. konj., vlastnik oklopn. puka br. 7. itd.

Obcinski bojni platjatelji.

Andria Ortwein od Molitora, c. k. savětnik. — Rupert Veit, kontrolor.

Apoštolski bojni vikar c. k. vojske.

Ivan Mihail Leonhard, doktor bogoslovja, biskup diokletianopoljski itd. — Petar Mihail Richly, zač. kanonik stolne bàrnjanske càrkve, auditor causarum i ravnitelj bojnoga duhovnoga stola.

Glavni ured měrničtva (*k. k. Genie-Hauptamt*).

Vàrhovni ravnitelj. Nj. c. k. Visost nadvojvoda Ivan kàrst., kraljević itd. kao gori na strani. 32.

Naměstnik. Grof Teodor Baillet od Latour-a, F. M. L. itd.

Josip Bonomo, FML. měrničtva. — Adalbert Bauer od Eisenek-a, pukovnik měrničtva. — Lavoslav Kiepach, c. k. pravi savětnik i izvestitelj. — Dragutin Trattnern od Petroza, podpukovnik. — Ivan pl. Zimanyi podpukovnik i Auditor měrn. — Vilelmo vitez Heintl i Vitez Ljud. Polzer pěrovodje.

Glavna oružana topničtva (*k. k. Art. Haupt-Zeugamt*).

Nj. c. k. Visost nadvojvoda Ljudevit Josip, kraljevič itd. vàrhovni ravnitelj.

Grof Hermann Künigl, F. M. L. — Vincencia Leeb, c. k. dvorni savětnik. — Josip pl. Cronthal. i Josip Stehno pěrovodje.

K. k. General-Quartiermeister-Stab.

Vitez Henrik Hess, FML. vàrhovni ravnitelj general-quartiermeister-staba.

Vàrhovni odsěci. Vilelmo pl. Reiche, c. k. pukovnik, ravnitelj u Marsch- i statističkom odsěku.
Gjuro Mengewein, c. k. pukovnik, ravnitelj u zemljopisnim odsěku.
Dragutin Zeisberg, c. k. pukovnik, ravnitelj odsěka u vojnoj dogodospisi.

Bojni Archiv. Ravnitelj: Vitez Franjo Hannekart, c. k. pukovnik. — Bibliotekar: Ivan kàrst. Schels, podpukovnik.

C. k. občinsko vojničko prizivno sudište.

Predsědnik: Grof Prokop Hartmann od Klarenstein-a, F. M. L. i vlastnik pěš. puka br. 9.

Izvěstitelji i savětnici. Toma pl. Gavenda, c. k. pravi dvorni věćnik, i pisarnice ravnitelj. — Josip Mayer, pravi dvorni věćnik.

Pravi věćnici. Vilhelm Mittlacher. — Antun Renn, vitez. — Vacslav Novak. — Adam Joannović. — Josip Diebel. — Franjo Bitterlich. — Ivan Jarolym. — Dragutin Komers. — Franjo Werner. — Vacslav Czedik.

Tajnici. Ernst Augustin, doktor pravah; — (drugi fali).

Knjigovodje. Ivan Starz. — Josip Jaburek. — Věkoslav Bzezansky.

---

*) Kratice: Nadv. (nadvojvoda, *Erzherzog*). — F. Z. M. (Feldzeugmeister). — G. konj. (general-konjaničtva). — F. M. L. (Feldmarschall-Lientenant.)

Digitized by Google

IMENIK.

Visoko Duhovničtvo

kraljevinah

Ugarske, Hàrvatske i Slavonske.

Nadbiskup Ostrogonski i Knez-Prabiskup Kraljestva.

G. Josip Kopácsy, pàrvostolne càrkve ostrogonske nadbiskup, reda s. Stěpana prelat i velikoga kàrsta vitez, s. apošt. stolice rodj. poslanik, kraljestva ugarsk. knez-prabiskup, najvišji i tajni pečatnik, nj. c. k. ap. Veličanstva dàržavni tajni, i kod kr. ug. naměstničtva savětnik, càrkv. komisie predsědnik, sl. varmedje ostrog. věkoviti i veliki župan, te kod uzv. stola sedmorice član sudeći.

Nadbiskup Jegarski.

G. Ivan Ladislav Pyrker Felsö-Eörski, reda železne krune vitez pàrve vàrsti, pàrvostolne càrkv. jegarske patriarka-nadbiskup, nj. c. k. a. Velič. dàržavni tajni savětnik, sjedinjenih sl. varmedjah heveške i izvanjske solnočke věkoviti veliki župan.

Nadbiskup Kaločki.

G. Franjo grof Nádasd, věkoviti zemlje Fogaraške, pàrvost. càrkve kaločke nadbiskup, sl. varm. komarn. župan věkov., nj. c. k. a Velič. dàržavni tajni savětnik, reda s. Stěp. druge vàrsti vitez, kod uzv. stola sedmoriče sudeci član.

Biskupi.

Šipuški: g. Josip Bělik, šipuški biskup.

Erdeljski: g. Nikola Kovàts Tušnádski, biskup erdeljski, nj. c. k. a. Velič. dàrž. tajni, kao i gubernia erdeljskog savětnik, sviuh erdeljskih katoličkih učionah i zavodah za odgojenje vàrhovni ravnitelj, i komisie za pregledanje knjigah predsědnik.

Satmarski: g. Ivan Hám, satm. biskup, b. d. M. od s. desnice s. kralja Stěpana opat., nj. c. k. a. Vel. darž. taj. savětnik.

Pečujski: g. Ivan Scitovsky od Nagy-Kéra, biskup pečujski, slob. um. i mudroljubja, ter sv. bogoslovja doktor, nj. c. k. a. Velič. dàrž. tajni savětnik.

Nitranski: g. Mirko Palugyai Paludjski i u Bodafalvi, biskup nitranski, c. k. savětnik.

Fogaraški: g. Ivan Leméný Leménjski, g. k. biskup fogaraški.

Senjski i Modruški ili Kàrbavski: g. Mirko Ožegović Barlabašević, biskup senjski i modruški iliti kàrbavski.

Križevački: g. Gavrilo Smičiklas, g. k. biskup križevački, č-hsgd.

Čanadski: g. Josip Lonovics Krivinski, bisk. čanadski, reda s. Stěpana kr. ap. druge vàrsti vitez, c. k. dàržavni tajni savětnik, po okružju veliko-varadinskom učionah i naukah vàrhovni ravnitelj, učenoga magjarskoga družtva začastni sučlan, s. bogoslovja doktor.

Bosanski ili Djakovački i Srěmski: g. Josip Kuković, biskup bosanski ili djakovački i srěmski, č-hsgd.

Stolno-běogradski: g. Ladislav baron Barkóczy Salski, biskup stolno-běogradski.

Mukački: g. Vasilj Popović, , biskup g. k. mukački, opat ss. apošt. Petra i Pavla od Tapolce.

Zagrebački: g. Juraj Haulik Varálljski, biskup zagrebački, opat b. d. M. topuške, sl. varmedje brezničke věkoviti i vàrhovni župan, nj. c. k. a. Veličanstva dàrž. tajni savětnik, s bogoslovja doktor i bogoslovnog fakulteta kod kr. sveučilišta peštanskoga sučlan, gospodarskoga družtva hàrvatsko-slavonskoga, predsědnik, a glasoskladnog zagrebačkoga pokrovitelj, uzv. banske časti u kraljevinah Dalm. Hàrvat. i Slavonskoj naměstnik.

Gjurski: g. Ivan Stanković, bisk. gjurski, c. k. pridvorni savětnik, sl. praedialne stolice od Vecse věkoviti vàrhovni župan i kollator.

☞ Izjasnjenje kraticah (prikratjenjah) u Imeniku ovom upotrèbljenih nalazi se na svàrhi istog Imenika.

Digitized by Google

Košički: g. Antun Ocskay od Očke, košički biskup, c. k. savětnik, slob. um., mudroljubja i s. bogoslovja doktor.

Vesprimski: g. Dominik grof Zichy od Zića i Vasonykeöa, prejasne ugarske kraljice pridvorni pečatnik, parvost. cárkve olomučke kanonik, prava cárk. doktor i kod sveučil. pešt. fakult. jurid. sučlan.

Veliko-Varadinski gk.: g. Vasilj Erdélji, g. k. bisk. v. varadinski.

Prešovski: g. Josip Gaganecz, g. k. biskup prešovski.

Veliko-Varadinski rk.: g. Ladislav baron Bémer od Bezděda i Kis-Bake, bisk. v. varadinski r. k.

Szombatheljski: g. Gavril Balassa, bisk. szombatheljski, opat presv. spasitelja kapornačkog, c. k. pridvorni savětnik.

Bistrički: g. Josip Rudujánski od Dežera, biskup bistrički.

Rožnavski: g. Adalbert Bartakovič Kiš-Apponjski, biskup rožnavski.

Vacovska biskupia udovstvuje.

Biskup Biogradski: g. Josip Schrott, posvetjeni biskup biogradski i smederovski, stolne cárkve zagrebačke kanonik i kaptola iste veliki predstavnik, predstojnik Vranski, preuzv. g. bisk. zagr. u svetjeničkih poslovih pomoćnik, nj. c. k. a. Velič. savětnik i u literarnom zagrebačkom okružju naukah i učionah várhovni ravnitelj, opat. s. Margarete belske, predstavnik s. Martina od Oroda ili Oronta, jašprišt gorski i zagorski, slob. um. i mudroljubja doktor, sl. varmedjah zagrebačke, varažd., križev., požeč. i toront. sudb. stola prisědnik.

Kninski (Tininiensis): g. Martin Miskolczy, posvetjeni biskup kninski, opat b. d. M. kološke, párvost. cárkve ostrog. veliki predstavnik i kanonik, nj. visosti g. kneza-prabisk. Josipa Kopácsya, ostrog. nadbiskupa, po kotaru ostrog. u svetjeničkih poslovih pomoćnik, žlatne kralj. veće kolajne vlastnik, svetjenik preko petdeset godine sedme.

Bisk. Vovradski: g. Dragutin Rajner, izabr. vovradski posvetjeni amaški biskup (*Amasensis*) u stranah nevěrnikah, opat s. Andrie blizu Višegrada, parvost. cárk. jegarske veliki predstavnik i kanonik, preuzv. g. patriarke-nadbiskupa jegarskoga u svetjeničkom poslu pomoćnik, u duhovnih naměstnik, i zavoda učiteljskoga (preparandah) ravnitelj.

Hvarski: g. Mirko Tersztyánsky Nádaški, izabr. bisk. hvarski (*Pharensis*), opat s. Benka od Tereške, stolne cárk. pečuške veliki predstavnik i kanonik fakulteta philos. u kr. sveučil. peštanskom predsědnik i nauk. mudrolj. upravitelj, duhovnoga i preuzv. stola sedmorice, měmbeno-tárgovačkog odsěka prisědnik.

Duvanjski (Dulmensis): g. Franjo Žav. Habel, izabr. bisk. duvanjski, opat b. d. M. od gore Szőbegény, stol. cárk. nitranske vel. predstavnik i kanonik, presv. g. biskupa nitr. u duhovnih naměstnik.

Bosonski: g. Ivan Matizović, izabr. biskup bosonski, opat b. d. M. od gore petrovaradinske, stol. cárk. djakovačke vel. predstavnik i kanonik, duhovnoga djakov., te sl. varm. križ., požeč. i srěm. sudb. stola prisědnik.

Bacenski: g. Antun Karner, izabr. bisk. bacenski, predstavnik sv. Adalberta bisk. i mućenika od Gjura, stol. gjursk. cark. kanonik, nj. c. k. a. Vel. pridvorni savětnik i kod preuzv. pridvorne kr. ug. kancellarie izvěstitelj, sv. bogoslovja dokt. i fakulteta bogosl. kod kr. sveučiliš. peštanskog člam, duhovn. gjurskog stola prisědnik.

Novljanski: g. Mihail Sághy, izabr. biskup novljanski, opat b. d. M. almadske, stolne cárk. vacov. vel. predstavnik i kanonik, biskupski u duhovn. poslih naměstnik, cárkveno-saborski izkušatelj, i više sl. varm. sudb. st. prisědnik.

Drivestski: g. Adalbert Pogány Csébski, izabr. bisk. drivestski, opat b. d. M. ščavniče, stolne cárk. rožnavske štioc i kanonik, stolni jašprišt, nj. c. k. a. Vel. pri kr. ug. naměstničtvu savětnik, sl. um. i mudroljubja doktor, cárk.-saborski izkušatelj, duhovn. i više sl. varm. sudb. stola prisědnik.

Prištinjski: g. Ivan Külley, izabr. bisk. prištinj., stolne cárk. vespr. vel. predstavnik i kanonik, predstavnik s. Ladislava u varm. šimežkoj, presv. g. biskupa u duhovnom naměstnik, više sl. varm. sudb. stola pris. ter odbora sirotinskog u varm. vespr. predsědnik.

Tryadički (Sardički): g. Aleksander knez od Hohenlohe i Waldenburg-Schillingsfürsta, izabr. biskup tryadički, opat s. Mihaila arkandjěla gáborjánskoga, stolne cárk. věliko-varad. r.k veliki predstavnik i kanonik, biskupski u duhovnom naměstnik, sl. reda bavarskog s. Mih. arkandjěla vitez druge vărsti, s. Juraja, i maltezkoga reda vitez.

Odsinjski (Dulcinjski): g. Ivan Delinger, izabr. bisk. Odsinjski, opat b. d. M. tornovske, stol. cárk. vel. varad. r. k. štioc i kanonik, oltarie b. d. M. ravnitelj, licea bisk. v. varad. podravnitelj, cárkv. saborski izkušatelj, duhovnoga i više sl. varm. sudb. stola prisědnik.

Osorski: g. Josip Várady, izabr. bisk. osorski, opat presv. spasitelja seksardskoga, st. cark. szombatheljske vel. predstavnik i kanonik, jašprišt stolni, bisk. naměstnik u duhovnom, sirotišta kisečkog upravitelj.

Serbski: g. Franjo Szaniszlo, izabr. bisk. sěrbski, opat s. Petra apošt. čoltskoga, stolne cárk. vel. varad. r. k. kanonik i srědnjeg solnoka jašprišt, nj. c. k. a. Vel. pri kr. ug. naměstničtvu savětnik, s. bogoslovja doktor, i kod kr. sveucilišta pešt. fakulteta bogosl. člam.

Skopljanski: g. Ivan Birling, izabr. biskup skopljanski. predstavnik s. Augustina od otoka Lazarova, stolne cárkve zagreb. kanonik izpovědnik, odmene skupne cark. začesanske veliki predstavnik, jašprišt od Gvešće i Sinca, cárk.-saborski izkušatelj, duhovnoga bisk. ter sl. varm. zagr. i križev. sudb. stola prisědnik, č-hsgd.

. . . . . : g. Juraj Németh Dömötörski, izabr. biskup . . . . . , opat b. d. M. de Valle, párvost. cárk. ostrog. pojac i kanonik, uzviš. stola sedmorice prisědnik.

Začastne biskupie: makarska, skradinska, skadarska omiška, trebinjska i bosonska jesu izpražujene.

Digitized by Google

Visoko Duhovničtvo iztočnoga izpovědanja.

Nadvladika ili nadbiskup karlovački i pàrvostolnik.

G. Josip Rajačić, pravoslavne iztočne càrkve nadvladika ili nadbiskup karlovački i pàrvostolnik, nj. c. k. a Veličanstva daržavni tajni savětnik.

Vladike iliti biskupi.

Erdeljski: g. Vasilie Moga, pravosl. iztočne càrkve vladika iliti bisk. erdjelski.

Temišvarski: g. Pantaleon Živković, vladika iliti bisk. temišvarski.

Aradski: g. Gerasim Raez, vlad. iliti biskup aradski.

Vèršački; g. Stěpan Popović, vlad. ili bisk. vèršački., č-hsgd.

Gornjo-Karlovački: g. Eugenie Joannović, vladika iliti bisk. gornjo-karlovački.

Budimski: g. Platon Athanasković, vlad. iliti bisk. budimski.

Pakrački: g. Stěpan Kragujević, vladika iliti bisk. pakrački.

Bačka biskupia: izpraznjena.

Slavna biskupia zagrebačka.

Biskup: Preuzvišeni, presvětli i prečastni g. Juraj Haulik Váralljski, *kako na str. 68.*

Prečastni kaptol stolne càrkve zagrebačke.

Veliki predstavnik (praepositus major) i jašprišt gorski i zagorski: Presvětli i prečastni g. Josip Schrott, posvetjeni bisk., kao gore na str. 69.

Štioc (Lektor): preč. g. Josip Horváth Szent-Péterski, predstavnik b. d. M. de Ruthenis seu Rucenis, stolne càrk. zagr. kanonik, i kaptola iste štioc, càrk.-saborski izkušatelj, duhovnoga i sl. vv. zagr., varašd. i zalad. ssp., č-hsgd.

Pojac (Cantor): preč. g. Franjo Žav. Koritić Mrazovečki, opat b. d. M. bělo-stěnske, st. càrk. zagr. pojac i najstarji kanonik, uzvišenoga stola banskoga prelat, duhovnoga i sl. vv. zagr., varašd. i križev. ssp., č.hsg-i zgs-d, jubilarni duhovnik.

Čuvar (Custos). preč. g. Franjo Žav. Tuškan, st. càrk. zagr. čuvar i kanonik, duhovnoga i sl. vv. zagr. i varašd. sudb. stola, zatiem plem. skupštine turop. prisědnik, č-hsgd.

Odměne skupne začesanske càrkve veliki predstavnik, i jašprišt gveščanski i sinački. Presvětli i preč. g. Ivan kàrst. Birling, kao gore na str. 70.

GG. Jašprišti.

Stolni: prečastni g. Ignacio Uzorinac, st. càrk. zagr. kanonik i stolni jašprišt, càrk.-saborski izkušatelj, duhovn. i sl. vv. zagr., varašd. i križev. ssp., č-hsgd. jubil. duhovnik.

Dubičkoga neima.

Kamarački (Novogradski): preč. g. Josip Harmustek, opat triškajski, st. càrk. zagr. kanonik, jašprišt novogradski, bisk. lycea pod-ravnitelj, càrk.-saborski izkušatelj, slob. um., mudroljub i s. bogosl. dokt. udruženi, duhovn. i sl. vv. zagr. i varašd. ssp., č-hsgd.

Gorički: preč. g. Mihail Mihić, opat s. Nikole gačkoga, st. càrk. zagr. kanonik, jašprišt gorički, duhovnoga i sl. vv. zagr. križ. i varašd. ssp., č.hsg-i zgs-d.

Kemlečki (kalnički). preč. g. Mihail Maksz. Vucić, st. càrk. zagr. kanonik, jašprišt kemlečki, zagr. glasoskladnog družtva ravnitelj, duhovnoga i sl. vv. zagr., križ. i varašd ssp. č-hsgd.

Od Vaske: preč. g. Antun Vakanović, predstavnik b. d. M. jothske, st. càrk. zagr. kanonik, jašprišt od Vaske, duhovn. i sl. vv. zagr. i križev. ssp., č-hsg- i zgsd.

Začesanjski: preč. g. Izidor Hochreiter, opat beručki, st. càrk. zagr. kanonik, jašprišt začesanjski, kr. akademie znanostih zagrebačke pod-ravnitelj, duhovnoga i sl. vv. zagr., križ., zalad., toront., temeš. i šimežke sšp.

Bežinski: preč. g. Ivan kàrst. Vahtarić, st. càrk. zagr. kanonik, i bežinski jašprišt, duhovn. i sl. vv. zagr. križ., varašd. i zalad. ssp.

Varašdinski: preč. g. Mate Vuković, opat od Drusme ili Druzme, st. càrk. zagr. kanonik i jašprišt varašd., narodnog čitateljnog družtva zagreb. pod-predsědnik, duhovn. i sl. vv. zagr., križ. i varašd. ssp., č-hsgd.

Urbočki: preč. g. Josip Šóth, st. càrk. zagr. kanonik i urbočki jašprišt, s. bogoslovja udruženi doktor, duhovnoga i sl. vv. zagr. i varašd. ssp., č.hsg-i zgsd.

Turopoljski: preč. g. Antun Vukasović, opat s. Jurja vojaka i mučenika lisačkoga, st. càrk. zagr. kanonik - izpovednik, turopoljski jašprišt, duhovn. i sl. v. zagr. ssp., č-hsgd.

Meštri Kanonici.

Preč. g. Mihail Klemen, st. càrk. zagr. kanonik, sl. Kaptola dekan, sěmeništa mladeži duhovne rektor, duhovnoga stola staresi izvěstitelj i sl. vv. zagr. i varašd. ssp., č.hsgd.

Preč. g. Ivan kàrst. Kralj, opat b. d. M. uhodske, st. càrk. zagr. kanonik, te preuzvišenoga, presvetl. i prečast. g. biskupa zagr. kanonik - pobočnik, pisarnice bisk. ravnitelj, duhovn. stola izvěstitelj, i sl. vv. zagr., varašd. i toront. ssp., c.hsg-i zgs-d.

Preč. g. Mirko Pendelin, st. càrk. zagr. kanonik, zadušbinah nadstojnik, duhovn. stola i sl. vv. zagr. i varažd. ssp., č.hsgd.

Digitized by Google

Preč. g. Ignacio Ročić, st. càrk. zagr. kanonik, bolnice kaptolske i stana nemoćnikah novo-veskog nadstojnik, duhovn. stola izvěstitelj i sl. vv. zagr. i križev. ssp., č-hsgd.

Preč. g. Adam Mravinec, st. càrk. zagr. kanonik, duhovn. stola izvěstitelj i sl. vv. zagr., križ. i varašd. ssp., č-hsgd.

Preč. g. Martin Pavčec, st. càrk. zagr. kanonik, s. bogoslovja doktor, duhovn. stola izvěstitelj i sl. v. zagr. ssp.

Preč. g. Matia Beloberg, st. càrk. zagr. kanonik, duhovn. stola izvěstitelj i sl. vv. zagr. i varašd. ssp., č-hsgd.

Preč. g. Franjo Žav. Šuflaj, st. càrk. zagr. kanonik, slob. um., mudroljubja i udruženi s. bogoslovja doktor, duhovn. stola izvěstitelj i sl. vv. zagr., križ. i varašd. ssp., č-hsgd.

Preč. g. Ivan Draganec, st. càrk. zagr. kanonik, duhovn. stola izvěstitelj i sl. v. zagr. ssp.

Preč. g. Josip Vračan, st. càrk. zagr. kanonik, stolni podjašprišt i župnik, nadstojnik sirotišta, i samostana milosèrdnih sestara duhovni pomnjik, elementarnih učionicah nadzornik, duh. stola izvěstitelj i sl. vv. zagr., varašd., križ., srěm. i simežke ssp., č.hsg- i zgs-d.

Preč. g. Josip Clemens, st. càrk. zagr. kanonik, sv. obredah meštar, kr. pl. hranilišta zagr. ravnitelj, duhovn. stola izvěstitelj i sl. v. zagr. ssp., č-hsg- i zgs-d.

Preč. g. Stěpan Ledinski, st. càrk. zagr. kanonik bogoslovac, iztočnih jezikah, bibličkih starožitnostih, uvoda, obrane i tumačenja s. pisma starog i novog zakona j. r. naučitelj, s. bogoslovja doktor, duhovnoga stola izvěstitelj, i sl. v. zagr. ssp.

Začastni Kanonići.

Preč. g. Josip Postić, st. càrk. zagr. začastni kanonik, i župnik žacesanjski.

Preč. g. Mate Micković, st. càrk. zagr. začast. kanonik, i župnik u Ivaniću Kloštru.

Preč. g. Stěpan Galović, st. càrk. zagr. kanonik, kotara poljskoga u Medjimurju pod-jašprišt, župnik podturanski, i sl. v. zalad. ssp.

Preč. g. Franjo Sviranić, st. càrk. zagr. zač. kanonik, područnog duhovnog stola požežkog predsědnik, slob. i kr. grada Požege župnik i požežkoga kotara pod-jašprišt, pučkih učionicah nadzornik, bisk. sirotišta u Požegi ravnitelj, i sl. v. požež. ssp., č-hsgd.

Preč. g. Franjo Milinković, st. càrk. zagr. zač. kanonik, kotara gjurgjevačkog pod-jašprišt i župnik gjurgjevački, pučkih učionicah nadzornik, sl. vv. križ. i srěm. ssp., č-hsgd.

Preč. g. Ivan Žirović, st. càrk. zagr. zač. kanonik, kotara glinskog pod-jašprišt i župnik viduševečki.

Prečastni Kaptol skupne càrkve začesanjske kod sv. Duha, u Varaždinu stoječi.

Veliki Predstavnik. Presvětli i preč. g. Ivan Birling, izabr. biskup, kao gore na str. 70.

Štioca nejma.

Pojac. Preč. g. Ivan Maurović, odměne skupne càrk začes. pojac i kanonik, kr. gymnazie varašd. městni ravnitelj, kr. cenzor i knjigah preglědatelj, zavoda duvnah s. Ursule u Varaždinu duhovni pomnjik, sl. vv. križ. i varašd. ssp.

Čuvar: Preč. g. Petar Laurenčić, predstavnik gajdeljski ili od Gajdobre, odm. skupne càrk. začes. čuvar i kanonik, kotara dol. varašd. pod-jašprišt, slob. i kr. grada Varašd. župnik, sl. v. varašd. ssp.

Meštri Kanonici.

Preč. g. Josip Krainčević, odm. skupne càrk. začes., kanonik, i sl. vv. zagr. i varašd. ssp.

Preč. g. Juraj Čičko, odm. skup. càrk. začes. kanonik, càrk.-saborski izkušatelj i sl. v. varašd. ssp., č-hsgd.

Preč. g. Věkoslav Benak, odm. skup. začes. càrk. kanonik, i sl. vv. zagr. i križev. ssp., č-hsgd.

Dva kanonika i ujedno štioc: neima.

Začastni Kanonici.

Preč. g. Mihail Pukanić, odm. skupne càrk. začes. začastni kanonik, kotara gradiškog pod-jašprišt i novo-gradiški župnik, jubilarni duhovnik.

Preč. g. Matia Kasun, odm. skup. càrk. začes. začastni kanonik, kotara lipničkog pod-jašprišt i lipnički župnik, č-hsgd.

Preč. g. Josip Sever, odm. skup. càrk. začes. začast. kanonik, izsluženi humaniteta u gymn. varašd. učitelj, i sl. v. varašd. ssp.

Preč. g. Ignatio Martinčević, odm. skup. càrk. začes. začast. kanonik, kotara gorsko-medjimurskoga podjašprišt, i župnik u Nedělišću.

Preč. g. Adam Žuvić, odm. skup. càrk. žaces. začast. kanonik, kotara koprivničkog pod-jašprišt, slob. i kr. grada Koprivnice župnik i sl. v. križ. ssp., č-hsgd.

Jedno město je izpražnjeno.

Opatie i Predstavničtva u nutar biskupie zagrebačke.

Opat b. d. M. topuške: Preuzvišeni g. redoviti bisk.

S. Margarěte bělske: Presvětli g. Josip Schrott; vid. str. 69.

B. d. M. bělo-stěnske: Prečast. g. Franjo Koritić Mrazovečki; vid. str. 71.

B. d. M. gothske: preč. g. Vinko Parac, opat b. d. M. gothske, st. càrk. senjske lektor ili štioc, i kanonik, sěmeništa mladeži duhovne rektor, i zadušbinah nadstojnik, licea bisk. u Senju podravnitelj, i bogoslovnog nauka, zatiem dogmatike i polemike bogosl. u istom liceu j. r. naučitelj, càrk.-saborski izkušatelj i stola duhovn. prišědnik.

Digitized by Google

S. Martina od Vaske. Preč. g. Vinko Rudolf, reda vojn. križarah sa càrvenom zvězdom, opat s. Martina od Vaške, predstav. s. Šišmana budimskog, kr. tvàrdje budimske župnik i Desnice s. Stěpana, pàrv kralja apostolskoga čuvar.

S. Jeline podborske: Preč. g. Josip Matić, opat s. Jeline podborske, st. càrk. bosanske ili djakovačke kanonik, i zadušbinah nadstojnik, s. bogoslovja doktor, i kod kr. sveučilišća pešt. fakulteta bogosl. član sborni, licea bisk. djakov. pod-ravnitelj, duhovnoga i sl. vv. požež., srěm., věrov. i baranj. ssp., č-hsgd.

S. Lěpe (Pulcheriae) križevačke. Preč. g. Juraj Schnell, opat s. Lěpe (*Pulcheriae*) križevačke, odměne skupne càrkve tèrnavske kod s. Nikole vel. predstavnik i kanonik, càrk.-saborski izkušatelj.

S. Andrie bistričkoga. Preč. g. Stěpan Szüts, opat s. Andrie bistričkoga, st. càrk. vesprimske kanonik i kotara šegüšdskog podjašprišt, varoši Vesprima župnik, i sl. vv. šimež. i vespr ssp.

S. Jeline samoborske. Sěminište bisk. zagrebačko.

Veliki predstavnik zagrebački. Presvětli g. Josip Schrott; str. 69.

Začesanjski: Presvětli g. Ivan kàrst. Birling, str. 70.

Predstavnik b.d.M. 'z polja zagrebskoga. Preč. g. Gàrgur Pančić, predstavnik b.d.M. 'z polja zagrebskoga, jašprišt hèko-kàrbavski, duhovn. stola prisědnik i štapske varoši Gospića župnik.

B.d.M. glogovničke: preč. g. Stěpan Pogledić, predstavnik b.d.M. glogovničke, slob. kr. i glavnog grada Zagreba župnik i začastni gradjanin, slob. um. i mudroljubja doktor, te s. bogoslovja licentiat, sl. vv. zagr. i varašd. ssp., č-hsgd.

Predstavnika s. Petra požežkog. neima.

Predst. od Bienka ili Bienika: neima.

Biskupski ured, iliti s. duhovni stol.

Predsědnik: Preuzv. g. redoviti biskup.

Prisědnici: Sva prečastna gospoda kanonici.

Prisědnici Izvěstitelji.

Preč. g. Mihail Klemen, — — Ivan kàrst. Kralj, } kako na str. 72.

— — Ignatio Ročić, — — Adam Mravinec, — — Martin Pavčec, — — Matia Beloberg, — — Franjo Šuflaj, — — Ivan Draganec, — — Josip Vračan, — — Stěpan Ledinski, } kako na str. 73.

Velečastni g. Ivan Nep. Budić, župnik s. Petra u vlaškoj ulici, širotišta bisk. zagr. ravnitelj, duhovnoga i sl. v. križevačke ssp., č-hsgd.

Branitelj ženidbah i zavětah.

Veleč i veleučeni g. Franjo Milašinović, zenidbah i zavětah branitelj, sěminišta mladeži duhovne podrektor, càrkvene dogodovštine i kanoničkog prava j. r. naučitelj, sl. v. varašd. ssp.

Bilježnik. g. Franjo Matiašević, duhovnog stola zagr. zakleti bilježnik i sl. v. križ. ssp.

Knjigovodja i arkivar: g. Maksimiljan Mrak, duhovn. stola zagr. knjigovodja i arkivar, ujedno presvětloga g. posvetj. bisk. běogradskoga obrednik.

Zakleti Pisari.

G. Ljudevit Španić, ujedno aktuar.
— Franjo Gašparić.
— Vatroslav Vernak, praktikant.
— Gustav Barabaš, —

Diecezanski zadušbinah Fiškali.

U sl. varm. zagrebačkoj.

G. Franjo Kelemen, zakleti obojega suda odvětnik, sl. kaptola zagr. fiškal i sl. vv. zagr. i varašd. ssp., č.hsg- i zgs.d.

— Hajnrik Ostoić, z-ob-s-odv., sl. varm. zagr. začastni pod-, a predstojnika vranskog redoviti fiškal, i sl. vv. križ. i varašd. ssp.

U sl. varm. križevačkoj.

G. Josip Janda, z-ob-s-odv., sl. biskupie križ. fiskal, slob. i kr. grada Križevca računovodja i sl. varm. jednoimene ssp.

U sl. varm. požežkoj.

G. Petar Bogoević, z-ob-s-odv., više sl. gospošt. fiškal, i sl. vv. zagr. požež. i věrov. ssp.

U sl. varm. varašdinskoj.

G. Antun Lukinac, z-ob-s-odv., sl. vv. križ., varašd. i zagr. ssp., ujědno pàrveše računovodja.

U sl. varm. věroviičkoj.

G. Ivan Tompak, slob. um., mudroljubja i obćenitog prava doktor, z-ob-s-odv., gospoštine Vučin ravnitelj i sl. vv. križ. i věrov. ssp., bisk. desetar u sl. varm. věrov.

Službenik.

Martin Sever, ujedno pisarnice sluga.

Područnog duhovn. suda požežkog

Predsědnik.

Preč. g. Franjo Žav. Sviranić, kao na str. 73.

Prisědnici.

Velečastni g. Ivan Mihić, župnik kaptolački, područ. duhovn. suda i sl. v. požež. ssp., č-hsgd.

Veleč. i veleučeni g. Dragutin Radinović, kotara kapelačkog podjašprišt, i župnik oriovački, s. bogoslovja doktor i područn. duhovn. suda požežkog prisědnik, č-hsgd.

Veleč. g. Franjo Fergić, župnik brestovački, područ. duhovn. suda požež. prisědnik i bilježnik, sl. v. požež. ssp., č-hsgd.

Veleč. g. Ivan Špath, župnik sesvetački i područ. duhovn. suda i sl. v. požež. ssp., č-hsgd.

Veleč. g. Jakov Katušić, župnik vetovački i područ. duhovn. suda i sl. v. požež. ssp., č-hsgd.

Digitized by Google

Dvoranici càrkveni preuzv. g. biskupa.

Pobočni kanonik: preč. g. Ivan kàrst. Kralj, str. 72.
Tajnika; neima.

Obrednik: g. Pavao Gugler, preuzv. g. biskupa zagr. obrednik.

Licej biskupski.

Ravnitelj: preuzvišeni g. redoviti.

Podravnitelj: preč. g. Jos. Haramustek; str. 71.

Naučitelji bogoslovja.

Preč. i veleuč. g. Stěp. Ledinski; kao na str. 73.

Veleč. i veleuč. g. Dragutin Klemenić, s. bogosl. doktor, bogosl., dogmatike i polěmike j. r. naučitelj.

Veleč. i veleuč. g. Franjo Milašinović, kao na str. 75.

Veleč. i veleuč. g. Stěpan Iliašević, bogoslovja moralnog i pastoralnog, katketike, càrkvenoga blagoréčja i učiteljstva j. r. naučitelj, càrk. pravah doktor, i sl. sbora pravnoga kod sveučilišta pešt. sučlan.

Poštovani skup prebendarah stolne càrk. zagrebačke.

G. Juraj Herović, skúpa starešina, sakristie st. càrkve nadstojnik, i pěvališta podpojac.
— Josip Brez.
— Andria Tkalec, pošt. skupa dekan, i sl. v. zagr. ssp.
— Juraj Zanoški.
— Josip Juratović, ujedno ravnitelj pěvališta st. càrk. zagr., i u sěminištu mladeži duhovne càrk. pěvanja nadstojnik, sl. v. zagr. ssp., č.hsg-i zgs-d.
— Josip Hranjec, č.hsgd.
— Ivan Kranjec, sakristie pod-nastojnik.
— Franjo Šloisnig, prečast. pl. kaptola obrednik, i pisar, sl. v. varašd. ssp., č-hsgd.
— Stěpan Vakanović, ujedno šeminišta duh. mladeži duhovni otac.
— Mirko Šilobod, ujedno kuče nemočnih svetjenikah pomnjik, sl. v. varšd. ssp.
— Nikola Čuk.
— Josip pl. Šušković.

Prebendari odměne skupne càrk. začesanjske u Varaždinu.

G. Pavao Manhart, sl. v. varašd. ssp.
— Gàrgur Kešer.

GG. Nadarenici u sl. biskupii zagrebskoj.

G. Stěpan Bèrkić, nadarenik pod naslovom s. Petra u Jastrebarskom, prečast. područnog duh. stola požeč. izsluženi, a sl. v. požeč. ssp.
— Ivan Bračko, nadarenik kod s. Nikole u Varašdinu pod nasl. s. Vida.
— Dragutin Nemanić, nadarenik kod s. Marka u Zagr. pod naslovom s. križa, č-hsgd.
— Vatroslav Verbanić, nadarenik kod s. Marka u zagr. pod nasl. s. Ivana, ujedno kateketa višjih elementarnih gradskih učionah.
— Baltazar Bačo, nadarenik pod nasl. s. duha u Jastrebarskom.
— Lavoslav Firholcer, oltarnik kod s. Floriana, němački propovědnik, i kateketa višjih elementarnih učionah u Varašdinu, sl. v. varašd. ssp.
— Andria Jandrić, oltarnik kod s. Marka pod nasl. presvět. těla Isukàrstova, ujedno propovědnik němački u Zagrebu.

Gospoda župnici, i njihovi kapelani biskupie zagrebačke.

1). u kotaru sisečkomu
(*jašprišlic gorske*).

U Farkašiću. Stěpan Kervarić. — k. 1011.
Na Maloj Gorici. Josip Tkalec. — k. 1992, p. 35.
U Gošću. Gjuro Požeg. — Pavao Travenšćak, naměstnik; k. 2945, p. 7.
— *Komarovcu.* Franjo Pracaić; k. 1204', p. 135; ž. 35.
— *Kratečkom.* Stěpan Mikor; k. 1136.
— *Martinskoj vesi.* Stěp. Tolvajčić. — Antun Hala, kap.; k. 3939, gk. 1, ž. 4.
— *Preloščici.* Nikola Krizmanić, č.ghsd. — Janko Novak, kap.; k. 2783. p. 8.
— *Sisku.* Franjo Kalabar, **podjašprišt,** kr. nadziratelj pučkih učionicah, i č.ghsd. — kapelani: Hinko Janušić, i Franjo Francul; k. 5609, p. 35, ž. 20; u. 128.
Na Selih pri Sisku. Matia Čavrak. — Antun Vranić, kap. k. 1551; u. 12.
U Žažini. Jos. Cesarec. — k. 1422.

2). u kotaru glinskom.

U Glini. Nikola Žalec, č.ghsd.; Andria Košnjak, kap. — k. 1909, gk. 1, p. 816; u. 98.
— *Gorah.* Jos. Španić, č.ghsd. — Gjuro Mikić, kap. — k. 3283; p. 235; u 87.
— *Jami.* Luka Veljača. k. — 997, p. 82; u. 7.
— *Maji.* Josip Marić. — k. 1075, p. 12000 (u 10 župah), l. 1; u 39.

Digitized by Google

U *Topuskom.* Jos. Lehpammer. — k. 1810, p. 1249; u. 121.

— *Vidulevcu.* Preč. Janko Žirović, **pod-jašprišt,** začastni kanonik, kako na str. 74. — Gjuro Lehpamer, kap. — k. 3160, p. 430; u. 47.

3). u kotaru belečkom
(jašprištie zagorske).

Pod Belcem. Pavao Šiprak, **pod-jašprišt,** i kr. nadziratelj puč. učion. — Josip Švaicar, kap. — k. 1666: u. 26.

U *Konščini.* Jos. Hosian. — Franjo Tančak, kap. — k. 1741; u. 36.

— *Loboru.* Janko Babić, izsluž. podjašprišt. — Tomaš Capek i Kamilo Škrabal, kapelani. — k. — 3948; u. 30.

— *Mače.* Janko Betty, sl. v. varašd. ssp. — Julio Sortz, kap. — k. 2266; u. 15.

— *Mihovljanu.* Filip Perok, sl. v. varašd. ssp., č.hsgd. — Janko Mondok, kap. — k. 2867; u. 20.

— *Orehovici.* Josip Sačer, sl. v. varašd. ssp. — k. 1866.

— *Zajezdi.* Gàrgur Baneković, č.hsgd. — Stěp. Laić, kap. — k. 2509; u. 14.

— *Zlataru.* Franjo Zaverški. — Jakov Muževič, kap. — k. 2962; u. 38.

4). u kotaru bednjačkom.

U *Bednji.* Josip Basar, č-hsgd. — Andria Križanec i Ladislav Barabaš, kapelani. — k. 5057, ž. 9, u. 35.

— *Cvetlinu.* Petar Rusan, č-hsgd. — Josip Jarnević, kap. — k. 1437; u. 8.

— *Jesenju.* Nikola Cernek, č.hsgd. — k. 1850.

— *Kamenici.* Janko Brezak, **pod-jašprišt,** puč. učion. kr. nadzornik, i sl. v. varašd. ssp., č-hsgd. — Tomaš Kramarić, kap. — k. 2857; u. 36.

— *Klenovniku.* Antun Foky, sl. v. varašd. ssp. — Josip Debeljak, kap. — k. 1771, ž. 4; u. 11.

— *Lepoglavi.* Petar Risek, č-hsgd. — k. 1766; u. 14.

— *Višnici.* Matia Jedvaj, č-hsgd. — Josip Gerdašić, kap. — k. 1414, ž. 9, u. 40.

5). u kotaru krapinskom.

U *Komoru.* Franjo Magdalenić, sl. vv. križ. i varašd. ssp. — k. 2025; u. 18.

— *Konobi.* Ivan Nep. Rukavina, sl. v. varašd. ssp. — Franjo Gjurkovečki, i Josip Müller, kapelani. — k. 4060.

— *Kostelu.* Josip Petričević. — k. 1469.

— *Krapini.* Ivan Bedenko, sl v. varašd. ssp. — Dragutin Vran, i Adolf Mesarić, kapelani. — k. 2487, ž. 5; u. 85.

— *Pregradi.* Gjuro Križanić, **pod-jašprišt,** puč. učion. kr. nadziratelj i sl. v. varašd. ssp., č.hsgd. — Mihail Milković, i Stěp. Mlinarić, čhsgd., kapelani. — k. 5203.

— *Radoboju.* Franjo Horvat, sl. v. varašd. ssp. — Nikola Volović, kap. — k. 2852; u. 107.

— *Toplicah krapinskih.* Jos. Fabianec. — Franjo Horvat, kap. — k. 3389; u 72.

— *Zaboku.* Stěp. Havaić, sl. vv. zagr. i varašd. ssp. k. 1592; u. 64.

U *Začretju (kod s. križa).* Ivan Bradica, sl. v. varašd. ssp. — Mirko Tumpić, č.hsgd. i Vatroslav Maretić, kapelani. — k. 4498; u. 64.

6). u kotaru požežkom
(jašprištie od Gvešće).

U *Brestovcu.* Franjo Fergić, kako na str. 76. — k. 1569, p. 372, ž. 10.

— *Buuku.* Fabian Berkić. — k. 947.

— *Cerneku.* Otac Ilia Vražić, upravitelj. — k. 4403, p. 372, ž. 60.

— *Jakšiću.* Jakov Mihalović, — k. 808, p. 362, ž 7.

— *Kaptolu.* Janko Mihić, kako na str. 76. — Ivan Haramina, kap. — k. 2268, p. 1, ž. 7.

— *Kutjevom.* Antun Ernest Filetić, sl. vv. požež., križ. i varašd. ssp. — Franjo Radočaj, kap. — k. 2821, p. 278, ž. 10; u. 167.

— *Pleternici.* Jos. Kovačević, sl. v. požež. ssp. — Janko Prevendar, kap. — k. 2275, p. 236, ž. 16; u. 50.

— *Požegi.* Preč. Franjo Sviranić, **pod-jašprišt,** str. 74. — Matia Kovačević i Stěpan Reves, kapelani. — k. 4485, p. 297, ž. 38, lut. 2, kalv. 1; u. 245.

— *Ruševom.* Ivan Vojnić, sl. v. požež. ssp. — k. 1936, p. 468, ž. 7.

— *Skenderovcu.* Damjan Terzić, č.hsgd. — k. 1491.

— *Stražemanu.* Gavril Domjan. — k. 1733, p. 65.

— *Servetih.* Ivan Špat, str. 76. — Ant. Požežanac, kap. — k. 1408; u. 48.

— *Velikoj.* Jak. Korponaj, sl. v. požež. ssp., č.hsgd. — Luka Ilić, kap. — k. 2474, p. 29, ž. 15; u. 115.

— *Vetovu.* Jakov Katušić, str. 76. — k. 1310, p. 133.

7). u kotaru pakračkom.

U *Čagliću.* Matia Buneta. — k. 487, p. 540, ž. 61.

— *Daruvaru:* Stěpan Piroš, sl. v. požež. ssp. — k. 2478, p. 540, ž. 61.

— *Gaju.* Stanislav Babić, **pod-jašprišt,** puč. učion. kr. nadziratelj i sl. v. požež. ssp. — Ivan Bèrkić, kap. — k. 2324, p. 1237, ž. 11.

— *Medjuriću.* Tomo Pokupić. — k. 1351, p. 6; u. 80.

— *Pakracu.* Miroslav Ulses. — Ivan Kovačević, kap. — k. 2718, p. 1122, ž. 10; u. 64.

8). u kotaru gradiškom.
(jašprištie sinačke).

U *Bogičevcih.* Ivan Starešinić. — k. 1091, p. 1759; u. 81.

— *Lipovljanih.* Juraj Muzler, sl. v. požež. ssp. — Jakov Filić, i Martin Botinčan, kapelani. — k. 4139, p. 2; u. 305.

Na Lonji. Mate Vojvodić. — k. 1037, p. 6; u. 30.

U *Mačkovcu.* Antun Gliderer. — k. 1211, p. 5; u. 57.

— *Novoj Gradiški.* Preč. Mihail Pukanić, **pod-jašprišt,** str. 74. — Jakov Petek, i Antun Tèrzić, kapelani. — k. 3220. gk. 4, p. 886; u. 267.

— *Novskoj.* Dragutin Šliser. — k. 1788, p. 13; u. 93.

— *Raiću.* Nikola Kcreković. — k. 1460, p. 1110; u. 68.

— *Vèrbju.* Vatroslav Blažeković, sl. v. požež. ssp. — Franjo Tustanić, kap. — k. 1986; u. 103.

Digitized by Google

U staroj Gradiški. Blaž Mikac. — Ivan Ilk, kap. — k. 1790, p. 498; u. 51.

U ovom kotaru ima 6 lut. i 3 kalv.

9). u kotaru kapelačkom.

U Bebrini. Mat. Skender Babić, č.hsgd. — Štěpan Latković, kap. — k. 2050, p. 1; u. 118.

— *Bučju.* Ivan Ferić, č.hsgd. — k. 1590. p. 41; u. 39.

— *Dubočcu.* Ant. Mlinarić, č.hsgd. — k. 728, p. 16; u. 30.

— *Kobašu.* Mate Ružić, č.hsgd. — k. 1475, p. 592; u. 81.

— *novoj Kapeli.* Nikola Blažević, č.hsgd. — Ivan Nep. Taler, kap. — k. 3147, p. 188; u. 253.

— *gornjem Lipovcu.* Pavao Plaić. — k. 1178, p. 117, u. 74.

— *Oriovcu.* Vele č. i veleuč. Dragutin Radinović, **pod-jašprist**, str. 76. — Antun Zelić, kap. — k. 3034, p. 188, u. 297.

— *Petrovom selu.* Pet. Filić, č.hsgd. — Jak. Moger, i Tom. Marković, kapelani. — k. 3302, p. 145; u. 185.

— *Štivici.* Pavao Fadiga, č.hsgd. — Antun Kožić, kap. — k. 1522 u. 76.

— *Svinjaru.* Josip Štojber, upravitelj. — k. 1407, p. 156, u. 66.

10). u kotaru zagrebačkom.
(*jašpristie stolne*).

U Ćučerju. Josip Purić. — Andria Bedeković, kap. — k. 2202; u. 25.

— *Granešini.* Josip Turniški. — Stěpan Tuškan, kap. — k. 1654.

Kod s. Šimuna (*u Markuševcu*). Franjo Lukšić. — Stěpan Folnegović, kap. — k. 1873.

U Remetah. Vajhard Raizner. — k. 1170.

— *Stenjevcu.* Skender Šnelec, č.hsgd. — Pavao Baća, kap. — k. 2075.

— *Šestinah.* Mihail Budačić. — k. 1217.

— *Vrabću.* Štěpan Rogan, č.hsgd. — k. 1289.

— *Zagrebu kod stolne cárk. pod nasl. s. Ladisl.* Preč. Jos Vračan, **pod-jašprist**, str. 73. — Ivan Vincetić, kap. — k. 1275, p. 40, ž. 12; u. 156.

— *Zagrebu kod s. Ivana.* Josip Fürst, biškupa zagrebačkog rodjeni kapelan i sl. v. križev. ssp. — Antun Lukić, kap. — k. 1031, gk. 1, p. 4.

— *Zagrebu kod s. Marka.* Preč. Stěp. Pogledić, predstavnik, str. 76. — Pavao Joža i Franjo Žužel, kapelani. — k. 11,186, gk. 64, p. 210, ž. 280; u. 1038.

— *Zagrebu kod s. Petra Ap.* Ivan Budić, str. 75. — Josip pl. Šušković, ujedno sirotišta bisk. u zagr. nadstojnik. — k. 1697, gk. 4, p. 45, ž. 130; u. 31.

U ovom kotaru ima 21 lut.

11). u kotaru vugrovečkom.

Na Bokjakovini. Ivan Skèrpec, — Nikola Havliček, kap. — k. 1998.

U Cerju. Luka Celinić, č.hsgd. — k. 1332.

— *Dubravščaku.* Josip Vèrček, — Josip Karas, naměstnik. — k. 1522.

— *Kašini.* Stěpan Migić, č.hsgd. — Jos. Kovačić kap. — k. 2759.

— *Lupoglavi.* Mihail Eigel, č.hsgd. — k. 1666; u. 55.

U Moravču. Ivan Zrinščak, č.hsgd. — Franjo Kušec, kap. — k. 3468.

— *Nartu.* Andria Dorotić, sl. v. varašd. ssp. — Věkoslav Sekovanić, kap. — k. 1415.

Na Oborovom. Adolfo Horvat, č.hsgd. — Nikola Šilobod, kap. — k. 2325; ž. 4.

U Prozorju. Vid Matekovič, č.hsgd. — Josip Malančec, i Josip Kèrsnik, kapelani. — k. 4024, p. 1, ž. 3.

— *Resniku.* Andria Zadravec, **pod-jašprist**, i puèk. učion. nadziratelj, č.hsgd. — Petar Rešetarić, kap. — k. 1051.

— *Sesvetah.* Dragutin Jaugcer. — k. 931.

— *Vugrovcih.* — Martin Pètsy, č.hsgd. — Mihail Štivalić, kap. — k. 2243. u. 57.

Na Zelini kod s. Nikole. Lavoslav Matošić, sl. vv. zagr. i varašd. ssp., č.hsgd. — Luka Bertić, kap. — k. 1422, p. 5; u. 10.

12). u kotaru stubičkom.

Na Berdovcu. Nikola Jelak, sl. v. varašd. ssp., č.hsgd. — Pavao Belas, kap. — k. 3420, p. 1, ž. 3; u. 10.

— *Bistri.* Antun Glasić. — Gaspar Poljak, kap. — k. 3085.

— *Bistrici.* Prečastni g. Ivan Krizmanić, **pod-jašprist**, opat presv. Trojstva od Petrovaradina, puèk. učion. kr. nadziratelj i sl. vv. zagr., križ. i varašd. ssp., č-hsgd., jubil duhovnik. — Venceslav Belošić, č.hsgd.; Slavoljub Fink, i Ulrik Kirhlehner, kapelani. — k. 5020, inib 6.

— *Gorici.* Ivan Zodic. — Tomo Horvat, kap. — k. 1624, ž. 3.

U Kraljevom vèrhu. Juraj Škerlec. — Mihail Levak, kap. — k. 2676.

Na Pušći. Stěpan Matković, sl. vv. zagr. i varašd. ssp., č.hsg-, zgs-i izvěst.fvd-d. — k. 1967.

— *dolnjoj Stubici.* Petar Marakoviè, naměstni **pod-jašprist**, i sl. v. zagr. ssp. č.hsgd. — Jos. Zadravec, i Mihail Sopčić, kap. — k. 4443, p. 1.

— *gornjoj Stubici.* Josip Diaković, sl. v. zagr. ssp. č-hsgd. — Stěpan Jakševac, kap. — k. 4309.

13). u kotaru petrinjskom.
(*jašpristije dubičke*).

U Čuntiću. Andria Stipić, upravitelj. — k. 913, p. 725; u. 27.

— *Divuši.* Jos. Štritof. — k. 1395, p. 605; u. 80.

— *Dubici.* Ivan Korač. — k. 2448, p. 3984; u. 97.

— *Gvozdanskom.* Ivan Čunčić. — k. 485, p. 868; u. 8.

— *Hrastovici.* Ferd. Milčić. — k. 1208 p. 92, u. 57.

— *Jasenovcu.* Jos. Henić. — k. 1861, p. 1513; u. 168.

— *Kostajnici.* Franjo Šindler, č.hsgd. — Ivan Mesić, kap. — k. 4042, gk. 1, p. 3442; u. 153.

— *Krapju.* Stěpan Radenić. — k. 3439, gk. 1, p. 8. u. 101.

— *Petrinji.* Veleč. i veleučeni g. Dragutin Latinović, **pod-jašprist**, slob. um. i mudroljubja, te s. bogoslovja doktor, sl. vv. varašd. i križ. ssp. — Ferd. Relković, i Jos. Aksamović, kapelani. — k. 4537, p. 239; u. 247.

— *Sunji.* Ivan Langer, č.hsgd. — Martin Botinčan, kap. — k. 4141, p. 3941; u. 287.

— *Zrinju.* Ivan Genzić, č-hsgd. — k. 641; u. 46.

U ovom kotaru ima 1. lut.

Digitized by Google

14). u kotaru gjurgjevačkom.
(*jaspriščie kamaraćke ili novogradske*).

Na Brodu. Ivan Jušak, č.hsgd. — k. 876, p. 41; u. 61.

U Dèrnju. Franjo Poštuvančić, č.hsgd. — Mihail Vušak, kap., č.hsgd. — k. 2353, ž. 7; u. 167.

— *Goli.* Tomo Ciglarić. — k. 2151, p. 1; u. 215.

— *Gjurgjevcu.* Preč. Franjo Milinković, **pod-jašprišt,** str. 74. — Vatroslav Klemenčić, i Štěpan Šimunić, kapelani. — k. 8482, p. 12; u. 624.

— *Hlebini.* Jakov Antol. — k. 1529; u. 143.

— *Klostru.* Martin Šantuš, upravitelj. — Mihail Regvat, kap. — k. 3904, p. 19; u. 298.

— *Komarnici* (*Novomgradu*). Franjo Ranško. — Dragutin Horvat, kap. — 3182, p. 620; u. 283.

Kozarovcu. Luka Kolarić. — k. 1177, p. 473; u. 82.

— *Miholancu.* Pavao Vuk. — k. 1494, p. 4; u. 65.

— *Molvah.* Josip Gjiketa. — k. 2063; u. 63.

Na Mostih. Ladislav Krugović. — k. 1174, p. 177; u. 98.

U Peterancu. Danilo Prusac, č.hsgd. — Jerolim Kolaj, kap. — k. 2832, p. 2; u. 206.

— *Pitomači.* Matia Tonhauzer. — Franjo Drobčec, kap. — k. 3624, p. 512; u. 170.

— *Sigetcu.* Jos. Šuplika, č.hsgd. — k. 1705, p. 2; u. 133.

— *Virju.* Štěpan Ambreuš. — Franjo Golubić, kap. — k. 4515, p. 13; u. 370.

U ovom kotaru ima 6 lut. i 1 kalv.

15). u kotaru koprivničkom.

Na Bregih (*predgraju koprivničkom*). Jakov Hruškoviće. — k. 1387, ž. 4; u. 76.

U Gjelekovcu. Matia Tèrboc. — Stěpan Lukšić, kap. — k. 1469, u. 77.

— *Imbrihovcu.* Ivan Nemčić. — Juraj Tušak, kap. — k. 1457, ž. 4; u 42.

— *Ivancu.* Pavao Kušec, č.hsgd. — Mihail Gjuras, kap. — k. 2298, ž. 2; u. 113.

— *Koprivnici.* Adam Žuvić, **pod-jašprišt,** str. 74. — Josip Žuvić, i August Berke, kapelani. — k. 4414, gk. 4, p. 590. ž. 49; u. 215.

— *Kuzmincu.* Edmund Stajdaher, č.hsgd. — Antun Pozderec, kap. — k. 2034, gk. 1, u. 40.

— *Ludbregu.* Skender Egersdorfer, č.hsgd. — Mihail Jadan, kap. k. 2632, gk. 1, p. 569, ž. 12; u. 106.

— *Martiancu.* Antun Kuntarić, č.hsgd. — Mihail Baneković, č.hsgd. kap. — k. 2533, p. 1, ž. 7; u. 47.

Na Rasini. Pavao Draganec, sl. v. križ. ssp., č.hsgd. — — k. 1849, p. 2412, ž. 26; u. 52.

U Suhodolu. Ivan Krajačić, sl. v. varašd. ssp., č.hsgd. — Pavao Kuster, kap. — k. 2716, ž; u. 80.

Kod sv. Jurja u Ternju. Franjo Šimagović, č.hsgd. — Dragutin Vahter, kap. — k. 2961; u. 76.

U velikom Bukovcu. Dragutin Haukovec, upravitelj. — Josip Šavor, kap. — k. 4644, ž. 16; u. 67.

U ovom kotaru ima 3 lut. i 2 kalv.

16). u kotaru karlovačkom.
(*jaspriščie goričke*).

Na Bosiljevom. Franjo Mučnjak, **pod-jašprišt,** i puč. učion. kr. nadziratelj, č.hsgd. — Josip Musić, kap. — k. 5469; u. 24.

U Cerovcu. Nikola Šarlog. — k. 1803; u. 50.

Na Dubovcu. Ivan Pavlešić, sl. v. varašd. ssp., č.hsgd. — Matia Žubčić, i Vatrosl. Trieb, kapelani. — k. 3439, p. 312, ž. 20; u. 176.

U Hèrneticu. Stěpan Skvorc. — k. 1726, p. 10, ž. 13.

— *Kamenskom.* Juraj Fabek, č.hsgd. — Ivan Mikloušić, kap. — k. 2634, p. 16, u. 25.

— *Karlovcu* (*u tvèrdjavi*). Otac Augustin Večerina, upravitelj, samostana, s. Franje gvardian. — k. 2236. p. 126, ž. 6; u. 460.

— *Leskovcu.* Ladislav Jagodić. — k. 1333, p. 6; u. 25.

— *Mrežnici.* Mihail Žubčić. — Ivan Torbar, i Ljudevit Jelenčić, kapelani. — k. 2347, p. 7; u. 75.

— *Novomgradu.* Franjo Lovinčić. — Franjo Mance, kap. — k. 4540.

Na Rečici. Nikola Batušić, č.hsgd. — k. 2190.

U Skakavcu Mihail Vugrinović. k. 1453, p. 26; u. 36.

— *Velemeriću.* Antun Bosmanić. — k. 1232, p. 1268; u. 34.

U ovom kotaru ima 9 lut. i 4 kalv.

17). u kotaru jastrebarskom.

U Jastrebarskom. Juraj Gèrdas, č.hsgd. — Franjo Vugjan, kap. — k. 2872, gk. 7, ž. 6; u. 54.

— *Kalju.* Ivan Hrastov. — Juraj Basar, kap. — k. 1036, gk. 231, p. 1; u. 23.

— *Krašiću.* Adam Kraft. — k. 1180, gk. 14.

— *Oštercu.* Ign. Mener. — k. 1213, gk. 294, p. 1; u. 63.

— *Petrovini.* Nikola Polović. — k. 2111; u. 9.

— *Pleševici.* Andria Brooz. — Matia Horvatinović, kap. — k. 1954.

— *Prekrižju.* Tomo Vuk, upravitelj. — k. 1254.

— *Pribiću.* Kazimir Štivalić, č.hsgd. — Kristof Štivalić, kap. — k. 1671, gk. 64.

— *Slaveticu.* Jakov Jambrečak, sl. vv. zagr., križ. i varašd. ssp., č.hsgd. — k. 1037, gk. 2.

Na Šipku. Juraj Kiseljak, **pod-jašprišt,** i puč. učion. kr. nadziratelj, č-hsgd. — Augustin Koči, kap. — k. 3424, ž. 22; u. 48.

Pod Turnom (*kod sv. Jane*). Ivan Vancaš, sl. v. varašd. ssp., č.hsgd. — Matia Štriga, kap. — k. 2561. gk. 60.

U Žumberku. Petar Kušan. — k. 745. gk. 2.

18). u kotaru lipničkom.

U Kamanju. Franjo Sekovanić, č.hsgd. — k. 1422.

— *Kuniću.* Antun Moravec, č-hsgd. — k. 1200, p. 13.

— *Lipniku.* Preč. Matia Kasun, **pod-jašprišt,** i puč. učion. kr nadziratelj, str. 74. — Štěp. Pernar, kap. — k. 3953.

— *Mahičnom.* Franjo Mačečević, sl. v. zagr. ssp., č.hsgd. — k. 2516, gk. 2, p. 4.

— *Sveticah.* Jakov Korotaj. — k. 1280.

— *Tèrgu.* Stěpan Hederić. — Franjo Hübner, kap. — k. 3004.

— *Verhovcu.* Matia Kèrčelić. — k. 1098.

Na Vivodini. Josip Mavretić, sl. vv. zagr. i križ. ssp., č-hsg- i zgs-d. — Stěpan Bukal, kap. — k. 1882, gk. 5.

U Zavèrju. Matia Klemenić. — Jos. Barišec, kap. — k. 3125.

U ovom kotaru ima 1 lut. i 3 kalv.

Digitized by Google

19). u kotaru bělovarskom
(jatprištie kemlečke).

U Bělovaru. Petar Šatvar, **pod-jašprišt**, — Ivan Samuel, i Ivan Krobat, kapelani. — k. 3324, gk. 6, p. 1815; u. 535.

— *Carovdaru.* Jos. Jagatić. — k. 922, p. 608.

— *Ciglenom.* Mihail Petek. — k. 1758, p. 543; u. 74.

— *Cirkveni.* Franjo Husar. — Mate Cimerman. kap. — k. 3259, p. 819; u. 114.

— *Cvèrstcu.* Franjo Kovačić, sl. v. križ. ssp. — Bernard Mračić, kap. — k. 2358, p. 246; u. 170.

— *Gjurgjicu.* Martin Fugaj. — Franjo Saivert, kap. — k. 2035; u. 119.

— *Kapeli.* Ignacio Kristianović. — Gàrgur Kolaj, kap. — k. 1999, gk. 1, p. 565; u. 87.

— *Nevincu.* Ivan Fuček. — Mate Čoček, kap. — k. 2046. p. 240; u. 106.

— *Rači.* Ljudevit Zahulja. — Jos. Mesić, kap. — k. 3698, gk. 19, p. 1275; u. 357.

— *Rovišću.* Valentin Kušić. — k. 1690, p. 1581; u. 131.

— *Šandrovcu.* Jos. Talafant. — k. 1130, p. 1155; u. 105.

— *Topolovcu.* Franjo Labodić. — Nikola Banjavčić, i Mijo Blažur, kapelani. — k. 3005, p. 348; u. 335.

Kod persv. Trojstva. Ivan Kundia. — Ivan Katkić, kap. — k. 1860. p. 212; u. 65.

U velikom Gèrdjevcu. Franjo Mener. — k. 1736, p. 1329; u. 65.

— *Žabnom.* Juraj Vugrinec. — Franjo Podel, upravitelj. — k. 1317, p. 304; u. 63.

U ovom kotaru ima 40 lut. i 4 kalv.

20). u kotaru križevačkom.

U Dubovcu. Josip Bahovec, č.hsgd. — Ferdinand Krajačić, kap. — k. 1199, gk. 3.

— *Glogovnici.* Mihail Juren, sl. v. križ. ssp. — Ivan Simatić, kap. — k. 1936, gk. 5, p. 628, ž. 19; u. 40.

— *Kalniku.* Ivan Šianski, sl. v. križ. ssp., č-hsgd, — Franjo Tkalčić, kap., č-hsgd. — k. 2465.

— *Križevcu.* Dragutin David, sl. v. križ. ssp., č.hsgd. — Jerolim Fuš, Petar Bučer, i Milko Žuvić, kapelani. — k. 4846, gk. 92, p. 20, ž. 35; u. 198.

— *Lovrečini.* Josip Menjak, sl. v. križ. ssp. — k. 871, p. 18.

— *Miholcu.* Ivan Kondrić, upravitelj, č-hsgd. — Mate Kervarić, kap. — k. 2331; u. 42.

— *Orehovcu.* Josip Čačković. — Josip Puček, kap. — k. 2033.

— *Preseki.* Ivan Miklinić, upravitelj. — Jakov Tkalec, kap. — k. 1616, gk. 2.

— *Rakovcu.* Antun Pepelko, naměstni podjaprišt, i sl. v. križ. ssp., č-hsgd. — Ferdinand Mikelini, kap. — k. 2092, gk. 1, p. 168.

Na Ravnom. Mirko Kraljić, sl. vv. zagr. i križ. ssp. — Gavril Hadrović, kap. — k. 1431.

— *Verbovcu.* Věkoslav Christianović, **pod-jašprišt**, i puck. ucion. kr. nadziratelj, sl. vv. zagr., varašd. i križ. ssp., č-hsg-i zgs-d. — k. 2934: u. 53.

21). u kotaru zelinskom.

U Bedenici. Ferd. Špišić. — Josip Doželičić, kap. — k. 1722.

— *Bisagu.* Josip Kobetić, **pod-jašprišt**, i puck. učion. kr. nadziratelj, sl. vv. zagr. i križ. ssp., č-hsgd. — Julio Švalek, kap. — k. 1435, p. 40; u. 30.

Na Hrašćini. Ivan Galović. — Franjo Varga, kap. — k. 1759.

— *Humu.* Petar Janušić, č-hsgd. — k. 1596, p. 1.

U Ljubešćici. Ivan Boleslavski, sl. v. križ. ssp. — k. 1813, ž. 2.

— *Madjarovom.* Fabian Pikia, sl. v. varašd. ssp. — Jos. Čus. kap. — k. 2621.

— *Rèki.* Ivan Benetić. — Valentin Kovačević, kap. — k. 2487, gk. 1.

— *Remetincu.* Ivan Globlek. — Tomo Mužar, kap. — k. 2507.

Na Visokom. Antun Rastić, sl. v. križ. ssp., č-hsgd. — Franjo Folnegović, kap. — k. 1923, ž. 3.

— *Zelini (kod sv. Ivana).* Stěpan Mihalinčić, č-hsgd. — Ivan Briglević, kap. — k. 3439, p. 6, ž. 4; u. 20.

U ovom kotaru ima 1 lut. i 1 kalv.

22). u kotaru našičkom.
(jatprištie od Vaske).

U Čagjavici. Ivan Bošnjak. — k. 1452, p. 151.

— *Cernau.* Josip Barić. — k. 511, p. 442.

— *Feričancih.* Matia Filić. — Antun Maincinger, kap. — k. 2800, p. 22, ž. 10.

— *Mosluvini.* Tomo Lasović. — k. 1295.

— *Našicah.* Otac Konstancio Rudman, upravitelj. — k. 3393, p. 741, ž. 137; u. 75.

— *Novoj Bukovici.* Petar Krajačić. — k. 1078, p. 724, ž. 16.

— *Orahovici.* Josip Maurović, **pod-jašprišt**, i puck. učion. kr. nadziratelj, sl. vv. varašd. i věrov. ssp., č-hsgd. — Vinko Šagovac, kap. — k. 2227, p. 1594, ž. 91.

— *Podgoracu.* Franjo Šlivarić, č-hsgd. — Antun Mandić, kap. — k. 2036, p. 11, ž. 42.

U ovom kotaru ima 1 lut. i 10 kalv.

23). u kotaru věrovitičkom.

U Bukovici. Juraj Lovaković. — k. 869, p. 5.

— *Gradini.* Josip Kovačević mladji. — k. 2402, p. 416; u. 37.

— *Lukaću.* Franjo Sirovec, upravitelj. — k. 3012; u. 35.

— *Sladoevcu.* Josip Tušak, **pod-jašprišt**, i puck. učion. kr. nadziratelj, č-hsgd. — Andria Radović, kap. — k. 2217, p. 988; u. 17.

— *Sopju.* Vatroslav Debić. — Petar Kovačić, kap. — k. 2732, p. 1216; u. 23.

— *Terezovcu.* Tomo Horvat. — Janko Valetić, kap. — k. 2212, p. 1791; u. 129.

— *Turnašici.* Ivan Gèrgesina. — Franjo Pokaz, kap. — k. 3379, p. 181; u. 32.

— *Věrovitici.* Otac Gaspar Ganster, upravitelj, samostana reda s. Franje gvardian. — k. 5214, gk. 3, p. 74, ž. 101; u. 244.

Digitized by Google

U Vučinu. Juraj Jarmek. — k. 692, p. 1602, ž. 9. u. 27.

U ovom kotaru ima 7 lut. i 63 kalv.

24). u kotaru ivanićkom.
(jaspriŝtie začesanske).

Na Bregih (kod s. Maksimiljana). Franjo Kovačić. — Mato Pavlec, kap. — k. 3713, p. 7; u. 55.

U Dubravi. Andria Edešar, sl. v. križ.ssp., č.hsgd. — Josip Smèrček, kap. — k. 2315, p. 1406; u. 112.

— *Dragancu.* Antun Ruppany, sl. v. križ. ssp. — Josip Vitković, kap. — k. 2089; u. 102.

Na Gradcu. Franjo Kureš, č.hsgd. — Mirko Grabar, kap. — k. 2796; u. 71.

U Ivaniću (kloštru). Preč. Mate Mickoviċ, str. 74. — Vatroslav Križanić, kap. — k. 2537, p. 194; 37.

— *Ivaniću (tvèrdji).* Nikola Vučinovec. — k. 1652, p. 71; u. 103.

— *Stefanju.* Ivan Ivančić, **pod-jaŝpriŝt**, i puč. učion. kr. nadziratelj, č-hsgd. — Juraj Domšić, kap. — k. 1915, p. 551; u. 84.

— *Začesanju.* Preč. Jos. Postić, str. 74. — Josip Valentain, kap. — k. 1339, p. 280; u. 170.

25). u kotaru gareŝničkom.

U Gareŝnici. Josip Glavak. — Stèpan Horvat, kap. — k. 1721, gk. 221, p. 150; u. 86.

— *Grubišnom polju.* Ivan Milekoviċ. — k. 1399, p. 3390; u. 137.

— *Hercegovcu.* Ivan Lovkoviċ. — k. 1187, p. 536; u. 92.

— *Ivanskoj.* Tomo Horvat, izsluž. pod-jaŝpriŝt. — Blaž Verbanec, kap. — k. 2038, p. 721; u. 121.

— *Kaniŝkoj Ivi.* Mate Žugec, ujedno **pod-jaŝpriŝt**. — k. 1125, gk. 6, p. 2222; u. 80.

— *Ladislavu.* Matia Magulec. — k. 1807; u. 107.

— *Ternovitici.* Mihail Kramarić, č-hsgd. — Ivan Levačić, kap. — k. 1732, p. 882; u. 49.

— *Tomašici.* Stèpan Vučak. — Ivan Plenar, kap. — k. 2541, p. 340; u. 168.

— *Štaroj Ploščici.* Franjo Katušić. — k. 1325; u. 125.

26). u kotaru moslavačkom.

U Jelenskoj. Juraj Jerkoviċ. — k. 831.

— *Križu (pod Obedom).* Janko Bartolić. — Vatroslav Mašek, kap. — k. 3746, p. 316; u. 157.

— *Kutini.* Dragutin Pavčec. — Augustin Marković, kap. — k. 3225, p. 73, ž. 87; u. 54.

— *Ludini.* Josip Mramor, **pod-jaŝpriŝt**, i puč. učion. kr. nadziratelj, sl. v. križ. ssp. — Benko Kešer, kap. — k. 2330, p. 34; u. 27.

— *Miklošu.* Vinko Jambrešić. — k. 875.

Na Osekovom. Juraj Gavril Jurinić, sl. vv. križ. i požež ssp. — Janko Mikloušić, kap. — k. 3287, p. 10; u. 35.

U Samarici. Antun Šuflaj. — k. 1799; u. 115.

— *Vèrtlinskoj.* Josip Jakopoviċ. k. 1452; u. 51.

— *Voloderu.* Mihail Novosel, č.hsgd. — Mihail Štabek, kap. — k. 2487, p. 31, ž. 16; u. 16.

27). u kotaru poljškom u Medjimurju.
(jaspriŝtie bežinske).

U Belici. Lazar Tubolj, sl. v. zalad. ssp. — k. 1666, ž. 8; u. 19.

— *Dekanovcu.* Franjo Zorman. — Tomo Novak, kap. — k. 2476; ž. 2; u. 25.

— *Draškovcu.* Nikola Ivanoviċ. — Mihail Puškarić, kap. — k. 2741, ž. 7; u. 134.

— *Dubravi.* Franjo Jelenić, sl. v. zalad. ssp. — Josip Stefan, kap. — k. 2523, ž. 13; u. 41.

— *Goričanu.* Ivan Avaić. — Mihail Legin, kap. — k. 2422, ž. 6; u. 75.

— *Kotoribi.* Mihail Prusac. — Stèpan Juras, kap. — k. 2634, ž. 8. u. 64.

— *Legradu.* Baltazar Pavčec, sl. vv. križ. i zalad. ssp. Mihail Bolènji, kap. — k. 2234, gk. 7, p. 22, ž. 50; u. 79.

— *Preloku.* Stèpan Foky, sl. v. zalad. ssp. — Franjo Boda, kap. — k. 3922, p. 1, ž. 6, u. 139.

Pod Turnom (kod s. Martina). Preč. Stèp. Galoviċ, **pod-jaŝpriŝt**, str. 74. — Josip Rafaj, kap. — k. 1895, ž. 3; u. 47.

Kod s. Jurja u tèrnju. Stèpan Hauser. — Dragutin Novak, kap. — k. 3647; u. 115.

— *S. Marie.* Josip Mihalic. — Mihail Rusman, kap. — k. 3061, p. 1. ž. 10; u. 99.

U Subotici. Ivan Kiš, sl. v. zalad. ssp. — Stèpan Molnar, kap. — k. 3644, ž. 5. u. 65.

— *Vidovcu.* Juraj Padoš. — k. 1773, ž. 1; u. 56.

U ovom kotaru ima 256 lut. i 15 kalv.

28). u kotaru gorskom u Medjimurju.

U Čakovcu. Otac Gvido Komes, upravitelj, samostana reda s. Franje gvardian. — k. 2528, p. 5. ž. 305; u. 92.

— *Lopatincu.* Vendelin Pösér. — Juraj Elö, kap. — k. 1970.

— *Macincu.* Josip Voga. — k. 1181.

— *Mihaljevcu.* Mirko Palér. — k. 1764.

— *Nedèlišču.* Preč. Vatroslav Martinčević, **pod-jaŝpriŝt**, str. 74. — Ivan Martinčević, i Franjo Šinko, kapelani. — k. 3097, p. 1, ž. 8; u. 80.

— *Pomorju.* Mirko Hunjadi. — Vatroslav Švorda, kap. — k. 2254; u. 40.

— *Štrigovi.* Franjo Vlaškoviċ, sl vv. križ. i zalad. ssp. — Ivan Katanec, i Ljudevit Mor, kapelani. — k. 4848, ž. 7; u. 100.

— *Selnici.* Josip Matoš, sl. v. zalad. ssp. — Franjo Rodjak, kap. — k. 2603. ž. 7.

— *Vratišincu.* Josip Horvat. — k. 1678; u. 16.

U ovom kotaru ima 7 lut. i 1 kalv.

29). u kotaru dolnjem
(jaspriŝtie varaždinske).

U Bartolovcu (inače Žabniku). Josip Oštèrc. — Stèpan Kari, kap., č.hsgd. — k. 2490; u. 46.

— *Beli.* Vatroslav Lemić, sl. v. varaŝd. ssp. — Stèpan Lahonjek, kap. — k. 2752; u. 20.

Digitized by Google

U Biškupcu. Maksimiljan Mihalić, sl. v. varašd. ssp. — k. 1646; u. 19.

— *Kneginecu.* Mirko Andrašević, sl. vv. križ. i varašd. ssp. — k. 1327; u. 43.

Na Obrešu (kod s. Ilie.) Juraj Karba, sl. v. varašd. ssp. — k. 2209.

U Svibovcu. Andria Filipčić. — k. 1212.

— *Toplicah (varaždinskih).* Jakov Bujanić, č.hsgd. — Antun Vranić, kap. — k. 2874, ž. 15.

— *Varaždinu.* Preč. Petar Laurenčić, **pod-jašprišt,** i puč. učion. kr. nadziratelj, str. 74. Josip Mlinarić, i Věnceslav Ferenc, kapelani. — k. 9401, gk. 8, p. 14, ž. 507; u. 467.

— *Vidovcu.* Josip Daniel, sl. v. varašd. ssp. — Mihail Hajko, kap. — k. 1917; u. 26.

30). u kotaru gornjem
(jašprištie varaždinske).

U Ivancu (kod s. Madalene). Stěpan Vuković. — Vatroslav Sele, kap. — k. 2698, ž. 11; u. 35.

— *Križovlanu.* Vatroslav Šantek, sl. v. varašd. ssp., č-hsgd. — Ivan Zebec, kap., č-hsgd. — k. 2320, ž. 3; u. 55.

— *Maruševcu.* Dragutin Forkl, sl. v. varašd. ssp., č-hsgd. — Franjo Videc, kap. — k. 3562, ž. 10; u. 30.

Nad Križovlanom. Josip Eršeg. — Antun Hala, kap. — k. 1172.

U Petriancih. Juraj Lacković, č.hsgd. — Mihail Škaler, kap. — k. 2657; u. 36.

— *Vinici.* Josip Hanžić, **pod-jašprišt,** puč. učion. kr. nadziratelj, i sl. v. varašd. ssp., č-hsgd. — Ivan Vuk, kap. — k. 2116, ž. 10; u. 18.

— *Voći.* Ivan Barbarić, č-hsgd. — Ivan Helmb, kap. — k. 2765; u. 20.

31). u kotaru tuheljskom
(jašprištie urbočke).

U Jezeru. Mato Dominić. — k. 2541; u. 37.

Na Klanjcu. Otac Stanislav Vuković, upravitelj, samostana reda s. Franje gvardian. — k. 3261, gk. 1, ž. 1; u. 61.

— *Krajskoj vesi.* Pavao Stipčić. — Stěpan Černović, kap. — k. 1795.

— *Kraljevcu.* Pavao Potlačnik, sl. v. varašd. ssp. — Antun Ciković, kap. — k. 1826.

Kod 3 kraljih u velikoj Erpenji. Tomo Gajdek. — Nikola Grubić, kap. — k. 1754.

— *sv. Ane (u Rozgom).* Juraj Ročić, **pod-jašprišt,** puč. ucion. kr. nadziratelj, i sl. v. varašd. ssp., č-hsgd. — Petar Dolenec, kap. — k. 1768. l. 1.

U Tuhlju. Ivan Marković, sl. v. varašd. ssp., č-hsgd. — Juraj Švagelj, kap. — k. 4951.

32). u kotaru taborskom.

U Desiniću. Nikola Homotarić. — Ivan Pierak, kap. — k. 3055; u. 42.

— *Velikom Taboru.* Ferdinand Lamoth, **pod-jašprišt,** i puč. učion. kr. nadziratelj, č-hsgd. — Ivan Puškarić, kap. — k. 2457; u. 52.

— *Poljani.* Josip Mikec. — k. 1216.

— *Pristinu.* Ivan Petranović. — Franjo Cverger, kap. — k. 1778, l. 1.

Na Selih. Pavao Krainčić. — Tomo Peraković, kap. — k. 2506; u. 80.

U Vinogori. Mihail Lacković. — Nikola Černogaj, kap. — k. 2358; u. 36.

33). u kotaru odranskom.
(jašprištie turopoljske).

U Bukevju. Juraj Hèrvačić. — k. 1555.

— *Jakuševcu.* Pavao Bartolić, — k. 1171.

Na velikoj Gorici. Jakov Kos, sl. v. varašd. ssp. — Hinko Janda, kap. — k. 2682, p. 2.

U novih Čičah. Marko Rusak. — k. 1165.

Na Odri. Věkoslav Budić, **pod-jašprišt,** puč. učion. kr. nadziratelj, i sl. v. zagr. ssp., č-hsgd. — Franjo Požeg, kap. — k. 2296.

— *Pešćenici.* Josip Gregorić, č-hsgd. — k. 1951.

— *Šćitarjevom.* Marko Novosel. — Tomo Leuštek, kap. — k. 1905.

U Veleševcu. Martin Zorić. — Antun Glogošek, kap. — k. 2167.

— *Starih Čičah.* Juraj Ruszan. — Jakov Cerovski, kap. — k. 2752.

— *Zaprudju.* Franjo Šegovec, č-hsgd. — k. 1354.

34). u kotaru pokupskom.

U Dubrancih. Josip Galović. — Franjo Medjimorec, kap. — k. 3018.

— *Golini.* Petar Vučković, upravitelj. — k. 1877, p. 125.

Na Jamnici. Vatroslav Kuzmić. — Nikola Kostelec, kap. — k. 2464, p. 6, ž. 1.

— *Kravarskom.* Janko Miković, upravitelj. — Franjo Barišec, kap. — k. 3387, gk. 2.

— *Kupčini.* Josip Fabek, č-hsgd. — k. 1665; u. 7.

U Lasini. Antun Homotarić, č-hsgd. — Ivan Hadvig, kap. — k. 2154; u. 95.

Na Pokupskom. Pavao Stoós, **pod-jašprišt,** i puč. učion. kr. nadziratelj, sl. vv. zagr. i varašd. ssp., č-hsgd. — Vatroslav Neralić, kap. — k. 3247, ž. 2; u. 45.

U Šišincu. Blaž Švelić. — Juraj Švelić, kap. — k. 2515, p. 108; u. 56.

— *Šišlaviću.* Josip Vidmar. — k. 1802.

35). u kotaru okičkom.

Na Brezovici. Juraj Novosel, **pod-jašprišt,** puč. učion. kr. nadziratelj i sl. v. zagr. ssp., č.hsgd. — Dragutin Janda, kap., č.hsgd. — k. 954; u. 13.

U Kotarih. Martin Raj. — k. 390.

— *Kupincu.* Nikola Radenčić. — Ivan Terihaj, kap. — k. 2476.

— *Norščevom selu.* Stěpan Bušić, č.hsgd. — k. 673.

Na Rudah. Stěpan Pitanec. — Ivan Tandarić, kap. — k. 1858; u. 80.

Pod Okičem, kod b.d.M. Andria Kralj. — Mihail Barić, kap. — k. 1637.

— *Okičem kod sv. Martina.* Antun Kršnjavi, č-hsgd. — Juraj Pozderec, kap. — k. 3152.

— *Okičem kod sv. Trojstva.* Josip Janušić, č.hsgd. Janko Resar, kap. — k. 1920.

U Samoboru. Franjo Cudermann, sl. vv. zagr. i varašd. ssp., č.hsgd. — Jos. Fabianec, i Ivan Věrbančić, kapelani. — k. 6395; u. 167.

— *Stupniku.* Josip Sačić, sl. vv. zagr. i varašd. ssp. č-hsgd. — Petar Huzek, kap. — k. 2110.

Digitized by Google

GG. svetjenici, učitelji, nadstojnici, i ini izvan duhovnog pastirstva postavljeni.

Bolthauser Blaž, c. kr. naučitelj gramatike u Vinkovcih, sl. v. srěmske ssp.

Bučar Josip, u kr. plem. hranilištu zagr. kamerade nadstojnik.

Cèrnković Lavoslav, u kr. plem. hranilištu zagr. podravnitelj, i sl. v. zagr. ssp.

Fecer Antun, u kr. plem. hranilištu zagr. kamerade nadstojnik.

Franić Luka, izsl. župnik Kiš-Jenčenski, bisk. čanadske u Oriovcu.

Konstanc Stěpan, u zavodu višjem odhranjenja svetjenikah, kod s. Augustina u Beču.

Korbar Baltazar, kod kr. nad-gimnazie zagr. naučitelj i starešina gram. učionah, i iste gimnazie propovědnik.

Kovačević Ivan, sirotišta bisk. nadstojnik u Požegi.

Kršnjavi Josip, u kr. plem. hranilištu kamerade nadstojnik, u Zagrebu.

Kuzmić Josip, izslužen humaniteta u gimn. varašd. naučitelj, u Parizu.

Mikloška Matia, župnik šandrovački, u Věrovitici.

Mojzes Stěpan, doktor i naučitelj mudroljubja (kako dolě kod kr. akademie zagrebačke).

Muzler Stěpan, propovednik i naučitelj kod akademie zagr. (kako dole).

Seljan Dragutin, izsl. kr. plem. zagr. hranilišta nadstojnik, u Topolovcu.

Srebărnić Mihail, nadbiskupie goričke svetjenik, sl. c. kr. pěšačkog puka, bar. Vimpfen-a br. 13. vojnički kapelan, u Zagrebu.

Šutej Marko, svetjenik bisk. Ljubljanske, u Ozlju.

Tallián Eduard Vizečki, župnik Lukački, u Zagrebu.

Vojvodić Filip, sl. biskupie zagr. pod-bibliotekar.

Ztuparić Šimun, u kr. plem. hranilištu zagr. kamerade nadstojnik.

Stan nemoćnih svetjenikah u sěminištu.

Ravnitelj.

Preč. g. Mihail Klemen, str. 72.

GG. Nemoćnici.

Bèrklaš Ferd., župnik kloštarski.
Frančević Juraj, izsl. kapelan.
Hadjak Nikola, izsl. župnik konobački.
Puškarić Josip, župnik miholjački.
Vorko Toma, župnik čuntički.

Stan svetjenikah nemoćnih, u Novoj-Vesi.

Nadstojnik. Preč. g. Vatroslav Ročić, str. 73.
Skerbitelj. G. Mirko Šilobod, str. 77.

GG. Nemoćnici.

Fajfarić Petar.
Hranilović Ilia, svetjenik bisk. križevačke.
Ožegović Stěpan, župnik na kravarskom.
Sekula Mirko.
Stanković Vatroslav.
Tandarić Ivan.
Tomašegović Franjo.

Iz matice nemoćnih svetjenikah uživajući.

G. Čuk Petar, izsl. župnik prekriški, u Prekrižju.
— Čukac Nikola, izsl. kapelan, u Koprivnici.
— Ciboci Petar, izsl. kapelan, u Vinici.
— Fabek Antun, izsl. kapelan, u Karlovcu.
— Florian Antun, izsl. kapelan, u Krapini.
— Kunek Mato, izsl. kapelan, u Kutini.
— Kutnjak Blaž, župnik nad-križovlanski, u měštu.
— Modlic Mirko, izsl. župnik draškovački, u Preloku.
— Störk Ladislav, izsl. kapelan, u Zagrebu.
— Sabo Franjo, izsl. kapelan, u nemačkom Iregu.
— Šakač Lovro, izsl. kap. u Pišćanovcu poleg varašdinskih toplic.

Sěminište duhovne mladeži biskupie zagrebačke.

Rektor. preč. g. Mihail Klemen, str. 72.
Pod-Rektor. g. Franjo Mlašinović, str. 75.
Otac duhovni. g. Stěpan Vakanović, str. 77.

Nadstojnici naukah, ujedno naměstnici naučiteljah bogoslovja.

G. Juraj Molnar, svetjenik bisk. zagr., càrk. pravah doktor, i sl. sbora pravnoga kod sveučilišta pešt. sučlan, sl. v. varašd. ssp.
— Stěpan Muzler, koj gore.

Nadstojnik càrk. pěvanja.

G. Josip Juratović, str. 77.

Duhovna Mladež.

GG. Pod-djakoni.

Barabaš Gustav.
Horvat Nikola.
Věrnak Vatroslav. (3).

Izuěni bogoslov.

G. Holjac Antun. (1).

GG. Bogoslovi tečaja IV.

Cerovac Franjo.
Doma Mijo.
Feletar Josip.
Folnegović Nikola.
Fridecki Juraj.
Galenić Janko.
Haukovec Stěpan.
Hemen Marin.
Herceg Dragutin.
Kasun Dragutin.
Krotac Antun.
Mareš Mirko.
Marković Miloš.
Maršić Josip.
Martinović Petar
Mašek Ivan.
Matačić Dragutin.
Matić Miroslav.
Regen Franjo.
Sartori Ljudevit.
Šutej Franjo
Švajcar Nikola.
Zubanović Petar. (23).

GG. bogoslovi tečaja III.

Cverger Věkoslav.
Detoni Ljudevit.
Drabić Ladislav.
Filipović Maksimil.
Gabaj Josip.
Galović Franjo.
Gjurišević Vojtěh.
Gorenec Lavoslav.
Goršeta Vladimir.
Hèrzić Franjo.
Hiter Josip.
Kašaj Mijo.
Kolarić Jakov.
Kuril Josip.

Digitized by Google

Lapoši Marin.
Legin Dragutin.
Leskovar Andria.
Matelić Janko.
Mosbauer Josip.
Nagel Miroslav.
Radočaj Janko.
Reputin Lavoslav.
Smiljanić Josip.
Sorg Ščitomir.
Šuhin Slavoljub.
Šantek Radoslav.
Šnap Konrad.
Tompak Gustav. (28.)

GG. bogoslovi tečaja II.

Banješ Josip.
Barabaš Juraj.
Benković Vatroslav.
Dojković Dragutin.
Fuks Mijo.
Gjurkan Franjo.
Herić Antun.
Hofman Josip.
Jurković Janko.
Krizmanić Hinko.
Mikić Mijo.
Mračić Marko.
Nogić Ivan.
Peak Andria.
Ribić Petar.
Sabljić Vojtèh.
Štefina Janko.
Švelec Ščitomir.
Telebar Kuzman.
Vukmanić Ivo.
Zubčić Josip. (21.)

GG. bogoslovi tečaja I.

Bernardić Ferdin.
Hèrvat Mirko.
Kovačić Fabian.
Krulc Martin.
Novak Juraj.
Novak Stěpan.
Perkovac Janko.
Rodić Antun.
Roneš Josip.
Šajko Franjo
Šviglin Janko.
Taler Ladislav.
Thyr Blaž.
Tompak Stěpan.
Torbar Josip.
Vlašić Petar.
Vojaček Dragutin. (17.)

GG. mudroljubi tečaja II.

Antolek Dragutin.
Budicki Franjo.
Čaić Dragutin.
Fabković Skender.
Faić Franjo.
Friš Pavo.
Golub Josip.
Golub Ljudevit.
Iveković Dragutin.
Katkić Vatroslav.
Kralj Janko.
Kraljević Josip
Krašović Juraj.
Legin Marko.
Majer Slavoljub.
Matunci Martin.
Mihelić Franjo.
Mikulić Josip.
Muslia Mate.
Podel Aleksa.
Prašnički Josip.
Šegerc Radoslav.
Štengl Juraj.
Zadravec Věkosl. (24.)

GG. mudroljubi tečaja I.

Blažević Antun.
Borovečki Janko.
Gašparović Mijo.
Gluić Marjan.
Hèržić Simun.
Ilačić Franjo.
Kèrcivoj Julio.
Kostić Ivan.
Markešić Stěpan.
Mojsnović Antun.
Pavić Stěpan.
Šenk Janko.
Šimić Vatroslav.
Tišler Stěpan.
Turković Svetozar.
Vadjon Mirko.
Vèrbančić Josip.
Vučevac Rok. (18.)

U seminišću peštanskom.

G. Veber Adolfo, bogosl. teč. IV.
— Vardian Ivan Nep., bogosl. teč. I. (2.)

U kolegii pazmanskoj u Beču.

G. Bèrlić Andria, bogosl. teč. III.
— Mesić Mato, bogosl. teč. II.
— Mur Josip, bogosl. teč. II. (3)

(Ukupno 140.)

Sirotišta biskupska.

U Zagrebu.

Upravitelj. G. Ivan Budić, str. 75.
Nadstojnik. G. Josip pl. Šušković, str. 81.
Pitomacah 30.

U Požegi.

Upravitelj. Preč. g. Franjo Sviranić, str. 74.
Nadstojnik. G. Ivan Kovačević, str. 91.
Učiteljica ženskih rukotvorah. G. Mandalěna Hazel.
Pitomacah 33.; Pitomicah 6.

Broj kat. kaludjerah, po samostanih u biskupii zagr. nahodećih se.

Kaludjeri reda s. Franje, dèržave s. Ladislava kr. ug.

U Zagrebu: Otacah 9, učećih se 7, bratje 5; odhranjuju se ovde za dèrž. bosansku 2.
— *Varaždinu*: Otacah 13, bratje 5.
— *Ivaniću*: « 6, « 5, novakah 3.
— *Koprivnici*: « 6, « 4.
— *Čakovcu*: « 6, « 2.
— *Vèrovitici*: « 7, « 4.
— *Kostajnici*: « 3, « 1. (88.)

Kaludjeri reda s. Franje dèržave sv. križa primorsko-hèrvatske.

U Karlovcu. Otacah 14, bratje 4.
— *Jastrebarskom.* « 5, « 3.
— *Samoboru.* « 7. « 4.
— *Klanjcu.* « 7, « 6. (50.)

Kaludjeri reda s. Franje dèrž. s. Ivana kapistranskoga

U Požegi. Otacah 11, bratje 3.
— *Našicah.* « 8, « 2.
— *Černiku.* « 6, « 4. (34.)

Kapucini.

U Varaždinu. Otacah 12, bratje 7. (19.)

Kaludjeri s. Ivana od Boga.

U Zagrebu. Otac 1, bratje 11. (12.)

Duvne.

U Varaždinu reda s. Uršule: majkih 19, sestarah 13. (32.)
— *Zagrebu.* Sestre milosèrdnosti, 10. (10.)

Digitized by Google

Slavna biskupia senjska, i modruška ili kàrbavska.

Biskup: Presvětli i prečastni g. Mirko Ožegović Barlabaševečki, *str. 67.*

Prečastni kaptol stolne càrkve senjske.

Veliki Predstavnik. Prečastni g. Jerolim Franić, stolne càrk. senjske veliki predstavnik i kanonik, kotara senjskog namèstnik jašprišt, càrkveno-saborski izkušalac i duhovnoga stola prisědnik.

Štioc. Preč. g. Vinko Parac, opat, str. 74.

Pojac. Preč. g. Franjo Cèrnogorčević, st. càrk. senjs. pojac i kanonik, grada Senja župnik, càrk.-saborski izkušalac i duhovn. stola prisědnik.

Čuvar. Preč. g. Matia Radočaj, st. càrk. senjs. čuvar i kanonik, s. bogoslovja doktor, u bisk. senjskom liceu iztočnih jezikah, bibličkih starožitnostih, uvoda, obrane i tumačenja s. pisma starog i novog zakona j. r. naučitelj, càrk.-saborski izkušalac, diecezanski fiskus, i duhovn. stola prisědnik.

Kanonik stariji. Preč. g. Ivan Grubišić, st. càrk. senjs. kanonik stariji, càrk. saborski izkušalac i duhovn. stola prisědnik.

Kanonik mladji. Preč. g. Vinko Basletić, st. càrk. senjs. kanonik, càrk. saborski izkušalac i duhovn. stola prisednik.

Prečastni kaptol stolne càrkve modruške.

u **Novom, Bribiru** i **Bakru** stojeći.

U Novom.

Velikog predstavnika: neima.
Čuvara: nejma.
Stolnog jašprišta: nejma.

Namèstnici kanonikah.

G. Antun Mudrovcić, ujedno župe upravitelj.
— Josip Mažuranić, i. g. Ivan Segulja.

U Bribiru.

Pojca: neima.

Mèstri Kanonici.

Preč. g. Ivan kàrst. Strižić, st. càrk. modruš. kanonik, župnik bribirski, i duhovn. stola prisědnik.

Preč. g. Mate Dorić, st. càrk. modruš. kanonik, kotara vinodolskog pod-jašprišt, i pučkih učionah kr. nadziratelj, duhovn. i sl. v. zagr. ssp.

Namèstnici kanonikah.

GG. Mate Hodanić, Ivan Strižić, i Franjo Kombol.

U Bakru.

Štioca: nejma.

Jašprišta bakarskog ili preko-albinskog: nejma.

Mèstar kanonik. Preč. g. Nikomed Mudrovcić, st. càrk. modruš. kanonik, slob. primorsko-tergovačkog grada Bakra župnik, duhovn. i sl. v. križ. ssp.

Namèstnici kanonikah.

G. Nikola Bobus.
— Paskal Zuvicić, ujedno kateketa višjih elementarnih učionah.
GG. Dragutin Kèrtica, Ivan Soić, i Mate Zuvicić.
(*Začastne kanonie jesu izpražnjene.*)

Prečastni kaptol odměne skupne càrkve riečke.

Velikog Predstavnika: nejma.

Jašprišt riečki. Preč. g. Antun Cimiotti, opat s. Jakova kod kola, odm. skupne càrk. riečke jašprišt, i kanonik, prevěrnog slob. primorsko-tèrgovačkog grada Rieke župnik, puč. učion. kr. nadžiratelj, càrk.-saborski izkušalac i duhovn. stola prisědnik.

Ostale kanonie jesu izpražnjene.

Namèstnici kanonikah.

G. Antun Matković.
— Franjo Matejcić, duhovn. stola prisědnik, ujedno riečkog brodarskog zavoda kateketa i propovědnik.
GG. Franjo Sebastiancić, Bonaventura Kèrtica, Ivan Marsanić.
(*Šešt začastnih kanoniah je izpražnjeno.*)

Opatie u nutar biskupie senjske i modruške.

a) u nutar bisk. Senjske.

Opat s. Nikole gačkoga. Preč. g. Mihail Mihić, st. càrk. zagr. kanonik; str. 71.

S. križa od doline senjske. Preč. g. Ivan Medgyessy, opat s. križa od doline senjske, st. càrk. vacovske kanonik-izpovědnik i čongradski jašprišt, slob. um. i mudroljubja doktor i kod sveučil. pešt. mudroljubnog fakulteta sučlan, càrk.-saborski izkušalac, duhov. i više sl. vv. ssp.

Opata s. Dojma nad Senjom: nejma.

Op. s. Jurja mučenika kod Senja: nejma.

b) Modruške.

Opat s. Jurja vojaka i mučenika lisačkoga. Preč. g. Antun Vukasović, st. càrk. zagr. kanonik; str. 72.

Digitized by Google

Biskupski ured, ili s. duhovni stol, za obe biskupie.

Predsědnik: Presvětli g. redoviti biskup, ali častjom stariji kanonik.

Prisědnici: Sva prečastna gospoda kanonici, obiuh biskupiah, i ini na svojem městu ubilježeni.

Fiskus diecezanski. Preč. g. Matia Radočaj, str. 95.

Odvětnik siromakah. Veleč. i veleuč. g. Vinko Mèrzljak, u senjs. bisk. liceu bogoslovja moralnog i pastoralnog, kateketike, càrkvenog blagoročèja, i višjeg učiteljstva j.r. naučitelj, duhovn. i sl. v. varašd. ssp.

Ženidbah i zavětah branitelj. Veleč. i veleuč. g. Luka Petrović, s. bogosl. doktor, u bisk. senjs. liceu kanoničkog prava i càrkvene dogodovštine j. r. naučitelj, sv. obredah městar, ženidbah i zavětah branitelj, duhovn. stola prisědnik, i. c. kr. gimn. senjs. privrěmeni nadstojnik.

Bilježnik. Veleč. g. Mihail Manzoni, duhovnog senjs. stola prisědnik i bilježnik, ujedno presvětloga g. biskupa tajnik i pisarnice bisk. ravnitelj.

Knjigovodja. g. Matia Čop, ujedno presvětlog g. biskupa obrednik.

Lěčnik diecezanski.

Veleuč. g. Božo Klemenčić, medicine doktor, ujedno slob. primorsko-tàrgovačkog grada Senja lěčnik.

Ranarnik diecezanski. g. Josip Šana, ujedno slob. primorsko-tàrgovačkog grada Senja ranarnik.

Licej biskupski.

Ravnitelj. Presvětli g. redoviti biskup.

Podravnitelj. Preč. g. Vinko Parac, str. 95.

Naučitelji bogoslovja.

Preč. i veleuč. g. Vinko Parac, koji gori.
Veleč. i veleuč. g. Vinko Merzljak, — —
Preč. i veleuč. g. Matia Radočaj, — —
Veleč. i veleuč. g. Luka Petrović, — —

C. kr. savoda mudroljubnog naučitelji.

Veleč. i veleuč. g. Antun Sokolić, nauka věre i višjeg odgojenja naučitelj, seminišta mladeži duhovne pod-rektor, č-hsgd.

Veleč. i veleuč. g. Dominik Cimiotti, filologie i obće dogodovštine naučitelj, i u sěministu mladeži duhovne naukah nadstojnik.

Veleč. i veleuč. g. Věnceslav Soić, s. bogosl. doktor, prirodoslovja, gospodarstva poljskoga i prirodopisa naučitelj, seminišta duh. mladeži duhovni otac, i duhovnoga bisk. stola prisědnik.

Veleč. i veleuč. g. Antun Heski, s. bogoslovja doktor, matematike čiste i upotrèbljene naučitèlj.

Veleč. i veleuč. g. Juraj Sikić, s. bogoslovja doktor, umo- i znanoslovja (*logicae i metaphysicae*) i nauka čudorednosti naučitelj.

Veleč. gg. župnici, i njihovi kapelani biskupie senjske.

1). u kotaru senjskom.
(jašprištie senjske).

U Brinju. Andria Trinajstić. — Ivan Pilepić, i Vuk Bičanić, kapelani. — k. 3545, in. 1221.
— *Jablancu*. Mihail Martinčić. — Kapelana město je izpražnjeno. — k. 1610.
— *Jezerani*. Adalbert Kargačin, upravitelj. — k. 1670, in. 2441.
— *Kèrmpotah*. Mihail Katnić. — k. 976.
— *Krasnom*. Josip Korenić. — k. 782.
— *Krivomputu*. Dragutin Vranić. *Njegov naměstnik*: Josip Kutzić. — k. 2239, in. 4.
— *Križevačkom polju*. Ivan Nep. Rosanić. Njegov naměstnik: Ivan Zeunig. — k. 2812.
— *Letincu*. Ivan Šveger. — k. 866.
— *Lukovom*. Ivan Marenci. — k. 579.
— *Prizni*. Petar Mèrzljak, — k. 445.
Kod s. Jurja pri Senju. Ambroz Krišković. — Rok Mèrzljak, kap. — k. 1490, in. 6.
— *s. križa u dolini senjskoj*. Petar Šteiner. — k. 544.
U Senju. Preč. Franjo Cèrnogorčević, str. 95. — Petar Korenić, i Tomislav Sladović, kapelani; Ivan Mikocić, sakrista. — k. 3255. in. 79.
— *Stajnici*. Marko Maks. Geršag. — k. 2181, in. 6.
— *Staromgradu*. Gašpar Jerko. — k. 972.
Na Vratniku. Antun Fabian Krišković. — k. 506, in. 4.

2). u kotaru otočkom.

U Bèrlogu. Andria Kognković. — k. 1010, in. 1875
— *Dabru*. Nikola Czarić. — k. 1019, in. 1742.
— *Kompolju*. Ambroz stariji Brozović. — k. 916.
— *Kosinju dolnjem*. Marko Marković. — Lovro Brajnik, kap. — k. 1859, in. 586.
— *Kosinju gornjem*. Nikola Banić. — Martin Kostrenčić, kap. — k. 1816, in. 1004.
— *Kuterovom*. Nikola Jeličić. — k. 659.
— *Lešću vojničkom*. Juraj Zandonati, **pod-jašprišt**, i duhovn. st. prisědnik. — Šimun Segulja, kap. — k. 2726, in. 4.
— *Otočcu*. Pavao Pobor, izsluženi pod-jašprišt, duhovn. i sl. vv. zagr. i varašd. ssp,, č.hsgd. — Ambroz mladji Brozović, kap. — k. 2072, in. 559.
Na Prozoru. Josip Kružić, upravitelj. — k. 686.
U Ramljanih. Ignacio Vinski. — k. 862, in. 736.
— *Svici*. Hippolit Ivanošić, upravitelj. — k. 668.
— *Sincu*. Franjo Ivić. — Ivan Ivić, kap. — k. 1956, in. 1846.

3). u kotaru gospićkom.
(jašprištie ličko-kàrbavske).

U Bilaju. Matia Skočilić. — k. 892, in. 546.
— *Brušanih*. Pavao Sucić. — k. 812.
— *Budaku*. Mate Pahek. — Manuil Sladović, kap. — k. 1864, 625.

Digitized by Google

U Bužimu. Josip Božičević. — k. 679.

— *Cesarici.* Ivan Štefanić, upravitelj. — k 402.

— *Gospiću.* Preč. Gargur Pančić, lička-krbavski jašprišt, ujedno **pod-jašprišt**, str. 76. — Juraj Maričić, kap. — k. 2048, in. 252.

— *Karlobagu.* Šimun Starčević, duhovn. stola prisědnik. — Antun Ciganić, kap. — k. 1015, in. 8.

— *Lukovom-Šugarju.* Šimun Dadić. — k. 246.

— *Novom u Liki.* Jos. Kataro. — k. 999, in. 1584.

— *Ostarii u Liki.* Gargur Potočnjak. — k. 850, in. 3.

— *Ribniku.* Maksimiljan Zerngollern. — Kapelana město je izpražnjeno. — k. 616, in. 2231.

— *Širokoj-kuli.* Dragutin Perčević, č.hsgd. — k. 1786, in. 644.

— *Smiljanih.* Juraj Kovačević. — Kapelana město je izpražnjeno. — k. 1960, in. 632.

— *Tèrnovcu.* Pavao Pohmajević. — k. 945.

4). u kotaru udbinskom.

U Boričevcu. Nikola Ivčević. — k. 1121, in. 7561.

— *Bruvnom.* Dragutin Vlašić. — k. 361, in. 7015.

— *Gračcu.* Juraj Čor, **pod-jašprišt**, i duhovn. stola prisědnik. — k. 636, in. 2698.

— *Pulanki.* Marko Ivanović, upravitelj. — k. 125, in. 5484.

— *Podlapcu.* Ivan Špiljak. — Njegov naměstnik: Antun Ronker. — k. 1666, in. 3240.

U Ričici. Baltazar Habulin. — k. 1779, in. 524.

Kod s. Mihaila u Lovincu. Petar Kovačić. — Stanko Kostrenčić, kap. — k. 2620, in. 1381.

— *s. Roka u Lovincu.* Vinko Kečkéš. — k. 1377, in. 24.

U Udbini. Preč. Kazimir Gregurinić, stolne cárk. mantov. začastni kanonik. — Kapelana město jest izpražnjeno. — k. 1444, in. 2019.

5). u kotaru perušićkom.

U Aleksinici. Tomislav Banić. — k. 1056.

— *Buniću.* Bartol Kečkéš. — k. 547, in. 3674.

— *Čankih.* Franjo Udina. — k. 551, in. 1021.

— *Kaludjerovcu.* Franjo Jelicić. — k. 410, in. 5952.

— *Korenici.* Antun Ronker, upravitelj. — k. 508, in 5961.

— *Pazarišću dolnjem.* Matia Pančić. — Kapelana město jest izpražnjeno. — k. 1067.

— *Pazarišću gornjem.* Ivan Skočilić. — Fabian Sokolić, kap. — k. 1678.

— *Perušiću.* Veleč. i veleuč. Agrikola Kargačin, **pod-jašprišt**, s. bogosl. doktor i duhovn. stola prisednik. — Josip Šitar, i Feliks Jelicić, kapelani. — k. 4369, in. 641.

— *Zavalju.* Božo Šparožić. — kapelana město je prazno. k. 1379, in. 189.

Veleč. gg. župnici, i njihovi kapelani biskupie modruške.

1). u kotaru vinodolskom
(*jašprištie vinodolske*).

U Bribiru. Preč. Ivan kárst. Strižić, str. 95. — k. 4203.

— *Cirkvenici.* Stanislav Katnić. — Petar Czar, kap. — k. 1850.

— *Driveniku.* August Lapique. — Nikola Dračić, kap. — k. 918.

— *Grižanah.* Preč. Franjo Vrinjanin, st. cárk. senjs. izsluženi kanonik, duhovn. stola prisědnik. — Juraj Antonić, i Matia Vičić, kapelani. — k. 2519.

— *Novom.* Antun Mudrovcić, upravitelj. str. 95. — k. 2176.

Kod s. Jeline u Zagorju. Petar Matejcić. — k. 521.

Na Selcu. Vinko Kombol. — k. 1182.

U Siljevici. Vinko Studenac. — k. 702.

— *Tribalju.* Nikola Kostrenčić. — k. 856.

— *Zagonu.* Jerolim Franić mladji. — k. 659.

2). u kotaru bakarskom.

U Bakru. Preč. Nikomed Mudrovcić, str. 96. — k. 4346, in. 8.

— *Cerniku.* Antun Kukuljan. — k. 942.

— *Doolu.* Juraj Ivancić. — k. 1036.

— *Dragi.* Bernardo Žanić. — k. 1795.

Na Grobniku. Martin Juretić. — Antun Burmaževi, kap. — k. 1988.

Na Hreljinu. Matia Balas, **pod-jašprišt**, pučkih učionah kr. nadziratelj, i duhovn. stola prisědnik. — Vatroslav Bontić, kap. — k. 2708.

— *Jelenju.* Lovro Zezelić, duhovn. stola prisědnik i izsluž. podjašprišt, — Ivan Juricić, kap. — k. 2681, in. 5.

U Kraljevici. (portu regio). Mate Mihicić. — Martin Glasar, i Samuel Jakovčić, kapelani. — k. 1848, in. 7.

— *Kukuljanovom.* Tomislav Katnić. — k. 1949.

— *Martinšcici.* Kajetan Kobler, kap. — k. 21.

Na Praputniku. Ivan Mèrzljak. — Franjo Ljubicić, kap. — k. 1051, in. 3.

Kod s. Barbare u Kostreni. Mate Gherskovič. — Jakov Randić, kap. — k. 976.

— *s. Lucie u Kostreni.* Pavao Viviani, — k. 1799.

Na Tèrsatu. Veleč. i veleuč. Josip Vizner, cárk. pravah doktor i duhovn. st. prisědnik. — k. 1486.

3). u kotaru vèrbovskom.

Na Fužini. Juraj Stipanicić. — Ivan Domian, kap. — k. 1794.

U Lešću (provinc). Pavao Mateša. — Filip Krišković, kap. — k. 1994.

— *Liću.* Matia Brušia. — k. 1355.

— *Lipi.* Josip Bublić. — k. 1146.

— *Lukovdolu.* Antun Kaliman. — Pavao Pobor mladji, i Jos. Pipinić, kapelani. — k. 3446.

Digitized by Google

U Mèrkoplju. Josip Parac. — Augustin Žagar, kap. — k. 2349, in. 71.

Na Plemenitašu. Mate Gèržičić. — k. 821.

U Ravnojgori. Gàrgur Benić. — k. 2125.

Na Vèrbovskom. Adalbert Mariašević, **pod-jašprišt**, i pučkih učionah kr. nadziratelj, duhovn. i sl. v. zagr. ssp. — Juraj Mance, kap. — k. 2043, in. 5153.

4). u kotaru brodskom.

Na Brodu. Stèp. Jelicić, sl. v. zagr. ssp. — Mihail Soić, kap. — k. 1721, in. 4.

U Černomlugu. Juraj Gèržičić. — k. 726.

— *Delnicah.* Nikola Czar, **pod-jašprišt**, i pučkih učionah kr. nadziratelj, duhovn. i sl. v. zagr. ssp. — Ivan Potočnjak, kap. — k. 2380.

— *Divjakih.* Luka Starčević. — k. 1521.

— *Kuželju.* Antun Klarić. — k. 839.

— *Lokvah.* Josip Kargačin, sl. v. zagr. ssp. — Josip Mèrzljak, kap. — k. 1726, in. 2.

— *Moravicah* (*brodskih*). Ivan Justin. — Bartol Kruljac, kap. — k. 2118.

— *Podstenah.* Jos. Marinković, upravitelj. — k. 764.

Pri Turkih. Mihail Burić. — k. 869.

U Zavèršju. Josip Štimac. — k. 855.

5). u kotaru čabarskom.

U Čabru. Stèpan Brovet, izsluženi podjašprišt, duhovn. i sl. v. varašd. ssp., č.hsg-zgs- i fvd. d. — Antun Žagar, kap. — k. 1339.

— *Gerovom.* Juraj Kvaternik, **pod-jašprišt**, i pučkih učionah kr. nadziratelj, duhovn. i sl. vv. zagr., križev. i varašd. ssp., č.hsg- i zgs-d. — k. 1516.

Na Hribu. Blaž Wolf. — k. 539. — Matia Segulja, kap. u *Razlogah* — k. 474.

— *Plešcih.* Vinko Štiglić. — k. 1151.

U Prezidu. Juraj Justić. — k. 1444.

— *Tèrstju.* Franjo Mihić, — Antun Muhvić, kap. — k. 1154.

6). u kotaru riečkom.
(jašprištie riečke).

U Rieci (*Fiume*). Preč. Antun Cimiotti, **jašprišt**, str. 95. — Ivan Mihić, propovědnik. Josip Poglaien, Ivan Klesković, i Antun Dobrovac, kapelani. — k. 11,089, in. 515.

— *Drenovi.* Ivan Cavetko. — k. 571.

7). u kotaru ogulinskom.
(jašprištie modruške).

U Čerovniku. Matia Barac, upravitelj. — k. 1236, in. 261.

— *Drežniku.* Lovro Heski. — k. 2414, in. 1271.

— *Generalskomstolu.* Stèpan Sarkotić. — Kapelana mèsto je prazno. — k. 1649, in. 10.

— *Ledenicah.* Vinko Maričić. — Mihail Kombol, kap. — k. 1249.

— *Modrušu.* Ivan Karšul, č.hsgd. — Josip Kargačin mladji, kap. — k. 1483, in. 8.

— *Munjavi* (*Josephsthal*). Mihail Maradin. — Franjo Sebalja, kap. — k. 1490, in. 23.

— *Ogulinu.* Vinko Žanić, **pod-jašprišt**, i duhovnoga stola prisědnik. — Ivan Žanić, i Antun Krišković, kapelani. — k. 3549, in. 454.

Na Oštarijah. Antun Kreger. — Dragutin Božić, kap, — 2389, in. 305.

— *Ottoku.* Mate Matasić, č.hsgd. — k. 626, in. 2421.

— *Plaškom.* Antun Celigoj, upravitelj. — k. 151, in. 5398.

U Rakovici. Juraj Radočaj. — Mate Cvetanović, kap. — k. 2026, in. 1402.

— *Saborskom.* Nikola Protulipac. — k. 780, in. 630.

— *Tèržicu.* Franjo Plentaj. — k. 569. in. 1136.

— *Totunju.* Antun Škiljan. — Ivan Ligatić, kap. — k. 2444, in. 10.

— *Vagancu.* Josip Saitz. — Kapelana mèsto je prazno. — k. 1131, in. 2219.

— *Zagorju.* Mate Kombol. — 1426, in. 4.

8). u kotaru slunjskom.

U Blagaju. Josip Tomljanović. — k. 674.

— *Cvitoviću.* Josip Vikičnik. — k. 2020, in. 431.

— *Ladjevcu.* Nikola Zitz. — Jakov Žagar, kap. — k. 2631, in. 1900.

— *Maljevcù.* Valentin Bedjanić. — k. 30.

— *Periasnici.* Josip Ligatić. — k. 529, in. 3474.

— *Slunju.* Jerolim Pleše, **pod-jašprišt**, i duhovn. stola prisědnik. — Mijo Juretić, kap. — k. 2215, in. 401.

— *Valiselu.* Lavoslav Novak. — Kapelana mèsto je prazno. — k. 2226, in. 1669.

GG. izsluženi župnici, s penziom u stališ mira postavljeni.

Basletić Ivan, izsl. župnik cesarički, stoji u Bagu.
Cesarović Ant. « « bruvnački, « « Cresu.
Filinić Ivan, « « podstenski, « « . . . . .
Grubelić Petar, « « rakovički, « « Senju.
Janušić Josip, « « kaludjerovački « « «
Kaliman Pavao, « « lukovdolski, i sl. v. zagr. ssp., stanuje u Bribiru.

Segulja Filip. izsl. žup. gračački, stoji u Novom.
Skalabrini Tomo, « « dolski, « « Bakarcu.
Supicić Vinko, « « stajnički, « « Zadru.
Varglien Feliks, « « zagorski, « « Kraljevici.

Juretić Filip, izslušeni kapelan oštarijski, stanuje na Grobniku.

Digitized by Google

GG. svetjenici, kod učiteljstva naměštjeni, i ini izvan duhovnog pastirstva postavljeni.

Kombol Gašpar, kr. ravnitelj
Morassi Franjo, naučitelj kod kr. gimn.
Šrok Franjo, « « riečke,
Pobor Simun, « « kako dolě.
Rubeša Andria. « «

Barac Rok, kateketa i propovědnik
Sabljak Stěpan, hum. II. tečaja.
Matić Tomo, « I. «
Petrović Tomo, gram. IV. «
Sladović Franjo, « III. «
Kargačin Věncesl. « II. «
Zitz Antun, « I. «

naučitelji kod c. kr. gimn. senjske.

Bačić Ivan, kateketa učione děvojačke u samostanu duvnah reda s. Benka u Rieci, ujedno istog samostana kapelan.

Balas Ivan, izsluženi kateketa višje elementarne bakarske učione.

Safić Mihail, višje elementarne učione u Rieci ravnitelj, kako dolě.

GG. svetjenici izvan biskupie stanujući.

Rossić Juraj, sl. konjaničkog puka grofa Nostitza kapelan vojnički.

Sičić Adam, u Beču.

Sěminište biskupsko sv. Franje seraf. u Senju.

Rektor. preč. g. Vinko Parac, str. 74.
Pod-Rektor. g. Antun Sokolić, str. 97.
Otac duhovni. g. Věnceslav Soić, str. 98.
Nadstojnik naukah. g. Dom. Cimiotti, str. 98.

Duhovna Mladež.

GG. Bogoslovi IV. tečaja.
Mikšić Vojtěh.
Potočnjak Ivan
Sabljić Matia.

GG. bogoslovi III. tečaja.
Ferenc Franjo.
Martinčić Vinko.
Palević Dragutin,
Radočaj Ivan.
Trapulini Mate.
Žanić Ivan.

GG. bogoslovi tečaja II.
Balas Ivan.
Hostnig Franjo.
Majanović Maks.
Matošec Antun.
Pleše Božo.
Pleše Ferdin.
Radočaj Engelbert.
Verbanić Petar.

GG. bogoslovi tečaja I.
Agnesy Maksimil.
Jelaušek Antun.
Radočaj Petar.
Segulja Pavao.
Skrobonja Antun.

U glavnom seminišću peštanskom.
g. Starčević Antun, i
g. Vrdoljak Petar, *bogoslovi tečaja I.*

Broj kat. kaludjerah po samostanih.

a) u biskupii senjskoj:

Kapucinah čuvarstva horvatskoga s. kralja Stěpana *u Karlobagu* ima 6

b) u biskupii modruškoj.

Kaludjerah reda s. Franje, dèržave s. križa primorsko-hàrvatske *na Tèrsatu* ima 21
Kapucinah čuvarstva hàrvatskoga s. kralja Stěpana *u Rieci* ima 21
Duvnah reda s. Benka *u Rieci* ima 23

Ukupno dakle 71

Slavna biskupia križevačka, obreda gàrčkoga katolikah.

Biskup: Presvětli i prečastni g. Gavril Smičiklas, *str. 67.*

Prečastni kaptol stolne càrkve gk. križevačke.

Velikog Predstavnika město jest izpražnjeno.

Stioc. Preč. g. Marko Badovinac, stolne càrkve križevačke štioc i kanonik, duhovn. i sl. v. križev. ssp.

Pojca město je prazno.

Čuvar. Preč. g Janko Goleš, stolne càrk. križev. čuvar i kanonik, sěmeništa gk. zagrebačkoga rektor, i dušah gàrčko-katoličkih po kotaru zagr. duhovni pastir, duhovn. i sl. vv. križ., varašd. i srěm. ssp., č-hsg- i zgs-d.

Digitized by Google

Biskupski ured, ili s. duhovni stol.

Predsědnik: Presvětli g. redoviti biskup.
Prisědnici: Sva prečastna gospoda kanonici.

Bilježnik. G. Petar Stilć, ujedno presvětl. g. biskupa tajnik, cárk. pravah doktor, i sl. v. križ. ssp.

Opata s. Lěpe (Pulcheriae) križevačke mesto je prazno.

Veleč. gg. župnici, i njihovi kapelani biskupie gk. križevačke.

1). u varmedji križevačkoj.

U Križevcu kod stolne cárkve pod naslovom presv. Trojstva. Nikola Nikolić, upravitelj. — gk. 132.

2). u varmedji zagrebačkoj.

U Zagrebu i kotaru zagrebskom. Preč. Janko Goleš, str. 106. — gk. 72.

3). u generalatu varašdinskom.

U Pisanici. Tadia Šajatović. — gk. 52.

4). u generalatu karlovačkom, *i kotaru žumberačkom.*

U Radatoviću. Gavril Boić, **pod-jašprist**, č-hsgd. — Jankó Bubanović, uprav. — gk. 1347.
— *Dragi.* Janko Predović, sl. v. križ. ssp. — gk. 416.
— *Kaštu.* Vasilj Terbojević, upravitelj. — gk. 502.
— *Sošicah.* Danilo Gajski, ujedno kateketa městne elementarne učione. — gk. 969.
— *Měrzlompolju.* Tomo Vidović, upravitelj, ujedno městne elementarne učione kateketa. — 924.
— *Pečnom.* Ivan Sajatović, upravitelj, ujedno městne elementarne učione kateketa. — gk. 758.
— *Stojdragi.* Vasilj Bratelj. — gk. 211.
— *Grabru.* Marko Raić. — gk. 436.

U Dalmacii.

Naměstnik biskupski. Preč. g. Vasilj Poturičić, naměstnik zvanjski biskupski po Dalmacii, ujedno župnik u Kriškah.

5). u kotaru děrniškom.

U Kriškah. Preč. Vasilj Poturičić, kako gore. — Kapelana město je prazno. — gk. 259.
— *Balkah.* Ilia Cvetišić, upravitelj. — gk. 213.

6). u kotaru senjskom.

U Věrlikah. Juraj Smičiklas, upravitelj. — gk. 128.

7). u Zadru.

Veleč. Konstantin Bukvić, gradjanski i vojnički kapelan po Dalmacii.

Naměstničtvo osěčko.

Naměstnik biskupski. Preč. g. Vasilj Bubanović, naměstnik zvanjski biskupski po Slavonii i Bački, iliti osěčki.

Pod-jašprista město je prazno.

8). u varmedji srěmskoj.

U Šidu. Preč. Vasilj Bubanović, koi gore. — gk. 647.
— *Petrovcih.* Vasilj Luskanci, upravitelj. — gk. 510.

9). u varmedji bačkoj.

U Novom Sadu. Marko Gajski, upravitelj. — Marko Stanić, kap. — gk. 473.
— *Kucuri.* Juraj Šoš. — Janko Malić, kap. — gk. 2333.
— *Keresturu.* Janko Gvoždjak. — Vasilj Doktorović, kap. — gk. 3869.

Sěminište duhovne mladeži biskupie križevačke u Zagrebu.

Rektor. Prečastni g. Janko Goleš, stolne cárkve križ. kanonik, str. 106.

Pod-rektor. mnogoč. g. Pavao Bratelj, sl. biskupie križevačke svetjenik.

Duhovna mladež.

Izučeni bogoslou.

G. Janko Sanić.

GG. bogoslovi:

Hranilović Vladimir,	III.	teč.
Gajski Vladimir,	II.	«
Predoević Vladimir,	«	«
Šooš Neboslav,	«	«
Bastašić Neboslav,	I.	«
Dragelj Vladimir,	«	«

Mudroljub II. tečaja.

G. Smiljanić Janko.

Ostali pitomci u světskoj odéći.

Mudroljubi I. tečaja.

G. Garapić Danilo.
— Haralović Miroslav.
— Laboš Andria.

Učenici humaniteta.

Boić Ilia,	II.	tečaja.
Goleš Vladimir,	«	«
Grajcar Janko,	«	«
Rašić Danilo,	«	«
Latković Franjo,	I.	«

Grammatike.

Opačić Sava, IV. tečaja.
Heraković Vladimir, II. tečaja.

Digitized by Google

Slavna biskupia bosanska ili djakovačka i srěmska.

Biskup: Presvětli i prečastni g. Josip Kuković, *str. 68*.

Prečastni kaptol stolne càrkve bosanske ili djakovačke.

Veliki predstavnik. Presvětli i prečastni g. Ivan Matizović, kako gore na str. 69.

Štioc. Preč. g. Stanislav Sokolić, st. càrk. bos. ili djakov. štioc i kanonik, slob. um. i mudroljubja doktor, duhovn. i sl. vv. požež., srěm. i věrov. ssp., jubil. svetjenik.

Pojac. Preč. g. Nikola Pinterović, st. càrk. bos. ili djakov. pojac i kanonik, duhovn. i sl. vv. požež., srěm. i věrov. ssp.

Čuvar. Preč. g. Dragutin Pavić, opat b.d. M. biharske, st. càrk. bos. ili djakov. čuvar i kanonik, duhovnoga stola, i sl. vv. bačke i bodrož. zakonito sjedinjenih, zatěm križev., srěm, i věrov. ssp.

Arcidjakon stolni. Preč. g. Pavao Filipović, st. càrk. bos. ili djakov. kanonik-izpovednik i stolni arcidjakon, duhovn. i sl. vv. srěm. i věrov. ssp.

Meštar kanonik starji. Preč. g. Josip Matić, str. 75.

Meštri kanonici mladji.

Preč. g. Martin Komendo, st. càrk. bos. ili djakov. kanonik bogoslovac, s. bogoslovja doktor, i u liceu bisk. djakovač. nauka bogoslovnog, zatim dogmatike i polemike bogosl. j. r. naučitelj, duhovn. i sl. v. srěm. ssp.

Preč. g. Ivan Rastović, predstavnik s. Augustina pečujskoga, st. càrk. bos. ili djakov. kanonik, sěmeništa mladeži duhovne rektor, duhovn. stola, i sl. vv. bač. i bodr. zakonito sjedinjenih, zatim srěm. i věrov. ssp., č.hsgd.

Arcidjakoni izvan kaptola.

Brodski. Preč. g. Tomo Porčić, predstavnik b.d.M. od Aiske ili Očke, arcidjak. brodski, s. bogoslovja bakalaur, duhovn. i sl. v. srěm. ssp., ujedno povlastj. grada Broda župnik.

Dolnjeg Srěma. Preč. g. Antun Mihalić, dolnjeg Srěma arcidjakon, s. bogosl. doktor i fakulteta bogosl. kod kr. sveučilišta pešt. član sborni, duhovnoga st. prisědnik, i tvrdjave petrovarad. župnik.

Gornjeg Srěma. Preč. g. Josip Kal. Mihalić, arcidjakon, gornjeg Srěma, pučkih učionah kr. nadziratelj, duhovn. i sl. v. srěm. ssp., ujedno župnik u Sotu.

Začastni kanonici.

Preč. g. Antun Gavrančić, st. càrk. bosanske ili djakovačke začastni kanonik, župnik sibinjski, i sl. v. požež. ssp.

Preč. g. Bartol Smiloević, st. càrk. bos. ili djakov. začastni kanonik, kotara kopaničkog pod-arcidjakon, duhovn. stola prisědnik i càrkve babinogredačke župnik.

Preč. g. Matia Mihaljević, st. càrk. bos. ili djakov. začast. kanonik, slob. um., mudroljubja i s bogosl. doktor, kotara djakov. pod-arcidjakon, i pučkih učionah kr. nadziratelj, fiškus diecezanski, bisk varoši Djakova župnik i onděšnje višje element. učioneravnatelj, duhovn. i sl. vv. srěm. i věrov. ssp

Preč. g. Franjo Šav. Peterka, st. càrk. bos. ili djakov. začast kanonik, i župnik bošnjački.

Preč. g. Martin Vice, st. càrk. bos. ili djakov. začast. kanonik, varoši Rume župnik i onděšnje višje elem. učione ravnatelj, sl. vv. križ. i srěm. ssp.

Preč. g. Josip Ivanić, st. càrk. bos. ili djakov. začast. kanonik, župnik ivankovačkii sl. v. srěm. ssp.

Opatie i predstavničtva u kotaru biskupie djakovačke i srěmske.

Opat b.d.M. od gore petrovaradinske. Presvětli g. Ivan Matizović, *koi gorě.*

Opat presv. Trojstva od Petrovaradina. Preč. g. Ivan Krizmanić, str. 82.

B.d.M. od Kopan-Monostora u Srěmu. Preč. g. Antun Egyed, opat b.d.M. od Koppan-Monostora, kotara földvarskoga pod-arcidjak. i varošice istoga imena župnik, puèk. učionah kr. nadziratelj, učenog magj. društva član, i sl. vv. toln. i baranj. ssp.

B.d.M. od Illde. Preč. g. Ivan Ignacio Vagner, opat b.d.M. od Illde, župnik u Nagy Lángu, i sl. v. stol nobčogr ssp.

Opatah: s. Kate šarengradske; s. Dimitrie srěmskog; zatim od Kolbana, inače Koblana u Slavonii, *neima*.

Predstavnik s. Ladislava od Zemuna (*Semlina*). Preč. g. Josip Celčić, predstavnik s. Ladislava zemunskog, kotara mitrovačkog pod-arcidjak. i pučkih učionah kr. nadziratelj, stapske varoši Mitrovice župnik, i sl. v. srěm. ssp.

Predstavnikah s. duha od Monostora; i s. Irinca srěmskog, neima.

Digitized by Google

Biskupski ured, iliti s. duhovni stol.

Predsědnik. Presvětli g. redoviti biskup.

Prisědnici.

Sva prečastna gospoda kanonici i zvanjski arcidjakoni. — Zatim

Preč. g. Kuzman Drenovac, predstavnik od Magdolina iliti s. M. Mandaléne, povlastj. vojn. grada zemuna župnik, kr. cenzor i preglèdatelj knjigah, duhovnoga i sl. v. srèm. ssp.

Preč. g. Bartol Smiloševič, str. 109.

Preč. g. Matia Mihaljević, str. 109.

Veleč. g. Adam Filipović od Heldenthala, župnik gorjanski, duhovnoga i sl. v. srèm. ssp.

Veleč. g. Stěpan Žitvaj, župnik Semelački, duhovnoga i sl. v. srèm. ssp., č.hsgd.

Veleč. g. Matia Gergjany, župnik piškorevački, duhovnoga i sl. vv. srèm. i vèrov. ssp., č-hsgd.

Veleč. g. Stěpan Bartolović, župnik kopanički, càrk. pravah doktor i sl. sbora pravnoga kod sveučilišta pešt. sučlan, duhovn. stola prisèdnik.

Veleč. g. Franjo Mertz, duhovn. djakov. stola prisědnik, bilježnik i arkivar, ujedno presvětlog g. bisk. tajnik, sl. v. srèm. ssp.

Fiskus diecezanski.

Preč. g. Matia Mihaljević, koi gore.

Ženidbah i zavětah branitelj. Preč. g. Martin Komendo, str. 110.

Bilježnik. g. Franjo Mertz, koi gore.

Odvětnik siromakah. Veleč. i veleuč. g. Pavao Obrovac, s. bogosl. doktor, càrkvene dogodovštine i kanoničkog prava j.r. naučitelj, odvětnik siromakah i zakleti kaptola bilježnik, càrk.-saborski izpitalac, i sl. vv. srèm. i vèrov. ssp., č.hsgd.

Aktuar i knjigovodja. G. Antun Zviršitz, duhovn. djakov. st. aktuar i knjigovodja, ujedno Njih presvětlosti g. biskupa obrednik.

Pisari: g. Ilia Dragoević, } st. càrk. djakovačke
— Ivan Maljevac, } prevendari.

Lěčnik uredni.

G. Juraj Mosbauer, medic. doktor.

Dvoranici càrkveni presvětl. g. biskupa.

Tajnik. G. Franjo Mertz, koi gore.

Obrednik. G. Antun Zviršitz, koi gore.

Kapelana pridvornog neima.

Licej biskupski.

Ravnatelj. Presvětli g. redoviti biskup.

Pod-ravnatelj. Preč. g. Josip Matić, str. 75.

Naučitelji bogoslovja.

Preč. i veleuč. g. Martin Komendo, str. 110.

Veleč. i veleuč. g. Pavao Obrovac, koi gore.

Veleč. i veleuč. g. Jerolim Andrić, slob. um., mudroljubja i s. bogosl. doktor, bogoslovja moralnog i pastoralnog, i učiteljstva j.r., zatim jezika i literature magj. naučitelj, càrk.-saborski izpitalac, i sl. vv. srèm. i vèrov. ssp., č.hsgd.

Veleč. i veleuč. g. Jakov Hegedušević, slob. um. i i mudroljubja doktor, iztočnih jezikah i s. pisma starog i novog zakona j. r. naučitelj, càrk.-saborski izpitalac, i sl. v., vèrov. ssp., č.hsgd.

Naučitelji mudroljubja.

Veleč. i veleuč. g. Matia Vukmanić, propovědnik i nauka věre naučitelj, ujedno sěmeništa mladeži duhovne pod-rektor, i duhovni otac.

Veleč. i veleuč. g. Josip Štrosmajer, slob. um., mudrolj. i s. bogosl. doktor, prirodoslovja, gospodarst. poljskoga, matematike, i pragm. ug. dogodovštine naučitelj, nadstojnik naukah, i sl. v. vèrov. ssp., č.hsgd.

Veleč. i veleuč. g. Mato Topalović, umo- i snanoslovja, nauka čudorednosti, i obće dogodovštine naučitelj, te u sěmeništu mlad. duhovne naukah, nadstojnik, č.hsgd.

Nadarenici (praebendati) stolne càrk. djakovačke.

GG. Ilia Dragoević i Ivan Maljevac, koi gore.

Ravnitelj pěvališta. G. Adam Rüttiger.

Veleč. gg. župnici, i njihovi kapelani biskupie djakovačke.

1). u kotaru djakovačkom.
(*arcidjakonstva stolna*).

Djakovački. Preč. Matia Mihaljević, **pod-arcidjakon**, str. 109. — Stěp. Marković, i Juraj Malahovski, kapelani. — k. 4205, in. 26.

Drenjanski. Stěpan Jesenković, sl. v. srèm. ssp., č.hsgd. — Adalb. Knezević, kap. — k. 2846, in. 912.

Gorjanski. Adam Filipović od Heldenthala, koi gore. — Ivan Matievac, kap. — k. 2093.

Piškorevački. Matia Gergjan, koi gore. — Antun Kozjak, kap. — k. 3095.

Punitovački. Matia Zubanović, sl vv. srèm. i vèrov. ssp. — Antun Adamović, kap. — k. 1758, in. 84.

Semelački. Stěpan Žitvaj, koi gore. — Věkoslav Movrin, i Antun Matić, kapelani. — k. 3321, in. 901.

Těrnavski. Antun Kellner. — Franjo Taglieber, kap. — k. 1274, in. 847.

Varoški. Antun Sabolović, č-hsgd. — k. 906, in. 1555.

Digitized by Google

Vèrbički. Josip Šticinger. — Josip Jagodic, kap. — k. 2957, in. 24.

2). u kotaru osečkom.

Almaški. Franjo Perakić, sl. vv. srěm. i věrov ssp. — k. 690, in. 113.

Daljski. Martin Benaković, sl. vv. srěm. i věrov. ssp. — k. 1143, in. 5592.

Dolnjo-varoški, osečki. Josip Janković, sl. vv. srěm. i věrov. ssp. — Marko Gjelatović, č.hsgd., i Marko Nikolić, kapelani. — k. 3595, in. 3842.

Gornjo-varoški, -osečki. Adam Sukić, **pod-arcidjakon,** puèk. učion. kr. nadziratelj, i sl. v. věrov. ssp. — Ivan Lukačević, i Juraj Tordinac, kapelani. — k. 6178, i 970.

Osečki, u tvàrdjavi. Ivan Jozepac, sl. vv. srěm. i věrov. ssp. — Stanislav Ovničević, upravitelj u duhovnih. — Franjo Dreher, i Antun Ittlinger, kapelani. — k. 2177, in. 1511.

Sarvaški. Bogimir Gutmann, upravitelj. — k. 1141, in. 1952.

3). u kotaru kopaničkom.

Andrievački. Lovro Oliva. — k. 2409, in. 18.

Babinogredski. Preč. Bartol Smiljević, **pod-arcidjakon,** str. 109. — Kristoslav Goci, i Dragutin Toma, kapelani. — k. 4936, in. 43.

Gundinački. Gavril Söjtöry, sl. v. srěm. ssp. — k. 2275, in. 37.

Kopanički. Stěpan Bartolović, str. 111. — k. 3184, in. 3.

Sekirevački. Stěp. Szakaly, sl. v. věrov. ssp. — Dragutin Tunić, kap. — k. 2172. in. 21.

Svilajski. Franjo Markovac. — k. 1562, in. 11.

Vèrpoljački. Ivan kàrst. Petras, sl. v. srěm. ssp. — Josip Rakitić, kap. — k. 3071, in. 47.

4). u kotaru brodskom
(arcidjakonstva brodska).

Brodski. Preč. Tomo Porčić, str. 109. — Franjo Oršolić i Petar Brašnić, kapelani. — k. 3723, in. 270.

Garčinski. Josip Vranješević. — k. 1579, in. 345.

Kanižki. Ivan Nep. Oswald. — k. 1119.

Klakarjevački. Janko Plepelić. — Pavao Andrić, kap. — k. 1994.

Odvorački. Stěpan Gavrančić. sl. v. věrov. ssp. — k. 1720.

Oprisavački. Matia Lukačić. — k. 1360, in. 130.

Podcerkavjački. Valentin Vukasović. — Věkoslav Kozjak, kap. — k. 1719, in. 77.

Podvinjski. Ivan Šmolcinger. — k. 1268, in. 6.

Sibinjski. Preč. Antun Gavrančić, str. 109. — Antun Čović, kap. — k. 1879, in. 144.

Slobodnički. Matia Vukasović. — k. 1063.

Šumetjski. Antun Cvitić, upravitelj. — k. 814, in. 27.

Tèrnjanski. Marko Topalović, **pod-arcidjakon,** č.hsgd. — k. 1780, in. 802.

5). u kotaru vinkovačkom
(arcidjakonstva gornjeg Srěma).

Bošnjački. Preč. Franjo Peterka, str. 110. Josip Fellia, kap. — k. 2920, in. 165.

Cernanski. Šimun Lipošćak. — Tomo Bogutovac, kap. — k. 1687, in. 97.

U Gradištu. Veleč. i veleuč Andria Šumanovac, s. bogosl. doktor, i sl. v. srěm. ssp. — k. 2491, in. 61.

Ivankovačk. Preč. Josip Ivanić, str. 110. Adam Bobić, kap. — k. 2547. in. 20.

Jarminski. Dragutin Hartl, sl. vv. srěm. i věrov. ssp. — k. 867, in. 464.

Komletinački. Šimun Gjokić. — k. 1773, in. 34.

Nemački. Marko Babić. — Ivan Kolloseus, kap. — k. 2387, in. 1052.

Nuštarski. Ivan Zuznig, sl. vv. požeš. srěm. i věrov. ssp. — Marko Hummel, kap. — k. 1731, in. 2069.

Otočki. Mate Umljenović. — Jakov Marjanović, kap. — k. 2660, in. 60.

Privlački. Ignacio Kolarević. — k. 1424, in. 20.

Retkovački. Otac Ivan Vuičić, svetjenik reda s. Franje presv. Odkupitelja u Dalmacii; upravitelj. — k. 1481, in. 16.

Tordinački. Aleksa Prevdigo, sl. v. věrov. ssp. — k. 1330, in. 4161.

Vinkovacki. Preč. g. Ivan Lauš, predstavnik s Juraja mučenika od Varadina, **pod-arcidjak.** i puèk. učionah kr. nadziratelj, štapske varoši Viukovcev župnik, i sl. vv. srěm. i věrov. ssp. — Franjo Božić, i Ivan Enckeš, kapelani. — k. 3504, in. 1950.

Županjski. Věkoslav Marićić, upravitelj. — Stěpan Španić, kap. — k. 3360, in. 147.

6). u kotaru tovarničkom.

Berački. Antun Poslavski, sl. vv. srěm. i věrov. ssp. — k. 1138, in. 1206.

Gibarački. Mirko Vice, upravitelj. — k. 810, in. 48.

Iločki. Otac Adalb. Horvat, upravitelj, samostana s. Franje gvardian. — k. 3351, in. 2593.

Jankovački. Matia Vojvodić, sl. v. srěm. ssp. — Ljudevit Götzer, kap. — k. 2329, in. 1552.

Kukojevački. Marko Andrašević, sl. vv. srěm. i zakonito sjedinj. bač. i bodrog. ssp. — Adam Borovac kap. — k. 3548, in. 7392.

Lovaski. Pavao Gjukić, sl. v. srěm. ssp. — k. 1330, in. 766.

Novački. Mirko Bokonjić. — 936, in. 17.

Sotski. Preč. Josip kal. Mihalić, **arcidjakon,** str. 110. — k. 1068, in. 4903.

Sotinski. Jakov Muravić, sl. v. srěm. ssp. — Jakov Vorgić, kap. — k. 1261. in. 626.

Šarengradski. Otac Petar Smoljanović, upravitelj, samostana reda s. Franje gvardian. — k. 936, in. 208.

Tovarnički. Veleč. i veleuč. Juraj Matizović, slob. um. mudroljubja, i càrkv. prava doktor, sl. v. srěm. ssp. — Nikola Ergotić, kap. — k. 2836. in. 900.

Vukovarski. Otac Kajo Agjić, upravitelj, samostana reda s. Franje gvardian. — k. 3894, in. 3655.

7). u kotaru mitrovičkom
(arcidjakonstva dolnjeg Srěma).

Golubinački. Ilia Barić. — k. 1194, in. 15,642.

Hèrtkovački. Pavao Gjotić. — Šišman Emanović, kap. — k. 1415, in. 3835.

Digitized by Google

Indijski. Jakov Harča, sl. vv. križ. i srěm, ssp. — k. 1054, in. 1641.

Iriški. Stěpan Krasnik, sl. v. srěm. ssp. — k. 859, in. 7996.

Mitrovički. Preč. Josip Celčić, **pod-arcidjakon**, str. 110. — Šišman Emanović, i Danilo Palman, kapelani. — k. 2338, in. 16,181.

Nikinački. Josip Jelić. — k. 888, in. 10,592.

Novo-banovački. Antun Benak. — k. 405, in. 7977.

Rumski. Preč. Martin Vice, str. 110. — Ignacio Kesegić, i Vid Požgaj, kapelani. — k. 4331, in. 11,058.

Zemunski. Preč. Kuzman Drenovac, str. 111. Stěpan Marjanović, i Josip Heim, kapelani. — k. 3618, in. 12,001.

8). u kotaru posavskom.

Drenovački. Josip Kellek, **pod-arcidjakon.** — Ant. Bošnjaković, kap. — k 2230, in. 34.

Lipovački. Nikola Vuiković, upravitelj. — k. 1267, in. 760.

Morovički. Matia Ujváry, upravitelj. — k. 940, in. 5759.

Račinovački. Vatroslav Jaranji, i Stěpan Kermelić, upravitelji. — k. 3057, in. 1386.

Rajevoselski. Autun Péterfy. — Antun Valovski, kap. — k. 1353, in. 112.

Vèrbanjski. Josip Šveher. k. 1423, in. 61.

9). u kotaru petrovaradinskom.

Čerevíću. Lavoslav Karlović, upravitelj. — k. 486, in. 4230.

Kamenički. Franjo Šimoković, sl. v. srěm. ssp. — k. 797, in. 2512.

Karlovački. Ivan Filipan, **pod-arcidjakon** i pučkih učionah kr. nadziratelj, sl. v. srěm. ssp. — Tomo Ilakovac, kap. — k. 1040, in. 4508.

Petrovaradinski, u dolini Ljudevita. Gašpar Radić. — k. 1712, in. 41.

Petrovaradinski, u dolini Roka. Franjo Milinković. — — k. 1185, in. 1190.

Petrovaradinski, u tvàrdjavi. Preč. Antun Mihalić, str. 109. — Petar Domašinović, i Bartol Lešić, kapelani. — k. 348, in. 18.

Slankamenski. Ivan Molnar, sl. v. toront. ssp. — Matia Požežanac, kap. — k. 2027, in. 8740.

GG. Svetjenici, izvan duhovnoga pastirstva postavljeni.

Sebastianović Franjo, kod c. kr. gimn. vinkovačke nauka věre naučitelj, kateketa, i propovědnik, sl. vv. srěm. i věrov. ssp.

Bolthauser Blaž, svetj. biskupie zagr. str. 91.

Ferber Ivan, kapelan vojn. kod sl. pěš. puka nj. c. visosti nadvojvode Leopolda Lud. br. 53.

Polzer Ivan, kapelan vojnički tvàrdjave brodske.

Sabolić Antun, kapelan vojn. kod sl. konjaničkog puka nj. vel. cara rus. br. 9.

Turković Franjo, presvětl. g. grofa Petra Pejačevića pridvorni kapelan u Rětfali.

GG. Nemoćnici.

Bosančić Josip, izsluženi župnik nuštarski, stanuje u Djakovu u kući nemoćnikah.

Gjermić Adam, izsl. prebendar, stanuje u Dalju.

Golub Ivan, izsl. župnik šumetjski.

Mataković Adam, stanuje u Pečuhu.

Neupár Mate, izsl. upravitelj beračći, sl. v. srěm. ssp.

Šmolcinger Josip, izsl. župnik lipovački.

Vuksanić Martin, izsl. župnik klakarjevački, stanuje u Brodu.

GG. poglavari sěminišta duhovne mladeži biskupie djakov. i srěmske.

Rektor. Preč. Ivan Rastović, str. 110.

Pod-rektor, i duhovni otac. Matia Vukmanić, str. 111.

Nadstojnici naukah.

Josip Štrosmajer i Matia Topalović, str. 112.

Digitized by Google

Visoka světska dostojanstva

kraljevinah

Ugarske, Hàrvatske i Slavonske.

Nadvornik, i kraljevski naměstnik.

Prejasni carević, ugarski i češki kraljević, i nadvojvoda Austrie, GOSPODIN JOSIP ANTUN, zlatnoga runa vitez, i sjajnih redovah s. Stěpana, kralja apoštolskoga, kraljevsko-prus. càrnoga orla, i carsko-brasiljskoga od južnog kàrsta velekàrstnik, kraljevine Ugarske NADVORNIK, i kraljevski NAMÈSTNIK, te glavni iste kraljevine vojvoda, župan i sudac Jazigah i Kumanah, carsko-kraljevski general-feldmaršal, dvěh konjaničkih ugarskih pukovah pukovnik i vlastnik, zakonito sjedinjenih varmedjah Pešt., Pilíš. i Solt. veliki i věkoviti župan, preuzvišenog kralj. ugarskog naměstničtva, te preuzv. stola sedmorice PREDSÈDNIK.

Dàržavni sudac.

G. Juraj grof Majláth Székheljski, sjajnoga reda s. Stěp. kralja apošt. velekàrstnik, nj. c. k. ap. Velič. pravi tajni, i kod preuzv. kr. ug. naměstničtva savětnik, dàržavni i kod preuzv. stola sedmorice sudac, sl. varmedje hontske veliki župan.

Bana kraljevinah Dalmacie, Hàrvatske i Slavonske: neima.

Banske časti naměstnik. G. Juraj Haulik Váralljski, biskup zagrebački, str. 68.

Veliki kr. Tovarnik (tavernik). G. Gavrilo grof Keglević Buzinski, sj. reda s. Stěp. kralja apošt. kommendator, nj. c. k. ap. Velič. kommornik, pravi tajni, i kod preuzv. kr. ug. naměstničtva savětnik, po kraljevini ugarskoj veliki kr. tovarnik, kod preuzv. stola sedmorice sudac, te sl. varmedje novogradske veliki župan.

Veliki kr. posteljnik. G. Mihail grof od Nádasda, věkoviti zemlje Fogaraške gospodar, sl. varm. komorn. věkoviti župan, sjaj. reda s. Stěp. kralja ap. velekàrstnik, i kr. poljskoga od bělog orla vitez, nj. c. k. ap. Velič. komornik i pravi tajni savětnik, dàržavni i konferencialni ministar, po kraljevini ugarskoj veliki kr. posteljnik.

Veliki kr. Dvornik. G. Adam grof Revicky od Revišnja, sj. rr. s. Stěpana, kralja ap. velekàrstnik, zatim reda Leopolda cara vitez, i kr. sard. s. Mauricia i Lazara velekàrstnik u diamantih, nadalje reda zaslugah Hetrurie, pod naslovom s. Josipa, velekàrstnik, i reda s. Ivana jerosolimskog vitez starešina, velekàrstnik, svetog angjeoskog carskog reda konstantinskog s. Jurja vojvodstva parmanskog, te lukanskog vojn. reda s. Jurja vitez pàrve vàrsti, nj. c. k. ap. Velič. komornik, i pravi tajni savětnik, po kraljevini ug. veliki kr. dvornik, i sl. varmedje boršodske veliki župan.

Veliki kr. Vratar. G. Franjo grof Zichy Vášonykeö-ski, sj. r. Leop. cara velekàrstnik, nj. c. k. ap. Velič. komornik i pravi tajni savětnik, po kraljevini ugarskoj veliki kr. vratar, sl. varm. biharske veliki župan.

Veliki kr. Konjušnik. G. Mirko grof Batthyány, věkoviti u Németh-Ujváru, nj. c. k. ap. vel. komornik i pravi tajni savětnik, po kraljevini ug. veliki kr. konjušnik, preuzv. stola sedmorice prisědnik, i sl. varm. zalad. veliki župan.

Veliki kr. stolnik (ubrusar). G. Antun grof Majláth Székhelj-ski, sj. reda s. Stěp. kralja ap. velekàrstnik, nj. c. k. ap. Velič. komornik, i pravi tajni savětnik, po kraljevini ug. veliki kr. stolnik, dvora kraljevskog, te sjajnog s. Stěpana kralja ap. pečatnik, i sl. varm. zemplinske vel. župan.

Veliki kr. Peharnik. G. Ivan grof Keglević Buzinski, vitez sj. papins. reda Isukàrsta, nj. c. kr. ap. Velič. komornik i pravi tajni savětnik, te po kraljevini ug. veliki kr. peharnik.

Satnik plemenite tělesne straže. G. August grof Věcsey od Hajnacskö-a, sj. vojničkog reda Terezianskog, i rus. s. Vladimira tretje vàrsti vitez, te kr. sard. s. Mauricia i Lazara Velekàrstnik, nj. c. k. ap. Velič. komornik i pravi tajni savětnik, general konjaničtva, i konjaničkog ug. puka br. 3. drugi vlastnik, plemenite tělesne ug. straže satnik.

Župan Brětislavski (požunski). G. Karlo grof Pálffy od Erdöda, věkoviti u Càrvenom-kamenu, kr. brětislavskog grada naslědni satnik, i varmedje istog imena věkoviti i veliki župan, te župan brětislavski.

Čuvari s. korune kraljevinah.

G. Franjo Ürményi Ürményski, sj. reda Leopolda cara kommendator, nj. c. k. ap. Velič. komornik i pravi tajni savětnik, ter s. krune kraljevinah čuvar.

— Nikola baron Vay od Vaje, nj. c. kr. ap. Velič. komornik i pravi tajni, te kod preuzv. kr. ug. naměstničtva savětnik, pokrajinskog pověreničtva u kraljevini ug. vàrhovni ravnitelj, i s. krune kraljevinah čuvar.

Digitized by Google

Veliki župani u kraljevini ugarskoj.

U okružju s leve strane Dunava.

Bački i bodrožki: g. Josip Rudić Almaški, vitez zlatne oztruge, i sjajnog reda papinskog s. Gàrgura kommendator, nj. c. kr. ap. Velič. dvorski savětnik, te zakonito sjedinjenih varmedjah bačke i bodrožke veliki župan.

Brětislavski (*požunski*): g. Ferdinand Leopold grof Pálffy od Erdöda, věkoviti u Cárvenom-kamenu, nj. c. k. ap. Velič. komornik, kr. brětisavskog grada naslědni satnik, varmedje istog imena věkoviti župan, i veležupanske časti naměstnik.

Hontski: g. Juraj Majláth Szekheljski, str. 117.

Naměstnik: g. Aleksander Luka Lukanènjski, nj. c. k. a. Velič. dvorski savětnik, mènbenog sudišta peštanskog, pàrvog suda predsědnik, i sl. varm. hontske časti veležupanske naměstnik.

Liptovski: g. Antun baron Majthényi od Kesselökeö-a, nj. c. k. a. Velič. komornik, i sl. varm. liptovske veliki župan.

Nitranski: g. Ljudevit grof Károlyi Nagy-Károljski, nj. c. k. a. Velič. komornik i pravi tajni savětnik, te sl. varm. nitranske veliki župan.

Novogradski: g. Gavrilo grof Keglević Buzinski, str. 117.

Oravski: g. Franjo Seraf. grof od Nádasda, věkoviti u zemlji Fogaraškoj, sl. varm. komor. věkoviti župan, nj. c. k. a. Velič. komornik i pravi tajni savětnik, kr. erdeljskog blagajničtva u kameralnih i novčano-rudarskih poslovih predsědnik, te sl. varm. oravske veliki župan.

Naměsnik: g. Mauricio Zmeškal Domanovečki, nj. c. k. a. Velič. komornik i savětnik, te sl. varm. oravske veležupanske časti naměstnik.

Ostrogonski: g. Josip Kopácsy, knez-prabiskup kraljestva, str. 67.

Naměstnik: g. Josip Andrássy, nj. c. k. a. Velič. savětnik, i sl. varm. ostrogonske veležupanske časti naměstnik.

Pešt. piliš. i šoltski. Prejasni carević, ugarski i českí kraljević, i nadvojvoda austrianski, GOSPODIN JOSIP ANTUN, kraljevine nadvornik, str. 117.

Naměstnik: g. Adalberto baron Pronay, od slovenskog Pravna, sl. zakonito sjedinjenih varmedjah peštanske, piliške i šoltske veležupanske časti naměstnik.

Tekovski (*baršiensis*): g. Ladislav baron Majthényi od Kesselökeö-a, nj. c. kr. ap. Velič. komornik, i sl. varm. tekovske veliki župan.

Trenčanski: g. Antun Marczibányi Puchovski i Čočki, nj. c. k. a. Velič. komornik, i sl. varm. trenčanske veliki župan.

Turčanski: g. Juraj baron Révay, věkoviti u Sklabini i Blatnici, nj. c. k. a. Velič. komornik i sl. varm. turčauske věkoviti i veliki župan.

Zvolenskoga — *Naměstnik*: g. Mirko Inkey Palinski, nj. c. kr. ap. Velič. komornik, i sl. varm. zvolenske veležupanske časti naměstnik.

U okružju s desne strane Dunava.

Baranjski: g. Pankracio grof Šomšić Sàardski, sj. reda s. Stèpana kralja ap. kommendator, nj. c. k. ap. Velič. dàržavni i konferencialni savětnik, te sl. varm. baranj. vel. župan.

Naměstnik: g. Juraj mladji Mailáth Székheljski, sl. varm. baranjske časti veležupanske naměstnik.

Gjurski: g. Karlo grof Eszterhazy Galantski, věkoviti grof u Fraknovu, sj. reda s. Stèp. kralja ap. malog kàrsta vitez, nj. c. k. a. Velič. komornik i pravi tajni savětnik, te sl. varm. gjurske vel. župan.

Komoranski: g. Leopoldo grof od Nádasda, věkoviti u zemlji Fogaraškoj, preuzv. stola sedmorice prisědnik, nj. c. k. a. Velič. komornik, te sl. varm. komoran. věkoviti i veliki župan.

Mošonski: g. Henriko grof Zichy od Zića i Vašonykeö-a, nj. c. k. a. Velič. komornik, i sl. varm. mošonske veliki župan.

Stolno-běogradski: g. Antun grof Cziráky od Ciráka i Dienes-Falve, zlatnog runa vitez i sj. reda s. Stèp. kralja ap. velekàrstnik, ter vitez zlatne ostruge, nj. c. k. ap. Velič. komornik i pravi tajni savětnik, dàržavni i konferencialni ministar, i sl. varm. stolno-běogr. vel. župan.

Naměstnik: g. Eugenio grof Zichy od Zića i Vàšonykeö-a, sl. varm. stolno-běogradske časti veležupanske naměstnik.

Šimežki: g. Ladislav Czindery od Velikog Attada, nj. c. k. ap. velič. komornik, i sl. varm. šimežke vel. župan.

Šopronski: g. Pavao knez Eszterhazy od Galante, knez grof Edelstättski, i věkoviti grof u Fraknovu, zlatnog runa vitez, i sj. reda s. Stèp. kralja ap. velekàrstnik, te srebàrnog kàrsta gradj. zaslugah vlastnik, zatim rr. rus. s. Andrie News. i s. Ane pàrve vàrsti vitez, nadalje prus. od càrnog orla, Vel. Britanskog Bathskoga, hannover. Gvelf., te kr. sicil. s. Ferdinanda i zaslugah velekàrstnik nj. c. k. a. Velič. komornik i pravi taj. savětnik, te sl. varm. šopronske věkoviti i veliki župan.

Naměstnik: g. Ignacio Rohonczy, sl. varm. šopronske veležupanske časti naměstnik.

Tolnanski: g. Josip Ürményi od Ürménya, nj. c. k. a. Velič. komornik, i sl. varm. tolnanske vel. župan.

Vesprimski: g. David Stèpan Marić od Szolga-Egyháze, nj. c. k. ap. velič. komornik i sl. varm. vesprim. veliki župan.

Zaladski: g. Mirko grof od Batthyána, věkoviti u Németh-Ujváru, str. 118.

Naměstnik: g. Leo grof Festetić Tolnanski, sl. varm. zaladske veležupanske časti naměstnik.

Željezne varm.: g. Filip knez od Batthyána, věkoviti u Németh-Ujváru, grof od Stratmana, sj reda Leopolda cara kommendator, nj. c. k. a. Velič. komornik i pravi tajni savětnik, te sl. varmedje željezne vel. župan.

Naměstnik: g. Srèčko grof Zichy, nj. c. k. ap. Velič. komornik, i sl. varm. željezne veležupanske časti naměstnik.

Digitized by Google

U okružju s ove strane Tise.

Abaujvárski — *Naměstnik*: g. Ivan Vitéz, slavne varm. abaujvárske veležupanske časti naměstnik.

Bereżki — *Naměstnik*: g. Ivan Lónyay od Nagy-Lónje i Vásáros-Naménja, nj. c. k. ap. Velič. pravi tajni savětnik, i sl. varm. berežke veležupanske časti naměstnik.

Boršodski: g. Adam grof Revicky od Revišnja, str. 117.

Naměstnik: g. Josip Szathmáry-Kiralyi, sl. varm. boršodske veležupanske časti naměstnik.

Gemerski — *Naměstnik*: g. Antun Janković Jesenički, nj. c. k. ap. Velič. savětnik. i sl. sjedinjenih varmedjah gemerske i manje hontske, veležupanske časti naměstnik.

Heveški, i izvanjske solnočke: g. Ivan Ladislav Pyrker Felső-Eörski, str. 67.

Naměstnik: g. Josip Brezovay, sl. zakonito sjedinjenih varm. heveške i izvanjske solnočke veležupanske časti naměstnik.

Šariški: g. Juraj grof Andrásy od Čik-Szentkirálya i Krasne-Horke, nj. c. k. ap. Velič. komornik, učenog. magj. družtva ravnajući i začastni član, te sl. varm. šariš. veliki župan.

Šipuški: g. Karlo grof Csáky od Keresztszega, vèkoviti i vel. župan.

Tornanski — *Naměstnik*: g. Josip Bárczay od Bárce, sl. varm. torn. veležupanske časti naměstnik.

Ungvárski: g. Mirko Lányi od Kiš-Szánthó-a, nj. c. k. a. Velič. komornik, preusv. stola sedmorice, ujedno mèmbenog odsèka prisèdnik, te sl. varm. ungv. veliki župan.

Zemplinski: g. Antun grof Mailáth Szécheljski, str. 118.

Naměstnik: g Manoilo grof Péchi od Péchujfalu-a, sl. varm. zempl. veležupanske časti naměstnik.

U okružju prèko-tiskom.

Aradski: g. Stèpan Szerencsy od Szigeta, nj. c. k. ap. Velič. pravi tajni savětnik, osobne pribitnosti kraljevske u sudištih naměstnik, i sl. varm. aradske vel. župan.

Naměstnik: g. Josip Fascho od Lučivne, vitez zlatne ostruge, nj. c. k. a. Velič. savětnik, i sl. varm. aradske veležupanske časti naměstnik

Biharski: g. Franjo grof Zichy od Vásonykeö-a, str. 117.

Naměstnik. G. Ljudevit Tisza, Brodski (od Boroš-Jenö-a), nj. c. k. a. Velič. komornik, i sl. varm. bihar. veležup. časti naměstnik.

Bikeški: g. Juraj grof Karolyi od Nagy-Károlja, učenog magj. družtva ravnajući začastni član, sl. varm. bikeške vel. župan.

Čanadski: g. Antun Aczél od Boroš-Jenö-a (Brodski), nj. c. k. a. Velič. dvorki savětnik, i sl. varm. čanad. veliki župan.

Čongradski — *Naměstnik*: g. Josip Bene, nj. c. k. a. Velič. savětnik, i sl. varm. čongr. veležupanske časti naměstnik.

Krašovski: g. Pavao Gvürky od Lošonca (Lučenca), nj. c. kr. a. Velič. komornik i pravi tajni savětnik, sl. varm. krašovske vel. župan.

Naměstnik: g. Andria Kiss, sl varm. kraš. veležupanske časti naměstnik.

Marmaruški: g. Abraham grof Vay od Vaje, sj. reda s. Stèpana k. a. kommendator, nj. c. k. a. Velič. komornik i pravi tajni savětnik, te sl. varm. marm. veliki župan.

Naměstnik: g. Ladislav Szentpaly od Homorod-Szent-Pal-a, sl. varm. marmaruš. veležupanskè časti naměstnik.

Saboločki: g. Josip grof Teleki od Széka, nj. c. k. a. Velič. komornik i pravi tajni savětnik, velike kneževine erdeljske gubernator, kraljevske gubernie erdeljske, zatim učenog družtva ili akademie magjarske predsědnik, te sl. varm. sabolč. veliki župan.

Satmarski: g. Nikola baron Vécsei od Véča i Hajnačkeö-a, nj. c. k. a. Velič, komornik, i sl. varm. satmar. veliki župan.

Naměstnik: g. Gavrilo Földváry, nj. c. k. a. Velič. savětnik, i sl. varm. satmarske veležup. časti naměstnik.

Temeški: g. Franjo Tihanyi od Ebeczka, preuz. stola sedmorice prisèdnik, temeški župan, i sl. varm. temeš. veliki župan.

Naměstnik: g. Ljudevit baron Ambrózy Šedenski, nj. c. k. a. Velič. komornik i dvorski savětnik, te sl. varm. temeške veležup. časti naměstnik.

Torontalski: g. Ignacio Hertelendy od Hertelenda, nj. c. k. a. Velič. dvorski savětnik, i sl. varm. toront. vel. župan.

Naměstnik: g. David Gyertyánffy od Bobde, nj. c. k. a. Velič. savětnik, i sl. varm. toront. veležup. časti naměstnik.

Ugočki; g. Šišman baron Perényi od Perene, nj. c. k. a. Velič. savětnik, preuzv. stola sedmorice prisèdnik, i sl. varm. ugoč. veliki župan.

Naměstnik: g. Gavrilo baron Perényi od Perene, sl. varm. ugočke veležupanske časti naměstnik.

Veliki župani u kraljevinah Hàrvatskoj i Slavonskoj.

Križevački: g. Ljudevit baron Bedeković Komorski, sjajnog reda s. Stèpana kralja apošt. kommendator, nj. c. kr ap. Velič. komornik i pravi tajni savětnik, kraljevski ugarsko-dvorski podkancellar, i sl. varm. križevačke veliki župan.

Naměstnik: g. Petar grof Pejačević Věrovitički, nj. c. kr. ap. Velič. komornik, i sl. varm. križevačke veležupanske časti naměstnik.

Požežki: g. Nikola grof Séčen Temerinski, sjaj. reda s. Stèpana kralja ap. kommendator, nj. c. kr. ap. Velič. pravi tajni savětnik, preuzv. kr. ug. dvorske komore predsědnik, te sl. varm. požežke veliki župan.

Naměstnik: g. Antun grof Séčen Temerinski sl. varmedje požežke veležupanske časti naměstnik.

Digitized by Google

Srěmski: g. Franjo baron Kulmer, nj. c. k. ap. Veličanstva komornik, i sl. varmedje srěmske veliki župan.

Varaždinski: g. Ivan Nepom. grof Erdödy od Monyorókerčka, Moslavine i sl. varmedje varaždinske věkoviti župan, grada varaždinskog i varoša istoga imèna naslèdni satnik, nj. c. k. a. Velič. komornik, i kod uzv. kr. ug. namèstničtva savětnik, te sl. varm. varašd. veliki župan.

Namèstnik: g. Mirko Lentulay, sl. varmedje varaždinske veležupanske časti namèstnik.

Věrovitički: g. Josip Šiškovič Almáški i Gödranski, nj. c. k. ap. Velič. dvorski savětnik, i sl. varm. věrovitičke vel. župan.

Zagrebačkog: neima.

Kraljevsko-ugarska dvorska pečatnica (kancellaria).

Kraljevski dvorski pečatnik (*kancellar*). G. Antun grof Majláth Szekhéljski, str. 117.

Kraljevski dvorski pod-pečatnici (*pod-kancellari*).

G. Ljudevit baron Bedeković Komorski, kako gore na str. 122.

— Juraj grof Aponyi od Aponja (Aponice), nj. c. kr. ap. Velič. komornik i pravi tajni savětnik, te kraljevski ugarsko-dvorski pod-pečatnik ili pod-kancellar.

Savětnici i izvěstitelji dvorski.

G. Franjo od Paule grof Teleki od Széka, nj. c. k. a. Velič. komornik i pravi tajni savětnik.
— Juraj Bartol od Belehaze, sj. reda s. Stěpana kralja ap., te zlatne ostruge vitez.
— Josip Kušević.
— Mate Stettner od Makkos-Hettye i S. Tomaša, sj. reda s. Stěp. kralja ap. vitez, ujedno ravnitelj pisarnice.
— Mihail Plathy od Velike Paludje.
— Aleksander Beöthy od Bešenova.
— Karlo Czillich.
— Ivan grof Zichy od Zića i Vašonkeö-a, nj. c. k. a. Velič. komornik, *prěko-brojni*.
— Mihail Torkoš.
— Antun Karner, izabr. biskup, str. 70.
— Ljudevit Wirkner od Torde.
— Eduardo Zsedényi.
— Ivan Zarka od Žarkahaze i Lukafalve.

Tajnici dvorski.

G. Karlo Pauly.
— Petar Galy, nj. c. kr. ap. Velič. dvornik, vise sl. vv. ssp.
— Josip Remekházy od Gurahontza, nj. c. k. ap. Velič. dvoranin, vitez zlatne ostruge, slob. um., mudroljubja i svega prava doktor, grada i kotara rječkog patricij-savětnik, ta više sl. vv. ssp.
— Josip Várady, više sl. vv. ssp.
— Karlo baron Névery od Gyula-Varsánda, nj. c. k. ap. Velič. dvoranin, sl. vv. arad. i brětisl. ssp
— Karlo Zirty, sj. reda s. Stěpana kr. ap. pisar, sl. vv. križ. i varašd. ssp.
— Ljudevit Nagy od Vásarhelya, više sl. vv. ssp.
— Aleksander Névery od Gyula-Varsánda.
— Ladislav baron Perényi, nj. c. k. a Velič. komornik, vitez zlatne ostruge, i više sl. vv. ssp.
— Ljudevit Szegedy od Mezö-Szegeda, sl. vv. križ. i varašd. ssp.
— Josip Sebastiani od Remete-Poganyesta, više sl. vv. ssp.
— Mihail Paziazzi, sl. vv. križ, i požež. ssp.
— Laurencio Csergheö od Němeš-Tačkánda.
— Pavao Jaszay, sl. vv. sabolč. i toront. ssp., te učenog magj. družtva dopisujući član; prekobrojni.

Začastni dvorski tajnici.

G. Šišman Kemnitzer, nj. c. k. a. Velič. dvoranin svega prava doktor, u kr. sveučilištu pešt. pravnog sbora sučlan, sl. vv. ostrog. i zvol. ssp.
— Pavao Motešicky od Motešic i Kesselökeö-a, nj. c. k. a. Velič komornik.
— Ivan Kővér Réthátski.
— Adalberto grof Frimond Palotski, knez od Antrodoka, ujedno predsědnički, sl. v. zagr. ssp.
— Metello Ožegović Barlabaševečki, više sl. vv. ssp.
— Karlo grof Batthyany, věkoviti u Němeth-Ujvaru.
— Mirko baron Miske od Magjar.-Castve.
— Franjo Steinbach od Hidegkúta, slob. um. i mudroljubja doktor.

Dvorski perovodje.

G. Mirko Baboš, sl. v. šipuš. ssp.
— Ivan karst. Fränkl.
— Mihail Barić, sl. v. toront. ssp.
— Filip Pejčić, sl. vv. zagr., križ., varažd. i požeč. ssp.
— Maksimiljan baron Rolsberg od Leitersdorfa, ujedno predsědnički, više sl. vv. ssp.
— Ivan Nep. Gödinger, sl. vv. heveš. i gjur. ssp.
— Mihail Bohár, više sl. vv. ssp.
— Ladislav Kmoško Bernički.
— Augusto Raić Nagy-Megyerski.
— Vinko Laky od Alistala.
— Ignacio Villecz.
— Ivan Bolček, ujedno predsědnički, više sl. vv. ssp.

Začastni dvorski perovodje.

G. Otto grof Chotek, nj. c. k. a. Velič. komornik.
— Antun Pap od Tyuske, svega prava doktor, sl. vv. satmar. i toront. ssp.; prěko-brojni.
— Karlo Rosa, sl. vv. arad. i toront. ssp.
— Ivan Szale, sl. v. mošon. ssp.
— Ladislav Tahy od Tahvára i Tarkeö-a.
— Stěpan Simony.
— Rudolfo grof Pálffy od Erdöda, věkoviti u Carvenom Kamenu, kr. grada brětislavskog naslědni satnik, i sl. varm. brětisl. věkoviti župan.
— Ladislav Horvath od Szentgyörgya, više sl. vv. ssp.
— Ladislav Marković, više sl. vv. ssp.

Digitized by Google

Regestrature i Arkiva

Ravnitelj. G. Mate Stankovič, nj. c. k. a. Velič. savětnik, sl. vv. križ. i ostrog., zatim stolice predial. plem. od Veče ssp.

Pomoćnici ravniteljstva.

G. Mihail Neulinger, sl. stolice pred. plem. od Füša ssp.
— Josip Krutten, sl. stolice pred. plem. od Bače ssp.

Odpravničtva

Ravnitelj. G. Josip Gál, sl. v. križ. i stolice pred. plem. od Bače ssp.

Pomoćnici ravniteljstva.

G. Ivan Kohányi.
— Jakov Pöschl, sl. stolice pred. plem. od Bače ssp.
— Josip Frenreisz, prěkobr., sl. stolice Pred plem. od Bače ssp.

Věćnog i izručnog zapisnika (protokolla)

Ravnitelj. G. Josip Rauchhofer.
Pomoćnik ravniteljstva zapisnika. G. Franjo od Paule Szlavik stariji, sl. stolice pred. plem. od Bače ssp.

Zakleti dvorski opravnik siromašnih danikah (kontribuentah).

G. Antun Vallner, z-ob-s-odv., i sl. v. šipuš. ssp.

Zakleti opravnici ugarsko-dvorski.

G. Matia Jurković od Piliš Szánthó-a, z-ob-s-odv. i više sl. vv. ssp.
— Mirko Lěgrády, z-ob-s-odv. i sl. v. bihar. ssp.
— Ladislav Barlanghi, z-ob-s odv. i više sl. vv. ssp.
— Franjo Žav. Černel. sl. vv. križ. i srěm. ssp.
— Josip Vaisz, slob. um., mudroljubja, i svega prava doktor, z-ob-s-odv. i sl. v. ćanad. ssp.
— Ignacio Kassić Kišfaludski, z-ob-s-odv. i više sl. vv. ssp.
— Ljudevit Kiš, z-ob-s-odv. i više sl. vv. ssp.
— Mirko Barkassy, z-ob-s-odv. i sl. vv. borš. i heveš. ssp.
— Ljudevit Němeth Kőhalomski, z-ob-s-odv. i više sl. vv. ssp.
— Ivan nep. Piarček, z-ob-s-od. i sl. vv. komor. i mošon., te stolice pred. plem. od Veče ssp.
— Juraj Čarada, z-ob-s-odv. i više sl. vv. ssp.
— Juraj Horvath, z-ob-s-odv. i više sl. vv. ssp.
— Ivan Dobran prěko-brojni.
— Josip Mayer, slikar ugarskih gărbovah.

Kraljevsko ugarsko naměstničtvo.

Predsědnik.

Prejasni carević, ugarski i češki kraljević, i nadvojvoda austrianski, GOSPODIN ANTUN JOSIP, u kraljevini ugarskoj nadvornik i kraljevski naměstnik, kako gore na str. 117.

Savětnici.

G. knez Josip Kopácsy, str. 67.
— Adalberto Pogány Čebski, str. 70.
— Franjo Szaniszlo, str. 70.
— Juraj Majláth Székheljski dăržavni sudac, str. 115.
— Gavrilo grof Keglević Buzinski, veliki kr. tovarnik, str. 115.
— Nikola baron Vay od Vaje, str. 118.
— Mauricio grof Almásy od Zsadánya i Török-Szentmiklosa, nj. c. k. a. Velič. komornik i pravi tajni savětnik, te preuzv. kr. ugarsko dvorske komore pod-predsědnik.
— Ladislav Szögyényi od Magjar-Sögvénya, nj. c. k. a. Velič. komornik i pravi tajni, zatim kod preuzv. kr. ug. naměstničtva savětnik, te komisie naukah, sjedinjene s osrědnjim skupom cenzure, predsědnik.
— Josip Šoršić, ujedno ravnitelj pisarnice preuzv. kr. ug. naměstničtva.
— Mihail Nyéky.
— Ivan nep. grof Erdödy od Monyorókeréka, str. 123.
— Mirko baron Redl Rastinski.
— Ladislav grof Zichy od Vásonkeö-a, nj. c. k. a. Vel. komornik; začastni.
— Josip Szilassy od Szilasa i Piliša.
— Ignacio Stahly, kraljevine ug. praléčnik, kod kr. sveučilišta pešt. nauka léčn.-ranars. ravnitelj i fakulteta léčn. predsědnik, slob. um., mudrolj., léčnič. i ranarst. doktor, družtvah učenog magj., zatim léčnikah buda-peštans. začastni, a. c. k. družtva léčnikah beč. dopisujući, te fakultetah mudrolj. i léčn. kod kr. sveuč. pešt. sborni član, i izsluž. istog sveučilišta rektor.
G. Valentin grof Török od Szendrö-a, ujedno po kraljevini ug. pokrajinskoga pověreničtva podravnitelj.
— Josip Ordy Pačérski.
— Mihail Ambruš.
— Ljudevit Schedius, slob. um., mudroljubja, i svega prava doktor.
— Antun Ambró.
— Pavao Šomšić Šardski.
— Josip Havaš.
— Vinko Szent-Iványi Sveto-Ivanski, nj. c. k. a. Velič. komornik.
— Šimun Dubravicki od Dubravice.
— Franjo Fiath Előrményeški.
— Karlo Szabó.
— Antun Babarczy.

Tajnici.

G. Antun Gerometa.
— Gavrilo Pap, više sl. vv. ssp.
— Stěpan Lukáč od Futášfalve.
— Ernesto Bujanović Ag-Telečki.
— Stěpan Jakob, slob. um. i mudroljubja doktor, uč. družtva magj. član, te više sl. vv. ssp.
— Ivan Čatho, začastni, više sl. vv. ssp.
— Mirko Kravnik, sl. v. šimež. ssp.

Digitized by Google

G. Ladislav grof Károlyi od svetog Imbre, ujedno predsědnički, više sl. vv. ssp.
— Benko Némethszeghy od Almáša, sl. vv. brětisl. i mošon. ssp.
— Ivan Kondé od Pókatelcka, penzialnog zavoda ug., zatim sl. vv. brětisl., ostrog. i novogr. ssp.
— Ladislav grof Serényi, začastni.
— Josip Marković, sl. vv. bihar. i heveš. ssp.
— Ljudevit Beöthy od Bešenova.
— Adalberto Czobel, začastni.
— Izidor Nikolić.
— Ljudevit Demeczky, više sl. vv. ssp.
— Antun Bečky od Tašnád-Szántó-a, sl. vv. satm. šim. i borš. ssp.
— Ivan Smrečanyi.
— Antun Marković.
— Pavao baron Sennyey. začastni.
— Antun Pap od Tyuske, svega prava doktor.
Dva su města prazna.

Perovodje.

G. Andria Némethy od Németha, sl. vv, sabolč. i satm. ssp., z-ob-s-odv., ujedno komisie založnih kućah bilježnik.
— Josip Szeiff.
— Franjo Kajdačy, ujedno ugarskoga zavoda za penzie bilježnik, i sl. v. brětisl. ssp.
— Nikola Novák, z-ob-s-odv. i sl. vv. bikeš. i ostrog. ssp.
— Ivan Máthé, sl. vv. brětil. i novogr. ssp.
— Milan Ebeczky od Inanča, z-ob-s-odv. i sl. v. hont. ssp.
— Ivan Valović, sl. v. ostrog. ssp.
— Karlo Stanković, z-ob-s-odv. i sl. v. novogr. ssp.
— Aleksander Tallián Vizečki, z-ob-s-odv. i sl. v. šim. ssp.
— Franjo Péčy od Péčujfalve. z-ob-s-odv. i sl. vv. šaroš i ungv. ssp.
— Věkoslav Jalić.
— Josip mladji Szilašý, začastni.
— Aleksander Kološy, začastni.
— Franjo baron Orcy, začastni, slob. um., mudrolj. i čit. prava doktor, sl. mudrolj. i pravn. sborah kod kr. sveucil. pešt. sučlan, z-ob-s-odv.
— Karlo Burian Dedinski.
— Rudolfo Sztráda, sl. v. šim. ssp.
— Nikola Kiš-Nemeškérski, začastni.
— Rudolfo Boronkay Nezetski, više sl. vv. ssp., začastni.
— Ivan Sobović, začastni.
— Ignacio Daniel, z-ob-s-odv. i sl. vv. arad. i čan. ssp.
— Štěpan Szalay, slob. um. i mudrolj. doktor, z-ob-i měnb-s-odv.
— Alojzio Reesch Lewaldski.
— Augusto Hoitsy, z-ob-s-odv.
Četiri města jesu prazna.

Knjigovodja (protokollista).

G. Ljudevit Šandor od Gyarmathe.
— Karlo Kép, pod-knjigovodja, z-ob-s-odv. i sl. v. toln. ssp.

Upisatelj (registrator).

G. Aleksa Dedinsky od Dedine, sl. vv. novogr. i orav. ssp., ujedno čuvar kraljevskoga pečata i arkiva.
— Mihail Kečkeméthy, pod-upisatelj, sl. vv. torn. i kraš. ssp.

Odpravitelj. G. Franjo Volnhoffer

G. Franjo Lehner, pomoćnik, sl. v. varašd. ssp.

Računovodje.

G. Mirko Ebeczky od Inanča, više sl. vv. ssp.
— Karlo Várffy, ujedno ug. zavoda za penzie pod-ravnitelj.

Računovodski savětnici.

G. Ivan Kovačić.
— Josip Lipovnitzky.
— Mihail Oberdorf.
— Alojzio Erczly.
G. Martin Hamuljak, ujedno ugars. zavoda, za penzie prisědnik.
— Mate Békej.

Kraljevsko nadstojničtvo glavne pěneznice gradjanskih zadusbinah.

G. Leopoldo Mandlik, nadstojnik.
— Ivan Nep. Memlaur, kontrollor.
— Antun Reich, liquidator.
— Antun Valović, peneznik (Cassier), sl. varm. ostrog. ssp.

Kraljevska područna peneznica pàrvoga reda u Zagrebu.

G. Nikola Čèrnković Doljski, peneznik, i sl. vv. zagr. i varašd. ssp.
— Maksimiljan Bakoš, kontrollor, i sl. v. zagr ssp.
Nikola Protulepec, službenik.

U Požegi.

G. Ivan Franikić, pěneznik, i sl. v. požeš. ssp.
— Vatroslav Heimb, kontrolor, i sl. v. požeš. ssp.
Matia Karakatić, službenik.

Zakleti opravnici kod uzv. kr. ug. naměstničtva.

G. Josip Hinka, ujedno opravnik kod uzv. kr. ug. dvorske komore, i z-ob-s-odv.
— Juraj Prokopius, ujedno opravn. kod uzv. kr. ug. dvor. komore, z-ob-s-odv.
— Daniel Porkoláb, ujedn. opravn. kod uzv. k. ug. dvor. kamore, z-ob-s-odv. i više sl. vv. ssp.
— Ljudevit Rósa, ujedno opravnik kod uzv. k. ug. komore, i c. k. vàrhovnog vojn. zapovědničtva ugarskog, z-ob-s-odv. i sl. vv. križ., mošon. i zvol. ssp.
— Nikola Rehorovski, svega prava dokt. i pravnog sbora kod k. sveučil. pešt. sučlan, više sl. vv. ssp., ujedno opravnik kod uzv. k. ug. dvor. komore.

Pokrajinsko pověreničtvo.

Vàrhovni ravnitelj.

G. Nikola baron Vay od Vaje, str. 118.

Pod-ravnitelj.

G. Valentin grof Török od Szendrő-a, str. 126.
— Aleksander Havaš, tajnik, z-ob-s-odv.
— Ljudevit Horváth, pisar.

Kotarski pověrenik u Zagrebu.

G. Josip Plantak, vlastnik zlatne gradj. kolajne zaslugah, i sl. vv. zagr., križ. i varašd. ssp.

U Srému.

G. Josip mladji Parčetić Rakovački, više sl. vv. ssp.

Digitized by Google

Komisia naukah, i osrednji skup cenzure kod kr. ug. namèstničta.

Predsèdnik.

G. Ladislav Szögyényi od Magyar-Szögyénja, str. 125.

Prisèdnici.

G. Ivan Čeh, nj. c. k. a. Velič. savětnik, uč. magj. družtva drug redoviti, i sl. vv. gjur. i mošon. ssp.
— Glycerio Spánjik, reda piaristah, slob. um. i mudroljubja doktor.
G. Mihail Karáčonji, svega prava doktor, član učenog magj. družtva, i sl. vv. brětisl. i požež. ssp.
— Pavao Kovač, slob. um. i mudroljubja doktor, više sl. vv. ssp.
— Aleksander Engel.

Aktuar.

G. Koloman Beke Szabad- Sz.-Királjski, sl. vv. baranj. i gjurs., zatim stolicah pred. plem. od Veče i Bače ssp.
— Ivan nep. Povazanec, pisar, z-ob-s odv.
— Stěp. Szitár, akcessista, z-ob i měnb-s-odv.

Kraljevska ugarska dvorska komora.

Predsèdnik. G. Nikola grof Sèčen Temerinski, str. 122.

Pod-predsèdnici.

G. Mauricio grof Almási od Žadanja i Török-Szent-Miklóša str. 125.
— Franjo Dušek, nj. c. k. ap. Velič. dvorski savětnik, i kr. ug.-dvorko komore podpredsědnik.

Savětnici.

G. Karlo grof Majláth Székheljski, nj. c. k. ap. Velič. komornik, sl. v. věrov. ssp.
— Mirko Luby od Benedekfalve.
— Pavao Eötvös, vitez zlatne ostruge, ujedno ravnitelj ug. zavoda za penzie, sl. v. věrov. ssp.
— Mihailo Moser, ujedno prisědnik ug. zavoda za penzie.
— Laurencio Szögyényi od Magyar-Szögyénja.
— Franjo Žav. Najmajer, ujedno kr. arkiva ravnitelj.
— Šišman Posavec, više sl. vv. ssp.
— Ivan Matjašovsky od Matjašovacah, više sl. vv. ssp.
— Josip Nándory od Nándora, ujedno kod preuzv. dáržavnog suda u rudarskih predmetih izvěstitelj.
— Manoilo Černyus, začastni.
— Antun mladji Špèc, slob. um., mudrolj. i svega prava doktor, prěkobrojni.
— Josip Eötvös, kraljevskih parnicah po Ugarskoj ravnitelj, i s. krune kraljevin. fiskal, više sl. vv. ssp.

Dva su města prazna.

Tajnici.

G. Mihailo Šterbecky, više sl. vv. i stolice pred. plem. od Veče ssp.
— Franjo Žav. Besze od Megyera, sl. v. heveš. ssp.
— Nikola Ghyczy Gièki i u Assa - i Ablancz-Kürth-u, sl. v. zagr. ssp.
— Pavao Trifunac od Bátfe, više sl. vv. ssp.
— Alojzio Olts.
— Andria Miketz.
— Mihailo Frenreisz, sl. v. bač. ssp.
— Ivan Keszlerffy, sl. v. hev. ssp.
— Josip Kálosy, ujedno predsědnički, sl. vv. nitr. i šim. ssp.
— Ivan Keszler, sl. vv. kraš. i toront. ssp.
— Ignacio Saks, z-ob-s-odv., sl. v. věrov. i stolice pred. plem. od Veče ssp.
— Karlo Mérey od Kapoš-Méra, više sl. vv. ssp., začastni.
— Dionizio grof Almášy Žadánjski i od Török-Szent-Miklóša, začastni.
— Antun Marković.
— Ivan Ertl.

Perovodje.

GG. Ivan Kamanhazy. — Karlo Boitner. — Karlo Josip Koppy. — Karlo Virták, sl. v. marm. ssp. Augustin Balás Šipečki, z-ob-s-odv., sl. vv. hont. i novogr. i stolice pred. plem. od. Veče. ssp. — Franjo Jalić. — Karlo Kiss, z-ob-s-odv. i sl. vv. sipuš. i baranj. ssp. — Kristian Filo. — Ivan Molnar. — Petar Lengyel od Szakallošfalve, z-ob-s-odv. i više sl. vv. ssp. — Ferdinándo Staudtner, z-ob-s-odv. — Jozip Kraszonyi, z-ob-s-odv. — Vinko Grulić, z-ob-s-odv. — Antun mladji Gerzon, začastni, z-ob-s-odv. i sl. vv. ugoč. i marm. ssp. — Ladislav Lokateli, začastni. — Andria Christen, začastni. — Franjo Dessewffy od Černeka i Tarkeö-a, začastni, više sl. vv. ssp. — Ivan Nep. Hesz, začastni, i sl. stolice pred. plem. od Bače ssp.

Računarstvo.

G. Antun Suppini, meštar računah.
— Josip Fröhlich, računah pod-meštar.

Ravnitelj kr. arkiva.

G. Franjo Žav. Najmajer, str. 129.
— Mate Hirt, sl. v. ostrog. ssp., pod-arkivar.

Upisatelj (registrator).

G. Leopoldo Ernst.
— Karlo Nessel starji, pod-upitaselj, sl. v. zvol. ssp.

Knjigovodja (protokollista).

G. Franjo Seraf. Peyerl od Perleberga.

Odpravnik (expeditor).

G. Antun Steigel, ujedno čuvar kr. pečata.
— Mirko Sebastianović stariji, pomočnik.

Glavne peneznice komorske

Nadstojnika neima.
G. Franjo Žav. Šracenthaler, kontrolor.

Digitized by Google

Kraljevskih parnicah ravnitelj.

G. Josip Eötvös, str. 129. — Podravnitelja neima.

Kr. ravniteljni fiškal u kraljevini Hàrvatskoj.

G. Josip Šiprak, više sl. vv. ssp.

Vàrhovno ravniteljstvo vodostrojstva i graditeljstva po Ugarskoj.

Ravnitelj. G. Josip Lechner, sl. v. zagr. ssp.

Ravnajući pomočnici.

GG. Ljudevit Zelenka, sl. vv. zagr. i varašd. ssp. — Ljudevit Berger, potvàrdjeni zemljoměr, sl. vv. zagr. i križ. ssp. — Karlo Kečkeš, potvàrd. zemljoměr.

Odsèk za brodarstvo.

Nadzornik. G. Pavao Vàšàrhely, potvàr. zemljoměr, sl. v. zagr. ssp.

Zemljoměri. GG. Karlo Tancer, Ivan Varga i Dominik Tomšić, potvàrdjeni zemljoměri.

Kontrolori. GG. Franjo Mayerhoffer, i Karlo Henffel.

Kraljevsko komorsko upraviteljstvo zagrebačko.

Upravitelj. G. Nikola Zdenčaj Zahromić-gradski, nj. c. kr. ap. Velič. preuzvišene kr. ug. dvorske komore savětnik, i kraljevski kameralni upravitelj zagrebački, vitez zlatne ostruge, te hàrvatsko-slavonskoga gospodarskoga družtva pod-predsědnik.

G. Ivan Čubeković, z-ob-s-odv, i sl. v. zagr. ssp. č-hsgd., pisar.
— Antun Lovrenčić, z-ob-s-odv. i sl. v. zagr. začast. pod-fiškal, diurnista.

Matia Lukić, kuče upraviteljstva čuvar.
Franjo Kiseljak, službenik upraviteljstva.

Osoblje područnih uredah spadajućih pod isto upraviteljstvo.

U kr. komorskih gospoštinah: Velikom Taboru i Miljani.

G. Josip Čabrian, provizor, č-hsgd.
— Kamilo Strupi, kontrolorujući špan.

U kr. komors. gospošt. Verbovcu i Rakovcu.

G. Ivan Lovrenčić, provizor, č-hsgd.
— Josip Krasa, kasnar rakovački, č-hsgd.
— Juraj Bravek, kasnar vèrbovački, č-hsgd.
— Josip Kallein, gospodski pisar.
— Josip Sita, šumar.

Ured vodostrojno-graditeljni.

Ravnajući zemljoměr.

G. Leopoldo Vauthier od Rochefort-a, potvàrdj. i po Hàrvatskoj ravnajući kr. zemljoměr, više sl. vv. ssp.

Pomočnici. GG. potvardj. zemljoměri: Ern. Petar Karász, u Zagrebu, i Martin Gronovsky, u Varaždinu.

Računari. GG. Vèkoslav Lovrenčić, potvàrdj. zem. ljoměr, kod zagrebačkog, i Jos. Fabricy, kod varašd. mosta.

G. Franjo Strupi, praktikant.
— Ivan Pak, tesarski polir, kod zagr. mosta.

Kupsko brodarstvo.

G. Leonardo baron Zornberg od Gallvitza, potvàrdj. i brodarski zemljoměr, sl. v. zvol. ssp.
— Antun Defranceschi, potvàrj. zemljoměr, i računar.

Kr. komorsko, prekokupsko primorsko nadzorničtvo.

Nadzornik. G. Josip Cèrnković Doljski, sj. reda papinskog s. Silvestra vitez, kr. nadzornik gospoštinah primorsko-kameralnih, sl. vv. zagr., križ. i varašd. ssp. te slob. i kr. primorsko-tàrgovačkih gradovah, lukah i okružjah Rieke i Bakra patricij-savětnik.

G. Josip Skarpa, z-ob-i měnb.-targov. s-odv., zakl. praktikant i pisar nadzorničtva.

Osoblje područnih uredah spadajućih pod isto nadzorničtvo.

U gospoštini Vèrbovsko.

G. Josip Agnezi, kaštelan.
— Antun Mariašević, kontrolor.

U gospošt. Fužini, Hreljinu i Bakru.

G. Antun Pavačić, kaštelan, sl. v. zagr. ssp.
— Franjo Mariašević, kontrolor.

U gospoštini Vinodolu.

G. Raimundo Mačik, kaštelan, sl. v. zagr. ssp.

Kontrollora neima, — G. Juraj Monasteriotti, ranarnik.

Šumarstvo spadajuće na gore spomenuto nadzorničtvo.

G. Antun Mateović, meštar šumah.
— Franjo Res privrěmeni pisar.

GG. šumari. Franjo Harer, na Fužini: Franjo Lauter, na Vèrbovskom; Ivan Zambelli u Vinodolu.

Pasualiste: gg. Srečko Stiglić, na Plasah; Juraj Kovačić, na Jelenju; Mihailo Tomić, na Kamenskom. —Deset lugarah na Jelenju, i pet na Kamenskom.

Digitized by Google

Naměstni rudarski sud za kraljevine Hàrvatsku i Slavonsku.

Naměstni rudarski sudac. G. Karlo Röszner, ujedno nadstojnik sumpornih rudah u Radoboju.

Sumporne rude u Radoboju.

Vlastnik. Kr. ug. blagajna rudarska.

GG. Karlo Röszner, nadstojnik, koi gore; Martin Marković, kontrolor: Franjo Horvat, str. 79, župnik; Antun Klein, ranarnik.

Prodavaoci sumpora: gg. Antuna Ern. Perka sin, u Varašdinu. i Josip Altmana sin, u Marpurgu.

Komisia za iztražívanje rudnih žicah u Horv. i Slavon.

G. Ivan Kostka, privremeni pověrenik.

Rude i tallonice urbarske.

a) Bakrene kod Samobora.

Vlastnici. GG. Natan Braizah i Franjo Karničnik.

GG. Josip Petter, nadstojnik; Stěp. Pitanec, župnik; Antun Tičer, ranarnik.

b) Gvoždjene u Tèrgovah *u banovačkoj granici.*

Vlastnici. GG. Antun Jäger, i Josip Steinauer.

GG. Ivan Věkosl. Švarc, nadstojnik; Teovan Kukić, pisar; Ivan Konc, prigledatelj; Ivan Čunčić, str. 82. župnik.

Stol sedmorice.

Predsědnik. Prejasni carević, ugars. i českí kraljević, i nadvojvoda austrijanski, GOSPODIN JOSIP ANTUN, str. 117.

Prisědnici.

G. Josip Kopácsy, knez-prabiskup, str. 67.
— Franjo grof od Nádasda, nadbiskup, str. 67.
— Mirko Tèrsztyansky Nadašky, biskup, str. 69.
— Juraj Němeth Dömötörsky, biskup, str. 70.
Jedno je město iz stališa svetjenikah prazno.
G. Juraj Majlath Székheljski, dárž. sudac, str. 117.
— Gavrilo grof Keglević Buzinski, vel. kr. tovarn., str. 117.
— Mirko grof Batthyány, str. 118.
— Šišman Baron Perényi od Perene, str. 122.
— Mirko Lányi od Kiš-Szántó-a, str. 121.
— Leop. grof od Nádasda, str. 120.
— Franjo Tihany od Ebeczka, str. 122.
Jedno město iz stališa velikašah je prazno.
G. Antun Szirmay od Szirme Bešenova, věkoviti gospodar u Tolčavi i Erdö-Bényi, c. k. komornik.
— Stěp. Matković, ujedno prisědn. u měnb. odsěku.
— Pavao Gosztonji od Köveš-Szarva, c. k. savětnik.
— Ivan Uzović od Petheöfalve, kod kr. sveučilišta pešt. naukah pravnog ravnitelj i fakult. pravn. predsědnik.
G. Ivan Niczky, c. k. savětnik, i prisědnik, memb. odsěka.
— Gavrilo Gjurčányi od Moišfalve, c. k. savětnik u kraljevini ug. vel. kr. pod-tovarnik, ujedn. prisědnik měnb. odsěka.
— Tomo Ragálji od Kiš-Čoltó-a.
— Ladislav Dókuš od Čabe.
— Mirko Revicky od Revišnja, c. k. savětnik.

Prisědnici izvěstitelji u měnb. poslovih.

GG. Franjo Vághi, i Šimon Mukić.

Izvěstitelj u rudarsk. posl. G. Josip Nándory, str. 129.

G. Stěpan Nestor, knjigovodja sudišta, ujedno aktuar u měnb. posl., z-ob-s-odv. i više sl. vv. ssp.
— Kristof Széll, izručne knjige vodja u měnb. posl., više sl. vv. ssp.
— Ivan Nep. Heranus, pomočnik knjigovodje, svega prava doktor, z-ob-s-odv. i sl. v. šim. ssp.
— Šišman Rosty, odpravnik u měnb. posl., z-ob-s-odv. i više sl. vv. ssp.
— Ilia Horvát, pisar, z-ob-s odv.

Kraljevski sudbeni stol.

Predsědnik. G. Stěpan Szerencsy od Szigeta, str. 121.

Prelati stola.

G. Nikola Bezerédy od Bezeréda, opat b.d.M. od gore, st. cárk. vespr. kan. i šim. arcidjakon, kanon. prava doktor i više sl. vv. ssp.
Drugoga neima.

Baroni.

G. Ivan grof Cziráky od Ciráka i Dienes-Falve, svega prava doktor, i sl. v. križ. ssp.
— Antun baron Nyáry.

Pod-nadvornik. G. Juraj Bay od Ludánja, c. k. savětnik.
Državnog podsudca neima.
Prabilježnik nadvornicki. G. Mirko Széll.
Prabilježnika državnog sudca neima.
Prabilježnici osobnika kraljevske pribitnosti. GG. Ivan Kelemen Szerepski, i Jos. Hubay od Hubó-a.
Kraljev. parnicah ravnitelj. G. Jos. Eötvös, str. 129.

Prisědnici kraljevski.

G. Ignacio Ocskay od Očke.

Digitized by Google

G. Ivan Jesenski od velikog Jesena.
— Franjo Just Neczpálski, c. k. savětnik.
— Aleksand. Tërsztyánski Nádašdi, c. k. savět.
Prisédnici nadbiskupski. G. Jos. Kopácsy, ujedno izvěstitelj; i g. Ladislav Gedeon.

Prisédnici prekobrojni.

G. Nikola Ostrolucky od Ostroluke, izvěstitelj.
— Laurencio Marcibánji Puchovski, c. k. savětn.
— Pavao Högyészy, izvěstitelj.
— Stěp. Melcer Kelemeški izvěstitelj.
— Augustin Beniczky od Benic i Miènje.
— Josip Marković.
— Kar. Sučić Pačérski.
— Gavrilo Döry.
G. Mirko Baloghy.
— Ladislav Rhédey.
— Petar Jóža.

Izvěstitelj u rudarsk. posl. g. Jos. Nándory, str. 129.
Knjigovodja g. Antun Gaal od Cik-Szentgyörgya, sl. v. brètisl. i stolice pred. plem. vereb. ssp.

G. Mihail Chaby, pomoćnik.

Arkiva državnog ravnitelj i čuvar.

G. Josip Petrović, sl. vv. baranj. i ostr. ssp.
— Jos. Navratill, pod-arkivar, sl. vv. križ. i torn. ssp.
— Kar. Jančó Esztelnečki, odpravnik, više sl. vv. ssp.

Pisari.

G. Franjo Tahy, sl. vv. toln. i šariš. ssp. kod-arkivar.
— Mihail Szatmáry, sl. v. bačk. ssp. kod-odpravnièt.
— Ivan Borovec, kod protokolla.
— Stěp. Eperješy, kod dekanata.
— Martin Govrik, z-ob-s-odv. i sl. v. unut. soln. ssp., kod odpravnièt.va.

Odvetnici siromakah.

G. Andria Spányi, više sl. vv. ssp.
— Mirko Ladomérsky, više sl. vv. ssp.

Banski stol.

Privrèmeni predsědnik. G. Juraj Haulik Váralljski, biskup zagrebački, str 68,

Presědnici velikaši.

G. Otto grof Sermage Sused-gradski, c. k. komornik, i više sl. vv. ssp. č.hsgd.
Drugog neima.

Prelat.

G. Franjo Žav. Koritić Mrazovečki, opat, str. 71.

Prisédnici plemići.

G. Andria Marković Černički, nj. c. kr. ap. Velič. dvorski savětnik, kraljevinah Dalmacie, Hàrvatske, i Slavonske pod-ban, i više sl. vv. ssp., č-hsgd.

— Nikola Miksić od Alšó-Lukavca, nj. c. k. ap. Velič. savětnik, kraljevinah Dalmacie, Hàrvatske i Slavon., te uzvišenog banskog ureda městar prabilježnik, više sl. vv. ssp., č-hsgd.

— Antun Kukuljević, inače Bassany Sakcinski, nj. c. kr. ap. Velič. savětnik, izsluženi kr. vàrhovni naukah i učionah ravnitelj, slob. kr. primorsko-tàr-, govačkog grada, luka i okružja Bakarskog patricij-savětnik, te uzviš. banskog i više sl. vv. ssp., č-hsgd.

— Janko Kuković, uzviš. banskog i više sl. vv. ssp., č-hsgd.

— Benko Lentulay, uzviš. banskog i više sl. vv. ssp. č-hsgd.

— Stěpan Jelačić Buzinski, c. k. komornik, uzviš. banskog vàrhubrojni, i više sl. vv. ssp., č-hsgd.

Knjigovodja.

G. Marko Gvozdanović, z-ob-s-odv. i sl. vv. zagr., križ. i varašd. ssp.
Odpravnik. G. Věkoslav Lipovčić, z-ob-s-odv. i sl. vv. zagr., križ. i varašd. ssp., č-zgsd.
Odvětnika siromakah město je prazno.

GG. zakleti bilježnici.

Agustič Ferdin.
Balog Dragutin.
Balog Skender.
Banković Mirko.
Barabaš Marko.
Bastašić Janko.
Bišćan David.
Bištjan Julio.
Bunjik Ognjoslav.
Car Janko.
Cvětković Dragutin.
Cegel Dragutin.
Daubačy Mirko.
Dolenčić Franjo.
Domjanić Dragutin.
Ferenc Ljudevit.
Fruk Josip.
Fuks Vatroslav.
Gailer Mate.
Galac Dragutin.
Gavrančić Mihailo.
Gavrilović Uroš.
Gergurinčić Augustin.
Gotthardi Adolfo.
Haas Josip.
Halper Vilelmo.
Herceg Dragutin.
Hergešić Ferdin.
Holc Franjo.
Istvanović Věkoslav.
Kenig Matia.
Knezoci Antun.
Kostić Gjuro.
Kovačević Mirko.
Kovačić Eduardo.
Krestić Nikola,
Krieger Antun.
Kršnjavi Mirko.
Lendvaj Stěp.
Lupis Fortunat.
Maicen Josip.
Maihen Antun.
Manzoni Ivan.
Márković Stěpan,
Matošić Adolfo.
Medunić Sylvin.
Mihalić Maksimilj.
Ožegović Janko.
Partaš Josip.
Pejčić Skender.
Perekovič Franjo.
Prica Maksimilj.
Raizner Ljudevit.
Rozgaj Nikola.
Saks Gvido.
Spretnjak Franjo.
Suppan Dragutin.
Svetonja Jakov.
Spišić Nikola.
Spišić Skender.
Spišić Viktor.
Striga Alberto.
Svagel Ljudevit.
Sveicer Věkoslav.
Tërstenjak Tomo.
Thierey Friderik.
Tkalec Ivan.
Tritremel Pavao.
Uhernik Andria.
Vardian Janko.
Vek Antun.
Vèrbančić Slavoljub.
Vincianović Skender.
Visner Franjo.
Wiesner Kamilo.
Zazanić Janko.
Zvada Josip.

Janko Gojšić, sluzbenik.

Ured Arkiva kraljevinah Dalm., Hàrv. i Slavon.

G. Aurelio Kušević, arkivar, z-ob-s-odv. i sl. vv. zagr., križ. i varašd. ssp., č-hsgd.
— Alberto Striga, koi gore, pisar.

Praličnik istih kraljevinah.

G. Aleksa Praunšperger, doktor lěčničtva, i kraljevinah Dalmacie, Hàrvatske i Slavonske praličnik, više sl. vv. ssp.

Digitized by Google

Prizivno měnbeno sudište u Peštu.

Predsědnik. G. Nikola Gosztonyi od Kreněa, nj. c. k. a. Velič. dvorski savětnik.

Prisědnici.

G. Franjo Czászár Kolgjárski, svega prava doktor i z-ob-s-odv., uč. magj. družtva član dopisujući, i više sl. vv. ssp.
— Ivan Lackovič.
— Vilhelmo Lipovnicky.
— Pavao Asztalos, c. k. savětnik.
— Ignacio Žoldoš, član uč. magj. družtva.
— Juraj Járy.

Knjigovodja sudišta.

G. Ivan Fogarassy od Alsó-Viszta, dopisujuci član uč. magj. družtva.
— Benjamin Czere-Tóth od Kiss-Jenő-a, izručne knjige-vodja, z-ob-s-odv. i sl. v. vespr. ssp.
— Vinko Galy, odpravnik, z-ob-s-odv. i sl. v. trenč. ssp.
— Ljudevit Ybl, pisar, z-ob-s-odv.
— Koloman Novak, pisar, z-ob-s-odv.
— Mirko Bodnar, z-ob-s-odv., praktikant kod zapisnika (protokolla) sudišta.

Stol sudbeni kraljevinah Dalm., Hàrvatske i Slavonske.

Predsědnik. G. Herman Bužan, nj. c. kr. ap. Velič. dvorski savětnik, i više sl. vv. ssp., te sl. sudbenog stola kraljevinah Dalmacie, Harvatske i Slavonske predsědnik, č-hsg- i zgs-d.

Prisědnici.

G. Gavrilo Špišić od Japre, više sl. vv. ssp.
— Aleksander Dominić, više sl. vv. ssp.
— Antun Marković, više sl. vv. ssp.
— Stěpan Žuvić, više sl. vv. ssp.

Začastni prisědnici.

G. Dionizio grof Sermage od Sused-grada, c. k. komornik, i više sl. vv. ssp.
— Eduardo Zdenčaj Zahromićgradski, više sl. vv. ssp., č-hsgd.
— Koloman Bedeković Komorski, više sl. vv. ssp.

Bilježnik.

G. Josip Briglević Kurilovečki, više sl. vv. ssp., č-hsg- i zgs-d.
— Franjo Lučić od Koćah, knjigovodja, sl. v. zagr. ssp.
— Franjo Novak, z-ob-s- i siromakah odvětnik, sl. v. varašd. začastni, i više sl. gospoštinah redoviti fiškal, te više sl. vv. ssp., č-hsgd.

Zakleti pisari.

GG. Ladislav Praunšperger, sl. v. zagr. začastni pod-sudac. — Juraj Čukac, z-ob-s-odv. — Alberto Krajačić od Mirinčića, sl. v. zagr. začastni pod-sudac. Mihailo Benešić, službenik.

Měnbeno sudište pàrve molbe Karlovačko.

Predsědnika město je prazno.

Prisědnici pravoznanci.

G. Karlo Maksimilj. Katinelli, više sl. vv. ssp.
— Dragutin Klobučarić, više sl. vv. ssp., č-hsgd.

Prisědnici tàrgovci.

G. Antun Čop, i g. Nikola pl. Vranjicánji, sl. vv. zagr. i križ. ssp., č-hsgd.

Naměstni.

G. Mihailo Musulin, i g. Henriko Davila.

Aktuar.

G. Aleksander Šuljok, z-ob- i měnb-s-odv., sl. vv. zagr. i varašd. ssp.
— Henriko Miksić Alsó-Lukavečki, knjigovodja, z-ob- i měnb-s-odv., sl. vv. zagr. i varašd. ssp.
— Adolfo Szále, odpravnik, z-ob- i měnb-s-odv., i sl. varm. zagr. ssp.

Pisari. G. Gavrilo Košut. — G. Antun Věghi, z-ob-i měnb-s-odv. i svega prava doktor.

Literarno okružje zagrebačko.

Kraljevski vàrhovni ravnitelj. Presvětli, prečastni i velmožni g. Josip Schrott, posvetjeni biskup, str. 69.

Aktuar. G. Mirko Šuhaj, kr. vàrhovnog naukah i učionah po zagreb. literarnom okružju ravniteljstva aktuar, z-ob-s- po kraljevini ugarsk. i sjedinjenih pokrajinah odv., te sl. v. križev. ssp.

Odpravnik. G. Nikola Melinčević, pisarne kr. vàrhovnog naukah i učion. ravniteljstva odpravnik, z-ob-s-odv, i sl. v. varašd. ssp., zgsd-č. i tajnik.

Digitized by Google

Kr. akademia znanostih zagrebačka.

Kr. pod-ravnitelj. Prečastni g. Izidor Hochreiter, opat, stolne càrk. zagr. kanonik, str. 72.

Propovědnik, G. Stěpan Muzler, svetjenik sl. bisk. zagr., kr. akademie znanostih zagrebačke propovědnik, i nauka věre u fakultetu mudroljubnom j. r. naučitelj, te u sěmeništu mladeži duhovne biskupie zagr. naukah nadstojnik.

Pravni fakultet.

G. Matia Smodek, slob. um., mudroljubja i svega prava doktor, statistike i ug. rudarskog prava j. r. naučitelj, pravn. fakulteta starešina, i narodne akademske knjižnice bibliotekar, z-ob-s-odv. i sl. pravnog sbora kod kr. sveučilišta pešt. sučlan, te sl. v. zagr. ssp., hsg-i upravljajući zgsd-č.

— Antun Molnár, slob. um., mudrolj. i svega prava doktor, gradjanskog i zaglavn. ugars. prava, zatim poslenog stila j. r. naučitelj, pravn. fakult. podstarešina, z-ob-s-odv. i sl. v. zagr. ssp.

G. Pavao Muhić, svega prava doktor, političkih znanostih i měnbeno-tàrgovačkog prava ugars. j. r. naučitelj, privrěm. kr. osrednji cenzor i preglědatelj knjigah, te sl. v. zagr. ssp., zgsd-č- upravljajući.

— Teodor Pauler, slob. um., mudroljubja i svega prava doktor, naravskog i javnog ugars. prava j. r. naučitelj, konsesah akad. aktuar, i sl. v. zagr. ssp.

Fakultet mudroljubni.

G. Stěpan Mojzes, svetjenik sl. biskupie zagr., slob. um. i mudroljubja doktor, umo- i znanoslovja, i nauka čudoredhosti j. r. naučitelj, mudrolj. fakulteta starešina, i kr. osrednji cenzor i preglědatelj knjigah, kod glasoskladnog družtva zagr. reprezentant, blagajnik i muzikalnih učionah ravnitelj, te sl. vv. zagr., križ. i varašd. ssp., č-hsgd.

— Romualdo Josip Kvaternik, slob. um. i mudroljubja doktor, obće, i ug. pragmat. dogodovštine j. r. naučitelj, i mudroljubnog fakulteta pod-starešina, sl. mudrolj. sbora kod kr. sveučilišta pešt. sučlan, slob. kr. i glavnog grada Zagreba začastni gradjanin, te sl. vv. zagr., križ. i varašd. ssp., č. više uč. i obć. koristn. d.

G. Josip Mačik, filologie, književstva i stila magjarskog j. r. naučitelj, z-ob-s-odv. i sl. vv. zagr. i zvolenske ssp.

— Kajetan Petter, slob. um. i mudroljubja doktor, matematike čiste i upotrěbljene j. r. naučitelj, i sl. vv. zagr. i križ. ssp., č-hsg- i zgsd.

— Stěpan Muzler, nauka věre j. r. naučitelj, koi gore.

Stolice: prirodoslovja, gospodarstva poljskoga i prirodopisa; — zatim jezika i književstva hàrvatsko-slavonskoga; — te filologie gàrčke, jesu izpražnjene.

Pedel akademički. G. Franjo Žaver Bublić, ujedno stanja akademičkog čuvar.

Izvan javnog c. k. licea senjskog, kako gori na str. 97, i privatnog bizkups. djakovačkog, kako na strani 111, predavaju se nauci mudroslovski i u konventu oo. Franciškanah vukovarskom.

Kr. arcigimnazia zagrebačka.

Kraljevskog městnog ravnitelja neima.

Naučitelji.

G. Petar Klemenić, II. godine humaniteta j. r. naučitelj i arcigimnazie starešina, sl. vv. zagr., križ. i varašd. ssp., i privrěmeni naměstni kr. arcigimnazie ravnitelj.

— Franjo Žav. Ostoić, humaniteta I. godine j. r. naučitelj i arcigimnazie aktuar, z-ob-s-odv. i slob. kr. primorsko-tàrgovačkog grada, luke i okružja bakarskog patricij savětnik, sl. vv. zagr., križ. i varašd. te bakars. satničtva ssp., č-hsgd.

— Baltazar Korbar, gramatičkih učion. starešina, arcigimnazie propovědnik i càrkve akadem. nadstojnik.

G. Josip Hèrgešić, gram. učionah podstarešina, i sl. v. varašd. ssp., hsg- i upravljajući zgsd-č.

— Ivan Nep. Ružička, druge gram. učione j. r. naučitelj, i sl. v. varašd. ssp.

— Antun Mažuranić, pàrve gram. učione j. r. naučitelj, i z-ob-s-odv., č-hsgd.

— Josip Bielak, jezika i književstva magjars. j. r. naučitelj, z-ob-s-odv. i sl. v. zagr. ssp.

Nadstojnik càrkve akadem.

G. Baltaz. Korbar, koi gore.

Kr. gimnazia karlovačka,

reda s. Franje dàržave s. križa primorsko-hàrvatske

Kr. městni ravnitelj. Otac Josip Manoilo Podvinski, ujedno višjih elementarnih onděšnj. učion. ravnitelj i samostana vikar.

Naučitelji.

Otac Antun Lehpamer,	II.	hum.	učione naučitelj.
— Placido Adamić, propovednik gimn. i	I.	«	
— Gavrilo Resnik,	IV.	gram.	
— Eugenio Kacin,	III.	«	
— Gaudencio Pokorn,	II.	«	
— Barnaba Paljuk,	I.	«	

Digitized by Google

G. Mihailo Banji, magj. jezika naučitelj, ujedno kr. cenzor i prègledatelj knjigah, z-ob-s-odv.
Josip Dragovanić, kurator.

Kr. gimnazia osèčka,

reda s. Franje, dàržave kapistranske.

Kr. mèstni ravnitelj. Otac Dominiko Kirhmajer, ujedno kr. cenzor i preglèdatelj knjigah, mèstnog samostana gvardian, i izsl. dàržavni ministar.
Propovèdnik gimn. Ot. Dominiko Petrović.

Naučitelji.

Ot. Samoilo Kocian, II. hum.
— Solano Kèrkvarić, I. «
— Jerolim Lacković, IV. gram.
— Ilia Tomičević, III. «
— Ljudevit Lauka, II. «
— Benko Šmidthammer, I. «
} učione naučitelj.

Jakov Šehtl, kurator.

Kr. gimnazia požežka,

reda s. Franje, dàržave kapistranske.

Kr. mèstni ravnitelj. Otac Erasmo Tomeček, s. bogosl. i càrkv. prava licenciat, i izsl. lektor bogoslovja, ujedno kr. preglèdatelj knjigah, ondèšnje visje elem. učione ravnitelj, i samostana gvardian.

Naučitelji.

Ot. Hiacinto Bády propovèdnik gimnazie i II. hum.
— Kazimir Čillag I. «
G. Nikola Haramina, starešina grammatike, i IV. gram.
Ot. Aureliano Binter, III. «
— Vatroslav Muha, II. «
— Mihoilo Benišek, I. «
} učione naučitelj.
— Andria Rastović, magj. jez. naučitelj.

Matia Karakatić, kurator.

Kr. gimnazia riečka.

Kr. mèstni ravnitelj. G. Gašpar Kombol, svetjenik sl. biskupie modruš., ujedno gimn. propovèdnik, zatim kr. cenzor i preglèdatelj knjigah, slob. kr. primors.-tàrgovačkog grada, luke i kotara riečkog patricij-savètnik, duhovn. senjs. i sl. v. zagr. ssp.

Naučitelji.

G. Ljudevit Josip Ciniotti, hum. II. tečaja naučitelj, i bibliotekar gimnazie, riečki patricij, z-ob- i mènb. tàrgov. suda, te morskog konzulata odv., sl. satničtva riečkog savètnik i začastni fiškal, zatim v. zagr. ssp., učenog družtva rodiškog „*dei Concordi*" i c. k. akademiah um. i znanostih. aretin- i pistorske član dopisujući.
— Franjo Morassi, svetj. sl. bisk. modruš. hum. I. tečaja j. r., te garèk. jezika izvanredni naučitelj, i aktuar gimnazie.
— Franjo Srok, svetj. sl. bisk. modruš., gram. učion. starešina.
— Simun Pobor, svetj. sl. bisk. modruš., gram. učion. podstarešina, càrkve akad. sv. Vida nadstojnik, i čast. skupštine b.d.M. u to doba predsèdnik.
— Andria Rubeša, svetj. sl. bisk. modruš. i II. gram učione naučitelj.
Ot. Adalberto Korbonić, piarista, I. gram. učione naučitelj.
G. Antun Nagy, magj. jezika naučitelj.
Bartol Lemuth, kurator.

Kr. gimnazia varaždinska.

redu s. Franje, dàržave s. Ladisl. kralja premilostivo povèrena.

Kr. mèstni ravnitelj. G. Ivan Maurović, str. 73.

Naučitelji.

G. Antun Rožić, hum. II. tečaja naučitelj, starešina i bibliothekar gimnazie, te sl. vv. križ. i varašd. ssp.
Ot. Fortunat Pintarić, hum. I. tečaja naučitelj, ujedno propovèdnik gimnazie.
G. Tomo Jelišević, gram. učion. starešina.
Ot. Emiko Hergović, III. gram. učion. naučitelj.
— Anzelmo Bolènji, II. « « «
— Cirilo Cèrnogaj, I. « « «
— Krisologo Nagy, magjars. jezika naučitelj.
Franjo Cèrnogaj, kurator.

Opazka. Katekete u grammatikalnih učionah zastupljuju tak u arcigimnazii, kak u ostalih gimnaziah gg. gramatikalni naučitelji preměnce.

Ured cenzure i preglèdateljstva knjigah u literarnom okružju zagr.

Kr. cenzori i preglèdatelji knjigah.

U Zagrebu osrednji. g. dr. Stèp. Mojzes, str. 139.
G. dr. Pavao Muhić, *privrèmeni*, str. 140.
— *Karlovcu.* G. Mihoilo Banji, koi gori.
— *Osèku.* Ot. Dominiko Kirhmajer, koi gori.
U Požegi. Ot. Erasmo Tomeček, str. 141.
— *Rieci.* G. Gašpar Kombol, str. 141.
— *Senju.* — Vinko Parac, str. 95.
— *Varašdinu.* G. Ivan Maurović, koi gori.
— *Zemunu.* G. Kuzman Drenovac, str. 111.

Kraljevsko hranilište plemićah zagrebačko.

Regens. G. Josip Clemens, str. 73.
Pod-regens. G. Leop. Cèrnković, str. 91.

Nadstojnici kameradah.

G. Šimun Ztuparić, str. 91.
— Josip Bučar, str. 91.
— Antun Fecer, str. 91.
— Josip Kršnjavi, str. 91.

Digitized by Google

Elementarne učione katoličke

po literarnom okružju zagrebačkom,

i to

A) Višje elementarne učione.

U Zagrebu.

Kr. městni ravnitelj. G. Josip Štajdacher, slob. kr. grada Zagreba parvanji sudac, kr. višje elementarne zagr. i ondešnje děvojačke učione kr. městni ravnitelj, slob. i kr. grada Preševa začastni gradjanin, i slob. kr. primorsko-targov. grada, luke i okružja bakarskog patricij savětnik, te sl. vv. zagr, križ. i varašd, ssp., č.hsg-i zgsd.

Katekcta. G. Vatroslav Věrbanić, str. 78.

Učitelji. GG. Ferdinand Mlinarić, realne klase redoviti, a preparandah naměstni naučitelj, i učione staresina. — Josip Augustin, podstaresina, i druge klase redoviti, ujedno aktuar konsesah. — Florian Ban, parve klase. — Josip Lehner, risanja. — Juraj Sojka, muzike učitelj.

Josip Šibitz, kurator.

Ondě děvojačka,

kod višje elementarne.

Ravnitelj, i katekcta. Koji gore.

Učiteljice. Gospoje: Maria Antonia Kvaternik, vrhovna; i Ana Muhen, druga. — *Kurator,* koi gore.

Ondě děvojačka kod sestarah milosărdnosti.

Ravnitelj. g. Josip Vračan, str. 73.

Katekete. gg. kapelani od sv. Marka.

Učiteljice. sestr. Ivana Krösbacher-i Filipina Elsensohn-ova.

Ondě občine izraelske višja elem.

Prevrěmeni ravnitelj. g. Mauricio Goldman, propovědnik občine, ujedno nauka vere učitelj.

Učitelji. gg Karlo Safir, i Manoilo Safir.

U Bakru.

Ravn. g. Skender Tianić, slob. primors.-targov. grada, luke i okružja bakars. sudac rektor občin. i sl. satničkog savěta istog im. izvěstitelj, sl. okruž. Rieke i Bakra patricij-savětnik, te vv. zagr. i varašd. ssp.

Kateketa. g. Paškal Zuvicić, str. 96.

Učitelji. gg. Franjo Pintarić, staresina i realne klase, slob. kr. primors.-targov. grada, luke i okružja bakars. patricij savětnik. — Jerolim Brughetti, 2. klase privrěm. — Josip Marković, 1. kl. privrěm. — gdiěna. Jelisaveta Šantl, děvojačke učione učiteljica.

U Djakovu.

Ravn. g. Matia Mihaljević, str. 109.

Kat. g. Juraj Malahovski, str. 111.

Učitelji. gg. Antun Lebanović, Ivan Humel, i Antun Jobst.

U Iloku.

Kr. nadziratelj. g. Jos. kal. Mihalić, str. 110. — *Ravnitelj.* Ot. Adalbert Horvat, str. 114.

Učitelji, ujedno *katekete.* Rafael Rodić, i Mate Fabianović, otci s. Franje, dárž. kapistr.

U Karlovcu

reda s. Franje dárž. primors - hárv.

Ravn. Ot. Josip Manoilo Podvinski, str. 139.

Učitelji, ujedno *katekete.* oo. tomualdo Šulu; Roman Testen; Gracian Cigler, i Samoilo Kušer. gg. Antun Šupan, risanja; i Otto Hauska muzike učitelj.

Ivan Fuketić, službenik.

Ondě děvojačka.

Ravn. Ot. Jos. Manoilo Podvinski, koi gore. — *Katekcta.* Ot. Augustin Večerina, samostana gvardian i župe u gradu upravitelj.

Učiteljice. gdiěne. Katarina Brajković, Ana Hirnačić, i Rozalia Božić. — Terezia Popović, pomoćnica

Antun Kriš, službenik.

U Koprivnici.

Ravn. g. Adam Žuvić, str. 74. — *Kat.* Ot. Vilelmo Maršić, reda s. Franje, dárž. s. Ladisl.

Učitelji. g. Jakov Krapinec, staresina, i slob. kr. grada Koprivn. prisědnik. — Ot. Kerubin Skiljan, reda s. Franje.

Gpoja. Ana Krapinec, učiteljica děvojačke učione.

U Krapini.

Kr. nadziratelj. g. Juraj Križanić, str. 79. — *Ravnitelj.* g. Franjo Zaplatić, slob. i kr. povlastj. varoši Krapine sudac, z-ob-s-odv. — *Kateketa.* g. Dragutin Vran, str. 79.

Učitelji. g. Ivan Moker, i. g. Norberto Ježek, slob. i kr. povlastj. varoši Krapine prisědnik, ujedno organista.

U Križevcih.

Ravn. g. Dragutin David, str. 85. — *Kat.* Jerolim Fuš, str. 85.

Učitelji, g. Franjo Šegulić, slob. i kr. grada Križev. prisědnik, i g. Ignacio Rosbah. — gpoja Katarina Telezar, učiteljica děvojačke učione.

U Oseku, *u tvárdjavi.*

Ravn. g. Jos. Kèrmpotić, slob. i kr. grada osèka senator, sl. v. vèrov. ssp., č-hsgd. — *Kat.* ot. Nazario Pluhar, reda s. Franje.

Učitelji. gg. Stěp. Lehman, i Franjo Oberritter; Hugo Konrad od Hetzendorfa, risanja.

Ondě u dolnj. varošu.

Kr. nadziratelj. g. Adam Sukić, str. 113. — *Ravnitelj.* g. Josip Janković, str. 113. — *Kat.* Marko Nikolić, str. 113. — *Učitelji.* gg. Josip Mihalović, Stěpan Dugački, i Juraj Simoković.

Kod děvojačke učione. g. Stěp. Marianović, kapelan u městu, katekcta; gpja Terezia Fišer, učiteljica.

Ondě u gornj. varošu.

Ravn. g. Adam Sukić, koi gore. — *Katekete.* gg. Juraj Tordinac, i Antun Vladisavljević, kapelani.

Učitelji. g. Franjo Hraball, staresina, i g. Věkoslav Fragner. — gpoja Katarina Hraball, učiteljica děv. učione.

U Požegi.

Ravn. ot. Erazmo Tomeček, str. 141. — *Učitelji* ujedno *katekete.* oo. Gracian Mesaroš, Tiburcio Tkalčec, i Remigio Matković.

Ondě děvojačka.

G. Franjo Sviranić, str. 74, katekcta. — G. Ivan Muljević, učitelj, i gpoja Franja Muljević, učiteljica.

U Rieci.

Ravn. i katekcta. g. Mihailo Šaftić, str. 106, ujedno naučitelj preparandah.

Učitelji. gg. Dragutin Zohar, realne klase redoviti, ujedno opravnik u Rieci obćeg bečkog za udove i sirote penzionalnog zavoda. — Vencesl. Pluharš, 2. i Jakov Zazanić, 1. klase; — Ivan Bernt, risanja učitelj.

Digitized by Google

Ondě děvojačka kod duvnah reda s. Benka.

Ravn. g. Mih. Saftić, koi gore. — *Ravniteljica unutarnje učione.* Mati Benedikta Apfalter, opatica. — *Kat.* g. Ivan Bačić, str. 106.

Učiteljice. gdične. Maria Waldhardt, Terezia Malsiner, Franja Jakovčić i Maria Kern.

U Rumi.

Ravn. g. Martin Vice, str. 110. — *Kat.* gg. Ignacio Kesegić i Vid Požgaj, str. 115. — *Učitelji.* gg. Josip Porta, tretje; Otto Konrad od Hetzendorfa, 2. i risanja; Ivan Plank. 1. kl. učitelj. — Gpja. Ana Krajcmajer, učiteljica ženskog rukodělа.

U Samoboru.

Privrěm. ravnitelj. g. Franjo Cudermann, str. 90. — *Kat.* Josip Fabianec, str. 90. — *Učitelji.* g. Jos. Herović, starešina, ujedno organista; i g. Antun Langer. — Gpoja. Milica Gjurenec, učiteljica děv. učione.

U Šokac-Miholcu.

Kr. elem. učion. nadziratelj. g. Pavao Gotlibović, predstavnik s. Nikole landečkoga u Sipuškom, kotara valpovačkog pod-arcidjakon i varošice Valpova župnik, te sl. v. věrov. ssp.

Ravn. i kat. g. Mirko Josipović, varošice Šokac-Miholca župnik. — *Učitelji.* g. Josip Bek, starešina; i g. Dragutin Ester.

U Valpovom.

Ravn. i kat. g. Pavao Gotlibović, koi gore. — G. Antun Švaicer, učitelj; gg. Franjo Kovač i Ferd. Krause, pomoćnici.

U Varašdinu.

Ravn. g. Franjo Rizman, slob. i kr. grada Varašdina sudac, i više sl. vv. ssp., č. hsgd. — *Kat.* Lavosl. Firholcer, str. 78. — *Učitelji.* gg. Jos. Femen, starešina; Luka Marić, i Antun Tomaj; g. Stěpan Lipold risanja učitelj.

Ondě děvojačka kod duvnah reda s. Uršule.

Rav. g. Franjo Rizman, koi gore. — *Ravniteljica unutarnje učione.* gpoja. Floriana Karger, predstojnica samostana. — *Kat.* g. Lav. Firholcer, koi gore.

Učiteljice, unutarnje učione. Mati Agneza Gusteg, pod-ravniteljica i vărhovna učiteljica; sestre: Vicenca Pisanelli i Aleksandra Bajer. — *Izvanjske učione:* mm. Kajetana Haselvander, Mihoila Karba, Zaveria Braun, Dragutina Brandl, i Stanislava Kuster.

Ondě občine izraelit. potvărdjena učiona.

Ravn. g. Franjo Rizman, koi gore. — *Kat.* g. J Susalem Hiršenštein, rabin občine. — *Učitelji.* g. Herman Rozenmark, i g. Josip Singer.

U Věrovitici.

Ravn. Ot. Gašpar Ganster, str. 86. — *Kat.* Ot. Faustino Purgar, reda s. Fr. dărž. s. L. — *Učitelji.* Ot. Paulino Kitić, reda s. Fr. i g. Adam Dauer.

U Vukovaru *(starom)*.

Kr. nadziratelj. g. Josip. kal. Mihalić, str. 110. — *Ravn.* Ot. Kajo Agjić, s. bogosl. licenciat, str. 114. —

Ot. Silvestar Blagović, reda s. Fr. dărž. kapistr., kateketa, ujedno tretje klase-, g. Antun Vorgić, 2. i 1. kl. učitelj. — *Učiteljice* děv. uč. neima.

B) Nižje elementarne učione.

(poleg reda kotarah pod-arcidjakonskih po biskupiah zagrebačkoj, modruškoj, djakovačkoj i pečuhskoj, imajući obzir na varmedje, ter u ovih na geografičke kotarah ležaj).

Opazka. Kotarski nadziratelji jesu svigde gg. pod arcidjakoni, rektori gg. župnici, tako katekete većinom gg. kapelani, i gdě ověh neima, sami župnici. Njihova se dakle iměna ovdě ponavljati neće; nego slěde samo

*IMĚNA městah i GG. UČITELJAH *)*

U biskupii zagrebačkoj.

U kotaru zagrebačkom.

U Zagrebu na kaptolskoj strani: Marko Grošl. — Gdična. Amalia Langer, učiteljica.
Čučerje. Juraj Celinić. *
Vrabče, Stěpan Rogan, župnik, str. 81.

U kot. vugrovečkom.

Cerje. Učitelja neima.
Lupoglav. Josip Celinić *
Vugrovec. Eduardo Šek. *

U kot. siseckom.

Sela. Tomo Lovrić.
Sisek. Franjo Dubrava. *

U kot. odranskom.

Na velikoj Gorici. Rektor. g. Antun Daniel Jozipović, plem. turop. skupštine zemaljski župan, više sl. vv. ssp. — G Matia Černovski, učitelj. *

U kot. pokupskom.

Kupčina. Matia Kerpelnik. *
Pokupsko. Mate Kersnik. *

U kot. karlovačkom.

Bosiljevo. Mate Toljan.

U kot. lipničkom.

Vivodina. Mirko Marić. *, b.

U kot. jastrebarskom.

Draganić, Antun Pavek, b., č. hsgd. — Juraj Tušetić, pomoćnik. *
Jastrebarsko. Stěp. Katkić. *, b.

U kot. okičkom.

Brezovica. Ivan Zacher, naměstnik.
Kupinec. Petar Radenčić, *, b.
Kod s. Trojstva pod Okićem. N. Musia. *

U kot. stubičkom.

Bistra. Učitelja neima.
Pušća. Franjo Viher, pr. — *

U kot. tuheljskom.

Jezero. Josip Gorupić.
Klanjec. ot. Fidel Bördönji, reda s. Fr.
Tuhelj. Fabian Miljan. *
Vel. Erpenja. Věkoslav Cernogaj, pr. — *

U kot. taborskom.

Desinić. Mihoilo Šubila.
Mali Tabor. Věkoslav Cerovski.
Prislin. Dragutin Kozjak.
Sela. Ivan Šupan.
Vinagora. Andria Orel.

U kot. krapinskom.

Komor. Ivan Bauer.
Radoboj. Antun Unger.
Ondě kod rudarah. Franjo Rupp nig.

---

* Zvězdicom zabiljčeni jesu ujedno organiste; a oni sa (b) jesu ujedno i bilježnici občine.

Digitized by Google

Toplice krapins. Stěp. Podel. *
Zabok. Marko Francina. *
Zacretje. Juraj Šofneker, *, b.

U kot. belečkom.

Belec. Lovro Hitrec.
Konščina. Antun Lepić.
Lobor. neima.
Mače. Josip Jambreković. *
Mihovljan * neima.
Zajezda * neima.
Zlatar. Ladislav Kutnjak.

U kot. bednjačkom.

Bednja. Josip Turčinović, b. — Franjo Kašaj, organista.
Cvetlin neima.
Kamenica Vèrban Jakopović, b. — Franjo Stančić, org.
Lěpaglava. Stěpan Šutej. *
Višnica. Ferdinand Šütz, *, b. — Dragutin Šütz, namèstnik.

U kot. gornjem varašd.

Ivanec. Juraj Skender, *, b.
Križovlan. Vatroslav Jugović.
Maruševec. Ivan Loborec. *
Petrianec. Marko Slunjski, *, b.
Vinica. Petar Cačković. *
Voća. Ivan Belčić, *, b.

U kot. dolnjem varašd.

Bartolovec, inače Žabnik. Ladislav Jaklić. *
Bela. Franjo Leonardić, *, b.
Biškupec. Ivan Čunčić, b.
Kneginec. Stěpan Kirchenknopf.
Obrež, kod s. Ilie. Stěpan Čukac, *, b.
Toplice varašd. Nikola Martinić, *
Vidovec. Jakov Kolmanić.

U kot. koprivničkom.

Bregi, kod Koprivnice. Radoslav Šantek, *, slob. i kr. grada Koprivnice prisědnik.
Gjelekovec. Vekoslav Kišić, *
Imbrihovec. Filip Pongračić, *
Ivanec. Matia Kalčić, *
Kuzminec. Gàrgur Tišlar, *
Ludbreg. Ambroz Kolaj, *
Martianec, Ivan Gjèrgji, *
Rasina. Leonardo Kolonić.
Suhodol. kod s. Jelizavete. Antun Lihteneger, *
U Tàrnju kod s. Jurja. Věkoslav Premzl.
Veliki Bukovec. Stěpan Janković, *

U kot. gjurgjevačkom.

Torčec. Franjo Dèrmečić.

U kot. zelinskom.

Bisag neima.
Zelina gornj. Franjo Privarić, *
Magjarovo neima.

U kot. križevačkom.

Miholec, Franjo Widmer.
Vèrbovec. Mihoilo Rožić.

U kot. ivaničkom.

Bregi. Lovro Ježek.
Dubrava. Franjo Canjek.
Gradec. Josip Kovačić.

B kot. moslavačkom.

Kutina. Josip Šutej.
Ludina. Pavao Valpotić, *
Osekovo, Konrad Ruppl, *

U kot. pakračkom.

Pakrac. Vilelmo Ulses. *

U kot. požežkom.

Kaptol. Stěpan Jozipović.
Kula (*Josephsfeld*). Petar Heimb.
Kutjevo. Ivan Janković, *
Mihaljevci slav. Josip Došek.
Pleternica. Pavao Kraljević, *
Sesvete. Franjo Kolarić, *
Velika. Vatroslav Sviranić, *
Vetovo neima.

U kot. našičkom.

Čagjavica. Josip Šviranić, *
Feričanci. * neima.
Našice. Antun Janković, *
Orahovica. Tomo Mim, *
Podgorač. Josip Vuljak, *, b. — Martin Horvat, pomočnik.
Šaptinovac. Valentin Dendl, *

U kot. věrovitičkom.

Antunovac. Petar Kres, *
Gradina. Antun Iveković, *
Lukač. Gašpar Fuks, *
Orešac. Filip Lukač, *
Sladoevci. Ivan Stumpf, *
Sopje. Adam Bahman, *
Terezovac. Ivan Bösz, *
Turnašica. Franjo Lehpamer, *
Vučin, * neima.

U sl. biskupii modruškoj.

U kot. vèrbovskom.

Fužine. Ivan Bertalanić, *
Mèrkopalj. Josip Mezorana, *
Ravnagora. Josip Strižić, b.
Vèrbovsko. Josip Lalić.

U kot. brodskom.

Delnice. Herman Koričić, b.

U kot. čabranskom.

Čabar, * neima.
Gerovo. Josip Henr. Švarc, pr.
Prezid. Ivan Juretić, pr.

U kot. bakarskom.

Draga. Josip Dobrila, kap.
Kraljevica. Ravnitelj. g. Romualdo Paravić, dr. lečničtva i ranarst. u onděšnjoj kr. bolnici vàrhovni lèčnik, slob. okružja bakars. patricij savětnik, i začastni gradsko-kotarski lěkar. — Učitelj. g. Martin Šlajmer.
Kostrena, kod s. Barbare. Jakov Randić, kapelan.

U kot. vinodolskom.

Bribir. Stěp. Mihicić, *
Cirkvenica. Tomo Lukanović. *
Novi. Josip Vončina, *

U sl. bisk. djakov. i srěmskoj.

U kot. djakovačkom.

Dèrnje. Adalberto Knežević, kap.
Gorjan. Věnceslav Bif, *
Piškorevci. Filip Kolarić, *
Punitovci. Antun Adamović, kap.
Semelci. Dragutin Muldini, *
Tèrnava. Franjo Tagliber, kap.
Varoš. Antun Sabolović, župnik.
Vèrbica. Josip Jagodić. kap.

U kot. osěčkom.

Almáš. Mihoilo Šunk.
Dalja. Antun Pavošević, *
Dàrzanica něm. Ivan Elter.
Kravica. Josip Sönhof.
Osěčki majuri. Josip Štreitenberger, *
Rětfalu. Ivan Šnajder, *
Sarvaš. Florian Mučler, *

U kot. vinkovačkom.

Jarmina. Kilian Baraker. *
Nuštar. Vinko Dragoević, *

U kot. tovarničkom.

Čalma. Henriko Krämer.
Erdöveg. Antun Kail.
Ilač. Franjo Kolarić.
Kukojevci. Jakov Vidaković, *
Lovas. Matia Šmidt, *
Novi Vukovar. Jos. Brandeker, *
Sotin. Adam Leks, *
Stari Jankovci. Antun Lakatoš.
Šarengrad neima.
Tovarnik. Pavao Kovačević, *

U kot. mitrovačkom.

India. Vilelmo Göszl, *
Irig. Ivan Seby, *

U kot. petrovaradinskom.

Kamenica. Josip Kovačević.

U sl. bisk. pečuhskoj

i kotaru valpovačkom.

Jozefina: Ravn. i kat. Petar Rogić, župnik petrievački. — Učit. Ivan Šrempf, *
Marjanci: Ravn. i kat. Josip Hajnović, župnik, s. bogosl. dokt. i sl. bogosl. sbora kod c. k. sveučil. beč. sučlan, te sl. vv. srěm. i věrov. ssp. — Učit. Ivan Preisz, *
Petrievci: Ravn. i kat. Petar Rogić, župn. — Učit. Josip Til, *
Podgajci, R. i kat. Antun Jozipović, župn. i sl. v. věrov. ssp. — Učit. Jakov Hajsler, *
Radikovci: R. i k. Josip Martinković, župn. — Uč. Ant. Šmidt, *
Slivoševci: R. i k. Šimun Ivković, župn. i sl. v. věr. ssp. — Uč. Mihoilo Dauenhauer, *
Veliškovec: R. i k. Antun Valner, župn. — Uč. Petar Cindl.
Viljevo: R. i k. Jos. Balog, župn. — Uč. Antun Koharić, *

Digitized by Google

Varmedjska poglavarstva

u kraljevinah

Hàrvatskoj i Slavonii.

U zagrebačkoj varmedji:

Velikog župana, neima.

Podžupani.

G. Josip Žuvić Bribirski, pàrvi podžupan, i više sl. vv. ssp.

— Lazar Praunšperger, drugi podžupan, sl. vv. zagr., križ. i varašd. ssp.

– Stèpan Pavleković, drugi podžupan u prèkokupskom predèlu, i sl. vv. zagr., križ. i pož. ssp., č-hsgd.

Bilježnici. gg. Mirko Bušić, veliki bilježnik, i ssp. — Ladislav Modić od Velike Mlake i Kurilovca, pèrvi podbilježnik. — Ivan nep. Šrabec, drugi podbilježnik i sl. vv. zagr. i varašd. ssp.

Začastni podbilježnici. gg. Ferdinando Makanec, zajedno arkivar i upisatelj, te ssp., č-hsg. i zgsd. — Drag. Galljuff, ujedno upisatelj, č-zgsd. — Mirko Sandor Djalski, sl. v. varašd. ssp., č-hsgd. — Skender Bakšaj, z-ob-s-odv. — Boltek Jellačić. – Maksimiljan Vernić.

Arkivar i upisatelji. g. Ferd. Makanec, koi gore; — g. Dragutin Galljuff, upisatelj, koi gore.

Zakleti pisari. gg. Stèpan Lugarić. — Josip Kendjel, s-ob-s-odv., ujedno zač. prisežnik. — Josip Sviglin. — Pavao Šurina. — Ivan Antolković, z-ob-s-odv. — Ivan kàrst. Štivalić. — Alberto Jakopović, z-ob s-odv., zajedno čuvar parnicah, i začastni prisežnik.

Peneznici. gg. Stèpan Koos, glavni peneznik i ssp. — Ignacio Vernić, naměstni glavni- i u kotarih zagr. i pokups. podpeneznik, te ssp.— Ferdin. Puc, u kotarih s.-ivanskom i prèkosavskom podpeneznik, i sl. vv. križ. i zagr. ssp. — Antun Junković, podpeneznik u prèkokupskom predèlu, č-hsgd.

Računovodje. gg. Toma Mattačić, računovodja, z-ob-s-odv. i sl. v. zagr. ssp., č.hsgd. — Ivan Nep. Štivalić, pàrvi pod-fiskal, zač. računovodja, i ssp.

Varmedjski sudci.

U zagrebačkom kotaru. gg. Pavao Keresztury od Szinerszegha, veliki sudac, i više sl. vv. ssp. — Josip Tučić, kotarski sudac. — Ljudevit Miksić, kot. sudac. — Janko Terputec, prisežnik, ujedno zač. sudac. — Matia Arbanas Bosiljevački i Doljno-Lomnički, prisežnik.

U s.-ivanskom kotaru. gg. Pavao Krajačić Mirinčički, vel. sudac, i ssp. — Franjo Saračević, i Ivan Kos, č-hsgd. kotarski sudci. — Franjo Hervačić, prisežnik; Julio Dömöterfy Hogjiski, ujedno sudac, i sl. v. varašd. ssp., prisežnik.

U prèkosavskom kotaru. gg. Franjo Pogledić Kurilovečki, vel. sudac, i ssp. — Danilo Farkaš od Nagy-Jóke, kot. sudac. — Josip Černolatec, kot. sudac, i sl. vv. zagr. i varašd. ssp., č.hsgd. — Aloizio Gorup, i Josip Domin Petruševečki, prisežnici.

U pokupskom kotaru. gg. Nikola Puc, vel. sudac, i sl. vv. zagr. i križ. ssp., č-hsgd. — Eduardo Šuljok, kotars. sudac, i ssp. — Adolfo Vernić, kot. sudac. — Eugenio Vernić i Miroslav Modić, prisežnici.

U prèkokupskom kotaru. gg. Šišman Prešern, vel. sudac, i sl. vv. križ. i toront. ssp., č-hsg- i zgsd. — Josip Tomašić, kot. sudac. — Vilhelmo Hatz, i Ivan Nep. Franciscy, č-hsgd., prisežnici.

U gorskom kotaru. gg. Ljudevit Karolji, vel. sudac, i sl. vv. križ. i varašd. ssp., č-hsgd. — Dragutin Domin Petruševečki, kotarski sudac. — Ljud. Vernić, č-hsgd. i David Belošević, prisežnici.

Začastni sudci. gg. Samoilo Praunšperger, zajedno savskoga brodarenja nadzornik i sl. v. varažd. ssp. — Ladislav Praunšperger, str. 138. — Milutin Praunšperger, ujedno ssp. — Adalberto Makanec, z-ob-s-odv. — Mat. Berković. — Eduardo Švabely, zajedno ssp., č-hsg. i zgsd. — Ljudevit Gabelić, ujedno ssp., — Julio Dömöterfy Hogjiški, koi gore. — Alberto Krajačić Mirinčički, str. 138. — Miroslav Andraši. — Dragutin Berković, ujedno ssp., č.hsgd. — Skender Kerčelić. — Janko Terputec, koi gore.

Začastni prisežnici. gg. Ladislav Kalaj, sl. v. varašd. ssp. — Luka Spinderk. — Mihailo Dropučić. — Josip Kendjel, koi gore. — Ivan Kukuljević Sakcinski, izsluženi c. k. poručnik, sl. vv. zagr., križ. i varašd. ssp, č-hsgd. — Vinko Gàrgur Vrančić. — Alberto Jakopović, koi gore. — Josip Kovačić. — Adolfo Krajačić Mirinčički. — Vasilia Nikolić. — Milutin Vernić. — Drag. Del-Negro, z-ob-s-odv.

Fiškali.

GG. Adalberto Jellačić, veliki fiškal, zajedno ssp. — Ivan Nep. Štivalić, koi gore, pàrvi podfiškal. — Hugo Tèrstenjak, drugi podfiškal.

Začastni podfiškali. gg. Lavoslav Kavić, slob. i kr. grada zagreba upisatelj i zač. podbilježnik, te sl. v. varašd. ssp., č-zgsd. — Vinko Borovjak. — Antun Lovrenčić, str. 131. — Henriko Ostoić, str. 75. — Ivan Nep. Dolovčak, č-zgsd. — Antun Margetić. — Ant. Sučić, č.hsgd. — Jos. Basarović. — Antun Rubido, sl. v. varašd. ssp., č-zgd. — Juraj Franc, zajedno ssp., č.hsgd. — Jos. Kuković, sl. vv. zagr. i varašd. ssp. – Tomislav Cuculić. — David Mirović. — Antun Stauduar.

Zemljoměr varmedje i savskog brodarstva.

G. Stèpan Farkaš, redovni zemljoměr. g. Ignacio Egersdorfer. začast. varm. zemljoměr.

Karolinske ceste ravnitelja neima.

Digitized by Google

Nadzornici savskoga brodarstva. g. Samoilo Praunšperger, koi gore. — g. Aloizio Lukinac, savskog brodarstva nadzornik, sl. vv. zagr., križ. i varašd. ssp., z-ob-s-odv. i slob. kr. grada Zagreba začastni podfiškal.

Računovodja kupskoga brodarstva. g. Antun Defranceschi, str. 132.

Pověrenici prěselice i sigurnosti.

GG. Antun Klinčić, z-ob-s-odv., osrědnji, ujedno varmedjski dvornik. — Juraj Čaić, u s.-ivanskom. — Juraj Ištvanović, u prěkosavskom. — Josip Sladović, u pokupskom. — Adam Horvatić, u prěkokupskom. — Juraj Petrović u gorskom kotaru. — Matia Balog, pověrenik prěselice na postaji dugoselskoj. — Stěpan Kovač, pověrenik prěselice na postaji banijskoj.

Varmedjski lěčnici.

G. Aleksa Vancaš, doktor lěčničtva i měštar očarstva, sl. v. zagr. vrhovni redovni lěčnik i ssp., č-hsg- i zgsd. — u Zagrebu.

— Josip Fabek, lěčn. i ranarstva doktor, sl. vv. zagr. i varašd. ssp., te parveše redovni, a slob. kr. grada Karlovca zač. lěčnik, č-hsg- i zgsd., u Karlovcu.

Začastni lěčnici. gg. Franjo Folnegović, lěčn. dr., sl. vv. zagr. i varašd. ssp., te c. k. družtva lěčnikah beč. član dopisujući. — Skender Mraović, lěčn. dr., zajedno slob. kr. grada Zagr. redovni lěčnik, i sl. vv. zagr. i varašd. ssp. — Petar Rinaldi, ujedno ssp. i č-hsgd. — Ignacio Domin Petruševečki, dr. lěčničtva, zajedno kr. grada Zagreba zač. lěčnik i sl. vv. zagr. i srěm. ssp. — Josip Krieger, lěčn. dr., zajedno slob. kr. grada Zagr. zač. lěčnik, sl. lěčn. sbora kod kr. sveučilišta pešt. sučlan, te sl. vv. zagr. i varašd. ssp., č-hsg- i fvd-d. — Nikola Ivančević, dr. lěčn., ujedno slob. kr. grada Karlovca redov. lěčnik. — Antun Jakovčić, lěčn. dr. — Augusto Dragutin Laslavić, dr. lěčn., zajedno slob. kr. grada Zagr. zač. lěčnik. — Šišman Koppel, lěčn. doktor.

Ranarnici varmedjski. gg. Ivan Nep. Travniček, osrědnji u zagrebačkom-; Ivan Nep. Ajhmajer, u stubičkom-; Josip Mundjak, u s.-ivanskom-; Josip Plauer, u dugoselskom-; Ivan Šmidt u sisečkom-; Drag. Maksim. Vajzer, u turop.-; Jos. Horvat, u jastrebarskom-; Vatroslav Bišćan, u samoborskom-; Ivan Haas, č-hsgd., u ozaljskom-; Ant. Krišekar, u bosiljevačkom-; Matia Häring, u vèrbovskom-; Vatroslav Petrović, u brodskom-, Juraj Bèrčković, u čabranskom kotaru.

Začastni ranarnici. gg. Silverio Prem. zajedno slob. kr. grada Zagr. pravi ranarnik. — Franjo Kladnik. — Ferdin. Hadvig. — Franjo Frölih. — Antun Libl, — Adolfo Giustini. — Ivan Šecki. — Ant. Tičar. — Franjo Miksić. — Josip Vidic.

Konjušnicah nadzornici i živinskog lěčiteljstva městri. gg. Martin Lang, ozbiljni; — Josip Virt i Toma Laurinšek, začastni.

Primalje (*Babice*). Katarina Rupčić, u Zagrebu, Ana Fabac, u Karlovcu. — *Prěkobrojne primalje.* Barbara Auer, Maria Šurius, Ana Župnik, Kristina Benčić, Ana Jaugcer, Ana Šop, Franja Švajgert i Apolonia Moderčin.

Svilarstvo.

Pod-nadzornik dudah. g. Mirko Gjurkovečki. — *Nastojnici dudah.* Juraj Domitrek, u zagrebačkom-; g. Juraj Čaić, koj gori, u s.-ivanskom-; Josip Rustić, u prěkosavskom-; g. Josip Sakač od Kapolne i Vojnovca, u pokups. i prěkokupskom kotaru.

Kapral. Marko Dembić.

GG. prisědnici sudbenoga stola.

Iz duhovnog stališa.

Rajačić Josip, pàrvost., str. 71.
Ožegović Mirko, Barlabašević, bisk. str. 67.
Kuković Josip, bisk., str. 68.
Smičiklas Gavrilo, bisk. str. 67.
Schrott Josip, bisk., str. 69.
Joannović Eug., bisk., str. 72.
Birling Ivan, bisk., str. 70.
Koritić Franjo Žav. Mrazovečki, prelat, str. 71.
Krizmanić Ivan, opat, str. 82.

kanonici zagrebački.
Horvat Josip Szent-Péterski,
Tuskan Franjo,
Uzorinac Vatroslav,
Haramustek Josip,
Mihić Mihailo,
Vucić Mih. Maks.,
Vakanović Antun,
Hochreiter Izidor,
Vahtarić Ivan,
Vuković Mate,
Šöth Josip,
Vukasović Antun,

kanonici zagrebački.
Klemen Mihailo,
Kralj Ivan kàrst.,
Pendelin Mirko,
Ročić Vatroslav,
Mravinec Adam,
Pavčec Martin,
Beloberg Matia,
Šuflaj Franjo,
Draganec Ivan,
Vračan Josip,
Clemens Josip,
Ledinski Stěpan,

Pogledić Stěpan, predst., str. 76.
Krainčević Josip, kan. zaces.
Benak Věkoslav, « «
Kasun Matia, « «
Dorić Mate, kan. modruš.
Christianović Věkoslav, pod-arcidjakon, str. 85.
Stoós Pavao, pod-arcidjakon, str. 90.
Dr. Mojzes Stěpan, str. 139.
Marković Petar, pod-arcidjakon, str. 82.
Budić Věkoslav, pod-arcidjakon, str. 90.

pod-arcidjakoni.
Mariašević Adalb., pod-arcidjakon, str. 101.
Car Nikola, pod-arcidjak., str. 101.
Kombol Gašpar, str. 141.
Novosel Juraj, str. 90,
Pobor Pavao, str. 98,
Kvaternik Juraj, str. 101,
Kobetić Josip, str. 86.
Kaliman Pavao, izsl. župnik, str. 101.

župnici.
Alagović Antun, skalički župnik.
Kraljić Mirko, str. 85,
Havaić, Stěpan, str. 79,
Kargačin Josip, str. 101,
Jambrečak Jakov, str. 84,
Tkalec Andria, str. 77.
Juratović Josip, str. 77.

župnici.
Maćečević Franjo, str. 84.
Cuderman Franjo, str. 90.
Sačić Josip, str. 90.
Matosić Lavosl., str. 82.
Mavretić Josip, str. 84.
Jeličić Stěpan, str. 101.
Matković Stěpan, str. 82.

Černković Lavoslav, str. 141.
Diaković Josip, župn., str. 82.

Digitized by Google

Iz velikaškog stališa.

Keglević Buzinski grof Toma.
Drašković Trakoštjanski gr. Juraj starji.
Orsić Slavetički gr. Juraj, c. k. komornik i bander. vojske major, zagr. gradjanskog strělačkoga družtva pukovnik, č-hsgd.
Drašković Trakoštjanski gr. Janko, sj. reda s. Stěp. kralja ap. vitez i c. k. komornik, narodne citaonice zagr. predsědnik i vise sl. vv. ssp., č-hsg- i zgsd.
Séčen Temerinski gr. Nikol., str. 122.
Bedeković Komorski bar. Ljudevit, str. 121.
Zdenčaj Zahromić-gradski Nikola, str. 131.
Auersperg gr. Nikola.
Erdödy od Monyorókeréka gr. Ivan Nep., str. 123.
Portner bar. Antun, sl. gubernie rěčke ravnajući zemljomĕr.
Festetić Tolnanski grof Dragutin, c. k. komornik.
Kulmer baron Franjo, str. 123.
Oršić Slavetički gr. Vilhelmo, više sl. vv. ssp., č-hsgd.
Sermage Susedgradski gr. Dionizio, str. 137.
Sermage Susedgradski gr. Dragutin Ivan Petar, nj. c. k. a. Velič. komornik i kod c. k. obče dvorske blagajne dvorski savětnik, sjajnog reda papins. s. Gargura vitez, te više sl. vv. ssp., č-zsgd.
Drašković Trakoštjanski gr. Franjo.
Drašković Trakoštjanski gr. Dragutin, više sl. vv. ssp., č-zgsd.
Drašković Trakoštjanski gr. Juraj mladji, c. k. pukovnik, č-hsgd.
Badenfeld bar. Dragutin.
Burić bar. Ivan kárst., c. k. pukovnik.
Erdödy od Monyorókeréka grof Juraj starji, nj. c. k. a. Velič. pravi tajni savětnik, itd.
Veesei bar. Nikola, str. 122.
Kiš Němeškérski Pavao, gubernator rieški, kak dolě.
Gyulay od Maroš-Németha i Nádaške grof Franjo, c. k. komornik, general-major, i vlastnik puka br. 57.
Rudić Almaški Josip, str. 119.
Frimond knez od Antrodoka, Adalberto, str. 124.
Pejačević Věrovitički gr. Ladisl. starji, izsl. prisědn. uzviš. banskog stola, više sl. vv. ssp.
Oršić Slavetički gr. Augusto, izsl. veliki sudac, više sl. vv. ssp.
Séčen Temerinski gr. Antun, str. 122.
Pálffy od Erdöda gr. Konstantin, věkoviti u Cárvenom-kamenu, kr. bretisl. grada naslědni satnik i varmedje istog iména věkoviti župan.
Pejačević Věrovitički gr. Ivan Nep., izsl. pod-župan, više sl. vv. ssp.
Foraj baron Ivan.
Nugent Laval gr., knez rimski, više sj. redovah velekárstnik, kommendator i vitez, c. k. komornik, pravi tajni savětnik, FZM. i vlastnik puka pěš. br. 30, te po Iliriu, unutárnjoj Austrii, i Tirolskoj várhovni vojnički zapovědnik, č-hsg- i zgsd.
Nugent Alberto gr., knez rimski, č-hsgd.
Nugent Gilberto gr., knez-rimski, c-hsg- i zgsd.
Vojkffy od Vojkovića gr. Šišman.
Majlath Székheljski Juraj stareši, str. 117.
Majlath Székheljski grof Antun, str. 118.
Pálffy g. Ferdin. Leopoldo, str. 119.
Szögyényi od Magyar-Szögyénja Ladislav, str. 125.
Aczél od Boroš-Jenő-a Antun, str. 122.
Forgáč od Ghimeša i Gača gr. Antun, gubernie rieške i više sl vv. ssp.
Sermage Susedgradski gr. Otto, str. 135.
Erdödy od Monyorókeréka gr. Ant.
Erdödy od Monyorókeréka gr. Aleksander.
Rauch baron Levin.
Rauch baron Juraj.
Aponyi od Aponja gr. Juraj, str. 123.
Pejačević Věrovitički gr. Petar, str. 121.

Iz stališa plemićah.

Kušević Josip, nj. c. k. ap. Velič. savětnik i izvěstitelj dvorski, str. 123.
Marković Cernički Andria, str. 135
Jelačić Buzinski Stěp., str. 135.
Bužan Nikola, c. k. komornik, i kod českog pokrainskog pl. věća savětnik.
Miksić Alšo-Lukavečki Nikola, str. 135.
Kukuljević Sakcinski Antun, str. 135.
Bužan Herman, str. 137.
Labaš Ivan Nep., sl. v. varašd. izsl. vel. sudac, i ssp.
Žuvić Bribirski Josip, koi gore.
Česnak Jos., više sl. vv. ssp. i izsl. zaladske veliki fiskal.
Domin Petqušević Mirko, svega prava doktor, izsluženi akademie zagr. staresina i pravah naučitelj.
Farkaš od Nagy-Jóke Nikola, više sl. vv. ssp., č hsgd.
Šiprak Josip, 131.
Spišić od Japre Gavrilo, str. 137.
Dominić Aleksander, str. 137.
Tomić od Trešćena Petar, fiskal i više sl. vv. ssp.
Salopek Ivan, izsl. podžupan, kr. dvoranin i savětnik, te više sl. vv. ssp.
Marković Antun, str. 137.
Šoršić Josip, str. 125.
Inkey Palinski Mirko, str. 119.
Dušek Franjo, str. 129.
Horvat od s. Petra, Toma Zeno, sl. vv. varašd., križ. i zagr. ssp., te perveše naměstni glavni peneznik.
Mariašević Bartol, izsl. primors,-komorski pověrenik.
Nagy Antun, izsl. osrednji kr. cenzor i preglědatelj knjigah.
dr. Jelačić Buzinski Ljudevit, više sl. vv. ssp., č-hsgd.
Zelenka Ljudevit, str. 132.
Plantak Josip, str. 128.
Šterbecky Mihailo, str. 129.
Ferrić od Hudogbitka Tadia, preš. kaptola zagr. dvorni sudac i više sl. vv. ssp., zgs- i upraviteljni hsgd-č.
Stajdacher Josip, str. 143.
Kuković Janko, str. 135.
Jurjević Tuolski Josip, svega prava doktor, i izsl. kod sveuč. pešt. naučitelj, nj. c. k. a. Velič. savětnik, te više sl. vv. ssp., z-obs-odv., č-zgsd.
Vrančić Valentin, sl. vv. zagr. i pož. ssp., i izsl. pérveše glavni peneznik.
Švajcer Mihoilo.
Udvardy Stěpan, sl. biskupie zagr. dobarah nadstojnik, i više sl. vv. ssp., č-hsg- i zgsd.
Čunčić Stěp., izsl. vel. sudac.
Haraminčić Mirko, više sl. vv. ssp., zgs-i ravnajući hsgd-č.
Hrušocy Věkoslav, izsl. vel. fiškal i sl. vv. zagr. i varašd. ssp.
Ghyczy Nikola, str. 129.
Sučić Stěpan Mkš., slob. kr. grada varašd. senator, i više sl. vv. ssp.
Zengevall Franjo Žav., sl. biskupie zagr. dvorni sudac, i više sl. vv. ssp., č-hsg- i zgsd.
Bujanović Stěpan, kod kr. měnb. tárgovačk. rěčkoga párve molbe sudišta aktuar u Bakru, i više sl. vv. ssp.
Briglević Kurilovečki Josip, str. 138.
Rietl Josip, kr. várhovni tridesetnik zagr., slob. kr. grada, luke i okruzja bakars. patricij-savětnik, č-hsgd.
Blažeković Skender, izsl. veliki sudac i više sl. vv. ssp.; č-hsgd.
Zerpak Eduardo, fiškal i sl. vv. zagr. i varašd ssp.
Kiepach Ignacio, sl. vv. križ. i zagr. ssp., č-hsgd.
Jelačić Buzinski Karlo, izsl. c. k. poručik.
Gregurić Juraj, kod uzv. c. k. sp. d. dvorske komore perovodja, sl. vv. križ. i zagr. ssp

Digitized by Google

Lentulay Benko, str 135.
Paravić Čabarski Polikarpo, uj. c. k. a. Velič. dvoranin, i sl. vv. zagr. i varašd ssp.
Bedeković Janko, slob. kr. i glavnog grada Zagr vel. bilježnik, s-ob-s-odv. i više sl. vv. ssp., č-hsgd.
Kiš Šaulovečki Ivan, sl. vv. zagr. i varašd. ssp.
Tucić Ignacio.
Modić od Velike-Mlake i Kurilovca Alberto, sl. v. varašd. izsl. drugi podžupan i više vv. ssp.
Mayer Josip, po okružju riečkom kr. trides. i soli nadziratelj, slob kotarah riečk. i bakars. patricij-savětnik, te sl. vv. zagr. i varašd. ssp., č.fvd-d.
Pejčić Filip str. 124.
Radičević Maksimiljan, sl. vv. zagr. i varašd. ssp., te hsgd-upravitelj. č.
Halper Nikola, sl. vv. zagr. i varašd. ssp. ter ove kotarski sudac.
Zidarić Sudovečki Ivan karst., nj. c. k. a. Velič. savětnik, i više sl. vv. ssp. te križevačke parvi podžupan, č-hsgd.
Čegel Lapučki Ivan, više sl. vv. ssp. te varašd. drugi pod-župan.
Kučić Antun, fiškal.
Čačković od Vèrhovine Franjo Žav., izsl. vel. sudac, više sl. vv. ssp. č-hsg- te zgsd-č. i reprezentant.
Jelačić Buzinski Alberto.
Ebner Ladisl, slob. kr. grada varašd. senator, i više sl. vv. ssp.
Rizman Franjo, str. 147.
Sinković Ljudevit Antun, slob kr. i glavn. grada Zagr. vel. fiškal, više sl. vv. ssp., č-hsgd.
Briglević Kurilovečki Janko, više sl. gospošt. i izsl. sl. v. zagr. vel. fiškal, te više sl. vv. ssp., č-hsgd.
Černković Doljski Nikola, str. 128.
Posavec Šišman, str. 129.
Kukuljević Sakcinski Ivan Franjo, sl. bakars. satničkog savěta izvěstitelj, i slob. primors. targov. grada, luke i okružja istoga im satnički sudac rektor, te polit. gospodars. magistrata predsědnik, z-ob-s-odv., sl. okružjah Rieke i Bakra patricij savětnik, i vv. zagr. i varašd. ssp.
Klobučarić Dragutin, str. 137.
Šuflaj Antun, slob. um. i mudrolj doktor, izsl. kod akad. zagr. prirodoslovja naučitelj, hsgd. upravljajući č.
Pavleković Stěpan, koi gore.
Lučić Franjo, str. 138.
Berger Ljudevit, str. 132.
Fésüs Juraj, kr. ravniteljni fiškal, i više sl. vv. ssp.
Švagel Blaž Miroslav, više sl. vv. ssp. te varašdinske parvi podžupan, č-hsgd.
Štivalić Mihailo, fiškal.
Praunsperger Lazar, koi gore.
Keresztury Pavao, koi gore.
Ruizner Ivan nep., više sl. vv. ssp. te zagr. izsl. podžupan, slob. kr. gradah, lukah i okruž. Rieke i Bakra patricij-savětnik, č-hsgd
Bunjevac Josip, više sl. vv. ssp. te zagr. izsl. podžupan, č-hsgd.
Jelačić Buzinski Adalberto, koi gore.
Šandor Djalski Ivan Nep., više sl. vv. ssp.
Zdenčaj Zahromićgradski Eduardo, str. 137.
Makanec Ferdinando, koi gore.
Pisačić Hižanovečki Miroslav, više sl. vv. ssp. te zagr. izsl. vel. sudac, č-hsgd.
Špišić od Japre Dragutin, sl. pl. turop. skupštine satnik i peneznik, te vv. zagr. i varašd. ssp.
Gregorić Dragutin, izsl. aktuar kr. vàrh. naukah i učion. ravniteljstva, sl. vv. zagr. i varašd. ssp., zč.zgsd.
Bornemisa-Stolniković Mikulički Juraj, sl. vv. varašd. i zagr. ssp. te ove izsl. prisežnik, č-hsgd.
Andrášy Josip, str. 119.
Sluha Mirko, kr. savětnik i vàrh. nadvornički sudac Jazigah i Kumanah.
Pomper Stěpan fiškal.
Mihalović Vatroslav, više sl. vv. ssp., te věrov. vel. sudac.
Kozić Jerebički Ivan, fiskal, više sl. vv. ssp.
Novak Franjo, str. 138.
Juratović Juraj, slob kr. grada Požege vel. fiskal, i više sl. vv. ssp.
Praunsperger Budimir, više sl. vv. ssp. te zagr. izsl. vel. sudac, č-hsgd.
Jelačić Buzinski Eduardo, svega prava doktor, više sl. vv. ssp. te zagr. izsl. pod-župan, č-hsg- i zgsd.
Praunsperger Aleksander, sl. vv. zagr. i varašd. ssp., č-hsgd.
Šuljok Aleksander, str. 138.
Čačković od Vèrhovine Josip, sl. vv. križ. i zagr. ssp., č-hsg-i zgsd.
Očić Petar, više sl. gospošt. fiškal i više sl. vv. ssp., č-hsgd.
dr. Rinaldi Patar, koi gore.
dr. Krieger Josip, koi gore.
Šrabec Vèkoslav, slob. kr. grada Zagr. senator, i sl. vv. zagr. i varašd. ssp., č-hsgd.
Vernić Ignacio, koi gore.
Ožegović Barlabaševečki Metello, str. 124.
dr. Csaszar Kolgyarki Franjo, str. 137.
dr. Folnegović Franjo, koi gore.
Haulik Mirko, osrednje prabiskups. peneznice kontrollor, i graditeljni nadzornik, više sl. vv. ssp.
Milčić Marko, slob. kr. grada Karlovca senator i sl. vv. zagr. i varašd. ssp, č-hsgd.
Puc Nikola, koi gore.
Nagy Vásárhelyski Ljudevit, str. 123.
Zdenčaj Zahromić-gradski Skender, više sl. vv. ssp. te križevačke drugi podžupan, č-hsgd.
Adamović Antun.
Zobl Alberto.
Matavovski Andria, kod uzv. kr. ug. dvorske pečatnice perov. praktikant, više sl. vv. ssp.
dr. Pauler Teodor, str. 140.
Degoricia Gargur, izsl humaniteta naučitelj i kr. arcigimnazie zagr. starešina, z-ob-s-odv. i sl. vv. zagr, križ. i toront. ssp.
dr. Vancaš Aleksa, koi gore.
dr. Praunsperger Aleksa, str. 136.
Koritić Mrazovečki Dragutin, više sl. vv. ssp. te križev. vel. sudac, č-hsgd.
Gruden Franjo, kontrolor vàrh. tridesetn. zagr. ureda.
Zerpak Aleksander, više sl. vv. ssp. i grofa Franje Gjulaja tajnik.
Bubanović Vasilje, kr. komorski fiškal i više sl. vv. ssp., č-hsgd.
Lukinac Antun, više sl. vv. ssp. te križev. računovodja.
Halbritter Josip, rudars. savětnik, i vàrh. šumski nadzornik.
Köröskényi Stěp, više sl. vv. ssp., hsgd-č. upravljajući.
Šugh Juraj, više sl. vv. ssp. te križev. vel. fiškal, č-hsgd.
Žombor Franjo.
Vušćić Josip, slob um. i mudrolj. doktor, slob. kr. grada križev. vel. fiškal, z-ob-s-odv. te više sl. vv. ssp., č-hsgd.
Kunić Juraj, slob. kr. grada Koprivnice sudac, sl. vv. zagr. i križ. ssp.
Minelli Antun, grada Rieke sudac.
Sgardelli Aloizio, riečke luke satnik, i vlastnik vekše zlatne gradjanske kolajne.
Tianić Skender, str. 143.
Marković Eduardo, izsl. konjan. satnik.
Marković Černički Gustav, više sl. vv. ssp. te požeš. izsl. veliki-bilježnik.
dr. Mulić Pavao, str. 140.
dr. Molnar Antun, str. 139.
Klemenić Petar, str. 139.
Klarić Šimun, gubernialni pověrenik primorsko-komorskih dobarah, slob. okružj Rěke i Bakra patricij-savětnik, više sl. vv. te bakars. satničtva ssp.
dr. Gaj Ljud., slob. um. i mudroljubja doktor, učednik i izdatelj c. k. povlastj. narodnih novinah, i vlastnik c. k. povlastj. narodne tiskarne, te više sl. vv. ssp. č-hsg-i zgsd.
Salopek Ljudevit, više sl. vv. ssp. te věrov. drugi podžupan.
Kušević Aurelio, str. 136.
Frigan Vèkoslav, više sl. gospošt. fiškal i više vv. ssp.

Digitized by Google

Mol Franjo, fiškal, i više sl. vv. ssp.
dr. Mraović Skender, str. 154.
Maćik Rajmundo, str. 131.
Albély Antun Ferdin., slob. um., mudrolj. i svega prava dokt. i kod kr. akad. brětisl. naravskog. te javnog ug. prava j. r. naučitelj, z-ob-s-odv., sl. stolice pred. plem. od Bače, i zagr. ssp.
Daruváry Franjo, kr. ravniteljni fiškal i više sl. vv. ssp.
Krašković Dragutin.
Peičić Ignacio, više sl. vv. ssp., te požež. veliki sudac.
Delimanić Franjo Žav., više sl. vv. ssp., te věrov. vel. sudac.
Čeh Eduardo, sl. vv. bač. i srěm. ssp. te ove drugi podžupan.
Seth Franjo, perovodja kod uzv. komore carske.
Katinelli Karlo Maks. str. 137.
Gašpáry Ivan, slob. kr. grada križev. sudac, i više sl. vv. ssp.
Jozipović Antun Danilo, str. 146.
Špun Miroslav, sl. vv. zagr. i požež. ssp. te ove kotarski sudac.
Melcer Kelemeški Stěp., str. 135.
Bolček Ivan, str. 124.
Grubiczy Ladislav, de Familia Dragonum.
Bedeković Komorski Kolom. str. 137.
Janković Daruvárski Izidor, kr. komornik.
Praunsperger Milutin, str. 153.
Dušek Ignacio, vàrh. pokrajin. pověrenik u temeš. okružju, i sl vv. zagr. i varašd. ssp.
Stauduar Franjo Seraf., uěrednik i izdatelj c. k. povlastj. polit. zagr. němačkih novinah, izsl. c. k. vojn. pisar, hsg- i upravljajući zgsd-č.
Zádory od Zádora Leopoldo, c. k. satnik, slob. kr. i glavn. grada Zagreba zač. gradjanin.
Vauthier od Rochefort-a Leop. str. 131.
Štivalić Ivan nep., str. 153.
Wöber Antun, c. k. FML. i divisionär, kako dole.
Šimunić plem. Baltazar, sj reda s. Ane 2. vàrsti vitez, c. k. general-major i brigader u Beču, č-hsg- i zgsd.
Moulholand pl. Petar, c. k. general-major i brigader, č.zgsd.
Braunhofer pl. od Braunhofa, sj. r. sicil vojn. s. Jurja vitez, i c. k. pod-pukovnik.
Těrstenjak od Šlehenberg-a Antun, izsl. c. k. pod-pukovnik, sl. vv. zagr. i varašd. ssp.
Jurinić Stěpan, izsl. c. k. pod-pukovnik, č-hsgd.
Juranić Ferdin., c. k. satnik, č.hsgd.
Begg od Albensburga Franjo, c. k. satnik.
Malinarić pl. od Silbergrund-a Antun, c. k. major i po horv. granici graditeljstva ravnitelj, č-hsgd.
Lechner Josip, str. 131.
Vašarhely Pavao, str. 132.
Kamauf Ivan, slob. kr. i glavn. grada Zagr. senator, z-ob-s-odv. i sl. vv. zagr. i varašd. ssp.
Piškorec Maksimiljan, slob. i kr. grada Karlovca sudac, z-ob-s-odv, i sl. vv. zagr. i varašd. ssp.
Smendrovac Josip, slob. kr. grada Karlovca satnik, z-ob- i měnb. s-odv. te više sl. vv. ssp., č-hsg- i zgsd.
Ković Mirko, više sl. vv. ssp, izsl. ug - dvorski opravnik.
Janković Daruvàrski Julio, više sl. vv. ssp., te požežke pàrvi podžupan.
Erlinger Franjo, sl. v. požež. kotarski sudac, zagr. pako i věrov. ssp.
Farkaš Ljudevit, više sl. vv. ssp., te križevačke vel. sudac, č-hsgd.
dr. Zipser Chr. Andrla, naučitelj, više sj. redovah vitez, više akad. i uč. družtvah sučlan, te više sl. vv. ssp.
dr. Smodek Matia, str. 139.
dr. Kvaternik Romualdo Josip, str. 139.
Bogoević Petar, st. 76.
Žerjavić Ferdinando, fiškal, i sl. vv. zagr. i varašd. ssp., č-hsg- i zgsd.
Vrabec Ivan Ljudevit, gradjanski i po c. k. granici horv. vojnički odv., sl. vv. zagr. i varažd. ssp.
Ivančić Alberto, fiškal.
Jakčin Andria, više sl. gospošt. fiškal, i više vv. ssp., č-hsgd.
Kelemen Franjo, str. 75.
Šrabec Ivan nep., str. 152.
Kardoš Mihailo, gospoštinah grofa Batthyan-a nadzornik, č-hsgd.
Pavačić Antun, str. 131.
Miksić Alsó-Lukavečki Henr. str. 138.
Pogledić Kurilovečki Franjo, str. 152.
Egersdorfer Josip, slob. kr. grada Varašd. fiškal, i više sl. vv. ssp.
Bužan Samoilo, više sl vv. ssp., te varašd. izsl. vel. sudac.
Krajačić Mirinčički Pav. str. 152.
Kerčelić Innocencio, izsl. kot. sudac.
Suljok Eduardo, str. 153.
Mayer od Klinggräff-a Dragutin, kr. prus. satnik izv. s., i vitez želez. kàrsta, više uč. i obće koristn. družtvah član, te hsg- vàrh. tajnik.
Rakovac Dragutin, z-ob-s-odv., i više sl. vv. ssp., hsgd-č., tajnik i čuvar.
Barabaš Aleksander.
Stajdaher Henriko, slob kr. i glavnog grada Zagreba temeljne knjige nadstojnik, z-ob- i měnb-s-odv., te sl. vv. zagr. i varašd. ssp., č-zgsd.
Polonay Ignacio, kr. vàrh. tridesetn. ureda zagr. pomoćnik, sl. vv. zagr. i varašd. ssp., č-hsgd.
Rober Josip, z-ob-s-odv. i sl. biskupie zagr. fiškal, te više sl. vv. ssp., zgsd upravljajući č.
Šimunčić Skender, više sl. vv. ssp., te varašd. veliki sudac.
Denkstein Alfonso, c. k. major i kod vàrh. vojn. zapovědničtva hàrvats. adjutant i izvěstitelj, č-hsgd.
Švabely Eduardo, str. 153.
Gvozdanović Marko, str. 135.
Bunjevac Ljudevit, izsl. prisežnik, č-hsgd.
Szàle Adolfo, str. 138.
Kolarik Stěpan.
Cimiotti Ljudevit Josip. str. 142.
Knežević Franjo, nadzornik dobarah grofa Nik. Sečna.
Vranjicanji Ambroz mladji, sl. vv. zagr. i varašd. ssp., č-hsg- i zgsd.
Vranjicanji Juraj, c. k. satnik.
Švajcer Ferdin., slob. kr. grada Karlovca senator, z-ob-s-odv. i sl. vv. zagr. i varašd. ssp., č-hsgd.
Jurinić Ivan, sl. vv. varašd. i zagr. ssp. ter ove izsl. vel. sudac, č-hsgd.
Vakanović Antun, primors-komorskih dobarah fiškal, i sl. vv. zagr. i varašd. ssp., č-hsg- i zgsd.
Žigrovic Franjo Žav., sl. vv. zagr. i križ. ssp., ter ove ozbiljni podi zajedno zač. veliki bilježnik, z-ob-s-odv.
Vranjicanji Ambroz starji.
Vranjicanji Nikola, str. 137.
Jelačić Buzinski Danilo, izsl. c. k. satnik, sl. vv. zagr. i križ. ssp.
Sabljar Mihailo, c. k. major.
Sabljar Antun, c. k. satnik.
Racz Franjo, c. k. vojn. pověreničtva pomoćnik.
Bernardić Antun, slob. kr. grada Karlovca věčnik, sl. vv. zagr. i varašd. ssp., č-hsgd.
Banjik Kiš-Hindski Josip, više sl. vv. ssp., te požežke veliki bilježnik. č.hsgd.
Švagel Dragutin, sl. vv. zagr. i varašd. ssp., te ove podbilježnik.
Daubačy od Dolja Ivan, začastni perovodja kod kr. gubernie riečke.
Mèrzljak Eduardo, kr trides. nadzorničtva riečkog pomoćnik, z-ob-s-odv. i hsgd-č.
Vranjicanji Šimun, riečki patricij.
Knezić Kajetan, sj. r. Leop. cara vitez, c. k. četnik.
Ostoić Franjo Žav., str. 139.
dr. Fabek Josip, str. 154.
Magdić Matia, kod c. k měrn. i graditeljstva računovodje pomoćnik.
Ković Josip. sl. vv. varašd. i zagr. ssp., ter ove zač. podfiškal.

Digitized by Google

Gerliczy od Gerlice Henriko, c. k. savětnik, slob. primorsko-tărgovack. gradovah i okružjah Rěke i Bakra pod-satnik gradj. i glavni gubernie prisědnik, kr. zavoda za brodarstvo ravnitelj, te sl. vv. zagr. i varašd. ssp.

Žuvić Stěp., str. 137,

Jelačić Buzinski Rikardo, više sl. vv. ssp.

Kupinić Franjo, više sl. vv. ssp.

Andriević Ignacio, slob. kr. i glavn. grada Zagr. věčnik, z-ob-s-odv. i više sl. vv. ssp.

Karvančić Mirko, slob. kr. i glavn. grada Zagr. senator, z-ob-s-odv. i sl. vv. zagr. i varašd. ssp.

Klobučarić Leop., kr. komor. zemljomer.

Vakanović Nikola, slob. kr. grada Karlovca vel. bilježnik, z-ob-s-odv. i sl. vv. zagr. i varašd. ssp., č-hsgd.

Terputec Ivan nep., sl. skupštine plemićah turop. vel. bilježnik, z-ob-s-odv. i sl. vv. zagr. i varašd. ssp.

Desput Antun, više sl. vv. ssp.

Obradović Ivan, slob. kr. grada Karlov. senator, z-ob-s-odv. i sl. vv. zagr. i varašd. ssp., č-hsgd.

Šmidt Franjo, slob. kr. grada Karlovca senator, z-ob-s-odv. i sl vv. zagr. i varašd. ssp, č-hsgd.

Bielak Josip, str. 140.

Reiter Josip, kr. tridesetnik u Severinu.

Saviušek Andria, vlastelin, i sl. vv. zagr. ivarašd. ssp.

Gvozdanović Janko, slob. kr. grada Karlovca vel. fiškal, z-ob- i měnb-s-odv.

Lipovčić Věkoslav, str. 135.

Bušić Mirko, str. 152.

Leder Josip, izsl. kot. sudac, č-hsgd.

Zlatarović Roberto, presvětlog g. velikog župana varm. stěmske tajnik, z-ob-s- i měnb.-odv., te više sl. vv. ssp., č-hsg- i zgsd.

Špišić od Japre Franjo, izsl. pârvi podfiškal, sl. vv. križ. i zagr. ssp., č-zgsd.

Vidnjević Josip, slob. kr. grada Varašd. blagajnik i peneznik, te više sl. vv. ssp.

Farkaš Šišman, kod kr. gubernie riečke činovnik, i z-ob-s-odv.

Verneda Antun, kod kr. gubernie riečke odpravnik, te začastni, i ujedno predsědnički tajnik, slob. okružjah Rieke i Bakra patricij-savětnik, sl. v. zagr. i satničtva bakarskog ssp.

Smaić Bartol, kod k. gub. riečk. začastni perovodja, z-ob-s-odv i slob. okruž. bakars. patricij-savětnik, te više sl. vv. i naměstni bakarskog satn. ssp.

Szegédy Antun, kod k. gub. riečke začastni perovodja, z-ob-s-odv.

Černković Doljski Josip, str. 131.

Černković Doljski Ivan Nep., slob. kr. i glavn. grada Zagreba računovodja, z-ob s-odv.

Majlath Székheljski Juraj mladji, str. 120.

Wirkner od Torde Ljudevit, str. 123.

Derčić Josip, c. k. savětnik i pralěčnik kod uzv. gubernie mletačke.

Tomić od Trešćena Donato, c. k. pověrenik okružja, u něm. Gradcu.

Pisačić Hižanovečki Juraj, izsl. kot. sudac. i sl. vv. zagr. i križ. ssp.

Vrabčević Stěpan, z-ob-s- i měnb. odv., sl. vv. zagr. i varašd. ssp. te križev. zač. podfiškal.

Vèrbanić Josip, slob. kr. i glavnog grada Zagreba pârvi podbilježnik, z-ob-s-odv. te sl. vv. zagr. i varašd. ssp., č-zgsd.

Katalanić Vinko, slob. primorsko-targov. grada i okružja Bakra vel. fiškal i računovodja, istog sl. okružja patricij savětnik, te sl. vv. zagr. i križ. ssp.

Koritić Mrazovečki Gavrilo, sl. vv. zagr. i varašd. ssp., te križevačke kot. sudac, č-hsgd.

Uzorinac Jakov, više sl. vv. ssp., te križev. začastni sudac, č-hsgd.

Pottak Potočanski Mauricio, z-ob-s-odv. i kod uzv. kr. ug. naměstničtva perovodja praktikant.

dr. Petter Kajetan, str. 140.

Uzorinac Stěpan, zemljomèr.

dr. Domin od Petruševca Ignacio str. 154.

Lukinac Aloizio, str. 154.

Suppini Antun, str. 130.

Lipovčić Antun. městar vagarnice kod kr. bakars. solnice.

Škarec Skender, slob kr. i glavn. grada Zagreba senator, z-ob-s-odv., te više sl. vv. ssp.

Kukuljević Sakcinski Ivan, više sl. vv. ssp., te varašdinske kotarski sudac, č-hsgd.

Zagorac Josip, kr. tridesetnik.

Taušinski Franjo, c. k. brašnarski računovodja.

Puc Ferdinando, str. 152.

Černolatec Josip, str. 152.

Bakoš Maksimiljan, str. 128.

Gabelić Ljudevit, str. 153.

Ladanji od Šomoljana Vilhelmo, sl. vv. zagr. i varašd. ssp., te križev. osrednji prisežnik i zač. sudac.

Koos Stěpan, str. 152.

Smendrović Ivan, c. k. meštar pošte na Rakovom-potoku.

Horvat Toma, sl. v. želez. ssp.

Berković Dragutin, str. 153.

Franc Juraj, str. 153.

Juriša Mirko, c. k. izsl. upraviteljs. poručik.

Kottur, inače Borisavljević Vasilie, vlastelin.

Špišić Ferdinando, više sl. vv. ssp.

Lentulaj Antun, sl. vv. zagr. i varašd. ssp., te polit. zadušb. fiškal.

Mattačić Toma, str. 152.

Kovačić Aleksander, nad-poručik u c. k. vojski.

Čubeković Janko, str. 131.

Mačik Josip, str. 140.

Stojanić Nikola, c. k. izsl. nad-poručik.

Mateović Antun, str. 132.

Osiak Stěpan, z-ob-s-odv.

Kristianović Franjo, sl. vv. varašd. i zagr. ssp., ter one začastni podfiškal, č-hsgd.

Digitized by Google

U varaždinskoj varmedji:

Veliki zupan. G. Ivan Nep. grof Erdödy od Monjorókerèka, č-hsgd., str. 123.
Velezupanske časti namèstnik. G. Mirko Lentulay, č-hsgd., str. 124.

Podzupani.

G. Blaž Miroslav Švagel, pàrvi pod-župan, str. 160. — Ivan Čegel, drugi pod-župan, str. 160.

Bilježnici. Miroslav Pisačić Hižanovečki, veliki bilježnik i više sl. vv. ssp., č-hsgd. — Stěpan Car, sl. vv. križ. i varašd. ssp., te ove pàrvi pod-bilježnik, č-hsgd. — Dragut. Zengevall, sl. vv. križ. i varašd. ssp., te ove drugi pod-bilježnik, č-hsgd.— Dragutin Pogledic Kurilovečki, upisatelj i zač. pod-bilježnik, te sl. vv. križ. i varašd. ssp. — Alberto Speciari, začast. pod-bilježnik. — Viktor Spišić, zač. pod-bilježnik.

Fiškali.

G. Dragutin Švagel, više sl. vv. ssp., te varašd. veliki fiškal, č-hsgd. — G. Ferd. Mekovec, sl. vv. križ. i varašd. ssp., te ove pravi pod-fiškal.

Začastni podfiškali. GG. Franjo Novak, str. 138. — Juraj Dominić, ujedno ssp. — Věkoslav Goricaj, zajedno ssp. — Mirko Podbrežnik, ssp. — Tito Babić, ssp., č.hsgd. — Fran. Kristianović, s. 168. — Sághy Juraj, ssp. — Alojzio Mattačić, ujedn. računovodja i ssp. — Radoslav Speciari, ssp.

Peneznici. GG. Iv. nep. Vinković, glavni peneznik, i sl. vv. križ. i varašd. ssp. — Toma Zeno Horvat, naměstni glavn. peneznik, str. 159. — Franjo Pisačić Hižanovečki, podpeneznik, i ssp.

Računovodja. G. Alojzio Mattačić, koi gore.

Varmedjski sudci.

U dolnjem poljskom kotaru. GG. Ladisl. Kukuljević Sakcinski, veliki sudac, sl. vv. križ. i varašd. ssp., č.hsgd. — Ivan Kukuljević Sakcinski, kot. sudac, str. 168. — Janko Dolački, prisežnik, začastni sudac i ssp. — Antun Knezoci, prisežnik.

U gornjem poljskom kotaru. GG. Svetozar Krajačić Mirinčićki, veliki sudac, i ssp. — Ladislav Kiš Šaulovečki, kotarski sudac, i ssp. — Dragutin Pastory i Slavoljub Keresturi Sinersečki, prisežnici, zač. sudci i ssp.

U dolnjem zagorskom kotaru. GG. Toma Pisačić Hižanovečki, vel. sudac, i ssp. — Kazimir Jelačić, kot. sudac, i ssp., č.hsgd. — Ant. Labaš, poljs. kot. sudac i ssp. — Donato Kiš Saulovečki, prisežnik, zač. sudac i ssp. — Skender Bakšaj, prisežnik.

U gornjem zagorskom kotaru. GG. Skender Šimunčić, vel. sudac, č.hsgd., str. 165. — Nikola Halper, kot. sudac, str. 160. — Ladisl. Jelačić, poljs. kot. sudac, i ssp. — Mihailo Augustić, prisežnik, zač. sudac i ssp. — Eduardo Halper, prisežnik.

Začastni sudci. GG. Mirko Vinković, zajedno ssp. — Ignacio Mihanović, ssp. — Ivan Halper, ssp. — Narciso Pisačić, ssp. — Dragutin Krajačić Mirinčićki, ssp. — Antun Köröškenji, ssp. — Josip Klafurić, ssp. — Juraj Horvat.

Začastni prisežnici. GG. Franjo Magjar, ujedno ssp. — Antun Žuvić Bribirski, zajedno pisar varmedje, i čuvar parnicah. — Jakov Mikulčić. — Věkoslav Ciboci. — Franjo Novaković, ujedno pisar. — Iv. nep. Leder. — Koloman Žuvić. — Ivan Nesmery. Herman Barabaš. — Mih. Hohnjec, č-hsgd. — Stěp. Županić, — Franjo Horvat, ssp. — Franjo Greguroci.

Zakleti pisari. GG. Antun Žuvić Bribirski i Franjo Novaković, koi gori. — Josip Gluhak, i Josip Bunić.

Zemljoměri varmedje.

GG. Franjo Bašlin, redoviti zemljoměr i ssp. — Dragutin Kovačević, ricke Drave nadzornik, i zač. zemljoměr. — Matia Jurinić, zač. zemljoměr.

Pověrenik prcselice i dvornik. G. Juraj Hugjek.

Svile i dudarstva osoblje. GG. Ljudevit Kettig, nastojnik dudah. — Josip Lemić u Krapini; Marko Slujuski, u Petriancu. — Juraj Horvat, začastni.

Lěčnici varmedjski.

GG. dri. Mate Šaubauer, pàrvi i ssp. — Josip Mlinarić, drugi i ssp. — August. Hazlinger, lěčnik u predělu zagorskom, i ssp. — Innocencio Ferk, zač. i ssp., č.hsgd. — Mart. Zoller, začastni lěčnik.

Ranarnici. GG. Josip Dürigl, u Varašdinu. — Ivan Hazlinger, u Vinici. — Franjo Klein, kod s. križa u Začretju. — Aloizio Frölih u Zlataru. — Adam Škulj, u krapinskih toplicah. — Martin Spicer, u Lepoglavi. — Stěpan Truntić, na Klanjcu. — Franjo Celinić, kod s. Jelisavete. — *Začastni:* gg. Ivan Hauptfeld, Menrad Häusler, Dragutin Krišman i Antun Ajhberger.

Konjušnicah nadzornik i živinskog lěčiteljstva městar. G. Florian Güttler. — G. Maksim. Smidt, začastni.

Primalja (babica). Terezia Ferk.

GG. prisědnici sudbenoga stola.

Iz duhovnog stališa.

Ožegović Mirko, 67. } biskupi.
Haulik Juraj, str. 68. }
Kuković Josip, s. 68. }
Schrott Josip, str. 69. }
Šághy Mihailo, s. 70. }
Koritić Mrazovečki Franjo Žav., prelat, str. 71.
Krizmanić Ivan, opat, str. 82.

Horvat Szent-Péterski Josip, } kanonici zagrebački.
Tuškan Franjo, }
Uzorinac Vatroslav, }
Haramustek Josip, }
Mihić Mihailo, }
Vucić Mih. Maks. }
Vahtarić Ivan, }
Vuković Mate, }
Šóth Josip, }
Klemen Mihailo, }

Kralj Ivan kàrst. } kan. zagr.
Pendelin Mirko, }
Mravinec Adam, }
Beloberg Matia, }
Šufflaj Franjo, }
Vračan Josip, }
Clemens Josip, }

Maurović I va, } kan. začek.
Laurenčić Petar, }
Krainčević Josip, }
Čičko Juraj, }

Sever Josip, kan. začek.
Goleš Janko, križev. kanonik, str. 106.
Pogledić Stěpan, str. 76.
Flizár Juraj, opat s križa kod Mure, s. bogosl. doktor udruženi, duhovn. i sl. vv. vespr. i varašd. ssp., č-hsgd.
Christianović Věkoslav, pod-arcidjakon, str. 85.

Digitized by Google

pod-arcidjakoni.
Hanžić Jos., str. 89,
Križanić Juraj, s. 79,
Ročić Juraj, str. 89,
Latinović dr. Dragutin, str. 82.
Stoós Pavao, str. 90,
Brovet Stěp. str. 101,
Maurović Jos., str 86.
Kvaternik Juraj, s.101
Brezak Ivan, str. 79,
Pobor Pavao, str. 98,
Kobetić Josip, s. 86.
Babić Ivan, str. 79,

Mojzes dr. Stěp., str. 139.
Milašinović Franjo, s. 75.
Mèrzljak Vinko, str. 97.

župnici.
Sačić Josip, str. 90,
Bedenko Ivan, str. 79,
Krajačić Ivan, str. 83,
Molnar dr. Juraj, str. 91.

župnici.
Havaić Stěp., str. 79,
Lemić Vatrosl., s. 88,
Filetić Antun, str. 80,
Andrašević Mirko, 89
Foky Antun, str. 79,
Koos Jakov, str. 90,
Mihalić Maks., str. 89,
Potlačnik Pav., s. 89,
Bradica Ivan, str. 80,
Horvat Franjo, s. 79,
Dorotić Andria, s. 82,
Matošić Lavosl., s.82,
Cuderman Fran. s.90,
Daniel Josip, str. 89,
Pikia Fabian, str. 86,
Jambrečak Jakov, 84,
Vancaš Ivan, str. 84,

Šlojsnig pl. Franjo, str.77.
Šilobod Nikola, str. 77.

župnici.
Pavlešić Ivan, str. 84.
Jelak Nikola, str. 82,
Forkl Dragut., str.89,
Karba Juraj, s. 89.
Matković Stěp. s. 82,
Magdalenić Franjo, 79
Perok Filip, str. 79,
Rukavina Ivan, s. 79,

Manhart Pavao, str. 77.
Firholcer Lavosl., str. 78.
Betty Janko, str. 79.
Sačer Josip str. 79.
Parais Ivan, župnik u Nemet-Sečenju.
Kombol Gašpar, str. 141.
Manzoni Mih., str. 98.
Gajdek Toma, str. 89.
Bujanić Jakov, str. 89.
Iliašević Stěp., str. 78.
Lacković Juraj, str. 89.
Petričević Jos., str. 79.
Zaverški Franjo, s. 79.
Bitnitz Ljudevit, kr. licea sembatheljskog ravnitelj.

Iz stališa Velikašah.

Drašković Trakoštjanski gr. Juraj stareši.
Oršić gr. Juraj, str. 157.
Séčen gr. Nikola, s. 122.
Keglević Buzinski, gr. Toma.
Bedeković baron Ljudevit, str. 121.
Neszmely bar. Ivan N.
Senyey bar. Karlo.
Nádasdy gr. Leop., str. 120.
Drašković Trakoštjanski gr. Franjo.
Czindery Ladislav, str. 120.
Drašković gr. Dragutin, str. 157.
Pejačević gr. Ladisl. stareši, str. 157.
Eötvös bar. Ignacio, c. k. pr. taj. savětnik.
Kulmer bar. Franjo, str. 123.
Revicki gr. Adam, str. 117.
Pállffy od Erdöd-a Fidel, zlatnog runa vitez, i c. k. pr. taj. savětnik, izsl. kr. ug. vàrh. dvorski pečatnik (kancellar).
Zdenčaj Zahromićgradski Nikola, str. 131.
Zichy od Vásonykeö-a gr. Karlo.
Badenfeld bar. Karlo.
Harbuvalski i od Chamare gr. Alojzio.
Ottenfels-Gswind baron Franjo, c. k. pravi tajni te daržavni i konfer. savětnik, č-hsgd.
Nádasdy gr. Franjo seraf. str. 119.
Erdödy od Monjorókerèka gr. Aleks., č.hsgd.
Erdödy od Monjorókerèka gr. Stěpan.
Keglević Buzinski gr. Samoilo.
Salburg gr. Ivan N.
Drašković gr. Janko, str. 157.
Pállffy od Erdöd-a gr. Ivan, c. k. general-major i brigader u Zagrebu.
Sermage Susedgradski gr. Otto, str. 135.
Paumgarten bar. Franjo, c. k. pukovnik i tvàrdjave karlovač. zapovědnik.
Izdency od Monostora bar. Ivan.
Izdency od Monostora bar. Josip.
Burić baron Ivan, str. 157.
Balbi bar. Dominiko, c. k. satnik.
Pállffy od Erdöda gr. Alojzio, c. k. lomb.-mletački gubernator.
Pejačević gr. Petar, s. 121.
Erdödi od Monjorókerèka gr. Juraj mladji.

Iz stališa plemičah.

Kušević Josip, str. 158.
Kukuljević Ant. str. 135.
Labaš Ivan, str. 158.
Svagel Toma.
Marković Andria, s. 135.
Salopek Ivan, str. 159.
Sinković Josip, više sl. vv. ssp.
Tomić Petar, str. 159.
Jurković Ivan.
Plantak Josip, str. 128.
Švagel Blaž Miroslav, k.g.
Marković Antun, str. 137.
Jelačić Stěpan Janko, više sl. vv. ssp.
Kovačoci Franjo, izsl. vel. sudac.
Köröskényi Stěp., s. 162.
Bogatv Martin
Kiš Ivan, str. 160.
Sučić Stěp. Maks. str 159.
Ferrić Tadia, str. 159.
Šandor Ivan nep. str. 161.
Žuvić Jos., str. 152.
Šelley Aleksa, sl. sudb. st. u Kisegu prisědnik.
Česnak Josip.
Galljuff Jos. Aleks. sl. v. križ. izsl. kot. sudac, č-hsgd.
Bedeković komorski Miroslav.
Zerpak Eduardo, str. 159.
Keresztury Pav., str. 152.
Praunsperger Budimir, str. 161.
Zengevall Franjo, str. 159.
Stajdacher Jos, str. 143.
Blažeković Skender, str. 159.
Bedeković Janko, s 160.
Sinković Ljudev. s. 160.
Fodroczy od Fodrovca i Borkovca Juraj, sl. vv. varašd. i križ. ssp., te ove veliki bilježnik, č-hsgd.
Karvančić Mirko, s. 166.
Briglević Janko, s. 160.
Kukuljević Ivan Franjo. str. 160.
Šibrik od Szarvaskend-a Mihailo.
Praunsperger Aleksander, str. 161.
Inkey Gašpar, više sl. vv. ssp.
Šimeghi Mihailo, više sl. vv. ssp.
Farkaš Nikola, str. 158.
Zdenčaj Skender, str. 162.
Udvardi Stěp., str. 159.
Kovačić Jos. Nikol.
Horvat Tom. Zeno, 159.
Ebner Ladislav, str. 160.
Modić Alberto, str. 160.
Haraminčić Mirk. str. 159.
Briglević Josip, str. 138.
Zerpak Aleksand. s. 162,
Soršić Josip, str. 125.
Dominić Alesand. s. 137.
Černković Doljski Nikola, str. 128.
Rajaković Pavao, slob. kr. grada Varašd. vel. fiškal, sl. v. zagr. ssp.
Rožić Antun, str. 142.
Hazlinger dr. Augustin, koi gore.
Čegell Ivan, str. 160.
Kuković Mirko, str. 164.
Kuković Janko, str. 135.
Zelenka Ljudevit, s 132.
Raizner Ivan nep. s. 161.
Siprak Josip, str. 131.
Lentulay Benko, str. 135.
Bužan Herman, str. 137.
Tomeković Ferdinando, slob. kr. grada Zagr. fiškus, i više sl. vv. ssp.
Gašpary Ivan, str. 163.
Hegedüš Antun, sl. sudb. kot. stola u Kisegu prisědnik.
Szegedy Aleksand.
Jelačić dr. Lud. str 159.
Jurjević dr. Jos., str. 159.
Čačković Franjo, str. 160.
Klobučarić Dragut. s. 137.
Čuzy Pav. kr. komor.
Lukinac Antun, str. 162.
Zdenčaj Eduardo, s. 137.
Čeh Antun, sl. v. srěm. izsl. podžup.
Parčetić Josip, str. 128.
Juratović Juraj, s. 161.
Bujanović Stěp., str. 159.
Krajačić Svetoz., koi gori.
Marković Gustav, s. 162.
Žombor Josip.
Radičević Maksim., s. 160.
Špišić Ferdin. str. 168.
Halper Nikola, koi gori.
Bunjik Josip, str. 166.
Farkaš Aleksand., sl. v. požeč. vel. fiškal i ssp.
Konjary Mihailo, sl. gospošt. Čakovca fiškal i više sl. vv. ssp., č.hsgd.
Mihanović Ignacio, k. g.
Toth Josip, slob. kr. grada Varašd. satnik.
Niczky Ivan, str. 134.
Mattačić Aleksand., izsl. kot. sudac.
Desput Antun, str. 166.
Pisačić Toma, koi gore.
Horvat Salabérski Ivan, kr. komornik.
Šterbecky Mih. s. 129.
Mayer Josip, str. 160.
Rizman Franjo, s. 147.
Očić Petar, str. 161.
Vauthier Leop., str. 131.
Chinorany Ant., kr. trid. kontr. u Varašdinu.
Bunjevac Josip, str. 161.
Pisačić Mirosl., str. 161.

Digitized by Google

Vèrbanić Jos., str. 167.
Vinković Ivan, koi gori.
Gvozdanović Marko, str. 135.
Pisačić Narcis, koi gori.
Galljuff Šišman, sl. vv. pož. i varašd. ssp., te ove izsl. kot. sudac.
Bužan Samoilo, str. 164.
Dominić Juraj, koi gori.
Folnegović dr. Fran. str. 154.
Rusek Ignacio, fiškal.
Gvozdanović Pavao, sl. vv. križ. i varašd. ssp., te one vel. sud., č.hsgd.
Halper Ivan, koi gore.
Ćesnak Lud. z-ob-s-odv.
Gigler Lud. računovodja.
Šimunčić Skend. k. gori.
Dominić Dominiko, izsluženi prisežnik.
Zorn Leop., kr. tridesetnik u Pešti.
Vahtler Bernardo.
Ožegović Metel., str. 124.
Kanović Nikola.
Mraović dr. Skender, str. 154.
Jelačić Stěp., str. 135.
Nestor Stěp.
Žerjavić Ferd., str. 164.
Bělošević Jos., izsl. kot. sudac.
Kamauf Ivan, str. 164.
Jelačić dr. Eduard. s. 161.
Dušek Franjo, str. 129.
Wirkner Ljudev. s. 123.
Šaubauer dr. Mat. k. gor.
Lehner Franjo, str. 128.
Koritić Dragutin, s. 162.
Dvorsky Juraj, izsl. magj. jez. naučitelj.
Hegedüš Jos. fiškal.
Novak Franjo, str. 138.
Šrabec Věkosl., str. 161.
Vinković Mirko, k. gore.
Augustić Mihailo, k. g.
Bedeković Komorski Toma, kr. dvorski savětnik, č-hsgd.
Škarec Skend, str. 168.
Pastory Šišman, sl. vv. križ. i varašd. ssp.
Pastory Dragutin, k.gore.
Miksić Nikola, s. 135.
Šufflaj Filip, vlastelin, č-hsgd.
Knežević Franjo, str. 165.
Mattyuš Ivan, kr. dvoranin i pokrajins. pověrenik.
Šuljok Aleks. str. 138.
Bornemisa Stolniković Juraj, str. 161.
Lipovčić Věkosl. str. 135.
Szy Franjo seraf., sl. vv. varašd., zalad. i želesne ssp.
Andriević Ignacio, str. 166.
Hervoić Ljudevit, c. k. konjanički satnik.
Jurinić Ivan, str. 165.
Praunšperger Laz. s. 152.
Švalek Ljud., izsl. gram. učion. naučitelj i starešina.
Černolatec Jos., str. 152.
Vušćić dr. Jos., s. 162.
Mattačić Věkosl., k. gore.
Bašlin Franjo, koi gore.
Vinković Ivan, c.k. penz. poručik.
Gaj dr. Ljudevit, str. 162.
Rakovac Dragut., s. 164.
Farkaš Ljud., str. 164.
Frimont Petar, penz. c. k. konjan. satnik.
Faller Nikola. fiškal.
Česnak Ivan.
Christianović Fran., penz. c. k. poručik.
Jakčin Andria, str. 164.
Lukinac Věkosl., s. 154.
Šegerc Martin, slob. kr. grada Koprivnice satnik, više sl. vv. ssp., č-hsgd.
Delpini Srěčko, kr. tridesetnik.
Frančić Josip, kr. trides. kontrolor, č. više uč. i um. d.
Madjar Věkosl., kr. tridesetnik i sl. vv. križ. i varašd. ssp.
Vidujević Jos., str. 166.
Babić Tito, koi gori.
Bedeković Kolom., str. 137.
Bastašić Pavao, lěčn. dr., slob.kr. grada Koprivn. redov. lěčnik, te sl.vv. križ. i varašd. ssp.
Bubanović Vasil., s 162.
Blažek Tomislav, fiškal i sl. vv. križ. i varašd. ssp., č-hsgd.
Dušek Ignacio, str. 163.
Egersdorfer Jos., s. 164.
Geötz Věkosl., računar kod uzv. kr. ug. naměstničtva.
Horvat Juraj.
Krajačić Drag., koi gore.
Kukuljević Ladisl., k. g.
Koščec Mihoilo, slob. kr. grada Varašd. računovodja, z-ob-s-odv., č-hsgd.
Krieger dr. Jos., str. 154.
Köröskényi Nikola, penz. c. k. satnik.
Kristianović Fran., k. g.
Melinčević Antun, slob. kr. grada Varašd. vărh. bilježnik i sl. vv. križ. i varašd. ssp.
Magjar Franjo, koj gore.
Mlinarić dr. Jos, k. gore.
Praunšperger Sam., 154.
Rober Josip, str. 165.
Švagel Ivan, c.k. satnik.
Saghy Juraj, koi gore.
Staudinger Ivan, slob. kr. grada Varašd. věčnik.
Šifner Franjo, c.k. satnik.
Wagner Ivan, c.k. trides. kontrolor.
Zlatarović Josip, c. k. savětnik, lěčničtva doktor, i kod c. k. jozefinskog zavoda u Beču j. r. naučitelj.
Kvaternik dr. Romualdo Josip, str. 139.
Šomogji Ivan, slob. kr. grada Varašd. senator. z-ob-s-odv. i sl. vv. križ. i varašd. ssp.
Černković Jos., str. 131.
Koritić Gavr., str. 167.
Kiš Donato, koi gore.
Kiš Ladislav, koi gore.
Nemčić Gostovinski Antun, sl. v. križ. prisežnik i začastni sudac.
Frigan Věkosl. s. 162.
Barabaš od Barabašszegha Bela Ladislav, sl. v. križ. zač. sudac.
Mikuletec Věkosl., fiškal.
Vojzkec Juraj, slob. kr. grada Varašd. senator. od Adelsfeld-a Ljudevit, kr. tridesetnik.
Vrabčević Stěp., s. 167.
Andrašević Jos., fiškal.
Car Stěpan, koi gore.
Dömöterfy Julio, s, 152.
Kavić Lavosl., str. 153.
Griller Ignatio, kr. nadstojnik poštah po okruž. varašdinskom.
Keresturi Slavoljub, k. g.
Kerner Ivan nep., kr.. trides. kontrolor.
Kralj Skender, fiškal.
Kukuljević Ivan, str. 168.
Mincberger Antun, kontrolor c. k. nadstojničtva poštah u Varašdinu.
Piškorec Maks., str. 164.
Rakodcoj Stěp., izsl. pris.
Sělley Ladisl. sl. v. zal. sudac.
Vinković Mauricio, izsl. kot. sudac.
Zirty Karlo, str. 123.
Károlyi Ladisl. str. 127.
Császar dr. Franjo, s. 137.
Agić Dragutin, c. k. nadporučik.
Dolački Janko, k. gore.
Kos Ivan, str. 152.
Podbrežnik Mirko, k. g.
Pastory Jos., z-ob-s-odv. i kod kr. gub. riečke zač. perovodja.
Tomeković Adolfo, fiškal, i više sl. vv. ssp.
Šrabec Iv. nep. str. 164.
Vinković Ljudevit, kr. tridesetnik.
Hèrgešić Josip, str. 140.
Kušević od Samobora Ladislav, c. k. FML., č-hsgd.
Dahlen od Orlaburg-a c. k. FML. i divisioner.
Hartlieb vitez Karlo, c. k. GM. i brigadir.
Knöhr Josip, c. k. GM. i brigadir.
Kèrpan Josip, c. k. pukovnik, č-hsgd.
Mudrovčić Lavoslav, c. k. pod-pukovnik, č.hsgd.
Gal Gjulski Nikola, c. k. komornik i měrn. major, te kot. graditelj. ravnitelj, č hsgd.
Těrstenjak Ant., str. 163.
Kèrmpotić Gašpar, c. k. satnik.
Gerliczy Henriko, s. 166.
Katinelli Karlo, s. 137.
Miksić Henriko, str. 138.
Kušević Marcello, c. k. satnik.
Stepsky Srečko, c. k. satnik.
Bernardić Antun, s. 165.
Smendrovac Jos., s. 164
Milčić Marko, str 161.
Šmidt Franjo, str. 166.
Obradović Ivan, s. 166.
Švajcer Ferdin., s. 165.
Vakanović Nik., str. 166.
Vranjicánji Ambroz mladji, str. 165.
Vranjicánji Nik., s. 137.
Vrabec Ljudevit, s. 164.
Kesterčanek Franjo, k. tridesetn.
Sostarić Josip, k. trides. kontrolor.
Bušić Šišman, č-hsgd.
Fabek Josip, str. 154.
Martinković Adalberto, više sl. vv. ssp., te žagr. izsl. kot sudac, č.hsgd.
Joanelli Ernesto, ceste Lud. upravljajući pomočnik.
Savinšek Andria, s. 166.
Mažuranić Ivan, slob. kr. grada Karlovca pupilah kurator, č-hsgd.
Vranović Antun.
Korbély Josip.
Forko Mirko, sl. vv. križ. i varašd. ssp.
Joannović Petar, narodnih pravosl. učionah po Hrv. i Slavon. ravnitelj.
Stajdaher Henriko, str. 164.
Polonaj Ignacio, str. 165.
Kuglmayr Milan, z-ob-s-odv. i c. k. pošte praktikant.

Digitized by Google

Taušinski Fran., s. 168.
Battaljarini Pavao, svega prava doktor, slob. primors.-tărgov. grada I okružja bakars. sudac rektor obćin. părvi, i sl. satničkog savěta istog im. izvěstitelj, sl. okružjah Rieke i Bakra patricij-savětnik, te sl. v. varašd. ssp.
Tianić Skender, s. 143.
Paravić Čabarski Polikarpo, str. 160.
Praunsperger dr. Al. 136.
Ružička Ivan nep., s. 140.
Švagel Dragutin, k. gore.
Kirhholc Ivan nep.
Diković Daniel, fiškal, č-hsgd.
Ferić od Hudogbitka, Alberto, fiškal, č-hsgd.
Koos Stěpan.
Pogledić Dragutin, k. g.
Lentulaj Pavao, fiškal.
Lentulaj Antun, str. 168.
Klemenić Petar, s. 139.
Ostoić Henriko, str. 75.
Ladanji Vilelm. str. 168.
Pevalek Juraj, slob. kr. grada Koprivn. vel. fiškal, z-ob-s-odv. i sl. vv. križ. i varašd. ssp. č-hsgd.
Lopašić Oktaviano, slob. kr. grada Karlovca upisatelj i zač. pod-bilježnik.
Šincek Franjo, slob. kr. grada Križev. vel. bilježnik, z-ob-s-odv. i više sl. vv. ssp.
Mekovec Ferdin., k. g.
Labaš Antun, koi gore.
Jelačić Kazimir, k. g.
Jelačić Ladislav, k. gore.
Horvat Petar, fiškal, i više sl. vv ssp. č-hsgd.
Gregorić Dragut., str. 161.
Melinčević Nikol., s. 138.
Dèrčić Josip, str. 167.
Dèrčić Stěpan.
Bělošević Ant., c. k. satnik.
Ferenčić Josip, slob. kr. grada Koprivnice upisatelj, părvi podbilježnik i naměstni senator z-ob-s-odv., te sl. vv. zagr., križ. i varašd. ssp.
Zengevall Dragutin, k. g.
Zlatorović Robert, s. 166.
Nemčić Gostovinski Janko sl. vv. križ. i varašd. ssp., te one začast. vel. i kotars. sudac, č-hsgd.
Lendvaj Juraj, sl. vv. križ. i varašd. ssp, te one upisatelji začastni podbilježnik.
Bělošević Arsenio, više sl. vv. ssp., te zagr. izsl. kot. sudac.
Kelemen Franjo, str. 75.
Modrović Ivan, č. hsgd.
Uzorinac Jakov, str. 167.
Köröskenji Antun, k. g.
Sladović Matia, č-hsgd.
Rubido Antun, str. 153.
Vèrbanić Franjo, slob. kr. i glavn. grada Zagreba blagajnik.
Špeciari Radosl., k. gore.
Vakanović Antun, s. 165.
Kuković Josip, str. 153.
Verhas Jos., c. k. penz. sat.
Karolji Ljudevit, str. 153.
Šandor Mirko, s. 152.
Sviličić Albino, č-hsgd.
Šoštarić Dragutin, slob. kr. grada Karlovca računovodja i podfiškal, č-hsg- i zgsd.
Klarić Šimun, str. 162.
Pauer Karlo, sl gub. riečke prisědnik i pisarne ravnitelj, z-ob-s-odv., riečkog i barskog, te sl. vv. pož. i varašd. ssp.
Klafurić Josip, k. g.
Kavić Ferdin., c. k. poručik.
Vèrhovec Pavao.
Taler Filip, slob. kr. grada Požege računovodja, z-ob-s-odv., te sl. vv. križ. i varašd. ssp.
Štork Franjo, sl. biskupie zagr. računovodja. č-hsgd.
Terputec Ivan, str. 166.
Gujdović Lazar, slob. kr. grada križev. senator.
Popović Mihoilo, fiškal. č-hsgd.
Horvat Franjo, k. g.
Ferk dr. Innocenc., k. g.
Kalaj Juraj, str. 153.
Janković Josip.
Pallain Matia, k. c. kontrol. pošte zagr. šurednik, i sl. vv križ. i varašd. ssp., č-hsg- i zgsd.
Čubelić Petar, c. k. kontrol. pošte urednik u Karlovcu.
Kemenović Franjo, sl. v. križ. prisežnik.
Ivičić Maksimiljan, kr. trides. i nadziratelj u kot. varašd.
Kukuljević Aleksa, c. k. satnik.
Tišma Vuk, c. k. četnik.
Švagel Franjo, c. k. poručik.
Peičić Filip, str. 124.
Tumpak Ivan.
Kraljević Toma, više sl. vv. ssp., te požežke vel. sudac.
Mališeg Ivan, fiškal.
Košak Josip, slob. kr. grada Varašd. zač. fiškal.
Bogović vitez od Grombothala Janko, c. k. general-major, sj. reda cara Leop. vitez.
Garces Karlo, c. k. pukovnik.
Radočaj Nikola, c. k. pukovnik.
Smodek dr. Matia, s. 139.
Tomić Donato, str. 167.
Junković Ant., str. 152.
Berković Matia, str. 153.
Stauduar Franjo Seraf., str. 163.
Juriša Mirko, str. 168.
Pečarić Stěp., c. k. penz. satnik.
Tomašić Fran., c. k. poruč.
Tomašić Ivan, c. k. satnik.
Marković Mart., s. 133.
Vrabec Dragutin, c. k. poručik.
Božićević Janko, c. k. nadporučik.
Čivić Rohrski Ignacio, c. k. satnik, i vărhovnog vojn. zapovědničtva u Hărvatskoj podpobočnik, kako dolě.
Sever Juraj.
Kiepach Nestor, sl. vv. križ. i varašd. ssp., č. hsgd.
Modrović Karlo, sl. v. mošon. vel. sudac.
Nimetz Karlo, kr. tridesetnik.
Cuculić Tomislav, z-ob-s-odv. i sl. v. zagr. začastni pod-fiškal, str. 153.
Defranceschi Antun, 154.
Švagel Ciprian, sl. v. križ. platjeni ssp., č-hsgd.
Užarević dr. Jakov.
Petzelt dr. Jos. u kr. sveučilištu pešt. j. r. naučitelj.
Poldrugač Josip, sl. v. križ. ssp.
Šauf Adalberto, z-ob s-odv.
Šugh Juraj, str. 162.
Vancaš dr. Aleksa, str. 154.

U križevačkoj varmedji:

Veliki župan. G. Ljudevit baron Bedeković komorski, str. 121.

Veležupanske časti naměstnik. G. Petar grof Pejačević Věrovitički, č-hsgd., str. 121.

Podžupani.

G. Ivan kărst. Zidarić Sudovečki, nj. c. k. ap. Velič. savětnik, părvi podžupan, str. 160.

-- Skender Zdenčaj Zahromićgradski, drugi podžupan, str. 162.

Bilježnici. G. Juraj Fodrocy od Fodrovca i Borkovca, veliki bilježnik, str. 171. — G. Franjo Žav. Žigrović, pravi pod-, a začastni veliki bilježnik, č-hsgd. str. 165.

Začastni pod-bilježnici. GG. Juraj Lendvaj, ujedno upisatelj, str. 180. — Marcello Kiepach, ssp., č-hsgd. — Mirko Drenovačky, — Ivan nep. Ožegović Barlabaševečki. — Ljudevit Švagel.

Peneznici. G. Mirko Ožegović Barlabaševečki, glavni peneznik, i ssp., č-hsgd. — G. Stěp. Matačić, podpeneznik, i ssp.

Varmedjski sudci.

U osrednjem kotaru. GG. Dragutin Koritić, veliki sudac, str. 162. — Gavrilo Koritić, sudac u kotaru vèrbovačkom, str. 167. — Vilhelmo Ladanji, osrědnji prisežnik, č-hsgd. str. 168. — Skender Barabaš, prisežnik verbovački.

Digitized by Google

U kotaru poljskom. GG. Pavao Gvozdanović veliki sudac, str. 175. — Janko Nemčić Gostovinski i Brestovički, sudac u kotaru novo-marofs. str. 180. — Antun Nemčić, prisežnik u kot. ludbr, str. 177. — Viktor Somogji, prisež. novo-marof. i zač. sudac. — Franjo Kemenović, prisež. u Koprivn. str. 181.

U kotaru moslavačkom. G. Ljudevit Farkaš, vel. sudac, str. 164. — G. Marko Hadrović, prisežnik, i zač. sudac, č-hsgd.

Začastni sudci. GG. Petar Tucić. — Luka Ljudevit Gerlocy. — Jakov Uzorinac, str. 167.

Začastni prisežnici. GG. Ivan Hadrović, — Ljudevit Petković, ujedno pověrenik preselice. — Mirko Femenić. — Ivan karst. Nemčić. — Mihailo Golubić. — Lazar Somogji, z-ob-s-odv., ujedno pisar varmedjski. — Andria Sokač.

Fiškali.

G. Juraj Šugh, vel. fiškal, str. 182.
— Eduardo Striga, podfiškal, i ssp., č-hsgd.

Platjeni sudbenoga stola prisědnici.

G. Franjo Kupinić, str. 166.; i g. Franjo Ciprian Švagel, str. 182.

Računovodje. G. Antun Lukinac, str. 162. — G. Dimitar Bubanović, začastni računovodja, ujedno pàrvi varmedjski pisar, č.hsgd.

Lěčnik varmedjski.

G. Josip kalas. Šlosser, lěčn. dr., ujedno ssp., č.hsgd.

Ranarnici varm. GG. Antun Küntzl, u osrědnjem; — Augusto Stehno u moslavačkom; — Ivan Klapš u novo-marofskom; — Jakov Fajgl, lěčn. doktor, i ranarnik u koprivničkom kotaru. — Josip Havranek, začastni ranarnik.

Zemljoměri varmedjski. GG. Josip Nagj, redoviti, i ssp. — Nikola Lovrenčić, začastni, ujedno ssp. i slob. kr. grada Križev. šumar, č-hsgd. — Juraj Šafarić začastni zemljoměr, č-hsgd.

Zakleti pisari. GG. Dimitria Bubanović, koi gori. — Lazar Somogji, k. g. — Mirko Ferkić, ujedno začastni upisatelj. — Juraj Kovačić, zajedno parnicah čuvar.

Svilarstvo. GG. Janko Bubanović, pod-nadzornik. — Franjo Benković, nadstojnik. — Aleksandro Farkaš, začast. praktikant.

Pověrenici preselice. G. Dragutin Vilhelm, osrědnji, ujedno varm. dvornik. — G. Ljudevit Petković, koj gore, u Koprivnici.

Konjušnicah nadzornik. G. Dragutin Mikoš. — G. Ivan Ranftl, živinskog lěčiteljstva meštar.

Primalje (babice). Ana Kristian, u Križevcu. — Maria Herženjak, u Ludbregu. — Juliana Dolenec u Moslavini.

GG. prisědnici sudbenoga stola.

Iz duhovnog stališa.

Ožegović Mirko, Smičiklas Gavrilo, Kuković Josip, Haulik Juraj, Schrott Josip, Karner Antun, Birling Ivan, Lonović Josip, Matizović Ivan, } biskupi, kako gore.
Koritić Franjo, prelat, str. 71.
Krizmanić Ivan, opat, 82.
Badovinac Mark., Goleš Janko } kan. križ.
Uzorinac Vatroslav, Mihić Mihailo, Vucić Mih. Maks., Vakanović Antun, Hochreiter Izidor, Vahtarić Ivan, Vuković Mate, Ročić Vatroslav, Mravinec Adam, Šuflaj Franjo, Vračan Josip, Milinković Franjo, } kanonici zagrebački.
Maurović Ivan, Benak Věkoslav, Žuvić Adam, } zaces. kan.
Pavić Dragutin, Vice Martin, } kan. djakov.
Mudrovčić Nikomed, kan. modruš.
Mojsos dr. Stěp., s. 139.

Latinović Dragut. 82, Kobetić Josip, s. 86, Christianović Věkoslav, str. 85., Mramor Jos., s. 87., Kvaternik Juraj, 101. } pod-arcidjak.
Budić Ivan, duhovn. stola prisědnik, str. 75.
Fürst Josip, str. 81.
Vlašković Franjo, 88.
Jurinić Gavrilo, s. 87.
Magdalenić Fran., 79.
Rastić Antun, str. 86.
Pepelko Ant., str. 85.
David Dragutin, 85,
Benetić Ivan, s. 86.
Juren Mihailo, str. 85.
Draganec Pav., s. 83.
Harča Jakov, str. 115.
Pavčec Baltaz., s. 88.
Predoević Janko, 107
Mavretić Josip, s. 84.
Jerković Juraj, s. 87.
Jambrečak Jak., s. 84.
Menjak Josip, str. 85.
Boleslavski Iv. str. 86.
Ruppany Ant. str. 87.
Edešar Andria, s. 87. } župnici.
Tego Jos., svetjenik nadbisk. jegarske.
Matiašević Franjo, s. 75.
Stiić dr. Petar, str. 108.
Lončarević Dimitria, proto, i p. župn. vučinski.
Joannović Anatolia, igum. lěpavinački.

Barišić Pavao, svetjenik pakračeki.
Filetić Antun, str. 80.
Andrašević Mirk., 89. } župnici.
Kovačić Franjo, s. 85.
Kraljić Mirko, str. 85.
Šianski Ivan, str. 85.

Iz velikaškog stališa.

Batthyány knez Filip, 120.
Erdödy gr. Juraj, s. 157.
Sečen gr. Nikol., s. 122.
Majlath Juraj, str. 117.
Keglević gr. Gavr., 117.
Ottenfels-Gswind, baron Franjo, str. 172.
Keglević gr. Toma.
Oršić gr. Juraj, s. 157.
Erdödy gr. Ivan, s. 123.
Drašković gr. Franjo.
Drašković gr. Janko, 157.
Drašković gr. Dragutin, str. 157.
Sönstajn bar. Dragutin, dvorski tajnik.
Sermage gr. Dragutin Iv. Petar, str. 157.
Kulmer, bar. Franjo, 123.
Nadasdy gr. Franjo, s. 119.
Cindery Ladisl. str. 120.
Sermage gr. Dioniz., 137.
Somšić grof Pankracio, str. 120.
Perényi bar. Sism., s. 122.
Vécej bar. Nikol., s. 122.

Redl bar. Mirko, s. 125
Oršić gr. Vilhelmo, s. 157.
Pálffy gr. Konst., str. 157.
Prandau bar. Karlo.
Kiš Pavao, str. 157.
Prandau bar. Gustavo.
Sečen gr. Antun, str. 122.
Pejačević gr. Ladisl. stareši, str. 157.
Zdenčaj Nikol., str. 157.
Zičy gr. Franjo. s. 117.
Ciraky gr. Ivan, str. 133.
Rolsberg bar. Maks., str. 124.
Bedeković Komorski bar. Rudolfo.
Sereny Stěp., str. 133.
Gervaj bar. Sebastian, c. k. dvorski savětnik kod državnog savěta.
Něvery bar. Karlo, s. 123.
Stürmer bar. Karlo, general.
Sečen Temerinski gr. Adolfo, c. k. četnik.
Šišković Jos., s. 124.
Rukavina od Vidovoggrada bar. Alfredo.
Rudić Josip, str. 119.
Harbuvalski i od Chamare gr. Josip, c. k. komornik.
Sermage gr. Otto, s. 135.
Oršić gr. August, str. 157.
Erdödi gr. Juraj mladji, str. 173.

Digitized by Google

Švarcenberg (Càrnohorski) knez Miroslav.
Aponji gr. Juraj, s. 123.
Esterhàzi gr. Kar., 120.
Károlji gr. Ljud. str. 119.
Almaši gr. Maur., s. 129.
Károlji gr. Juraj , s. 122.
Séćénji gr. Stépan, c. k. pravi tajni i kod kr. ug. naměstničtva savětnik.
Gjulaj gr. Franjo, str. 157.
Erdödi gr. Aleks. , s. 158.
Jellačić bar. Josip, c. k. pukovnik, č-hsgd.
Jellačić bar. Juraj , c. k. pod-pukovnik, č-hsgd.
Eltz gr. Hugo.
Eltz gr. Karlo.
Khuen gr. Henriko.
Khuen gr. Antun.
Pejačević Věrovitički gr. Ferdin., više sl. vv. ssp., č-hsgd.
Pejačević Věrovitički gr. Ladislav mladji, uzv. banskog stola prisědnik.
Pejačević Věrovitički gr. Marko.
Pejačević gr. Pavao.
Pejačević Věrovitički, gr. Skender.
Stillfried bar. Augusto, c. k. pukovnik.
Vojkffy gr. Šišman, s. 158.
Wachenhaim bar. Franjo, c. k. GM.
Lamberg gr. Franjo, c. k. FML.
Drašković Trakostjanski gr. Teodor.

Iz stališa plemićah.

Kušević Josip, str. 158.
Marković Andria, str. 135.
Inkey Mirko, str. 119.
Bedeković Toma, s. 175.
Špišić Gavr. , str. 137.
Tomić Petar, str. 158.
Farkaš Mirko.
Lentulaj Mirko, s. 124.
Jelačić Danilo, str. 165.
Jellačić Stěpan, str. 135.
Praunsperger Aleksa, str. 136.
Bedeković Mirosl., s. 173.
Švagel Mirosl., str, 169.
Šterbecky Mih., str. 159.
Köröskényi Stěp., s. 162.
Tomeković Ferd., s. 174.
Plantak Jos., str. 128.
Marinović Mirko, dobarah bisk. djakovačke nadstojnik.
Šomogji Ivan, str. 177.
Šoršić Josip, str. 125.
Raizner Ivan, str. 161.
Sabljar Matia, c. k. penz. satnik.
Gašpary Ivan, str. 163.
Bastašić Pavao, str. 176.
Lukinac Antun, koi gore.
Desput Antun, str. 166.
Udvardy Stěpan, str. 159.
Farkaš Nikola, str. 158.
Krues Toma.
Salopek Ivan, str. 159.
Kukuljević Antun, s. 135.
Dominić Aleks., str. 137.
Sinković Josip, str. 173.
Selley Aleksand.
Česnak Josip, str. 158.
Maljevac Juraj.
Žuvić Stěpan, str. 137.
Bužan Herman, str. 137.
Blažeković Skender, 159.
Mihaljević Antun.
Pery Ignacio.
Hochreiter Ambroz.
Stajdaher Jos. , str. 143.
Šiprak Josip, str. 131.
Bedeković Komorski Marko.
Čegel Ivan, str. 169.
Briglević Josip, str. 138.
Ferrić Tadia, str. 159
Kiš Ivan Nep., str. 160.
Konjary Mih., str. 174.
Pavleković Stěpan, 152.
Marković Antun, str. 137.
Gregus Eduardo, kr. komors. fiškal, i više sl. vv. ssp.
Haramičić Mirko, s. 159.
Miksić Nikola, str. 135.
Keresztury Pavao, s. 152.
Klobučarić Dragutin, 137.
Sučić Stěpan Maks., 159.
Gregurić Juraj, str. 159.
Novak Franjo, str. 138.
Horvat Franjo.
Lentulaj Benko, str. 135.
Bosanji Josip.
Lučić Franjo, str. 138.
Zengevall Franjo, str. 159.
Horvat Aleksander.
Klarić Šimun, str. 162.
Horvàthy Ivan.
Prušinski Šišman.
Dušek Franjo, str. 129.
Černel Franjo, str. 126.
Čačković Franjo, str. 160.
Vinković Ivan Nep., 169.
Bužan Samoilo, str. 164.
Briglević Janko, str. 160.
Špišić Ferdin., str. 168.
Gvozdanović Marko, 135.
Wirkner Ljudevit, s. 123.
Posavec Šišm., str. 129.
Černković Nikola, s. 128.
Navratyl Josip, str. 136.
Vince Josip, kod kr. ug. naměstničtva računar i više sl. vv. ssp.
Šimunčić Skender, s. 165.
Pastory Šišman, s. 175.
Zdenčaj Eduard, str. 137.
Kiepach Ignacio, str. 159.
Pisačić Mirosl., str. 169.
Andrievič Ign., str. 166.
Hochreiter Adam.
Fèsüs Juraj , str. 160.
Uzović Ivan, str. 133.
Szögjénji Ladisl. , s. 125.
Jankovic Daruvarski Antun, kr. komorn.
Botka Josip.
Modić Alberto, str. 160.
Ožegović Metěl, str. 124.
Döry Karlo, sl. v. toln. glav. peneznik.
Percel Stěp., sl. v. baranj. vel. sudac.
Gabriely Ivan.
Rósa Ljudevit, str. 128.
Tompak Ivan, str. 76.
Fodrocy Juraj, koi gore.
Jelačić dr. Eduardo, 161.
Novak Ivan.
Ožegović Mirko. k. gore.
Němčić Janko, koi gore.
Šandor Ivan Nep., 161.
Degoricia Gargur. s. 162
Pavlović Konstantin.
Žerpak Eduardo, str. 159.
Čačković Jos., str. 161.
Madjar Věkosl., s. 176.
Hochreiter Bartol, sl. v. šim. ssp.
Pisačić Juraj, str. 167.
Horvat Toma, str. 159.
Koritić Dragutin, k. g.
Kamenjak, Josip, c.k. poručik.
Švagel Fran., c. k. satnik.
Žombor Franjo.
Osterhueber Kazim.
Rober Josip, str. 165.
Gvozdanović Pav. k. gore.
Halper Nikola, str. 169.
Uzorinac Jakov. k. g.
Janda Jos., sl. bisk. križ. fiškal, te sl. i kr. grada Križevca računovodja.
Bubanović Vasil., 162.
Juriša Mirko, str. 168.
Klemenić Petar, str. 139.
Majlath Juraj mladji, 120.
Almaši Pavao.
Moslavac Matia, slob. kr. grada Oseka sudac.
Matjašovsky Ivan, s. 129.
Janković Izidor, str. 163.
Praunsperger Laz., 152.
Faller Nikola, str 176.
Radenić Franjo, slob. um. mudrolj. i svega prava doktor, gradjanskog i zaglavn. ugars. prava, zatim poslenog stila j. r. u pečujskoj akad. naučitelj, te pravn. fakult. pod-starešina, z-ob-s-odv. i više sl. vv. ssp.
Stettner Mate, str. 123.
Plathy Mihail, str. 123.
Beöthy Aleks., str. 123.
Stanković Matia, 125.
Sebastiany Stěp., kod c. k. dárž. savěta činovnik.
Škultety Franjo Ser.
Szögjénji Laurencio, 129.
Bedeković Kolom. 135.
Burkhard Norberto, dárž. i konfer. savětnik.
Huszár Valentin, dvorki savětnik kod tajne dáržavne pečatnice.
Gály Petar, str. 123.
Szegedy Ljudevit, s. 123.
Kušević Aurel. str. 136.
Vauthier Leop. , str. 131.
Vušćić dr. Josip , s. 162.
Šághy Juraj, str. 169.
Jakčin Andria, str. 164.
Dömöterfy od Hogjiša Juraj.
Zrinjščak Josip, slob. kr. grada Koprivnice vel. bilježnik i naměstni senator, z-ob-s-odv.
Puc Ferdin., str. 152.
Jurjević dr. Josip.
Henfner dr. Janko, kod kr. sveučil. pešt. gradj. rimskog, zaglavn. i feudaln. prava j. r. naučitelj.
Kvaternik dr. Romualdo Josip, str. 139.
Károlji Ladislav, s. 127.
Pečić Filip, str. 124.
Haulik Mirko, str. 161.
Melcer Stěpan, str. 135.
Šugh Juraj, koi gore.
Blažek Tomo, str. 176.
Vermeš Augusto.
Ostoić Franjo, str. 139.
Gal Josip.
Maršovsky Josip.
Očić Petar, str. 161.
Frigan Věkosl., str. 162.
Egersdorfer Jos., str. 164.
Zlatarović Rob. , s. 166.
Katalinić Vinko, str. 167.
Smendrovac Josip , 164.
Gaj dr. Ljudevit, str. 162.
Puc Nikola, str. 161.
Károlji Ljudev. s. 153.
Rizman Franjo, str. 147.
Lipovčić Věkosl., s. 135.
Kunić Juraj, str. 162.
Šegerc Martin, str. 176.
Galy Antun, c. k. nadporučik.
Černković Jos. , str. 131.
Mraović dr. Skender, 154.
Radić Franjo, c. k. gub. pověrenik.
Müller, dr. Bernardo Vilhelmo, slob. kr. grada Varaš. redov. lěčnik.
Šlosser dr. Josip kalas., koi gore.
Praunsperger Budimir, s. 161.
Šmidt Miroslav, slob. kr. grada Križevca věčnik.
Melinčević Antun, s. 176.
Keresturi Slavoljub, 169.
Kuković Mirko, str. 164.
Czillić Karlo, str. 123.
Várady Josip, str. 123.
Paziazzi Mih. , str. 123.

Digitized by Google

Kmosko Ladisl., str. 124.
Szalaj Augustino, kod c. k. dárž. savěta urednik.
Szepešy Ignacio.
Dobran Ivan, str. 126.
Stauduar Věkoslav, sl. v. zagr. izsl. priseznik, č-hsgd.
Šuhaj Mirko, str. 137.
Ernust Josip od Gerdovčaka.
Kukuljević Ivan, str. 168.
Sinković Ljudevit, s. 160.
Ostoić Henrik, str. 75.
Spišić Franjo, str. 166.
Bogović Mirko, z-ob-s- i měnb. odv., č-hsgd.
Perko Miroslav, uzv. upraviteljstva doljne Austrije tajnik.
Prešern Šišman, str. 153.
Belošević Josip, str. 175.
Barić Andria, slob. kr. grada Križev. satnik, z-ob-s-odv. i sl. vv. križ. i zal. ssp.
Kukuljević Ladislav, 169.
Lukinac Věkosl., str. 154.
Köröskényi Antun, izsl. c. k. nad-poručik.
Pogledić Dragutin, s. 169.
Miksić Ljudevit, str. 152.
Kiepach Marcello, k. g.
Filipović od Filipsperga Nikola, c. k. pukovnik.
Benko Ivan, grada Oseka zapovědnik.
Janković od Pribérda i Vučina, Ladislav, više sl. vv. ssp., te věrovitičke pàrvi podžupan.
Janković Julio, str. 164.
Šutlić Samoilo, više sl. vv. ssp., te vér. vel. sud.
Rakovac Dragutin, s. 164.
Raut Ed., lěčničtva dokt.
Gabroncy Ivan, odv.
Nadoba Laurencio, zemljoměr.
Pauer Benko pošte uredn.
Bujanović Miroslav.
Zengevall Dragut., 169.
Mikulić Jos., z-ob-s-odv. više sl. gospoštinah redoviti, - te slob. kr. i glavn. grada Zagreba zač. fiskal, č-zgsd.
Rožić Antun, str. 142.
Farkaš Šišman, str. 167.
Ferenčić Josip, str. 180.
Zigrović Franjo, k. g.
Vuković Juraj, peneznik.
Pevalek Juraj, str. 179.
Heržić Miroslz-ob-s-odv.
Uzorinac Stěpan, str. 168.
Zorac Šišman, z-ob-s-odv.
Bujanović Dragutin, izsl. c. k. satnik.
Seeman Ivan, fiskal, i više sl. vv. ssp.
Pavleković Josip.
Janković Izidor, str. 168.
Janković Josip, Vučinski kr. komornik.
Vladislav Gavrilo, vlastel.
Bocak Baltazar, slob. kr grada Križ. věčnik.
Pallain Matia, str. 181.
Sinček Franjo, str. 179.
Franikić Iv., z-ob-s-odv.
Karvančić Mirko, 166.
Škarec Skender, str. 168.
Vidnjević Josip, str. 167.
Mariašević Bartol., aktuar gubern. pověreničtva u primors.-komorskom okružju.
Žitvaj Josip, više sl. vv. ssp., te srěmske pàrvi pod-župan.
Dubravaj Ivan Nep., sl. vv. srěm. i križ. ssp., te one veliki bilježnik.
Rogulić Ivan, više sl. vv. ssp., te srěmske glavni peneznik.
Jančo Stěp., sl. vv. srěm. i križ. ssp., te one veliki sudac.
Petrović Pavao, sl. vv. srěm. i križ. ssp., te one veliki fiskal.
Salaj Nikodemo, sl. v. srěm. pod-bilježnik, te križ. i bač. ssp.
Samfirović Anastasio, sl. v. srěm. priseznik, te križ. i věrov. ssp.
Tomeković Adolfo, 177.
Salopek Ljudevit. str. 162.
Mihaljević Antun.
Delimanić Franjo, 163.
Mihalović Ignacio, 161.
Jurković Ivan, više sl. vv. ssp., te věrov. kot. sudac.
Delimanić Stěpan, sl. v. vér. pod-bilježnik.
Jakab Ignacio, više sl. vv. ssp., te pož. naměstni glavni peneznik.
Maljevac Petar, sl. v. pož. kot. sudac.
Gabriely Ignacio fiskal.
Kraškovič Dragutin, fiskal str. 163.
Koščec Mihoilo, str. 176.
Švagel Dragutin, str. 169.
Horvat Petar, str. 179.
Jelačić Kazimir, str. 169.
Jelačić Ladislav, str. 170.
Mekovec Ferd., str. 169.
Forko Mirko, str. 178.
Car Stěpan, str. 169.
Kiš Ladislav, str. 169.
Kraljević Toma, str. 181.
Taler Pilip, str. 181.
Malošeg Ivan, str. 181.
Kiepach Nestor, str. 181.

U požežkoj varmedji:

Veliki župan. G. Nikola grof Séčen Temerinski, str. 122.
Veležupanske časti naměstnik. G. Antun grof Séčen Temerinski, str. 122.

Podžupani.

G. Julio Janković Daruvárski, pàrvi podžupan, str. 164. — drogog neima.

Bilježnici. GG. Josip Bunjik Kiš-Hindski, veliki bilježnik, str. 165. — Miroslav Kraljević, pàrvi podbilježnik, z-ob-s-odv. i sl. v. srěm. ssp. — Skender Póša Sveto-Kraljski, drugi podbilježnik i zajedno arkivar, z-ob-s-odv., i sl. v. vér. ssp. — Ignacio Bunjik, z-ob-s-odv., začastni pod-bilježnik.

Peneznici. GG. Antun Vilelmo Peičić, glavni peneznik, i više sl. vv. ssp. — Ignacio Jakab naměstni glavn. peneznik i kontrolor, str. 194. — Jos. Tomašević, pod-peneznik.

Računovodja. G. Dragutin Adudić.

Varmedjski sudci.

U kotaru dolnjem, požežkom. GG. Toma Kraljević, veliki sudac u predělu veličkom, str. 181. — Juraj Stručić, veliki sudac u predělu bekteškom, i više sl. vv. ssp. — Franjo Zav. Erlinger, kotarski sudac u predělu cerničkom, str. 164. — Miroslav Špun, kot. sudac u predělu pleterničkom, str. 163. — Eduardo Mračić, osrědnji priseznik.

U kotaru gornjem, pakračkom. GG. Ignacio Peičić, vel. sudac u predělu pakračkom, str. 163. — Josip Žuvić Bribirski, kot. sudac u predělu kutinskom, više sl. vv. ssp. — Petar Maljevac, kot. sudac u predělu daruvarskom, sl. v. križ. ssp. — Antun Saračević Doborski, priseznik pakrački i začastni sudac. — Ladislav Balog, priseznik.

Fiskali.

GG. Aleksander Farkaš, veliki fiskal, str. 174. — Dragutin Kovačić Jamnički, pravi pod- fiskal. — Franjo Ferrić, začastni podfiskal.

Platjeni prisědnici. G. Juraj Subotić, sl. v. vér. ssp. — G. Franjo Kovačić.

Zakleti pisari. GG. Skender Peičić, zajedno čuvar parnicah i začastni podbilježnik. — Josip Maljevac. — Dragut. Tučić. — Janko Pracaić. — Franjo Bèrnić, praktikant.

Pověrenik preselicc. G. Marko Tomić.

Zemljoměr varmedjski. G. Mihoilo Danielović.

Poručik varmedje. G. Andria Ferketić.

Svilarstva nadziratelj. G. Lovro Grosz.

Dvornik varm. G. Franjo Žerjavić.

Digitized by Google

Varmedjski lječnik.

G. dr. Antun Pavić, ujedno ssp.

Ranarnici varmedjski. GG. Ivan kàrst. Graf, u Požegi. — Josip Bajer, u Pakracu. — Ivan Krajačić, u Pleternici. — Antun Takač, u Kutjevom. — Josip Rumpl, u Kutini. — Stèpan Kneževlć, u Daruvaru.

Nadziratelji kasarnah. GG. Franjo Tučić, u Pakracu. Josip Plivelić, u Siraču. — Dvorzaček, u Kutjevom. — Mihoilo Dobrovicki, u Pleternici.

Primalje. Maria Lehner, u Požegi. — Josipa baronesa Mesina, u Pakracu.

GG. prisèdnici sudbenoga stola.

Iz duhovnog stališa.

Popović Stèp., s. 71, biskupi.
Schrott Josip, s. 69, biskupi.
Matizović Ivan, s. 69. biskupi.
Lonović Josip, s. 68, biskupi.
Haulik Juraj, str. 68, biskupi.
Kuković Josip, s. 68, biskupi.
Kragujević Stèp., 72. biskupi.
Ožegović Mirko, 67, biskupi.
Sokolić Stanislav, kan. djakov.
Pinterović Nikola, kan. djakov.
Filipović Pavao, kan. djakov.
Matić Josip, kan. djakov.
Komendo Martin, kan. djakov.
Rastović Ivan, kan. djakov.
Gavrančić Antun, kan. djakov.
Göbel Franjo, opat, i kaloč. kanonik.
Mihić Mihailo, kan. zagr.
Sviranić Franjo, kan. zagr.
Babić Stanislav, pod-arcidjakon, str. 80.
Jozipović Antun mladji, župnik, bizovački, bisk. pečujske.
Mihić Ivan, str. 76, župnici.
Fergić Franjo, — župnici.
Spath Ivan, — župnici.
Katušić Jakov, — župnici.
Zuznik Ivan, str. 114. župnici.
Vojnić Ivan, str. 80. župnici.
Berkić Stèpan, str. 78.
Jurinić Juraj, str. 87. župnici.
Filetić Antun, s. 80. župnici.
Kovačević Josip, 80. župnici.
Piroš Stèpan, str. 80. župnici.
Domjan Gavril. s. 80. župnici.
Muzler Juraj, str. 80. župnici.
Korponaj Jakov, 80. župnici.
Pavčec Dragutin, 87. župnici.
Szabò Stèpan, župnik čepreški.

Iz stališa Velikašah.

Sèčen gr. Nikola, k. g.
Oršić gr. Vilhelmo, 157.
Batthyán, gr. Josip, kr. komornik.
Sèčen Temerinski grof Dragutin.
Seilern gr. Jos., c.k. dvorski savètnik.
Lobkovic knez Augusto Longino, uzv. c. k. dvorske komore novčanog i rudars. odsèka predsèdnik.
Vèčei bar. Nikola, s. 122.
Drašković gr. Janko, 157.
Sermage gr. Dragutin Iv. Petar, str. 157.
Kulmer bar. Franjo, 123.
Sèčen Temerinski grof Dragutin mladji.
Festetić Tolnanski gr Antun, kr. komornik.
Grammont od Linthala, bar. Franjo, c. k. podpukovnik.
Majlath gr. Antun, s. 118.
Majlath Juraj, str. 117.
Aponji gr. Juraj, str. 123.
Jošika od Branjičke bar. Samoilo, sj. r. s. Stèp. vitez, i c. k. pravi taj. savètnik, te kod kr. erdlejsko-dvorske pečatnice pod-predsèdnik.
Almaŝy gr. Mauricio, 129.
Karolji gr. Ljudevit, 119.
Szögjenji Ladislav, s. 125.
Sèčen Temerinski grof Dragutin, c. k. konjanički satnik.
Ciràky gr. Ivan, s. 133.
Festetić Tolnanski grof Augustin Dionizio, kr. komornik.
Festetić Tolnanski gr. Samoilo, kr. komornik.
Sèčen Temerinski grof Skender.
Sèčen gr. Adolfo, str. 186.
Esterhàzy gr. Karlo, 120.
Úrménji Josip, str. 120.
Pejačević gr. Petar, s. 121.
Sèčènji gr. Stèpan, s. 187.
Švarcenberg, knez Mirosl.
Keglević gr. Gavr., 117.
Erdödy gr. Ivan, str. 123.
Sermage gr. Otto, s. 135.

Iz stališa plemičah.

Marković Andria, s. 135.
Farkaš Mirko.
Mihaljević Orahovički Antun.
Janković Izidor, str. 163.
Salopek Ivan. str. 159.
Delimanić Ivan.
Hranilović Franjo Žav., kr. dvoranin i savètnik, izsl. pàrvi podžupan, i više sl. vv. ssp.
Pisačić Jacinto.
Ház Franjo.
Borš Josip.
Zaprecki Aleksa.
Sentivànji Ljudevit.
Subotić Juraj, k. g.
Greguš Eduardo, s. 188.
Kovačić Franjo. k. g.
Žuvić Stèpan, str. 137.
Peičić Ignacio k. g.
Farkaš Aleksand. k. g.
Saračević Doborski Ilia, kr. fiškal, i više sl. vv. ssp.
Bogoević Petar, str. 76
Juratović Juraj, str. 161.
Franikić Ivan, str. 128.
Prohaska Antun.
Janković Vučinski Antun kr. komorn.
Lentulaj Mirko, str. 124.
Jesenski Mirko.
Parčetić Josip.
Požonji Josip.
Mihaljević Orahovički Mirko.
Mihaljević Orahovički Dragutin.
Šandor Ivan, str. 161.
Pavleković Stèp. s. 152.
Galljuf Šišman, str. 175.
Zdenčaj Eduardo, s. 137.
Žitvaj Josip, više sl. vv. ssp., te srèmske pàrvi pod-zupan.
Bužan Herman, str. 137.
Mladjenović Maksimilj.
Madaras Ant. mladji.
Greguš Dragutin.
Jovanović Petar.
Sutlić Samoilo, str. 192.
Kraljević Toma, k. g.
Mèsaroš Danilo.
Bunjik Josip, koi gore.
Šoršić Josip, str. 125.
Mihalović Vatrosl. s. 161.
Monšinski Antun, sl. v. vèrov. povèrenik preselice, i zač. sudac.
Vrančić Valent., str. 159.
Uzorinac Jakov, str. 167.
Kupinic Franjo, str. 183.
Jakab Ignacio, k. g.
Filipović Floriano, slob. kr. grada Požege senator.
Špun Miroslav, k. g.
Remekházy Josip, s. 123.
Černel Franjo, str. 126.
Šterbecky Mihailo, s. 129.
Peičić Filip, str. 124.
Marković Černički Eduardo.
Zengevall Franjo, s. 159.
Karačonji Mihailo, s. 130.
Wagner Franjo, slob. kr. grada Sopr. sudac.
Marković Gustav, s. 162.
Knežević Franjo. s. 165.
Katinelli Karlo, str. 137.
Gabriely Ignacio, s. 194.
Kukuljević Antun, s. 135.
Modić Alberto, str. 160.
Zdenčaj Skender, s. 162.
Janković Josip. više sl. vv. ssp., te vèrov. glavni penèznik.
Bèlošević Pavao više sl. vv. ssp., te vèrov. veliki sudac.
Ferrić Tadia, str. 159.
Stručić Juraj, k. gore.
Peicić Antun, k. g.
Horak Franjo, c. k. GM.
Lukinović Franjo, slob. kr. grada Požege sudac.
Domjan Ivan, gospoštinah Pakr. i Daruv. ravnitelj.
Frigan Vèkosl., str. 162.
Stettner Mate, str. 123.
Tazza Josip, c. k. FML.
Pavić dr. Antun, k. g.
Kraškovič Dragutin, 194.
Janković Julio, k. g.
Majlath Juraj mladji, s. 120.
Bartal Juraj, str. 123.
Wirkner Ljudevit, s. 123.
Maj Miroslav, tajnik kod kr. erdeljs.-dvorske pečatnice.
Paziazzi Mihail., str. 123.
Pavleković Franjo Žav.
Žuvić Josip, k. g.
Erlinger Franjo, k. g.
Pauer Franjo, osèčke poŝte urednik, i više sl. vv. ssp.
Priklmajer Josip, slob. kr. grada Požege senator.
Heimb Ignacio, slob. kr. grada Požege vel. biljèžnik, z-ob-s-odv.
Balog Šišman, fiškal.
Kozić Ivan, fiškal i više sl. vv. ssp.

Digitized by Google

Najmajer Josip, slob. kr. grada Oseka fiskus.
Seeman Ivan str. 192.
Martinić Ivan, slob. kr. grada Požege satnik.
Luka Aleksander, s. 119.
Šomšić Pavao, str. 126.
Fiáth Franjo, str. 126.
Mathe Ivan, c. k. GM.
Ramp Herman, c. k. četnik.
Urm Franjo, c. k. četnik.
Marković Adolfo, c. k. konjan. satnik.
From Ljudevit, c. k. satnik.
Gabrieli Ivan, prisědnik měnb. sud. pešt. párve molbe.
Pauer Karlo, str. 180.
Pavleković Josip, kod kr. ug. naměstničtva, upisateljstva činovnik.
Berkić Mihoilo, c. k. četnik.
Jelačić Josip, dr. lěčničtva, slob. kr. grada Požege redov. lěčnik.

U věrovitičkoj varmedji*):

Veliki župan. G. Josip Šišković Almáški i Gödranski, str. 124.

Pod-župani.

G. Ladislav Janković Pribèrdski i Vučinski, párvi pod-župan, str. 192.

— Ljudevit Salopek, drugi pod-župan, str. 162.

Bilježnici. GG. Ladislav Delimanić, veliki bilježnik i više sl. vv. ssp. — Stěpan Kugler, párvi; — Živko Blažeković, drugi pod-bilježnik.

Arkivar. G. Jakov Kušević, ujedno čuvar parnicah i zač. sudac.

Zakleti pisari. GG. Petar Rajaković, Josip Gerštner, Mate Ledvaj, Antun Ivković.

Praktikanti. GG. Pavao Kolarić, Josip Kugler, Jakov Miolčanin, i Eduardo Gotlibović.

Peneznici. GG. Josip Jankovic, glavni peneznik, str. 198. — Franjo Gludovac, naměstni glavni peneznik, i ssp. — Mirko Naraj, pod-peneznik.

Varmedjski sudci.

U kotaru osečkom. GG. Franjo Žav. Delimanić, vel. sudac, str. 163. — Ladislav Knežević, osrědnji kotarski sudac, i više sl. vv. ssp. — Ivan Siprak, prisežnik.

U kotaru valpovačkom. GG. Vatroslav Mihalović, vel. sudac, str. 161. — Rok Bošnjak, kot. sudac u predělu miholačkom i ssp. — Eduardo Koharović, prisežnik.

U kotaru věrovitičkom. GG. Pavao Bělošević, vel. sudac. str. 198. — Ivan Jurković mladji, kot. sudac, u vučinskom predělu, i više sl. vv. ssp. — Ivan N. Janković, prisežnik.

U kotaru djakovačkom. GG. Samoilo Sutlić, vel. sudac, str. 192. — Petar Mihalović začastni veliki sudac i ssp. — Stěpan Delimančić, kot. sudac u našičkom predělu, str. 194.— Matia Bojničić, prisežnik, zač. sudac i ssp.

Platjeni prisežnici. G.G. Ivan starji Jurković, više sl. vv. ssp. — Franjo Ivanošić, sl. v. srěm. ssp.

Fiškali. G. Ivan Hudovski, vel. fiškal, i više sl. vv. ssp. — G. Ferdinando Bojničić, podfiškal.

Računovodja. G. Kazimir Knežević, ujedn. ssp.

Zemljoměri. G. Franjo Jagodić, párvi, — g. Skender Nagj, drugi zemljoměr.

Pověrenik preselace. G. Antun Mošinski, zač. sudac, str. 197.

Sigurnosti pověrenici. GG. Franjo Žav. Knežević, u Sopju; — Ivan Mošinski u Almašu. — Adam Bajer, začastni pověrenik.

Nadziratelji kasarnah: GG. Franjo Hartl, u Oseku, zajedno zač. prisežnik. — Antun Munkači, u Věrovitici, ujedn. zač. prisežnik. — Antun Lukačević. u Djakovu, zajedn. zač. prisežnik. — Skender Lebanović, u Valpovu. — Franjo Grünwald, u Našicah. —U Vučinu neima.

Nadziratelji dudah. G. Stěpan Mohači u Oseku. — G. Ferd. Gazapy u Věrovitici.

Poručik. G. Vatroslav Petrović, zajedno zač. prisežnik. — *Dvornik.* G. Franjo Bačer.

Lěčnici varmedjski.

G. Lavoslav Bišoff, lěčn. dr. i párvi lěčnik, te sl. vv. srěm. i věr. ssp., u Oseku. — G. Ferdinand Gorjup. lěčn. dr., drugi lěčnik i ssp., u Věrovitici.

Ranarnici. GG. Jakov Reš, osrědnji, u Oseku. — Matia Bereg, u Vučinu. — Franjo Veselić, u Djakovu, č.hsgd. — Jos. Melcer, u Valpovom. — Franjo Matić, u Věrovitici — Ivan N. Nikerl, u Našicah. — Toma Riffl, u Šokac-Miholcu.

Primalja. Juliana Sebènj, u Oseku. —Ana Lang u Valpovu. — Natalia Lövi, u Věrovitici.

GG. prisědnici sudbenoga stola.

Iz duhovnog stališa.

Balaša Gavril, Kuković Josip } biskupi
Bencenleitner, Mestrović Josip, Nagj Ivan, Rimer Srěčko, Vörös Mihailo } kan. pečuh.
Korsós Jos., kan. kaloč.
Matić Josip, Mihaljević Matia, Pavić Dragutin, Pinterović Nikola, Rastović Ivan, Sokolić Stanislav, Gotlibović Pavao, 146. } kan. djakov.
Lauš Ivan, str. 114.
Andrić Jerol,, str. 114.
Benaković Mart. 113.
Boić Lazar, oseški p. župnik.
Čásár Adalb., bilježnik, peć. duh. stola.
Filić Matia, str. 86.
Gavrančić Stěp., str. 113.
Gergjan Matia, str. 111.
Hainović Josip, s. 151.
Hartl Dragutin, str. 114.
Hegedušević Jak., 111.
Hölcler Andr., pod-arcidjakon.
Ivković Sim., str. 151.
Janković Josip, str. 113.
Jozepac Ivan, 113.
Jozipović Antun, 151.

*) Osoblje sl. varm. věrovitičke, nemogosmo u vremenu po tanko dobiti.

Digitized by Google

Jozipović Antun mladji, str. 195.
Kajdaći Mih., svetjenik.
Kiš Mihailo, beljanski župnik.
Kovačević Juraj, ižèpski župnik.
Krebes Jos., pod-arcidjakon i vilans. župnik.
Lončarević Dimitria, proto, i p. vučins. župn.
Maurović Jos., str. 86.
Obrovac Pavao, str. 112.
Perakić Franjo, str. 113.
Popović Elisej, proto, i p. župn. tenj.
Poslavski Ant., str. 114.
Sakalj Stèp., str. 113.
Salaj Antun, župnik šaščanski.
Sebastianović, str. 115.
Senić Spirid. p. župn. oseèki.
Stanković Ivan.
Strasmajer Jos., str. 112.
Sukić Adam, str. 113.
Süč Ant. župn. kištel.
Zubanović Mat., str. 112.
Zuznik Ivan, str. 114.

Iz stališa Velikašah.

Bedeković bar. Ljudevit str. 121.
Brecenheim knez Ferdin.
Keglević gr. Gavr., 117.
Majláth gr. Antun, 118.
Majláth Juraj, str. 117.
Sereneći Stèp., str. 133.
Altan gr. Alfredo, c. k. gub. savětnik.
Andraši gr. Dragutin, c. k. komornik.
Bežan bar. Ivan N.
Burkhard Norberto, 190.
Cindery Ladislav, s. 120.
Döri bar. Jos., c. k. satnik.
Erdödi gr. Ivan, str. 123.
Festetić Tolnanski gr. Nikola.
Fišer, bar. Antun.
Gervaj bar. Adolf.
Gervaj bar. Sebast. s. 186.
Khuen gr. Henriko.
Klobušicki gr. Ivan
Kolloredo gr. Kamilo
Luzinski bar. Ivan
Luzinski bar. Pavao
} kr. komor.
Majláth gr. Karlo, 129.
Mailáth Sèkheljski grof Josip.
Majténji bar. Josip, kr. komorn.
Nizki gr. Juraj.
Nimpč gr. Miroslav.
Oršić gr. Vilhelmo, 157.
Pèći gr. Manoilo, s. 121.
Pejačević gr. Ferdin. 157.
Pejačević gr. Ivan, 158.
Pejačević gr. Ladisl. 157.
Pejačević gr. Marko, 187.
Pejačević gr. Pavao, 187.
Pejačević gr. Petar, 121.
Pejačević gr. Skender, str. 187.
Pejáčević gr. Šišman.
Perènji bar. Gavr. 122.
Perènji bar. Juraj.
Prandau bar. Dragutin.
Prandau bar. Gust.
Redl bar. Mirko s. 125.
Rudić Josip, str. 119.
Szögjènji Ladisl., s. 125.
Šmideg gr. Franjo.
Šomšić gr. Pankr. s. 120.
Věčei gr. Karlo, c. k. konjanički satnik.
Wachenheim, bar 187.
Waldštajn - Wartenberg gr. Adalberto, c. k. četnik.
Zdenčaj Nikola, str. 131.
Zići gr. Ivan, str. 123.

Iz stališa plemićah.

Andrašy Josip, str. 119.
Bartal Juraj, str. 123.
Beöthy Aleks. — —
Bužan Herman, str. 137.
Dokuš Ladisl., str. 134.
Gostonji Pavao, str 133.
Heržić Franjo, kr. savětn.
Kušević Josip, str. 158.
Lonjaj Ivan, str. 121.
Majláth Juraj, ml. 120.
Nicky Ivan, str. 134.
Njèky Mihailo, str. 125.
Plathy Mihailo, str. 123.
Šoršić Josip, str. 125.
Štettner Mate, str. 123.
Torkoš Mihail. — —
Wirkner Ljudevit, —
Žedènji Eduardo, —
Adamović Čepinski Ant.
Adamović Čepinski Ivan.
Allföldy Ivan, sl. v. bač. vel. sudac.
Angjal Pavao, s. v. bač. bilježnik.
Antunović Alberto, sl. v. bač. podžupan.
Antunović Josip, više sl. vv. ssp.
Antunović Kolom., više sl. vv. ssp.
Bajzát Vilhelmo, c. k. konjan. satnik.
Bakalović Josip, fiškal.
Balaško Mirko, sl. v. baranj. sudac.
Balog Ladislav, fiškal.
Barza Ivan.
Bartoš Eduardo, sl. v. baranj. su lac.
Bartošsag Josip.
Beke Ivan, sl. v. bar. sudac.
Bělošević Pavao, k. g.
Bežan Mihailo.
Bišoff dr. Leop., k. g.
Bira Atanas., z-ob-s-odv.
Blažeković Josip.
Bogoević Petar, str. 164.
Bojničić Matia, k. g.
Bošnjak Rok, k. g.
Bozo Antun.
Boržönji Josip, sl. v. baranj. prisežnik.
Brünek Ant., c. k. četnik.
Bujanović Kornelio, fiškal.
Bunjik Josip, str. 165.
Christoffy Ambroz. c. k. pukovnik.
Cimerman Dragut., gospoštine Belj. ravnitelj.
Cirer dr. Antun, sl. v. baranj. lèčnik.
Čapo Skender,
Čapody Pavao,
Čeh Antun,
} više sl. vv. ssp.
Časar Ferdin.
Čeby Josip, sl. v. baranj. prisežn.
Čorba Eduardo, sl. v. šim. bilježnik.
Čorba Josip, sl. v. šim. lèčnik.
Čorba Skender, sl. v. baranj arkivar.
Deak Fran., više sl. vv. ssp.
Deáky Mihailo, sl. v. baranj. ssp.
Delimanić Franjo, k. g.
Delimanić Ivan N.
Delimanić Ladislav, k. g.
Deurer Šišman, c. k. konjaničtva satnik.
Desöwfy Antun.
Desöwfy Mih., c. k. podpukovnik.
Dokšić Petar, fiškal.
Döry Gavrilo, str. 135.
Döry Ladisl., sl. v. baranj. glavni penezn.
Eötvös Pavao, str. 129.
Erlinger Franjo, str. 164.
Farkaš Stèpan, sl. v. baranj. prisežn.
Fay Antun. Fay Bartol.
Ferrić Tadia, str. 159.
Fišer Bartol.
Fözmajer Jos. fiškal.
Fratičević Pavao, više sl. vv. ssp.
Furténji Josip, sl. v. baranj. peneznik.
Furtinji Ignacio.
Gaal Josip.
Gál Ferdin., sl. v. baranj. vel. sudac.
Gály Petar, str. 123.
Gaży Ladisl. fiškal.
Gludovac Franjo, k. g.
Glüksvert Karlo, c. k. četnik.
Gorup Antun, starji.
Gorjup Ferdin., k. g.
Góč Josip, sl. v. bar. računovodja.
Gjurgjević Teodor, fiškal.
Grabarić Ernesto, sl. v. baranj. sudac.
Grehenek Adalberto.
Greguš Eduardo, s. 188.
Hegedušević Ant., fiškal.
Hofman, gospoštine Mikloš ravnitelj.
Horvat Ivan, dobarah nadziratelj.
Horvat Petar, sl. v. bač. podfiškal.
Horvat Radoslav, c. k. nad-poručik.
Hölbling Maks., sl. v. bar. zač. lèčnik.
Hranilović Franjo, 196.
Hudovski Ivan, k. g.
Hunjady Ladislav.
Illèšy Franjo.
Inkey Skender.
Jakob Ignacio, str. 192.
Janković Antun, str. 197.
Janković Danilo, više sl. vv. ssp.
Janković Josip, k. g.
Janković Josip, str. 193.
Janković Izidor, str. 163.
Janković Ladislav, k. g.
Janković Vučinski Stèp.
Janto Skender, sl. v. zempl. podbilježnik.
Joanović Petar, slob. kr. grada Oseka vel. bilježnik više sl. vv. ssp.
Jung Josip, kod uzv. k. kom. računar.
Jurković Ivan, starji, k. g.
Jurković Iv. mladji, k. g.
Jurković Juraj.
Jurković Vasilj.
Kambezy Ladisl., fiškal.
Kardoš Antun, sl. v. baranj. pod-župan.
Kardoš Ivan.
Kazincy Andria, sl. v. zempl. pod-župan.
Kermpotić Josip, str. 145.
Kišfaludi Benjamin.
Kišfaludi Stèpan. sl. v. bar. prisežnik.
Knežević Kazimir, k. g.
Knežević Ladislav, k. g.
Končck Ferd., sl. v. bar. pod-bilježnik,
Kopunović Ernesto, sl. vv. bač. i vèr. ssp.
Koritić Dragutin, s. 162.
Kovač Mirko, sl. v. bač. ssp.
Kováčy Ignacio, sl. v. srèm. arkivar, i bač. ssp.
Köncey Skender, provis.
Köseghy Ivan.
Kraičović Franjo, više sl. vv. ssp., te srèm. vel. bilježnik.
Kuković Mirko, str. 174.
Kuković Janko, str. 135.
Kund Gustav.
Kund Vinko.
Latinović Benjamin, sl. v. bač. veliki bilježnik.

Digitized by Google

Latinović Dragutin, sl. v. bač. vel. sudac.
Latinović Mirko, sl. v. bač. pod-peneznik.
Lendvaj Blaž.
Lentulaj Benko, str. 135.
Lizy Ivan.
Lošoncy Věkoslav.
Madaras Josip. sl. v. bar. veliki bilježnik.
Majlath Juraj, s. 120.
Marinović Mirko, s. 187.
Markoš Pavao, više sl. vv. ssp.
Marković Gustav, s. 162.
Marković Ivan.
Majer Ignacio.
Marfy Dionizio.
Mediero Dragutin.
Mérey Josip, sl. v. šim. pod-župan.
Mihalović Ant. Dragut.
Mihalović Ant. Juraj.
Mihalović Ant. Věkosl.
Mihalović Ignacio.
Mihalović Josip.
Mihalović Ljudevit.
Mihalović Mihoilo.
Mihalović Mirko, sl. v. bar. zač. sudac.
Mihalović Petar, s. 199.
Mol Franjo, s. 163.
Mót Andria, nadziratelj gospoštine Čepin.
Mukić Pavao, c. k. konjan. satnik.
Nagj Ivan.
Nasvadi Dragutin, sl. v. toln. i věr. ssp.
Němet Petar, kr. pokrajinski pověrenik.
Nicky Skender.
Nolden Josip.
Nunković Ignacio, više sl. vv. ssp.
Odri Josip, 126.
Orság Ljudevit, sl. v. bar. pod-bilježnik.
Orság Mirko, sl. v. bar. sudac.
Parčetić Franjo, c. k. četnik.
Parčetić Josip, str. 128.
Patković Ferdin., slob. kr. grada Pečuha senator.
Patković Josip, lěčn. dr.
Pauer Franjo, str. 198.
Paković Martin, fiškal.
Pejčić Antun, str. 191.
Pejčić Ignacio, str. 193.
Percel Mirko.
Percel Stěpan, str. 189.
Percel Stěpan.
Petrás Věkoslav, sl. vv. bar. i věr. ssp.
Petrović Pavao, sl. v. srěm. začastni vel. fiškal i ssp.
Pihler Josip, nadziratelj gospoštine Miholjca.
Pokorni Juraj, c. k. bojni pověrenik.
Požonji Josip, slob. kr. grada Oseka senator.
Posavec Šišman, s. 129.
Pyrker Stěpan, c. k. izsl. konjan. satnik.
Rais Danilo, sl. v. bar. veliki sudac.
Rhédéj Ladislav, sl. v. zempl. vel. bilježnik.
Rihmer Franjo, fiškal.
Rihmer Ivan, sl. v. bar. vel. fiškal.
Rogulić Dimitria, sl. v. srěm. ssp.
Rogulić Iv., više sl. vv. ssp. te srěm. glavni peneзn.
Rök Ljudevit, fiškal.
Saks Ignacio, str. 129.
Salaj Dragutin, sl. v. srěm. veliki sudac i više sl. vv. ssp.
Salopek Ivan, str. 159.
Salopek Ladislav, c. k. konjan. satnik.
Salopek Ljudevit, k. g.
Samfirović Anastasio, s. 194.
Saračević Ilia, str. 197.
Sarköcy Adalberto, sl. v. šim. parvi pod-župan.
Sarköcy Stěpan, kr. savětnik.
Sauska Iv., više sl. vv. ssp.
Sauska Christian, više sl. vv. ssp.
Schedius dr. Ljudevit, str. 126.
Scitovski Martin, sl. v. baranj. vel. sudac.
Segedy Skender, sl. v. šim. veliki bilježnik.
Segedy Ljudevit, s. 123.
Siladji Antun, sl. v. bar. prisežnik.
Sinković Josip, str. 173.
Sokoly Pavao, fiškal.
Strażay Ivan, fiškal.
Strohe Vinko, c. k. četnik.
Stručić Juraj, str. 191.
Subotić Juraj. str. 193.
Sučić Stěpan, sl. v. bač. ssp.
Sutlić Samuel, k. g.
Svoboda Franjo, slob. kr. grada Oseka satnik.
Šlahta Franjo.
Šemšey Ljudevit.
Šey Josip, sl. v. bar. veliki sudac.
Šey Ljudevit, sl. v. bar. pod-fiškal.
Šmidt, Věkoslav, slob. kr. grada Oseka parvi sudac.
Šomšić Laurencio.
Šomšić Nikola. više sl. vv. ssp.
Šomšić Pavao, str. 126.
Špiš Ivan, slob. kr. grada Oseka věčnik.
Špiš Juraj, više sl. vv. ssp, te věrov. izsl. vel. sud.
Štoffler Josip, kr. savětnik.
Štössel Josip.
Švaigert Antun,
Talian Ivan, sl. v. šimeg. veliki fiškal.
Tassy Dragutin, sl. v. šimeg vel. sudac.
Tompak Ivan, str. 76.
Tönödi Ivan, pokrajins. pověrenik.
Vauthier Leop, str. 131.
Vojnić Antun, sl. v. bač. ssp.
Vojnić Barnaba, sl. vv. srěm. i věr. ssp.
Vojnić Juraj, sl. v. bač. kot. sudac.
Vojnić Věkoslav.
Volarić Ivan.
Vörös Ladislav, kom. fiškal.
Vuković Dimitria, slob. kr. grada Oseka veliki fiškal.
Wirer Josip, c. k. konjanički satnik.
Wirkner Ljudevit, s. 123.
Witman Josip, dobarah ravnitelj.
Zako Juraj, sl. v. bač. ssp.
Zdenčaj Slavoljub, 137.
Zdenčaj Skender, str. 162.
Zalenaj Ivan, više sl. gosp. fiškal.
Zengeval Franjo, str. 159.
Zidarić Ivan, str. 160.
Žauska Ljudevit.
Žuvić Stěpan, str. 137.

U srěmskoj varmedji:

Veliki župan. G. Franjo baron Kulmer, str. 123.

Pod-župani.

G. Josip Žitvaj, parvi pod-župan, str. 197.

— Eduardo Čeh, drugi pod-župan, str. 163.

Bilježnici. GG. Ivan N. Dubravaj, vel. bilježnik, str. 193. — Franjo Krajčović, veliki bilježnik. str. 206. Nikodemo Salaj, pod-bilježnik, str. 193. — Skender Parčetić i Gavrilo Marinović, zač. pod-bilježnici.

Arkivar. G. Ignacio Kovačy, str. 206.

Pisari. GG. Ivan N. Riczofy ujedno čuvar parnicah i odpravnik. — Adolfo Krajčović, zajedno zač. prisežnik. — Franjo Lacković, Julio Slabur, Josip Šatarić i Gotthardo Proff-Irnić.

Peneznici. GG. Rogulić Ivan, glavni peneznik. str. 193. — Martin Parčetić, naměstni glavni peneznik, i ssp. — Dragutin Nagj, pod-peneznik.

Računovodja. G. Skender Balog.

Varmedjski sudci.

U kotaru vukovarskom. GG. Dragutin Salaj, vel. sudac, str. 209. — Janko Stojčević, kot. sudac, u Tovarniku. — Mirko Parčetić Rakovački, prisežnik i zač. sudac. — Anastasio Samfirović, prisežnik, str. 198.

U kotaru iločkom. GG. Franjo Gazapy, veliki sudac, i ssp. — Juraj Nović, kot. sudac i ssp. — Dimitria Miković i Ljudevit Süry, prisežnici. — Josip Stvertecki, poručik varmedje i zač. prisežnik.

Digitized by Google

U kotaru Irižkom. GG. Trifon Mladjenović, vel. sudač, i ssp. — Stěpan Jančó, vel. sudac, str. 193. — Dragutin Gazapy, prisežnik. — Stěpan Šanta. prisež. i zač. sudac. — Antun Janochna, pověrenik sigurnosti.

Platjeni prisědnici. G. Dimitria Rogulić, str. 208. — Drugog neima.

Fiškali. GG. Věkoslav Maršó, sl. vv. zagr. i srěm. ssp., te ove veliki fiškal. — Ivan Gvozdanović, podfiškal i ssp. — Pavao Petrović, zač. veliki fiškal, str. 208.

Zemljoměri. G. Ljudevit Lang, redoviti i ssp. — G. Eugenio Jeroslavski, drugi zemljoměr.

Lěčnici varmedjski. GG. Antun Furiaković, redoviti lěčnik, i ssp. — Juraj Streim. drugi lěčnik i ssp. — Franjo Denk zač. lěčnik.

Ranarnici. GG. Antun Kovač, u tovarničkom; Josip Enckeš, u vukovarskom; — Ivan Veselić u iločkom; — Antun Gernat, u irižkom; — Ivan Pilinger, u rumskom; — i Andria Segedy, u erdövižkom kotaru. — Salamun Spicer, zač. ranarnik. — *Živinskog lěčitelja* neima.

Primalje. Juliana Čanić, po iločkom; — Josipa Princ, po rumskom; — i Franja Hirt, po vukovarskom kotaru.

Nadziratelji svilarstva. G. Matia Užarević, vlastnik zlatne kolajne, nadziratelj u dolnjem; — g. Vilhelmo Urbanec, nadziratelj u gornjem predělu varmedje.

Nastojnici kasarnah. GG. Franjo Švagel, u Vukovaru, ujedno pověrenik preselice. — Franjo Vice, u Tovarniku. — Pavao Prajdigo, u Rumi. — Dimitria Baić, u Erdövigu. — Franjo Perstačić, u Irigu. — Josip Belanović i Josip Stetina, zač. pověrenici prevozah. — Josip Mutić, dvornik.

GG. prisědnici sudbenoga stola.

Alković Dragutin, c. k. satnik.
Allaga Stěpan.
Almásy gr. Maur. 129.
Andrásy Jos., str. 119.
Andrašević Marko, 114.
Andrić dr. Jerol. s. 111.
Antunović Albert, s. 204.
Antunović Pavao, sl. v. bač. pod-biljěžnik.
Aponji gr. Juraj, str. 123.
Arvaj Josip.
Asi-Marković Sam.
Atanasiević dr. Vasilje, slob. kr. grada Oseka lěčnik.
Atanašković Platon, 72.
Baić Ivan.
Baić Teodor, c. k. nadporučik.
Balašy Mirko, fiskal.
Balun Martin.
Balun Pav.
Balog Ladisl., str. 204.
Banković Josip.
Barišić Juraj, c. k. nadporučik.
Barkócy bar. Ladislav, str. 68.
Bedeković Janko, s. 160.
Bedeković baron Ljudevit, str. 121.
Benaković Martin. s. 113.
Bene Jos.
Benko Ivan, str. 192.
Benčak Mihoilo, kaèmarski župnik.
Berndt Josip, nadziratelj tridesetn.
Bišoff dr. Lavosl., 201.
Bitó Franjo.
Biza Romeo, c. k. nadporučik.
Bogdanović David.
Bohuš Ivan, sl. v. arad. ssp.
Bolla Franjo, provizor komorski.
Bolthauser Blaž, str. 91.
Bošányi Jos.
Bošanyi Maur.
Botlik Martin, sl. v. bač. sudac.
Brodjan Juraj.
Brünek Dragutin, sl. v. arad. računovodja.
Bubanović Petar, provizor.
Bucoka Dragutin.
Bunjik Jos., str. 165.
Burgić Stěpan, župnik herkonovački.
Burić bar. Ivan, str. 157.
Bužan Herman, str. 137.
Büdöškuti Ljudevit.
Celčić Josip, str. 110.
Christof Franjo, fiškal.
Ciráky gr. Ivan, str. 133.
Colner Ladislav.
Czucz Ivan, sl. v. arad. sudac.
Čeh Antun. str. 164.
Černel Franjo, str. 126.
Čokić Juraj.
Deak Franjo, str. 205.
Delimanić Franjo, s. 199.
Delimanić Ivan.
Desseö Adam, s. v. arad. pod-župan.
Desseö Josip, c. k. satnik.
Dietrich bar. Josip.
Dillon bar. Antun, c. k. satnik.
Domin dr. Ignacio, s. 154.
Dóra Ivan, kod kr. ug. naměstničtva računar.
Dožić Petar, fiškal.
Dubravaj Ivan, k. g.
Dušek Franjo, str. 129.
Ebnen Ivan, c. kr. četnik.
Edelspacher Mirko, sl. v. arad. sudac.
Eltz gr. Hugo.
Eltz gr. Karlo.
Fabry Franjo, slob. kr. grada Pečuha fiškal.
Faško Josip, str. 121.
Farkas Ljudevit. str. 164.
Faro Ivan, c. k. nadporučik.
Ferenci Juraj, pod-arcidj.
Ferrić Tadia, str. 159.
Fésüs Juraj, str. 160.
Filipan Ivan, str. 116.
Filipan Ivan.
Filipović Adam.
Filipović Pavao, str. 109.
Fleiszner bar. Franjo, c. k. četnik.
Fözmajer Josip, str. 205.
Franetić Ivan.
Fratričević Filip.
Fratričević Pavao, s. 205.
Frenreis Dragutin.
Frigan Věkoslav, str. 162
Fritz Antun, izsl. konjan. satnik.
Furjaković Antun, k. g.
Füleśy Pavao, fiškal.
Gaal Josip, fiškal.
Gabri Dragutin.
Gabri Skender.
Galy Petar, str. 123.
Gaup Ivan, c. k. konjan. satnik.
Gavanski Josip. c. k. izsl poručik.
Gazapy Franjo, k. g.
Gergjan Matia, str. 111.
Girk Juraj, štioc i kanon. kaloč, i posvetj. bisk.
Gjalokaj Pavao.
Gjokić Simun.
Gjukić Pavao.
Gjurković Eugenio.
Glauhovecky bar. Ernesto, c. k. pukovnik.
Goleš Dimitria, više sl. gospošt. fiškal.
Goleš Janko, str. 106
Gomboš Dragutin.
Gorjup Antun.
Gorjup dr. Ferdinando, str. 201.
Greguš Dragutin, slob. kr. grada Novosadskog senator.
Gregus Eduardo, str. 188.
Grohman Maur., sl. v. bač. zač. sudac.
Grossmidt Ivan.
Gruić Nikanor.
Gvozdanović Ivan, k. g.
Hadjić Ivan, senator.
Hajnal Josip.
Hajnović Josip.
Haller gr. Fran., c. k. GM. i pravi tajni savětnik.
Haramincić Mirko, 159.
Harča Jakob, str. 115.
Hartl Dragutin, str. 114.
Haulik Juraj, str. 68.
Hazy Nikola.
Hegedušević Antun. 206.
Hegedušević Josip. župnik hancabežki.
Herchenrötter Julio.
Hercer Franjo.
Hertelendy Dragutin, kr. savětn.
Hertelendy Iguacio.
Holcer Andria, pod-arcidjakon
Horvat Mihoilo
Hudovski Ivan, str. 201.
Hueber Šišman.
Ivačković Prokop.
Ivanči Dragutin.
Ivanić Josip, str. 110.
Ivanošić Franjo, str. 201.
Ivanović Evtimia, prav. proto mitrov.
Izaković Juraj, c. k. konjan. satnik.
Jaić Marjan.
Jakaboš Benjamin, sl. v. arad arkivar.
Jančo Stěpan, k. g.
Janković Danilo str. 206.
Janković Josip, str. 199.
Janković Ladisl. str. 199.
Janković Mihoilo, fiškal.
Jelenić Mihoilo
Jesenković Stěpan, 111.
Jezević Pavao, slob. kr. grada Oseka senator.

Digitized by Google

Jannović Eugenio, s. 72.
Joannović Pavao, slob. kr. grada Novosadskog senator.
Joannović Petar, str. 206.
Jovannović Eutim, slob. kr. grada Novosads. senator.
Jovannović Pahomia, arcimandrit.
Jović bar. Stěpan, General.
Jozepac Ivan, str. 113.
Jožika bar. Samoilo, 196.
Julinec Petar, izsl. c. k. satnik.
Jurković Juraj.
Jurković Ivan starji, 201.
Jurković Ivan mladji, 200.
Kaić Valentin
Kamber Andr., dr. lěčn.
Kamber Ivan, slob. kr. grada Novosads. satnik.
Kambezy Ladisl., 206.
Kardoš Dragutin.
Karlović Lavoslav, župn. čerevićki.
Karoly Ladislav.
Katjanski Juraj.
Kelle Ernesto, župnik.
Keresteš Juraj.
Kerestury Pavao, s. 152.
Kiš Andria, str. 122.
Kiš Ivan.
Kiš Juraj.
Klačanji Pavao.
Klapka Josip.
Klisanić Jakov, osečki postar.
Klobučarić Dragutin, 137.
Kluinović, c. k. satnik.
Knežević Ladislav, s. 199.
Koić Pavao.
Kolesarić Josip, satnik.
Kolovrat gr. Lavoslav, c. k. četnik.
Komendo Martin, s. 110.
Kontić Juraj, fiskal.
Koračon Lavosl.
Kornely Iguacio.
Koronghy Ivan.
Kotulinski gr. Josip.
Kováč Josip.
Kováč Mihoilo.
Kovačević Vèkoslav.
Kovačić Dragutin, s. 193.
Kováčy Ignacio, k. g.
Kozmanović Petar, protovukovarski i duhovn. stola prisědnik.
Krajčović Antun, fiskal.
Krajčović Franjo, k. g.
Kraljević Miroslav, 191.
Kraljević Tomo, str. 192.
Krasnik Stěpan, str. 115.
Krestić dr. Ivan, grada Arada lěčnik.
Krestić Stanimir, župnik.
Kuković Janko, str. 135.
Kuković Josip, str. 68.
Kuković Mirko, str. 168.
Kulungjić Augustin, provizor.
Kušević Josip, 158.
Kyrković Ivan, fiskal.
Lang Franjo, grada Novosadskog sudac.
Lang Ljudevit.
Latinović Ljudevit.
Latinović Mauricio.
Latinović Mirko.
Latinović Stěpan.
Laus Ivan, str. 114.
Lausman Ivan.
Lázar Šišman, c.k. četnik.
Lazić Vasilj., odvetnik.
Lenkej Dragutin, c. k. izsl. konjan. satnik
Lentulaj Benko, str. 135.
Lentulaj Mirko, str. 124.
Leović Nikola, slob. kr. grada Zombora računovodja.
Lindenmajer Josip, župn.
Lipay Gašpar, očar kraljevine.
Loučarević Ljudevit, c.k. pukovnik.
Lonović Josip, str. 68.
Lukavčić Juraj protosèbeš.
Lužetić Rudolfo, general,
Majlat gr. Ivan.
Maj Miroslav.
Maksimović Ivan, p. župnik bač.
Malenica Petar.
Manojlović Lazar.
Marcibanyi Livio.
Marcibanyi Ljudevit.
Marinković Ivan, odvětnik.
Marinović Hugo.
Marinović Mirko.
Marković Andria, s. 135.
Marković Antun, župnik vaškudski.
Marković Nikola, fiškal.
Maršò Vèkoslav, k. g.
Matić Ivan, c. k. satnik.
Matić Josip, str. 110.
Matizović Ivan, str. 79.
Matizović Juraj, str. 114.
Melcer Vèkoslav.
Meninger bar. Josip, c. k. GM.
Mercz Stěpan.
Mihajlović Atanasio, župnik nadudv.
Mihalić Antun, pod-arcidjakon.
Mihalić Jos. kal. str. 110.
Mihaljević Josip, c. k. četnik.
Mihaljević Matia, s. 109.
Mihalović Antun.
Mihalović Antun, kod k. ug. dvor. kom. računovodski savětnik.
Mihalović Skender.
Milašin Josip. fiskal.
Milinković Franjo.
Miške bar. Mirko.
Mladjenović Trifon.
Moltke bar. Dragut., c.k. pukovnik.
Mošinski Antun.
Mrazović Abraham.
Muravić Jakov.
Mutibarić Hierot., bisk.
Nagj Alberto.
Nagj Ignazio, komorski provizor.
Nagj Innocencio.
Najmajer Franjo, s. 129.
Najmajer Josip.
Nehiba Ivan, kan. kaloč.
Neuman Franjo.
Neustatter bar. Josip, c. k. četnik.
Nikolić Andria.
Nikolić Izidor, str. 127.
Nikolić Ivan.
Nolden Ivan.
Novak Ivan, brašnarski pomoćnik.
Novaković Gerazim, iguman.
Nović Juraj, k. g.
Obrovac Pavao, str. 112.
Očić Petar, str. 161.
Odeskalki knez Augusto.
Odeskalki knez Ladislav.
Odri Andria, sl. v. bač. veliki sudac.
Odri Josip, str, 126.
Orcy bar. Laurencio.
Ormoš Josip.
Oršić gr. Juraj, str. 157.
Osdjanji Stěpan.
Ottinger Franjo, c. k. pukovnik.
Ožegović Metelo, str. 124.
Pajvanović Franjo.
Panian Vèkoslav.
Panić Abraham, župnik šidski.
Paranji Stěpan, odv.
Parčetić Antun.
Parčetić Josip, str. 128.
Parčetić Juraj, sl. v. toront. veliki sudac.
Parčetić Ladislav.
Parčetić Martin.
Pašković Ivan.
Patković Ivan.
Pauer Franjo, str. 198.
Paković Martin, fiskal.
Paleković Mihoilo.
Pavić Dragutin, str. 109.
Paziazzi Mihoilo, str. 123.
Peičić Antun, str. 191.
Peičić Ignacio, str. 193.
Pejačević gr. Ladisl. 157.
Pejačević gr. Petar, 121.
Perakić Franjo, str. 113.
Pertić Luka, sl. v. bač. fisk.
Petras Ivan.
Petreš Aleksa, c. k. pukovnik.
Petričević-Horvat baron Ivan, c.k. pod-pukovn.
Petrović Danilo, iguman.
Petrović Juraj, slob. kr. grada Zomb. vel. fiškal.
Petrović Pavao, k. gori.
Petrović Teodor.
Pigetti Gust., c. k. konjan. satnik.
Pilasanović Antun, sl. v. bač. ssp.
Pinkaj Jakov, kod kr. ug. naměstn. računar.
Pinterović Nikola, s. 109.
Pinković Danilo.
Polerecki Valentin. pod-arcidjakon i bač. župn.
Poljak Martin, c. k. izsl. četnik.
Polzović Gavrilo, slob. kr. grada Novosadskog senator.
Popović Dimitria.
Popović Elisej, str. 203.
Popović Elisej, župnik.
Popović Ivan, fiškal.
Popović Josip, igum.
Popović Konstantin, slob. kr. grada Novosadskog blagajnik.
Porrić Toma, str. 109.
Posavec Šišman, str. 129.
Poslavski Antun, str. 114.
Prandau bar. Gust.
Preszl Franjo.
Proff bar. Dragutin, c. k. izsl. konjan. satnik.
Püšpöki Ivan, c. k. četn.
Pyerker Mirko, c. k. konjan. satnik.
Radić Gašpar.
Radić Irenej, igum.
Radosavljević Abraham, c. k. satnik.
Radosavljević Teodor, c. k. satnik.
Rajačić Josip, str. 71.
Ranković Juraj.
Rastić Dan., c. k. pukovn.
Rastović Ivan, str. 110.
Rein Jakov, kan. kaloč.
Reising Vicencio, župnik baranj.
Rezčak Josip.
Rihmer Franjo, fiškal.
Rober Josip, str. 165.
Rogulić Juraj.
Rogulić Ivan, koi gore.
Rubido Antun, str. 153.
Rudić Josip, str. 119.
Rukavina bar. Juraj, c. k. FML., kraljevinah Dalmacie, Harvatske i Slavonske pod-satnik.
Rušić Juraj, fiškal.
Salaj Antun.
Salay Dragutin, koi gori.
Salay Nikodemo, k. g.
Salay Stěpan.
Salopek Ivan. str. 159.
Salopek Ljudevit, 199.
Sapary gr. Franjo.
Sapary gr. Josip.

Digitized by Google

Saračević Franjo, fiskal.
Savić Juraj, slob. kr. grada Novosadsk. senator.
Savić Nikola, tajnik.
Savić Pavao.
Sebaštianović Franjo, 115.
Séčen gr. Antun, s. 122.
Séčenji gr. Stèpan, 187.
Sereneży Stèpan, str. 133.
Sermage gr. Otto, str. 135.
Sina bar. Juraj.
Smekal Jos., računovodja.
Sokolić Stanislav, s. 109.
Sokoli Luka, župn. lutjanski.
Spanochi gr. Lavosl., c. k. GM.
Stanislavić Ivan.
Stanković Ivan, župnik.
Stojković Arsenio, arcimandrit.
Strilić Danilo, sl. v. bač. sudac.
Strilić Tob., sl. v. bač. ssp.
Susan Ivan, c. k. pod-pukovnik.
Sukić Adam, str. 113.
Sutlić Samuilo, str. 199.
Szögjenji Ladislav, 125.
Ságody Skender, slob. kr. grada Pešt. bilježnik.
Šebeö Dragutin.
Šierer Ivan, rigički župn.
Šimokovič Franjo, 116.
Šiprak Josip, str. 131.
Šmidt Franjo.
Šmidt Vèkoslav, slob. kr. grada Oséka sudac.
Šomogji gr. Ivan } kr. ko-
Šomogji gr. Josip } morn.
Šöjtöri Gavrilo, str. 113.
Špies Juraj, str. 210.
Šrott Andria.
Šaremberg gr., c.k.GM.
Štreim dr. Juraj, k.g.
Šumanovac Andria.
Šurter Josip, c. k. pukovnik.
Švagel Blaž Mirosl. 169.
Švärtz Dragutin, c. k. nadporučik.
Šwerer Ivan, župnik.
Talmajer Henriko, bojni povèrenik.
Tamišy Stèpan, plavački župnik.
Tan Ivan, provizor.
Taš Dragutin, sl. puka brods. pobočnik.
Tomeković Adolfo, 177.
Töt Pavao, c. k. nad-poručik
Ungerhoffer Maksimiljan, c. k. GM.
Városi Ivan, kr. komors. aktuar.
Velkov Dimitria, poštar šorogšars.
Verner Mihoilo, župnik.
Vice Martin, str. 110.
Vojkfy gr. Šišman, 158.
Vojnić Barnaba.
Vojnić Danilo.
Vojnović Aleksa, odv.
Vojvodić Matia, jankovački župnik.
Volarić Iv., sl. v. bač. ssp.
Vračan Josip, str. 73.
Vranjicanji Ambrozio mladji, str. 165.
Vugrinović Mate.
Vuković Dimitria, slob. kr. grada Oséka veliki fiskal.
Wachenheim bar. Franjo.
Wachtelbaum Ignacio, pod-arcidjakon.
Wassertrinker Ivan, žup.
Welzl Antun, nadziratelj gospoštine Iloka.
Wirkner Ljudevit, 123.
Zakó Stèpan.
Zdenčaj Nikola, str. 131.
Zdenčaj Skender, 162.
Zelenak Ivan.
Zengeval Franjo, s. 159.
Zidarić Ivan, str. 160.
Zlatarović Roberto, 166.
Zrinski Franjo.
Zuznik Ivan, str. 114.
Zviršić Antun, str. 112.
Žedènji Eduardo, 123.
Žitvaj Antun, c. k. GM.
Žitvaj Josip, k. g.
Žitvaj Ladislav, c.k. satn.
Žitvaj Stèpan.
Živanović Mojz., c.k.satn.
Živković Panteleim, s. 71.
Žuvić Josip, str. 193.
Žuvić Stèp. str. 137.

Kraljevski rèčki gubernium.

Gubernator. G. Pavao Kiš Nemeškér-ski, sj. r. kr. sard. s. Mauric. i Lazara vitez, nj. c. k. ap. Velič. komor. i dvorski savětnik, slob. luke i grada Rèke kao i svega hàrvatsko-ugarskog primorja gubernator, slob. primorsko tàrgovačkih gradovah i okružjah Rèke i Bakra satnik i vojnički zapovědnik, prizivnog tàrgovačkog i měnbenog sudišta predsědnik.

Prisèdnici gubernialski.

G. Henriko Gerlici Gerlički, str. 166.
— Carlo Pauer, str. 180.
— Antun grof Forgać, str. 158.

Tajnici: GG. Rudolfo Farkaš, sl. rèčkog i bakarskog, te varm. bretisl. i mošon. ssp. — Mihoilo Horhy od Horhe, z-ob-s-odv. te sl. rèčkog i bakars. ssp. — Antun Verneda, str. 167.

Perovodje. G. Klemens Celebrini, z-ob-s- i měnb. odv. — *Začastni perovodje.* GG. Bartol Smaić str. 167. — Ivan Daubačy Doljski, str. 165. — Edmundo Inkey Palinski. — Antun Segedi, str. 167. — Josip Pastori, str. 177. — Koloman Udvarnoky od Male Joke. — Svi šestorica, z-ob-s-odv. — *Perovodje-praktikanti.* GG. Šišman Farkaš, *platjeni*, str. 167. — Antun Vietoris i Franjo Černel, z-ob-s-odv. — Diomed Ghika. — Ladislav grof Hunjad Kèthelj-ski. — Josip Nagj, z-ob-s-odv. Benjamin Sabó, z-ob-s-i měnb. odv. — *Knjigovodja.* G. Božo Pavletić, z-ob-s. i měnb. odv. — *Upisatelj i arkivar.* G. Franjo Troyer vitez od Aufkirhen-a. — *Odpravnik.* G. Antun Verneda, k. g. — *Pisari.* gg. Alojz. Ronki Lövenfelski. — Karlo Bayer. — Vacslav Tianić, ujedno taksator gubernie, knjigovodja satnički i aktuar Bakarskog suda. — Klemens Dani i Josip Dinarić, *pomoćnici.* — Pavao Monasteriotti, Eduardo Anderlić, Franjo Celebrini i Ignatia Dani, *praktikanti.*

K. gubernialno povèreničtvo okružja primorsko-komorskoga.

Gubernialni povèrenik. G. Šimun Klarić, str. 162. — *Aktuar.* G. Bartol Mariašević, str. 193.

Začastni lèčnik. G. Pavao Jakovcić, lèčničtva, i ranarstva doktor, te primaljstva meštar. — Antun Fachinetti, i Todor Monasteriotti, ranarnici. —

Vodostrojno-graditeljno upraviteljstvo.

Ravnitelj. G. Antun bar. Portner, str. 157, ravnajući zemljoměr. — Josip Strom, pomočnik. — Antun Desepi, pisar. — Augusto Liehman, praktik. — Ignacio Rossi, zač. polir.

Preglědateljno sudište parnicah tàrgovačkih, měnbenih i konzulata morskog.

Predsědnik i prisèdnici pravoznanci. koi gori. — *Prisèdnici tàrgovci.* GG. Higino Škarpa i Alojzio Kornet.

Měnbeno sudište parve molbe.

Predsědnik. G. Stèpan Privitzer, sl. um. i mudrolj. doktor, z-ob-s-odv. te rèčkog poglavarstva za zdravje predsědnik. — *Prisèdnici pravoznanci*: Josip Aug. Tozoni, z-ob s-odv. te sl. rèčkog. ssp. — Jos. Susanni, z-měnb. odv., te sl. rèčkog i bakarskog ssp. — *Prisèdnici tàrgovci.* Karlo Sporer, Ivan Tarabokia, Franjo Dragutin Desković i Maksimiljan Luppis. — *Aktuar s. glasom* Guido Marochino z-měnb.-s-odv. — *Perovodni Praktikanti.* Jos. Troyer Monaldi, vitez od Aufkirchen-a; — Andria Valušnig, i vitez Franjo Thierry. — *Pisari.* Dragutin Verneda. Josip Thian, pristupnik. — Ivan Heindl, praktikant. — *Aktuar u Bakru.* G. Stèpan Bujanović, str. 159.

Digitized by Google

Uredi za zdravje.

Rěčko poglavarstvo za zdravje. Predsědnik. G. Stěpan Privitzer, k. g. — *Prisědnici.* GG. Ivan nep. Franul od Weissenthurn-a, ujedno pečatnik i vlastnik srědnje zlatne gradjanske kolajne. — Alojzio Sgardelli, str. 162. — Antun Minelli, str. 162. — Vinko dr. Medanić, z-ob-s-odv. — Jerolim Fabris, hàrvatsko-ugars. primorja pra-lěčnik, i zavoda lěčnik, fakulteta lěču. kod sveučil. pešt. član, te c. k. padovanske akademie znanostih i umětnostih član dopisujući. — Josip Denaro. — *Nadzornici kuće za zdravje.* GG. Paskal Zanchi, vitez od Kato i Linkenberg-a, i Josip Gašparović. — *Pisar.* Julio Kamerra, Andria Duimić, praktikant.

Ured lazareta s. Franje u Martinšćici.

GG Franjo Defranceski, predstojnik. — Nikola Tomicić, pisar. — Ljudevit Wirth, dr. ranarstva, ranarnik. — Kajetan Kobler, duhovni otac, str. 100.

Odbornici za zdravje.

GG. Petar Tomšić, u Bakru. — Skender Sepić u Kraljevici i Bakarcu. — Antun Tian u Curkovi. — Franjo Jak. Medanić, na Selcu i u Cirkvenici. — Ivan Celigoj u Novom.

Uredi lukah.

U Rěki. GG Alojzio Sgardeli, koi gori satnik. — Antun Benja, kontrolor. — Franjo Kozmini i Franjo Slogar praktikanti. — *U Bakru.* GG. Ivan Kralić, satnik. — Vinko Marokino, kontrolor. — *U Kraljevici.* GG. Ljudevit Stefan, satnik. — Antun Kosmini, kontrolor.

Kr. ravniteljstvo bolnice u Kraljevici.

GG. Ljudevit Stěfan, ravnitelj, k. g. — Franjo Dimer, kontrolor. — Romualdo dr. Paravić, lěčnik, str. 150. — Antun Fachinetti, k. g.

Konzuli, naměstni konzuli i opravnici inostranih dàržavah.

U Rieci: gg. Ant. Giustini, papinski konz. — Karlo Hill, naměstni konz. englezki. — Petar Fienzal, konzularni opravnik francezki. — Alojzio Kornet, naměst. sardinski i kr. bavarski pravi konz. — Ant. Škarpa, naměst. konz. toskanski. — Higino Skarpa naměst. danski, i obiuh Sicil. konz. opravnik. — Gjuro pl. Vranjičanji, konz. opravnik španjolski. — Toma Smart, naměst. sjedinjenih sěverno-amerikanskih dàržavah, te pravi hanoveranski konsul. — Nikola Bossichi Trandafil-ski, ruski konz. — Ant. Matešić, konz. opravnik Turske. — Natan Kohen, naměstni konz. holandezki. — Herman Lutteroth, konz. Meklenburžki. — Joakim Pereira Vianna de Lima, glavni- i Karlo Sporer, naměstni konzul carstva braziljskoga. — *U Bakru.* g. Vinko Sepić naměstni konsul švedski. — *U Kraljevici.* Ivan Turković, naměstni konzul papinski.

Poglavarstvo plemenitih turovog polja.

Župan. G. Antun Danilo Jozipović, str. 146.

Naměstni župan, ujedno gorskog kotara pod-župan. Franjo Pogledić, 152. — *Satnik.* g Dragutin Špišić. 161. — *Nadporučik.* g. Ladisl. Modić, 152. — *Bilježnik.* g. Ivan n. Terputec, 166. — *Pod-bilježnik.* Franjo Hervačić, 152. — *Fiskal.* g. Ferd Puc, 152. — *Pod-fisk.* g. Alois Mattačić, 169. — *Pěneznik.* g Dragutin Špišić, k. g. — *Fiskus.* g. Ladisl. Černčić. — *Računovodja.* g. Ferd. Puc, k. g. — *Zemljomčr.* g. Stěpan Farkaš, 153. — *Pisar.* g. Matia Arbanas. 152. — *Ranarnik.* g. Dragutin Maks. Vajzer, 156.

Plemeniti: Dvornici grada Lukavca. Mihajlo Stěpanić, i Stěpan Pavešić. — *Lugari:* Nik. Cunčić, i Ant. Cekorić. — *Pod-lugari.* Miko Briglević, i Jos. Sever. — *Poljski prisežnici.* Pet. Cundeković, i Iv. Briglević. — *Gorski prisež.* Ant. Cekorić, i Stěp. Pučko. — *Začastni prisež.* Miho Cerovski, Matia Zerničić, Ladisl. Arbanas, Ivan Arbanas, Josip Věrčković i Mihailo Briglević.

Prisědnici. gg. Jos. Briglević, inače Urbanc. — Albert Modić. — Dragut. Špišić. — Janko Briglević. — Franjo Lučić. — Ivan nep. Raisner. — Antun Danilo Jozipović. — Ljudevit bar. Bedeković. — Franjo Pogledić — Ladisl. Černić. — Ljud. Ferd. Jelačić. — *Začastni.* Franjo Tuškan, str. 71. — Mirko Haraminčić. — Josip Galović, župnik dubr. — Nikola Puc. — Franjo br. Kulmer. — Pavao Keresturi. — Franjo Novak. — Ivan nep. Terputec. — Franjo Deak. — Skender gr. Erdödi. — Ferd. Puc. — Ivan n. Erdödi. — Ljudevit gr. Batjan. — Ladisl. gr. Teleki. — Levin bar. Rauch. — Gjuro bar. Rauch. — Mavro Sent-Királyi. — Koloman Bedeković. — Mirko Bušić. — Dragut. Jelačić. — Aurelio Kušević. — Gjuro Pisačić. — *Pod-prisědnici.* Stěp. Cunčić. — Ivan nep. Šandor. — Skender Blažeković. — Matia Beloberg. str. 73. — Nik. Klafurić. — Pavao Franetić. — Franjo Čačković. — Josip Leder. — Mirosl. Modić — Eduardo Zdenčaj. — Antun Kučtić. — Franjo Hèrvačić. — Franjo Spišić. — Ivan nep. Leder. — Alois Mattačić. — Stěpan Pavlekovič. — Mirko Cunčić. — Dragut. Pogledić. — Matia Arbanas. — Stěp. Kos. — Ladisl. Modić i Stěpan Kos.

Slob. komorsko-primorski bakarski kotar.

Satničko veće.

Kotarski satnik. g. Pavao Kiš, str. 219.

Kotarski pod-satnik. g. Henriko Gèrlici, str. 219.

Izvěstitelji satnički. gg. Ivan Franjo Kukuljević, str. 160. — Pavao Battaljarini, str. 179. — Skender Tianić, 143. — *Tajnik satničtva.* F. Oktavio Kopajtić, slob. primorsko-targov. grada, luke i okružja bakars. patricij savětnik, ujedno i tajnik městnog poglavarstva. — *Knjigovodja satničtva.* Vènceslav Tianić, slob. primorsko-targ. grada, luke i okruž. bakars. patricij savětnik, ujedno sudb. stola aktuar i kr. gubernie taksator.

Satnički sud.

kao sudište pàrve molbe u zaglavnih i druge molbe u gradjanskih parnicah.

Predsědnik. g. Pavao Kiš, k. g. — *Pod-predsědnik.* g. Henriko Gèrlici, k. g. — *Rědoviti prisědnici.* gg. Stěp. Privitzer; Ant. gr. Forgač; Karlo Paur; Mihajlo Horhi; Rudolfo Farkaš i Antun Verneda. — *Naměstni prisědnici.* gg. Šimun Klarić; Klemen Ce-

Digitized by Google

lebrini; Jos. Susani i Bartol. B. Smaić. — *Aktuar sudišta*: g. Vènceslav Tianić, koji gori.

Poglavarstvo političko i gospodarstveno

ujedno okružno gradjansko sudište prve molbe.

Satnički sudci rektori. gg. Ivan Kukuljević, ujedno predsèdnik poglavarstva gradskog i izvèstitelj satničtva. — Pavao Battaljarini parvi, i izvèstitelj satničtva. — Skender Tianić, drugi, i izvèstitelj satničtva. — *Tajnik.* F. Oktavio Kopajtić, k. g. — *Pečatnik sudbeni.* Anselmo Sepić, z-ob-s-odv. i slob. prim. târg. grada, luke i okružja bakars. patricij savètnik. — *Upisatelj i arkivar.* Franjo Bonani, slob. prim. târg. grada luke i okruž. bakarskog patricij savètnik. — *Pisari.* Ivan Henriko Mikoc ujedno odpravnik; Franjo Randić i Jos. Soić. — *Fiškal.* Vinko Katalinić, str. 167. — *Penezník.* Srečko Sablić, slob. prim. târg grada, luke i okružja bakars. patricij savètnik. — *Kontrolor.* Vinko Sepić, slob. prim. târg. grada, luke i okružja patricij savètnik. — *Računovodja.* Vinko Katalinić, k. g. — *Občinski gospodar.* F. Oct. Kopajčić, k. g. — *Povèrenik redarstva i prèselice.* Vinko Sepić, k. g. — *Prevoditelj parnicah siromakah.* Vinko Katalinić, k. g. — *Zemljomèr.* Josip Rumpler, potvàrdjeni zemljomèr, te c. k. pov. ludovicejskog puta pristupnik. — *Okružni sudac u Kraljevici.* Ivan nep. Pilepić. — *Okružni sudac u Tàrsatu, ujedno povèrenik polit. u Susaku.* Ivan Skender Tianić, slob. prim. târg. grada, luke i okružja bakarsk. patricij savèt. – *Tamničar.* Vèkoslav Marićić.

Lèčnici.

GG. Vèkoslav Basilisko, lèčnièt. i ranarst. doktor, primaljstva mestar, slob. prim. târg. grada, luke i okružja bakarsk. redovni lèčnik i patricij savètnik. — Josip Deganuti, lèčnièt va doktor i primaljstva mestar, *začastni.* — *Ranarnik.* Matia Srichia, slob. prim. târg. grada, luke i okružja bakarsk. savètnik, ranarstva i primaljstva mestar. — Ivan Andrianić, *začastni.* — Ivana Ottova *redovita*; Kristina Veberova *začastna primalja.* — *U Kraljevici.* Romualdo Paravić, *redoviti*, str. 150. — *Ranarnik.* Ant. Fachinetti, str. 217, *redoviti.* — *Primalja.* Katarina Fighert. — *U Susaku: ranarnik.* Dominiko Chianconi, mestar ranarstva. — *U Kostreni kod s. Lucie.* Primalja Maria Ursicić.

Slède gg. odvetnici kraljevinah Hàrvatske i Slavonie.

Andrašević Josip.
Andraši Mirko.
Antolković Ivan.
Baan Franjo.
Babić Tito.
Babukić Vèkoslav.
Badlaj Nikola.
Barabaš Bèla.
Barabaš Juraj.
Barac Eugenio.
Basarović Josip.
Bedeković Janko.
Beichel Dragutin.
Bielak Josip.
Bogović Mirko.
Borovjak Vinko.
Bošnjaković Rok.
Briglević Janko.
Brittvec Josip.
Bubanović Vasilj.
Bunjevac Ljudevit.
Bušić Mirko.
Car Stèpan.
Celebrini Antun.
Cèrnković Ivan.
Čuculić Toma.
Čepulić Avelino.
Čubeković Janko.
Čubekovic Josip.
Čukac Juraj.
Dall'Asta Vèkoslav.
Daubačy Ivan.
Del Negro Dragutin.
Diković Danilo.
Diković Dragutin.
Dimšić Jakov.
Degoricia Gregur.
Dolovčak Ivan.
Domin Dragutin.
Egersdorfer Josip.
Farkaš Danilo.
Farkaš Šišman.
Ferenc Josip.
Ferenčić Josip.
Ferić Alberto.
Ferić Franjo.
Fodrocy Juraj.
Franc Juraj.
Frigan Vèkoslav.
Galjuff Dragutin.
Gèrenčèr Nikola.
German Ignacio.
Gjačić Viktor.
Gmaz Stèpan.
Goricaj Ladisl.
Grabina Nikola.
Graf Miroslav.
Gvozdanović Ivan.
Halper Nikola.
Heimb Ignacio.
Hèržić Miroslav.
Hlebić Benjamin.
Horvat Antun.
Jagunić Jakov.
Jakčin Andria.
Jakopović Alberto.
Jakopović Matia.
Janda Josip.
Jelačić Alberto.
Jelačić Eduardo.
Jelačić Kazimir.
Jelačić Rikardo.
Juratović Juraj.
Ivančić Alberto.
Kalaj Antun.
Kamenar Pavao.
Karvančić Mirko.
Katalinić Vinko.
Kavić Lavoslav.
Kavić Skender
Kelemen Franjo.
Kemenović Franjo.
Kendjel Josip.
Kèrleža Josip.
Kiseli Josip.
Klemenić Petar.
Klinžić Antun.
Klobučar Juraj.
Koos Ivan.
Koos Stèpan.
Kopčany Mihoilo.
Koščec Mihoilo.
Kovač Pavao.
Kovačević Antun.
Kozić Ivan.
Krajačić Svetozar.
Kralj Skender.
Kristianović Franjo.
Kugelmayr Milan
Kuković Josip.
Kukuljević Ladislav.
Kušland bar. od Mosthala Dragutin.
Kuševič Aurelio.
Lanović Adam.
Ledinsky Ignacio.
Lemić Vèkoslav.
Lentulay Antun.
Lentulay Pavao.
Lopašić Ladislav.
Lopašić Oktaviano.
Lovrenčić Antun.
Löker Nikola.
Lukinac Antun.
Lukinac Vèkoslav.
Makanec Alberto.
Makanec Ferdinando
Makovec Ivan.
Maloševg Ivan.
Maraković Nikola.
Margetić Antun.
Martini Ivan.
Matačić Stèpan.
Matačić Toma.
Matievič Josip.
Mažuranić Antun.
Mažuranić Ivan.
Medanić Šišman.
Medunić Virgilio.
Mekovec Ferdin.
Melinčević Nik., 138.
Mesarić Fridolin.
Mikelini Ljudevit.
Miksić Ljudevit.
Mikulčić Jakov.
Mikuletec Vèkoslav.
Mikulić Josip.
Milaković Janko.
Milčić Marko.
Miloševic Makso.
Minelli Antun.
Mirović David.
Mossbauer Šišman.
Mudrovčić Franjo.
Muhić Josip.
Nemčić Antun.
Novak Franjo.
Obradović Josip.
Očić Petar.
Osjak Stèpan.
Ostoić Franjo.
Ostoić Henriko.
Pajanović Dragutin.
Parac Matia.
Pavletić Joakim.
Pečenik Franjo.
Peičić Antun.
Pevalek Juraj.
Piernath Aleksa.
Piškorec Maksimilj.
Pisačić Franjo.
Podbrežnik Mirko.
Pogledić Dragutin.
Pogledić Mirko.
Pogledić Franjo.
Poljak Antun.
Pomper Stèpan.
Popović Mihajlo.
Puc Ferdin.
Rajaković Pavao.
Rakodcoj Stèpan.
Rakovec Dragutin.
Randić Antun.
Reizer Franjo.
Renaldi Ivan.
Rizman Mihajlo.
Rober Josip.
Rubido Antun.
Rukavina bar. Alfred.
Rusek Ignacio
Sablić Nikola.
Sale Adolfo.
Saračević Fran. Žav.
Saračević Ilia.
Segybaky Petar.
Seidl Josip.
Sepić Antun.
Sgardelji Vèkosl.
Skarpa Josip.
Sinković Ljudevit.
Sitkaj Aleksa.
Smendrovac Josip.
Smodek Matia.
Somodji Ivan.
Somodji Lazar.
Spaić Damian.
Splait Ljudevit.
Subotić Aleksandro.
Sučić Antun
Supe Faustin.
Šusanić Gaspar.
Šauf Adalb.
Šrabec Ivan nep.
Šveicar Ferd.
Šincek Franjo.
Šimunčić Skender.
Škarec Aleks.
Škulj Ivan.
Šostarić Dragutin.
Špeciari Rudof.

Digitized by Google

Špinderk Mirko.
Špišić Franjo.
Štajdaher Henriko.
Štauduar Antun.
Štefanović Franjo.
Štivalić Ivan nep.
Štivalić Mihailo.
Štriga Slavoljub.
Šúgh Juraj.
Šuljok Aleksa.
Švagel Dragutin.
Šiprak Josip.
Šmidt Franjo.
Terputec Ivan nep.
Terstenjak Hugo.
Taler Pilip.
Tomeković Adolf.
Tomić Petar.
Tomasić Ivan.
Trojer Josip.
Tučić Josip.
Tuškan Marko.
Vakanović Antun.
Vakanović Nikola.
Vancaš Antun.
Verbanić Franjo.
Verbanić Josip.
Vernić Adolfo.
Vrabčević Stèpan.
Vrabec Ljudevit.
Vulaković Slavoljub.
Vučić Josip.
Zaplatić Franjo.
Zerpak Slavoljub.
Zlatarović Roberto.
Zrinjščak Josip.
Žerjavić Ferdin.
Zimić Mavro.

Gradjanska poglavarstva u kr. Hàrvatskoj i Slavonii.

a) Zagrebačke varoši:

Sudac. g. Josip Štajdaher, str. 143.

Gradjanski čeonik. g. Ignacio Andriević, str. 166.

Privrèmeni satnik. g. Josip Lukšić, z-ob-s-odv.

Věčnici. gg. Věkosl. Šrabec, str. 161. — Ivan Kamauf, str. 164 — Mirko Karvanèić, str. 166. — Skender Škarec, str. 168. — Dva mèsta su prazna.

Veliki bilježnik. g. Janko Bedeković, str. 160. — *Pàrvi pod-biljezn k.* g. Josip Verbanić, str. 167. — *Upisatelj i začastni pod-bilježnik.* g. Lavoslav Kavić str. 153. — *Začastni pod-bilježnici.* Nikola Grabina z-ob-s-odv. i Skender Kavić, z-ob-s-odv. — *Privrèmeni branitelj gradjanstva.* g. Ferdinando Tomeković, str. 174. — *Veliki fiskal.* Ljudevit Sinković, str. 160. — *Začastni fiskali.* Josip Mikulić, str. 192, i Věkoslav Lukinac, str. 154. — *Porezni pèneznik i zadušbinah pomnjik.* g. Dragut. Lopuh. — *Komorski pèneznik.* g. Franjo Vèrbanić, str. 180. — *Kontrolor porezne pèneznice.* g. Franjo Baan, z-ob-s-odv. — *Kontrolor komorske peneznice.* g. Mirko Pogledić, z-ob-s-odv. — *Računovodja.* g. Ivan Czernković, str. 167. — *Sirotinski pomnjik.* g. Ivan Vibral. — *Zemljišne knjige nadstojnik.* g. Henriko Štajdaher, str. 164. — *Začastni zemljomèr.* g. Jos. Bernhard, sl. kapt. zagr. redov. zemljomèr. — *Tumačitelj iztočnih jezikah.* g. Ivan Milaković.

Pisari. Pàrvi. g. Ognjoslav Ledinski, z-ob-s-odv. — Drugi. g. Skender Kavić, k. g. — *Diurniste* gg. Andria Mikulić; Antun Kellemen; Josip Has, str. 136; i Slavoljub Kovačić, str. 136. — *Cárkveni pomnjik.* g. Ferdinando Tomeković, koi gori. — *Piace i mèsničah nadzornici.* gg. Martin Verbanić, varoški prisèdnik; i Franjo Baan, k. g.

Lèčnik. g. dr. Skender Mraović, str. 154. — *Začastni lèčnici.* gg. ddr. Josip Krieger, str. 154. — Ignacio Domin, str. 154; i Agusto Dragutin Lasłović, str. 156. — *Ranar.* g. Silverio Prem. — *Začastni ranarnici.* gg. Josip Ceynar i Josip Viditz.

Vojničkih stanovnah mèstar. g. Toma Horvatić. — *Dvorski.* g. Franjo Kavić.

Prisednici.

GG. Josip Šiprak, str. 131. Janko Kuković, str. 135. Nikola Zdenèaj, str. 131. Nikola Černković, str. 128. Tadia Ferić, str. 159. Juraj Demötörfy. Mirko Domin, str. 158. Josip Briglević, str. 138. Franjo Suppan, č-hsgd. Nikola Nikolić, č.hsgd. Juraj Either. Ivan kárst. Del-Negro. Martin Vèrbanić, koi gore. Pavao Hatz, č-hsgd. Antun Junković, str. 152. Josip Sorg, č-hsgd. Trinaist mèstah ima praznih.

Gradjanske vojničke čete častnici.

Četnika neima,

Satnici.
Binder Martin.
Horbeld Josip, začastni čete zapovědnik.
Pflanzer Lavoslav.
Vidanić Janko.

Nad-poručici.
Bošnjaković Stèpan.
Černi Andria, č-hsgd.
Mayer Ljudevit.
Tkalčić Stèpan.

Poručici.
Berdarić Skender.
Hatz Pavao.
Hóliš Josip.
Horbeld Dragutin.
Lang Dominiko.
Šnap Slavoljub.
Strvić Adam, *poboćnik.*
Tömör Josip.
Živić Franjo.

Stražmeštri.
Gerštner Franjo.
Jahn Gjuro.
Klaich Ivan.
Mah Josip.
Pirlinger Josip.
Tri falilju.

Nad-lèčnik.
Travnièek Iv. nep.

Ravnitelj gudbe.
Ferrari Josip.

Zaztavnik (barjaktar).
Matica Andria.

b) Varaždinske varoši:

Sudac: g. Franjo Rizman, str. 147. — Gradjanski čeonik: g. Iv. Staudinger, 177. — Satnik: g. Jos. Toth, str. 174. — Věčnici: gg Stèpan Maks. Sučić, str. 159. Ladislav Ebner, str. 160. Juraj Vojskec, str. 177. Ivan Somogji, str. 177.

Veliki bilježnik: g. Antun Melinčević, str. 176 — Parvi podbiljeznik: g. Mirko Plohlin. — Upisatelj i začastni podbiljeznik: g. Mihailo Rižman, z-ob-s-odv. — Veliki fiskal: g. Pavao Rajaković, str. 174. — Podfiskal: g. Josip Egersdorfer, č-hsgd., str. 164. — Začastni fiskali: gg. Franjo Pečnik i Josip Košak. — Računovodja: g. Mihoilo Košćec, str. 176. — Branitelj gradjanstva: g. Franjo Kupak. — Privrèmeni pèneznik komorski i domači: g. Jos. Vidnjević, str. 167. — Kontrolor i poboznih glavnicah pomnjik: g. Ivan Petak. — Sirotinski pomnjik: g. Franjo Kolarić. — Kontrolor: g. Ivan Petrović. — Pisari. gg. Pavao Kovač, čuvar (parnicah) i z-ob-s-odv. Josip Mikulčić. Franjo Horvathek. Antun Peković. Aleksa Tóth. — Začastni pisari. gg. Nikola Zgubić. Josip Fruk. Mihoilo Sever. — Redovni zemljomèr: g. Franjo Plohl. — Zemljišne knjige nadstojnik: g. Franjo Karba, zemljomèr. — Bolnice nadstojnik: g. Ivan Gergat. — Carkveni pomnjik: g. Heriko Bernath. — Ubožke kuće pomnjik: g. Venceslav Zenner. — Lèčnik: g. dr.

Digitized by Google

Bernardo Vilhelmo Müller, str. 190. — Ranarnik: Toma Loborec. — Piace i mèsnicah nadstojnik: g. Augustin Vagjon. Ovoga naméstnik: Ivan Rožić. — Provizor imanja. g. Stèpan Jakopović. — Raèunovodja: g. Bogdan Sekovanić. — Poglavica šumah: g. Josip Hönig. — Stanovnah mèster: g. Karlo Parth. — Dvornik: g. Josip Novosel.

Prisèdnici: gg. Josip Horvatek. Ivan Lonèarić. Antun Kuefner. Nikola Melinčović. Mirosl. Bedeković. Miroslav Švagel, str. 169. Josip Sinković, str. 173. Josip Tallau Venceslav Zenner, k. gori. Nikola Makar. Juraj Fink. Ljud. Švalek, str. 176. Miroslav Roisz. Jos. Floch. Josip Katkić. dr. Ber. Vilhelmo Müller, k. g. Juraj Hudjek, str. 170. Andria Smernjak. Toma Jelisević, str. 142. Ivan Kuljanić. Toma Z. Horvat, str. 169. Antun Firšt. Samoilo Busan, è-hsgd., str. 164. Ljudevit Perko. Martin Lopić. Matia Šaubauer. Ivan Halter. Franjo Cah. Jos. Ritz. Ladisl. Kukuljević, 169. Alojz. Braèko. Luka Pucel. Mihoilo Švelec. Vinko Koterba. Ljudevit Ketik, str. 170. Jos. Prilisauer. Tri su mèsta prazna.

c) Križevaèke varoši:

Sudac: g. Ivan Gašpari, str. 163. — Gradjanski èeonik: g. Svetozar Bocak, str. 193. — Satnik: g. Andria Barić, str. 191 — Vèènici: gg Lazar Gujdović, i Miroslav Smidt, str. 190. — Veliki biljeènik: g. Franjo Sincek, str. 179. — Pod-biljeènik i upisatelj: g. Franjo Gilg. — Branitelj gradjanstva: g. Stèp. Andjel. — Veliki fiskal: g. dr. Jos. Vusèić, str. 162. — Josip Janda, str. 189. — Pèneznik: g. Mihoilo Badovinac. — Sirotinski pomnjik: g. Jakov Rogan. — Zemljomèr i poglavica šumah: g. Nikola Lovrenèić, str. 186. — Lèènik: g. Josip Sloser, str. 185. — Ranarnik: g. Josip Havranek, str. 185. — Pisar i ujedno èuvar pravdah: g. Evgenia Telezar. — Pristupnik: g. Mirko Bradač. — Cárkvene i uzobžke kuće pomnjik: g. Andria Grokša: — Pomnjik svilarne i dudovah; g. Franjo Benković. — Piace nadzornici: gg. Mihailo Kovačić, i Pavao Janković. — Straž-mèster: g. Mihajlo Kovačić.

Prisèdnici: gg. Antun Marković, str, 137. Kar. Koritić, str. 182. Mirko Ožegović, str. 182. dr. Aleksa Praunsperger, str. 136. Juraj Fodroci, str. 137. Jakov Uzorinac, str. 184. Franjo Šegulić, ujedno satnik i zapovèdnik gradj. èete, str. 145. Mirko Ferkić, str. 186. Ivan Bubanović, è-hsgd., str. 186. Stèpan Andjel. Mihoilo Sašek. Matia Kollar. Toma Forko. Antun Saivert. Franjo Jurinić. Josip Akham. Todor Bošnjak. Pet Pintarić, nadporučik gradj. èete. Luka Skulj, poručik gradj. èete. Marcello Kiepach, str. 191. Mirko Kovačić, Ivan Bastašić. Gjuro Fodroci, 179. Jos. Nadj, 185.

d) Koprivnièke varoši:

Sudac i ujedno privrèmeni gradjanski èeonik: g Juraj Kunić, è-hsgd., str. 162. — Satnik: g. Martin Šegerc, str. 176. — Četiri vèènièka mèsta su prazna — Veliki biljeènik: g. Jos. Zrinjščak, str. 190. — Podbiljeènik, upisatelj i privrèmeni vèènik: g. Jos. Ferenčić, str. 180. — Branitelj gradjanstva: g. Ignacio Demetrović. — Raèunovodja i privrèmeni veliki fiskal: g. Juraj Pevalek, str. 179. — Domaći i komorski pèneznik: g. Juraj Vuković, str. 192. — Sirotinski pomnjik: g. Todor Pantelić, z-ob-s-odv., è-hsgd. — Lèènik: g. dr Pavao Bastašić, str. 176. — Ranarnik i živino-vraèitelj: g. Josip Pogaèer. — Nadstojnik dudovah: g. Juraj Vinković, k. g. — Pisari: parvi g. Franjo Horvat, ujedno zapisatelj pašušah; drugi; g. Josip Vugjan, ujedno èuvar parnicah. — Diurniste: gg. Martin Stolec i Ivan Petrić. — Ubožne varoške kuće nadstojnik: g. Ljudevit Šiketanc. — Mèstnoga cárkvenoga pomnjika neima. — Brežke cárkve pomnjik: g. Blaž Maceković. — Piace i mèsnicah nadzornici: gg. Ignatia Mihalić i Andria Figurec. — Zemljomèr, šumah poglavica, i zemljišne knjige nadstojnik: g. Ivan Klement. — Stražmèster: g. Jos. Cibulić.

Prisèdnici: gg. Lav. Möllinger. Ljud. Šiketanc, k. g. Ignacio Demetrović, k. g Juraj Lacković. Franjo Pros. Jakov Hrušković, župn. Bregski. Jak. Krapinec, str. 144. Ign. Mihalić, k. g. Pavao Bastašić, k. g. Pavao Gjurkan Franjo Purec. Nikola Stojanović. Rudolfo Šantek, str. 149. Jedanaist mèstah ima praznih.

e) Karlovaèke varoši.

Sudac: g. Maksimiljan Piškorec, è-hsgd., str. 164. — Gradjanski èeonik: g. Antun Bernardić, str. 165. Satnik: g. Josip Smendrovac, str. 164. — Vèènici: gg. Marko Milèić, str. 161. Ferdin. Šveitzer, str. 165. Ivan Obradović, str. 166. Franjo Šmidt, str. 166. — Veliki biljeènik: g. Nikola Vakanović, str. 166. — Pod-biljeènik: g. Dragutin baron Kušlan, z-ob-s-odv., è-hsg- i zgsd. — Upisatelj i zaèastni pod-biljeènik: g. Oktavian Lopašić, z-ob-s-odv. — Zaèastni pod-biljeènici: gg. Dragut. bar. Rožić, ujedno zakleti pisar i Ljudevit Šplait, z-ob-s-odv. — Veliki fiškal: g. Janko Gvozdanović, è-hsgd., str. 166. — Podfiškal i raèunovodja: g Dragutin Sostarić, str. 180. — Branitelj gradjanstva: g. Ignacio Pilepić. — Domaći i komorski pèneznik: g Antun Bišćan, è-hsgd. — Kontrolor: g. Alojzio Stipić, è-hsgd. — Sirotinski pomnjik: g. Ivan Mažuranić, z-ob-s- i mènb. odv., è-hsgd. — Ovoga pomoènik: g. Evgen Barac, z.ob-s-odv., i è-hsgd. — Pisari: gg. Dragutin bar. Rožić, k. g. Josip Konić ujedno èuvar parnicah. Ivan Ferrić i Petar Tkalec. — Diurnista: g. Aug. Ferd. König. — Lèènik: g. Nik. Spirid. Ivanèević, str. 154. Zaèastni lèènik: g. Josip Fabek, str. 154. — Ranarnik: g. Ivan Zugčić. — Zaèastni ranarnik: g. Antun Benko. — Piace i mèsnicah nadzornik: g. Ferd. Lust. — Dvorski: g. Ivan Peterle.

Prisèdnici: gg. Antun Cop, è-hsgd., str. 137. Alojzio Duquenois, è-hsgd Kar. Hakl. Jak. Berkić. Form. Cvetić. Nikola Živković. Gavrilo Trifić. Ignacio Pilepić, k. g. Ivan Valèić, è-hsgd. Vazil Radaković, è-hsgd. Dragutin Klobučarić, str. 137. Franjo Türk, è-hsgd. Henriko Davilla. Juraj Badovinac. Antun Pfeifinger. Andria Kunić. Ivan Grahovac. Ljud. Vrabec, è-hsgd., str. 164. Ambr. Vraniczany, è-hsgd., str 165. Stèpan Toth. Ivan Modrušan.

f) Požežke varoši:

Sudac: g. Franjo Lukinović, str. 198. — Satnik: g. Ivan Martinić. — Vèènici: gg. Josip Pirklmayer, str. 198. — Flor. Filipović. str. 197. — Karlo Ciraki, hsg- i zgsd-è. — Josip Matiević, z-ob-s-odv. — Franj. Žav. Mudrovčić, z-ob-s-odv — Veliki biljeènik: g. Ignacio Heimb, str. 198. — Pod-biljeènik: g. Antun Kovačević, z-ob-s-odv. — Veliki fiškal: Juraj Juratović, str. 161. — Zaèastni pod-

Digitized by Google

fiškal; g. Šišman Balogh, z-ob-s-odv. — Branitelji gradjanstva: g. Antun Malešić. — Računovodja: g. Filip Taller, z-ob-s-odv. — Pèneznik: g. Stèpan Karakatić. — Sirotinski i ubožke kuće pomoćnik: g. Ivan Priklmayer. — Pisari: gg. Ivan Lukić; Antun Miljević i Josip Laić. — Lèčnik: g Jos. Jellačić. — Ranarnik: g. Janko Krajčić. — Prisèdnici: gg. Josip stariji Priklmayer. Janko Bakić. Josip Šliser, i Andria Golup. — Provizor imanja: g. Jos. Golub. — Kasnar: g. Stèpan Vincianović. — Poglavica šumah: g. Josip Balogh. — Piace i mèsnicah nadzornik: g. Stèpan Ljubić. — Dudovah nadzornik: g. Antun Prebig.

g) Senja,

ondašnje morsko poglavarstvo za zdravje, tàrgovačko mènbeno sudište i morki konsulat pàrve molbe.

Sudac i predsednik: Dragutin Čolić od Lövensberg-a c. k. pod-pukovnik u miru. — Vèčnici: Karlo Peverle, parvi izvèstitelj u sudbenom vèča, tàrgovačkog i mènbenog sudišta te morskog konzulata pàrve molbe. — Ljudevit Sobiecky, drugi izvèstitelj u sudbenom veća, tàrgovačkog i mènbenog sudišta te morskog konsulata pàrve molbe. — Franjo Čorić, c. k. nadporučik u miru, izvèstitelj u politièkom i gospodarstvenom. — Toma Vinsky, ujedno bilježnik. — Začastni prisèdnici tàrgovačkoga i mènbenoga sudišta: Antun Akurti, Ivan pl. Vranjicanj, i Juraj Mileusnić.

Osoblje pisarnicah: Antun Peršin, knjigovodja veća. — Antun Jarièević, Samojlo Sladović i Ivan Pacher, pisari. — Ivan Thian i Maksim Rubeli zakleti praktik. — Franjo Ferlan povèrenik redarstva. — Lèčnik: dr. Božo Klemenčić, str. 98. — Josip Šana, ranar. — Primalje: Maria Krainčevićeva i Dragoila pl. Zandonatiova, začast.

Upraviteljstvo zavoda za siromake: Jerolim Franić, predsèdnik, str. 95. — Franjo Čorić. privrèmeni upravitelj, k.g. — Toma Vinsky, računovodja, k.g.

Ured od luke: Ljudevit Rubeli satnik luke. — Franjo Rosanić, kontrol. pisar.

Morsko poglavarstvo za zdravje.

Predsèdnik: g. Dragutin Čolić, k.g. — Franjo Žav. Tintor, pečatnik i izvèstitelj. — Ljudevit Rubeli pàrvi. — Božo Klemenčić drugi. — Franjo Rosanić, tretji. — Dinko Silić, četerti nadstojnik zdravja.

Područni urednici: Aleksa Akačić, ujedno tridesetar u s. Jurju. — Antun Vukelić u Jablancu. — Polikarp pl. Zandonati, u Povilu.

Osèčke varoši:

Sudac: Alojzio Šmidt, str. 220. — Satnik Dimitria Vuković, sl. v. srèm. ssp. — Veliki fiškal: Pavao Jezević, sl. v. srèm. ssp — Branitelj gradjanstva: Jos. Neymeyer, sl. v. srèm. ssp. — Urbarski prefekt i zemljomèr: Aleksandro Lužinski — Lèčnik: dr. Vasilia Atanasiević, str. 211. — Varoške bolnice nadstojnik: Ivan Nesković.

Sudbeni stoli slavne biskupie,

i prečastnoga kaptola

stolne carkve zagrebačkè.

Dvorni župan slavne biškupie zagrebačke.

G. Franjo Zengevall, dvorni župan, str. 159.

Sl. bisk. zagr fiškali: gg. Josip Rober, str. 165, i Ferdin. Zerjavić. str. 164. — *Sudbeni aktuar, i začastni fiskal*: g. Ivan Malošek.

Dvorni župan prečastnoga kaptola zagr.

Dvorni župan: G. Tadia Ferić od Hudogbitka, str. 159. — *Slavnoga kaptola fiškali*: gg. Franjo Novak, str. 138, i Franjo Kelemen, str. 75.

Gradjanske vojničke čete častnici.

Satnik i čete zapovèdnik: g. Matia Brinščak. — *Podsatnici*: Ivan Holiček, i Ivan Lendarić. — *Nad-poručici*: Ivan Vizkočil, *pomoćnik gudbe*. Ivan Koncilia, *pobočnik*. Gjuro Lakner. Mihailo Škopin. — *Poručici*: Pavao Arešić. Josip Hertvig. Ivan Svoboda Vèkoslav Halm. — *Stražmèštri*: Ivan Kosić. Josip Mesec. Gjuro Turković. Ivan Spiček. — *Nad-lèčnik*: Josip Kunović. — *Ravnitelj gudbe*: Iv. Rešer. — *Zastavnik (barjaktar)*: Matia Fabianec.

Poglavarstva slobodnih, i kr.-povlastjenih občinah:

Krapine.

Sudac: gg. Franjo Zaplatić, z-ob-s-odv, zajedno pravdopravnik. — Gradjanski čeonik: Nikola Rozgaj. Satnik: g. Nikola Horvat. — Veliki bilježnik: g. Josip Kèrleža, zajedno većnik i z-ob-s-odv. — Podbilježnik: g. Nikola Fogl, ujedno većnik. — Začastni pod-bilježnici: gg. Ferdin. Dolovčak, ujedno većnik. Josip Lončarić, ujedno većnici. — Vèčnici: Mirko Petrić, i Ivan nep. Serkulj.

Prisèdnici: gg. Janko Bedenko, župnik, str. 79. Nikola Cernek, župnik Jesenjanski. Ljudevit Gaj, str. 162. Antun pl. Kučtić, z-ob-s-odv. i više sl. vv. ssp. Rudolf Speciari, mèstni pravi, slavne pako gradomedje Varaždinske začastni pod-fiškal, i sudbenoga stola prisèdnik. Ivan nep. Dolovčak pravdopravnik Ivan Gaj, lèkarnik. Pavao Zaplatić, izsluženi sudac Norberto Ježek, mèstne glavne učione naučitelj i organista. Jos. Lelis, vlastelin više rukotvornih zavodah. Jos. Mintsenti, ujedno mèstni peneznik. Blaž Fogl. Janko Borovečki. Mirko Mert. Juraj Vragović. Nikola Vragović. Josip Sekirnjak. Juraj Malić. Ignacio Franjo Reizer. Janko Zaplatić. Martin Bobovečki. Gjuro Horvat. Franjo Mert. Mihailo Podl, branitelj gradjanstva. — Dvornik: Mirko Kalečak.

Samobora.

Sudac: g. Franjo Reiser, č-hsgd. — Satnik: g. Ignatia Bišćan. — Vèčnici: gg. Ferdinando Visner, (Livadić), č-hsg i zgsd. — Gjuro Karalj. — Ant. Kantili. — Franjo Reiser mladji. — Marko Babovec. — Ant. Štoc. — Bilježnik: g. Antun Kociančić.

Jastrebarske.

Sudac: Stèpan Franković. — Izsluženi sudci u to vrème prisèdnici: gg. Imbro Preprutić i Janko Miklošić. — Branitelj gradjanstva: gg. Pavao Mlinarić inače Fabus. — Bilježnik: g. Stèpan Katkić. — Pèneznik: g. Imbro Ričar. — Prisèdnici: gg. Nikola Miklošić. Janko Vidmar. Janko Sintić. Ma-

Digitized by Google

te Matković. Gjuro Majhofer i Mihajlo Brozović. — Starešine: gg. Nikola Rožić i Janko Pasilović. — Poglavari gradjanske čete: gg. Dragutin Polz, satnik; Matej Belošić i Janko Novaković, poručici. — Mato Starešinčić, dvorski, ujedno i redar.

Siska.

Sudac: Joachim Vellenreiter. — Gradjanski čeonik: Janko Caić. — Satnik: Mate Berkić. — Bilježnik: Dragutin Pajanović. — Branitelj gradjanstva: Franjo Lovrić. — Večnici: Janko Sajović, i Tomo Hergešić.

Kraljevske tridesetnice i solare.

U varaždinskom kotaru.

Tridesetnicah i solarah namèstni nadziratelj. G. Maksimiljan Ivičić, str. 181. — Ljudevit Mikelini, praktikant.

Kr. tridesetnice.

U Zagrebu (glavna). GG. Josip Ritl. nad-tridesetar, str. 159. —Franjo Gruden, kontrolor, str, 162. — Ignacio Polonaj, pomoćnik, str. 165. — Antun Trexlar Lindenavski, pàrvi; Stèpan Dimić, drugi pregledatelj robe. — Petar Kolman, pisar.

— Varaždinu (glavna). GG. Věnceslav Fricek, trides. te dravskog mosta glavni računovodja. — Ant. Chinoranj, kontr. - Drag. Mone Alšo-Venički, pomoćn. — Iv. Blogdanović, pregled. Henr. Mayer, pis.

— Sisku. GG. Franjo Eisenthalski, nam. trid. Jos. Frančič Dereški, kontr. Lenardo Illinicki, magazinar. — U Nedělišću. Jos. Souleitner, trid. Mihaile Cigan, kontr. Franjo Pemec, pisar. Josip Schenk, zač. magaz. — U Rackaniži. Ivan Dubasievič, trid. Antun Gajer, kontr. — U Dobravi. Srečko pl. Delpini, trid. str. 176. — Pilip Koler, kontr. pis. Vendelin Gali, čast. pisar. — U Berdvcu. Antun Malošèg, trid. — Julio Rabenhalt, kontr. pisar. — U Drenju. Franjo Krajzelj. pasualista. — U Jugovici. Mirko Adamović, trid. — U Miljani. Ivan Štajnic, trideset. — U Klanjcu. Gavr. Rajaković, trid. — U Bezganu. Jos. Zagorac trid. — U Krapini. Ljudevit pl. Adelsfeldski, trid., str. 177. — U Lupinjaku. Ivan Herhenröter, pasual. — U Cvětlinu. Antun pl. Magyar, str. 176.

Solare.

U Varaždinu. GG. Věnceslav Fricek, solarnik. Ant. Chinoranj, kontr.; Franjo Bušić, měrilac; Henriko Mayer, pis. — U Kaniži. Dragutin Sabo, sol. te sl. v. zalad. ssp. Dragutin Horvat. kontr. měrilac. — U Terezovcu. Ivan Farkaš Eörski, sol. Asojzio pl. Lošonc, kontr. měril. Dragutin Maćik, meril. Andria Bučko, měrač. Nikola Takač, stražar. — U Baršu. Solarnika nema. Josip Bertić, kontr. měril. Franjo Lakenbaher. měril. Andria Somerfeld měrač. Jakov Slabik, stražar.

U karlovačkom kotaru.

Tridesetnicah i solarah namèstni nadziratelj. G. Franjo Urbanj, rěčki nadtridesetar, i solarnik, slob. prim. târg. grada luke i kotara rěčkog patricij savětnik. — Eduardo bar. Kuslan Moosthalski, praktik.

Tridesetnice:

U Karlovcu (glavna). GG. Franjo Kesterčanek nadtridesetar. — Josip Sostarić, kontr. Nikola Peršić, pregledat. Antun Tropeani, pisar, te slob. prim. târg. grada, luke i kotara senjskog patricij zavětnik. — U Dubici. Maksim. Wrbna, trideset. — U Kostanjici. Alojz. Kopainik, trid. Alojz. Keraus. kontr. — U Korlatu. Iv. Wrbna, trides. — U Oblaju. Jos. Müller, trid. Fanasia Kostić, pasua u Glini. — U Maljevcu. Luka Filetić, trid. — U Prosičenomkamenu. Dimitria Muntian trid. — U Zavalju. Tridesetara neima. — Aleks. pl. Domazetović kontr. pisar. — U Modrojgradi. Dragut. Engel, trid. — U Pečencu. Matia Ugarković, tridesetnik. — U Bregani Ljudevit Vinković, trid. str 178. Vinko Seitz, kontr. Antun Lemaić, pasual. u Otoku. — Mötliki. Franjo Kuzman Akačić, trid. Vinko Müller, pisar. — U Severinu. Josip Reiter, trid.

Privrèmene tridesetnice.

U Altenmarku. Ferdin. Mrak. trid. — U Veinici. Josip Leb. — U Freithurnu. Antun Parma. — U Gribli. Vid Križnička. — U Kermačini. Ivan Pliker. — U dolnjem Jugoru neima. — U Radovici. Josip Klausner. — U Albenu. Miroslav Kupler. — U Gaberju. Bartol Godian. — U Pirtšu. Josip Poch, Antun Vidmar, kontr. — U Osivnici. Aloisio Schiffer. — U Babinompolju. — Jakop Rosman.

U primorskom kotaru.

Tridesetnicah i solarah nadziratelj. G. Josip Mayer, str. 160. — G. Eduardo Mèrzljak, pomoćnik, 165.

Kr. Tridesetnice.

U Bakru. GG. Dragutin Kosović, tridesetar. — Iv. Nep. Kerner, str. 177. — U Bakarcu. Mihajlo pl. Tianić, trid. — U Bagu. Vinko Segher od Weissenhaus-a, trid. Antun Planinac, kontr. Jos. Komloši, pregledatelj u Maloj Dražici. — Josip Grivičić, pisar. — U Rěki. Ferdinando Kemlej, naměstni tridesetnik. Franjo pl. Zandonati, kontr. te slob. prim. târg. grada, luke i kotara bakarskoga patricij savětnik; Jos. pl. Steinberg, naměstnik. Josip Rabenhalt, pregledatelj te slob. prim. târg. grada, luke i kotara bakars. patricij savětnik. Franjo Heimrih, pregledatelj. Antun Zupančik, pisar. Antun Bitrof, pisar. Ernesto Krišner, prakt. — U Gospiću. Antun Somoši, pasual. — U Gračacu. Andria Helman, trid. — U Jablancu. Iv. Stanković. trid. — Jelenji. Gavrilo Topolčić, trid. — U Klani. Franjo Medeotti, trides. Vinko Dell'Ara, kontr. pisar. — U Krivomputu. Dragutin Somoši, pasual. — U Novom. Ljudevit pl. Ilavski, trides. — U Orahovici. Franjo Baborski, trid. Pilip Schrott, kontr. Karlo Kesterčanek, pisar. — U Kraljevici. Samoilo Tintor, trid. — U Ričici. Petar Janković, pasual. — Kod sv. Kuzmana neima. — Kod sv. Jurja. Aleks. Akačić, trides. — Kod sv. Josipa. Antun Pilepić, trid. — Kod sv. Roka. — Matia Mocnaj, trides. — U Selcu. Vinko pl. Domazetović, trides. — U Tiskovcu. Andria Fridrich, pasual. — U Senju. (glavna). Ferdin. Slamnig, trid. Mih. Degoricia Freienwaldski, kontrol. Mirosl. Osvald, pregled. Ivan Nik. Kinderman, pregledatelj. u s. Vitu. Ljudevit Appiano, pregled. kod sv. Martina. Alojzio Rudman, pisar. Dragutin Burdac Kopčanski, pisar. — U Zvonigradu. Antun Hrabić, trid.

Digitized by Google

Kr. solare.

U B a k r u. GG. Dragutin Kosović, solarnik; Ivan nep. Kerner, kontr. — Antun Lipovčić, měrilac — Franjo Palumna, měrač. — U B a g u. Vinko Segher Weissenhauski, solarnik; Martin Planinac, kontr.; Barnaba pl. Fridecki, měrilac. — U R ě k i. Ferdin. Kemlej, zač. solarnik; Lovro pl. Zandonati, kontr. Jos. Burdač kopčanski, měrilac; Prokop Vukotić, 1. měrač; Franjo Čabrian 2. měrač. — U S e n j u Ivan Sertić, solarnik; Antun Gjurković, kontr.; Blaž Carić, pârvi-; Miroslav Mariančik, drugi měrilac; Antun Buhovac, pisar; Antun Krišković, měrač; Alberto Jelačić Buzinski, namestni měrac; Gjuro Turian i Josip Sveger, stražari.

Kr. primorsko prigledateljstvo komorskih dohodakah podredjeno nadzirateljstvu.

GG. Vinko Sabljar, pregledajući nad-pověrenik. — Franjo borg. Komaić, pregledat. pověrenik u Rěci. — Petar pl. Ekhart, pověrenik u Senju. — David Segner, pregled. pověrenik u Bagu.

Glavni pregledavci.

GG. Franjo Akačić. — Jos. Biondić. — Ivan pl. Blažević. — Petar Butorac. — Stěpan Ivanišević. — Benjamin Macioli. — Franjo Vostri. — Domiko Škargatić. — Ivan Šoštarić. — Lovro Sviličić. — Ivan Žagar. — Josip Zopić.

Kr. hàrvatsko-dalmatinsko pregledateljstvo komorskih dohodakah.

G. Ferdinando Sensen baron od Söldenhofen-a, nadstojnik u Ribniku.

Osoblje varašdinske glavne pošte i podredjenih joj poštah.

Upravitelj. G. Ignatia Griller, str. 177.

Kontrolor. G. Antun Münzberger. str. 177.

Pošte urednika neima. — G. Miroslav Nonner, pristupnik. — G. Antun Vančas, začastni pristupnik, z-ob-s-odv. — Ivan Ramer, listonoša.

GG. Poštari.

Z a g r e b s k i. Grofica Juliana Oršićeva. — Matia Palain, kontrol. pošte urednik, str. 181. — Vinko Batz, odpravnik. — Milan Kugelmayer, praktikant, str. 178. — Mihajlo Šluga i Ant. Gissaver listonoše.

Baboškog neima. — B a k š k i. Pavao pl. Šos. — B e r z e n s k i. Ladisl. gr. Festetić Tolnanski, c.k. komornik; Stěpan Matiaj, odpravnik. — B r e s n i č k i. Josip Ožegović-Barlabašević. — C i r k v e n i č k i. Franjo Ratko; Todor Monasteriotti, odpravnik. — Čakovačk i. Ladislav gr. Festetić, k.g.; Antun Takač, odpravnik. — D e v e č e r s k i. Ivan Ehen. — D u g o s e l s k i. Gjuro grof Draškovič; Andria Cetković, odpravnik. — G o r i č k i. Antun pl. Jozipović; Pavao Janić, odpravnik. — H a h o t s k i. Melk. Baranjaj; Aleksa Saly, odpravnik. — J a s t r e b a r s k i. Gjuro gr. Erdödy; Stěp. Katkić, odpravnik. — J e l e n s k o g neima. — I h a r o s - B e r e n j s k i. Josip pl. Inkej. — I š t v a n d s k i. Pavao knez Esterhazi; Stěpan Gumbert, odprav. — K a n i ž s k i. Svetozar pl. Cinoranj; Mirko Kovač, odprav. — K a r l o v a č k i. Ferdin. Švcicer, str. 165; Petar Čubelić, kontrol., str. 181; Franjo Krečmer, odprav.; Josip Grahovac, listonoš — K ö r m e n d s k i. Pilip knez Battjanj; Josip Sabo, uprav.; Andria Mesterić, pisar. — K r i ž e v a č k i. Ivan Gašpari, str. 163. — L a p a n č a n s k i. Franjo Mangold. — L e k e n i č k i. Josip Klempaj. — L e n d a v a č k i. Ljudevit pl. Dervarić. — L e p š e n j s k i. Tomo gr. Nadašd; Stěpan Hofman, odprav. — L o k v e s k i. Tadia Hellele; Julio Hakl, odprav. — L ö v ö s k i. Ivan pl. Tuboli. — L u d b r e ž k i. Pilip knez Battjanj; Josip Žoldi, odprav. — M a r t z a l j s k i. Pavao gr. Sečenji; Mirko Hiaš, odprav. — N e m e š - V i d s k i. Ladisl. pl. Taši; Franjo Laslo, odprav. — N e t r e t i č k i. Mirko pl. Haraminčić, Danilo. Karić, odprav. — Ö r e g - L a k s k i. Jos. Jankovič Pribërdski; Jos. Jenevaj, odprav. — P e č u h s k i. Lazar Klobučarić; Ferdinando Beloberg, odpravnik. — P o p o v e č k o g neima. — R a t o t s k i. Ladisl. Zeleš. — R a k o v p o t o č k i. Ivan Smendrović. — R ě č k i. Vinko Dany; kontrol. neima. — Ljudev. Rabenhalt, odprav. — R e m e t i n s k o g neima. — S a l a b e r s k i. Vuk Kozari. S a l a - E g e r s e k s k i. Franjo Donasi. — S a l a n t s k i. Prečastni kaptol stolne cărkve pečuhske; Antun Lukrić, upravit. — S a m o b o r s k i. Ant. Antel. — S e m e š k i. Josip gr. Hunyad; Stěp. Balog, odprav. — S e v e r i n s k i. Ambros Vranjican, Věkoslav Iliević, odprav. — S i g e t s k i (veliki). Ladislav pl. Cinderi; Franjo Laslo, odprav. — S k r a d s k i. Franjo Hakl. — S i k l o š k i. Mojzia Vojnović; Nikola Vojnović, odprav. — Š i m e g s k i. Ljudevit Sauber. — Š i o f o k s k i. Prečastni kaptol stolne cărkve vesprimske; Mihajlo Copt, odpravn. — Sv. I v a n s k i. Juliana udova Fodrociova. — Sv. K e r e s t s k o g neima. — Sv. L o v r i n s k i. Pavao knez Esterhazi; Josip Pehm. odprav. — V a r a š d i n s k i. Antun Nell, konjušnik. — V a r o š l ö d s k i. Antun Tašner. — V a s v a r s k i. Ljudevit Bölč. — V ě r b o v a č k i. Antun Pečuvac; Mavro Pečuvac, odprav. — V e s p r i m s k i. Skender Fülöp. — V u č i n i č - S e l s k i. Iv. Frank. — Z a k a n s k i. Pavao gr. Sečenji; Mihajlo Halvax, odprav.

Sakupitelji listovah

B e l a t i n s k o g neima. — K a p o š v a r s k i. Dominiko Reisner. — K e s t e l j s k i. — Ladisl. grof Festetić, — Josip Pinter, odpravn. — L i š t e n j s k i. Adeleida, gr. Andrasi. — Ignatia Bebić, odpravnik.

Skladno-glasno družtvo za kr. Hàrvatsku u Zagrebu.

Pokrovitelj: Preuzvišeni, presvětli i prečastni g. Juraj Haulik Varalljski, kako na strani, 68.

Ravnitelj i predsědnik. Prečastni g. Mihajlo Maksmiljan Vučić, str. 71.

Nad-stojnici GG. Franjo Čačković Vărhovinski, opravljućih. — dr. Stěpan Mojses, str. 139, *prinesujućih.*

Upravljući članovi: GG. Josip Juratović, str. 77. — Josip Rober, str. 165. — Roberto Zlatarović, str. 166. i Franjo Šer. Stauduar, str. 163.

Digitized by Google

— Jos. Hèrgešić, str. 140. — Basil. Mraović, 154. — Pavao Muhić, str. 140. — Matia Smodek, str. 139. *prinesujucih.*

Tajnici. gg Nikola Melinčević, str. 138 i Skender Bakčaj, str. 169.

Pèneznik. g. Stèp. Mojzes, koi gori.

Ravnitelj glasbe (muzike). g. Gjuro Visner od Danice (*von Morgenstern*), šopronskog i ljubljanskog skladno-glasnog, kao i brètislavsko càrkveno-muzikalnog družtva član.

Drugi ravnitelj ujed. pra-guslač. g. Ivan Poližanski, pèvalista stolne càrkve zagrebačke začastni član.

Računovodje: gg. Josip Rober, koi gori, i Josip Juratović, k.g. ujedno nadziratelj musikalnog archiva.

Ovoga družtva muzikalna učiona.

Ravnitelj. g. Stèpan Mojzes, koi gori.

Učitelji: gg. Gjuro Visner, zavoda staresina, k.g. — Ignatia Snaidtinger, član Lvovko Skladoilskog družtva — Ivan Poližanski, k.g. i Gjuro Sojka, str. 143. — Franjo Pokorni, pisar.

Družtvo gospodarsko hàrvatsko - slavonsko.

Odbor osrèdnji.

Predsèdnik. G. Juràj Haulik Vàralljski, biskup zagrebački, i banski naměstnik, str. 68.

Podpredsèdnici. GG. Maks. gr. Auersperg Turjački, k.g.; i Nik. Zdeněaj Zahromièg radski, str. 131.

Odbornici. G. Beloberg Matia, str. 73. — Kèröskènyi Stèpan, str. 162. — Haraminčić Mirko, str. 159. — Šufflaj Antun, zajedno bibliotekar, str. 160. — Budić Iv. n., zajedno pèneznièar, str. 75. — Radičević Maksimiljan, 160. — Savinšeg Andria, str. 166. — Presl Franjo, str. 218. — *Odbornici naměstni.* GG. Ferić Tadia od Hudoga Bitka, str. 159. — Popović Anastasij, gradjanin zagrebački, č-hsgd. — Nikolić Nikola, str. 228. — *Tajnici.* GG. Mayer od Klinggräffa Karlo, vitez. str. 164. — Rakovec Dragutin, zajedno čuvar i naměstni pèneznièar, 164.

Podružnice.

I. Zagrebačka pàrva.

Predsèdnik. G. Beloberg Matia, str. 73. — *Pod-predsèdnik.* G. Zengevall Franjo, str. 159. — *Odbornici.* GG. Budić, Ivan n., s. 75. — Udvàrdy Stèp., 159. — Canjuga Ivan, inspektor dobarah kaptola zagr., č-hsgd. — Vettessy Andria, c. kr. nad-poručik u miru, č-hsgd. — Popović Anastasij, k. g. — Kerner Sim., izsluženi provizor. — Lang Martin, 156. — Egyed Josip, gradjanin zagrebački, č-hsgd. — *Tajnik.* G. Philipp Leopoldo, osr. prov. bisk. zagr. č-hsgd.

II. Djakovačka.

Zaštitnik. G. Kuković Jos., biskup, 68. — *Predsèdnik.* G. Mitić Jos., 75. — *Podpredsèdnik.* G. Marinović Imbro, 187. — *Odbornici ili staresine.* GG. Mihaljević Matia, 169. — Gergjanj Matia, 111. — Obrovac Pavao, 112. — Strosmajer Jos., 112. — Penjić Pavao, exactor bisk. djak., č-hsgd. — Maurović Franjo, provizor gosp. djakov. — Jaić Mirosl. pèneznik gosp. djakovačke. — *Tajnik.* G. Topalović Mato, 112. — *Naměstni tajnik.* G. Hegedušević Jakov, 111.

III. Križevačka.

Predsèdnik. G. Zidarić Zudovečki Ivan k., 160. — *Pod-predsèdnik.* G. Zdeněaj-Zahromièg radski Eduardo, 137. — *Tajnik.* Kiepach Marcelo, 179. — *Naměstni tajnik.* G. Zigrović Franjo, 179.

IV. Varaždinska.

Predsèdn. G. Iv. n. gr. Erdödy od Monyorókeréka, 170. — *Pod-predsèdnik.* G. Švagel Mirosl. 160. — *Odbornici.* G. Laurenčić Pet., 73. — Oršić Slavetički Augusto, gr., 157. — Ožegović Barlabaševečki Metelo, č-hsgd. 124. — Rizman Franjo, 147. — Štaudinger Ivan, 177. — Sinković Josip, 173. — Bužan Samoilo, č-hsgd., 164. — Kèröskènyi Stèp. 162. — Faller Nik., 176. — *Tajnik.* G. Vinković Janko, 169.

V. Podravska pàrva (prie Ludbrežka).

Predsèdnik. G. Žuvić Adam, 74. — *Pod-predsèdnik.* G. Korntheuer Andria, provis. gosp. Ludbrežke, č. hsgd. — *Tajnik.* G. Slosser Kalasancio, 186. — *Naměstni tajnik.* G. Draganec, Pav., 83. — *Pèneznièar.* G. Šafarić Gjuro, 186.

VI. Karlovačka.

Presèdnika neima. *Pod-presèdnik.* G. Bunjevac Josip, 161. — *Odbornici.* GG. Haraminčić Mirko, 159. — Nugent Alb. gr., 158. — Pavletić Ivan, 84. — Piskorec Maksimiljan, 230. — Savinšeg Andria, 166. — Šufflaj Pilip, 175; Vraniczany Ambr. starji, 230. — *Tajnik.* Kusljan Dragut. bar., 230. — *Naměstni tajnik.* G. Barac Evgen, 230. — *Pèneznièar.* G. Bišćan Antun, 230.

VII. Brezovička.

Predsèdnik. G. Novosel Juraj, 90. — *Odbornici.* GG. Ferić od Hudoga Bitka, Tadia, 159. — Sačić Jos., 90. — Švabelj Eduardo, 153. — Konrath Pav., provisor gospoštine Obreške, č-hsgd. — *Tajnik.* G. Šramm Karlo, provisor gospoštine Brezovičke, č-hsgd. — *Pèneznièar.* G. Matković Andria, kontrolor, č-hsgd.

Imena p. n. gospode, kod kojih nije naznačeno, da su članovi hàrsatsko-slavonskoga gospodarskoga družtva.

Bossard Karlo, c k. GM., k.d.; Denkstein Alfonso, c.k. četnik, k.d.; Erdödy od Monyorókeréka Ales. gr., 158; Erdödy od Monyorókeréka gr. Antun, 158; Filić Matia, 86; Filipović od Filipsberg-a Nik., 191; Gaal Gjulski Nik., c.k. četnik, k.d.; Gèrgesina Iv., 86; Glasić Ant., 82; Hibl Rud., v. Ogulinci; Horvat Adolf, 82. Huzek Pet., 90; Inkey Paliuski Mirko, sl.v. zvol.žup., 119; Knežić Kajet., 165; Kuković Mirko, 164; Kulmer Franjo bar., 123; Lang Mart., 156; Lipovčić Vèkoslav, 135; Maćik Rajm., 131; Modić od Velike Mlake i Kurilovca Alb., 160; Moravec Ant., 84; Onèikus Lazo, poštar, k.d.; Paravić Čubarski Polik. 160; Pejačević Vèrovitički Ladisl. gr., 157; Praunsperger Aleksa. 136; Rauth Slavoljub, 192; Reiter Jos., 166; Šabljar Ant., 165; Šabljar Mih., 165; Sita Jos., 131, Sandor Djalski Iv. n., 160; Srott Josip, p. bisk., 69; Šulentić Ladisl., poštar, k.d.; Taubner Iv., k.d.; Terputec Ivan n., 166; Tomić od Trešćena Donato, 167; Trexler Lindenavski Ant., 233; Vauthier od Rochefort-a Leop., 131; Vèrbanić Jos., 167; Vladislav Gavrilo, 193; Voikffy od Vojkovića Šism., gr., 158; Wöber Ant. FML., k.d.; Zelenka Ignatio, k.d.

Digitized by Google

Vojnička dostojanstva.

Vàrhovno sjedinjeno bansko- varašdinsko- i karlovačko vojničko zapovědničtvo.

Vàrhovni c. k. vojnički zapovědnik.

Preuzvišeni i pesvětli g. Maksmiljan. grof Auersperg, c. k. komornik, i pravi tajni savětnik, sj. vojničkog reda Terezianskog vitez, velekarstnik kr. sak reda za gradj. zasluge, vlastnik oklopničkoga puka br. 5., general konjaničtva, hàrvatsko-slavonsko gospodarskoga družtva pod-predsědnik, te vàrhovni vojnički zapovědnik u bansko-varašdinsko-kraloväčkoj krajini.

Divizioneri.

Přesvetli g. Antun Wöber, c. k. General-Feldmaršallajtnant, ss. rr. carsko-ruskoga s. Ane 2. vàrsti, k. poljs. s Stanislava 1. varsti vitez, te komander kr. sicil. vojn. reda s. Juraju, i kr. sard. s. Mauric. i Lazara vitez, drugi vlastnik pěšačkog puka p. b. 53., bansko-varašdinske vojne divizioner, u Zagrebu.

Presvětli g. Franjo Dahlen vitez od Orlegrada, c. k. general feldmaršallajtnant, ss. rr. carsko-ruskoga s. Ane 2. vàrsti, parmans. konstantinskog s. Jurja komander, te kr. sicil. s. Mauric. i Lazara 2. vàrsti vitez, drugi vlastnik pěšačkog puka p. b. 59., karlovačke krajišničke vojne divizioner, u Karlovcu.

Brigaderi.

Presvětli g. Dragutin vitez Hartlieb, c. kr. general major, te brigade zapovědnik, u Karlovcu.

Presvětli g. Dragutin Bossard, c. k. general major te brigade zapovědnik, u Gospiću.

Presvětli g. Ivan Kempen Fichtenštamski, c. k. general-major, sj. carsko-ruskog reda s. Vladimira 4. vàrsti vitez, te brigade zapovědnik, u Petrinji.

Presvětli g. Ivan grof. Pálffy od Erdöda, věkoviti u Cărvenom-kamenu, kr. brětislavskog grada naslědni satnik, i varm. istog imena věkoviti župan, c. k. komornik, i c. k. general-major, sj. reda sardin. s. Mauric. i Lazara komander, te brigade od linie zapovědnik, u Zagrebu.

Presvětli g. Antun Dietrich, c. k. general-major, te brigade zapovědnik, u Belovaru.

VOJNIČKI ODSĚK.

G. Alfonso Denkstein, c. k. četnik narodnog krajišničkog gradiškog puka br. 8, vàrhovnog vojničkog zapovědničtva pobočnik, te izvěstitelj u vojničkih poslovih.
— Ignatia Čivić Rohrski, c. k. satnik kod narodnog krajišničkog slunjskog puka br. 4., naměstnik izvěstitelja u vojničkih poslovih, sl. v. varasd. ssp., začastni gradjan slob. i kr. grada Karlovca.

POLITIČKI ODSĚK.

G. Ivan Sommer, bojni tajnik, izvěstitelj u polit. poslovih, ujedno ravnitelj bojne pisarnice.
C. k. bojni pervodje.
G. Josip Koničck, naměstnik izvěstitelja u polit. poslovih.
— Ivan Thaller.
— Antun pl. Lužetić Lichtenfeldski.
— Ernesto baron Hiller od Perkosove, tumačnik iztočnih dopisah.
C. k. bojni knjigovodje.
G. Manoilo Storch.
— Franjo Kudielka.
C. k. bojni upisatelji.
G. Dragutin John.
— Josip Felderer.
— Josip Wagner.
C. k. bojni pisari.
G. Danilo Paunović.
— Franjo Štih.
— Vilelmo Baldauf.
— Ivan Denk.
G. Adolfo Rošek.
— Vid Pavičić.
— Franjo Gazdić.
— Jacinto Straulino.
— Dragutin Cvetišić.
— Pavao Jekl.
C. k. bojni pomočnici.
G. Lavoslav pl. Helvig.
— Stěpan Sokolić.
— Juraj Sever.
— Augusto maršal vitez od Sankt Firmin-a.
— Josip Dekleva.
— Adolfo pl. Hanning.
C. k. zakleti bojni praktikanti.
G. Josip Pučalko.
— Josip pl. Cuci.
— Antun Jurišević.
— Tomislav Jurković, bojnog kàrsta vlastnik. *Službenik.*

GOSPODARSTVENI ODSĚK.

G. Ivan Wieser, c. k. bojni nadpověrenik i gospodarst. izvěstitelj.
C. k. bojni pověrenici.
G. Ljudevit Langer, naměstni izvěstitelj.
— Juraj Eršek, u Karlovcu.
— Josip Langthaler, u Belovaru.
— Franjo Delpini, u Zagrebu. —
— Dragutin Gödel, u Petrinji.
— Antun Freiberger, u Zagrebu.
— Henriko Klemenčić, u Gospiću.
C. k. bojni pověreničtva pomočnici.
G. Ivan Skalnik, u Zagrebu.
— Ivan Weinert, u Karlovu.
G. Rikard Haüsenbüchler, Gospiću.
— Josip Štigler, u Zagrebu.
— Josip Rothe, u Zagrebu.
— Dragutin Dollhopf, u Zagrebu.
C. k. bojni pověreničtva pod-pomočnici.
G. Manoilo Prašak.
— Eduardo Frei.

ODSĚK ZA OBSKERBLJENJE VOJSKE.

G. Vilelmo baron Madrovski, upravitelj obskàrbljenja i izvěstitelj.
— Franjo Hofholzer, obskarbljenja nadziratelj.
— Gjuro Kaim, pomočnik.
— Jačim Matošić, pod-pomoćnik pàrve vàrsti.
Magazini od obskarbljenja.
U Zagrebu.
G. Ignatia Zelenka, pomoćnik i računovodja.
— Dragutin Greif, pomoćnik.
U Karlovu.
G. Josip Thomas, pomoćnik i začunovodja.
— Franjo Strnadt, pod-pomoćnik druge vàrsti.
U Rěci.
G. Lavoslav Cassino pomoćnik i računovodja.
— Franjo Pokorni, praktikant.
u Sisku.
G. Ivan Čežik, pomoćnik i računovodja.
Podružni Magazin u Senju.
G. Vilelmo Liberi, podpomoćnik pàrve vàrsti.

Digitized by Google

SUDBENI ODSĚK.
(Justiz Departement.)

G. Josip Malley, vrhovni vojnički sudac (general-auditor Lieutenant.)
— Franjo Vilelmo Gross, okružni vojnički sudac. (Staabs-Auditor).
— Dragutin Pfiffer, posadni sudac (Garnisons Auditor).

Judicium delegatum militare.

(Odredjeni vojnički sud.)

Predsědnik. Preuzvišeni g. Maksimiljan gr. Auersperg, koi gore.
G. Josip Malley, koi gore.
— Fr. Vil. Gross, koi gore.
— Dragutin Pfiffer, koi gore.

Sudbeni aktuari.

G. Janko Golubković.
— Bernardo Jaburek.
— Vacslav Šramek, auditorialni praktikant.

Krajišnički odvětnici.

G. Ljudevit Ivan Vrabec, str. 164.
— Nikola Černković str. 128.

Bojna pěneznica.

G. Eduardo Noe, bojni pěneznik.
— Josip Rauš, kontrolor.
— Franjo Edelbek, bojni pisar, pridružen.
— Franjo Herrmann, bojni pisar, pridružen.

OKRUŽNI RAVNITELJ LĚČNICTVA.

G. Remigio Frommeyer, doktor lěčničtva i operater, c. k. savětnik, ravnajući okružni lěčnik, vlastuik velike zlatne kolajnje zaslugah.

C. k. lěkarna vojničke posade u Zagrebu.

G. Kajetan Bodnar, starešina.
— Slavovit Geisler, kontrol. pârvi pod-lěkarnik.
— Ivan Biber, drugi podlěkar.

Vojničko městno zapovědničtvo u Zagrebu.

G. Vacslav pl. Hauser, satnik i vojnič. městni zapovědnik.
— Budislav Budisavljević Predorski, městni vojnički poručik.

Zapovědnik tvărdjave u Karlovcu.

G. Franjo baron Paumgarten, sj. badenskog reda od Zähringskog lava vitez, c. k. pukovnik te karlovačke tvardjeve zapovědnik. sl. v. varasd. spp., slob. i kr. grada Karlovca začastni gradjanin.
— Nikola Goršić, městni nadporučik.

Zapovědnik grada Cetinak.

G. Ilia Milošević, c. k. četnik, te grada zapovědnik.

Voj. měst. zapovědnik u Rěci.

G. Ivan Kleindinst, c. k. pod-pukovnik. slob. kr. gradv. Inkalı, i okružjah Reke i Bakra patricij šavětnik.
— Franjo Kühnel, městni poručik.

Vojnički zapovědnik u Senju.

G. Josip Peypert, c. k. pod-pukovnik.

Vojnički zapovědnik u Bagu.

G. Ivan Raslić, c. k. četnik.

RAVNITELJ MĚRNIČTVA I BOJNOGA GRADITELJSTVA U KOTARU KARLOVAČKOM.

G. Nikola Gál Gjulski, c. k. komornik, měrničtva major.

G. Franjó Weiss od Schleussenberga, satnik měrničtva.
— Viktor Augusto pl. Hermann, nad-poručik měrničtva.
— Josip Herczan, računovodja bojnog graditeljstva.
— Peter Leisser i Augusto Winkelmeyer, pomoćnici računovodje.
— Slavoljub Markulinić, fourir.
— Nikola Bištjan, praktikant.

Posadnog topničtva zapovědnik u kotaru Karlovačkom.

G. Juraj Muffat, c. k. četnik topničtva.
— Matia Seheidler, nad-poruč,
— Franjo Suhi, poručik.
— Dragutin Kipferling, ognjanik i zapovědničtva pobočnik.

Topničke orušane pisarna.

G. Tomislav Krebner, topničke oružane nadzornik i računovodja.
— Mihailo Mayer, računovodja baruta
— Augusto Pušner, računovodja

Ognjanicah nadzornik.

G. Franjo Pivnička, vrhovni ognjanik.

RAVNITELJSTVO POKRAJINSKOG GRADITELJSTVA.

G. Antun Malinarić pl. od Silbergrund-a, c. k. četnik, ravnitelj. str. 163.
— Gjuro Thyr, satnik i podravnitelj.
— Ivan Taubner, penz. poručik, naměstni 1. pomoćnik.
— Franjo Dany, 2. pomoćnik.
— Tomislav Roičević 1. pisar; drugog neima.

Upraviteljstvo poštah bansko-karlovačkog okružja u Senju.

G. Antun Heski, c. k. začastni upravitelj poštah okružja senjskog ujedno poštar u Senju.

Poštari.

U Generalskomstolu: G. Josip Golub.
U Munjavi (Josefsthal) G. Stěpan Ketner. G. Stěpan Paunović, odpravnik.
U Jezerani: G. Ivan Vuković.
U Žutojlokvi: Gja. Anna Uzovićeva. G. Franjo Rubešić, odpravnik.
U Senju: G. Antun Hesky, koi gori.
U Otočeu: G. Josip Perpić.
U Perušiću. Gja. Maria Oreškovićeva. G. Toma Oreskovič, odpravnik.
U Gospiću: Gja. Ana Mikulićeva. G. Manojlo Vuderlia, odpravnik.
U Medaku: G. Nikola Dragosavac.
U S. Roku: G. Lavoslav Šulentić.
U Malom Halanu: G. Lazo Omčikus.
U Vojniću: G. Stěpan Škara. G. Stepan Škara, odpravnik.
U Verginmostu: G. Arsenia Dragojlović.
U Glini: G. Karolo Mučnjak.
U Petrinji: G. Josip Hödl.
U Kostainjici: G. Todor Perenčević.
U Bedniku: G. Rafajlo Kotur.
U Dubici: G. Mihajlo Kostić.
U Jasenovcu: Franjo pl. Petrak.
U Sisku: G. Karol Hödl.
Sakupitelji listovah: G. Josip Višnić, u Ogulinu. G. Ivan nep. Maležević, začastni u Bagu.

Digitized by Google

Narodni krajišnički pěšački pukovi.

1. Ličani.

Pukovnik: Kuzman Todorović, imade viteški krst kr. saksonsk. reda za gradjan. zasluge, č.hsgd.
Pod-pukovnik: Mihajlo Rheinbach.
Prvi četnik: Marko Sertić, č.hsgd.
Drugi „ Budislav pl. Budisavljević, č.hsgd.

Satnici.

Mihajlo Gjurić.
Maxe Nožinić.
Mate Mestrović, poseduje vojničku hrabrenosti kolajnu.
Simo Petričić, č.hsgd.
Mihajlo Zastavniković. č.hsgd.
Josip pl. Rodić.
Dragutin Gjurković,
Jakob Knežić, č.hsgd.

Pod-satnici.

Ivan Mudrovčić.
Isailo Popović.
Ivan Pfeiffersberg od Angerburga.
Simo Kekić, sl. v. varašd. ssp.

Nad-poručici.

Augusto pl. Janko.
Mihajlo Turkailj.
Stěpan Meštrović.
Marko Drašković.
Adam Kovačević.
Petar Korica, č.hsgd.
Samoilo Lemaić.
Jovan Drenovac.
Sava Terbojević.
Juraj Peinović.
Vaso Zaztavniković.
Aloizio Paul.
Mihajlo Sajatović.

Poručici s većom platjom.

Ilia Obradović.
Dominiko Babić.
Martin Pavičić.
Petar Vittas.
Petar Knežević.
Pilip Beniać.
Toma Matanić.
Spirid. Draganić, č.hsgd.
Luka Podkonjak.
Stěpan Holjevac.
Juraj Ratković.
Ivan Došen.

Poručici s manjom platjom.

Danilo Pavičić.
Josip Krivačić.
Nikola Sperro.
Andria Souvan.
Mate Vojvodić.
Karlo Eggenberger.
Geco pl. Budišavljević.
Pavao Radeka.
Petar Budimir.
Marko Komadina.
Mihailo Zambelli.
Mate Došen.

C. k. Kadeti.

Franjo Pintar.
Franjo Peinović.
Stěpan Vittas.
Manoila Mileusnić.
Ant. Rukavina Ljubački.
Jovan Kalinić.

Pukovni Kadeti.

Jovan Lemaić.
Slavoljub Donath.
Petar Budisavljević Predorski.
Samojlo Bogunović.
Ludjevit Graf.
Adolfo pl. Baichetta.
Mihajlo Negovan.
Juraj Došen.
Jovan Gnjatović.
Josip Terboević.
Lavoslav Knežević.
Gašpar Pavičić,
Mihajlo pl. Budisavljević
Dragutin Sèrtić.
Manojlo Negovan.
Vatroslav Gnjatović,
Petar Milašinović.
Pilip Achia.

Kadeti o svom trošku.

Juraj Bartl.
Manojlo Rašeta
Jovan Kastelac.
Jovan Luger.
David Scegner.
Petar Kastelac.
Jovan Kosanović.
Juraj Knežević.

Kod stola.

Satnik pukovni sudac: Sěčko vitez Eisenstein-ski.
Pukovni lěčnik: dr. Maksim Fuchs.
Nad-poručik računovodja: Mihajlo Lumetz.
Nad-poručik pukovni poboćnik: Aloizio Paul.

Upraviteljstvo granice.

Satnika neima.
Satnici sudci: Venceslav Stöhr.
Dragutin Weigl.
Franjo Šiška.
Satnik ručunovodja: Mihajlo Gnjatović.
Poručik i poboćnik: Šimo Kernić, č.hsgd.
Nad-poručik od graditeljstva: Josip Schmidt.
Zemljišni knjigovodja: Jovan Mraković.
Šumarski poglavica: Josip Morvaj.

Nad-poručici:

AntunMarković, č.hsgd.
Maxim Poch, č.hsgd.
Vinko Gergić.
Petar Ergotić, č.hsgd.

Poručici.

Mate Jurišić, Ivan Rosanić, Prokop Petričić } č.hsgd.
Skender Kilić.
Josip Bach.
Gjuragj Pos.
Simon Kernić.
Sava Stekoić.
Konstantin Malić.
Marko Badovinac, prakt.

Strašmeštri.

Nikola Dubaić.
Sava Lemaić,
Tanasia Diekić.
Nikola Drobac.
Luka Cvitković.
Stěpan Pavičić.
Ivan pl. Zdunić.
Nikola Ljuština.
Jakov Pavelić.
Josip Čanić.
Konstant. Domjanović.
Jovan Basta.
Dimitria Vučković.
Todor Rabatić, pomoć.
Franjo Čačić.
Petar Šarić.
Andria Djappa.
Mahajlo Tomaš.
Danilo Tomičić.
Lazar Medić.
Dominiko Pavelić.
Božo Milković.
Martin Kovačević.
Juraj Peinović.

Furiri.

Ivan Stilinović.
Ivan Žagar.
Jakov Devičić.
Stanislav Stilinović.
Gàrgur Šikić.
Jakov Herman.
Šimo Kliska.
Ivan Leon.

Bojni lěčnici.

Nad-lěčnik, lečnik zivine.
Tobia Christ.
Nadlěčnik: Vinko Ofner.

Pod-lěčnici.

Aloisio Schneider.
Ivan Gablenz.
Ivan Hamornik.
Ivan Ellmayer.
Josip Winter.
Vilelmo Einvalter.
Ivan Leichner.
Marko Petiček.
Antun Peterka.
Franjo Müller.
Karlo pl. Kunović.

Digitized by Google

2. Otočani.

Pukovnik: Nikola Maštrović, imade viteški kárst reda železne krune, papinski red svetoga Gárgura i kraljevsko-saksonskoga reda za gradjanske zasluge.
Pod-pukovnik: Antun Šajatović.
Pervi četnik: Štěpan pl. Milić.
Drugi četnik: Šišman pl. Ettingshausen.

Satnici.

Petar Crevar.
Vasilia Dmitrašinović.
Petar Wimmer.
Jovan Pavelić.
David Pešić
Jovan Belčić.
Karlo Schnörch.
Prokop Funduk.

Pod-satnici.

Adam Vukelić.
Juraj Raslić.
Gavrilo Sekulić.
Ilia Grivićić.

Nad-poručnici.

David Vranešević.
Danilo Branković.
Damjan Banjanin.
Franjo Ježić.
Petar Vukelić.
Nikola Kantar.
Mihajlo Kašumović.
Vid Kašumović.
Jovan Dotlić.
Pilip Marković.
Petar Rukavina, imade viteški kárst francezkoga začaštnoga puka.
Manojlo Knezević.
Nikola Skorić.

Poručnici s-većjom platjom.

Andria Meštrović.
Pilip pl. Ljubović.
Danilo Franić.
Petar Perpić.
Juraj Skarić.
Danilo Drakulić Mersingradski, *pobočnik* brigade.
Juraj pl. Hreljanović.
Mihajlo Vukelić.
Jovan pl. Draženović od Posertve.
Karlo pl. Marenić.
Juraj Banić.
Jovan Murgić.
Leopold Werklein.

Poručici s-manjom platjom.

Danilo Matašic.
Toma Rukavina.
Jovan Milošević.
Nikola Omchikus.
Hugo Jelinić.
Lavro Kovačević.
Josip pl. Šlojsnik.
Stěpan Dmitrašinović.
Todor Knèzević.
Trojice neima.

C. k. Kadeti.

Nikola Gerbić.
Danilo Orlović.
Toma Perpić.
Isak Dotlić.
Pavao Karić.
Jovan pl. Čudić.

Pukovni Kadeti.

Toma Vicković.
Mihajlo Jelinić.
Jovan Orešković.
Petar Jelinić.
Mihajlo Perpić.
Franjo Agbaba.
Petar Hećimović.
Toma Dotlić.
Jovan Perpić.

Kadeti o svom trošku

Josip Belloberg.
Petar Findrik.
Josip Murgić.
Rafael Sekulić.
Petar Brekić.
Mihajlo Matašić.
Arsenia Jović.
Nikola Žakula.

K o d s t o l a.

Nad poručik pukovni pobočnik: Danilo Branković.
« *Pukovni sudac*: Franjo Štibic.
« *Pukovni računovodja*: Franjo Markovac.
Pukovni lěčnik: dr. Friderika Marqua.

U p r a v i t e l j s t v o g r a n i c e.

Satnik: Franjo Bach.
Satnici sudci: Juraj Mihajlo Stingl. Ignatia Domanski.
Satnik računovodja: Danilo Čortan.
Poručik pobočnik: Petar Stanić.
Pervi pomoćnik kod graditeljstva: Petar Oreškovič.
Zemljišni knjigovodja: *Jovan Jelinić.*
Šumarski poglavica: Antun Benaković.

Nad-poručici.

Pavao Jelinić.
Petar Stanić.
Josip Begri.
Juraj Holjevav, c.hsgd.

Poručici.

Mate Kovačević.
Stanislav Malić.
Toma Sertić, č.hsgd.
Ivan Jerko.
Josip Masanec.
Ivan Accurti.
Ivan Klobučar.
Mihajlo Sertić.
Jednoga neima.

Praktikant.

Aloisio Blažević.

Stražmeštri.

Marko Ratković.
Vasilia Vukojevac.
Jovan Varda.
Stojan Čupurdia.
Vuk Muniaš.
Danilo Orlić.
Josip Matašić.
Šavěr Čudić.
Nikola Jakšić.
Danilo Orešković.
Gárgur Kašumović.
Ilia Grnićić.
Simo Vidmar.
Franjo Matašić.
Isak Puhalo.
Vasilia Jurković.
Aleksa Dozeth.
Marko Schian.
Karlo Biondić.
Jovan Belić.
Stevan Serdić.
Vuk Gavrilović.
Stevan Hećimović.
Luka Starčević, pomoćnić.

Furiri.

Nikola Matić.
Franjo Raslić.
Danilo pl. Stanisavljević.
Josip Marković.
Ilia Skorić.
Jovan Halagić.
Josip Raslić.
Franjo Verbanić.
Josip Meerheim.

Bojni lečnici.

Nadlěčnik i lěčnik živine.
Jcsip Penger.

Nad-lěčnik.
Dr. Eduard Wache.

Lěčnici.

Adam Zappel.
Ivan Slon.
Venceslav Šefčik.
Leon Beltkievic.
Ivan Eisenbänder.
Ivan Meinel.
Juraj Hanselski.
Franjo Korn.
Jakob Schlenker.
Franjo Laufner.
Karlo Darlang.

Digitized by Google

3. Ogulinci.

Pukovnik: Stevo Šuplika Vitežki, imade vitežki kârst francezkoga začastnoga puka, vitežki kârst kraljevsko saksonskoga reda za gradjanske zasluge. č.hsgd.
Pod-pukovnik: Joso Schmidt Silbergradski.
Prvi četnik: Elia Gerlić.
Drugi četnik: Vasil Knežević.

Satnici.
Nikola Vukmanić.
Rade Terbuhović.
Dmitria Maravić.
Franjo Gergac.
Jovan Bök, č.hsgd.
Nikola Bunjevac Nikolaevički.
Petar pl. Baichetta.
Marko Oklopšia Kukburgski.

Pod-satnici.
Manojlo Arambašić.
Chrištian vitez Hartliebski.
Jovan Bunčić, č.hsgd.
Martin Imbrišević.

Nad-poručici.
Sebastian Gračanin.
Juraj Sertić.
Luka Sertić, č.hsgd.
Joso Milošević.
Lavoslav Kosanović.
Adam Jović.
Ludjevit Leypold.
Věkoslav Draženović.
Petar Lattas.
Jovan plemić od Fanfogna.
Mihailo Roknić poseduje vojničku hrabrenosti kolajnu.
Izael Mileusnić.
Nikola Draženović.

Poručici s-većjom platjom.
Adam Lačković,
Radislav Kraguljac.
Lavoslav Apfelthaler.
Danilo Katić.
Joso Kosanović.
Thodor Cekinović.
Lothar vitez Berkski, č.hsgd.
Jure Sertić.
Petar Terbuhović.
Antun Turkail.
Kazimir Perčević.
Marko Pozder.

Poručici s-manjom platjom.
Vacslav Poljak.
Juraj Mikašinović.
Trivun Kosanović, poseduje vojničku hrabrenosti kolajnu.
Luka Kraguljac.
Mihajlo Čokeša.
Božo Bach.
Bogomil Kukić.
Stevan Oklopšia Kukburski.
Antun Ratković.
Matia Perković.
Stevo Draženović.
Juraj Rukavina.

C. k. Kadeti.
Nikola Gračanin.
Nikola Oklopšia Kukburski.
Mihajlo Vucelić.
Joso Schmidt Silbergradski.
Rafael Vucelić.
Izak Podkonjak.

Pukovni Kadeti.
Franjo Keki.
Nestor Boroević.
Stevo Lattas.
Jovan Blagaić.
Franjo Poljak.
Joso Draženović. Posertvečki.
Maksmiljan Schmidt Silbergradski.
Karlo Schmidt Silbergradski.
Mihajlo Cindrić.

Kadet o svom trošku.
Antun Sertić.

Kod stola.

Nadporučik pukovni pobočnik: Petar Lattas.
« *Pukovni-sudac:* Albin Glaser.
« *Pukovni računovodja*: Stěvo Malović.
Pukovni lěčnik: dr. *Rudolfo Hübl.*

Upraviteljstvo granice.

Satnik: Pavao Kušan, č.hsgd.
« *sudae*: Antun Friedrich.
« « Marko Krestić.
« *računovodja*: Joso Kalinić, č.hsgd.
Poručik podbočnik: Gàrgur Roksandić.
Satnik graditelstva. Mavro Rabel.
Zemljišni knjigovodja: Franjo Cibulka.
Sumarski poglavica: Ludjevit Mingazzi.

Nad-poručici.
Matia Blagaic, č.hsgd.
Andria Gönner.
Nikola Boroević, č.hsgd.
Jovan Simić.

Pod-poručici
Antun Bělobraidić.
Moisia Tarbuk.
Stěpan Mandić, č.hsgd.
Hugo Nolden.
Pavao Čupović.
Ivan Mihanović,
Gargur Roksandić,
Mihajlo Kaiganić.
Marko Pilipović.

Praktikant
Skender Theodorović, sl. um. i mudroljubja doktor.

Stražmeštri.
Nikola Butković.
Cirilo Mervoš.
Petar Vukelić.
Stojan Gostović.
Pavao Perković.
Jovan Pišku.
Vilelmo Šulek.
Radislav Cvitićanin.
Thoder Vukelić.
Marko Zatežalo.
Mihajlo Pekec.
Mihajlo Kosanović, č.hsgd.
Mihajlo Milković.
Antun Orlić.
Šimo Pèrtljaga.
Antun Turkail.
Stěpan Božićević.
Radislav Komadina.
Nikola Kolić.
Mihajlo Kotur.
Juraj Rendulić.
Timotheo Momčilović.
Věkoslav Borić.

Furiri.
Nikola Plivelić.
Mihajlo Plivelić.
Franjo Kirašić.
Ivan pl. Zerngolern.
Andria Rišner.
Matia Magdić.
Jovan Lovnički.
Stanislav Vuković.
Antun Winkler.

Bojni lěčnici.
Nad-lečnik i lěčnik živine.
Karlo Hakenschmidt.

Nad-lečnik.
Doctor Josip Sigmund.

Lěčnici.
Karlo Raspotnik.
Franjo Droszg.
Mihajlo Wolff.
Franjo Hochmeyer.
Antun Wulpe.
Gottfried Schneditz.
Jovan Brixy.
Ivan Abeles.
Manojlo Rouple.
Josip Schrötter.
Ladislav Triff.
Franjo Weber.

Digitized by Google

4. Sljunci.

Pukovnik: Josip Kerpan, imade viteški karst kraljevsko saksonskoga reda za gradjanske zasluge, č.hsgd.

Pod-pukovnik: Lavoslav pl. Mudrovčić, imade viteški karst francezkoga začastnoga puka, č.hsgd.

Parvi četnik: Gaspar Kèrmpotić.

Drugi četnik: *Stèpan Kusenio Ibinicki.*, č.hsgd.

Satnici:
Petar Čvetoević.
Hugo Sokčević, č.hsgd.
Juraj Glavaš.
Jovan Marakoović.
Juraj Barić.
Luka Kemenović.
Ferdinando Wechtersbach.
Josip Rezniček.

Pod-satnici.
Josip Majstorović,
Petar Heraković.
Ignatia Čivic Rohrski sl. v. varasd. ssp., te slob. i kr. grada Karlovca začastni gradjanin, kod vàrh. zapovèd. u Zagrebu,
Šišman Poglajen Leienburgski.
Ljudevit pl. Rebraća.

Nad-poručici.
Jovan Maglić.
Josip Weiss.
Stèpo Kudomilo, č.hsgd
Nikola Horvat.
Todor Imelić, c.hsgd.
Stèpan Komadina.
Maksmiljan Janković od Tupčine.
Franjo Martinić.
Petar Blašković.
Danilo Rašić.
Juraj Gürtler.
Nikola Pavić.

Poručici s-večjom platjom.
Mojsia Majstorović.
Josip Wagner.
Nikola Sajatović.
Stojan Knežević.
Veselko Lopašić.
Josip Popović.
Antun Heilmann, č.hsgd.
Jovan Holjević.
Ilia Bogdanović.
Todor Hasek.
Stèpan pl. Tkalec.
Jovan Skok.
Franjo Wagner.

Poručici s-manjom platjom.
Matia Desovic.
Mihajlo Tkalac.
Marko Novković.
Karlo vitez Hartlieb-ski,
Eduardo Erdelac.
Jovan Galac.
Milan pl. Vernić.
Mihajlo Sučević.
Tomislav Heraković.
Andria Fashinsky.
Luka Cvetoević.
Mihajlo Mallinar.

C. k. Kadeti.
Jovan Spudić.
Petar Stipanović.
Jovan Kalinić.
Petar Nović.
Josip Wolf.

Pukovni Kadeti.
Ljudevit Periš.
Eduardo Cvitković.
Nikola Lauppert.
Jovan Wagner.
Skender Vučković.
Ignatia Novković.
Josip pl. Mudrovčić.
Dragutin Zdencaj Zahromić gradski.
Danilo Popović.
Andria Tkalac.
Milan Kukuljević inače Basanj Sakcinski.

Kadeti o svom trošku.
Sebastian Šarac.
Ernesto Šveicer.
Pavao Živković.
Liberato Lopašić.
Emiko Dragutinović (Karlo).

K o d s t o l a.

Satnik pokovni sudac: Gustav pl. Hetzendorf.

Nad-poručik pukovni računovodja: Petar Hećimović.

Poručik pukovni pobočnik: Josip Wagner, č.hsgd.

Pukovni Lèčnik: dr. Josip Flögel.

U p r a v i t e l j s t v o g r a n i c e.

Satnik: Josip Pukšec.

« *sudac*: Vilelmo Stark.

« « Eduardo pl. Janković.

« *Računovodja*: Jovan Mergjenović.

Poručik pobočnik: Ignatia Utjesinović.

Parvi pomočnik od graditeljstva: Lazar Urošević, c.hsgd.

Zemljišni knjigovodja: Toma Strika.

Šumarski poglavica: Mihajlo Bèrkić, č.hsgd.

Nad-poručici.
Mihajlo Šostarić.
Stèpan Kalinić, č.hsgd.
Franjo Pèrci, č.hsgd.
Jedan fali.

Poručici.
KuzmanPriljeva, č.hsgd.
Ilia Čuić.
Petar Simunić.
Gjuro Bach.
Šimo Manojlović.
Matia Pavec, č.hsgd.
Franjo Kovačić, c.hsgd.
Ignatia Utjesinović.
Blaž Matunci.

Strašmeštri.
Maxim Opačić.
Jovan Ruśnov.
Rafael Šarac.
Juraj Komadina.
Juraj Paulić.
Stanislav Pavić.
Pavao Vlahović.
Jovan Cindrić.
Josip Cindrić.
Juraj Polović.
Juraj Križanić.
Jovan Badovinac.
Stèpan Zubović.
Bazilio Duduković.
Petar Krajačić, č.hsgd.
Mihajlo Sudar.
Josip Matiević.
Mihajlo Ivošević.
Danilo Žerjavica.
Petar Markušić.
Antun Holjević.
Ivan Vidović.
Skender Gàšljević.

Furiri.
Jovan Erdölj.
Franjo Rellig.
Desiderio Eršek.
Jovan Lisac.
Mihajlo Stoisavljević.
Franjo Esseyva.
Franjo Lichtenberg.
Eugenio Vojaček.
Franjo Krätschmayer.

Bojni lèčnici.
Nad-lečnik lečnik živine.
fali.

Nad-lèčnici.
Dr. Petar Blasković.
Dr. Vacslav Tluczhorz.

Lèčnici.
Karlo Sova.
Ivan Nasse,
Gavrilo Kalfet.
Antun Roschanz.
Jakob Reiter..
Franjo Tschurn.
Ernesto Gross.
Franjo Fröhlich.
Franjo Balaša.
Josip Pösl.
Franjo Bresarić.
Ivan Schildberger.

Digitized by Google

5. Varaždinci Križevčani.

Pukovnik: Augusto Baron Stillfried-Rattenitz.
Pod-pukovnik: Mihailo Stoisavljević, č.hsgd.
Parvi četnik: Skender Bron Milutinović od Višnice (Weichselburg).
Drugi četnik: Matia Mikić.

Satnici.

Gjuro Mudrovčić.
Ivan Dragolović plem. Drahenhuržski, č.hsgd
Martin Benutci.
Nikola Boičeta.
Franjo vitez Benko, č.-hsgd
Franjo Jelenčić.
Martin Serbić.
Josip Trečić.

Pod-satnici.

Tomislav Gèrgić.
Ivan pl. Zinsenfels.
Franjo Vinkler.
Ivan Selović.

Nad-poručici.

Vuk Potočić.
Vuk Čvarek.
Dragutin Degorlcia Freienvaldski.
Dragutin pl. Agić.
Franjo Špachholc.
Miroslav Bujanović Ag-Telekski.
Josip Gažčić.
Gregur Peulić.
Franjo pl. Rebrača.
Jovo Cetojević.
Jačim Boičeta.

Poručici s vedom platjom.

Josip Gebauer.
Ivan Fušić.
Mirko Posavec.
Josip Mraović.
Franjo Aranj.
Vazil Ivičić.
Slavoljub pl. Hannig.
Gjuro Rotkvić.
Tomislav Habianec.
Antun Cvitar.
Tomo Vukailović.

Dragutin Knezić, č.hsgd.
Josip Perčević.

Poručici s manjom platjom.

Gjuro Dološćak.
Tomo Peraković.
Mauricio Koci.
Antun Lipošćak.
Matia Travinić.
Mirko Cepetić.
Ivan Stanković.
Josip Potočić.
Julio Šnekel Trebersburzki, *brigadski pobočnik.*
Antun Posavec.
Nikola Serdić.
Ivan Malinarić Silbergrundski.

C. k. Kadeti.

Josip Thekaić.
Ivan Valentić.
Gjuro Renc.
Slavoljub Gèrgić.
Moric Jakčin.
Dragutin Francisci.

Pukovni Kadeti.

Tadia pl. Radić.
Petar Lipošćak.
Stepan Raiki pl. Raik.
Hinko Štopfer.
Adam Janjanin.
Štepan Lumec.
Skender pl. Klempa.
Gjuro Tèrbojević.
Dragutin Baron Hiller Butjinski i Perkosovački.
Rudolfo Gèrgić.
Izidor pl. Strobel.
Alberto Tèrnski.

Kadeti o svom trošku.

Gabriel Janković.
Adam Herburger.
Josip Pflanzer.

Kod stola.

Satnik pukovni sudac: Ivan Svoboda.
Pukovni ličnik: dr. Antun Fengler.
Nad-poručik računovodja: Baltasar Tèrnski.
Poručik pukovni pobočnik: Slavoljub pl. Hannig.

Upraviteljstvo granice.

Satnik: Ivan Hala.
Graditeljstva pomoćnik: Franjo Misler.
Satnik I. sudac: Mirko Halper Sigetski.
Satnik II. sudac: Rudolf Kratochvil.
Satnik računovodja: Mijo Hiller.
Poručik i pobočnik: Dragutin Fromm.
Šumarski poglavica: Antun Tomić, č.hsgd.
Zemljišni knjigovodja: Mihajlo Raslić.
Praktikant: Slavoljub Gregurić.

Nad-poručici.

Filip Stanković.
Lavoslav Scoll.
Adolf Schmidt.
Franjo Jelinek, č.hsgd.

Poručici.

Ivan Boić.
Franjo Wiesler.
Dragutin Fromm.
Mio Šimić, č.hsgd.
Gjuro Popović, č.hsgd.
Ivan Janjanin.
Gjuro Neuvirt, č.hsgd.
Stèpan Popović.

Strašmeštri.

Jakob Tkalčević.
Luka Štefanec.
Mijo Dončević.
Stèpan Savić.
Pavao Sisa.
Mirko Žužić.
Antun Radanović.
Mirko Cirkvenec.
Sebastiau Rapljan.
Vinko Kateković.
Stèpan Križan.
Gjuro Čèrlenjak.
Marko Štefanec.
Stèpan Bakrać.
Nikola Predragović.
Filip Kovačević.
Petar Deuš.
Vinko Šepak.
Gavrilo Janković.

Pavao Kostadinović.
Mirko Filipović.
Martin Gergić.
Gjuro Živković.
Tomo Rietković.

Furiri.

Filip Stanković.
Viktor Galimberti.
Ivan Mihoković,
Ljudevit Švaljug.
Antun Venta.
Josip Rosman.
Mahailo Bottek.
Antun Kesterzanek.
Matia Kemenović.

Bojni ličnici.

Nad-ličnici.

Liborio Valdkirch.
Dr. Joso Kincel.

Ličnici.

Kaspar Bauer.
Ivan Vidita.
Joso Kuleša.
Joso Vatcke.
Ferdinando Nigman.
Leopold Leeb.
Aloia Tribuć.
Ivan Bek.
Majerhoffer, č.hsgd.
Franjo Palka.
Ignatia Eloe.
Aloisio Šašek.
Ivan Höschel.

Digitized by Google

6. Varaždinci Jurjevčani.

Pukovnik: Nikola Filipović od Filipsberga, poseduje turskog reda Nišana, č.hsgd.
Pod-pukovnik: Dragutin baron Gramont od Linthal-a, sl. v. požez. ssp., č.hsgd.
Prvi četnik: Ivan Vuk Tisma.
Drugi » Engelbert Dimaček.

Satnici.

Franjo vitez Šaibenhofski.
Dragutin Eugen Wanner.
Marko Stokuca.
Franjo pl. Makson.
Nikola Horvat.
Pavao Budimir.
Rajmundo Tarbuk, č.-hsgd.
Skender Sciović.

Pod-satnici.

Mihailo Drenovac.
Nikola Peulić,
Dragutin Koei, č.hsgd.
Mirko Bengez.

Nad-poručici.

Dragutin bar van der Lippe.
Juraj Carević, č.hsgd.
Josip pl. Ugljbinac.
Marko Vedriš.
Jakov Gjurišević.
Ladislav Pisačić Hižanovečki.
Franjo Rusan, č.hsgd.
Rajmun pl. Dadasović.
Hanibal vitez Bogdanović.
Josip Jadan.
Matia Turek.
Marko Margotić.
Matia pl. Senjan.

Poručici s većom platjom.

Šimun Margetić.
Nikola Pèrèvić.
Dragutin pl. Talian.
Matia Budisavljević.
Stèpan Drenovac.
Ivan Petras.
Ivan pl. Lövenberg.
Franjo Urban.
Blaz Maletić.
Nikola Ljubobratović.
Dimitria Ignjatović.
Josip Petras.

Poručici s manjom platjom.

Ivan Maroević.
Nikola Lovrić.
Josip Sabolić.
Skender Mihalinec.
Franjo Nikèrl.
Franjo Rakiaš.
Juraj Dodik.
Petar Grafić.
Tomo Basilj.
Franjo Zlatar.
Josip Odobašić.
Slavoljub pl. Moor.

C. k. Kadeti.

Juraj Popović.
Mihailo pl. Dadasović.
Gavrilo Grahovac.
Liborio Lipošćiak.
Franjo Turek.
Baltazar Rain.
Ivan baron Gramont Lindthalski

Pukovni Kadeti.

Vatroslav pl. Nagjajtaj.
Josip Mihić.
Srèčko Vidra.
Mirko pl. Orsag.
Rupert Margotić.
Juraj Donat.
Ivan Gareis.
Ladislav pl. Vasdenjcj.
Ladislav pl. Botka.
Engelbert Katinčić.
Skender pl. Živković.
Ivan baron Geusan.
Julio pl. Čilag.

Kadet o svom trošku.

Franjo Fortner.

K o d s t o l a.

Satnik pukovni sudac: August Zimmer.
Nad-poručik računovodja: Ivan Cvitković.
Pukovni lèčnik: dr. Watroslav Lang.
Nad-poručik pukovni poboènik: Josip Ugljbinac.

Upraviteljstvo granice.

Satnik: Franjo Gnedt, č.hsgd.
Satnika graditeljstva: neima.
Satnik I. sudac: Toma Vidra.
« *II. sudac*: Henriko Hann.
« *računovodja*: Adolfo Pfandheller.
Poručik i poboćnik: Maksmiljan Mašić.
Zemljišni knjigovodja: Josip Majurec.
Šumarski poglavica: Stanislav pl. Draganèić.
Praktikant: Tomo Maksić.

Nad-poručici.

Josip Blagaić.
Dimitria Jovanović.
Bazilia Svraka, č.hsgd.
Vilelmo Pelsater.
Todor Bosanec, č.hsgd.

Poručici.

Rudolf Vinkler.
Nikola Bèlovitić, č.hsgd.
Franjo Schneider.
Josip pl. Jurković.
Antun Pauli, č.hsgd.
Ilia Relić.
Adam Matasović, č.hsgd.
Mihailo Maršić.

Stražmeštri.

Matia Perov.
Matia Cvètoveć.
Stèpan Stankier.
Matia Gjüd.
Jovan Sèrbljinović.
Franjo Vedriš.
Andria Turčić.
Marko Cutvarić.
Lovro Matiaković.
Stojan Rakiaš.
Juraj Bosanac.
Stèpko Rudjić.
Janko Kamber.
Juraj Jakopović.
Mihailo Hèrgević, č.hsgd.
Matia Gjukin.
Mihail Sostarić.
Mihail Piskor, *adjunkt.*
Jakob Gerić.
Martin Tomašević.
Martin Marić.
Mihailo Slamić.
Stèpan Rogulja.
Ivan Magjerek.

Nad-lèčnik lèčnik zivine.

Franjo Peška, č.hsgd.

Nadlèčnik.

Dr. Paul Hochmayer.

Lećniki.

Jovan Jure Köllreuter.
Kaspar Svoboda.
Karl Tutzek.
Vinko Manihaut.
Jure Jellen.
Ladislav pl. Sebestyen.
Karlo Denischa.
Jovan Bönisch.
Johann Brandl.
Ferdinand Strnadt.
Karlo Pulnstorff.
Antun Schlar.

Digitized by Google

7. Brodjani.

Pukovnik: Josip bar. Neustädter.
Pod-pukovnik: Filip pl. Reiche.
Prvi četnik: Franjo Lovetto.
Drugi četnik: Josip bar. Tkalčević Rattenitzki, sl, v. srèms. ssp.
Treći četnik: Ladislav bar. Reischach, c. k. komor. vitez reda s. Ivana od Jerusolima, komornik u službi kod nj. c. k. Visosti nad-vojvode Ljudevita.

Satnici.

Pavao Bukarica od Gubretića i Zvornika.
Vinko Mincer od Marienborn-a.
Šimun Berlecković.
Ladislav pl. Dolački.
Vekoslav Haas.
Ranko Vitoss.
Vaso Kobasica.
Josip Vukašinović.

Pod-satnici.

Marko Bogunović.
Mojzia pl. Živanović, sl. v. srèmske ssp.
Adolfo Berman.
Martin Bukvić.

Nad-poručici.

Ivan Faro, topnički Častnik; i sl. v. Srèm. ssp.
Hilario Musić.
Anastazio Vitoss.
Teodor pl. Baić.
Petar Nestor.
Gjuro pl. Agić.
Edvardo pl. Kantz.
Ivan Elger.
Dimitria Sklizović.
Edvardo Smetana od Eulenberg-a.
Andria Jemrić.
Ivan Poslavski.

Poručici s-većom platjom.

Joakim Pelinović.
Franjo Gabriel od Čata, (vèrhubrojni).
Franjo Fleišer od Kampfenfeld-a.
Petar Ergotić, č. hsgd.
Mato Stanković.
Mato Stojanović.
Mihail Mihić.
Bogdan Šumarski.
Josip Klandinger.
Ferdinand Vidaković.
Maksimil pl. Milenković.
Mirko Vučevac.

Poručici s-manjom platjom.

Mihail Haas.
Dragutin Tasch, pukovni pobočnik, sl. v. srèm ssp.
Ivan Mitrović.
Tomo Petričević.
Adolfo Eichberger.
Franjo Petrović.
Augusto Bolthauzer.
Vekoslav Obterkič.
Šandor Minatzky.
Stěpan Haas.
Marko Filić.
Franjo Spilauer.
Franjo Kopić.

C. k. Kadeti.

Ivan Gèrković.
Arnoldo Ergotić.
Franjo Mihić.
Vekoslav Vidaković.
Šandor Jovanović.
Petar bar. Tkalčević.

Pukovni Kadeti.

Eduardo Eichberger.
Eduardo Laurić.
Dragutin vitez Steinberg.
Stěpan Grigić.
Herman Miler.
Eduardo Hainiš.

Kadeti o svom trošku.

Antun plem. Tomašić.
Franjo Rup.
Jacint. Šuratlić.
Franjo Volf.
Blaž Vinković.

Kod stola.

Nad poručik pukovni sudac: Venceslav Gübl.
« *pukovni računovodja:* Stěpan Miloševič.
Pukovni lèčnik: dr. Josip Tessely.
Pukovni pobočnik: Dragutin Taš, sl. v. srèm. ssp.

Upraviteljstvo granice.

Satnik: Antun Eichberger.
« *graditeljstva:* Franjo Fabricius.
Satnici sudci: Josip Hainiš.
Ferdinand Frić.
Satnik računovodja: Dragutin Alković, sl. v. srèm. ssp.
Poručik pobočnik: Vinko Adamec.
Zemljišni knjigovodja: Bausman.
Šumarski poglavica: Franjo Sporer, č. dopisujuci hsgd.

Nad-poručici.

Martin Kratzlmayer.
Antun Burghardt.
Ilia Josipović.
Nikola Mikošić.

Poručici.

Mihail Krumpholć.
Milan Skorić.
Ivan Šneeberger.
Franjo Spies.
Aleksander Ninković.
Toma Luić.
Vaso Perkov.
Andria Ivanković.

Praktikanti.

Franjo Martinović.
Šimun Popović.
Gustav Plavšić.

Stražmeštri.

Furiri.

Antun Katušić,
Emilio Sedelmayer.
Lavoslav Kozarac.
Blaž Vućevac.
Franjo Žav. Kerković.
Marko Šuvić.
Andria Markovac.
Vatroslav Bresnik.
Adam Bogdanović.

Lèčnici.

Nadlèčnik i lèčnik živine.

Hotinek.

Nad-lèčnik.

Kalupski.

Pod-lèčnici.

Vatroslav Šritvizer
Ivan Laval.
Jakob Goldmann.
Josip Hofmeister.
Mato Hofer.
Vatroslav Nimé.
Filip Švarc.
Josip Laurić.
Mato Kriechuber.
Franjo Serc.
Franjo Schverzinger.
Josip Schvarz.

Digitized by Google

8. Gradiškanci.

Pukovnik: Franjo bar. Gramont od Linthala, sl. vv. bačke i požež. ssp.
Pod-pukovnik: Rajmundo Matulin.
Četnik vàrhubrojni: Alfonso Denkštein, č.hsgd., kod vàrh. zapovědn. u Zagrebu.
Pàrvi četnik: Herman Ramp.
Drugi « Franjo pl. Urm.

Satnici.

Todor Travičić.
Viktor pl. Gaši.
Marko Šegotić.
Ljudevit Fromm.
Matia Tugja.
Luka Hansevački.
Pavao Petrović.

Pod-satnici.

Ferdinando Ugjbinac.
Miroslav Franz.
Adam Jakšić.
Juraj pl. Odobašić.

Nad-poručici.

Matia Frainković.
Aron Sèrdjenović.
Ivan Pavlović.
Stěpan Kovačević.
Arnold (Slavovit) Čolić.
Skender pl. Milenković.
Stěpko Madjarević.
Andria Vojvodić.
Josip Olujević.
Matia Živatović.
Dragutin Švarcenbruner
Prokop Adler.
Konstantin pl. Ostoić.

Poručici s većom platjom.

Josip Badalić.
Antun Heinrich.
Timotia Milanović.
Ostakia Muibuga.
Dragutin Bastašić.
Pavao Ferić.
Juraj Vujčić.
Mihailo Tomić, č.hsgd.
Dragutin Spilauer.
Petar Krajačić.
Ivan Hartman.
Srěćko Čolić.

Poručici s manjom platjom.

Maksimiljan pl. Šalković.
Josip Bulatović.
Mihailo Osvadić.
Adam Mihaljinić.
Stěpan Katičić.
Skender Huber.
Dragutin Cèrlien.
Gašo Cèrnčić.
Jakov Rehman.
Ivan Papić.
Andria Smolšić.
Šaver Živatović.

C. k. Kadeti.

Ferd. Mihić.
Franjo Cèrlien.
Josip pl. Odobašić.
Marko Cèrnčić.
Ivan Tomić.

Pukovni Kadeti.

Věnceslav Domac.
Ivan pl. Ivanović.
Konstantin pl. Ivanović.
Ivan Andraši.
Ljubomir Živanović.

Kadeti o svom trošku.

Ivan Vukasinović.
Ignatia Radinović.
Bartol Grabrić.
Maksimiljan Rakasović.
Nikola Herceg.

Kod stola.

Satnik sudac: Josip Šalherl.
Nad-poručik računovodja: Josip Doutanac.
Nad-poručik pukovni pobočnik: Ivan Pavlović.
Pukovni lěčnik: dr. Dragutin Nikerl.

Upraviteljstvo granice.

Satnik: August Geviner.
Satnici sudci: Věnceslav Kučeraiter.
Gašpar Mašek.
Satnik ručunovodja: Franjo Dautović.
Satnik graditeljstva: Petar Mihalić.
Nad-poručik pobočnik: Josip Plavšić.

Nad-poručici.

Věnceslav Langer.
Ladislav Pokopac.
Stěpan Obradović.
Josip Plavšić.

Poručici.

Ivan Bekić.
Petar Rakasović.
Matia Vodogazec.
Franjo pl. Kaša.
Živan Stojaković.
Antun Radoslav.
Jakov Reman.
Ilia Obradović.
Jure Janković.

Stražmeštri.

Todor Labudović.
Nikola Milojević.
Josip Majanović.
Stěpan Ferić.
Stanislav Ivanišević.
Petar Kobaslić.
Mihajlo Dugojević.
Luka Zukanović.
Ivan Mazalica.
Marko Karaturović.
Ivan Jaburek.
Ivan Vukasinović.
Gašo Sokolić.
Ivan Alilović.
Andria Milosavljević.
Luka Mikešić.
Sava Popović.
Franjo Erdegata.
Petar Bogojević.
Petar Stojanić.
Stepan Bunikić.
Petar Smiljanić.
Mihajlo Olujević.
Marko Caren.

Furiri.

Lěčnici.

Nad-lěčnik, lečnik živine.
Pilip Ivakić.

Nadlěčnik: Vojteh Tetzl.

Lěčnici.

Josip Göller.
Josip Reitmayer.
Antun Lehner.
Franjo Rittler.
Karlo Blott.
Franjo Gröbner.
Josip Auer.
Ivan Koci.
Eduardo Kerndler.
Karlo Schuyer.
Vaclav Elias.
Ivan Weber.

Digitized by Google

9. Petro-Varadinci.

Pukovnik: Danilo Rastić, sl. v. zagr. ssp., č.hsgd.
Pod-pukovnik: Ciril Halavanja Radojčicki.
Parvi četnik: Dragutin Valdberg.
Drugi četnik: Josip Pufer.

Satnici:

Josip Fink, sl. v. bačke ssp.
Andria Bosnić.
Jure Gjurgjević.
Max. bar. Gusić.
Filip Bogdanović.
Ilia Kopercanović Ritersfeldski.
Dragutin Tomić.
Josip. pl. Fehlmayer.

Pod-satnici.

Ferdinand Badovinac Komifeldski.
Maksimil Krompić.
Dragutin Bayerhammer.
Dragutin Rainle.

Nad-poručici.

Božidar Jeremić.
Dragutin Klobučar.
Franjo Peičević.
Jure Vučković.
Dragutin pl. Poparić.
Pantelia Paić, *pukovni pobočnik.*
Aron Jovanović.
Aron Vuičić.
Vid Turković, sl. v. bačke ssp.
Aleksa Mitrović.
Pavao Bosnić.
Maksimil Vegheimer, Nadostojn. topnič.
Gavrilo Danjanić.

Poručici s-večjom platjom.

Ferd. Volfram.
Šimun Petošević.
Adam Kadić.
Jeles. Vukomanović.
Petar Rodanović.
Petar Biga.
Ferdinando Schnörch.
Vekoslav Bolzano od Kronstadta.
Mihailo Jovanović.
Nikola Milinković.
Ivan Berkić.
Jure Milovanović.

Poručici s-manjom platjom.

Petar Margetić.
Antun Turina.
Petar Jovanović.
Ivan Milekić, *brigad. pobočnik.*
Danilo Biga.
Ivan Dražeta.
Hugo Kapel.
Lazar Ilić.
Gavrilo Filić.
Pavao Ignjatović.
Ljudevit Stehr.
Juraj Novoselac.

C. k. Kadeti.

Ljudevit Bastašić.
Antun Obučina.
Ivan Sèrtić.
Antun pl. Antonović.
Mato Simatović.
Pavao Davidovac.

Pukovni Kadeti.

Jure Georgjević.
Mato Obučina.
Stěpan Runjanin.
Hugo Filipović.
Edmund Ferić.
Viktor Landl.
Melent Dražeta.
Simun Baić.

Kod stola.

Satnik pokovni sudac: Božidar pl. Radoslavjević.
Nad-poručik pukovni računovodja: Mihailo Medić.
Poručik pukovni pobočnik: Pantelia Paić.
Pukovni Lěčnik: dr. Ivan Babor.

Upraviteljstvo granice.

Satnik: Ivan Čop.
« *graditeljstva*: Tadia Berkić.
« *sudac*: Andria Neubauer.
« *sudac*: Jure Stingl.
Nad-poručik sudac: Josip Oel.
Satnik računovodja: Antun Ferić.
Poručik pobočnik: Antun Becker.
Zemljišni knjigovodja: Antun Filipović.
Šumarski poglavica: Pavao Bošnjak.

Nad-poručici.

Jakov Kohaut.
Josip Hala.
Jure Landl.
Adam Pavković.

Poručici.

Petar Rebrović.
Antun Vukasović.
Lovro Čidić.
Stěpko Horvatović.
Filip Radošević.
Stěpan Čordar.
Josip Gönner.

Stražmeštri.

Furiri.

Bojni lěčnici.

Nad-lečnik, lečnik zivine.
Adrian Venger.

Digitized by Google

10. Pàrvi banovci.

Pukovnik: Josip baron Jellačić Buzinski, imade komturski kàrst kraljevsko saksonskoga reda za gradjanske zasluge, č.hsgd.
Pod-pukovnik: Peter Došen, imade vitežki kàrst franceskoga začastnoga puka.
Pàrvi četnik: Gustav baron Geramb, (čitaj žeram.)
Drugi četnik: Theodor grof Radetzki, č.hsgd.

Satnici.

Stanislav Roknić.
Milan baron Sunstenau od Schützenthal-a.
Karlo Zubarić, č.hsgd.
Petar Gjurić, č.hsgd.
Mihajlo Jasić, č.hsgd.
Josip Takatsch.
Karlo Kobalz.
Jedan fali.

Pod-satnici.

Antun Plantak.
Aloisio Gergić.
Ferdinando grof Pergen, pobočnik predsědnika bojno dvarskog veća.
Andria pl. Kuštreba.
Danilo pl. Ljuboević.

Nad-poručici.

Stěpan Šimić.
Josip Metikoš.
Andria pl. Borotha.
Šimo Manojlović.
Ladislav pl. Brany Dubnički.
Luka pl. Čuić.
Stanislav Milić, č.hsgd.
Gavrilo Rodić, č.hsgd.
Petar Tepsić.
Josip Obradović.
Konrado pl. Benić.
Sebastian Stanoević.
Danilo Hafner.

Poručici s većom platjom.

Maxe. Oršćanin.
Božo Rogulja.
Petar Dmitrović.
Vuk pl. Schrodt.
Josip pl. Živković.
Matia Ellger.
Jovan Cetušić.
Petar Galović.
Otto Dauša.
Jovo Arlov.
Petar Radanović.
Petar Dabić.

Poručici s manjom platjom.

Friedrich Schmidt.
Klemens Brustmann.
Dragutin Vrabec.
Ladislav pl. Gjurković.
Todor Stanoević.
Kuzman Drakulić.
Mihajlo Bakić.
Nikola Gvozdić.
Nikola Mergjenović.
Petar Glamočlia.
Stěpan Kukulj.
Šimo Borota.

C. k. kadeti.

Jovan Milkara.
Pavao Manojlović.
Jovan pl. Borotha.
Jovan Husar.
Josip Kraguljac.
Marko Stanoević.

Pukovni kadeti.

Josip Gönner.
Josip Rujnanin.
Dionisia Paić.
Franjo Došen.
Pavao Šimić.
Nikola pl. Špišić.
Pavao Rogulja.
Petar Runjanin.
Pavao Tintor.

Kadeti o svom trošku.

Jakob Tèrkulja.
Ilia Milakara.
Pantaleon Demić.
Pavao Hèrnjaković.
Milutin Popović.

K o d s t o l a.

Satnik pukovni sudac: Otto pl. Dillner.
Nadporučik pukovni pobočnik: Šimo Manojlović.
« *pukovni računovodja*: Lovro Pinter.
« *pukovni lèčnik*: dr. Josip Sieger, č.hsgd.

U p r a v i t e l j s t v o g r a n i c e.

Satnik: Axentia Theodorović, č.hsgd.
« *sudac*: Thoma Luka.
Nad-poručik sudac: Josip Seraphin.
Satnik računovodja: Jovan Ratković.
« *od graditeljstva*: Antun Stuchlik.
Poručik i pobočnik: Pilip Opačić, č.hsgd.
Zemljišni knjigovodja: Antun Plivelić.
Šumarski poglavica: Todor Dizdar.

Nad-poručici.

Kasp. Dragančić Drachenfeldski, č.hsgd.
Ivan Garais, č.hsgd.
Mihajlo Mihić.
Ferdinando Špišić Japranski, č.hsgd.

Poručici.

Petar Gjustebeg. č.hsgd.
Lovro Piontkovsky.
Franjo pl. Caesar, Antun Bach, Antun Ključec, Adam Mikoljčević, Melchior Čèrljenak, Ferdinando Wolff. } č.hsgd.
Ivan Tàrnski, č.hsgd.

Stražmeštri.

Pavao Kuštreba.
Gligo Sarapa.
Basilio Radoičević.
Ivan Baćanj.
Ignatia Kovarbašić.
Matia Mileković.
Stěpan Vučetić.
Todor Roknić.
Andria Jovičić.
Petar Jovanović.
Luka Bumac.
Stanislav Prišut.
Mihailo Ikić.
Ilia Jović.
Mihailo Lončar.
Gjuro Demić.
Ivan Borota.
Marko Miličević.
Pavao Postić.
Nikola Novaković.
Danilo Samargjić.
Nikola Šešto.

Furiri.

Josip Naglić.
Philip Baltić Philipsthalski.
Nikola Schneberger.
Josip Stanić.
Karlo Vichbeck.
Ivan Pokrajac.
Franjo Vojaček.
Petar Benić.
Petar Sužnjević.

Bojni lèčnici.

Nad-lèčnik lèčnik živine.
Josip Kiesling.

Nad-lèčnici.

dr. Ivan Seidl.

Lèčnici.

Karlo Jochmann.
Henriko Gerlach.
Aquilin pl. Obenbiegler.
Amando Markus.
Josip Noestler.
Ivan Hoffmann.
Antun Dirr.
Antun Bahr.
Konrado Gottfried.
Antun Bukl.
Christof Reinl.
Georg Wolkman.

Digitized by Google

11. Drugi Banovci.

Pukovnik: Mate pl. Šimunić.
Pod-pukovnik: Juraj Baron Jellačić Bužinski, č.hsgd.
Pervi četnik: Milan pl. Kušević.
Drugi četnik: Jerolim Rukavina od Vidovgrada, č.hsgd.

Satnici.

Stěpan Bosanac, č.hsgd.
Petar Arlov.
Manojlo Rapaić od Ruhmvertha, č.hsgd.
Danilo Gruić, č.hsgd.
Eugen Lazić, č.hsgd.
Dragutin Horecki od Horgave.
Filip Zlonoga.
Šimun Černko.

Pod-satnici.

Mojsia Ratković,
Vaclav Čučner.
Ljudevit Baron Dambrovka.
Gavrilo Černko, č.hsgd.

Nad-poručici.

Marko Ikić.
Petar Čavić.
Mihailo Turailić, č.hsgd.
Nikola Cepetić.
Dragutin Klučec.
Ivan Baljak.
Josip Mihalić.
Juraj Orešković.
Dimitria Knežević.
Lazar Šakić od Blumenfeld-a.
Augusto Virkner.
Skender plem. Martini, pobočnik.
Jakob Perlep, č.hsgd.

Poručici s-večjom platjom.

Todor Drobnjak.
Juraj Knežević.
Antun Kotas od Heldenberg-a.
Ferdinando pl. Schröder.
Matia Živković.
Antun Pier.
Matia Ergotić, č.hsgd.
Ivan Laxa.
Nikola Boroević od Säbelfelda.
Antun Zerbs.
Gligo Lončarević.
Jovo Ratković.

Poručici s-manjom platjom.

Nikola Vranešević.
Ivan Jajčinović,
Ivan Čavić.
Antun Bar. Kleudgen.
Aleksa Du Rieux.
Moizes Slavić.
Pavao Majkić.
Matia Sigur.
Adam Mirilović.
Mirko Černadak.
Josip Baar.
Mirko Herić.
Basilio Milošević.

C. k. Kadeti.

Bernard Natali.
Mihailo Bach.
Stěpan pl. Hranilović.
Ivan Turajlić.
Ernest Purgarić.
Gjuro Mergjenović.
Avram Lončarević.

Pukovni Kadeti.

Ferdinando Jakšcković.
Andria Arlov.
Venceslav Dittrich.
Luka pl. Rukavina.
Ivan Medić.

Kadet o svom trošku.

Gavrilo Borotha, poboč.
Jovan Adamović.
Josip Vojaček.
Ivan Seman.
Petar Begović.

Kod stola.

Satnik pukovni sudac: August Ruzicka.
Nad-poručik računovodja: Dimitria Milić.
Pukovni lěčnik: dr. Ferdinando Dittrich.
Poručik i pobočnik: Skender Martini.

Upraviteljstvo granice.

Satnik: Ivan Kapunek, č.hsgd.
" Eduardo Vitez Leitner.
" *graditelstva*: Timotia Vojnović:
" *I. sudac*: Šišman Weinzierl.
" *II. sudac*: Josip Laxa.
" *računovodja*: Ivan Jakšeković.
Poručik pobočnik: Moizes Baltić, č.hsgd.
Zemljišni knjigovodja: Vinko Ervačinović.
Šumarski poglavica:

Nad-Poručici.

Ivan Maćaček.
Mihailo Dabić.
Moisia Baltić.

Poručici.

Ivan Slěpčević.
Martin Tomerlin.
Antun Pinter.
Andria Šignjar.
Ivan Alekšić.
} č.hsgd.

Ferdinando Domac
Skender Cvitićanin.
Franjo Bach, č.hsgd.
Franjo Math.

Praktikanti.

Raimund Herkov.
Nikola Peraković.

Stražmeštri.

Ivan Vučinić.
Pavao Pavić.
Gavrilo Borotha.
Petar Kelić.
Ilia Velebit.
Josip Vojaček.
Tanasia Karavidić.
Nikola Nestorović.
Kuzman Pauković.
Matia Čečić.
Mihailo Šaponja.
Mirko Slavić, č.hsgd.
Gavrilo Vranešević.
Hugo Kulungjić.
Ivan Perković.
Stojan Jokić.
Stěpan Horžić.
Mihailo Kerstinić.
Ivan Rastovac.
Skender Gačeša.
Božo Opačić.
Ivan Vasiljević.
Josip Mihoćinović.
Stěpan Černko.

Bojni lěčnici.

Nad-lečnik i lěčnik živine.

Maksmiljan Jaranšek.

Nadlěčnik.

dr. Lovrenčić.

Lečnici.

Rošanc.
Rihardo Mayer.
Petar Meister.
Vatroslav Rath.
Petar Frankl.
Stěpan Dolešal.
Antun Kifer.
Jozip Zuber.
Mihailo Griener.
Ivan Jauda.
Dragutin Bek.

Digitized by Google

Vàrhovno vojničko zapovědničtvo za slavonsku i srěmsku.

(u Petrovaradinu.)

Vàrkovni c. k. vojnički zapovědnik.

Nj. světlost Henriko LIV. knez Reusski, sj. rr. c. k. vojnič. Marie Terezie, c. ruskog s. Ane sa krunom 1. vàrsti vitez; k. danskoz danebrogh-skog velekàrstnik; k. hanoveranskog Guelphinskog komander; k. bavarskog s. Huberta vitez; Nj. c. k. ap. Velič. pravi tajni savětnik, general-feldmaršal-lajtnant, ugarsk. konjaničkog puka br. 7. vlastnik, te varhovni po Slavonskoj i Srěmskoj vojnički zapovědnik.

VOJNIČKI ODSĚK.

G. Franjo Dorsner od Dornimthal-a, c. k. pod-pukovnik, sj. carsko ruskog reda s. Wladimira 4. vàrsti vitez, vàrhovnog zapovědnika pobočnik i izvěstitalj u vojničkih. — G. Ladislav Gombos Hatazajski, konjanički satnik 11. husarskog puka naměstni pobočnik.

POLITICKI ODSĚK.

G. Franjo Zahn, bojni tajnik, pisarne ravnitelj i u gradjanskih izvěstitelj. — *Perovodje.* Josip Konrad, i Gàrgur Beldi od Uzona, tùmačnik istočnih dopisah. — *Knjigovodje.* Ivan Sajatović, i Josip Treitler. — *Upisatelji.* Ivan Šturm, i Rudolfo Stanke. — *Pisari.* Leitnitzgruber Josip. Franjo Achter. Josip Mader. Franjo Lukač. Henriko Flügel. — *Pomočnici.* Toma Silavski. Bazil Popović. Alojzio Rogendorf i Josip Cifrek.—*Praktikant.* Julio Chalupka.

GOSPODARSTVENI ODSĚK.

G. Moric Stàhr, nad-pověrenik i izvěstitelj u gospodarstvenih.

G. Antun Saifert, naměstni izvěstitelja. Ivan Šuplikac Viteški.

Karlo Endsmann, Ivan Goldmayer, Josip Šafarik, } pomočnici.

Gjuro Pokorni, pověrenik u Osěku —Josip Heidl, pověrenik u Vinkovcu. — Franjo Raz, sl. v. zagr. ssp., pověrenik u Mitrovicu. — Karlo Lovak, pomočnik u Novoj-Gradiški. — Franjo Schöffer, pomočnik u Titelu.

ODSĚK ZA OBSKERBLJENJE

G. Ernesto pl. Colonius, nad-upravitelj, te izvěstitelj obskàrblenja, č. g. d. u Beču. — Franjo Langer, prigledajući upravitelj. — Josip Sender, pod-pomočnik pàrve vàrsti. — Franjo Voronski, pod-pomočnik druge vàrsti. — Franjo Kastner, pod-pomočnik druge vàrsti. — Antun Haupt, pod-pomočnik druge vàrsti.

Magazini za obskàrbljenje.

Glavni u Pètrovaradinu. Max. Zueh, pomočnik pàrve vàrsti, računovodja. — Kamilo pl. Mastiaux, pod-pomočnik pàrve vàrsti, pridružen. — *Područni u Futaku.* Gjuro Kaùtz; pod-pomočnik pàrve vàrsti računovodja. — *Glavni u Osèku.* Ivan Šmit, pomočnik pàrve vàrsti računovodja. Nikola Serenji, praktikant pridružen. — *Glavni u Brodu.* Ignatia Jaritz, pomočnik druge vàrsti, računovodja. — *Područni u Staroj-Gradiški.* Adolfo Grenso, pod-pomočnik pàrve vàrsti, računovodje. — *Glavni u Zemunu.* Dragutin Čeh, Šturmbach-ski, pomočnik druge vàrsti, računovodja.

SUDBENI ODSĚK.

Antun Bartasović, varhovni vojnički sudac, izvěstitelj. — Dominiko Wanick, okružni vojnički sudac. — Josip Wambacher, satnik sudac, pridružen.

Judicium delegatum militare.

Predsědnik. Varhovni vojnički zapovědnik, k. g.

Izvèstitelji. Antun Bartašović i Dominiko Waniek, k. g. — Danilo Gvoždanović, aktuar.

Bojna pèneznica.

G. Jos. pl. Rathgelb, pěnežnik.

— Antun Bock pl. od Grünwalda pod-pěnežnik; sl. v. abauj. ssp.

— Jakob Strella pisar.

— Antun Malin, « pridružen.

OKRUŽNI RAVNITELJ LĚČNIČTVA.

G. Josip Brentano, c. k. savětnik vlastnik velike zlate kolajne zaslugah, lěčničtva doctor i operater, upravljajući okružni lěčnik.

Posadna lèkarna u Petrovaradinu.

G. Ivan Kobai, starešina.

— Ivan Krainski, lèkarnik.

Poglavarstva c. k. krajišničkih gradovah.

U Petrinji.

Ljudevit Ratkaj od Salamonfe, konjanički satnik, gradjanski-ceonik. — Karlo Mayer, sindik pèrvi věčnik. — Ilia Drobnjak, věčnik izvěstitelj pol. — Mihailo Drinić, bilježnik izvěstitelj u gospodarstvenom. — Pavao Dizdar, i Gjuro Stojanović, začastni věčnici. — Tomislav Jokanec, pisar. — Mihajlo Francetić, redar. — Ljudevit Radecki, ranarnik.

U Belovaru.

Luka Habianec, četnik, gradjanski-ceonik. — Petar Matić, sl. um. i mudrolj doktor, sindik i věčnik, izvestitelj u sudbenih. — Josip Bedeković, bilježnik i izvěstitelj u gospodarstvenih. — Gjuro Janković, i Petar Bosović, věčnici. — Adam Balan, redar. —Pavao Čredar, i Eduardo Grimm, pisari. — Franjo Bart, ranarnik.

U Ivaniću.

Karlo Gerić, satnik i gradjanski-ceonik. — Gustav Beckh pl. od Vidmansteten-a, sindik izvěstitelj u sudbenih. — Marko Philipović, bilježnik i izvěstitelj u gospodarstvenih. — Stěpan Haramustek, i Matia Bartlić, věčnici. — Franjo Barth, ranarnik.

U Kostajnici.

Josip Natali, četnik i gradjanski-ceonik. — Franjo Schlott, sindik izvěstitelj u sudb. — Josip Paunović, bilježnik věčnik i izvěstitelj u gospodarstvenih. — Matia Čilić, Mihajlo Mutavdjić, Ivan Sarajlia i Matia Maseg, věčnici.

U Bagu.

Vàrhovni sudac. Mihajlo Kassumorić, pod-pukovnik 2. narodnoga puka, naměstni sudac. — Věčnici. Franjo Skraki, sindik pàrvi, Ivan Miho-

Digitized by Google

ković, fourir drugi. — Začastni prisědnici: Martin Dadić, Mihajlo Verban, Ivan Domines, Matia Medvidić, Antun Budak i Antun Domines. — Simon pl. Kuhačević, naměstni hilježnik ujedno i redar. — Nikola Smovier, zakleti praktikant. — Nad-lěčnik: Karlo Renner, ranarnik. — Dominika Katarinićeva primalja. — Morskeluke satnik: Mihailo Kassumović, koi gore. — Mathia Marković, začastni pečatnik. — Martin Dadić, 1.; Mihajlo Verban, 2. i Ivan Medvidić, 3. nadstojnik zdravja.

U Petrovaradinu.

Gradjanski čeonik: Ivan Avedig, c. k. satnik. — Sindici i věćnici, ujedno izvěštitelji u sudbenih: Ivan Veberšik i Josip Lunaček, — Perovodja i věćnik: Mojsia Popović izvěstitelj u gradjanskih i gospodarstvenih. — Dragutic Bauer, 1. věćnik i izvěstitalj u sudbenih. — Josip Pokorni, 2. věćnik, izvěstitelj u gospodarstvenih. — Pověrenik redarstva Ljudevit Spies. — Pisari: 1. Mihailo Kos, 2. Franjo Deiner. — Sebastian Furt, gospodarstveni upravitelj u Bukovici. — Pomoćnika redarstva i gospodarstva neima: dr. Ivan pl. Nemet, lěćnik občine. — Josip Cindrić, nad-učitelj. — Mih. Kosavac, Peter Kukuljan, i Josip Štraub, učitelji. — Toma Gerladinović, pomoćnik.

U Brodu.

Gradjanski čeonik: Josip Herman Vagner, c. k. satnik. — Sindik i věćnik: Svevlad Kancler, izvěstitelj u sudbenih. — Ivan Vilelmo Šik, bilježnik i věćnik, gradjanski i gospodarstveni izvěstitelj. — Mirko Juretić, c. k. isluž. satnik, věćnik, te član odbora za ondašnje němačke učione. — Pisari: Josip Herceg i Marko Dimčoglić. — Lěčnik: Bogomir Ant. Šulek, doktor lěčničtva i ranarstva, městar lěčenja očiuh i primaljstva očih." — Nadziratelj učionah: Ignatia Věkoslav Bèrlić, ujedno začastni gradjanski věćnik. — Nad-učitelj: Antun Mikojević, član odbora za městne němačke učione. — Andria Vinković. — Ivan Bičanić, pomoćnik.

U dolnjih Karlovcih.

Gradjanski čeonik: Josip Matić, konjanički satnik-sudac, te sl. v. srěmske ssp. — Pàrvi sindik i věćnik: Miroslav Engelhardt. — Naměstni sindik: Dragut. Švala, nad-poručik. — Drugi sindik i věćnik: Ivan Zehentner, izvěstitelj u sudb. bilježnik i věćnik: Maks. Bočkor, izvěstitelj u gradjanskih i gospodarst. — Věćnici: Ivan Joanović i Makso Šekulić, izsl. nad-poručik. — Pisari: Franjo Tupček i Petar Voinović. — Pověrenik redarstva: Konstantin Bělgradin, Basilia Petrović, pomoćnik. — Gradjanski Lěčnik: dr. Konstantin Peičić. — Ranarnik Petar Gelinek. — Nadziratelj učionah: Antun Běloglavac. — Nad-učitelj: Andria Kozjak. — Učitelj Mihailo Simonović. — Učitelji u narodnih učionih, Gligo Avakumović, Skender Ostoić i Dimitria Araničći.

U Zemunu.

Gradjanski čeonik: Vacslav Steiger, satnik. — Pàrvi sindik i věćnik: Franjo Koska. — Ivan Konrado Donat, vitez reda francuskih začastnih četah, satnik-sudac, izvěstitelj u sudbenih. — Bilježnik i věćnik Gjuro Ratković, izvěstitelj u gradjanskih i gospodarstvenih. — Věćnici: Ivan Levs i Marin Filipović. — Zemljišne knjige nadstojnik: Vasilia Janković. — Věćnik: Gjuro Rukavina iszl. poručik, pridružen. — Pisari: Mato Križanić i Ljudevit Hoton. — Pověrenik redarstva: Stěpan Diomeli; pomoćnik Šimo Živanović. — Lěčnik: dr. Antun Walkoni. — Ranarnik: Franjo Kury.

C. k. učione u karlovačkoj krajini.

Ravnitelj.

Franjo Jul. Fras, posědnje k. prusku zlatu kolajnu zuslugah za umětnosti i znanosti, č. više uč. i obć. korist. dd.

U Slunjskom vuku.

U Rakovcu glavna učionica. Městni ravnitelj: Mirko Antolić, c. k pàrvi nad-učitelj, uči. u 2. godišnjem tečaj 4. odsěk. — Josip Kniešek, učitelj risanja, predaje metematiku čistu i upotrěbljenu u obiuh tečajih. — Franjo Radočaj, drugi nad-učitelj, predaje 4. godisnjeg tečnja 4. odsěk. — Josip Paulić, nad-učitelj 3. odsěka. — Toma Paulić, učitelj 2. odsěka; Gjuro Paulić 1. pomoćnik; Josip Bošnjak 2.; Matia Barletić, prakt. Nikola Blažević u Kalju. — Nikola Smičiklas u Sošicah. — Ivan Jurković u Vojniću, Ivan Bućar, pomoćnik. — Mato Lovrić, u Slunju, Karlo Marković, pomoć. — Ivan Pinter. u Vukmaniću pomoć. neima. — Matia Perak, u S. Petru. Mih. Žagar, pomoć.

U Ogulinskom puku.

U Ogulinu glavna-i děvojačko učionica. Nad-učitelj: Stěpan Vuković. — Božo Božanić, uč. — Gjuro Božević, 1.; Toma Petrak, 2. pomoć. — Gjuro Matić, prak. — Pilipina Rišnerova, začastna učiteljica.

Gjuro Sertić u Plaškom; pom. neima. — Vit Zoričić, u Brinju, Stěpan Luketić, pom. — Stěpan Egić u Primislu. — Martin Pleza pom. — Ignatia Čavrak u Tonjnu. — Ivan Terdić pom. — Luka Ugarković u Jezerani, pom. neima. — Pavao Kovačević u Rakovici. Nik. Salopek, pom.

U Otočkom puku.

U Otočcu glavna-i děvojačka učionica. Nad-učitelj Josip Mladjenović. — Stanislav Milaković, učitelj. — Luka Orsanić, pom. — Matia Begović, prakt. — Alberta Petvajdičeva, učiteljica.

Stanislav Glumac, u Korenici. Marko Štimać, pom. — Ivan Jareb u Kosincu. Danilo Sporčić, pom. — Petar Fabian u Sincu, Nikola Jerbić, pom. — Miroslav Pobor u Berlogu. Mihajlo Žagrović, pom. — Josip Sutić, u Perušići. — Stěpan Kramarić, u S. Jurju. — Josip Magdić, u Klanjcu.

U Ličkom puku.

U Gospicu gl. i děv. uč. Nad-uč. Stanisl. Ratković. — Jos. Barili, uč. — Marko Levar, 1. Pavao Galac, 2. pom. — Blaž Bermbolić, prakt. — Kata Dubravčićeva, učiteljica.

Božo Čubelić u Gračcu, Ant. Bosić, pom. — Jos. Vuković u Udbinjni. Stěp. Ratković pom. — Pavao Ban, u Medaku, Isailo Vitas. pom. — Ivan Napialo u Lapcu, Petar Čubelić pom. — Toma Latković, kod S. Mihajla. — Antun Pešut pom. — Danilo Balen u Smiljanih. — Nikola Kovačević pom.

Digitized by Google

C. k. učione u banskoj i varaždinskoj krajini.

Ravnitelj: Ivan Šütz, stanuje u Petrinji.

Nad-učitelja u Bellovaru neima. — U Petrinji: Pilip Mikojević. — U Glini: Mihajlo Majanović. — U Bellovaru: učitelji glavnih učionah. Štěpan Vinković i Ivan Spudić. Gjuro Cuvaj. pom. — U Petrinji: Gjuro Matković i Josip Berlković; pom. neima. — U Kostanjici: Baltazar Herkov; Mato Černko, pom.

U križevačkom puku.

U tvárdjevi Ivaničkoj: Štěpan Poszci; Matia Škopec, pom. — U Križu: Petar Mlinarić. — U Čazmi: Martin Benkek; Franjo Šalamunić, pom. — U Samarici: Marko Rain; Karlo Pasnovia, pom. — U Tárnovitici: Stěp. Deselić; Franjo Šalamunec, pom. — U Vukovju: Ilia Drakulić; pom. neima. — U sv. Ivanu: Andria Vinković; Josip Predavec, pom. — U Ivaniću: (samostanu) Josip Britvec učitelj.

U Gjurgjevačkom puku.

U Topolovcu Štěpan Lauš. — U Peterancu: Marko Jesenko; Svetozar Šignar, pom. — U Gjurgjevcu: Ladislav Škrobot; Marko Směrček, pom. — U Virju: Mihajlo Kečkěs; Matia Baruškin, pom. — U Rači: Pavao Bengez. — U Grubišnompolju: Mart. Beloberg; Matia Gabaj, pom.

U párvom banskom puku.

U Glini: Petar Pondelek; Toma Milošić 1., Jakov Novaković, 2. pom. — U Topuskom: Adam Hudjin; Ivan Stajdohar. — U Malomgradcu: Simun Trešćec; Mihajlo Kerković, pom. — U Kraljevčanjih: Mojzes Merkšić; Stěpan Marković, pom. — U Gorih: Josip Klarić; Franjo Kučera, pom. — U Lasinji: Ilia Gregurić; Toma Markulin, pom. — U Verginmostu: Nikola Ožegović; Ilia Metikoš, pom.

U drugom banskom puku.

U Zrinju: Iv. Dembić; Jos. Kuzmac, pom. — U Dubici: Jos. Černković; Mih Horšić, pom. — U Jasenovcu Matia Petračić. — U Dvoru: Mirko Terluba; Jos. Kušan, pom. — U Sunji: Petar Luger; Andria Videković, pom. — U Mečenčanjih: Miroslav Paić. — U Krapju; Jos. Landl. — U Sisku: Ivan Muža.

Děvojačke učitěljice: U Belovaru: Ivana Knopfhardtova Antonia Genner-ova, pomoćnica. — U Petrinji: Skadoila Petračićeva; Antonia Gönner-ova, pom. — U Glini: Rosina Viktorova.

Kratice.

B.D.M., blažene device Marie.
č-hsgd., član hàrvatsko-slavonsko gospodarzkog družtva.
č. više uč, i obć. koristn. d.; član više učenih, i obće koristnih družtvah.
fvd-d., frauendorfsko vártlo-delskog družtva.
g.k., gárčko-katolički.
j.r., javno redni.
k.g., koi gori. — k.d. koi doli.
k. pred brojima u duhovnim odsěku znači katolikah.
kot. sud., kotarski sudac.
kontr., kontrolor.
kalv., kalvinah. — lut., luteranah.
nj.c. k. a. Vel., njih carsko kraljevsko apostolskog Veličanstva.
odm. skup. càrk. začes., odměne skupne càrkve začesanske.
preč., prečastni.
pl., plemeniti.
p., pravoslavni.
prim. tàrg., primorsko-tàrgovačkog.
pom., pomoćnik.
s. svet.
sl. slavne.
ss. svetih.
slob. slobodnoga.
ssp. sudbenoga stola prisědnik.
st. stolne.
slob. um. i mudrolj dr. slobodnih umstvah i mudroljubja doktor.
sj. r., sjajnog reda.
sj. rr., sjajnih redovah.
sol., solarnik.
r.k. rimsko-katolički.
trid. tridesetar.
ug., ugarske.
v. varmedje.
vv. varmedjah.
veleč., velečastni.
veleuč., veleučeni.
zgsd,č zagrebačko skladno glasnog družtva član.
z-ob-s-odv., zakleti obojega suda zač., začastni. odvětnik.
ž. židovah.

Pogreške tiskarske.

Str.	Rd.		
		U I. Dělu.	
63	2	sd.	čese — čete.
64	17	sg.	satatišnah — sastaništah.
65	2	sg.	veće — věće.
—	14	—	večnik — věćnik.
—	35	—	zavětnik — savětnik.
65	18	sd.	Vratoslav — Vatroslav.
69	10	sg.	prešcvski — prešovski.
72	13	sd.	Harmustek — Haramustek.
		U II. Dělu.	
37	23	sg.	1. stup. na kàrpat — nakàrpat.
40	7	—	« « nesmija — nasmija.
44	3	sd.	stano — staro.
45	4	sg.	sveliko — svekoliko.
55	6	sd.	na treba — ne treba.
78	9	—	zazstanemo — razstanemo.
89	5	sg.	nesprimaš — neprimaš.
92	3	—	zločesto — zločest
—	3	—	spravljana — spravljanje.
92	16	sg.	oplemenitenje — oplemenjenje.
108	20	—	potresavanju — pretresavanju.
II	24	sg.	ugnjao — ugrijao.
—	32	—	nuravnu — naravnu.
III	22	—	neumožava — neumnožava.
V	17	—	kàrvi otok — kàrvotok.
—	8	sd.	dobo — doba.
—	7	—	timu — time.
VI	7	sg.	otěcenih — otečenih.
VII	2	—	něka — neka.
—	—	—	věcer — večer.
—	16	—	slučajevih — slučajevih.
—	6	—	stekajuće — stićuće.
—	3	—	umira — umire.
—	2	—	živazah — živacah.
VIII	15	—	one — ako.
—	—	—	jer — ili.
—	24	—	izličnost — sličnost.
—	25	—	stěkajuće — stićuće.

☞ **Ima doduše više joste pogrěšakah (najviše ć město č, s město š ili naopako, c město ć), ali nam uza svu pomnju nebiaše moguće svim se falingam ukloniti. Jedini uzrok kao ovoj mahni tako i zakasnjenomu izdanju kolendara biaše taj, što neimadosmo nasih ljudih, imenito slagarah (Sitzer). — Zato pozivamo svu gospodu župnike i druge rodoljube, da nam pomognu nedostatak ovaj dokinuti, i da pošalju k izdatelju ovoga kolendara věšte děčake, znajuće pisat i čitat, on će se postarat, da se děčaci ovi temeljito izuće umětnost slagarsku i tiskarsku. Time će se i duhovnomu i materialnomu nedostatku po dobro doskočiti.**

Digitized by Google

Zašto se knjiga ova zove KOLENDAR?

Mnogim se to nije dopalo, što smo ovoj knjigi naděnuli ovakovo kod nas nepoznato ime. Jedni su se tomu smijali, misleći, da smo to iz neznanstva učinili; drugi su se opet sàrdili, mnijući, da nas je na to nezrèlo novotarenje i tašta pohlepa za neobičnim i izvanrednim navela. Prie svega trèba dakle da razlog damo, zašto smo knjigu našu kolendarom prozvali. Mi toga nismo učinili niti iz neznanstva, niti iz taštine (*Eitelkeit*), nego s toga, što smo želili, da knjiga, naměnjena našemu narodu i sastavljena u posve narodnom duhu, dobije i narodno ime. I budući da se ovakovo dèlo navadno zove latinski Calendarium, a němački *Kalender*: želili smo mu onakvo hàrvatsko ime naděnuti, koje se s ovimi rěčmi ponèšto sudara, da tako već naslov rekne, šta li knjiga ova u sebi uzdàrži. Sve smo mislili i na jedno smislili, te prozvali knjigu hàrvatskom rèčju kolendarom od korěna koleda ili kolenda. Sada dakle valja dokazati, da je ovo zbilja narodna besèda. — Scènimo, da ćemo o tome svakoga uvèriti, ako dokažemo, da rèč ovu ne samo Iliri nego i ostali Slavjani, ne samo u najnovie doba nego počemsi od starine sve do dana današnjega poznaju i upotrèbljavaju.

Naši pradědovi slavjanski, dok su jošte pogani bili, videći, da je sunce izvor svih stvorenjah, da bez njega nemogu ni živine ni trave obstajati: slavili su sunčane promène kao radosno pojavljenje, kao svetce (*Feiertage*). Imenito pako svetkovali su porod sunca 24. prosinca, uzkàrs sunca 24. ožujka i silu njegovu u vrěme kulminacie 24. lipnja, s kojimi svetci kasnie u kàrstjansko doba skopčani biše praznici: božić, uzkàrs i duhovo. Svetac (*Feiertag*) obavljen 24. prosinca, zvao se je koleda ili kolenda. Ovaj dan sunce počimlje opet rasti i tako se bi reć preporodjuje. Zato bi isti dan u veliku veselju proveden, i kao obćeniti praznik smatran. — Ljudi su se radovali, što će se sunce opet približavat i grijat ih, zato su plesali, pèvali i uzajamno si kojekakve poklone prikazivali. Nu kasnie su Slavjani zaboravili, da oni slave pomladjenje sunce, te su darovom najvećju važnost podèljivali. Tako je s vrěmenom posve izčeznulo pravo znamenovanje koledе i ona je postala svetak veselja, plesanja, čestitanja i darivanja. Kao takav poznaju ga sva slavjanska plemena. Imenito Rusi imali su u pogansko vrěme u gradu Kijevu kip boga zvanoga Koljada ili Kaleda, kojemu je bio posvetjen 24. prosinca. Kao što Karamzin piše, i dan danas jošte ruska děca svake godine koljaduju, to jest hodaju na badnjak pod prozore bogatiih stanovnikah i pěvaju pěsme, u kojih se rěč Koljada često ponavlja. A seljani kuvaju isti dan jestvinu zvanu kutiju (sastoji od šenice, maka i meda) i gataju u nju. Domaćin uzme naime punu žlicu od istoga jela, te ga baci na tavan od sobe i gata odatle, kakva će bit dojduća godina.

Digitized by Google

Da su koledu i drugi Slavjani u pogansko vrême poznavali, imenito polabski u današnjoj Němačkoj, vidi se odande, što je ondè pleme slavjansko prebivalo, zvano Koledici. Ime im izvodi Šafarik od boginje Kolede, kao što su se i Stadici i Stoderani prozvali od boga Stoda ili Stada. — Da su Bugari i drugi gàrčki slavjani Koledu takodjer slavili, vidi se iz pravilah duhovnoga sabora carigradskoga trullanskoga, gdè im se zabranjuje slavljenje Kolede i Rusalja *).

Kod Poljakah traje Koleda (kolenda) od Božića sve do svètla Marijina. Za ovo vrême zaredjuju mali djaci po selu od kuće do kuće (kano i kod nas) s jaslicami ili sa zvèzdom od papira (tri kralja), te pèvaju: „V žlobie (jaslih) leži, kto pobieži koledovać matemu u?“ i t. d. — Navadno je i sam župnik sa školnikom koledovao. Pred njimi su išli dèčaci, obučeni u rukete i zvoneći zvoncetom po ulici. Stupivši u sobu župnik dade kućanom razpelo poljubiti. Poslè kratkoga razgovora izpitivaše dècu, da li znadu katekizam, a primivši koledu, to jest dar (n. p. nèšto novacah, ili sira, voća, kokoš i t. d.), nastavio je koledovanje. Čim je stupio iz sobe, sve su dèvojke tàrčale k stolcu, na kojem je župnik sèdio; jer su vèrovale, da će se ona dèvojka lètos udati, koja pàrva stolac zasèdne. Gdègdè su vučju kožu slamom napunili, po selu nosili i koledu iskali. Tako se je obavljala koleda po selih; nu velikaši i bogatuši sjajnie su ju slavili. Oni su svoje kućane obilno počastili i zatim obdarili, i to ne možebit sa nèkoliko grošićah, već su im više krat pune kese, srebàrne čaše, konje dapače i sela poklanjali. Po poljskih selih Koleda se obično počimlje u oči sv. tri kralja t. j. na pravoslavni badnji dan. Radi toga prozvali su Poljaci ováj dan sčodrim večorom (darežljivom večerju), budući da su onda običavali roditelji dèci, a gospodar čeljadi koledu dèliti.

Isto tako dobro poznata je Koleda Čehom i Slovakom. I kod njih pèvaju u oči mladog lèta dèca pod prozori, te dobivaju malen dar. Na mlado lèto pako (kod Evangelikah; a kod Katolikah na dan sv. tri kralja) polazi župnik s organistom i pèvači sve svoje župljane. Pred vratima od sobe pèvaju koj vers od pèsme: „Rok (lèto) novy zase (opet) k nam prišel.“ Stupivši u sobu, čestituje župnik kućanom, porazgovara se s njimi i dobivši koledu (t. j. dar kakav) oprašta se s njimi. Na Moravi oblače se dèvojke u osobitu nèku odeću, te zarede po selu i pèvaju tako zvanu koledu, da dar dobiju.

I kod nas je Koleda ili Kolenda za čudo razprostranjena, nu više stvar, nego sama reč. Jungmann piše, da se kod Hàrvatah zove Koledo: 1) pèsma, što se pèva na mlada lèto; 2) antiphona, što se pèva na božić u stolnoj càrkvi Zagrabačkoj. Ja sam više Zagrebčanah pitao, da li je to istina. Svi su mi znali pèsmu pèvati, nu nijedan nije više znao, da se to zove koledo. Evo kako bi žalostno narodnost naša za koje vrême stajala, da se nismo već probudili. — Linde piše u svom poljskom rèčniku, da je koledo kod Hàrvatah dar, koj se na mlado lèto daje; a kod Bosnjakah zove se kalenda popèvka, koja se pèva pred Božić ali pred mlado lèto.

U Krainskoj se momčad skupljaju na božić te koleduju, to jest hode s muzikom po selu, pèvaju i plešu pred svakom kućom. Što onako novacah saberu, za to kupuju svèće za càrkvu. U primorju našem pèvaju takodjer mladi momci oko tri kralja i dobivaju darove, nu za sebe, i to oni zovu koledbu.

---

*) Rusalke bile su ono, što mi zovemo Vile. Slavjani prozvali su dan im posvetjeni Rusalje.

Digitized by Google

O Koledi u Sàrbii piše Vuk Stefanović ovako: Pripovijedaju, da su odprije išla momčad u oči Božića od kuće do kuće te igrala i pěvala někakve pěsme od k o l e d e t. j. gotovo uza svaku riječ govorili su: k o l e d o! Ja se malo opominjem iz takove jedne pěsme, kako pěvaju, da im krave budu mliječne, da namužu pun kabao mlijeka, da okupaju maloga Boga:

„Da okupam koledo!
Malog Boga, koledo!
I Božića, koledo!

O Koledi u Dubrovniku piše ovako gospodin A. Ročči (u Danici ilir. 1839 br. 42.: „Stara bi i pohvalna u Dubrovniku običaj do pet krati na godinu prije noć svetkovinah sv. Martina, s. Nikole, s. Poroda Spasitelja, Pàrvoga dana godišta i Vodokàrsta prijatelje s kolendom pohoditi. Svaka vàrsta od čeljadi toliko plemskoga koljena, koliko drobnoga puka tej bi zabilježene noći u veselju čekala i provodila, s česa skladnopěnje složilo bi se za priatelje, i pred njihovim dvorom pěsni zgodne od čestitanja, oli směšne i špotne popěvali pěsni, koje bjehu nazvane Kolende, to jes K o l e d e. Mnoga korist od takih običajih vadila se je; jer družtva od kolende medju mladostim navlastito uzdaržaše vez ljubavi i jedinstvo duha u dopuštenim i ugodnim zabavam, jer mladost natěcala se je kako bolje i pristojnije u svoj rodjeni jezik pěvati, jer na svàrhu sve město i svi gradjani inokupnu radost u tim zabavam veselim bi kušali, i pěvaoce s pohlepom slědili. Plemenitom i stariom čeljadi pěvaše se njihove hvale dobročinstva, prijateljma pako poznanim malahne njihove neizvàrsnosti i način za njih upravit napominjao se je, nu tako špotno i uredno, da se nije ni priatelj vrědjao, niti kolenda mogla se pěsnam pecavim prilikovati. Ovim pěsnim priličnih nit su Latinci nit su Taljanci, kako ja cěnim, pisali.

Ovi osobiti način od pěvanja u jezik domorodni i obćeni, što ja cěnim, nenahodi se nigdir razsut nego u Dubrovniku, s česa s mnogo radosti medju pukom spominju se i danas i pěvaju Kolende Mara Zlatarića, i Andrie Pauli, koj živěše prošastoga vèka.

Iz ovoga vidi se, da je rěč K o l e d a ili K o l e n d a duboko u narodu našem ukorènjena i posvuda razprostranjena, da je narod ne od danas ili od jučer, nego od najdavniih vrěmenah podobro poznaje; to jest, da je to prava narodna besěda. Nu vidim vec u duhu kako se gděkoji nadri-mudarci podsměhavaju i neznanstvom me bède. Jedan veli, da rěč ova dolazi od gàrčkoga τα καλανδικα, drugi je izvodi iz latinskoga c o l l e d o t. j. c o l l i g o (skupljam), tretji od c o l l e c t a t. j. milostinja; četvàrti od c o l l a u d e m u s; peti od c a l e n d æ, šesti od c o l e n d a (srědolat. rěč, znači dar). Da koleda nedolazi iz gàrčkoga, svědoči poslovica: Ad calendas græcas t. j. nikada, jer Gàrci nieu imali c a l e n d a e. Na pàrvi pogled čini se sasvim věrojatno, da je naša koleda, kolenda istovetna (*identisch*) s latinskimi c a l e n d æ ili c o l e n d a. Al na čem ti se ova věrojatnost osniva? Na tom, što ove rěči jednako glase; nu ako su dvě rěči istovetne, zato što jednako glase, onda bi bile rěči: ***Rad*** (kolo) = rad (rado); ili ***Staar*** = star; ***Jahr*** = jar i t. d.

Nu stavimo, da latinska rěč c a l e n d æ isto znači, što naša k o l e d a, ni odatle jošte neslědi, da smo ovu našu rěč od Latinah uzajmili. Jer u latinskom jeziku stoji ova rěč sama samcata, bez korěna, bez druga, bez srodnih rěčih: suprotivno kod nas Slavjanah razprostranjena je na daleko ne samo stvar, nego i rěč koleda. Tako n. p. u českom narěčju ima slědeće iz k o l e d e izvedene rěči: koledni, kolednik, kolednička, koledovati, kolednicky; u krajnskom podnarěčju: kolednik, kolednica, koledovati; u hàrvatskom: koledo, kolduš (prosjak), kolduštvo, koldujem, koledujem koleduvavec, koledva; a u književnom ilirskom jeziku: koledjani, kolenda, kolendanje, kolendar, kolendarština, kolendarštiti, kolendati, kolende. Nadalje ima u svih slavjanskih zemljah města od kolede prozvana. Već smo gore napomenuli pleme Koledicah; osim ovih bila je jošte nad Salom župa i selo Koleda; u Galicii ima selo Kolędziany a kod nas u Hàrvatskoj ima: Koledinec (bližu Kuzminca) i Koledovščina kod Zagreba. Kod Rusah je mužko ime: Koleda, Koledinskij. U někojih okolicah križevačke varmedje i dan danas božićni post zovu k o l e d s k i p o s t; a kod Sàrbaljah je poslovica: Č i t a v a k o l e d a to jest veliko množtvo ljudih. Da je koleda latinska rěč, kako je mo-

Digitized by Google

guće, da se u našem jeziku tako često upotrĕbljava, dočim u latinskom bez analogie, bez druga stoji? Kako je moguće, da se je mladica na tudjem dàrvetu bolje razgranila, nego na svojem stablu? — Nadalje ako je naša kolenda proizišla iz latinske u srĕdnjem vĕku (*Mittelalter*) upotrĕbljavane rĕči c o l e n d a: kako je moguće, da su Slavjani već prie srĕdnjega vĕka svetac K o l e d u obdàržavali? Ili kako je moguće, da su rĕč tu primili od Latinah Rusi, koji su od njih posve udaljeni? A kako može bit koleda = c a l e n d æ, ako ova zadnja rĕč nĕšto posve drugoga znači, naime pàrvi dan svakoga mèseca; a onakovu boginju ili svetac, kao što smo mi pod imenom Kolede štovali, nismo mogli od drugoga naroda pozajmiti, jer je nijedan nije imao. Nu mnogo ima rĕčih u slavjanskom imenito u ruskom jeziku sličnih latinskim, akoprem Rimljani nikada nisu do Rusah prodàrli; tako n. p. latinsko: s u m = jesam; d u o = dva; t r e s = tri; f e r o = berem; s e d e o = sĕdim: s t a r e = stajati i t. d.

Odkuda je to dakle, da se ove rĕči tako sudaraju? Slavjani kao i Latini. Gàrci i Nĕmci imaju skupa jednu prastaru majku, i tu trĕba u Asii imenito u Indii tražiti. To je naša kolĕvka, naš izvor. Iz indičkog jezika zvanoga sanskrit, možemo si mi malne da sve naše rĕči protumačiti i staru našu poganske vĕru razabrati. U Indii ima dakle i Koleda svoj izvor, i calendæ; jer prie nego što je bilo Rima, već su Indianci slovili svojom učenostju.

Ondĕ je bila štovana od najstarih vrĕmenah boginja Kalenda, supruga Višnu-Krišne i kći sunca; jer se je vĕrilo, da na 24. prosinca sunce staro umire, a kći mu se rodi. — Nije to jedina rĕč uzeta od Indah, većja strana naših rĕčih, običajah, dapače, kao što Dobrovsky tvàrdi, sav staroslavenski vĕrozakon proizlazi od Indah. Tako n. p. slĕdeća imena indičkih bogovah: Šiva, Trimurti, Villa, Pagoda, Parvati, Mara, Svabhu, Suaha i mnoga druga, slažu se posve sa slavjanskimi: Živa (boginja života), Triglav, Vila, Pogoda, Porevit, Mara, (kod nas Mora *der Alp*), Svoba (boginja slobode), Slava. Isto tako indičke rĕči: agni, oum, vrana, vratiti, vidhava, vodja, svak, prija, suš, sidhati, pasa i t. d., odgovaraju posve našemu: oganj, um, rana, vratjati, udova, vodja, svák (*Schwager*), prijo, sušiti, sĕditi, pás (pojas). — Nu tajiti se neda, da i drugi europejski narodi (n. p. Nĕmci, Latini, Gàrci), korĕne svojih rĕčih u sanskritskom (indičkom) jeziku nalaze. Zato se svi ovi narodi zovu indo-europejsko pleme i štogod se slavjanskoga s indičkim sudara, to mi svim pravom kao n a š k o smatrati možemo.

Gdĕkomu će se naš izvod rĕči koleda, kolenda, zato sumnjiv viděti, što mi rĕčih na e n d a neimamo. Rĕči k o l e n d a odgovara posve poljska k o l ę d a; u njoj je sakriven rhinesmus ę t. j. glas *e* kroz nos izustjen. Ima jošte nĕkoliko rĕčih, koje su stari Iliri izgovarali s rhinesmom; n. p. Centina, sada Cetinja, Zenta, sada Zeta, zvenčati = zvečati, žvenk = zvek. Što se dakle rĕč k o l e d a kod nas i k o l e n d a izgovara, to je baš dokaz, da je ovo naša starinska rĕč. „Kolenda" je starinska a „koleda" novia forma iste istovetne rĕči.

Sada prelazimo na glavno pitanje: zašto se knjiga ova zove kolendar?

Calendarium nije bio kod Rimljanah ono, što mi dan danas zovemo kalendar (Kalender), već se je onako zvala knjiga dugovah (*Schuldenbuch*), budući da su se onda dugovi i kamate pàrvi dan svakoga mèseca (c a l e n d æ) platjali. Knjigu, sadàržavajuću popis danah, zvězdoznanske i matematičke opazke od jedne godine, zvali su Rimljani F a s t i, u novie stopram vrème dobila je onakova knjiga ime c a l e n d a r i u m.

Koleda znači izvorno pomladjenje sunca t. j. početak godine. Na dan posvetjeni koledi gatali su naši predji, kakva će bit buduća godina. Danas pako znači rĕč ova dar k mladomu lĕtu. Kolendar (koledar, koledjan) zove se onaj, koj pĕva i čestituje na mlado lĕto. Budući da je i ova knjiga u nĕkom smislu onakovi kolendar, zato smo joj ime to naděnuli, tim više, jerbo se slaže s rĕčju kalendar. Svaki vidi, da bi mi jošte bolje postupali bili, da smo dĕlo ovo prozvali upravo k o l e d o m; al mi nismo hotĕli ujedanput tako duboko skočiti, već smo želili priobćiti prie razloge, žašto ime ovo promĕnismo. Iz ove male razprave može se svaki uvĕriti o znamenovanju i shodnosti rĕči koleda: zato, ako Bog da, do godine dobit će svaki naš čitatelj k o l e d u, već i z toga razloga, jer svaki čovĕk voli primiti nego dati, to jest voli k o l e d u nego k o l e d a r a.

—k

Digitized by Google

Čàrtice iz dogodovštine hàrvatske.

(*od Ferdinanda Žerjavića*).

I.

U najdavnia vrěmena dělišе Gàrci Europu na ovu i onu stranu Dunava. Pukom, koji s one strane Dunava stanovahu, naděše ime Hyperborejah, to jest Sěveranah. U kašnje opet doba bihu Hyperboreji na Celte i Skite, a ovi opet na Sarmate i prave Skite razděljeni.

Za vrěmena Pomponija Mele, Španjolca rodom, i rimskoga zemljopisca, koi je godišta Isukàrstova 43 živio, nalazimo, da se je Celtička zemlja na Hispaniu, Galliu i Germaniu razpala, a medju Germaniu i Skitiu Sarmacia uglavila.*) Zemlja ova Sarmacia, ležeći medju potocima Labom (Albis, Elbe) i Vislom (Vistula, Weichsel) pružaše se prema sěveru do baltičkoga móra, a prema jugu tja do Dunava (Danubius, Ister). —

U ovom širokom prostoru, u Sarmacii naime, podigoše se malo po malo dvě dàržave: Velika Sàrbia i velika Hàrvatska. Ova se je pružala od Dunava i medjašila je prema sěveru s Krakovom; a ona je sigala od tatranskih (karpatskih) gorah izmedju Labe i Visle do baltičkoga móra. O ovih velikih dàržavah spominju novii němački dogodopisci kao da su najednoč poput gljivah za jednu noć narasle, premda se s razlogom uzeti može, da je za utemeljenje i procvětanje tako velikih dviuh dàržavah najmanje jedno stolětje, da nereknem više, potrěbito bilo. **)

*) vidi Pomponii Melae: „de situ orbis" libro III. cap. 4.

**) Vidi Allg. Weltgesch. von Karl v. Rotteck, IV. Band § 28., gdě o Slavjanih u obšte i o Velikoj Hàrvatskoj i velikoj Sàrbii ovako govori: „Weder die Zahl solcher Stiftungen, noch ob sie durch Wenden, Slaven oder Anten geschehen, lässt sich überall mit Bestimmtheit angeben. Gross Chrobatien in Ost-Böhmen, Schlesien und Lodomerien, Gross-Serblien in Meissen, Westböhmen und Mähren sollen (!) am Ende des 5. Jahrhunderts von vermischten wendischen und slavischen Stämmen nach der Zertrümmerung dieser Reiche (durch die Awaren und Franken) abermals von Wenden und Slaven, Gross-Mähren und Böhmen; von Slaven allein oder vorzüglich die donauischen und illirischen Reiche und Fürstenthümer: Dalmatien, Croatien, Friaul, Kärnthen, Slavonien, Serbien und Bosnien; von den Anten aber (deren Name später unter der nachströmenden asiatischen Horden verschwand) die russischen Staaten von Kiev und Novgorod und das polnische Reich — insgesammt vor dem 7ten Jahrhundert — gestiftet worden sein. Unter den ins nordöstliche Teutschland eingewanderten (wann und woher?) Stämmen machten insbesondere die Pommern, die Uker und Lutizer, deren Name noch heute in ihren Wohnsitzen lebt, die Wilzen zwischen der niedern Oder und Elbe, die Sorben in Meissen und dem südlichen Brandenburg und die mächtigen Obotriten im Meklenburgischen ihren Namen berühmt."

Vrědno je, da se na ovom městu u kratkom spomene i ono, što jedan od najnoviih němačkih dogodoslovacah, Dr. Karl Wilhelm Böttiger govori: „Noch 1828 nahm Schaffarik (die Abkunft der Slaven) die Sarmaten als Stammväter an. Nach seinen neuern zu Theil mit Palacky übereinstimmenden Untersuchungen ist das Indo-Europäische Volk der Slaven oder Serben (von Srb Sprössling) das der Veneter des Tacitus und eben so autochtonisch als die Germanen, und Nachkommen der Scythen (vom slavischen Czud, Tschud). Zu ihnen werden auch die Alanen gerechnet. Wo sind nun aber die Sarmaten hingekommen, da doch grosse Völker nie so ganz spurlos verschwinden? Auch Lindner (Uiber die Scythen des Herodot, 1841) hält diese für die Väter der Slaven. Bei der sich jetzt so hebenden slavischen National-Literatur und Forschung wird es nicht wundern, dass man eine bessere und breitere Grundlage slavischer Existenz sucht, und dass auch manche Einseitigkeiten germanischer Schriftsteller allmählig weichen müssen. Nur ist's mit Hypothesen nicht abgethan, und Lokalforschungen besonders auf dem Sprach— und politischen Gränzboden beider Völker müssen vorarbeiten." Vidi Geschichte des deutschen Volkes und des deutschen Landes von Dr. Carl Wilh. Böttiger. I. Theil S. 98. Stuttgart, 1845.

Digitized by Google

Stari dogodo- i zemljopisci zvali su u obštem ovaj prostor zemlje (Sarmaciu) Vindskim ili Vendskim krajem (Venedae, Vinidarum natio populosa — das Winden- oder Wendenland) do dobe Jornanda i Prokopa (552 god. poslè Isukàrsta). — Pav. Jos. Šafarik, otac slavjanskoga dogodoslovja veli u svojem najnoviem dèlu Starožitnosti slovanské: vidi okr. I. član I. §. 7. br. 12 str. 72-73. „Imena Vindah ili Vendah znamenuju kod Nèmacah Slavjane od najstariih vrèmenah do dana današnjega.“

Ubavèstivši se dakle o starom položaju „Hàrvatske velike“ i o naimenovanju Slavjanah kod inostranih dogodopisacah prelazimo k dobi selenja Hàrvatah iz Hàrvatske — Velike (iz Hàrvatske bèle Velike) u Iliriu.

Okolo 634 godišta (po Isuk.), tako nam javlja bizantinska dogodovština, odpusti car Heraklie, — koi za izgubitkom Dalmacie gorko bolovaše; jer su mu ju Obri (Avari) već okó 630, jačji na oružju, oteli — pošto bi se bio pogodio s poglavicami hàrvatskimi, koji za onda s one strane Karpatah, u današnjoj iztočnoj Galicii stanovahu i iz nepoznatih uzrokah nova selišta iskahu, odpusti im, rekoh, car Heraklie Dalmaciu s ugovorom, da oni iztèravši Obre i naselivši one pokrajine njegovomu gospodstvu podložni budu.

Hàrvati pojdoše odmah pod čelovodstvom petere kneževske bratje: Kluke, Lobela, Kosenca, Muhla, i Hrovata i u družtvu dviuh svojih sestarah: Tuge i Buge u velikom broju put Dalmacie i današnje Hàrvatske zemlje, gdè su poslè mnogolètnog boja okó 634 — 638 s pomoćju Sàrbaljah, koji su u putovanju prama jugu za njima išli, Obre podpunoma nadvladali i iz Dalmacie i jednoga kraja Pannonie stranom izbacili, stranom pako u robstvo odveli. Ostanci od Obarah nalažahu se jošter u vrème cara Konstantina (949) u Dalmacii; ali im običaji i jezik od hàrvatskoga jezika posve različni biahu.

Ovi Hàrvati bili su u dvè dàržave razdèljeni: naime u dalmatinsko - liburninsku i panonsku Hàrvatsku. Stolni grad od pàrve biaše Biograd (Bèlgrad, alba maritima, Zara vecchia) u primorju jadranskom; — od poslèdnje pako Sisak, gdè se Kupa u Savu sliva. — Ove dvè dàržave pazile su se uvèk ponajbolje; one nisu nigda medju sobom rata imale; nego su se uzaimno po poslaničtvih i glasonošah neprestano prijateljskim savezom proti neprijateljem čuvale i branile.

Od ovoga vrèmena počemši do god. 740 razširiše se Hàrvati prama iztoku do Vàrbasa, zatim do Bosne i Drine potoka; — prama sèveru do Drave i od njezina iliva do Maribora (Marburga), a od ovuda poleg Gonovicah preko dolnje Krajnske i Istrie do grada Albone i potoka Arse; najposlè duž primorja jadranskoga i time duž Rèke (Fiume) Bakra (Buccari), Kraljevice (Porto ré), Senja, Fianone, Lovrana, do naušta Cetine potoka, koi se tada Tilurus zvaše.

Po nadvladanju Obarah i podignutju svoje dàržave primiše dalmatinski Hàrvati sveto karštenje pod svojim Knezom Porgom, sinom Porinovim. Cèli narod je tom prigodom po papi Ivanu IV. pod zakletvom obvezao se, da neće nikada susèdnih dàržavah i narodah orużjem napastovati; naproti bi mu obećano, ako bi igda koi narod na njihovu zemlju nepriateljskim načinom udario, da će tada u sv. Petru imati svoga čuvara i branitelja. Papa se je uzbojao, da nebi Hàrvati na Italiu udarili, što bi oni možebit bili i učinili, da su kašnje sveto kàrštenje primili. Tom zakletvom, kao vèrozakonskom dužnostju, bihu prečeni svoju dàržavu obladanjem susèdnih dàržavah razprostirati; ali svim tim budu prisiljeni, da svoj život obradjivanjem polja i brodenjem po moru uzdàrže. Tim načinom se oni do skora obogatiše okrèpiše.

Digitized by Google

Nu premda se uvedenjem hierarkie i naučanjem puka kàrstjanstvo sa podložničtvom proti Carigradu (Bizancu) sasvime osigurano činjaše; svim tim iznevèriše se Hàrvati i Sàrblji obojim, vèri barem na pole. Ali opet malo po malo, osobito pod gospodstvom mlèdih i slabih bizantinskih carevah Konstanta II. do Mihaila II. izmakoše im se izpod gospodstva Hàrvati i po njihovu primèru malo po malo i drugi dalmatinski gradovi te tako stekoše podpunu slobodu. —

Odmah po primljenju kàrštjanske vère bi mladjana hàrvatska dàržava na **11** Županijah, koje se istom god. **1259** na Komitate prekàrstiše, razdèljena:

1.) Hlěvno, sada Livno u Hercegovini; **2.)** Cetina; **3.** Imotski ili Emota u turskoj Hàrvatskoj i pograničnoj Bosni; **4)** Pliva. Sve četiri medju potoci: Neretvom (Narenta), Cetinom i Vàrbasom ležeće; **5)** Peseno ili Pisino u Istrii; **6)** Parathalasia, današnje Primorje, **7)** Pribir kod Senja; **8)** Nin (Nona) sa gradovi: Belgrad, Nin, Belićin ili Belina u Bukovici: 9) Tnin t. j. Knin; 10) Sidraga kod Skradina (Scardona); **11)** Nina, Karin i Klapac na izvoru Une potoka; — zatim tri banovine: Lika, Kàrbava (Corbavia ili Kribavia) i Gacko (Gutcika).

Iz ovoga je vidno, da se granica dalmatinske Hàrvatske prama sèveru nije preko Senja i Otočca protezala; po svoj prilici je vaskoliki sèverni kraj od Arse i Albunonskoga brèga (Javornika?) pa sve do Kupe na savskoga vladara spadala. Njegova se je oblast u nèka vrèmena tja do Dunava i po cèlom Srèmu protezala. —

Nèkoji primorski gradovi i otoci platjahu Hàrvatom harač kanoti gradovi: Dubrovnik (Ragusa, Rausia); Trogir (Tragurium); Zadar (Jadera, Diadora) i otoci: Rab (Arbe); Kàrk (Veglia); Ozero (Absorus, Opsara). —

U svakoj župi biaše po jedan Župan (comes) kao sudac i više satnikah (stotnikah, centuriones) kao pobirateljah poreza. Župani su u višji red dàržavnih stališah spadali; oni su dàržani bili u sva važnia dèlovanja svojih vladarah iliti kraljah privoljivati, što obično na saborih u poljanah i pod vedrim nebom bivaše. Duhovnici su bili pod oblastju biskupa ninskoga i sa ovim pod arcibiskupom splitskim (Spalatro, nègda Salona).

Ove obedvè dàržave dodjoše do skora (god. **788**) pod oblast Karola velikoga i prestupiše od iztočnih carah k zapadnim. Tomu je najviše povoda dalo baš onda pojavljujuće se razkolničtvo (schisma) medju Carigradom i Rimom; zatim izmedju gàrčkih carah i carigradskih velikašah uzbudjeno takmenje i inat; i najposlè poraz Carigradjanah u Italii god. **788**. Poslè ovoga poraza odstupi car Nikefor caru Karolu svoje namišljeno gospodstvo nad Liburniom, Dalmaciom, Istriom i Panoniom; a za sebe zadàrži gradove: Justinopolje, Zadar, Trogir, Splèt i Dubrovnik zajedno sa liburnczkimi otoci: Ozerom, Rabom i Kàrkom.

Poslè Karolove smàrti počeše oholi Franci okrutno baratati sa Hàrvati. — Franačka poglavica Kadolach, dužda od Friula, tlačio je i progonio Hàrvate nečuvenim i najokrutniim načinom. Tako je bila velika okrutnost franačka, kako Konstanstin Porfirogenita veli, da su nejaku dètcu hàrvatsku od materinskih pàrsiuh otimali, ubijali i psom za hranu bacali.

Ljudevit, vojvoda ili knez hàrvatski na Savi (u Sisku) nemogavši više ovih okrutnostih podnašati pomisli na spasenje svojega puka iz ovoga najpogàrdniega sužanjstva. On se potuži na saboru dàržavnom god. **818**; ali bez svakoga uspèha: zato učini savez sa susèdnimi Slovenci i odrekne Frankom god. **819**. svu pokornost. Car Ludovik pošalje na njega tri vojske; ali ih Ljudevit sasvime porazi i tek onda klonù, kad

četvàrta franačka vojska na njega dojdè K ovoj se pridruži Borna, sàrbski Knez, koi se je jošte god. 817 sa tri na Timoku i Dunavu u Bugarskoj leżeća puka sjedinio i k caru Ludoviku pristupio. Za uzdarje bude od Ludovika vòjvodom od Dalmacie i Liburnie naimenovan. Ljudevit, videći se god. 821 i od Slovenacah, svojih susèdnih saveznikah, ostavljena, uteče god. 822 iz Siska u Sàrbiu, a odovuda opet pobègne u Dalmaciu, gdè ga je Ljutomisl, stric velikoga kneza Borne, koi je takodjer i Dragimira tasta Ljudevitova od ovoga odvratio, godišta 823 ubio.

Ali nije dugo potrajalo vrème, kad Hàrvati stadoše žaliti i tužiti na nèslogu, koja se je medju njih u Dalmacii i u Posavini uvukla i po kojoj se je Ljudevit stàrmoglavio. Jer sada počeše Franci Hàrvate još većma progoniti, što je njih uprav na bunu dražilo. I u istinu nesamo da su se nanovo pobunili, nego su jošte ubili i kneza Ljutomisla, koga su im bili Franci na mèsto Ljudevita postavili. Na osvetu ovoga čina dojde na njih velika franačka vojska. I poslè kako su Hàrvati pod svojim Knezom Porinom 7 godinah t. j. od 823 — 830 proti franačkoj sili vojevali i njihovog vodju Kozilina ubili, učiniše se opet slobodnimi. Porin je zatim nad sjedinjenimi Hàrvati od jadranskoga mora do Save i Drave mirno vladao.

Po smàrti Porinovoj primio je vladu Mojslav (Mislav); ali na vàrlo kratko vrème. On se je time slavan učinio, što je novu càrkvu u Patalju ili u gradu Sušàrcu sagradio i davanje desetine uveo, koju je arcibiskupu splètskomu poklonio.

Mojslavov naslèdnik biaše knez Tàrpimir g. 837. — Za njegova vladanja dodje nèki Martin iz Koruške, koga za čudotvorca dàržahu. Po nagovaranju ovoga čovèka, kojega je po svoj prilici papina stolica amo poslala, obveže ban sebe i svoj narod, da će obećanje ono sveto dàržati, koje su Hàrvati prigodom primljenja svetoga kàrštenja s papom ugovorili. Ali velikaši hàrvatski nemariše mnogo za te ugovore; jer harvatski knez Domagoj, stolovavši u hàrvatskom kotaru blizu Nina tako je jako uznemirivao mlètačke brodare 864 — 876, da ga je mlètački dužda Urso Patriciano s jednim ratnim brodom morao upokorivati.

Za ovim je slèdio Sebeslav (Sdeslav, Sedeslav, Sedislav), koi se god. 868 — 878 na knežstvo uzdignù, uhvativši prie sinove Domagojeve i odpravivsi ih izvan zemlje. Pod ovim knezom podvàrgoše se Hàrvati na novo carigradskoj obrambi i time se od rimskoga pape obratiše na carigradskoga patriarhu. Tomu je povod dalo uvedenje slavjanske liturgie u Bugarskoj i Moravskoj, koja tako jako omili Hàrvatom i Sàrbljem, da su istoga cara Vasiliu umolili, neka bi im učiteljah poslao. Istinabog, da je papa sve moguće načine upotrèbljavao i svakolika obećavao knezu, da ga na svoju ruku pridobie; ali zaludu biahu svi njegovi trudi; jer za života kneževa nemogaše ništa opraviti.

Ovoga Sebeslava ubì Branimir god. 879, po svoj prilici jedan od protèranih sinovah Domagojevih i nadvàrgnù se na stolicu kneževsku. I budući se uzbojao osvete od carigradskog cara poradi ubijena Sebeslava: zato pridè opet sa svojim narodom k zapadnoj càrkvi bez da je time gàrčki vèrozakon u Hàrvatskoj sasvime prestao, i bez da se je slavjanska liturgia ukinula, koja se ponèšto i dan današnji jošte dàrži.

Po smàrti Branimirovoj uzidjè na prestolje Mutimir (Mautimir ili Muntimir), najmladji sin Tàrpimirov okò god. 882, koi je svoga stariega brata Krešimira silom oružja nadjačao. Ovaj se odtàrgne od istočnog i zapadnog cara i učini se sasvime nezavisnim. Ova nezavisnost prostre mu put k tako velikomu bogatstvu, da je on sjajan i u istinu kraljevski dvor otvorio. On je imao posteljnika (cubicularius); — šćitonošu (scutobajulus); ubrusara (mensae vel dapiferorum praefectus).

Digitized by Google

Pod ovim vladarom dojdoše sàrbski knezovi Petar Gojniković i Pribislav, Bran i Stěpan, sinovi Mutimirovi, — koji s početka proti bugarskomu vladaocu Mihailu Borisu sjedinjenimi silami i srětno vojevaše; a malo zatim opet boriše se medju se radi gospodstva, — dojdoše, rekoh, jedan za drugim u Hàrvatsku, da ovde osnovu izrade, kako bi mogli sàrbsko prestolje obladati.

Za Mutimirom uzpě se na prestolje Krešimir god. 900. Pod ovim je hàrvatska moć još više narasla. On je imao 9 u cvětu stojećih tàrgovačkih gradovah, 80 sagenah ili velikih, i 100 Kondulah ili malih ladjah; istim načinom vojsku od 60,000 konjanikah; 100,000 pěšakah i 5000 pomorskih četah. — Za ovoga slavnoga vladara potucali su se Magjari preko Vlaške i Sàrbie do Splěta, zatim Gvozdanskoga (Petrove Gore) Kupe, Zagreba, Požege, Valpova, pa zatim natrag u Ugarsku preko Dunava. Poslě toga nisu više dolazili u Hàrvatsku; jer počem su ih Hàrvati několiko putah porazili, prodjě im sva volja po drugi put u Hàrvatsku udarati.

Za Krešimirom stupio je na prestolje sin mu Miroslav. Za njegova vladanja pobunio se je ban Pribina god. 917, koi je velikoga kneza, poslě kako bi bio četiri godine vladao, nemilostivo ubio. Po tom činu porodi se dugotrajući domaći rat, u kom hàrvatska pomorska sila na 30 sagenah spadě.

Naslědnik Miroslavov biaše Tomislav god. 920. Pod ovim vladarom prisiliše Hàrvati duhovničtvo, te je moralo primiti slavjansku liturgiu, koju jošte sv. Ciril i Metodie g. 863 izradiše i pismeni gàrčko-slavjanskimi popisaše; jer u jezik latinski nehtědoše se Hàrvati i Sàrblji podnipošto uputiti.

Tim su latinski duhovnici u najveću nepriliku došli; jer mnogi od njih nepoznavahu niti ilirskih pismenah, a još manje jezika; a oni, koji jeziku ilirskomu vèšti biahu, neznadoše štiti; i budući da su Hàrvati ponajviše takove duhovnike za župnike postavili, koji rimski neznadoše, i time zapovědi i naredbe, koje im od pape i biskupah dolažahu, razumiti nemogoše. Tim načinom je opravljanje i nadziranje biskupah nad nižjim duhovničtvom veoma otegotilo se. Ova razpra trajaše više godinah; kad al najednoč biskupi i dva papina poslanika izjasne velmožam hàrvatskim, dalmatinskim i zahumskim, da su Ćirilo i Metodie arianska krivověrstva u svoju liturgiu umetnuli. Velmože uplašeni nad krivim naukom odustaše od svoje naměre samo pod tim ugovorom, da se u buduće Hàrvatom ne tudjinski nego narodni biskupi davaju.

Malo poslě te razpre udare Bugari na Hàrvate; jerbo se je ratoborni za gospodstvom hlepteći Šimun, vladar bugarski, time uvrědjena našao, što je Tomislav sa sàrbskim knezom Zakariem u priateljski savez stupio, proti komu je Šimun sàrbskoga kneza Česlava, Klonimirova sina, s velikom vojskom poslao, a ovaj pobědjen kod Hàrvatah utočište tražio. I budući je kašnje Šimun istoga Česlava i mnoge Sàrblje u verige metnuti i u Bugarsku odpratiti zapovědio, tako se je dogodilo, da su někoje sàrbske obitelji, koje tomu hvatanju srětno utekoše, u Hàrvatsku poběgle. I to je Šimuna ganulo, te je ono nesrětno nasàrnutje u Hàrvatsku god. 927 učinio, u kojem je njegova vojska pod Alagoboturom, njegovim vojvodom, do noguh posěčena ostala. To je Hàrvate u očiuh Bugarah tako u cěni podignulo, da su oni njihovo prijateljstvo mnogimi darovi zadobiti nastojali.

Poslě Tomislava vladao je Krešimir veći god. 958, koi je dàržavu opet na onu čast, cěnu, važnost i slavu podignuo, koja joj po unutarnjih nemirih, potaknutih po banu Pribini, izginula biaše.

Krešimirov naslědnik biaše sin mu Dàržislav g. 990. Ovaj se je vàrgó pod obrambu bizantinskih carah, Vasilie i Konstantina, i dobi od njih god. 1000 znamenja

Digitized by Google

kraljevske časti, primi naslov kralja, i predá ga svim svojim naslědnikom. Dàržislav dakle biaše pàrvi kralj hàrvatski i od njega se uzdarža slava i kraljestvo hàrvatsko tja do dana današnjega. Nedao Bog, da se po neslogi hàrvatskoj i ostanci ovoga kraljestva upropaste! — —

Za vladanja Dàržislavova pritegne dužda mlětački, Petar Urseolo II., primorje dalmatinsko t. j. gradove: Zadar, Trogir, Splět, i otoke: Kàrk, Rab i Korčulu, koji do 120 godinah Hàrvatom danak platjahu — pod gospodstvo mlětačko. K tomu je povod dalo protegnutje prava, dizati branjevinu (*Schutzgeld*) od gradovah hàrvatsko-dalmatinskih, koju su častnici hàrvatski od gradovah i pomoracah, polazivših ove gradove, potrěbovali. Iz toga se je porodio rat medju skupnovladarstvom mlětačkim i Hàrvatskom, u kojem su Mlětci nadvladali; jerbo Dàržislavu nebiaše moguće sa svom svojom silom na Mlětčiće udariti, budući se je sa bratom svojim Svetoslavom (možebit Krešimirom?) za vàrhovno gospodstvo borio i njega takodjer poslě mnogih pobojah srětno pobědio.

Za Dàržislavom stupio je na kraljevsko prestolje brat mu starii Krešimir III. god. 1000. Taki u počctku svoga vladanja pokusio je otete po Mlětčićih gradove i otoke, kako gori rekosmo, natrag predobiti: ali mu zlo podje za rukom; jer bi pobit kod Zadra god. 1018. —

Razpre ove medju Hàrvati i Mlětčići trajahu duže vrěmena i prestaše tekar po smàrti Krešimira III., kad sin njegov Stěpan I. god. 1035 na prestolje uzidě. Stěpan je bio u Mlětcih odgojen i sa jednom sestrom dužda Otta Urseola oženjen, počem je nesamo s mogućimi mlětačkimi obitelji u savez stupio, nego se je takodjer po drugoj ženitbi sa Vernegom, udovicom Docina patricia zadarskoga, sa najugledniimi kućami zadarskimi oprijateljio. Po tih priateljskih savezih bi još većma ganút, da se okani od iztraživanjah obladanih dàržavah, dočim je i s ovom drugom ženom sina Petra Krešimira zadobio.

Poslě smàrti otca svoga Stěpana I. primi u ruke kormilo vladanja Petar Krešimir IV. On je bio jedan od najvećih kraljah hàrvatskih i poradi toga s priděvkom Veliki naimenovan. On je razširio kraljevinu svoju po kopnu i po móru svojim slavodobitnim oružjem; on je g. 1050 natrag zadobio staru obrambu nad svimi gàrčkimi gradovi, što su se dosada Mlětčanom pokorili; njegova je bila slovenska zemlja (Slavonia) tja do Drave, on je Zahumčane (Zachulmia, Kulmia), današnju Hercegovinu, pod svoju oblast metnuo; on se je prozvao kraljem hàrvatskim i dalmatinskim jošte prie god. 1052. Zadar je priznao njegovo gospodstvo; on je nazvao móre kod Rabà i Paga svojim dalmatinskim mórem; arcibiskup i grad Splět i biskup rabski nazivahu ga svojim gospodarom; pod njim stajaše kraljevina u podpunom cvětu, ona biaše u istinu jaka i mogućna. —

Za njegova vladanja dàržao se je u Splětu (Spalatro) onaj glasoviti càrkveni sabor g. 1058 i 1059, gdě su slavjansku liturgiu opet zabranili, Metoda krivověrcem proglasili, a ćirilicu kao iznašastje arianskih Gotah osudili. Ali da svojim odlukam valjanost pribave, bi svim duhovnikom, koji samo ilirskim jezikom misu štiti znadoše, posvetjenje zabranjeno, i sve càrkve, gdě takovi svetjenici služahu, biše pozatvorane.

Hàrvati tim nepravednim, da nereknem bezbožnim činom uvrědjeni i razjareni, videći gdě im se očevidno služba božja i njihov narodni jezik tlači, gazi i otima, nemogoše na ino, već se uzbuniše. Ovu strašnu sàrdjbu i smàrknjenost, iz koje grozovita bura prětiaše, videći s velikom tugom něki Němac *Wolfgang* imenom, koi osobitim načinom ilirsku liturgiu ljubljaše, te on ode u Rim k otcu papi Aleksandru II. i

Digitized by Google

predstavi mu pogibelj, koja se katoličanskoj věri približuje, ako i na dalje pri tom ostane, da se ilirska liturgia ukine. Ali ga papa nehti poslušati, veće zapovědi, neka Hàrvati prošnju svoju po dvojici biskupah predložiti učine.

Ovo papino očitovanje uvrědi gorko Wolfganga i on sve misli na jednu smisli te javi Hàrvatom; da je otac papa ilirski jezik u službah božjih dopustio; nu zato da čeka samo na jednoga biskupa, koga oni imadu izabrati, pa da će po njegovu posvetjenju novu càrkvu ilirsku utemeljiti.

Dobivši Hàrvati ovaj poziv izaberu si jednoga fratra, imenom Cededu, za biskupa, i učine ga po prierečenom Wolfgangu prestaviti otcu papi. Čim Cededa pred papu stupi, začudi se ovaj nad dugačkom bradom onoga, koja u ono vrěme znamenje starověrskih sveštenikah biaše, i planù kao ljuta, vatra nad njime te mu sám svojom rukom nèkoliko vlasih iz brade izčupa i zapovědi, da se brada podbrijati imade tom primètbom, da on ilirske liturgie nipošto podnesti nemože; jerbo je, veli, krivověrskim pismom izpisana. Cededa se nemogaše dosta načuditi nad takovim baratanjem papinim; ali ga Wolfgang utěši i umiri time, da veli u podbrivanju brade stoji rimska svetčanost biskupskog posvetjenja i nagovori ga, da se nesamo učini za posvetjena biskupa, nego da i stolicu biskupsku u Kàrku (Vegli) i imanja zauzme. Saznavši papin dvor za tu lukavštinu i prevaru, učini Wolfganga u gvoždje metnuti i u tamnicu ga baciti; a Cededu po drugiput osuditi i prokleti i zajedno ilirsku liturgiu zabraniti. Ali budući da najmoćnii Hàrvati na izprazna prokletstva papinskoga dvora ništa nedàržahu, nemarahu i nehajahu, uzdàrži se Cededa pod obrambom Hàrvatah u svojoj časti do smàrti; dà i ista liturgia nemogaše se u Hàrvatskoj ukinuti; jer se je ona i nadalje takodjer nesamo kod starověracah, nego i kod rimskih katolikah, najpače u modruško - senjskoj biskupii do dana današnjega u službi božjoj uzdàržala i sačuvala.

Kralj Krešimir nije se ni u najmanjem měšao u te càrkvene poslove; on je samo jednoč imao krčevo u Koruškoj g. **1069**, ali mu nebiaše od nikakve koristi.

Želeći da svakolika imanja i posědovanja ostanu na njegovu plemenu, naimenuje svoga sinovca Stěpana naslědnikom prestolja; ali odmah po smàrti Krešimirovoj preotme mu prestolje nèki Slaviša god. **1074**. Nu ni ovomu nebiaše bolje. Kako došlo tako i prošlo! — Dojduće godine **1075** udari na njega Normanski vojvoda Anicius (Amicus?), gdě ga jedan župan uhvati, prestolje mu otme, a njega u Apuliu protěraju.

Poslě Slaviše uzdigne se na prestolje Dimitar Zvonimir, nègda pod Krešimirom ban hàrvatski. Za njega je radila žena mu, imenom Lěpa, kći kralja ungarskoga Bele i sestra vojvode Geize (možebit Gojše?). K tomu je pripomogó i Lovrěnac, arcibiskup splětski, komu je poslě imanja i mnoga preimućstva podělio. I tako bi Zvonimir god. **1076** u starom Solinu okrunjen. Istina, da se je na to nègdašnji naslědnik Stěpan II. potužio i ostavljeno mu po stricu Krešimiru prestolje tražio; ali badava, on se morade svega odreći i pojdè po savětu biskupah u benediktinski namastir u Splèt; ali nije se zato pokaludjerio.

Za gospodstva Zvonimirova počè već kraljevina, koja je polag Tome Arcidjakona sve otoke od nauštja Neretve do Arse potoka, zatim jodan dio Istrie i cělo zemljište do granice koruške, potom odovuda pa do Stridove na Muri i dalje duž Mure, Drave, Dunava, cělu današnju Slavoniu s Bosnom i Zahumskom zemljom iliti gornjom Hercegovinom sadàržavala, ova rekoh kraljevina poče već padati. Normani bo su čestje polazili Primorje, a Mlětčani nastojahu, kako bi izgubljeno mogli opet natrag dobiti, bez da je to ganulo Zvonimira, da krěpke naredbe učini, počem bi bio mo

Digitized by Google

gao sa svojom silom neprijateljskim navalam odoliti. Zvonimir biaše veoma tvàrdokoran, mlĕde i lĕne naravi, njega nemogaše ništa smesti u svojoj prijaznoj ugodnosti i miru, on je od uvĕke bogoljuban i pobožan čovĕk bio i mnoge càrkve sagradio; umri godišta **1087.**

Po smàrti Zvonimirovoj stupi na prestolje Stĕpan II. prognani sinovac Krešimira IV., što je u benediktinskom namastiru svojeg dostojanstva odreći se morao god. **1078.** Iz nĕkoliko písamah, što od njega imade, morao bi čovĕk zaključiti, da je on star, na tĕlu i duši slabačak čovĕk bio; jer uvĕk govori u svojih pismih o nestalnosti svoje kraljevske moći. I u istinu umri u kratko zatim god. **1090,** i š njime obamre mužko pleme Dàržislavovačah, što će reći narodnih kraljevah.

Sa smàrtju Zvonimirovom zavlada i podpuni nered ili kako vele anarhia t. j. nevlada. Jerbo razpra i borba medju velikaši za gospodstvom moradè i najjačoj i u najlĕpšem cvĕtu stojećoj kraljevini propast donĕti; zavlada domaći rat, i kàrv tečaše na potoke. — U ovoj obćenitoj zabuni pozove nĕkoliko velikašah t. j. županah Ladislava I., kralja ugarskoga, da dojde na obranu udove kraljice Lepe, inače sestre svoje. Na ovaj poziv dodje Ladislav sa svojom vojskom preko Drave i zauzme zemlju. Ali moradè naskoro vratit se; jer su Kumani na Erdelj i Ugarsku bili nasàrnuli i tim predade on dalnje providjenje ove kraljevine svojemu sinovcu Almu. Malo zatim podigne Ladislav zagrebačku biskupiu god. **1092,** koju je već Zvonimir utemeljiti naměravao; ali poradi nemirah, koji u poslĕdnje vrĕme njegova vladanja zavladaše, morao odustati.

Hàrvati nezadovoljni sa novim stališem stvarih, o kom se činjaše kao da njihovoj slobodi veoma prĕti; promišljavajući zatim svoju pàrvanju nezavisnost i samostalnost a k tomu sadašnji savez sa Ugarskom, koi im nipošto po ćudi nebiaše, — tàrgošc opet oružje i učinise se slobodnimi. Kralj Goluban (Columbanus*) kašnje Colombanus ili Colomanus) digne vojsku proti Hàrvatom i dodje do Drave god. **1102.** Hàrvati vidivši pogibelj, koja im prĕti, digoše se na noge junačke te se slože sa svimi svojimi plemeni od Neretve (Narenta) pa do Drave i skupe svekolike svoje čete kod Križevacah, gdè pripravni stajahu, da se za svoju slobodu, nezavisnost i narodnost s Ugri pobiju: ostali, propali! — Goluban se stavi s vojskom svojom na desnu obalu Dunava; ali vidivši hàrvatsku silu i grozovito njezino junačko položenje, na koje nebiaše probitačno udariti, — učini predloge mira. On bi poslušan i Hàrvati pošalju k njemu **12** svojih županah, koji š njime veoma koristan ugovor zaključe. Kralj obeća Hàrvatom sa slobodom od poreza i podpunu sigurnost njihovih dobarah i podložnikah te ih obveže samo na jednu malu službu ratnu. Obećavši kralj Goluban, da će čuvati i braniti narodne pravice, slobode i zavode, potvàrdivši zakletvom, da će svakolika preimućtva i slobode obdàržavati, bi po narodu kraljem hàrvatskim proglašen i po cĕlokupnoj oružanoj hàrvatskoj skupštini u Splĕt odveden i sproveden, gdè ga je arcibiskup Krescencio god. **1102** u starom hàrvatskom prestolnom gradu Biogradu (Belgrad, alba maritima, Zara vecchia) kao kralja od Hàrvatske i Dalmacie okrunio. —

---

*) Imenom Goluban prozvan je od golubje naravi, koju je imao. Vidi Historia pragmatica Regni Hungariae a Glycerio Spányik. Pestini 1825. str. 160: „Albericus ad Seraphinum Archiepiscopum Strigoniensem scribens, christianissimum regem, columbinae gratiae simplicitate, cum omni virtutum discretione praeditum fuisse adfirmat.“ Znamenito je u istinu, da je većina ugarskih kraljah slavjanska imena nosila; a osobito Ladislav i Goluban imadoše posve hàrvatska.

Digitized by Google

Medjutim se je nëki ban Petar, o kom se govoraše, da je nëgdašnjega kralja Slaviše brat bio, za kralja proglasio. Goluban mu ode u susrët i pobie ga kod Gvozdanskoga t. j. Petrove Gore u sadašnjoj banskoj granici, gdë je Petar život izgubio.

Od tog doba upravljahu hàrvatskom zemljom bani, a ugarski kraljevi nosiše ime kralja hàrvatskoga i dalmatinskoga, k čemu je poslë još dodan naslov kralja slavonskoga.

Do Bele III. nije se ništa znamenitoga gledeć hàrvatske zemlje dogodilo; ali pod ovim kraljem na svaki način je znamenita doba po postanju nove vërozakonske slëdbe Patarenah ili bolje Katarenah t. j. pobožnih ili bogumilih kàrstjanah, koji razprostirući se po Bosni takodjer veliki uticaj i na istu Hàrvatsku imadoše.

Ovi Patareni, kašnje u Galii (Franczekoj) pod imenom Albigenzah, i Valdenzah poznati, postadoše najprie u Bugarskoj pod imenom Bogomilah, koje je jermenski nëki lëčnik Vasilie zaveo. On si je izabrao dvanaest učenikah; nu slëdba njegova bude malo prie godišta **1118** odkrita i on kao začetnik krivoga nauka u Carigradu na lomaču odsudjen. Ali nauk njegov nije na lomači izgorio; nego se je u istinu kao oganj po svih bližnjih dàržavah, kanoti po Gàrčkoj, Bugarskoj, Sàrbii, Bosni i Dalmacii razprostranjo i najposlë u istu Galiu i Italiu prodró. Patareni su medju sobom i sa svimi drugimi ljudmi mirno živili, oni nisu bili koristoljubivi, nego pokazaše se svagdë kao vërni gradjani, priatelji i susëdi; oni su nastojali, da znanosti razprostrane: zato su dizali učione, preveli su stari i novi testamenat u slovinski jezik i gledali su, da svakoga na čitanje upute; a one, koji nisu znali čitati, ustmeno su naučali.

Patareni su učili, da trëba službu božju narodnim jezikom obslužavati, da se kàrstjanski temelji vëre o svetom pismu po svakom tražiti imadu i da se duhovnici sa svëtovnici izjednačiti moraju; oni su sasvime gàrčkoj i rimskoj càrkvi protivna načela učili: da misa (služba božja), posvetjivanje osobah i stvarih, post, dobri darovi (lemozina) namastirom (kloštrom) i càrkvam, zadušnice, zazivanje svetacah, izpovëd, obilato oproštenje grëhah, zavëti, nauk o preobraženju (transsubstanciacii) o očištjenju it. d. da su to sve nepotrëbite stvari; — da se papinske naredbe i legende svetacah kao nepotrëbne izmišljene stvari izkoreniti imadu; da se papa sa ostalimi biskupí a ovi sa svešteníci sjednačiti te da se moraju pridàržavati, da u siromaštvu i bogoljubnosti živu, pa da ćudorednim naukom srëću svojih bližnjih promiču. Ovim naukom zadobili su ljubav i štovanje zemaljskih velmožah i njihovo krëpko podpiranje.

U ono isto vrëme, kad su se ti Bogomili u Bosni nastanili, i kad se trazi privàrženosti prama ovomu nauku takodjer i u Hàrvatskoj pokazaše, obladao je Bela III. po šmàrti gàrčkoga cara Manojla Bosnu. Bela načini Kulina banom od Bosne god. **1180**, koi tu zemlju u tako veliko blagostanje postavi, da Bošnjaci i dan današnji vele, da su za Kulina bana zlatna vrëmena uživali i da neće za njih bit tako dugo dobra, dok se nepovrate vrëmena Kulin-bana.

I to punim pravom: jer je Kulin pozvao mnoge vëšte i učeno izobražene inostrane u Bosnu, koji šume izkàrčiše i u sela i gradove ih pretvoriše; on je otvorio gvozdene rude u Jakotini kod Sarajeva i nastojao je, da obàrtnost i tàrgovina procvëta, kao što je u istinu jedno i drugo u visokoj mëri napredovalo.

On biaše s početka dobar katolik; ali oženivši se sa sestrom Nemanjinom, koja se je po pàrvom mužu svome k slëdbi Patarenah obratila, bude po njoj nagovoren te i on pristupi k Bogomilcem. Prelaz ovaj tako je silno dëlovao na njegove podložnike, da je nesamo više od **10,000** starovëracah na patarensku vëru prešlo; nego je takodjer i isti jedan bosanski vladika Danilo, Patarenac, papi i svim latinskim arcibiskupom pokornost odrekao. —

Digitized by Google

U ono vrême biahu uprav u Bosni dva slikara i dva zlatara iz Zadra, koji tamo sa svojimi věštinami tàrgovahu; oni se nauče načela patarenska i priobšte ih mnogim gradjanom splětskim. Saznavši to arcibiskup splětski odmah se prestraši; ali dàržeći se za preslaba za da bi mogao proti načelom patarenskim vojevati, umoli kralja ugar. Emerika, neka bi učinio skončati bana, biskupa i bosanske patarene. Kralj se zauzme oštro i zbiljno arcibiskupove prošnje, opomene bana Kulina, da odstupi od Patarenah. Ban morade poslušati i uzè po zapovědi kraljevskoj put Rima k otcu papi Innocencu III. okó **1194.** Ovdě se ban pod zakletvu odrekne patarenstva; ali Kulin-ban u Rim, Kulin-ban iz Rima! — Došavši natrag u Bosnu primi pod svoju obrambu dalmatinske patarene, koji sa svim svojim blagom i bogatstvom u zemlju bosansku predjoše i k njemu se utekoše.

Budući da je Kulin-ban po svome došastku iz Rima patarenskim načelom stalan i věran ostao; zato se uzboji, da u nova progonstva nepane i počme svoj puk preslěpljivati, govoreći mu: da je otac papa novi nauk odobrio. Tim slěpilom odbije uprav puk svoj od rimske càrkve. Prelazak taj javi otcu papi sàrbski kralj V u k, komu se je htělo Bosne. Papa dá nalog kralju Emeriku, neka bi on bana i patarene odmah iz zemlje prognao; ali kralj Emerik biaše preslab, da to učini.

I tako ostane do smàrti biskupa Danila. Smàrt ovoga čověka nije nikomu bila milia, nego papi; jer je naměravao biskupie u Bosni pomnožati gojeći se nádom, da će na taj način Bošnjake na više stranakah razcěpiti. Zato pošalje papa ugarskoga poslanika Ivana de Casaemario i arcibiskupa splětskoga Bàrnardina, da tamo četiri nove biskupie zavedu. Poslanik posluša sam zapověd papinu, i kad hoti to razděljenje u dělo privesti, razgnjeve se Bogomili na toliko, da su biskupske càrkve i stane u Kreševu razorili. Sa svim time dělovao je poslanik krěpko i neprestrašeno i dovede u istinu više uglednih Bošnjakah do te odluke, da su se svoje nove věre odrekli. Ali to nije samo na rěči išlo, veće je svaki morao odrečenje svoje pred kraljem Emerikom pismeno potvàrditi, k čemu su istoga bana Kulina prisilili. I on se je u istinu do smàrti svoje tako mudro vladao, da nije nikakve prigode dao novim tužbam proti sebi.

Pod Belom IV. moradoše Hàrvati Ugrom nezaboravni ostati, i po savèsti svojoj morali bi Ugri priznati one koristi, koje su im iz sjedinenja Hàrvatah proiztekle; oni bi morali pred cělim světom posvědočiti, da su Hàrvati mnogo i mnogo doprinèli, što se je politički sustav Ugarske učvàrštio i od propasti spasio.

Godišta **1241** udariše Tatari kao bujice iz gorah na Ugarsku. Ugri su se potukli sa Tatari kod potoka Šaja u gömörskoj varmedji; ali je ta bitka konačni poraz Ugrom doniela. Kralj Bela běgaše iz jednoga města u drugo; ali kada od svih stranah Tatari na njega navališe, nije se mogao više u Ugarskoj medju Ugri braniti i zaštititi: zato pun sdvojenja pobègne u Hàrvatsku i odovuda u hàrvatsko Primorje. I on se spasi medju věrnimi Hàrvati; jer oni sakupiše silnu vojsku pod vojvodstvom knezovah Frankobanah (Frangepanah), Šubićah (kašnje poznatih pod imenom Zrinskih), Lapsanovićah (kašnje Oršićah), Dragošah (kašnje Draškovićah), Kačićah, Vojnićah i ostalih; k njima se pridružiše jošte sa svojimi četami tri hrabra Srěmca: Kreč, Kupiša i Rak te tako složno dočekaju nepriatelja na polju grobničkom. Batu Kan, tatarski vodja, udari na Hàrvate; ali mu srěća loša biaše; jer Hàrvati staviše straže i busie po cělom Vinodolu do Rěke i Senja te teko sa sviuh stranah zaklope Tatare na polju grobničkom. S preda i s traga udarahu hrabri Hàrvati na Tatare i tako jih stranom velikom na sablje raznesoše, stranom pako razpàršaše i u bèg natěraše. S pomoćju Hàrvatah bi dakle Bela kralj spašen, s pomoćju njihom vrati se u Ugarsku, s pomoćju nji-

Digitized by Google

hovom pomladi se opet Ugarska zemlja. To svědoče silne povelje (privilegie) i darovnice (*donacie*), koje Bela kralj svojim věrnim i hrabrim Hàrvatom podèli. Svět je nezahvalan i neće to da věruje i priznade; ali badava: kad istina sja s poveljah i darovnicah nad maglom nezahvalnosti kao sunce u visini nad oblaci. Neće svět da priznade zasluge Hàrvatah za čověčanstvo; neće da priznade, da su Hàrvati Tatare razbili te tako nisu mogli dalje na zapad prodàrti i svu civilizaciu utamaniti, — neće to svět da priznade zato, jer su Hàrvati Slavjani! — Ali doć će sunce i pred naša vrata! veli naška poslovica.

Hàrvati mogu blagom savěstju i narodnim ponosom těšiti se (conscientia plus est quam omnium sermo), da su oni za blago čověčansvta i za uždàržanje tako svoje male kako i velike ugarske domovine mnogo učinili, mnogo podnesli i pretàrpili. Oni su u svako vrěme za sačuvanje ugarske zemlje vojevali; najpače proti Turkom, ovim najokrutniim nepriateljem kàrstjanskoga imena. Ali nisu ni badava stekli ono junačko i slavno naimenovanje: „antemurale Europae, contra immanissimum Christiani nominis hostem," t. j. predzidje iliti bedem Europin proti najokrutniemu neprijatelju kàrstjanskoga imena. Svagda su Hàrvati kao i ostali Slavjani bili tvàrd bedem proti nasilju, okrutničtvu, barbarstvu i neuljudnosti. Bože daj, da se ovaj blagi oganj za dobro i korist tako svoga naroda kao i cělog čověčanstvu u njima nikad neutàrne i neugasi! —

Tako su Hàrvati za vladanja Ludovika I., Marie, Matie I. i drugih ugarskih kraljah sa istinskom i pravom bratinskom ljubavju dělili svaku sgodu i nesgodu i ostaše pod gospodstvom arpadjanske kuće do one dobe, kad je Ludovik II. poslě strašne bitke kod Muhača god. **1525** běgajući u grez propao i udavio se, i s njime měšovno kraljevsko arpadjansko pleme utàrnulo i time ugarsko prestolje izpraznilo se.

Smàrt ovoga nesrětnoga vladaoca, koi po neslogi i neizměrnoj oholosti Ugarah u propast stàrmoglavi, porodila je više stranakah, od kojih svaka izmedju sebe kralja si izabrati hotiaše. —

Medju ostalimi biaše najmoćnia stranka Zapoljina, koju je za onda silni car turski Soliman podupirao, i stranka Ferdinandova. Obě ove stranke boriše se mnogo godinah s proměnljivom srěćom za gospodstvo krune ugarske. Ali na poslědku učini Ferdinand, nadvojvoda austrianski, ugovor sa Zapoljom. Po ovom ugovoru odstupi Ferdinand I. gornji dio Ugarske s naslovom kralja; a za sebe zadàrži drugi dio Ugarske do Dunava, zatim Slavoniu, Hàrvatsku, i Dalmaciu sa pravom na odtàrgnuta odovuda města. I time biaše Ferdinand I. kako ugarski tako i hàrvatsko-slavonsko-dalmatinski pàrvi kralj iz jasne i premoguće kuće austrianske.

Čim Hàrvatska pod austriansku kuću dojdě, biaše pravedna nada, da će se turski naprědak u Hàrvatskoj prekinuti; ali to biaše izprazna nada; jer Turci predobiše god. **1528** Požegu, Banjuluku, Jajce, Udbinu, Liku, Kàrbavu i Modruš, zatim Ostrovicu i Knin. Istina, da je ban Berislav Turkom u susrět išao; ali pade kod Korenice na bojištu. Zatim zauzeše Turci god. **1537** Kliš, kojega poslědnji despot Petar Krešić u dugačkom i junačkom poboju klonů. Turci oteše takodjer god. **1538** Radin i Vranu (Aurana) i počeše došastoga lěta tako silno oko sebe grabiti, da je car Maksimilian prisiljen bio o tom razmišljati: kako da se stalna vojska ustanovi. Izvàršenje ove misli naidě na mnoge zapreke; ali da se němačke naslědne dàržave osiguraju i ukrěpe, bude podignuta granica ili naslědna bojna služba, po kojoj dužnost nastade němačke granice oružjem braniti. Kasnie za cara Rudolfa bi rečena granica pod naimenovanjem generalata hàrvatske granice opraviteljstvu Karla, nadvojvode od štajerske, koruške i krajnske podvàržena. Nadvojvoda Karlo nametne zatim brěme ove službe svojim

stališem, koji ju takodjer god. **1577** preuzeše, novce za gradjenje gradovah i uzdàržanje stalne vojske sabraše, jedno imanje kneza Zrinskoga kupiše, i na njemu grad sagradiše te ga na slavu i poštenje nadvojvode Karla Karlovcem (Carlstadt) imenovaše i time pàrvi generalat sastaviše, koi je iz gàrčko-katoličkih vojakah sastojao i od svojih oficirah (častnikah) zavisio. Ovi su stanovali u svojih selih i moradoše polja obradjivati i nad granicom bditi. I počem ovo srětno za rukom pojdě, bude nadvojvoda Karlo od cara glavarom vojničkim u granici hàrvatskoj naimenovan, premda su stališi hàrvatsko-ugarski god. **1578** proti tomu vikali. Ovom protimbom i vikanjem hotiše stališi prěčiti, da se nebi Hàrvatska i Slavonia sasvime s Němačkom sklopila, budući je ban hàrvatski za onda kao vojvoda ovih kraljevinah samo nad onimi podložnici poglavarstvo zadàržao, koji pod generalat nespadaše.

I budući da je veći dio od Slavonie u turskih rukuh bio, bude god. **1587** onaj dio, što je pod austrianskom vladom ostao, to jest gornja Slavonia, sa Hàrvatskom sjedinjen, kao što je još i sada. Ali počem turska Slavonia i Srěm god. **1688**, **1690** i **1691** bude natrag predobljena, podignuše se ondě generalati i budu god. **1734** pod sadašnju upravu stavljeni. I akoprem su stališi god. **1729** u Požunu za dignutje vojačke oblasti i sjedinjenje Slavonie sa Hàrvatskom žestoko govorili; ipak se na njihove predloge nije mlogo gledalo. Tekar god. **1745** budu někoji slavonski kotari od generalata oddělјeni i u tri varmedje naime: požežku, virovitičku i srěmsku pretvoreni.

Ali malo po malo budu hàrvatsko-slavonske granice god. **1777** po jednom ugovoru izpravljene. I tako čine sada Hàrvatska sa svojim Primorjem: Bakrom, Kraljevicom (Porto ré), Rěkom i Bribirom; zatim Slavonia i Dalmacia tri sjedinjena kraljestva, koja se od god. **1767** do **1779** po vlastitom věću (consilium) svojem, darovanom od kraljice Marie Terezie, upravljahu i jednokupnim imenom „Iliria" nazivahu, kao što to od starinah običaj biaše. *)

Kraljevine ove imadu svoje obćenite pravice, jednake sa ugarskimi, i svoje posebne slobode, koje se „jura municipalia" **) zovu. Kraljevine iste dàrže svoje sabore pod predsědničtvom banovim. Municipalne pravice potvàrdjuju se zajedno sa obćenitimi ugarskimi po svakom naslědniku prestolja zakletvom (prisegom), koja se u svakom kraljevskom věnčanom pismu (diploma inaugurale) nalazi.

I tako biaše hàrvatska zemlja jedan čeloviti dio austrianske dàržave do god. **1809**, gdě bude jedan dio od iste do Save caru Napoleonu kao žàrtva predan, da bi se tako poslě nesrětne bitke sa Francuzi ostale pokrajine austrianske spasile. Za Napoleona bi otét Turkom pogranični grad Cetin pod čelovodstvom vojvode dubrovačkoga (***Herzog von Ragusa***), maršala i gubernatora od Ilirie Marmonta godišta **1810**.

Ali čim se nepriateljstva medju Francezkom i Austriom god. **1813** opet ponoviše, ustaše Hàrvati, zaboravivši na pàrvanje učinjene im nesgode, opet dobrovoljno na oružje za Austriu i polakšaše time bojna poduzetja austrianskoj vojsci proti francuzskoj armadi, koju je Beaurharnais naměstni kralj talianski upravljao.

---

*) Vidi Compendiolum Regnorum Slav., Croatiae et Dalmatiae geographicum Posonii et Cassoviae 1779 pag. 15: „Anno 1767 augusta regina (Maria Theresia) excelsum consilium regium in Illyrico suo condidit, quod ea potestate est praeditum, qua excelsum consilium regium Hungaricum ab anno 1723 pollet. Anno 1779 sublatum est."

Zatim vidi Corpus Juris Hungarici „Directio methodica Kittoniciana" pag. 68 – 148 i osobito pag. 72, gdě nota D. veli: „Nomine solius Croatiae vel Slavoniae ordinarie significantur in articulis tria Illyrici Regna: Dalmatiae, Croatiae & Slavoniae."

**) Vidi knjigu: „De municipalibus Juribus & Statutis regnorum Dalmatiae, Croatiae & Slavoniae. Zagrabiae typis Franc. Suppan 1830.

Digitized by Google

Hàrvatska zemlja izgubila je silno ljudstvo vojujući od god. 1810—1813 pod Napoleonom u španjolskom i ruskom ratu. Do sto i dvadeset hiljadah najlěpših momakah hàrvatskih proždàrla je za četiri godišta Napoleonova oholost, kom je hotio vaskoliki svět predobiti. Ali pravo zapěvà nègda naš slavni Ivan Gundulić:

„Ah čiem si se zahvalila,
Tašta ljudska oholasti!
Sve što više stereš krila,
Sve ćeš paka niže pasti."

I tako bi. Padè Napoleon, odvedoše ga u zatvor najprie na otok Elbu, pa zatime u svetu Jelenu, a hàrvatski dio, koi je od ostale konstitucionalne dàržave njemu za volju odtàrgnut bio, bude god. 1815 sa inimi naslědnimi němačkimi dàržavami sjedinjen. Sedam punih godištah biaše u tom nevoljnom stališu; kad al god. 1822 smiluje se premilostivi vladaoc te povrati odtàrgnute pokrajine natrag, kako su i prie došaštja Francuzah bile. To potvàrdjuje premilostivi kraljevski reškript (odpis) slědećega sadàržaja:

„Franciscus primus, divina favente clementia Austriae Imperator, Hungariae, Bohemiae, Galliciae & Lodomeriae Rex, Archi-Dux Austriae &c. &c.

Reverendi, honorabiles, spectabiles ac Magnifici, Magnifici item ac Egregii & nobiles, fideles nobis dilecti! Quamvis paterno cordi nostro nihil gratius, nihil jucundius accidere possit, quam si fidelium subditorum nostrorum votis respondere valeamus; supremi nihilominus muneris regii Nostri ratio exigit, ut in adhibendis quibusvis mediis ipsa quoque momenta temporis deligamus, quae juxta paternum Nostrum animi sensum & providentiam plurimum conferre possunt, ut Nostrae in communem felicitatem continuo & exclusive directae intentiones effectum sortiantur.

In cujus proinde consequentiam suis locis necessaria benigne disposuimus, ut partes trans-Savanae & litoralis hungarici, quae ante Gallorum invasionem ad perchárum Nobis regnum Hungariae spectabant, restituantur, eidemque reincorporentur, nihil addubitantes, Vos hanc ulteriorem gratiae Nostrae Caesareo - Regiae & Clementiae contestationem grato suscepturos animo. — Vobis praeterea gratia Nostra Caesareo-Regia propensi manemus. Datum in Imperiali urbe nostra Viennae Austriae die 5. Julii 1822. Franciscus m. p. Comes Ignatius Almásy m. p. Josephus Stettner m. p.

(Prevod:)

Franjo Pàrvi, po milosti božjoj cesar austrianski, kralj Ugarske, Češke, Galicie i Lodomerie it. d. nadvojvoda austrianski it. d. it. d.

Častni, poštovani, poglaviti i velemožni, velemožni takodjer, izabrani i plemeniti, věrni Nama mili! — Premda Našemu otčinskomu sàrdcu ništa ugodnie, ništa povoljnie biti nemože, nego ako možemo željam Naših věrnih podložnikah zadosta učiniti; ništanemanje vàrhovna Naša čast kraljevska zahtěva, da u upotrèbljavanju svakovàrstnih srědstvah sgodu takodjer vrěmena izaberemo, što polag otčinskoga našega ćutjenja i providnosti najviše može doprineti, da Naše k obćenitoj srěći neprestano i izključivo upravljene namère svoj uspěh postignu.

Usléd česa dakle na svojih městih premilostivno naredismo, da se strane prekosavske i primorja ugarskoga, koje su prie došastja Francuzah na predrago Naše kraljestvo ugarsko spadàlc, opet natrag povrate i s njime se u jedno tělo sklope, pri čem nedvojimo, da ćete ovo Naše cesarsko i kraljevske milosti i blagosti svědočanstvo s

veseljem primiti — izvan toga ostajemo Vam Našom cesarsko-kraljevskom milostju prignuti. Dato u Našem carskom gradu Beču u Austrii dana 5. Sàrpnja 1822. Franjo, s. r. grof Ignatio Almásy, s. r. Josip Stettner s. r.

Ovo previšnje nj. c. kr. veličanstva svědočanstvo milosti bì u cěloj domovini Ugarskoj, a osobito u Hàrvatskoj zemlji s najvećim uzhitjenjem i radostju primljeno. Nedao Bog, da nam se išto više i kakvimgod načinom od premile naše domovine odtàrgne; nego daj Bože, da se naša sàrdca, koja se u najnovie vrěme po naših prekorednih željah i strastih razcěpiše, opet nanovo i razložito, kao što se muževom pristoji, sjedine, slože i ukrěpe!

Prošlo je već 743 godine, od kako je Hàrvatska s Ugarskom sjedinjena, i děleći š njome svaku sgodu i nesgodu ukazala joj se je svagda kao věrna i stalna drugarica i saveznica. Hàrvati su od uvěka uzimali iskreno dioničtvo u svihkolikih poslovih, koji se tako općenitoga kao i posebnoga dobra Ugarske zemlje posrědno ili neposrědno ticahu, i živiše š njome u slogi i ljubavi do god. 1836, gdě se najednoč něki duh nesloge, màrzosti, svadje i inata u sàrdca Magjarah uvučě, te oni stadoše bělodano naměru svoju odkrivati, kako će se narodnost magjarska u Hàrvatsku i Slavoniu naseliti, a hàrvatska iztrěbiti i izčeznuti.

Magjari su se tomu uspěhu za stalno nadali, budući se je u Hàrvatskoj našlo ljudih, koji su u te naměre privolili i njihove strasti još većma podhranjivali i podpaljivali. Ali čini se, kao da je providnost božanskaj s Hàrvati něšto drugo učiniti naměrila.

Od velike je važnosti za dogodovštinu hàrvatsku, da se točno saznade, koje su granice bile ove kraljevine u ono doba, kad je Hàrvatska s Ugarskom iste kralje dobivala. Hàrvati bi do sgode svim pravom zathěvati mogli, da im se oduzete pokrajine jednoč natrag povrate.

Hàrvati imaju pravo prama sěveru tražiti, da se Medjimurje s Hàrvatskom opet sjedini, koje je za kraljah austriansko-ugarskih ponajviše posrědstvom někojih knezovah Zrinjskih od Hàrvatske k Ugarskoj prešlo okolo godista 1555; — jer god. 1470 daruje Matia I. město Gardinovec, u Varašdinskoj varmedji i u kotaru medju Dravom i Murom pak ovako veli: „totalem possessionem Gardinovec vocatam in Comitatu Varasdinensi & Districtu Dravo-Muraköz.“ — Zatim sva pisma zavoda sv. Jeline dokazuju, da je Čakovec na Hàrvatsku spadao, i kada se u 34: 1498 mitnice (Zollämter) naponenuše, bi takodjer rečeno „item in Slavonia: Zagrabia, Nedelle, Varasd, Murasombath sunt capitales Tricesimae.“ —

Takodjer i prama zapadu može Hàrvatska pravedno zahtěvati više městah, koja bi se tim prie odstupiti mogla, budući da zastaranje (praescriptio, Verjährung) gledeć narodah i njihovih granicah nipošto mèsta imati nemože.

S te strane motreći spadali su na Hàrvatsku i njezine varmedje gradovi i kotari kanoti: Mokrice, Brežci, Vizelj, Kunšperg, Četàrtek, Pisac, Kozje, Sreda, Raka, Rogatec, Trokenburg, Kàrčko, Kostajnevica, Turn, Sv. Petar, Fastenberg, Metlika, Kočevje, i Černemblje, Konska, Ormožd (Friedau), Obtuj, Lichtenwald, Reichenstein, Krup, Gradec i Pisino (Pasnia ili Mitterburg); jer Bela IV. darovao je gospoštinu Metliku Dionisiu Frankobanu; njegov sin Stěpan imao je Stenjšak, Drežnik, a brat mu (Stèpanov) Thiemon dobio je u děljenju Landstrass i živio je jošte god. 1394. — Imade više pisamah, gdě se Frankobani kao baroni od Metlike i onih krajevah pisahu, kaogod Gregorianci od Mokricah. — Peterna ili Pleternica platjala je god. 1270 desetinu biskupu zagrebačkomu. Imade od god. 1500 izrečenih sudovah i pisamah od ugarsko-hàrvatskih

Digitized by Google

banah i kraljah, koja dokazuju, da je Metlika i Černembla jošte u 14-tom stolětju na Hàrvatsku spadala. K tomu se i cěla okolica i puk okolo Metlike jošte dan današnji „beli Hàrvati" zovu. I imàde jošte jedna darovnica od okolice Konske od god. 1232 Kolomana vojvode slavonskoga, gdě se knežina Roiča (Rogatec) kao na Hàrvatsku spadajuća napominje.

Po Mikociu spadao je takojer na Hàrvatsku onaj komad zemlje, što je medju potocima: Savom i Sannom (Sutlom) i medju brěgovi gonovičkimi u dolnjoj Štajerskoj jošte početkom 14. stolětja.

Matia I. je Čakovec, cělu někadašnju knežinu Zagorje, zatim Metliku, Kočevje, Černemblu uslěd starih pravah hàrvatske kraljevine natrag predobio i do god. 1466 posědovao. Něšto je od toga odpustio caru Fridriku, koi mu se je obvezao, da će zato 10,000 forintih platiti; ali bi poslě od toga duga rěšen po Vladislavu II. god. 1492.

Godišta 1488 zaměnio je Matia I. grad Ormožd ili Friedau sa Barbarom udovicom kneza Dujma Frankobana za grad Samobor; čim se opet dokazuje, da je Ormožd već prie na Hàrvatsku spadao. Godišta 1491 u pomirenju medju Vladislavom II. i Fridrikom carom bude takodjer ustanovljeno: da se Obtuj (Pettau), Brěžci (Brisac, Raan), Lichtenwald, Reichenstein, i ako bi još kojih ovdě nespomenutih městah bilo, koja na Hàrvatsku spadaju, da se Hàrvatskoj vratiti imaju; jer jih je tada Sekel za Fridrika bio zauzeo.

Godišta 1584 tražili su stališi hàrvatsko-slovenski od kralja Rudolfa, da se goreimenovani gradovi i kotari, koji na hàrvatsku i njezine varmedje od starinah spadaše, ili polag starih pravicah sasvime s Hàrvatskom sjedine ili u pojačivanju dàržavnih gradovah u pomoć dojdu.

Godišta 1596 bi u odlukah dalmatinsko-hàrvatsko-slavonskoga dàržavnoga sabora zabilježeno, da se je ban Toma Erdödy zato svoje časti odrekao, što je poslě mnogih zaslugah i 1595 učinjenoga mira s vojvodom erdeljskim cara Rudolfa u zlatnom Pragu uvrědio, kad je darovnicu knežine Pisina (Pasina ili Mitterburg) polag zadane mu rěči po nadvojvodi Maksimilianu od njega tražio, pak da je istom prigodom i o nepravednom odcěpljenju ove knežie i Istrie od hàrvatske zemlje žestoko govorio; te da su se knezovi Zrinjski i Frankobani proti naměram nadvojvode Ferdinanda, koi je to odcěpljenje sa svojom majkom priskàrbio, jedno radi toga, a drugo i poradi drugih svojih primorskih posědovanjah javno na saborih tužili. —

K odcěpljenju ovih krajinah mnogo su doprinesle sbivše se bitke, a najviše povelje (privilegie) někojih bogoljubnih ovdě naseljenih bivših vitežkih redovah (Ritterorden) kako takodjer i premogućnost kuće knezovah celjskih. Kuća je ova po ženitbi iz kuće Frankobanah mnogo si bogatstvo prisvojila i izvan toga po rodbinstvu sa mnogimi ugarskimi kralji: Sigismundom, Albertom, Ladislavom posmàrtnikom (Posthumum) najveću si čest i uglednost pribavila i mnoge nepravde svojevoljno i bez ikakve kazni počinila. Time se je takmenje kuće Hunjadjanske uzbudilo, što je povod dalo mnogim prepirkam, po kojih se je hàrvatska zemlja najvećim okrutnostim izvàrgla. K čemu je jošte i to prispělo, da je celjske knezove carska kuća austrianska u baštinstvu naslědila, koje moć kao i bliza pogibelj Turakah, nemanje i unutarnji nemiri Ugarske prěčiše, da se nije moglo ono natrag povratiti, što biaše odkinuto.

Takodjer je i Ferdinand I. vàrlo mnogo k tomu doprinesó, što su se ovi gradovi i mèsta razstavila; on je nastojao, da se Štajerska i Krajnska razširi, i da se mnogo

Digitized by Google

koješta od Hàrvatske odtàrgne i tamo priklopi. Ovo je mnoge Hàrvate ganulo, da se pokore, što uprav jedini način biaše progonstva izbĕgnuti i svoja imanja sačuvati.

Kakogod što su gorenavedene, sada od Hàrvatske odtàrgnute krajine, nĕgda na Hàrvatsku spadale: tako isto spada i Primorje s gradom i lùkom Rĕkom na Hàrvatsku. I to se jedino svojevoljnim silovanjem Magjarah pripisati može, što su te krajine od Hàrvatske političnо odtàrgnute i s Ugarskom sklopljene; Hàrvati dakle imadu očevidno pravo spomenute krajine natrag potražiti.

Jer izvan toga, što isti zemljo- i narodopisni položaj, dogodovština hàrvatska i ista narav, običaji i jezik onih stanovnikah svĕdoče, da je ova krajina cĕloviti dio hàrvatske zemlje, siva jošte istina toga tvàrdjenja bĕlodano iz slĕdećih.

Veće je gore dokazano, da su Hàrvati po iztĕranju Obarah (Avarah) svukoliku zemlju od potoka Cetine, zaonda Tilurus, do Arsie u Istrii; dakle nesamo Albonu, Fianonu i Lovran, nego takodjer i Rĕku zauzeli. Kašnje s vrĕmenom, kada se je Hàrvatska s Ugarskom god. **1102** sjedinila, darovao je Bela IV. god. **1260** knezovom Frankobanom, koji su za obladanje i protĕranje Tatarah u Hàrvatskoj na grobničkom (za onda jelenskom) polju i time k spasenju kraljevine Ugarske od propasti najviše učinili, kao za priznanje njihovih zaslugah Senj, Kàrk (Veglia) i Modruš i time cĕli Vinodol, u kojem i Rĕka uglavljena biaše. Frankobani su ostali u gospodstvu do god. **1312**. Ove iste godine, kako se iz pisamah, načinjenih medju Ivanom i Stĕpanom knezovi kàrčkimi i modruškimi i medju Hugonom Duinom god. **1365**, viditi može, založili su višerečeni knezovi u modruškoj krajini ležeće imanje Rĕku obitelji Duinskoj: nemože dakle biti sumnje, da su ova mĕsta i š njimi takodjer Rĕka jedan cĕloviti dio od darovanih imanjah u Hàrvatskoj sačinjavala, što se jos više po **50**: **1647**; — **96**: **1659**. §. **1**. i **71**: **1681** potvàrdjuje.

Poslĕ kako je obamàrla obitelj Duinska god **1399**, koja se je utekla bila pod obrambu austrianskih nadvojvodah, bi višerečeno posĕdovanje Rĕke prigodom porodivših se nemirah god. **1539** od Hàrvatske odtàrgnuto, bez da se je tim odtàrgnutjem ikakva proměna ili stegnutje hàrvatskih pravah na višerečena mĕsta učinila. Tim se je dakle posĕdovanje Rĕke, čim je opet pod ugarsku krunu došlo, moralo naravnim načinom polag neodtudjiva i neuvrĕdiva prava vlastitosti s kraljevinom hàrvatskom kao njezin cĕloviti dio opet sklopiti, i sjediniti kao što je i učinjeno. Za nestrani dokaz navadjamo ovdĕ izvĕstje iz obštinskih augsburžkih novinah, (*Allgemeine Zeitung*) od god. **1822**, gdĕ u prilogu (Beilage) pod br. **219** od **30** Prosinca (Dec.) pod člankom Oestreich, što mi ovdĕ u vĕrnom prevodu dajemo, stoji od rĕči do rĕči ovako: „Jedna deputacia (odbor) kraljevinah Hàrvatske i Slavonie, koja je nj. veličanstvu caru austrianskomu u Veroni (18. Studenoga,) pokornost zahvalnosti ovih kraljevinah učinila za priklopljene opet strane hàrvatske zemlje i Primorja sa krunom ugarskom, bi takodjer i nj. veličanstvu caru ruskomu predstavljena. Nj. veličanstvo blagoizvolilo je na govor (dàržan u francezkom jeziku) bana grofa Gyulaya, slĕdeći odgovor (takodjer u francezkom jeziku) podĕliti: „Ja se za srĕtna dàržim, moja gospodo, što imam prigodu Vas u takov čas primiti, gdĕ nova dobročinstva vašoj domovimi novi izvor blagostanja otvoraju, i zajedno očitovanje ćutjenjah zahvalnosti razumĕti, kojimi Vas mudra brižljivost vladaočeva nadahnjiva, kojega ime svikolici njegovi podložnici blagosivaju. Dužnost štovanja i pokornosti, koju Mu učiniste, bit će Njegovo sàrdce dubokim ćutjenjem ganula. Pri iskrenom prijateljstvu, koje ja š Njime dàržim, veoma se nad time radujem. Priateljstvo ovo proiztiče od one dobe, gdĕ je bĕda i nevolja cĕlu

Digitized by Google

Europu pritiskala. Čim su savezni vladaoci istim nevoljam konac učiniti nastojali, osvědočiše se o dobru, koje je njihov uzki savez učiniti mogao, i od onog doba je on uprav tako iskren i čvàrst postao, kao što je i uzaimno prignutje, koje mu je najčvàršlji temelj i najsigurnii poruk. Vaš světli vladaoc ima one iste želje, koje ću ja neprestano za dugotrajnost takovog saveza gojiti, kojim se mir světu osigurava; istim načinom dioničtvujem ja s moje strane u svem, što On za vašu srěću radi. Molim vas, moja gospodo, budite uvěk o tom uvěreni i recite vašim zmaljakom, da ja osobitu cěnu stavljam na vaša ošobna ćutjenja, koja mi po vašem organu očitovaste."

Godišta **1776** dana **2.** Listopada dala je kraljica Maria Terezia stališem dalmatinsko-hàrvatsko-slavonskim po jednom na naměstničtvo ovih kraljevinah upravljenom intimatu na znanje: da je Ona gledě podignutja i promicanja hàrvatsko-ugarske tàrgovine, neposrědno sklopljenje grada Rěke i njegove lûke, zatim bakarskih imanjah i Karlovca, koi se na čast slobodnog i kraljevskog grada podiže, sa kraljevinom hàrvatskom odlučila tim dodatkom, da se iz ovih stranakah jedna nova varmedja podigne, koja će sa ostalimi varmedjami kraljevskomu hàrvatsko-slavonskomu naměstničtvu i njegovoj oblasti podvàržena biti.

Zatim izidě god. **1777** dana **29** Kolovoza kr. reškript na bansku stolicu, po kojem je istoj stolici zapovědjeno, da, budući je grad Rěka s kraljevinom hàrvatskom sjedinjena, ona svekolike preko **1000** for. iznašajuće pravde u pozivnom t. j. appellacinskom putu pregledavati mora: čim se opet oblast kraljevine hàrvatske i vlast stolice banske na prierečeni grad i njegovu luku potvàrdjuje

Godišta **1777** dana **5** Rujna izišo je opet drugi kr. reškript na stališe hàrvatsko-slavonsko-dalmatinske, u kojem se grad Rěka s lûkom, zatim Podbreg i Lopača sa ostalimi trimi lukami, Bakrom, Bukaricom i Kraljevicom zajedno sa **6** kastelanatah gospoštine bakarske, istim načinom tako zvana gospostina Coloniale, gospoštine: Brod, Grobnik, Čabar, Severin, Bosiljevo, Ozalj, Ribnik, Berlog, Novigrad i Karlovac kao čělovite stranke hàrvatske severinske gradomedje napominju s tom pridanom naredbom: da té s hàrvatskim kraljestvom sjedinjene stranke opredělјenu kolikoću poreza s početkom měseca Stud. **1777** u kasu (blagajnicu) hàrvatske severinske varmedje donesti imadu. —

Da je pako Hàrvatska u uživanju svojega oblastnoga prava gledě rěčkoga kotara bila, dokazuje izaslani jedan intimat kr. hàrvatskoga naměstničtva na rěčkoga gubernatora od **6.** Travnja **1778**, polag kojega se gubernatoru nalaže, da se on za izvàršenje ugovora, načinjena sa Franjom Peršićem poradi žganja ugljevja, koje se na gospoštini Kastvu spadajućoj na fond naukah, poduzeti mora, pobrinuti imade.

Ali da je takodjer i banska stolica prišpěvše na nju od rěčkoga kotara pravde putem appellacinskim pregledavala, dakle i oblast gledě Rěke imala, pokazuje protokol (zapisnik) banskoga stola od god. **1779** u pravdi tàrstjanskog i rěčkoga družtva proti fabrikantom rěčke šećerane Ottona D e d e i mnogih drugih strankih.

Budući pako da sklopljenje Rěke i njezine lûke sa Hàrvatskom i po njoj posrědno sa Ugarskom nije inartikulirano (t. j. u članak iliti zakon stavljeno): zato su stališi dalmatinsko-hàrvatsko-slovonski po svojih poslanicih na ugarskom saboru mociu učinili god. **1790**, koja je takodjer kao saborski postulat god. **1790 1802** i **1807** po drugiput primljena bila.

Ali pošto su Istrianska i Krajnjska gubernie proti toj inartikulacii pod izlikom prie imanoga namišljenoga prava reklamirale, očitovà se kralj, da će on prie nego

Digitized by Google

kakovu rezoluciu u tom poslu izdade, dotične němačke pokrajine i sveto rimsko carstvo poslušati.

Počem je iz diplomah očevidno postalo, da Rèka na Hàrvatsku spada, te da je time jedan dio svete krune, bì inartikulacia bez ikakve tegobe primljena, kao što je takodjer i u **4**: **1807** uglavljena sa slèdećim sadàržajem: „Sa privoljenjem nj. veličanstva priznaje se ovim člankom, da grad i lûka Rèka, koja je po kraljici Marii Terezii polag osobite jedne diplome kraljestvu priklopljena bila, na kraljestvo spada, i da je radi toga pravo sědala i glasa u saborih rèčkomu gubernatoru pri velikaškom, a poslanikom rečenoga grada pri stališkome stolu opredèljeno.“ — —

Ovo je uprav kamen smutnje; Ugri bo vele, da po smislu navedenoga članka Rèka neposrědno kraljestvu ugarskomu pripada; jer u njem neima nikakva spomena o Hàrvatskoj, i zato oni izrekoše, da se Rèka kao cèloviti dio ugarske zemlje smatrati ima.

Ali tudi oni učiniše krivo; jer je već gori dokazano, da su višespomenuta imanja Frankobanska na Hàrvatsku spadala. To će još jasnie postati iz zakonah **57**: **1647**; **32**: **1649**; — **11**: **1608** §. **3.** a. c., da se je Hàrvatska do móra protezala te da su se time i grad Rèka zajedno sa ostalim Primorjem kao k imanjem Frankobanskim spadajući, koja su nesgodom od Hàrvatske odtàrgnuta bila, polag istoga takodjer **23**: **1687** kao hàrvatski cèloviti dèli jure postliminii s hàrvatskim kraljestvom sklopiti morali, kako što su se i zbiljam polag diplomah od **1776**, **1777** i **1778** i sklopili. —

Takodjer je dokazano, da je to sklopljenje s Hàrvatskom u istinu učinjeno bilo i od strane izvàršivanja oblastnoga prava. To se je od strane varmedje Zagrebačke god. **1786** dana **20.** Ožujka poslè izvàršenoga dignutja gradomedje severinske tim više običajem potvàrdilo, čim iz intimata od dana 8. Kolovoza **1808**, kako takodjer i iz pisma ondašnjega rèčkoga gubernatora K l o b u š i c k o g a od dana **13.** Prosinca **1808** u oči jasnie udara, da je Zagrebačka gradomedja nesamo u Rèci, Bakru i ostalom Primorju stanujuće plemiće jurve god. **1805** taksirala (porězala), veće da je takodjer i njihove pravde odlučivala i sudila.

Istim načinom će svak nestran čovèk po uvidjenju **4**: **1807** osvědočit se, da u njem nikakve spodobne spomene učinjene nema, poleg koje bi Rèka l y (t.j. upravo i neposrèdno) s kraljestvom ugarskim sjedinjena bila. I to se je moglo tim manje spomenuti, čim se je Rèka sa svojim kotarom poradi odvaljenja (excorparacie) znamenitoga komada Zagrebačke gradomedje na vojačku granicu putem zamène (via cambii) k Hàrvatskoj zemlji opredèlila. I time nisu mogli niti stališi dalmatinsko-hàrvatsko-slavonski u drugom smislu priecitirani zakonski članak uzeti i tumačiti; nego tako, da je grad Rèka i njegov kotar neposrědno s kraljevinom Hàrvatskom polag viščecitiranih diplomah jure postliminii sklopljen, i da samo posrědno, to jest po Hàrvatskoj k Ugarskoj u najširjem smislu pripada. Jer ako se u drugom smislu uzimalo bude: tada će se do mala reći, da svakolika ona krajina, što je po odašaštju Francezah k nemačkim naslèdnim dàržavam priklopljena bila i tekar se po milosti nj. veličanstva god. **1822** k ugarskoj kruni natrag predala, da svakolika, rekoh, ona krajina t. j cěli prekosavski kotar do móra neposrědno k Ugarskoj spada, kao da ga u zemljopisnom smislu u Hàrvatskoj nebi ni bilo.

Protivnici bi ravno radi zaključiti iz jedne privilegie, koja je gradu Rèki god. **1779** na njegovu posebnu prošnju podeljena, da Rèka na Hàrvatsku nespada. Ali ka-

Digitized by Google

da se ista privilegia bliže i zrèlie promotri i izpita, može svaki jasno uviditi, da je to tvàdjenje netemeljito i sofističko (lukavo).

Spomenutu privilegiu dobio je grad Rèka na svoju posebnu prošnju radi toga, da svoju neodvisnost od bakarskoga kotara i nadalje tim načinom posvědoči, da on (grad Rèka) od Bakra posve razlučan, i svojimi vlastitimi vrati (porta) providjen dio sačinjava, bez da bi time, što različno tèlo od Bakra imade, tvàrditi smio, da on nije s Hàrvatskom sjedinjen, dakle da niti na Hàrvatsku ne spada, niti je vlasti banskoga stola podvàržen.

Niti ista diploma od **10.** Travnja **1778**, koja izidè na reprezentaciu, upravljenu na previšnje mèsto od zaonda već uredjene severinske gradomedje i iz dàržanoga pàrvoga sabora u Màrkoplju, — nedokazuje toga dosta jasno, budući da se u toj diplomi nesamo pečat, kojim se ista gradomedja u svojih službenih poslovih i opravljanju odlukah služiti imade, za višerečenu severinsku gradomedju opredèljuje, nego se takodjer jasno veli: da, kakodgod što je Bakar, bakarska lùka i Kraljevica sa svojim cèlim kotarom kraljestvu hàrvatskomu priklopljen, tako isto da je još i k Hàrvatskoj priklopiti se imajući grad Rèka sa svojom lùkom istomu više spomenutomu kraljestvu pridružen. — Dakle ako bi se i nedopuštenim načinom takvo neprijateljsko i krivo tumačenje ovoj diplomi dati moglo, ipak bi isto iz pravdoslovnoga gledišta smatrajući bez ikakve sile ostalo; jerbo kralj jedanput učinjeni dar više odazvati nemože. Tim dakle pàrva darovnica od **1.** Studenoga **1777**, kojom se Rèka sa svojim kotarom kao sjedinjena očituje, u svoj svojoj sili i jakosti ostaje. —

S južne i s iztočne strane slabost i nedostatnost ugarske vlade, unutarnje razpre i inati, zatim mašanje (t. j. nasàrtanje i otimanje) gàrčkih a poslè turskih carevah, istim načinom i bosanskih i sàrbskih vladarah, nemanje i nesrètni ratovi pod Karolom III. i Josipom II. prinesoše veoma mnogo k umalenju i potlačenju kraljestva hàrvatskoga. Hàrvatska bo je izgubila od Une do Vàrbasa i Bosne, zatim bi joj ukinut jedan dio od Dalmacie, koi se danas turska Hàrvatska i Dalmacia imenuje. Medjutim udaraju jasno u oči Hàrvatom i Slavoncem *) zrake od ufanja, da će s vrèmenom nesamo svoje izgubljene pokrajine, nego takodjer i Bosnu, Càrnu Goru i Arbanasku natrag dobiti i time svoju potlačenu i gorko cvileću bratju izpod olovnoga jarma turskoga izbaviti s njima se sjediniti te tako nerazdioni savez učiniti. Recimo jošte na svàršetku s narodnom poslovicom: Jaki Bože, sve se s tobom može! — — I zapèvajmo s ovènčanim piesnikom Iv. Gundulićem:

„Bez pomoći višnje s nebi
Svieta 'e stavnos sviem bieguća,
Satiru se sama u sebi
Silna carstva i moguća.
Kolo od srieće u okoli
Vàrteći se neprestaje,
Tko bi gori, eto 'e doli,
A tko doli, gori ustaje!“

*) *Pazka*, — Gori više na str. **16.** bi u bilježki rečeno, da u zakonaru ugarskome (corpus juris Hungarici) pod naslovom: „Directio methodica Kittoniciana“ na str. **72** nota D. stoje slèdeće rèči: „Nomine solius Croatiae vel

Digitized by Google

Slavoniae ordinarie significantur in articulis tria Illyrici regna: Dalmatiae, Croatiae & Slavoniae.“ To će reći, da su Hàrvatska i Slavonia synonima t. j. jednoznačeće rěči. A Kitonić rodom iz Kostajnice, dakle Hàrvat, pri tom toliko učen, da je postao Causarum regalium Director, što će reći upravljatelj kraljevskih pravdih, k tomu i toliko vrědan i zaslužan, da mu se slika medju kralji ugarskimi u zakonaru nalazi, bit će bogme dobro poznao način i ohičaj govorenja u svojoj domovini. Isto tako govori i Ivan Pergošić (Ivanuss Pergossich), koi je „Decretum, koteroga je Verbewczi Istvan diachki popiszal a poterdil ga je Laszlov, koterie za Mathiassem kral bil zeusze (ze vse) ghoszpode i plemenitih hotieniem koteri pod wugherszke Corune ladanie szlisse“, na slovienski jezik obernuo, štampan u Nedelišću god. 1574, u posvetjenju istoga dèla knezu Jurju Zrinskomu (sinu slavnoga Leonide sigetskoga): „I Sloveni i Horvati pokedobe su kerstiansku veru počeli valovati i z vugerskim ladaniem v jednoj složnosti biti, vse dosedobe su jednake i listor v malom dugovani razlučene z vugri pravde imali, koimi i vezdanie vrieme živu.“

Iz tih rěčih hoćemo to da izvedemo i dokažemo: da su Hàrvati i Slovenci od uvěke jedna bratja bila, da se je Slavoniom (slovenskom zemljom) vaskoliki kraj medju Savom i Dravom zvao (koi se je poslě na gornju i dolnju Slovoniu dělio), da se je pod imenom kraljevine Hàrvatske od starinah i Dalmacia razuměvala, kao što i danas puk u Dalmaci „hàrvatski“ (a neće reći dalmatinski) govori. Dalmacia dakle i Slavonia dolazi takodjer u ovoj dogodovštini pod imenom kraljevine hàrvatske. To zato ovdě napominjemo, da nebi možebiti bratja dalmatinska i slavonska pomislila, da oni drugu i posve različnu dogodovštinu od hàrvatske imadu. Neka dakle budu uvěrena bratja slavonska, da jih pravi Hàrvati tako ljube kao i sami sebe, te da su čvàrstvo uvěreni, da bi po odpadnutju Slavonie i Hàrvatske propala, što uprav naši protivnici i žele.

II.

Kàrstjenici u Turskoj.

(*od Stef. Vuka Karadžića*).

(Članak ovaj pisan je onda, kad je bila Sàrbia pod turskom vladom. Što se dakle o Sàrbii ovdě piše, to da kako dan danas nevalja o njoj, nego samo o Bosni i Bugarskoj i t. d.)

U carstvu Turskome kogodj věruje svetca Muhameda, on se zove i jest Turčin; a ko nije Turčin, on je Raja (t. j. Turski podajnik). Istina, da je svaki Turčin u svom carstvu plemić; ali se opet može reći, da su zemaljski pravi plemići spahije, pod kojima je sva Sàrbia osim něšto carskih selah, koja se zovu Mukada ili jemluk. U Sàrbii su spahije, koje su ponajviše begovi, iz Bosne, i iz Ercegovine — stari Sàrblji, od kojih su mnogi u turskoj věri sačuvali svoja stara prezimena do danas, n. p. Ljubovići, Sokolovići, Vidašći, Raščići, Brankovići, Filipovići, Gjurgjevići, a i od turskih imenah prezimena ponajviše im se svàršuju na ić, n. p. Begzadić, Šainpašić, Čengić i t. d.,

Digitized by Google

od sviuh ostalih Turakah najbolji ljudi za narod. Niti oni imaju po selima svojih kućah, ni naměsnikah; niti je običaj, da im se što radi. Kad bude u jesen, spahija dodje sám, ili pošalje koga, ako živi daleko, te pokupi glavnicu i desetak, koji su mu ljudi dužni odnieti kući, ako ga ondě neproda, ili mu ga oni neodkupe. Spahija uzima glavnicu samo od oženjenih ljudih, pa i to nije svuda jednaka, niti je odredjena, jer se u nju gděšto računi i desetak koje oda šta, n. p. od vina, od kosnicah i t. d. Mloge spahije, osobito koje su na daleko, pogode sa seljacima, te jim platjaju na godinu od oženjene glave u ime svega; tako ja znam, da su děkoja sela do 1804 godine platjala spahiji po 10 grošah t. j. kao što su onda bili groševi 6 for. i 40 kr., a kao što su sad, jedva 2 for. u srebru) od oženjene glave, pa više ništa. Kako spahija nema u selu svoje kuće, on, kad dodje u selo, odjaše, gdě zna, da je najbolja kuća, pa ga sve selo hrani, dok je onde. Spahija je dužan svoje seljake braniti od svake běde i nepravde, i to oni svagda rado čine, osobito koji su znatnii. Raškovići su kao Sàrbi u starome Vlahu imali spajiluk do god. 1805 pa ga onda nekakom Turčinu dali u zalogu; može biti, da bi se onamo k Hercegovini još koj gdě našao, koji je koju kuću zadàržao od starine; ali u Biogradskom pašaluku Sàrbina spahije nema nijednoga, niti rišćanin danas u Turskoj može postati spahija.

Spahije su dakle u Sàrbii smilje i bosilje, ali gděkoja sela imaju drugu bědu t. j. Čitluksaibije, koji uzimaju deveto. Koje selo ima sámo spahiju, ondě seljaci kažu, da je zemlja njihova, a spahiino je samo deveto od onoga, što oni urade; ali gdě je Čitluksaibija, ondě on kaže, da je zemlja njegova, pa ne samo što uzima deveto od svakoga usèva, nego mu još ljudi moraju raditi (od prie obično u nedělju, ali poznije i u druge dane, kad mu što zatrěba), a gděkoji načini li kuću u selu, ali onako na dosadu ljudma neizbiva iz sela. Po svoj prilici gděkoja su se sela još od starine, Bog zna u kakvim nesrěćnim dogadjajima, morale počitlučiti; ali su od poslědnjega turskoga i austrijskog rata baše (janjičari) bile gotovo svu Sàrbiu počitlučile na silu: gděkoji su se nametnuli selima bez ikakve plate i pogodbe, i kazali: ja sam vam Čitluksaibija; a gděkoji, koji su to kao pravim putem htěli utvàrditi i za u napredak, vezali su ljude i tukli, nagoneći jih, da im svoju zemlju prodadu (pošto oni — Turci — hoće). Lasno je znati, da spahija màrzi na Čitluksaibiju, koji se i kod pravoga carskog suda dàrži za nepravednog gospodara. U biogradskom pašaluku sad se (osobito od godine 1815) ni jedan Čitluksaibija nesmije ni pokazati.

Kako izpod samoga spahije, tako izpod Čitluksaibije svaki se čověk može preseliti iz jednoga sela (ili nahije) u drugo, kadgodj namisli, ne javljajući se ni onome spahiji, odkuda odilazi, ni onom, gdě dolazi. Svoju dojakošnju zemlju može prodati, kuću takodjer, ili pokvariti, a voćnjake i vinograde može dolaziti te brati, pa spahiji davati desetak; a onamo, gdě dolaži, može kuću na pustom městu načiniti, i kàrčiti sebi njive i livade i saditi vinograde i vočnjake, gdě hoće.

Osim spahinskog desetka i glavnice Raja daje Turcima još carev harač (carsku glavnicu) i porězu. Harač je u Sàrbii i u Bosni po 112 parah i s kojekakvim troškovima izidje na 3 groša, od svake mužke glave od 7 godinah pak do same starosti. Poréza se obično daje dva put u godini t. j. o Gjurgjevu dne i o Mitrovu dne; u njoj se daju novci za pašu, i ostale sve nahijske troškove, n. p. što se poněsto daje knezovima, što se platjaju panduri, ako je kakov paša, ili drugi ko kroz nahiju prošao i dočekivan bio i t. d. Žato poréza nije svagda jednaka, kao harač, nego je kad manja

Digitized by Google

kad veća. Još se platja na koze i na ovce čibuk, po paru ili po dvije od glave. Ko sije duvan, mora platiti na njega poněšto djumruka. Sve ove dacie, kad se skupe u jedno, manje dolązi na čověka, nego i u kakvoj Evropejskoj dàržavi. Ali su onamo druga zla, kojima u Evropejskim dàržavama neima ni spomena t. j. globe. Kad ko ubije čověka, onamo se slabo traži kàrvnik, nego se ište kàrvnina (najmánje 1000 grošah, pa se kàrvnina neplatja, samo kad ko koga ubije, nego i kad čověk padne s dàrveta ili s konja, te se ubije ili se utopi u vodu, ili umre od zime, ili mu makar šta bilo, samo kad se najde màrtav. Takovi se čověk nesmije sahraniti, dok nedodju Turci, da ga čine *ćeš* (da ga vide), za koji osobito valja platiti. Kàrvninu po starom običaju platja samo ono selo, gdě se kàrv učini, ili na kojega se zemlji màrtvo tělo nadje; ali je u novija vrěmena (da bi više iznijela) udarana i na sva okolna sela, koje se zove djàrvar. Kàrvnik, učinivši kàrv, poběgne u drugu nahiju, ili se gdě bliže sakrije, a pošto se kàrvnina plati i malo se pozaboravi, samo gleda, da se pomiri s rodom ubijenoga, pa se onda vrati kući slobodno. Od kàrvnine ni malo nije manja globa, kad se dogodi, da děvojka rodi děte, koje srěćom rědko se dogadja (ova je globa po svoj prilici zato postala, što se takova děca ponajviše màrtva nalaze; ali se poslje nije pitalo, jeli dijete živo ili màrtvo). Ovo su obične obšte globe, a slučajnima za bède na jedinstvene ljude (n. p. da je koji što rekao protiv Turakah i t. d.) osobito za koje se zna, da imaju novacah, nema ni broja.

U pašaluku je najveći zapovědnik i upravitelj paša od tri tuga (*učtuglia*), koj se zove i Vezir. Pod ovakim pašom ima gděšto po několiko pašah po od dva tuga kao n. p. što je pod bosanskim zvornički, srebàrnički, goraždski, skopaljski, i novopazarski. Učtuglia paša, kao naměstnik carev, ima vlast u pašaluku svome pogubiti svakoga čověka, i Turčina i Rajetina nebojeći se, da će mu se kad odgovor iskati, zašto je to učinio. Poslje njega najveći je njegov Čaja, koi ponajviše ima dva tuga, i zato se zove čaja-paša (ako li nema tugovah, onda se zove Čaja-beg); a od ovoga je još mnogo manji haznadar. Pašini su momci delije (*Leibgarde*) sve konjici s du, gačkim kalpacima, kojieh se poglavica zove delibaša; sluge su mu kavazi i čauši, a svi njegovi ljudi zovu se pašajlije ili pašalije. Kad paša pošalje svoje ljude u drugu varoš, ili kud u zemlju, da koga dovedu na sud, oni se zovu bumboširi; a pašina napisana zapověst ili uredba zove se buruntija. Paša jednako sědi u onome gradu, gdě mu je stolica (n. p. bosanski u Travniku, a biogradski u Biogradu), a nema običaja da ide po pašaluku, da vidi, kako je i šta se radi. Paše se postavljaju u Carigradu, kuda oni osim onoga, što je odredjeno u carsku haznu, moraju nebrojene novce da šalju ministrima i drugoj koje kakvoj gospodi; zato je njihov najveći posao, da skupe dosta novacah. Biogradski paša osim harača, poreza i čibuka, dobiva mnogo i od djumruka na Savi i na Dunavu, a i od globah dobiva svaki paša mlogo, jer koj je zao i srebroljubiv, kao što su ponajviše, on globi i Turke i raju jednako, i još Turke po na jednoga više, jer su bogatiji. Politika Turskoga dvora slabo dopušta, da jedan paša dugo sědi na jednom pašaluku, nego je često menjaju. A mlogome (kad što skrivi, ili ga oblažu nepriatelji) i glavu odnesu u Carigrad, da ni sám nezna, zašto? Paše su tako vèrne svome caru, da su medju njima vàrlo rětki, koji bi svoj život branili protiv carske volje i zapověsti; a može biti, da se u 1000 nebi jedan našao, koj nebi volio od svoga cara umrěti, nego u rišćanskoj zemlji zivěti.

U svakoj nahiji u glavnoj varoši sědi kadija i muselim, kadijà sudi po alkoranu, a muselim (koi se zove vojvoda) zatvora ljude i izvàršuje ono, što kadija

Digitized by Google

presudi. Nijedan od ove dvojice nema platje od carstva, nego još oni moraju da zakupljuju ova njihova gospodstva. Tako oni žive najviše od globah i mita; zato moraju želiti, da ima krivih ljudih i tužbih što više. Kad kadija hoće koga iz sela da dozove k sebi, on po k a d i n c u pošalje M u r s a l u po njega. Ko nećedne s kadincem doći kadiji, on je odmetnik, i nema mu drugog spasenja, nego bežati u hajduke; a ko dojde, on, osim svega ostaloga valja kadincu da plati ajakteriu (kao poputninu). Po pravu valjalo bi, da muselim nečini nikom ništa bez kadije; no budući da je kadija s a m o u č e n č o v e k, dosta putah i iz daleka odkuda, a muselimi sve vojnici i pašini ljubimci, kojima paša za zasluge ta města daje; zato oni slabo i mare za kadiju, nego čine sami, što im je volja, a osobito kad su u zemlji kake bune i nemiri.

U Sàrbii Turci, kao g o s p o d a sěde s a m o p o g r a d o v i m a i v a r o š i m a. Oni kao p l e m i ć i u svome carstvu, neplatjaju nikake dacije (ni arača, ni porěze, ni čibuka), osim što dàrže po varošima m e z u l a n e (pošte za carske tatare), koje obično svake godine u početku měseca Ožujka javno zakupljuju oni, koji se podhvate, da jih najjeftinie dàrže. Ako gdě sěde na spahijinskoj zemlji, kao po manjim varošima i palankama, onda moraju i špahiji da daju desetak ili da mu platjaju. Kad se u varoši učini kàrv, i oni moraju kàrvninu platjati. Po manjim varošicama i po palankama i od njih gděkoji, osobito Bošnjaci (Sàrbi zakona turskoga) rade zemlju i dàrže stoku; ali po gradovima i većim varošima slabo; nego gospoda i pored njih mnoge bezposlice žive od raje (n. p. spahije, čitluk saibije, različni činovnici i sluge svijuh ovih), a ostali tàrguju i rade različne zanate. No oni imaju i zanatah g o s p o d s k i h, koje samo Turčin smije raditi n. p. Sàrbin nemože biti nalbanta (što podkiva konje), ni tabak (*Gärber*), ni Sarač (*Riemer*), ni kazaz (Gumbar) težko i berberin i papudjia. Osim ovih zanatah, koje Raji nije slobodno raditi, od njih ima i terziah (krojačah) tufekdžiah, kujundjiah (zlatarah) i jekmekdžiah (hlěbarah); ali ćurćia (kàrznar) neće da bude nijedan. Samo Turčin Turčinu naziva S e l a m (pozdrav kad se sastanu); da od Raje ko Turčinu Selam nazove, odmah bi ga pogubili, ako se nebi htěo poturčiti; a da nebi Turčin u tome pogrěšio, valja da se po haljinama poznaje, ko je raja koli je Turčin. Zato Raja ne samo nesmije nositi zelene boje, nego ni onako lěpih haljinah, kao što su u Turakah n. p. šalovah oko glave, tokah, dolamah, osobito vezenih srebrom ili zlatom. Na někim městima Raji nije slobodno nositi càrvenih fesovah, ni jemenijah; u Carigradu samo beratlije smiju nositi žute mestve i papuče. Tako se Raji nepristoji imati ni lěpih kućah kao što je turska, ili još lěpšu ni dobra i lěpa konja; i sami prirodni darovi n. p. l ě p o l i c e, veliki lěpi b à r k o v i negledaju se rado u Raje. S a b l j e raji nipošto nije slobodno nositi; p i š t o l j i i duge puške i veliki noževi istina dopuštaju se, samo da nijesu okovani srebrom, ili onako lěpi i naočiti kao u Turakah, ali opet kad se dojde u grad ili u varoš, ili se u selu izidje pred gospodu tursku, valja dugu pušku i veliki nož ostaviti, a pištolje za ledja gurnuti ili gunjem zakloniti. Ne samo kad ide kakov turski poglavica, ili zlikovac idje sokakom (ulicom), Raja mora da ustaje na noge; nego i najgorjemu Turčinu Raja mora s puta svàrnuti, makar u blato do koljena. Ne samo što Raja nesmije kroz grad i kroz varoš jahati, nego i u polju kad srětne Turčina, valja da sjaše, ili da pita je li slobodno jahati, (na tako pitanje gděkoji odgovori: „jaši, more"; a gdjekoji „sjaši kàrste! zakon ti"—) svaki Turčin smije hristjaninu psovati i otca i majku, i věru i dušu i kàrst i post; a hrištjanin Turčinu nesmije to ni jedno za glavu. Kad kakav iole oděven

Digitized by Google

Turčin u varoši, ili gdě mu drago odjaše konja, on pàrvoga hrištjanina, kog vidi, zove, te mu dá konja, da voda. Tako gospoda turska uzimaju sa sokaka Sàrbe za različne posluge n. p. da tuku kavu, da donose vodu, da sěku dàrva i t. d. Istina da svaki Turčin svagda nesmije kàrstjanina ubiti javno; ali udariti čibukom ili štapom, tome sud nema, kao ni psovki. Kad je rat, Turci istina, Raje ne zovu na vojsku, nego sami brane svoju carevinu i věru; ali Raja mora da ih hrani, kud prolaze i gdě se nalaze, putove i gradove da gradi i popravlja, i da vuče topove i džebanu (municiu). Ako se ko od Raje poturči, odmah ima sva prava kao i ostali Turci, i ne samo što ga neće nitko prekoriti predjašnjom věrom, nego će ga još svaki radije pomoći nego rodjenoga turčina; zato je težko naći poturčenjaka da zlo žive, a mnogo ih ima pašah i vezirah. Da su poturčenjaci gorji za Raju od pravih Turakah, to se zna: Nema Turčina bez poturčenjaka (ovo se može reći i za Bošnjake prema Osmanlijah — pravih Turakah).

III.

Pěsma

prikazana presvětloj gospodi Zagrebačkoj,

za sàrdčane ljubavi věkověčnu uspomenu od Kačića.

Rano rani starac Milovane,
Rano rani, bělu knjigu piše,
Ter je šalje Vuku Ličaninu,
Od starine prijatelju svomu.

Gaić Vuče, od starine kneže,
Glasoviti na sablji viteže!
Od tebe se pěvaju popěvke;
Jer si mnoge pogubio Turke.

A čuo sam od babajka moga,
Da si, kneže, roda vilinoga.
Nuder pitaj Vilu posestrimu,
Nebi li ti kazala junake

Slavonie, Like i Kàrbave,
Slavne Bosne viteške dàržave,
Sàrbske zemlje i od Ungarie,
Dalmacie, i od Bulgarie;

Jer je meni korba dodijala
Od mojega draga pobratima,
Po imenu starca Radovana,
Barjaktara od Kotara ravna:

Da junakah nisam izpěvao,
Kad sam od njih pěsmu zapěvao;
Kaži mi jih Vuče Ličanine,
Da junake pěvam od starine.

Odpisuje Vuče Ličanine:
Čudim ti se starče Milovane!
Prošlo ti je sto godinah dánah;
A junake neznaš od mejdana.

Ta čuo si Sibinjanin Janka
Ungarskoga bana i junaka,
Od koga se pěvaju popěvke
Po svoj zemlji turskoj i slovinsko

Jer je veće posika' Turákah;
Nego imas ti u bradi dlákah;
Na boju je Janko ostario,
Trijest putah cara predobio.

A čuo si i njegova sina,
Matijaša kralja Ungarskoga,
Kako turske glave odsěcaše,
I gradove běle uzimaže.

On porobi Bosnu zemlju ravnu,
I osvoji po Bosni gradove,
Puno krat je s Turcim bojak bio,
I vazda jih biše predobio.

Boj je bio s Němačkim cesarom,
Dobi njega, i Beč mu osvoji;
Još predobi Kralja poljačkoga,
I porobi njegove dàržave,

Digitized by Google

Mnogi Kralji nanj' su udarili;
Ali su se bàrzo pokajali:
Bolji junak od babajka biše,
Predobit ga nigdo nemogaše.

Gdi li ti je starče Milovane!
Frangipane od Hàrvatah Bane,
Koi turske vojske razbijaše,
I junačke glave odsicaše.

Kamo li ti Gereb Generale,
Koino se pěva na sve strane.
Nu poslušaj sile od junaka,
Što učinì Bane od Turákah:

Kad Hàrvatsku zemlju porobišě,
Deset hiljád robja zarobiše,
Ter jih vode u Bosnu ponosnu
Pěvajući, konje igrajući.

Ali Turkom loša srěča biše;
Jer Hàrvati na nje udariše,
A pred njima Gereb Generale
I Bernardin Bane Frangipane.

Udariše, ter jih izsěkoše,
Mlado robje natrag dovedoše.
Biše s pašom silenih Turákah,
Sedamnajest hiljadah junákah.

Opet Turci vojsku sakupiše,
I Hàrvatsku zemlju porobiše;
Al je njima loša srěča bila,
Dva su bana na nje udarila.

Jedan běše Derenčiću Bane;
A drugi je Berno Frangipane.
Izsěkoše careve delije,
Ukraj Une, vodice studene.

Pet hiljadah glávah odsěkoše,
Izvan onih, što se potopiše.
Uhvatiše hiljadu Turakah,
Pet stotinah suviše junákah.

Na glasu je Kolonić Nikola,
Vice-Bane Senja bieloga,
Junaci ga u pěsmi spominju,
Kad goricom zelenom putuju;

Jer je često na vojsku hodio,
Ter je tursku zemlju porobio:
Junačke je glave odsicao,
U Senj tursko robje dovodio.

Još ti kažem dva silna junaka,
Kojino se neboje Turákah:
Dva hàrvatska bana i plemića,
Koji bihu sàrdca Kraljevića.

Jedan biše Mišljenović Marko,
A drugi je Karlović Ivane,
Oba turske glave odsěcaše,
Oba sablje kàrvce napojiše,

Al' poslušaj starče Milovane,
Što učinì Kàrste Frangipane:
Pod Jajcem je Turke izsěkao,
Izpod běla grada iztěrao.

Junak biše Kàrste Frangipane,
Věruj meni, starče Milovane!
Kano vitez Marko Kraljeviću,
I delija Miloš Obiliću.

Suleman je vojsku sakupio,
Ter je tvàrdi Kisak obsědnuo;
Bio ga je trinajest nedělјah,
I učini trideset jurišah.

Al' ga care osvojit' nemože;
Već izgubi silnu vojsku svoju:
Jer ga brani senjski kapitane,
Po imenu Juršiću Nikola.

Ovo junak sileni biaše,
Zlatno krilo na njem trepetjaše,
Opoštenì senjskè vitezove,
Sve hàrvatske bane i knezove.

Kaže meni vila posestrima
Ljuta zmaja Petra Keglevića,
Od Hàrvatah bana i plemića,
Da je sěka' Turke kraišnike,

Pred junacim na vojsku hodio,
I carevu zemlju porobio,
Dogonio plěno nebrojeno,
Dovodio robje nekàrštjeno.

Čuo jesi, starče Milovane,
Što učinì Bakić Petre *) Bane:
Pred Ungarskom vojskom vojevaše,
Ter' Saksonu jade zadavaše.

Oslobodì bečkoga cesara
Od Saksona duke velikoga:
Njegovu je vojsku izsěkao,
Podaleko u zemlji Němačkoj.

(Kolendar 1846).

Digitized by Google

Milovane, zlo vino popio,
I u gusle mukle udario!
Ta kamo ti Zrinović Nikola
Od Hàrvátah bane i viteže,

Koga slavi ravna Ungaria,
Slavonia, Lika, i Kàrbava;
Jer je turske vojske razbijao,
Na stotine glave odsicao.

Kamo li ti Lenković Ivane,
Silni vitez od Hàrvatah bane,
Koi běše serdca Jankovića,
A desnice Marka Kraljevića.

Tko izsěče pod Sigetom Turke,
Ali-Pasu, i vojsku njegovu?
Nego bane Zrinović Nikola
I delija Lenković Ivane.

Tko izsěče kod Rakovca Turke,
Za četiri i veće hiljadah?
Nego junak Lenkoviću bane,
I delija Alapiću Janko.

Tko potěrà Turke kraišnike,
Ter jih stiže blizu Vinodola?
Nego vitez Alapiću Janko,
Ter jih sěče bolje nego Marko.

Tko izsěče silene junake
Kraišnike, pěšce i konjike,
Od Bihaća i od Kostajnice?
Nego vitez Alapović Janko.

Još ti, pobre, lěpe glase kažem:
Podiže se Sokolović paša
S dvajest i šest hiljadah Turakah,
Ter porobi Liku, i Kàrbavu.

Ali mu je loša srěća bila:
Nanj' udari Erdeljiću Petre,*)
Od Hàrvatah bane i viteže,
Ter potira Sokolović pašu

I njegovu vojsku silovitu.
Tu gospoda mnoga izgiboše,
Mladi Bezi, silni Alaj-Bezi;
Ine vojske ni broja se nezna.

Al' da znadeš, starče Milovane,
Što učini Panović Ivane:
On malenu četu imadjaše;
Ali često Turke razbijaše.

Páli turska sela i varoše,
Plěno goni, mlado robje vodi;
Kud njegova sablja dopiraše,
Ondě càrna kàrvca teciaše.

Elek Vide silni junak biše,
Kako vila posestrima piše,
Od Hàrvátah vitez generale,
Koi sěče Turke na sve strane.

Kupi bane svoje vitezove,
Ter osvoji po Lici gradove,
Pali sela, i bèle varoše,
Siče Turke, to je po nje loše.

Još ti kažem Juru Križanića,
Koi běše sàrdca Smiljanića;
Jer na vojsku često odlazaše,
Robje hvata, glave odsěcaše.

U Tursku je zemlju odlazio,
I varoše ognjem popalio:
Drežnik tvàrdi on je osvojio,
Kraišnike pod mač okrenuo.

Zmija biše Kislin generale,
Koino se slavi na sve strane;
Jer je tursku zemlju porobio,
Bosanskoga pašu predobio.

On izsěče pod Ostrovcem Turke,
Do ramena okàrvavi ruke:
Slaviť će se do sudnjega danka
Od Hàrvatah silenih junàkah.

Kada Sisak Turci podsědoše,
Osvojiť ga oni nemogoše;
Jer gar brani pope Don Nikola,
Mikačića roda viteškoga,

Koi puno posěče Turákah,
Kraišnikah najboljih junàkah.
Svoje běle on posveti ruke;
Jer iztirà izpod grada Turke.

Opet Turci Sisak obsědoše,
A prěd njima Hasan-Paša biše;
Ali mu je loša srěća bila,
Na njega je vojska udarila

Erdeljića bana hàrvatskoga,
Koino je roda junačkoga,
Razbì pašu, izsěče mu vojsku,
Opošteni svu zemlju hàrvatsku.

Digitized by Google

Što od sablje njemu uticaše,
Ono Kupa voda prožđiraše,
Utopi se Hasane vezire,
Još i njegov bratac kapitane,

I mlad netjak cara silenoga,
Sinan-Paša roda junačkoga,
Poznadoše siloviti Turci,
Što će reći Hàrvati junaci.

Drugoga ti kažem Jankovića,
Po imenu Pavla Lenkovića,
Generala hàrvatskoga kneza,
Na oružju silnoga viteza,

Koi turske vojske razbijaše,
Ter jim ruse glave odsěcaše,
Hàrvatjane podiže junake,
Ter osvoji kule i čardake.

On Petrinju biše osvojio,
I krainu tursku porobio,
Robi zemlju cara silenoga
Sve do Jajca grada bieloga.

Tko osvoji bělu Kostajnicu,
Nego vitez Lenkoviću Pavle?
Tko upali varoš pod Bihaćem?
Upali ga Lenkoviću Pavle.

Tko izsěče Turke kraišnike,
Nego vitez Lenkoviću Pàvle?
Tko prevede Vlahe na kàrštjane,
Nego vitez Lenkoviću Pavle?

Al' polušaj, starče Milovane!
Da ti kažem i druge mejdane:
Kad Hàrvati naglo udariše,
Ter kod Kupe Turke izsěkoše,

Tu se nadje vitez od Kraine,
Knez i junak silni od starine,
Po imenu Màrnjavčević Vuče,
Koi Turke oko' kupe tuče.

Naměra ga běše naměrila
Na junaka Badanković Bega:
S' Britkima se sabljam' udariše,
Ali Vuče bolji junak biše;

Jer pogubi konja i konjika
Jednim mahom careva vojnika,
Istim mahom dvě glave odsěče,
Silni junak Màrnjavčević Vuče.

Veliko je pleme Draškovića
Hàrvatskoga na glasu plemića;
Jer porodi bane i knezove,
Na oružju silne vitezove,

Koji caru puno dodijaše,
I njegove vojske razbijaše:
A najveće Drašković Ivane,
Slavni vitez, od Hàrvátah bane,

Koi robi Liku i Kàrbavu,
U to vrěme carevu dàržavu,
On izsěče Turke na sve strane,
A najveće mlade Kladušane.

Svoj gospodi od hàrvatske strane
Prikazuje starac Milovane
Ovu pěsmu na čast i poštenje,
Za njihovo veće uzvišenje!

*) Bakić i Erdeljić Petar ban, jest jedan isti ban od slavne kuće Erdödah.

IV.

Marko Kraljević ukida svatbarinu.

(iz Vukovih narodnih pěsamah).

Poranio Kraljeviću Marko,
Poranio niz Kosovo ravno,
Kad je bio na vodi Servani,
Sukobi ga Kosovka děvojka,
Božju pomoć naziva joj Marko:
„Božja pomoć, Kosovko děvojko!“
Děvojka se do zemlje poklanja.
„Zdravo da si, delijo neznana!“
Al joj Marko poče besěditi:
„Draga sestro, Kosovko děvojko!
„Lěpa ti si, seko, mladja bila!
„Krasna ti si stasa i uzrasta!

Digitized by Google

„Rumenila, gospodska pogleda!
„Al te, seko, kosa pokvarila;
„Jer si tako, seko, osědila?
„S kog' si mlada srěću izgubila?
„Il' sa sebe, il' sa svoje majke,
„Il' sa svog stara roditelja?"
Proli suze Kosovka děvojka,
Pa govorí Kraljeviću Marku:
„Dragi brato, delijo neznana!
„S' sebe srěću izgubila nisam,
„Ni sa sebe, ni sa svoje majke,
„Ni sa svoga stara roditelja;
„Već sam jadnu srěću izgubila:
„Evo ima devet godin' danah,
„Kako dodje Arap prekomorac,
„Pa od cara Kosovo zakupi,
„I nametnu zulum na Kosovo:
„Kosovo ga i poji i hrani;
„Pa je drugi zulum nametnuo:
„Ko s' udaje, trideset dukatah;
„Ko se ženi, tridest i četiri,
„Koji ima, te toliko dade,
„Taj se junak može oženiti
„I děvojka mlada udomiti;
„A u mene bratja siromašna,
„Nema blaga, da Arapu dadu,
„U tome sam jadna zaostala,
„Te se nisam mlada udomila;
„Sa toga sam srěću izgubila.
„Pa još za to nebi ni žalila,
„Što nam s' neda mladim udavati,
„I junakom mladim oženiti;
„Nego evo i veće nevolje,
„Još je veći zulum nametnuo:
„Na noć ište mladu i děvojku,
„Pa děvojku Arapine ljubi,
„A nevestu sluge Arapove;
„Obredi se sve Kosovo redom,
„Davaše mu mlade i děvojke,
„Evo meni tužnoj redak dodje,
„Da do veče idem Arapinu,
„Da mu noćas, jadna, budem ljuba,
„Pa ja mislim i razmišljam misli:
„Mili Bože, što ću i kako ću?
„Il ću jadna u vodu skočiti,
„Ili ću se mlada oběsiti?
„Volim, brate, izgubiti glavu,
„Neg ljubiti svoj zemlji dušmana."
Al besědi Kraljeviću Marko:
„Draga sestro, Kosovko děvojko!
„Ne šali se, u vodu ne skači,
„Nemoj sebi smàrti učiniti,
„Nemoj, seko, duše ogrešiti!
„Već mi kaži Arapove dvore,
„Gdi su dvori Arapina càrna?
„Imam rěči besediti s njime."
Děvojka mu poče besěditi:
„Dragi brato, neznana delio!
„A što pitaš Arapove dvore?
„Što ih pitaš? ostali mu pusti!
„Može da si našao děvojku,
„Pak mu ideš, nosiš svatbarinu;
„A možda si jedinac u majke,
„Pa ćeš, brate, tamo poginuti
„Pa što će ti samohrana majka?"
Marko s' maši rukom u džepove,
Te izvadi trideset dukatah,
Pa ih daje Kosovki děvojki:
„Na ti, seko, trideset dukatah,
„Pak ti idi svome bělom dvoru,
„Pak se hrani, dok ti s' srěća javi,
„Samo kaži Arapove dvore,
„Ja ću platit' svatbarinu za te.
„Zašto bi me Arap pogubio,
„Kad ja imam, sestro, dosta blaga,
„Mogo b' platit' sve Kosovo ravno,
„Kamo l' ne bi za se svatbarinu?"
Děvojka mu poče besěditi:
„Nisu dvori, već šatori pusti.
„Pogledajde dolě niz Kosovo,
„Gdi se onaj svilen barjak vije,
„Onde j' šator càrnog Arapina,
„Oko njega zelena avlija,
„Sva avlija glavam' nakitjena:
„Evo nema još nedělja danah,
„Kako j' proklet' Arap izsěkao
„Sedamdeset i sedam junakah,
„Kosovacah tužnih djuvegijah;
„Arap ima četàrdeset sluguh,
„Što čuvaju stražu oko njega."
A kad Marko saslušao reči,
Krenu Šarca, ode niz Kosovo,

Digitized by Google

Dobra Šarca vàrlo razsàrdio,
Iz kopita živa vatra sěva,
Iz nozdàrvah modar plamen liže;
Sàrdit Marko jezdi niz Kosovo,
Roni suze niz junačko lice,
A kroz suze gnjevno progovara:
„Oj davori, ti Kosovo ravno!
„Šta si danas dočekalo tužno,
„Poslě našeg kneza čestitoga,
„Da Arapi sad po tebi sude!
„Ja sramote podněti nemogu,
„Ni žalosti veliki tàrpiti,
„Da Arapi taki zulum čine;
„I da ljube mlade i děvojke.
„Danas ću vas, bratjo, osvetiti,
„Osvetiti, ili poginuti."
Ode Marko pravo pred šatore,
Ugleda ga Arapova straža,
Pa kazuje càrnu Arapinu:
„Gospodine, Arap-prekomorče!
„Čudan junak jezdi niz Kosovo
„Na vitezu konju šarenomu,
„Dobra konja vàrlo razsàrdio,
„Iz kopita živa vatra sěva,
„Iz nozdàrvah modar plamen liže;
„Oće junak na nas udariti."
Al' besědi Arapine càrni:
„Dèco moja, četàrdeset sluguh!
„Ne smie junak na nas udariti,
„Valja da je našao děvojku,
„Pa nam ide, nosi svatbarinu,
„Žao mu je, što će dati blago,
„Sa toga se vàrlo razsàrdio,
„Već izid'te pred našu avliju,
„Pa junaka dočekajte lèpo,
„Pred njime se směrno poklonite,
„Pod njim dobra konja prihvatite,
„Primite mu konja i oružje,
„Pustite ga meni pod šatore,
„Ne ću blaga, uzet' ću mu glavu,
„Da dobijem konja prema sebe."
Izpadoše Arapove sluge,
Da pod Markom dobra konja prime,
A kad blizu ugledaše Marka,
Ne smědoše pred Marka izići;
Bèže sluge pod šator Arapu,
Pa se kriju za Arapa sluge,
Pokrivaju sablje japundžeti,
Da im Marko ne vidi sabaljah.
I sam Marko u' avliju udje,
Pred šatorom odsědnuo Šarca,
Svome Šarcu tako besèdio:
„Hodaj, Šaro, i sam po avliji,
„A ja idem pod šator Arapu;
„Nahodi se šatoru na vratih,
„Ako b' meni do nevolje bilo."
Pak se Marko pod šatora šeće,
Arap sědi, pije vino hladno,
Služi mu ga mlada i děvojka.
Božju pomoć nazivao Marko:
„Božja pomoć, dragi gospodine!"
Arap njemu lěpše odgovara:
„Zdrav, junače, delijo neznana!
„Hod' junače, da pijemo vina,
„Pa mi kaži, što si mi došao."
Al' besědi Kraljeviću Marko:
„Nemam kade s tobom piti vina;
„A dobro sam do tebe došao,
„Vàrlo dobro, bolje bit' nemože;
„Ja izprosih lěpotu děvojku,
„Ostaše mi na drumu svatovi,
„Došao sam, don'o svatbarinu,
„Da dam blago, da vodim děvojku,
„Da mi niko na puta ne stane;
„Kaži meni, što je svatbarine?"
Arap lěpo Marku progovara:
„Ta ti za to i odavno znadeš:
„Ko s' udaje, trideset dukatah;
„Ko se ženi, tridest i četiri;
„Ti se vidiš junak od mejdana,
„Nije kvara, da stotinu dadeš!"
Marko s' maši rukom u džepove,
Pred Arapa tri dukata baci:
„Věruj meni, više nemam blaga,
„Već kad bi me hteo pričekati,
„Dok se vratim s lěpotom děvojkom,
„Tamo će me darivati lěpo,
„Sve ću tebi pokloniti dare,
„Tebi dare, a meni děvojka."
Ciknù Arap, kao zmija ljuta:
„U men', kurvo, veresije nema!
„Ne daš blaga, sa mnom se podsměvaš;

Digitized by Google

Pa potàrže težka buzdovana,
Te udara kraljevića Marka,
Udari ga tri četiri puta.
Nasmějà se Kraljeviću Marko:
„O junače, Arapine càrni!
„Il se šališ, il' od zbilje biješ?“
Ciči Arap, kao zmija ljuta:
„Ne šalim se, već od zbilje bijem.“
Ali Marko poče besěditi:
„A ja mislim, da se šališ, tužan;
„A kad, more, ti od zbilje bìješ,
„I ja imam něšto buzdovana,
„Da te kucnem tri četiri puta;
„Koliko si mene udario,
„Toliko ću tebe udariti,
„Pa ćem onda na polje izići
„I iz nova mejdan započeti.“
Tàržè Marko buzdovana svoga,
Pak udari Arapina càrna,
Kako ga je lako udario,
Izkide mu iz ramena glavu!
Nasmějà se Kraljeviću Marko:
„Bože mili, na svem tebi hvala,
„Kad bàrž' ode su junaka glava!
„Kan' da nije na njemu ni bila!“
Tàrže Marko sablju od pojasa,
Pak zaredi Arapove sluge,
Izsěče mu četàrdeset sluguh,
A četiri ne htě pogubiti,
Već ih Marko ostavi za pravdu,
Koj' će svakom pravo kazivati,
Kako j' bilo Arapu i Marku;
Sve s avlije poskidao glave,
Pa je glave sahranio lěpo,
Da j' ne kljuju orli i gavrani,
Pa avliju pustu nakitio,
Nakiti je Arapskim glavama,
Arapovo blago pokupio,
A četiri sluge Arapove,
Koje nije htěo pogubiti,
Opravi ih po Kosovu Marko,
Opravi ih na četiri strane,
Te telale po Kosovu sluge:
„Gdi děvojka ima za udaju,
„Neka traži sebi gospodara,
„Nek s' udaje, dok je za mladosti,
„A gdi junak ima za ženidbu,
„Nek se ženi, neka ljubu traži;
„Od sad više nema svatbarine,
„Marko za sve svatbarinu platì.“
Sve povikà, malo i veliko:
„Bog da živi Kraljevića Marka!
„Koji zemlju od zla izbavio,
„Koji satàr zemlji zulumćara;
„Prosta m' bila i dušа i tělo!.“

V.

Banović Strahinja.

(*iz Vukovih narodnih pěsamah*).

Nětko běše Strahiniću bane,
Běše bane u malenoj Banjskoj,
U malenoj Banjskoj kraj Kosova,
Da takoga neima sokola.
Jedno jutro bane podranio,
Zove sluge i k sebe prizivlje:
„Sluge moje! hitro pohitajte,
„Sedlajte mi od megdana djoga,
„Okitite, što lěpše možete,
„Opašite, što tvàrdje možete;
„Jel ja, děco, mislim putovati:
„Hoću Banjsku ostaviti grada,
„Mislim djoga konja umoriti
„I u gosti, děco, odlaziti,
„U tastbinu u bila Kruševca,
„K milu tastu starçu Jug-Bogdanu,
„Ka šurevah devet Jugovićah;
„Tazbina me ta željkuje moja“
Gospodara sluge poslušaše,
Te sokola djoga osedlaše,

Digitized by Google

Opremi se Strahiniću bane,
Udri na se dibu i kadifu,
Ponositu čohu sajaliju,
Što od vode čoha čàrvenija,
A od sunca čoha rumenija;
Okiti se jedan Sàrbski soko,
Pa posěde djoga od megdana
Omah podje, u tazbinu dodje
Gdě od skoro carstvo postanulo,
A vidě ga starac Jug Bogdane,
A vidě ga devet milih šurah,
Sokolovah devet Jugovićah,
Mila zeta jedva dočekaše,
U naručje zeta zagàrliše,
Věrne sluge konja prihvatiše,
Zeta vode na frendjiju kulu,
Kod gotove sovre zasědoše,
Te gospodsku riječ besědjahu.
Navališe sluge i služkinje,
Neko dvori, neko vino služi.
Što bijaše rišćanske gospode,
Posědaše, te pijahu vino:
Uvàrh sovre stari Jug Bogdane,
S desne strane uza ramo svoje
Sěde zeta Strahinića bana,
I tu sjede devet Jugovićah,
Niza sovru ostala gospoda;
Ko l' je mladji, dvori gospodare.
No bijaše to devet šurnjajah,
No šurnjaje dvore uporedo.
Dvore svekra silna Jug-Bogdana,
I dvorahu svoje gospodare,
A najviše zeta ponosita;
A sluga im jedna vino služi,
Služi vino jednom kupom zlatnom,
Zlatna kupa devet bere litár;
Ja da vidiš druge djakonie,
Djakonie, mloge gospoštine!
Kako, brate, gdě je carevina.
Pozadugo bane gostovao,
Pozadugo bane začamao,
Ponosi se bane u tazbini.
„Gospoštine, što je u Kruševcu,
„Dosadiše jutrom i večerom
„Moleći se silnu Jug-Bogdan:
„Gospodaru, silan Jug-Bogdane
„Ljubimo ti svilenoga skuta
„I desnicu tvoju bilu ruku,
„Nu potrudi čudo i gospostvo,
„I povedi mila zeta tvoga,
„Nu dovedi Strahinića bana
„U dvorove i u kuće naše.
„Da mi neku poštu učinimo."
Svakom Juže hatar navàršuje.
Doke tako izredili bili,
Dugo bilo i vrijeme prodje,
I zadugo bane začamao;
No da vidiš jada iznenada!
Jedno jutro, kad ogrija sunce,
Mezil stiže i bijela knjiga
Baš od Banjske od malena grada,
Od njegove ostarjele majke,
Banu knjiga na koljeno pade,
Kad razgleda i prouči knjigu,
Al mu knjiga dosta gàrdno kaže,
Knjiga kaže, gdě ga kune majka:
„Gdě si, sine, Strahiniću bane?:
„Zlo ti bilo u Kruševcu vino!
„Zlo ti vino, nesrětna tazbina!
„Vidji knjigu, nečuvenih jadah!
„Iz ubaha jedna pade sila,
„Turski, sine, od Jedrene care,
„A car pade, dovede vezire,
„A vezire, nesrětne većile.
„Što je zemlje te oblada care,
„Svu je tursku silu podigao,
„U Kosovo polje ih skupio,
„Pritiskao sve polje Kosovo,
„Uhvatio vode obadvije:
„Pokraj Laba i vode Sitnice
„Sve Kosovo sila pritisnula.
„Kažu, sine, i pričaju ljudi:
„Od mramora do suva javora,
„Od javora, sine, do Sazlije,
„Od Sazlije na ćemer ćuprije,
„Od ćuprije, sine, do Zvečanah,
„Od Zvečanah kažu do Čečanah
„Od Čečanah vàrhu do planine
„Turska sila pritisla Kosovo.
„Pod broj, sine, na teftere kažu;
„No u cara sto hiljadah vojske
„Nekakvoga careva spahije,

Digitized by Google

„Što imaju po zemlji tìmare,
„I što jedu hlěba carevoga,
„I što jašu konje od megdana,
„Što ne nose po mlogo oruža,
„Do po jednu o pojasu sablju,
„U Turčina, u turskoga cara,
„Kažu, sine, drugu vojsku silnu
„Ognjevite janjičare Turke,
„Što Jedrene dàrže kuću bilu,
„Janjičarah kažu sto hiljadah,
„Kažu, sine, i govore ljudi
„U Turčina tretju vojsku silnu
„Nekakoga Tuku i Mandžuku,
„A što huče, a što gàrdno tuče.
„U Turčina vojske svakojake,
„U Turčina jednu kažu silu,
„Samovoljna Turčin-Vlah-Aliju,
„Te ne sluša cara čestitoga,
„Za vezire nikad i ne misli,
„Za carevu svu ostalu vojsku
„A koliko mrave po zemljici;
„Taku silu u Turčina kažu!
„On beza zla, sine, proći nešće,
„Nešće s carem, sine, na Kosovo,
„Okrenuo drumom lijevijem,
„Te na našu Banjsku udario,
„Te ti Banjsku, sine, ojadio
„I živijem ognjem popalio
„I najdonji kamen razturio,
„Věrne tvoje sluge razagnao,
„Staru majku tvoju ojadio,
„Sa konjem joj kosti izlomio,
„Věrnu tvoju ljubu zarobio,
„Odveo je u polje Kosovo,
„Ljubi tvoju ljubu pod čadorom,
„A ja, sine, kukam na garištu,
„A ti vino piješ u Kruševcu!
„Zlo ti vino napokonje bilo!“
Ja kad bane knjigu proučio,
Muka mu je i žao je bilo,
U obraz je sètno neveselo,
Màrke bàrke nizko obèsio,
Màrki bàrci pali na ramena;
U obraz se ljuto namàrdio,
Gotove mu suze udariti.
A vidjè ga starac Jug Bogdane,
Vidjè zeta jutru na uranku,
Planu Juže, kako oganj živi,
Strahiniću zetu progovara:
„O moj zete, Bog mi s tobom bio!
„Što si, zete, jutros podranio?
„A u obraz sètno neveselo?
„Od šta si se, zete, razdàrtio?
„Na koga si s', zete, razljutio?
„Al se šure tebe nasmijaše,
„U jegleni ružno govoriše?
„Al šurnjaje tebe nedvoriše?
„Al mahanu toj tazbini nadje?
„Kaži, zete, šta je, i kako je?
Planu bane, pa mu progovara:
„Prodj' se, taste, stari Jug Bodane!
„Ja sam s šuram' bio u lijepo,
„A šurnjaje gospodske gospodje
„Divno zbore, a divno me dvore,
„Toj tazbini mojoj mane nema,
„No da vidiš, što sam neveseo:
„Stiže knjiga od malene Banjske,
„Baš od moje ostarjele majke.“
Kaže jade tastu na uranku,
Kako su mu dvori poharani,
Kako su mu sluge razagnate,
Kako li je majka pregažena,
Kako li je ljuba zarobljena:
„No moj taste, stari Jug-Bogdane!
„I ako je moja danas ljuba,
„Ljuba moja, al je šćera tvoja:
„Sramota je i mene i tebe;
„No moj taste, starac Jug-Bogdane!
„Misliš li me màrtva požaliti,
„Požali me dok sam u životu.
„Molim ti se i ljubim ti ruku,
„Da daš mene děce devetoro,
„Děcu tvoju, a šureve moje,
„Da ja, taste, u Kosovo podjem,
„Da potražim dušmanina moga,
„A careva gàrdna hainina,
„Koji mi je roblje zarobio;
„A nemoj se, taste, prepanuti,
„Ni za tvoju děcu ubrinuti;
„Ja ću děci, mojim šurevima,
„Hoću njima ruho promjeniti
„A u Tursko ruho oblačiti:

Digitized by Google

„Oko glave bijele kauke,
„A na pleći zelene dolame,
„A na noge meneviš čakšire,
„O pojasu sablje plamenite;
„Prizvat' sluge i kazat ću junak,
„Neka sluge konje osedlaju,
„Osedlaju, tvàrdo opasuju,
„Nek prigàrću màrkim' medjedinam':
„Učinit' ću děcu janjičare;
„Ja ću děcu, šure, sètovati,
„Kade sa mnom budu kroz Kosovo,
„A kroz vojsku cara na Kosovu,
„Pred njima ću biti delibaša,
„Nek se stide i nek se prepanu,
„Nek se svoga boje starješine,
„Kogodj stane u carevoj vojsci,
„Kogodj stane s nama govoriti,
„Stane turski, okrene manovski,
„Ja s Turcima mogu progovorit,
„Mogu turski i mogu manovski,
„I arapski jezik razumijem,
„I na kàrpat sitno arnautski;
„Provodit ću děcu kroz Kosovo,
„Svu ću vojsku Tursku uvoditi,
„Dok ja nadjem dušmanina moga,
„A Turčina silna Vlah-Aliju,
„Koji mi je roblje porobio;
„Nek šurevi bidu u nevolji,
„El sam, taste, mogu poginuti,
„Kod šurevah neću poginuti,
„Jali rane lasno dopanuti."
Kad to začu stari Jug Bogdane,
Planu Juže, kako oganj živi,
Strahinj-banu zetu progovara:
„Strahinj-bane, ti moj zete mili!
„Viděh jutros, da pameti nemaš.
„Što mi děce išteš devetoro,
„Da mi děcu vodiš u Kosovo,
„U Kosovo, da ih kolju Turci,
„Nemoj, zete, više progovarat',
„Nedam děce vodit u Kosovo,
„Makar šćeri nigda ne vidio.
„Mio zete, deli Strahinj-bane!
„Rašta si se tako razdàrtio?
„Znaš li, zete? ne znali te ljudi!
„Al' ako je jednu noć noćila,

(Kolendar 1846).

„Jednu noćcu š njeme pod čadorom,
„Ne može ti više mila biti,
„Bog j' ubio, pa je to prokleto,
„Voli njemu, nego tebe, sine;
„Neka ide, vrag je odnesao!
„Boljom ću te oženiti ljubom,
„S tobom hoću ladno piti vino,
„Prijatelji biti do vijeka;
„A ne dam ti děcu u Kosovo."
Planu bane, kako oganj živi,
U ijedu i toj muci ljutoj
Ne šće viknut' ni prizvati slugu,
Za seiza ni habera nema,
No sam ode k djogu u ahare,
Ja kako ga bane osedlao!
Kako li ga tvàrdo opasao!
Pa zauzda djemom od čelika,
Pred dvore ga vodi u avliju
K binjektašu bijelu kamenu,
Pa se djogu hvati na ramena,
Pogleduje devet svojih šurah,
A šurevi u zemljicu càrnu.
Ban pogledńu pašenoga svoga,
Nekakoga mlada Nemanjića,
A Nemanjić gleda u zemljicu.
Kad pijahu vino i rakiju,
Svi se fale za dobre junake,
Fale s' zetu, Bogom se kunu:
„Volimo te, Strahiniću bane!
„No svu zemlju našu carevinu;"
Al' da vidiš jada na nevolji!
Banu jutros nema prijatelja:
Nije lasno u Kosovo poći.
Vidjè bane, gdě mu druga nema,
Sam otide poljem Kruševačkim.
Ja kad bio niz široko polje,
Obzire se ka Kruševcu bjelu,
Ne će li se šure prisètiti,
Ne će li se njima razžaliti;
A kad vidjè jutros na nevolji,
Gdě mu nema glavna prijatelja,
Pade na um, pa se dosètio
Za njegova hàrta Karamana,
Koga voli nego dobra djoga,
Te priviknu iz bijela gàrla,
Ostalo je hàrtče u aharu;

Digitized by Google

Začu glasa, hitro potàrčalo
Dok u polju pristiže djogina,
Pokraj djoga hàrtče poskakuje,
A zlatan mu litar pozvekuje,
Milo bilo, razgovori s' bane,
Ode bane na konju djoginu,
Te prijedje polja i planine,
Ja kad dodje u polje Kosovo,
Kad sagledà po Kosovu silu,
Al se bane malo prepanuo,
Pa pomenu Boga istinoga,
U ordiju Tursku ugazio.
Ide bane po polju Kosovu,
Ide bane na četiri strane,
Traži bane silna Vlah-Aliju,
Al ne može bane da ga nadje;
Spusti s' bane ka vodi Sitnici,
Na jedno je čudo nagazio:
Na obali do vode Sitnice,
Jedan zelen tu bijaše čador,
Širok čador polje pritisnuo,
Na čadoru od zlata jabuka,
Ona sija, kako jarko sunce,
Pred čadorom pobijeno koplje,
A za koplje vranac konjic svezan;
Na glavi mu maha Stambolija,*)
Bije nogom desnom i lijevom.
Kad to vidě Strahiniću bane,
Prohesapi i umom premisli,
Baš je čador silna Vlah-Alije,
Te djogina konja prigonjaše,
Koplje junak skidè sa ramena,
Te čadoru vrata otvorio,
A da vidi, ko je pod čadorom,
Nebijaše silan Vlah-Alija,
No bijaše jedan stari derviš,
Bijela mu prošla pojas brada,
Š njime nema nitko pod čadorom,
Bekrija je taj nesrećan derviš,
Pije Turčin vino kondijerom,
No sam lije, no sam čašu pije,
Kàrvav derviš běše do očijuh;
Kad ga vidjè Strahiniću bane,
Te mu „Selam„ turski nazivaše,
Pijan derviš okom razgledaše,
Pa mu mučnu riječ progovara:
„Da si zdravo! deli Strahin-bane
„Od malene Banjske kraj Kosova.“
Planu bane, prepade se ljuto,
Te dervišu turski odgovara:
„Bre! dervišu, nesrětna ti majka!
„Rašta piješ? rašta se opijaš?
„Te u pitju gàrdno progovaraš
„I Turčina zoveš kaurinom.
„Šta pominješ nekakoga bana?
„Ovo nije Strahiniću bane,
„No ja jesam carevi delija,
„Jedeci se carski pokidaše,
„U ordiju tursku poběgoše,
„Sve delije hitro potàrčaše,
„Da jedeke caru pofatamo;
„Ako kažem caru, ja veziru,
„Koju si mi riječ besědio,
„Hoćeš, stari, jada dopanuti.“
Grohotom se derviš osmènuo:
„Ti delijo, Strahiniću bane!
„Znaš li, bane, ne znali te jadi!
„Da sam sade na Golеč-planini,
„Da te vidim u carevoj vojsci,
„Poznao bih tebe i djogina,
„I tvojega hàrta Karamana,
„Koga voliš, nego dobra djoga.
„Znaš li, bane od malene Banjske!
„Poznajem ti čelo kako ti je,
„I pod čelom oči obadvije,
„I poznajem oba màrka bàrka.
„Znaš li bane? ne znalo te čudo!
„Kad zapadoh robstva u vijeku,
„Panduri me tvoji uhitiše
„U Suhari vàrhu na planini,
„U ruke me tvoje dodadoše,
„Ti me bacì na dno od tamnice,
„Te robovah i tamnicu tàrpljeh
„I začamah za devet godinah,
„Devet prodjè, a stiže deseta,
„A tebe se, bane, razžalilo,
„Te ti zovnu Rada tamničara,
„Tvoj tamničar na tamnička vrata,
„Izvede me k tebe u avliju.
„Znaš li, bane? znaš li Strahiniću?

*) Stambolska (velika) zobnica.

Digitized by Google

„Kad zapita i mene upita:
„„Robče moje, zmijo od Turakah!
„„Gdě propade u tamnici mojoj!
„„Mož' li s', robe, junak odkupiti?““
„Ti me pitaš, ja pravo kazujem:
„„Magao bih život odkupiti!
„„Tek da mi se dvora dovatiti,
„„Otčevine i pak postojbine;
„„Imao sam něšto malo blaga,
„„Mloge lave i mloge timare,
„„Mogao bih odkup sastaviti;
„„Al' mi, bane, věrovati ne ćeš,
„„Da me pustiš dvoru bijelome:
„„Tvàrda ću ti jamca ostaviti,
„„Tvàrda jamca, Boga istinoga,
„„Drugog jamca Božju věru tvàrdu,
„„Kako ću ti odkup donijeti.““
„I ti, bane, pověrová mene,
„I pušti me dvoru bijelome,
„Otčevini i toj postojbini;
„A kad dodjoh gàrdnoj postojbini,
„Tamo su me jadi zabušili:
„U dvorove, postojbinu moju,
„U dvorove kuga udarila,
„Pomorila i mužko i žensko,
„Na odžaku niko ne ostao,
„No ti moji dvori propanuli,
„Propanuli, pa su opanuli,
„Iz duvara zovke proniknule;
„Što su bili lavi i timari,
„Pojagmili Turci na miraze;
„Kad ja viděh dvore zatvorene,
„Nestà blaga, nesta prijatelja;
„Něšto mislih, pa na jedno smislih,
„Mezilskih se ja dofatih konjah,
„Te otidoh gradu Jedrenetu,
„Odoh k caru i odoh k veziru,
„Vidě vezir, pa dokazà caru,
„Ja kakav sam junak za megdana,
„Oděde me carevi vezire,
„Oděde me i čador mi dade!
„Car mi dade od megdana vranca,
„I dade mi svijetlo oruže,
„Podpisà me carevi vezire,
„Da sam vojnik caru do vijeka.
„A ti, bane, danas k meni dodje,
„Da ti uzmeš tvoje dugovanje,
A ja, bane, ni dinara nemam.
„Strahiniću, jada dopanuo!
„Gdě ti dodje, da pogineš ludo
„U Kosovu u vojsci carevoj!“
Vidě bane, poznade derviša,
Od djogata konja odsědaše,
Pak zagàrli stariša derviša:
„Bogom brate! starišu dervišu!
„Na poklon ti moje dugovanje!
„Ja ne tražim, brate, ni dinara,
„Ni ja tražim tvoje dugovanje,
„No ja tražim silna Vlah-Aliju,
„Koji mi je dvore razturio,
„Koji mi je ljubu zarobio;
„Kaži mene, starišu dervišu,
„Kaži mene moga dušmanina?
„Bratimim te i jošte jedanput,
„Nemoj mene vojsci prokazati,
„Da me vojska turska ne obkoli.“
„No se derviš Bogom proklinjaše:
„Ti sokole, Strahiniću bane!
„Tvàrdja mi je věra od kamena,
„Da ćeš sade sablju povaditi,
„Da ćeš pola vojske pogubiti,
„Nevěre ti učiniti neću,
„Ni tvojega hlěba pogaziti:
„I ako sam bio u tamnici,
„Dosta si me vìnom napojio,
„Bijelijem hlěbom nahranio,
„A često se sunca ogrijao,
„Puštio si mene veresijom;
„Ne izdadoh ni dodadoh tebe,
„Ne svěrovah, el i nemah odkud;
„Od mene se nemoj pobojati.
„A što pitaš i razbiraš, bane,
„Za Turčina silna Vlah-Aliju,
„On je bijel čador razapeo
„Na Goleču vìsokoj planini,
„Tek ti hoću, bane, progovorit':
„Jaši djoga, běži iz Kosova,
„El ćeš, bane, poginuti ludo:
„U sebe se pouzdati nemoj,
„Ni u ruku, ni u britku sablju,
„Ni u tvoje koplje otrovano,
„Turčinu ćeš na planinu doći.

Digitized by Google

„Hoćeš doći, al ćeš gàrdno proći:
„Kod oruža i kod konja tvoga.
„Živa će te u ruke fatiti,
„Hoće tvoje salomiti ruke,
„Živu će ti oči izvaditi.“
Nesmijà se Strahiniću bane:
„Bogom brate, starišu dervišu!
„Ne žali me, brate, od jednoga,
„Tek me vojsci turskoj ne prokaži.“
A Turčin mu riječ progovara:
„Čuješ li me, deli Strahin-bane!
„Tvàrdja mi je věra od kamena,
„Da ćeš sade djoga naljutiti,
„Da ćeš sade sablju povaditi,
„Da ćeš satàrt pola caru vojske,
„Nevěre ti učiniti neću,
„Ni Turcima prokazati tebe.“
Zbori bane, pa podrani otlen,
Obratja se sa konja djogina:
„O moj brate, starišu dervišu!
„Pojiš konja jutrom i večerom,
„Pojiš konja na vodi Sitnici,
„Nu uvědžbaj, i pravo mi kaži,
„Gdě su brodi na toj vodi ladnoj.
„Da ja moga konja ne uglibim?“
A derviš mu pravo progovara:
„Strahin-bane, ti sokole Sàrbski!
„Tvome djogu i tvome junaštvu
„Svud su brodi gděgodj dodješ vodi.“
Ban udari, vodu prebrodio,
I primi se na konju djoginu,
Primi s' bane uz Goleč planinu,
On je ozdo, a sunašce ozgo,
Te ogrija sve polje Kosovo,
I obasja svu carevu vojsku.
Al da vidiš silna Vlah-Alije!
Svu noć ljubi Strahinovu ljubu
Na planini Turčin pod čadorom;
U Turčina gàrdan hadet běše:
Kail svaki zaspat' na uranku,
Na uranku, kad ogrjeva sunce,
Oči sklopi, te boravi sanak;
Koliko je njemu mila bila
Ta robinja ljuba Strahinova,
Panuo joj glavom na krioce,
Ona dàrži silna Vlah-Aliju,
Pa čadoru otvorila vrata,
Ona gleda u polje Kosovo,
Te ti tursku silu razgleduje,
Pregleduje, kaki su čadori,
Pregleduje konje i junake;
Za jad joj se oči odkinuše,
Te poglednů niz Goleč planinu,
Vidě okom konja i junaka.
Kako vidě i okom razgleda,
Turčina je dlanom ošinula,
Ošinu ga po desnom obrazu,
Ošinů ga, pa mu progovara:
„Gospodare, silan Vlah-Alija!
„Nu se digni, glavu nedigao!
„Nu opasuj mukadem-pojasa,
„ pripasuj svijetlo' oruže,
„Eto k nama Strahinića bana,
„Sad će tvoju glavu ukinuti,
„Sad će mene oči izvaditi.“
Planu Turčin, kako oganj živi,
Planu Turčin, i okom poglednu,
Pa se Turčin grohtom nasmijao:
„Dušo moja, Strahinova ljubo!
„Čudno li te vlašče prepanulo!
„Od njega si džasa zadobila,
„Kad t' odvedem gradu Jedrenetu,
„Ban će ti se i ondě prizirat;
„Ono nije Strahiniću bane,
„Već je ono carev delibaša,
„K mene ga je care opravio,
„Jal je care, jal Memed vezire,
„Da me care zove na predaju,
„Da ja vojsku caru ne razturam:
„Prepali se carevi veziri,
„Da im po čem sablju ne udarim;
„Nu da možeš okom pogledati,
„Ti se, dušo, nemoj prepanuti,
„Kad potegnem moju britku sablju,
„Te ošinem car'va delibašu,
„Neka drugog već ne šilje k mene.“
Strahinova progovara ljuba:
„Gospadare, silan Vlah-Alija!
„Ta l' ne vidiš? izpale ti oči!
„Ono nije carevi delija,
„Moj gospodar Strahiniću bane,
„Ja poznajem čelo kako mu je

Digitized by Google

„I pod čelom oči obadvije,
„I njegova oba màrka bàrka,
„I pod njime puljata 'djogata,
„I žutoga hàrta Karamana;
„Ne šali se glavom, gospodaru!“
Ja kad začu Ture Vlah-Alija,
Kako li se Ture pridàrnulo,
Te poskoči na lagane noge,
Opasuje mukadem-pojasa,
A pinjale ostre za pojasa,
I tu britku sablju pripasuje,
A sve vrana konja pogleduje.
U to doba bane pristasao,
Mudar bane, pak je izštetio:
Nu jutru mu ne zvà dobro jutro,
Niti turski selam nazivaše,
No mu gàrdnu riječ progovara:
„A tu li si? jedan kopilane!
„Kopilane, carev hainine!
„Ćije li si dvore poharao?
„Čije li si roblje porobio?
„Čiju l' ljubiš pod čadorom ljubu?
„Izlazi mi na megdan junački!“
Skoči Turčin ka' da se pridàrnu,
Jednom kroči, do konja dokroči,
Drugom kroči, konja pojahao,
Pritegnu mu obadva dizdjena.
Al' ne čeka Strahiniću bane,
No na njega djoga nagonjaše,
Pa na njega bojno koplje pušti;
Udari se junak na junaka,
Pruži ruke silan Vlah-Alija,
U ruku mu koplje ufatio,
Pa ti banu riječ progovara:
„Kopilane, Strahiniću bane!
„A šta li si, vlašče, premislilo?
„Nije s ovo babe Šumadijnske,
„Da razgoniš i da nabrekuješ,
„No je ovo silan Vlah-Alija,
„Što s' ne bòji cara ni vezira,
„Što j' u cara vojske dàržavine,
„Čini mi se sva careva vojska,
„Kao mravi po zelenoj travi;
„A ti, more! megdan da dijeliš?“
To mu rěče, bojno koplje pušti,
Od pàrve ga obraniti šćaše,
Bog pomože Strahiniću banu,
Ima djoga konja od megdana,
Kako koplje na planini zviznù,
Soko djogo pade na koljena,
Iznad njega koplje preletilo,
Udarilo o kamen studeni,
Na troje se koplje salomilo:
Do jabuke, i do desne ruke.
Dok satàrše ona koplja bojna,
Potegoše perne buzdohane:
Kad udara silan Vlah-Alija,
Kad udara Strahinića bana,
Iz sedla ga konju izgonjaše,
A na uši djogu nagonjaše,
Bog pomože Strahiniću banu,
Ima djoga konja od megdana,
Što ga danas u Sàrbina nema,
U Sàrbina, niti u Turčina,
Uzmahuje i glavom i snagom,
Te u sedlo baca gospodara;
Kad udara Strahiniću bane
Mučnu alu silna Vlah-Aliju,
Iz sedla ga maći ne mogaše,
Tonu vrancu konju do koljena
U zemljicu noge sve četiri.
Buzdohane perne polomiše,
Polomiše i pera prosuše,
Pa su britke sablje povadili,
Da junački megdan podijele.
No da vidiš Štrahinića bana!
Kažu, ima sablju o pojasu:
Kovala su sablju dva kovača,
Dva kovača i tri pomagača,
Od nedělje opet do nedělje,
Od čelika sablju pretopili,
U ostricu sablju ugodili;
Turčin mahnù, a dočeka bane,
Na sablju mu sablju dočekao,
Po poli mu sablju presěkao;
Vidě bane, pa se razradovà,
Ljuto savì i odtud i otud,
Eda bi mu glavu odsěkao,
Jal Turčinu ruke obranio.
Udàri se junak na junaka,
Ne da Turčin glavu ukinuti,
Ne da svoje ruke izštetiti,

Digitized by Google

No se brani s onom polovinom:
Polovinu na vrat naturaše,
I svojega vrata zaklonjaše,
I banovu sablju oštàrbkuje,
Sve otkida po komat i komat.
Obadvije sablje izsčkoše,
Do balčaka sablje dogoniše,
Pobacìše njine odlomčine,
Od hitrijeh konjah odskočiše,
Za bila se gàrla dovatiše,
Te se dvije ale poniješe
Na Goleču, na ravnoj planini;
Nosiše se lětni dan do podne,
Dok Turčina pěne popanuše,
Bijele su kako gorski snijeg,
Strahin-bana bjele, pa kàrvave,
Izkàrvavi niz pàrsi haljine,
Izkàrvavi čizme obadvije.
A kad banu muka dosadila,
Tada bane riječ progovara:
„Ljubo moja, tebe Bog ubio!
„Koje jade gledaš na planini?
„No ti podbij jedan komat sablje,
„Udri, ljubo, mene, ja Turčina:
„Misli, ljubo, koga tebe drago.“
Ali Turčin ljuto progovara:
„Dušo moja, Strahinova ljubo!
„Nemoj mene, no udri Strahina,
„Nigda njemu mila biti ne ćeš,
„Prijekorna biti do vijeka:
„Korit će te jutrom i večerom,
„Gdě si bila sa mnom pod čadorom;
„Mene biti mila do vijeka,
„Odvešt ću te Jedrenetu gradu,
„Naredit ću, tridest služkinjicah,
„Nek ti dàrže skute i rukave,
„Hranit ću te medom i šećerom
„Okititi tebe dukatima
„Savàrh glave do zelene trave;
„Udri sade Strahinića bana!“
Žensku stranu lasno prevariti:
Lako skoči, ka' da se pomami,
Ona nadje jedan komat sablje,
Zavi komat u vezeni jagluk,
Da joj bilu ruku ne obrani,
Pa obletje i odtud i odtud,
Čuva glavu Turčin-Vlah-Alije,
A ošinù gospodara svoga,
Gospodara Strahinića bana,
Povàrh glave po čekàrk-čelenci
I po njeg'vu bijelu kauku,
Presječe mu zlatali čelenku,
I presječe bijela kauka,
Malo rani glavu na junaku,
Polì kàrvca niz junačko lice,
Šćaše zalit' oči obadvije.
Prepadě se Strahiniću bane,
Gdě pogibe ludo i bezumno,
A něšto se bane domislio,
Viknù bane iz bijela gàrla
Nekakoga hàrta Karamana,
Što je hàrtče na lov naučio,
Viknù bane i opat priviknù,
Skoči hàrtče i odmah dotàrča,
Te banovu ljubu dovatilo;
Al je ženska strana strašivica,
Strašivica svaka od paščadi,
Baci komat u zelenu travu,
Ljuto vrisnu, daleko se čuje,
Žuta hàrta pod uši podbila,
Te se š njime kolje niz planinu,
A Turčinu oči izpadose,
Koliko mu nešto žao běše,
Te on gleda, što se čini š njome;
Ali banu druga snaga dodje,
Druga snaga i sàrce junačko,
Te omahnù tamo i ovamo,
Dok Turčina s noguh ukinuo.
Koliko se bane uostrio,
On ne traži ništa od oruža,
No mu gàrlom bane zapinjaše,
A pod gàrlo zubom dovataše,
Zaklà njega, kako vuče jagnje;
Skoči bane, pa iz gàrla viknu,
Te nabreknu onog hàrta žuta;
Doke svoju kurtalisa ljubu.
Zape ljuba běžat' niz planinu,
Ona šćaše běžat' u Turakah,
Ne dade joj Strahiniću bane,
Za desnu je ruku uhitio,

Digitized by Google

Privede je k puljatu djogatu,
Pa se djogu fati na ramena,
Turi ljubu za se na djogina,
Pa poběže bane uprijeko,
Uprijeko, ali poprijeko,
Odkloni se od te sile turske,
Te dolazi u ravna Kruševca,
U Kruševac, u tazbinu svoju.
Vidě njega starac Jug Bogdane
A srète ga devet milih šurah,
Ruke šire, u lica se ljube,
Za lako se upitaše zdravlje.
A kad vidě stari Jug Bogdane
Obranjena zeta i čelenku,
Prosu suze niz gospodsko lice:
„Vesela ti naša carevina!
„Medjer ima u cara Turakah,
„Medjer ima silnijeh junakah,
„Koji zeta obraniše moga,
„Koga danas u daleko nema.“
Šurevi se njemu prepadoše,
Progovara Strahiniću bane:
„Nemoj mi se, taste, razkariti,
„Ni vi, moje šure, prepanuti;
„U cara se ne nadjè junaka,
„Da dohaka mene i obrani;
„Da vi kažem, ko me obranio,
„Od koga sam rane dopanuo:
„Kad dijelih megdan sa Turčinom,
„O moj taste, stari Jug-Bogdane!
„Onda mene ljuba obranila,
„Ljuba moja, mila šćera tvoga,
„Ne šće mene, pomože Turčinu.“
Planu Juže, kako oganj živi,
Viknu Juže děce devetoro:
„Povadite nože devetore,
„Na komate kuju izkidajte.“
Silna děca baba poslušaše,
Te na svoju sestru kidisaše,
Al je neda Strahiniću bane,
Šurevima riječ govoraše:
„Šure moje, devet Jugovićah!
„Što se, bratjo, danas obrukaste?
„Na koga ste nože potàrgnuli?
„Kad ste, bratjo, vi taki junaci,
„Kamo noži, kamo vaše sablje,
„Te ne biste sa mnom na Kosovu,
„Da činite s Turcima junaštvo,
„Desite se mene u nevolji?
„Ne dam vašu sestru poharčiti,
„Bez vas bih je mogao stopiti,
„Al ću stopit svu tazbinu moju,
„Nemam s kime ladno piti vino,
„No sam ljubi mojoj poklonio.“
Pomalo je takijeh junakah,
Ka' što běše Strahiniću bane.

VI.

Smàrt majke Jugovićah.

(*iz Vukovih narodnih pèsamah*).

Mili Bože, čuda velikoga!
Kad se sleže na Kosovo vojska,
U toj vojsci devet Jugovićah
I deseti star Juže Bogdane.
Boga moli Jugovićah majka:
Da joj Bog da oči sokolove
I bijela krila labudova,
Da odleti nad Kosovo ravno,
I da vidi devet Jugovićah
I desetog star-Juga Bogdana.
Što molila, Boga domolila:
Bog joj dao oči sokolove
I bijela krila labudova,
Ona leti nad Kosovo ravno,
Màrtvih nadje devet Jugovićah
I desetog star- Jug Bogdana,
I više njih devet bojnih kopljah,
Na kopljima devet sokolovah,
Oko kopljah devet dobrih konjah,
A pored njih devet ljutih lavah.
Tad' zavrištà devet dobrih konjah,
I zalajà devet ljutih lavah,

Digitized by Google

A zakliktà devet sokolovah,
I tu majka tvàrda sàrdca bila,
Da od sàrdca suze ne pustila,
Već uzima devet dobrih konjah,
I uzima devet ljutih lavah,
I uzima devet sokolovah,
Pak se vrati dvoru bijelome,
Daleko je snahe ugledala,
Malo bliže pred nju izšetale,
Zakukalo devet udovicah,
Zaplakalo devet sirotucah,
Zavrištalo devet dobrih konjah,
Zalajalo devet ljutih lavah,
Zakliktalo devet sokolovah;
I tu majka tvàrda sàrdca bila,
Da od sàrdca suze ne pustila.
Kad je bilo noći u pó noći,
Al' zavrištà Damjanov zelenko;
Pita majka Damjanove ljube:
„Snaho moja, ljubo Damjanova!
„Što nam vrišti Damjanov zelenko?
„Al' je gladan šenice bělice,
„Ali žedan vode sa Zvečanah?"
Progovara ljuba Damjanova:
„Svekàrvice, majko Damjanova!
„Nit' je gladan šenice bělice,
„Niti žedan vode sa Zvečanah,
„Već je njega Damjan naučio
„Do pó noći sitnu zob zobati,
„Od pó noći na drum putovati;
„Pak on žali svoga gospodara,
„Što ga nije na sebi donio."
I tu majka tvàrda sàrdca bila,
Da od sàrdca suze ne pustila.
Kad u jutru danak osvanuo;
Ali lete dva vrana gavrana,
Kàrvava im krila do ramena,
Na kljunove běla pěna tàrgla,
Oni nose ruku od junaka
I na ruci burma pozlatjena,
Bacaju je u krioce majci;
Uze ruku Jugovićah majka,
Okretala, prevàrtala š njome,
Pa dozivlje ljubu Damjanovu:
„Snaho moja, ljubo Damjanova!
„Bi l' poznala, čija j' ovo ruka?"
Progovarà ljuba Damjanova:
„Svekàrvice, majko Damjanova,
„Ovo j' ruka našega Damjana,
„Jera burmu ja poznajem, majko,
„Burma sa mnom na věnčanju bila."
Okretala, prevàrtala s njome,
Pak je ruci tijo besědila:
„Moja ruko, zelena jabuko!
„Gdě si rasla, gdě l' si uztàrgnuta!
„A rasla si na kriocu mome,
„Uztàrgnuta na Kosovu ravnom!"
Nadula se Jugovićah majka,
Nadula se, pa se i razpadě
Za svojijeh devet Jugovićah
I desetim star-Jugom Bogdanom.

VII.

Jaglac i Ljubica.

(*Narodna pěsma od Čavloviča*).

Sred travice, kraj hladne vodice,
Pod grančicom, tananom šibicom,
Dva uzrasla cvieta gizdava,
Jaglac žuti i ljubica plava.
Oba bratjom rodjenom se zvala
I liepotom oba s' naticala,
Jer ih majka priroda rodila;
I liepotom oba nakitila,
Pokraj njih se mlado momče šeće,
Jaglac tàrga, a ljubice neće.
Govori mu ljubica gizdava:
‚Ej junače! malena ti slava!
Kad se jàdan pokraj mene šećeš,
Jaglac tàrgaš, a liepote nećeš:
Mene tàrga mlado ponosito,
Jaglac stano, i jur oženito,
Sa mnom momak i moma se kiti,
Š njme starac, kom je u grob iti,

Digitized by Google

Mene moma i u njedra meće
Njega momak ni za šešir neće,
Ja sam ures mlada neženjena,
Neženjena, i još neudata. —"
Al govori jaglac cvietje žuto
Ponosito, a i varlo ljuto:
„Ej ljubice rodjena sestrice!
Šta govoriš, zašt me tako koriš,
Kada ćeš ti liepa ko ja biti,
Kad liepotom sunašce nadkriti?
Mene targa malo i veliko,
Željno očekiva sveliko,
Jer u meni pramaljetje svita,
Ja sam ures starca ponosita,
Ponosita, sieda, oženjena,
Al' i mlada s dievom zaručena;
Ti si uzor cvatuće ljubavi,
Ja ljubavi čiste cviet gizdávi!"

VIII.

Jurišić Janko.

(*iz Vukovih narodnih pěsamah*).

Nešto cvili u Stambolu gradu;
Da l' je guja, da l' je vila b'jela?
Nit je guja, nit bijela vila,
No je junak Jurišiću Janko;
Ako cvili, i nevolja mu je:
Evo ima tri godine danah,
Ka' je Janko tame dopadnuo
Bre tavnice cara tirjanina,
Tirjanskoga cara Sulejmana;
Jeste njemu tama dodijala,
Te on cvili jutrom i večerom,
Dosadio studenu kamenu
A nekmo li caru Sulejmanu.
Tad' dolazi care Sulejmane,
On dolazi tavnici na vrata,
Te dozivlje Jurišića Janka
„Kopilane, Jurišiću Janko!
„Koja ti je golema nevolja,

(Kolendar 1846).

Digitized by Google

„Te ti cviliš u mojoj tavnici?
„Al' si gladan al' si ožednio?
„Ali si se silan uzželio,
„Uzželio mlade kaurkinje?"
Tad govori Jurišićac Janko:
„Volja ti je, care, besěditi;
„Nit sam gladan, nit sam ožednio
„A mene su želje prolazile,
„Još kako sam pao u tavnicu;
„No je mene tama dosadila,
„Sultan — care, ako Boga znadeš!
„Išti blaga, koliko ti drago,
„Pušti, care, kosti iz tavnice."
Al' govori care Sulejmane:
„Bre kurviću, Jurišiću Janko!
„Ne ću tebe pare ni dinara,
„No ti hoću, pravo da mi kažeš,
„Koje ono běhu tri vojvode,
„Štono moju kàrdidaše vojsku,
„Kad ja idjah kroz Kosovo ravno?"
Tad govori Jurišiću Janko:
„Voljan budi, care, govoriti
„Kad me pitaš, pravo ću ti kazat':
„Štono běše naj pàrva vojvoda,
„Što veoma razgonjaše Turke,
„Nagonjaše u Lab i Sitnicu,
„Ono běše Kraljeviću Marko;
„Štono běše za njime vojvoda
„Što veoma sjecijaše Turke,
„Ono běše nejačak Ognjane,
„Mio sestrić Kraljevića Marka;
„A što běše treća vojevoda
„Štono sablju britku salomio
„Pa na koplje nabijaše Turke
„Preko sebe u Lab poteraše,
„Poteraše u Lab i Sitnicu
„Ono běše Jurišiću Janko,
„Eto ti ga, care, u tavnici.
„Čini od njeg, šta je tebe drago."
Tad govori care Sulejmane;
„Bre, kurviću, Jurišiću Janko!
„Koju muku najviše mučiti
„Onom ću ti dušu izvaditi:
„Ali voliš po moru plivati
„Ali voliš na vatri gorěti,
„Ali voliš, da e raztàrgnemo,
„Raztàrgnemo konjma na repove?"
Tad' govori Jnrišiću Janko:
„Voljan jesi, care, na besědi.
„Nikom muke mile mučit nisu,
„Ali veće kad biti ne more:
„Nisam riba, da po moru plivam;
„Nisam dàrvo, du na vatri gorim;
„Kurva nisam, da me raztàrżete,
„Raztàrżete konjma na repove;
„No ja jesam junak od junaka:
„Daj mi care, konja razlomljena,
„Nejahana trideset godinah,
„Nejahana, na boj netěrana;
„I daj mene sablju postalicu,
„Nevadjenu trideset godinah,
„Nevadjenu, na boj nenošenu,
„Koja se je àrdjom proturila
„Te s' iz korah izvadit' ne može;
„Pa me pusti u polje široko
„A napusti dvě sta janjičarah,
„Neka mene na sabljam' raznesu,
„Nek poginem junak na junačtvu."
To je njega care poslušao,
Dade njemu konja razlomljena,
Nejahana trideset godinah,
Nejahana, na boj netěrana;
I dade mu sablju postalicu,
Nevadjenu trideset godinah,
Nevadjenu, na boj nenošenu
Koja se je àrdjom proturila,
Te s' iz korah izvadit ne more;
Pa ga pusti u polje široko,
A za njime dvě sta janjičarah.
Kad se Janko konja dovatio
Ljuto Janko konja udaraše,
A ljuće mu konjić poběgao
Poběgao poljem širokijem
Za njim tàrči dvě sta janjičarah
Jedno Ture izmaknulo bilo,
Ne bi l' Janku ugrabilo glavu,
Da u cara uzima bakšiša;
Sustignulo Jurišića Janka,
Kad se Janko vidě na nevolji
On pomenu Boga istinoga
Od pojasa sablju potegao,
Izvadi se, ka' nova s kovača,

Digitized by Google

Pa dočeka ono Ture mlado
A na sablju i na desnu ruku,
Udari ga po sviľnu pojasu
Dvije pole sa konja padoše.
Ture pade, a Janko dopade,
Pa sustala konja odjahao
Na Turskoga djoga uzjahao,
I uze mu sablju od pojasa
Pa na Turke juriš učinio.
Pola ih je sabljom izsěkao
A pola ih caru opremio;
Pa otide poljem širokijem
Dvoru svome zdravo i veselo. —

IX.

Požar parobroda „Nikolai I.“

Izvěstje jednog, koji ga je svojim očima vidio.

S ruskoga prevede Maxml. Plešević.

Što nas pri požaru tako jako plaši i uznemiruje, to nije samo poraz plamena koji nam prěti: ima i nèšto drugo, što nam tad u živac dira, i to je strašno-lěpi pogled càrljenkasto-žutjastog plamena, koj jednu stranu okolice razsvětljava, drugu pako tim većom tminom pokriva; to je i bàrzina, kojom se širi ovaj beztělesni i čudni živalj (elemenat). Tko je ikad doživio veliku kakvu poplav, znade, da je čověk vele nemoćnii u onaj mah glede vode nego glede vatrě. A to je zato, jerbo poplav, kad već jednom zapréke i ograde provali, sa svom silom prodire, vatra pako s početka je malena. Nu baš zato samo pri požaru bore se ljudi s elementom, što s jedne strane tekar pravo pokazuje nemoć ljudskih silah: s druge pako strane neda im misliti na běg i spasenje, dok nije već kasno.

Jedino to, što se požar u velikih gradovih više krat sbiva, i što pogibelj nije svakom pred vratima, pa i pouzdanje u svoje gasionice i ine zavode sigurnosti, moglo je stanovnike takovih gradovah (kao Beča, Berlina, Hamburga) osloboditi od straha, koji u manjih gradovih pri požaru mlado i staro, bogato i siromašno popada, te simo tamo těra. Nu tu nebrižljivost svojih gradjanah zaplatio je nedavno Hamburg strašnim požarom.

Sad neka tko pomisli, kako je pri duši onom, koji se na moru vozi, te mu njegovu trulu dàrvenu kuću oganj popane. — Kad ga s jedne strane strahovita, bàrza plamenita smàrt, s druge pako smàrtonosne naručje màrklih, grozno hukajućih valovah obkoljava! To ti je za morskog putnika slika vatre od sudnjeg dana i požara cělog světa; jer je njemu, odcěpljenu od kopna i od ljudske pomoći, ladja sav njegov svět, gdě neima spasenja od smàrti.

* * *

Bilo je bistro, hladno jutro u prolětju godine 1838 (27. Svibnja), kad se parobrod „Nikolai I.“ proveze kraj Kronstadta, pozdravljen pucnjavom topovah sa nižiih izvanjskih ogradah ove tvàrdjave. Nebo biaše vedro, more mirno, a lagani větar nije prěčio parolet „krilate plivajuće gostionice.“ Sto trideset i dvě osobe od različnih stališah, narodah i starosti prohodali su se veselo na prostranoj palubi. Do sto putah već od nèkoliko godinah svàšrio se bio ovaj izmedju Petrograda i Bukovca (Lü-

Digitized by Google

becka) ploveći parobrod svoj put u opredělјeno vrěme, niti mu se ikad kakva nesgoda dogodila, zato su ponosno i spokojno gledali njegovi putnici na druge visoke, tàrtajuće brodove, kako iza njih ostaju.

Sirote putnici ovih brodovah morda su već několiko tjedanah na putu, pa Bog zna, kakve će oluje još pretàrpiti, dok u luku stignu. Na tih brodovih bilo je viděti něke putnike, kako mukom šetaju, zlovoljni, što im manjkava ovdi sva ugodnost života. Naprotiv na parobrodu je množina sve po izbor veselih, krasno oděvenih, i medju sobom živahno sbòrećih putnikah! Sve je tu, šta ti sàrdce želi! Hitre sluge postavljahu baš stol za zajutrak, tako ukusno pripravljen, da si ni bogatir ni velikaš ništa boljeg želiti nije mogao, a i siromašnii priliku je imao, okusiti slasti velikaškog zivota. Osim toga dosta je naslade bilo i u tom, što su vozeći se na moru te slasti uživati mogli. Čovèk je stvorenje, koje samo na kopnu rado žive, pa tek velika spokojnost, i tako mnogobrojno družtvo — kao što se bilo ovdě na parobrodu sastalo, — može mu lice razvedriti i prognati maglu s čela, koja se obično svakom morskom putniku, pa makar bi si više putah putovao, navuče, osobito kad je osamljen na ovom gibkom i nestašnom elementu, kad primorje jedva još gleda kao daleku zraku ili maglicu, ili kad mu i to iz očiuh sa svim izčezne, te oko sebe ništa drugo ne vidi nego vodu i valove, — ništa nego element i njegovu, silu, koja budući neizměrno jačja od svake čověčanske sile, poraziti ga može!

No na tako povoljnom i srěćnom putu, kao što je ovaj, — čovèk rado nemisli na pogibelj i nevolju, pa ako i misli, to samo zato, da bi većma uživao slast spokojstva. — Hitro i spokojno plovio je parobrod sve bliže k svojemu cilju i městu, ostavljajuć za sobom po moru trage od pěne, a po zraku càrne dimne oblake. Zapovèdnik parobroda uvěravaše putnike, ako větar sveudilj tako ugodan bude, da će još u srědu do pódne prispěti u Travemünde, — luku od Lübeka. Naši putnici ostavili su Petrograd u zimi; po smàrznutom snègu biahu se vozili kroz široke, studene Petrogradske ulice do luke, a već u srědu u podne da se prohadjaju po cvětju i zeleni u prolětnoj okolice staroga Lübecka! — —

Osobito veseli biahu utorak u podne kod stola. Tu je bilo viděti množinu uniformah i zvězdah na pàrsima neizměrno bogatih ruskih knezovah i plemićah, koji su na krunjenje englezke kraljice Viktorie u London putovali; tu sì mogao čuti sve jezike izobražene Europe u kruzih velikih diplomatah, bogatih tàrgovacah i fabrikantah, skorotečah sa velevažnimi pismi, uglednih putnikah, koji su zabave radi putovali, — i učenih ljudih! Da i same gospoje i děca (bilo je tu i dèvojakah od uglednih stališah bez svakog mužkog pratioca), pošto su se već bila malo oporavila od morske bolesti, — provodila su šalu kao i kod kuće sa svojimi rodjaci i znanci. Pilo se je Šampanjsko vino, te u šali i veselju provodilo vrěme. Poslě oběda izadju gore na palubu, gdě su se prohadjali, šaleći se i veseleći. Nu ladja već nije tako mirno plovila; silni větar stane od jugozapada duvati prèko ladje, da su se svi boljma umotavati počeli u svoje kabanice. Gospoje pako i ostale ženske povratiše se u kajutu. Strašno šumeće more odène se màrklom bojom a valovi stanu lupati o ladju. Sad se pokažu na mnogom, blědom tužnom licu znaci morske bolesti, koja se opet na novo još većma pojavi. Zapovèdnik ladje rekne, da će po svoj prilici tek za 12 satih kašnje na město doći i prinudi veći dio putnikah, te se oko večerà povrati u kajutu, da nebi smetali ladjarom u njihovom poslu.

Digitized by Google

Prodje večer, noć i svane jutro od srěde. Od putnikah malo je tko spavao, a tko je i spavao, imao je neprijatne sne. U srědu u jutru kad stupe na palubu, duvaše neugodni jug još većma, a oko večera prometne se u buru. Sa svim tim bili su putnici dobre volje, jer do Travemünda ne biaše daleko. U jutro približe se otoku Rigenu, da tamo liste (poštu) predadu. To je bila za naše putnike velika utěha, jerbo su bili tako blizu němačkog primorja, da su mogli nazrěti zelene livade, šume i sela na otoku. Osim tog zapovědi kapetan, te se po podne 11 putnih kolah i sva veća pàrtljaga donese na palubu sve, što je prije bilo unutra u ladji. Već dojduću noć, obećavaše kapetan putnikom, da će počivati u mekanih ložnicah vàrlih Travemündskih gostionacah, jerbo će tamo prispěti oko 2 sata. Rěčma vàrlog upravitelja ladje věruje obično putnik, kao orakulu. Medjutim prispě noć. Bilo je 11 satih. Gospoje i děca, koja uzrěvši zemlju, biše ozdravila od morske bolesti, ležala su u osebnih sobicah i spavala. Neki mužkarci biše otišli takodjer u svoje ložnice; nèki pako sědili su u glavnoj kajuti, tiho sboreći pri vinu i igri, a nèki stajali su uzpàrkos neugodnomu vrěmenu na palubi, jer iz daleka jur sijao je izvěstni jemac skorog došastja světionik od Travemünda.

I kapetan sědio je dolje u kajuti. Odbije jedan sat: po palubi stane neobična tàrka i vika; jedan putnik doleti blěd u kajutu s tom věsti: da su baš sad větroprah parnog nastroja (mašine) u more bacili; u taj mah zaori vika „v a t r a v a t r a!“ kričali su po svoj ladji mladi i stari, muži i žene. Sve potàrči na palubu: već se vijaše gusti dim more sijase od pàrskajućih iskarah. Sve hoće da se spase, no kuda kamo?! Samo dva sata trěbao bi parobrod do primorja; màrkli valovi běsnećeg mora, burom uzpireni bili su sa strašnom hukom o ladju. Děca, gospoje i děvojke, nježno odgojene, stajahu na po gole na gorećem podu od ladje, obkoljene burnim morem i hukom valovah, hvatajući se za otceve, supruge, bratju, koji videći neobhodnu smàrt pred očima, i nemogući niti sebi niti svojim pomoći, gledahu, kano okamenjeni u strahovitu vatru, koja im se sve to više približavaše. A ladja, o žalosti, počne ploviti sve to laganije! jer nastrojnik (mašinar) biaše upotrěbio i potrošio paru za gibanje gasionicah. Nu sve u zalud: vatra ovdi jedva ugašena prodàrla bi na drugom mèstu još većma. Sad kroz jauk, plač, cviljenje putnikah, koje malo da već nebi zagušila gusta i smàrdljiva para, zajekne glas kapetanov — jasan, jak i miran kao i prije, dok još ne bi dělio sa běsnim elementom gospodstvo nad ladjom. Na njegovu zapověd bude bačva ša prahom u more bačena, a ladja upotrěbivši svu svoju snagu potegne se k obali; 33 pako mornara stanu sa ručnim gasilnicama pred vatru, prěčeći, da nebi dalje prodàrla.

Sada svima svane zraka nade, jer ladja približi se obali. Bàrže bolje spušte dva putnika ladjicu koja je zad na brodu viseła, dolje u more; no prije nego što bi dopàrla bila do vode, skoče tri druga unutra: ladjica razpàrti od težine skoka, — i ovi — utope se.

Na to nova žalost i nevolja: jauk i plač na novo nastane. — Stisnuto na vàrlo malenom prostoru, stajalo je sve, — boreć se sa gustom parom i vrućinom, na prednjem kraju broda, niti im je na um palo, da bacivši 11 onih kočiah u more više si prostora načine. Nèki su se hàrvali sa mornari, koji su im branili uzeti zadnje dvě spasonosne ladjice. Na to zapovědi kapetan: „B a c ' t e k o l a u m o r e. M o r n a r i n e k a tàrgnu s v o j e n o ž e, i n e k s v a k o g p r o b o d u, k o j b i n e z v a n

Digitized by Google

ruku metnuo na ladjice.“ Sad sve tàrgne nazad.“ Dvoja kola budu u more svaljena; taj mah sa jakim porivom udari brod o prud primorja, i nasědne, dočim valovi još većma stanu běsniti i biti o ladju. —

Nijedan od putnikah ne biaše osětio udarac, kad bi bio brod nasčo. Vatra, uzparkos gašenju mornarah biaše već tako blizu putnikah dopàrla, da im je pôd gorio pod nogami, a poradi dima i vatre na srědini poběgne sve od zadnjega kraja, kao najopasnieg města na prědnji kraj broda. Tu sad stajaše pô druga stotina ljudih, dubkom jedno uz drugo, ponajviše na po golo na strašnoj vrućini, gdě je svaki amo dopirući parni oblak prětio, da će sve zagušiti. Hitro i pomno spušte sad mornari obadvě one spasonosne ladjice u more, pa na svaku postave zbog jakih valovah po četiri veslara; no za sad nije se moglo više od 12 osobah prevesti. Kad bi dakle kapetan i mornari počeli šest po šest od najbliže stojećih u ladjice spuštati, porodi se strašna borba i hàrvanje u gustom ovom čoporu ljudih. I da vidiš tu nevolje! Raztàrgnuti biahu tu najsvetije sveze života: čověku oči smàrti bio je samo živinče. Otac i mati gazili bi po svom dětetu, niti bi viděli, kako plačeć, moleć sklaplja ručice te ih podiže ne k njima, no otcu nebesnom. Brat bi sestru, muž ženu, zaručnik zaručnicu nazad rivao, samo da sebe spase.

Tako već svi mužkarci bili su na obali ili na ladjicama, dok se prědnje gospoje i děca mogla obuhvatiti koléna kapetanova i kormana ter zaklinjati, da ih spasu.

A bogme već, je i vatra strahovito blizu. Od jauka nebiaše čuti krěpki i mirno těšeći glas kapetanov: takov to biaše jauk, da bi čověk mislio, da mora probuditi sve one spokojne spavače tamo u selih na obali, — da mora do neba doprijeti. Od žalosti i nevolje pomamljene hotěle su matere sa děčicom na ramenu skočiti u more ili u vatru. Švedska jedna grofica — visoka i krasna gospoja — biaše već uhvatila kormana za ruku, da sadje u ladjicu. No na jedan mah pusti spasonosnu ruku, te město svoje drugim ustupljujuć, povrati se medju svoje drugarice i nevoljnice. Njen velikodušni primčr, njene rěči mira i utěhe čudo učine: jer svi sad, sklopivši ruke, u město jauka i plača žačnu se tiho i od sàrdca Bogu moliti.

I Bog usliši molbu nevoljnih! Ladjice letiahu simo tamo, da je mornarom kàrv iz dlanah tekla. Jedva što biše 8 zadnjih gospojah, medju njima i grofica, u ladjicu spuštene, jedvo što kapetan i korman unutra skočiše, a plamen, kao razjaren, što mu žàrtve utekoše, sa strahovitim šumom oblizne baš ono město, gdě su malo prije nevoljni putnici jaučući stajali.

No sad na obali, kako stade sve simo tamo tàrčati, te svak svoga tražiti? Ne osětjaju ledenu studen, koja biaše nastala iza strašne vrućine: — ne osětjaju, kako im ledeni noćni větar mokru oděću svija oko těla: morali su bo zadnjih 30 korakah do koléna kroz vodu gaziti. Tamo vidiš otca, gdě traži zadnje svoje děte, dočim drugi, glasno hvaleći Bogu, majku svoju gàrle; ovdě zove jedna děvojka svoga brata, ondě druga svoga zaručnika! — Osim triuh onih Rusah koji, hotěvši se bàrže bolje spasti, utonuše, nestalo je dva mornara: jedan bi ugušen vatru gaseć, drugi pako pane u vodu, kad su se kola u more bacala.

Sad mnogi od putnikah, pošto je bio život spasao, mislio je samo na izgubljeno svoje blago i imetak; ljuto gledajuć tamo, gděno je brod gorio. Koliko se

Digitized by Google

čitav skoro svoj život trudio mnogi Němac, i koliko je pretàrpio, dok si je nešto stekao, za moći u starosti spokojno živiti! — pa sad stoji opet na němačkoj zemlji, i kad se tamo vatra ugasi, imat će toliko, koliko je onda imao kad je někad kao krěpki mladić stajao na istoj ovoj obali, te tamo gledao prema sěveru, gděno je hotio srěću potražiti ?!. Koliko i kako dugo trudio se je mnogi Rus, dok si je pribavio dozvolenje i novacah za moći putovati u južne preděle; pa sad mora o tom misliti, kako će si steći srědstva, za moći se tužnim sàrdcem kući povratiti? Koliko uglednih osobah tuže za izgubljenim neprocěnjenimi pismi: koliko drugih izgubiše u ovom požaru sve spomenike radosti i žalosti svoga dosadašnjeg života? — —

Parobrod „Nikolai I“ nosio je veliko blago; to se je viděo poslě kad biše nadjene grude zlata i srebra, napol izgorene dragocěne uresnice i stvari medju càrnim truležom do dna spaljene ladje. Jedini mornari spasoše kukavni svoj imetak: no běsna nenavist mnogog bogatira hotiaše im i to oteti, — oteti stvari, koje su za bogata bez vrědnosti.

Al još nebiaše konac nevolji i pogibelji. Najbližnje město gradić Meklenburžki Klüz, — biaše još daleko odtuda: město, gdě su izbavljenici stajali, bilo je prostrani jedan s ostrim krupnim pěskom i pàržinom směšani prud, gdě su gole noge utrudjenim putnikom do koléna propale. Pa mnogo mučnije i opasnije bilo je penjati se uz obalu, na ovom městu vàrlo stàrmu, i 70 stopah visoku. Noge su se sklizale po mokroj ilovači a tàrn, za koji bi ze izbodena i kàrvava ruka hvatala mislio bi da će se sad otàrgnuti, te sa sobom sve dolje srinuti. No i tu pokaza se kapetan i njegovi mornari kao izkusni i pomni ljudi. Kapetan razredi mornare na sva města, gdě god putnici podpore trebovahu: mornari pako natezali su snagu svoju do udivljenja, kad bi obteretjeni sa 2 ili 3 děce i vodeći po jednu gospoju na ruci gore se penjali. Jedva što gore na obalu dopru, razběži se sve po ravnici, te po traži stana i obitališta. Blago onim, koji su naišli na imanje gostoljubivog grofa Bothmera. U selu pak Elemenhorstu zatvori meklenburžki seljak pred nevoljnim putnikom kuću svoju, govoreć: „Ta vi nemate novacah.“ Šest cekinah bude platjeno za jedna prosta seoska kola do samo několiko satih odtuda dalekog Travemünda, gdě naši nevoljnici utěhu i polašticu nadju. Mnogi se razbole od straha, vrućine i studeni, koju su pretàrpili, a něki slabii malo zatim i umru. —

Něsto o zakonima.

(*od Vuka Stefanovića*).

Ova rěč zakon do sad je kod naroda našega značila dvoje: 1) pričestje, n. p. uzeo zakon, otišao na zakon, povratio zakon (kad se ko pobljuje onaj dan, kad se pričesti) i. t. d.; 2) věra (religija), n. p. po svome zakonu, otišao u tudj zakon i. t. d. Ali u pravome smislu zakon znači uredbu, koja je postavljena (kao pravilo) da se ljudi u kakoj dàržavi ili obćini po njoj u napredak vladaju. O ovima je zakonima ovdě dalje govor.

Zakone su izmišljavali mudri i pošteni ljudi, a narod ih je potom primao i po njima se vladao za obću srěću. Najstarii su zakonodavci na světu poznati: Pro-

Digitized by Google

meteo medju Misircima (Egiptjanima), Mojsije medju Čifutima, (židovima) Solon medju Atinjanima, Likurgo medju Laćedemoncima, i Numa Pompilio medju Rimljanima. Prije ovih starih zakonodavacah može biti da nije bilo nikakih zakonah medju ljudma, osim zakona prirode i običaja. A danas malo pravih dàržavah ima i na zemlji, u kojima nema zakona, i čovèka, koji upravo zna, šta su zakoni i kako se bez njih vlada i sudi, težko bi ko, bez velike nevolje, nagovorio, da živi u zemlji, gdě nema nikakih zakonah. U takovoj zemlji niti čovèk zna, šta mu valja činiti, da se ne boji nikoga, niti išta svoje može imati, za što bi mogao reći, da je on od njega pravi gospodar; jer vladalac ili sudija može ga svagda, kad mu god padne na um, na pravdi Božjoj okriviti, i bez ikaka uzroka uzeti mu sve, što ima, i sam život.

Nije dosta, zakone samo imati, nego se moraju i dàržati, Gàrčka se u staro vrijeme tim hvalila, da ni u kakoj drugoj zemlji nema toliko pametnih ljudih, koji bi znali zakone načinitĭ; a Rim se opet osobito tim ponosio, što se ni u kakom městu postavljeni zakoni nijesu tako tvàrdo dàržali, kao u njegovoj oblasti. I zaista je Rim imao pravije od Gàrčke, jer ni najbolji zakoni ništa ne pomažu, ako se tvàrdo ne dàrže.

Smiješna se historia pripovijeda, kako su Rimljani primili zakone od Gàrkah. Kad Rimljani zaištu od Atinjanah zakone, koje je njima Solon bio načinio, skupi se veliki savět Atinski, i poslije dugoga vijećanja hoće li Rimljanima dati zakone, ili ne će, odredi, da se pošalje u Rim jedan gàrčki Filosof, da vidi, jesu li Rimljani dostojni imati one zakone, koje je Solon napisao za Gàrčke narode, i da ponese zakone sa sobom, pa ako vidi da su Rimljani dostojni imati te zakone, da im ih da; ako li nadje, da Rimljani sbog svoga neznanja nijesu dostojni Solonovih zakonah, a on da je vrati natrag, nepokazavši ih onamo nikome. Kad rimski Senat nèkako dozna, šta su Atinjani namislili, on se vàrlo zabrine, jer u Rimu tada nije bilo nijednoga filosofa, koji bi se mogo s takovim prěmudrim Gàrkom razgovarati. Poslije dudoga o tom dogovaranja, šta će se činiti i kako će se pomoći, odredi se, da izvedu nèkaku budalu, da se razgovara s gàrčkim filosofom, pa ako se dogodi, da budala filosofa nadmudri, to će Rimljanima biti još veća čast, što je njihov budala nadmudrio Atinskoga filosofa; ako li pak filosof nadvlada, neće se bar Atina imati čim hvaliti, što je Rimskoga budalu nadmudrila. Tako kad Atinski poslanik dojde u Rim, odvedu ga upravo u kapitolium, gdě je budala, obučen, kao rimski Senator, sedčo na velikoj stolici, a od Senata mu je bilo zapovědjeno, da nijednu riječ ni pošto nesmije progovoriti. Dovedavši tu Atinskoga filosofa, kažu mu za budalu, da je taj Rimski Senator osobito pametan i učen čovèk, ali da vàrlo malo govori. Po tome ni Atinjanin ne htědne govoriti ni jedne riječi, nego podigne prema njemu jedan pàrst u višinu. Budala pomisli, da mu Atinjanin s tim prijeti, da će mu izkopati oko; no opomenuvši se, da nesmije ništa govoriti, podigne i on tri pàršta, misleći s tim pokazati, ako Gàrk misli njemu izkopati jedno oko, da će on njemu izkopati obadva, a tretjim pàrstom još da će ga udavati. Filosof, koji je podignuvši pàrst hteo pokazati, da je samo jedno jedino sućstvo, koje upravlja svim, pomisli, da budala podignuvši tri pàrsta pokazuje u Bogu prošavše, sadašnje i buduće, kao jednu stvar. Zato pomisli, da je budala zaista vàrlo učen čovèk. Po tom otvori svoju šaku i pokaže ju budali, misleći mu s tim pokazati, da prěd Bogom ništa nije sakriveno. No budula razumije to sa svim drugčije, i pomisli, da mu on prijeti, da će

Digitized by Google

mu dati priušak, pa stisnuvši svoju šaku, pokaže filosofu svoju pesnicu pokazujući mu s tim, da će on njega za priušak pesnicom u glavu. Gàrk, koji je o budali već dobro mnênje imao, iztumači sve sasvim drugčije, i pomislivši, da Rimljanin sa stisnutom šakom hoće da kaže, da Bog sav svijet dàrži u svojoj ruci, razsudi po tome, da Rimljani imaju velike nauke, i dade im Solonove zakone bez ikakoga daljega izpitivanja i zatezanja.

XI.

Pripovědke od Vuka Stefanovića.

1.

U Sarajevu jedan Židov izgubi zašivenu kesu novacah, pak pusti telala (glasnika), i obreče dati s blagoslovom sto grošah onome, koji je bude našao. Pošto telal vičući prodje po sokacima (ulicama), eto ti jednoga seljaka, gdě nosi kesu: „Evo tàrgovče, valja da su ovo tvoji novci, što si izgubio.“ Čifutin pun radosti spopadne kesu pak je odpori i stane novce brojiti, ali mu se odmah okrene radost na žalost, kad pomisli, da mu valja dati sto grošah onome, što je našao, i stane misliti, kako bi mu ih ne dao. Tako pošto izbroji novce, reče seljaku: „Ti si dakle, pobratime, izvadio sto grošah, jer je u kesi bilo osam stotinah grošah, a sad nema više do sedam stotinah? Dobro si činio! hvala ti.“ Siromah se čověk upropasti kad čuje to, i više mu bude žao na bijedu, nego za obrečenih sto grošah; zato se stane kleti i prěklinjati, da se on novacah nije ni dotakao, nego da ih je onako donijo, kao što ih je našao, Čifutin pak ostane tvàrdo pri svome. I tako se malo po malo svade, i otěraju se kadiji na sud. Pošto se obojica zakunu: Čifutin, da je u kesi bilo osam stotinah grošah a sad nema do sedam stotinah; seljak pako, da se on novacah nije ni doděo, nego da mu ih je onako donijo, kao što je našao, onda im mudri kadija, poznavši šta je i kako je, prěsudi ovako: „Vi obojica imate pravo: ti si tàrgovče, izgubio osam stotinah grošah, a ti si, Jero, našao samo sedam stotinah; tako to nijesu novci toga tàrgovca, nego někakvoga drugog čověka. Ti dakle, Jero, nosi te novce kući, pa ih ostavi, dok ne dodje onaj, koji je izgubio samo sedam stotinah grošah; a ti, tàrgovče, čekaj dok ti se ne javi onaj, koji je našao osam stotinah grošah.“

2.

Pripovijeda se da je u Carigradu, nègda bio někakov Turčin, Bekri-Mujo (Mujo pijanica), kome je iza otca ostalo nebrojeno blago pa on propivši se, sve popio i proćerdao, tako da nikakvih drugih haljinah nije imao osim jednoga ćebeta, kojim je ogàrnut po sokaku išao, i někake stare kapetine, kroz koji mu je perčin bio propao. Jedanput srète ga turski car na sokaku pijana, i stane ga karati, što je toliko blago propio, i do takoga sramnog stanja dotěrao; no on se okorno osiječe na cara govoreći mu: „što je tebi stalo, što ja pijem? Ako pijem za svoje novce pijem, a ti ako misliš da ja nemam novacah, pošto ćeš mi dati Stambol?“ Car prem da je

Digitized by Google

znao, da on nema ni pare, opet pomisli u sebi, da ga nije podgovorio ko drugi, ko ima novacah, pa pošto se obreče, ne može se natrag udariti, i zato mu odgovori: Nedam ti Mujo cijeloga Stambola ni pošto; nego ću ti pola dati po to i po to, pa onda za nevoiju možemo u njemu oba carovati." Mujo mu na to odgovori: „Dobro! sutra ću ti u jutru donijeti novce! I tako se razstanu. Kad sutradan Mujo nedodje u odredjeno vrijeme s novcima, car pošalje te ga dovedu; nu sad Mujo trijezan prizna, da nema ni pare, a kamoli da kupi Carigrad ili polovinu njega. Onda car odma zapovědi da ga posijeku, što je tako lagao i s carem spàrdnju sbijao. Mujo se iznajprije stane moliti za oproštenje, a kad vidi, da mu ništa ne pomaže, onda rekne caru: „Kad si naumio lasno ćeš me pogubiti; nego te molim da učiniš jednu milost prije, nego me pogubiš: da nadješ u tvome carstvu tri čověka: jednoga siromaha koji ništa na svijetu nema; jednoga slijepca koji ništa ne vidi, i jednoga bogalja, koji nema ni jedne noge, nego samo trup; pa da ih dovedeš ovdě, i da ih lijepo nahraniš i napojiš, a nas ćemo dvojica gledati, šta će oni raditi.?" Car nato pristane i odma zapovědi te se takova tri čověka nadju i dovedu, i posadivši jednoga do drugog donese im se jelo i pitje, i stanu se častiti. Kad se podobro najedu i napiju onda slijepac progovori: „Hvala Bogu i cestitome caru, koji nas je nahranio bijeloga hlěba i napojio càrvenoga vina!" A bogalj ni pet ni šest, nego na njega „Kučko ćorava! kako ti znaš, da je hlěb bijel a vino da je càrveno, kad ne vidiš? sad ću te nogom u zadnjicu!" Uz to siromah poviče: „Udri ga u moj odgovor, ja ću ga platiti." Onda Bekri-Mujo progovori caru: „Vidiš, čestiti care, što čini pitje! Niti slijepac ima očijuh, ni bogalj noguh, ni siromah novacah; a sad kad se napiše, i slijepac steče oči, i bogalj noge, i siromah novce, tako sam i ja juče bio stekao novce, da kupim od tebe Stambol." Viděvši car i saslušavši to sve, oprosti Bekri-Muju i pokloni mu život.

Poslije toga čudeći se car, kako vino taku silu ima, i gledajući kako pijanice za njim ginu, namisli da ga jednom i on ogleda; i tako zapovědi, te mu jedno veče donesu najlěpšega morskog vina, pa se dobro napije. Kad bude drugi dan u jutru, car bolestan, boli ga glava, ne može da je podigne s uzglavlja. Kako se to razglasi po dvoru skupe se bàrže bolje svi lěkari da liječe cara; no car kaže, da od te njegove bolesti zna bolje liječiti Bekri-Mujo, nego svi lěkari, već njega odma da mu dozovu. Kad Bekri-Mujo dodje, car mu kaže, kako je bolestan i oda šta i zapita ga šta će sad činiti; a on mu odgovori, opet da pije ono, što je i sinoć pio pak će ga odma glava proći. Car ga onda zapita: „Pa šta ću činiti, ako me poslije, kad se otrijeznim opet glava uzboli? A Mujo mu odgovori: „Opet pij na novo„ — „Pa dokle će to tako trajati (zapita car)?" „Dok neogàrneš ćebe, ovako kao i ja" odgovori mu Mujo.

3.

Jedan čověk idući iz varoši kući, jahao na magarcu, a njegov sin, momčić od desetak petnaest godinah išao pored njega pèšice; susrětne ih jedan čověk pak reče: „To nijè pravo, brate, da ti jašeš a dijete da ide pěšice; tvoje su noge jače od njegovijeh." Onda otac sjaše magarca, i posadi sina na njega. Malo dalje srětne ih drugi čověk, pak reče: „To nije lijepo momče, da ti jašeš, a otac da ti ide pěšice, tvoje su noge mladje." Onda uzjašu obojica, i podju tako malo, ali ih srètne treći čověk, pak reče: „Kaka je to budalaština, dva matora magarca na jednoj slaboj životinji! pravo bi bilo da čověk uzme batinu, pak da vas obojicu stèra." Onda sjašu

Digitized by Google

obojica, i podju pěšice, otac s jedne strane, sin s druge, a magarac u srijedi. Srětne ih četvàrti čovèk pak reče: „Ala ste vi čudna tri druga! zar nije dosta, dva da idu pěšice? Ne bi ti lakše bilo, da jedan od vas jaše?“ Onda otac reče sinu: Mi smo obojica svakojako jahali na magarcu, sad valja da magarac jaše na nama;“ pak onda obale magarca na zemlju, te mu jedan sveže prědnje noge, a drugi stražnje, pa ga onda uzmu na kolac medju se i tako ga ponesu. A kad se ljudi, koji su ih srětali i stizali, stanu sad još većma smijati i čuditi, onda otac u jedan put bacivši magarca na zemlju i počevši ga riješiti, poviče: „Ta onaj je svaki čovèk ludji od ovog magarca, koji hoće svemu svijetu da ugodi. Ja ću s mojim magarcem da činim, kako sam i najprije po mojoj volji činio: a ljudi neka govore šta im drago:“ Pa onda uzjaše na magarca, a sin pored njega pěšice, i tako otidu kući. — Vrijedno je ovdě spomenuti, što pripovijeda někadašnji knez sàrbski, da mu je govorio Skopljakov ćajapaša, kad bi mu on zašto rekao: „da pitam naroda.“ „Knezbašà, ako ja uzpitam svijeta, kad stanem sěći rep mome Kulinu (hatu) jedan će reći: do ovde, drugi do onde, pak najposlije ni sapi neće ostati čitave. Nego mi kako nadjemo za dobro, onako da radimo.“

4.

Obično je, da svi narodi obdaruju one ljude, koji njihovu věru prime; ali u današnje vrijeme to najviše čine Turci. Godine 1827. kad se Biogradski paša (Abdul Raman) přěměsti u Bosnu a novi odma ne stigne, zadocni se plata biogradskim vojnicima te ne stigne (ili se ne izda) na vrijeme, onda jedan siromah delija, koji valja da se nije znao drugčije pomoći, obuče sàrbske haljine, pak u petak poslije podne otide přěd džamiju, i kaže da hoće da se poturči. Turci to jedva dočekaju, i odma mu ondě iz medju sebe sakupe několike stotine grošah. Kad ga po tom zapitaju, kako će mu ime naděsti, a on odgovori: „„Kao i do sad što mi je bilo,“ — „Kako — ?“ — „Usein“ — „A zar si ti Turčin?“ — „Turčin amdurila“ (fala Bogu). A kad ga Turci onda stanu karati za što sbija šalu sa svetinjom; on im odgovori: „Ako do drugoga petka nedodje plata, onda će i delibaša doći da vam se poturči.“

5.

U stara su vrěmena doktori bili svuda i lěkari i apotekari, kao što su još u Turskoj; ali je u kàrstjanskoj Evropi danas običaj, da doktor bolesniku samo prěpiše, šta mu trěba, pak s onom njegovom ceduljom, koja se zove recept, ide u apoteku, te apotekar lijek načini. U T*** jedan put ustavi jedan seljak kola sa dva vola přěd apotekom, pak skinuvši s njih velika sobna vrata, unese ih u nutra. Apotekar izbečivsi oči na njega, reče mu: „šta ćes ti brate, ovdě s tim vratima? Majstor što vrata pravi sědi malo dalje tamo na desno.“ Ali mu seljak odgovori: „Ovim vratima gospodine, na trěba nikaki drugi majstor osim vas, jer su ona zdrava i čitava, nego samo gledajte šta piše na njima; juče je bio gospodin doktor kod moje bolesne žene, i htěo je da joj napiše někaki lijek, pak nijesmo mogli naći ni pera ni artije ni mastila, nego samo malo krede, te je eto napisao recept na sobnim vratima; nego vas molim gospodine, gledajte šta piše, te mi pobàrže načinite.“ Apotekar čudeći se i smijući tolikome receptu načini mu odma lijek.

Digitized by Google

XII.

Kako bi valjalo narodne škole ustrojiti i urediti.

Ima jošte i do danas ljudih, i to vrědnih inače ljudih, koji govore: da je podizanje učionah (školah) osobito pučkih škodljivo i to zato: što misle, da se po tom ćudorednost upropastjuje, te samo nepokornost i nered raste. Oni da potvărde rěči svoje pokazuju na mladež našu govorivši: Eto ovi su polazili učione, pa kakovu su iz njih korist càrpili? Šta prude domovini? Ako ih izuzmemo mali broj, nisu li svi ostali takovi da bi se nad njimi čověk razplakati morao? Prošli su kroz učione, pa sada već misle da su sve pozobali, nečine nikakva više naprědka, misleći da već sve znadu, što je moći znati. A kakove su njihove zabave? Putene sasvim i odurne, kojima tělo svoje slabe, i duh svoj tupe. Koliko ih ima, koji nisu već u mladosti sasvim skvareni, pa kad bi imali najjačji da budu, oni su već sasvim izslabljeni na tělu i duši? Pa takovi da domovini na korist budu?! Kako će onaj koristiti domovini, koji ništa nezna? Kako onaj, koji je sasvim od razuzdanoga života onemogo? Ah! taj je samo tărh domovine, on nije za nikakov posao, on samo troši što su drugi pribavili. Takova vam je, kažu oni, mladež koja je u varoših škole polazila — što joj indi prude škole? Pogledajmo na ladanje. Tamo ćemo viděti, da oni, koji su škole polazili, ponajviše postanu lěnčine; jer su se u školi naučili lěnariti, a kad isztupe iz škole neobično im se vidi, poljodělstvom i drugim težjim dělom baviti se. Osim toga postanu takovi naduti, misleći takodjer da sve znadu, nedaju se ravnati od stariih iz. kusnih ljudih, hoće jaje da bude pametnie nego je koka. — Kakovu indi hasnu imate, (zaglavljuju pomenuti ljudi) od učionah vaših, vi koji toliko vičete za podizanje njih, koji toliko hvalite plode prosvěte? naši su stari manje prosvětjeni bili nego smo mi, pa su ipak srětnie ćudorednie živili nego mi. U njih je bila čistota i prostota dăržanja, blagostanje, sloga, sigurnost, veresia i t.d., česa svega u nas neima.

Nemože se tajiti, da se u ovih rěčih nalazi mnogo istinita, nu svakako je opet istina i to, da onaj, koji stvar ovako smatra, nju sasvim jednostrano smatra. Gospoda ova opazila su mane i zloće vladajuće věka našega, ali nijesu opazila pravo ono vrělo odkud proizlaze. Nisu učione, nije prosvěta uzročila ova zla. Da je prosvěta pogibeljna i škodljiva, tad bi takodjer pogibeljno i škodljivo bilo što je čověk primio od Boga um, koj ga i nehotice k naprědku těra. Ako se tko o tom uvěriti želi, neka pogleda seljaka našega, ovaj u svakdanjem svom životu ima za načelo, pri starom ostati. Predložite mu ovo ili ono, što bi za njega koristno bilo, on će vam odgovoriti: „Nije običaj.“ Pa ipak i kraj ovakovoga načela, i kraj ove tvărdokorne želje „ostati pri starom,“ naprědovao je i naprěduje opet seljak naš. U město niz kih, tamnih dărvenih kućaricah, zidje on već sebi poveće světlie kuće; neima on više měhurom zalěpljene prozore (obloke) nego metje staklo, za da mu je soba světlia, i da može čisti zrak u sobu upuštati; nemisli on sada više da je za 5—6 urah od njega kraj světu. Nije čověk vrabac, da bi mogo vazda pri starom ostati i samo po običaju raditi — njega duh silom naprěd těra. — Da je prosvěta pogibeljna, to bi onda najbolje bilo, da nam Bog nije podělio uma, da nas je stvorio marhom — a tko od nas želio bi biti marha, tko bi volio u družtvu marhe biti, negoli u družtvu ljudih?

Digitized by Google

Za dokaz, da je prosvèta škodljiva, običavaju se mnogi pozivati, na staria vrèmena, za koja kažu, da su mnogo bolja bila. Ali je misao ova kriva. Od nègda su ljudi živili u neslogi i nepriateljstvu, jedni druge varali, siromasi umirali od gladi, bunili se, neposlušni bili poglavarstvu i t.d. kao i danas. Ali mi svi navadno nezadovoljni s onim, što je i kako je, samo rado hvalimo ono, što je bilo, ma baš i gorje bilo, nego što je sada. Rado bi vidio, dali bi koji izmedju onih, kojih jesu proti prosvèti i podizanju učionah, volio živèti medju divjimi stanovnici Amerikanskih šumah, nego medju stanovnici Europe? Zla indi, koja se pripisuju prosvèti, neproizlaze iz prosvète, jer se kod neprosvèćenih još više zla nalazi; već zla ova dolaze iz zločestoga odgojenja, navadno bo ostanemo i u starosti onakovi, kakovi smo privikli bili u dètinjstvu. Kad nam komadić kruha (hlèba) pade na zemlju, mi ga dignemo i poljubimo, jer je u dètinjstvu tako majka naučila. Usuprot bacamo na nepotrèbni ures i škodljive zabave stotine, opet zato, što smo se navadili u mladosti, stavljati važnost na takove stvari. Ako daklem oni, koji su učione polazili, nisu onakovi kakovi bi morali biti, uzrok je, što nisu dobili ono odgojenje u učionah, *) koje bi morali bili dobiti, a tomu je opet uzrok, što nisu učione onakove, kakove bi morale biti, da iz njih krèpostni i marljivi danas sutra gradjani i gospodari izajti mogu. Netrèba nam daklem govoriti proti učionam, već se tàrsimo sve većma ih podizati. Postavimo je u takav red, da učenici u njih dobro odgojenje dobiju, iztrèbimo iz njih sve one uzroke, kroz koje se mladež kvari. Takovih uzrokah mnogo ima. Ja sam ovdè naměnio nèkoje navesti zajedno sa srèdstvi, kojimi bi se ukloniti mogli. Odviše mnogo bi trèbalo vrèmena i prostora za navoditi sva srèdstva, kojimi bi se popravio u obće stališ učionah, zato se ja uztežem ovdè samo na učione pučke ili narodne.

Vrèdna je svaka stvar onda, kada odgovara svojoj svàrhi. Tako je nož vrèdan ako dobro rèže, ura ako upravo po tečaju sunca naznačuje dobu vrèmena. Zato će i učione samo one vrèdne biti, koje će odgovarati svàrhi svojoj. A koja je svàrha učionah? Ja mislim da učiona svaka mora dvè svàrhe imati. Pàrva je ta, da nas poduči o vrèdnosti našoj, poduči: šta to znamenuje čovèk biti i kako moramo živèti, ako hoćemo da vrèdni budemo, što nas je Bog čovèkom a ne marhom stvorio? Druga pako jest ta, da nas pripravi na to, da u stališu, u kom ćemo živèti, nam i inim, što više moguće, koristiti budemo mogli. Da se ovo dvoje postići može, to trèba, da bude učitelj takav, koj ovu svàrhu pozna, i umie sa dècom tako postupati da postigne svàrhu ovu. Potrèbno je nadalje, da je učiona k tomu shodno uredjena.

Što se pàrvoga, to jest učitelja tiče, to bogme svaki lasno na pàrvi mah opazi, da oni kod nas nisu takovi, da bi ovu svàrhu dokučili i nju postići znali. Vàrhu toga tužili su se već svi rodoljubi naši, koji su o toj stvari pisali i predlagali srèdstva, kako bi se tomu doskočiti moglo. Glavni uzroci, što kod nas dobrih učiteljah neima jesu dva: pàrvi je, što neima mèsta, gdè bi se pripraviti mogli, iliti Preparandie; jerbo one predbèžne priprave, koje se kod nas zahtèvaju od budućeg učitelja dètce nezaslužuju doista ime Preparandie. Dèčak na selu, nauči se pisati i čitati, pa onda nauči jedan ark pisani od tako zvane pedagogie, napravi izpit za pó ure, pa eto

*) Kad ja ozdè izključivo buduću vrèdnost ili nevrèdnost učenikah pripisujem odgojenju, koje su u školi dobili, to činim zato, jer je ovdè govor o uplivu, koj škole na naš značaj (Charakter) imaju, Razumèva se pako i samo po sebi, da ima više uzrokah, koji dèluju na naš značaj n. p. odgojenje kod kuće, družtva, čitanje knjigah i t.d. To se već dovoljno i odtud vidi, što iz jedne škole dobri i zli izhadjaju.

Digitized by Google

ti budućega učitelja. On je odrasto na ladanju, upio tamo sve predsude i praznověrstva ladanjskoga puka, i dàrži se čvàrsto one obljubljene fraze: „Nije običaj". Vàrhu toga psuje rado seljaka, da nije moći s našim horvatskim mužom ništa obaviti, da je lěn i t.d. dočim neuvidja nijedne prave mane puka, a kamo da ima sposobnosti iztrěbiti takove, a ponajviše je i sam goji. — Drugi opet učitelji su djaci, koji, dočim nisu mogli kroz škole proturati se, niti inače si kruha pribaviti, naučili su něšto malo u orgule udarati, za tim položivši za pó ure iz onoga, što někoji blagoizvole pedagogiom nazivati, izpit, naměste se za učitelje. I tako onaj, koj nikamo prispiti nemože, prispije za učitelja, kao da je to naj potištenia i najlasnia služba, dočim je najvažnia i najtežja. Što može važnie biti nego je učitelj puka, nego je onaj, komu se pověruju vošćana sàrca děce, da iz njih dobru sliku napravi, da napravi iz njih dobre kàršćane, gradjane, otce, podajnike? Ali gdě slěpac *) slěpca vodi, tamo oba u jamu padnu. Trěba da ima učitelj otvorene, zdrave oči, trěba preparandiah."

Ali odkuda da ih podignemo? pitatati će mnogi.

Ja ću tu na kratkom odgovoriti: Pomolimo se našemu milostivomu Vladaru, da nam dozvoli iz dàržavne blagajne pružati troškove za njihovo utemeljenje i uzdàržanje. Bratja Ugri prosili su isto iz dàržavnoga svoga sabora i njihova prošnja bi uslišěna, te su dobili četiri preparandie. Zar nebi naš milostivi Vladar i svojim věrnim Hàrvatom i Slavoncem makar jednu dozvolio? „U mučećega bogca prazna torba." —

Kako bi imali ustrojiti Preparandie?

Učitelj ima dvě glavne dužnosti: sàrca dětce na sve dobro skloniti, i naučiti ju ona, koja su joj potrěbna, da u svom budućem stališu sebi i drugim po mogućnosti koristna budu. Preparandia se indi tako ustrojiti mora, da iz nje izišavši učitelji obima ovim dužnostim odgovarati budu kadri. K pàrvomu, t. j. k obdělanju sàrca po najviše doprinaša dobar priměr; osobiti bi se indi morao obzir uzeti na dobro ponašanje preparandah. Ma bio on najvěštii, najučenii, ako je on razuzdanoga života, to je onda nasvetia dužnost nepověriti nevinost njegovim rukam. Šta prudi, ako on o svemu zna govoriti, ako dětca bog zna kako naprěduju po njemu u znanostih, ako im je on pokvario zlim svojim priměrom sàrca. Nije bo gorjega, nego čověk učen, ali pokvarenoga sàrca. Šta takovomu koristi znanost, kad kroz zločesto življenje sam upropaštjuje svoj imetak, i zdravje; kad ine vara i kvari.

Što se se tiče naukah, koji bi se imali u preparandii predavati, dok se sadašnja školna sistema neizpravi, ako neću po zraku letěti, opreděliti mi nije moguće, to samo primetjujem, da bi od potrěbe bilo, da se osim inih i takova koja na poboljšanje materialnoga života spadaju, kao što je poljodělstvo, svilarstvo i pčelarstvo predavaju. A u tom svemu bi se za sada, gdě smo u tolikoj novčanoj oskudici, najlasnie i najbolje putem gospodarskoga družtva mogli podučavati. Družtvo bo gospodarstva uvedeno je za tu blagu svàrhu, da se po njemu materialno stanje seljaka podigne. Ovu svàrhu družtvo bolje i lasnie postići nemože, nego, ako one, koji će učitelji seljanske dětce biti, upozna sa načinom, kako bi se svaka struka gospodarstva mogla popraviti. Morali bi indi preparandi polaziti skupštine rečenoga družtva, u njih bi imali prilike čuti, koje mane u nas vladaju pri gospodarstvu i kojimi srědstvi bi se mo-

*) Gospoda učitelji neka se nesàrde, kad budu ove redke čitali. Nemislim ja nipošto, da su svi takovi. Poznajem i ja sàm takove, koji svoju dužnost točno izvàršuju, i koji su svega štovanja vrědni. Ali ima doista i onakovih, kakovih sam opisao.

Digitized by Google

gle iztrěbiti.— Valjalo bi im ustupiti komad zemljišta, gdě bi imali priliku praktično pokušati i viditi ono, što se je na skupštinah u theorii predložilo.

Drugi uzrok, što posve malo sposobnih učiteljah u nas ima jest taj: što se učitelji posve slabo platjaju, i zato onaj, koj iste sposobnosti ima, gleda da si drugu službu nadje. Jer toliko samo platje imati, da čověk někako kukavno životari, a pri tom odcěpljen od světa, mučan posao odhranjivanja posve zanemarane děce obavljati, jest doista kukavan stališ, kojemu se malo tko žàrtvuje, izvan onoga koi neima ufanja drugčie se proturati. A takov Boga mi, neće biti baš najsposobnii za učitelja. Pa ako jošte uzmemo i to, da bi valjalo, da učitelj uvěk naprědуje, da knjige tičuće se osobito blagostanja seljaka čita — sasvim ćemo se lasno uvěriti o tom: da je od potrěbe učitelju veću dati plaću, ako želimo sposobne pučke učitelje imati.

Ali odkuda tu plaću povekšati?

Ja se usudjujem predložiti ovdě nekoje načine, kojimi bi se i ovomu zlu moglo u několiko barem doskočiti.

G. Vukotinović naveo je u svom dělcu: „Nešto o pučkih školah" da je glavnica narodnih hàrvatskih školah polag izvoda, kog je visoko ugarsko naměsničtvo g. Banu 1834 god. priobćilo, iznašala 80,531 forintih i 39 ⅞ kr.

Kamate od pomenute glavnice iznašaju na godinu od prilike 4831 fl. 54 kr. Od 1834 god. prošlo je 11 god., što iznosi 53150 fl. 54 kr. Kamate ove od poslědnjih 11 god. ka glavnici pridajuć, dobili bi sumu od 133,682 forintih. Kamate od ove summe iznašat će na god. 8020 fl. U provincialnoj Hàrvatskoj i Slavonii ima oko 260 župah, izuzimajuć Primorje i varoši. Postavimo dakle da se utemelji u svakoj župi škola bilo bi ih ukopno do 260. Rečene kamata 8020 fl. srebra medju 260 učiteljah razděljeno dobio bi svaki na godinu od prilike 34 for. To bi naravno sasvim malo bilo, i zato je bolje, da se u te novce za sada ni nedira, već neka se neprestano kamate opet na kamate izdavaju, tako će se za několiko godinah glavnica na toliko umnožiti, da će kamate njezine dovoljne biti za uzderžanje narodnih učiteljah. — Ali sada od kuda platjati učitelje? Ako razmotrimo, da sa sirovim, glupim i razpuštenim seljakom najveće neprilike ima zemaljski gospodin, kao usuprot da čim je seljak prosvětjenii, tim da je i imućnii, a čim da je imućnii tim da većma koristi svom spahiji; — imućan bo seljak može lasno i svoj i spahiin posao obaviti, dočim sirota mora da zamudi jedan ili drugi, jer neima za posao ni marve ni dovoljnih rukuh, ako camudi spahiino, štetuje spahija, jer mu se neobavi dělo u svoje vrěme, ako zamudi svoje, i tu opet štetu tàrpi spahija, jer seljak tad na godinu neima kruha, što bi sa sobom na tlaku (robotu) poněo, i buduć da gladan nemože dělati, ostane kod kuće, gdě si kakovu god čorbu spari, za da se někako nasiti. Pa kad tako poradi ubožtva zamudi tlaku, uzmite mu golu dušu, jer drugo neima — ili ga protěrajte iz selišta postavite drugoga na njegovo město, a s ovim će s vrěmenom isto biti; što s pàrvašnjim. Jest, jest gospodo zemaljska! svagdě, gdě je podajnik prosvěćenii tamo je i imućnii, a čim je on imućnii, tim je bolje imućan i njegov zemaljski gospodar. K tomu prosvěćen podajnik uvidja, da je on ono, što svom gospodinu daje, dužan davati zato, što gospodinovo zemljište poseduje; to uvidivši, sve što ima dati, dobrovoljno daje, i dàržao bi si za grěh, nemarno i povàršno posao svoga gospodina obaviti, Neprosvěćen pako niti iz daleka nemisli na to, da je tlaka, koju daje, samo kamata za ono dobro, koje je primio od svog gospodina, misleći jednako da je to krivica, to on mora da gospodinu radi. S toga si nedàrži za grěh nemarno raditi i posve manjguvati, ako ga nitko, negleda, on neučini u dva dana toliko, koliko prosvěćen, koji svoju

Digitized by Google

dužnost poznaje, u jedan dan. Zato nemože mi se na ino, nego reći, da bi, ako već ne iz svetieg nagona, a to barem radi vlastite koristi, zemaljskih gospodarah dužnost bila, seljake svoje shodnimi školami providiti. Ta netrěba baš sve u gotovom novcu platjati, něšto samo gotovog novca, a drugo se može učitelju dati u žitu, vinu, i dàrvih, ustupiti im něšto i zemljišta, gdě bi učitelji priliku imali praktička pokušenja u gospodarstvu činiti. Ondě gdě je u jednom městu više spahijah, tamo valja da razměrno sve troškove medju se razděle. Gospodo! pobrinite se za prosvětu podajnikah vaših vi ćete imati najveće koristi pri tomu. Mi samo navadno vičemo proti našemu seljaku, da je tup, sirov, nemaran, da nije moći š njime ništa opraviti, a čija je to krivna, nego naša, pobrinimo se za njega, pa će drugčii postati. Nije ni naš seljak divjii i lěnii nego je bio stari German u svojih šumah, gdě je samo sablju světlao, kocke prehitavao, i iz volovskoga roga se napajao. Pa pogledajte što je sada postalo iz onoga staroga Germana. Ako je iz ovoga, zašto nebi iz našega seljaka? Vàrhu toga nije li lěpo, nije li slavno i božanstveno Maecenatom biti? Mi čitajući o Maecenatih, o Medičih i inih slavnih muževih, koji su razširivali prosvětu, slavimo imena njihova i nazivamo je dobročinitelje čověčanstva, a zašto da je neslědimo? zašto da nečinimo ono, što za slavno pripoznajemo? Gospodo! mi tražimo svakojake načine, kojimi bi se mogli proslaviti, ovamo se obratimo, ovdě ima dosta polja za proslaviti se, bacimo oči na siromašnoga seljaka, koji nas težkim potom svojim hrani, pobrinimo se, i mi za duh njegov. Ah on je slěp, on je napol divji, on nezna što mu škodi, čini sam sebi mnogo kvara, nezna si u nezgodi svojoj pomoći. Pomozimo mu mi, otvorimo mu oči, činimo ga čověkom, tako ćemo se proslaviti, tako ćemo sjati kao što Bog u svojoj dobroděinosti sjaje.

Mnogi govore, da bi u tu svàrhu, naime da se shodne pučke škole uvedu, najshodnie bilo, veći porez seljaku naložiti; nu ja mislim da bi to jošte sada, odviše mučno za njega bilo. — Istina je da će on po tom postati prosvětjenij i da će tad lasno moći sve to namiriti, ali to će biti istom kasnie, a mi o sadašnjemu govorimo; a i to je istina, da u drugih městih, gdě seljak ima mnogo manje zemljišta, nego u nas, ipak mnogo više poreza platja nego naš, — al je on tamo prosvětjenii, zna bolje obraditi zemlje, bolje si razrediti gospodarstvo, a što je najviše, bolje prodati, i razboritie živiti.

Drugo, što je potrěbno, da učione pravo koristne budu, jest: shodno uredjenje učionah.

Pri ovom odsěku ima se na troje paziti, naime: Šta se uči? Kako se uči? i Gdě se uči?

Na pàrvo t. j. šta se uči, ili da bolje kažem, šta bi se moralo učiti? odgovaram: sve ono, kroz što se postići može dvostruka svàrha učionah, naime: obdělanje sàrca i obogatjenje razuma s onimi znanosti, kojimi će u budućem stališu koristiti sebi i drugim.

Osobiti obzir valja uzeti na pàrvo, t. j. na obdělanje sàrca. Čověk nepokvarena sàrca, ako i nije učen, neće ipak hotice činiti ono što upozna, da je grěšno; neće činiti ono, što mu zdrav razum, kao škodljivo predstavlja, neće drugomu škoditi, nego će se tàrsiti po svojoj mogučnosti marljvo poslovati i tako sebi i drugomu koristan biti. Usuprot predstavimo čověka si pokvarena sàrca, nije li on sebi i drugimi samo na tàrh. Neljubi li on razuzdane zabave, nekvari li svoje zdravje, ne rastěple li svoj imetak, tako, da često cělu kuću u takovo siromaštvo baci, da višeputah ni

Digitized by Google

tretje ni četvàrto koléno pomoći nemože; takav svakamo razdor unosi medju ljude, neostavlja u miru ničije poštenje, vara i čini kvar, gdè mu je moguće, svojim zlim primèrom druge u propast vuče, rèčju: on je prokletstvo za sebe i druge. Čim je bolje učen, tim je škodljivii i pogibeljnii takav čovèk; jer svu svoju učenost upotrèbljava samo na grèh. I zato u dobro obdèlanom sàrcu stoji pàrva vrèdnost čovèka. Obdèlano je pako sàrce čovèka onda, kada pripoznavši vrèdnost svoju ima nagnutje za sve, što vidí da je pravo, dobro i pošteno.

Za oplemeniti sàrce čovèka, glavno je srèdstvo vèrozakon; on bo čovèku stavlja u kratko pred oči dužnosti njegove, predlaže nagibe na izpunjavanje ovih, ter opisuje tužne poslèdice zanemarene dužnosti. K svàrsi ovoj doprinaša takodjer nauk zemljopisa ili geographie i dogodovštine ili historie. Pàrvi nas uči poznavati svèt u svojoj veličini i raznosti, ljude na njemu živuće, njihove običaje, način življenja na raznih mèstih, razne proizvode i t.d., po tom čovèk upozna veličanstvo božje, divi i klanja mu se; uvidja bo, kako svaki kut zemlje ima svoje stanovnike, kako je mudro skàrbljeno za sve ove stanovnike, za njihovu hranu i opravu, i to tak da svaki u svomu mèstu baš ono nadje, sto je njegovoj naravi shodno i potrèbno. Zemljopis čovèka poduči, da imade i drugdè ljudih, koji žive i to možbit bolje, nego što mi živimo, daklem čovèk nemora umrèti od gladi, ako se udalji od svoga rodnog mèsta, nego da je moći i drugdi kruh naći, i t.d.

Dogodovština pako stavlja pred oči velike čine muževah, koji su prèd nami živili, skàrbili se za obće dobro, branili domovinu i radje sramotu, stradanje i istu smàrt podnèli, nego činili ono, što su za zlo i sramotno nalazili. Time se i naše sàrce podpaljuje na dobro, jer nam se nèkako lasnie vidi ono činiti, što su već drugi pred nami činili. Iz dogodovštine je moći uviděti, da je sloga, ljubav, pravica, nepokvareno i prosto zadàržavanje uvèk narode jake i srèćne načinilo; a usuprot, gdè su manjkale ove krèposti, da je tamo narod slab i nesrètan bio. Dogodovština nas uči, kako je čovèčanstvo vazda u prosvètjenju napredovalo i kako je tim srètnie bilo, čim je većma naprèdovalo; ovako pobudujuje i nas na naprèdovanje i t.d. Ovako indi zemljopis i dogodovština sàrce i duh čovèka obdèlavaju. Mnogo k toj svàrhi doprinašaju i zabavne pripovèdke, u kojih se u kratko stavljaju pred oči zle poslèdice manah i zločah, ter opisuje vrèdnost krèposti. Knjižice ovakovog sadàržaja bile bi tim većje hasni, jer bi se svaki rado š njimi bavio, buduć, da bi mu zajedno pružale zabavu, rado bi je slušao i on, koj čitati nezna, a i nauk njihov dublje bi u sàrce ucèpio, nego drugi, koj se suhoparno predaje.

Ja mislim, da bi se našlo u nas rodoljubah, koji bi preduzeli badava taj trud na sebe, da bi ili izvorna takova dèlca napisala, ili ih pako preveli iz inih jezikah, gdè bi naravski morali paziti, da bi izabrali takove stvari, koje su primèrne duhu i značaju naroda našega, kao takodjer i na to, da bude prevod posve u prostom slogu. Ali težje će se naći takovi, koji bi troškove tiska platili; ja mislim, da bi se to najlasnie moglo dokučiti, kad bi matica naša uzela na sebe troškove tiska, a duhovni stol imao bi se postarati, da gg. župnici, kojim je dozvoljeno, na poklone za školsku dècu svake godine stanovitu summu iz càrkvene pèneznice potrošiti, novce ove na kupovanje takovih knjigah obrate, tim će se načinom troškovi matici vavèk namiriti, pače moći će imati i dobitak, jer ako knjiga dobra bude, kupovat će ju s vrèmenom i drugi, koji nepolaze škole. Mogao bi mi tko kazati, da nespada na maticu, brinuti se za izdavanje pučkih knjigah. Ja mislim, da matica nemože imati svetiega cilja, nego skàrbiti se za prosvèćenje prostoga puka. Mi se drugi mo-

Digitized by Google

žemo i u drugom jeziku izobraziti, prosti pako puk nemože nego u materinskom. Zato mislim, da je najpotrèbitie brinuti se sada za izdavanje pučkih knjigah, dok nam glavnica matice nenaraste na toliko, da će njezinimi troškovi razne knjige moći izlaziti. Prilikom ovom nemogu propustiti, da ne napomenem: kako bi potrèbno bilo, da dètca uče makar malu jednu gramatiku našega književnoga jezika; jer ako tko bude izdavao budi zabavne, budi gospodarstvene pučke knjige, to će je izdavati u onom narèčju, kojim se najviše govori, i u kojem će najviše razprodati moći, t. j. u književnom. Zato je potrèbno, da se puk nauči barem slovnicu ovoga narèčja — ako mu koje rèči nepoznate napàrvo dojdju, moći će ih razumèti iz smisla, ili će se moći takove reči u istoj knjizi po drugih poznatih tumačiti, a to neka nitko ne tvàrdi, da se za svako mèsto onako piše, kako se tamo govori. To bo nije moguće; jer se u svakom skoro selu drugčie govori, pa gdè će se u svakom selu naći čitateljah, koji bi troškove tiska naplatili?

Druga svàrha učionah je, da si dètca u njih pribave one znanosti, kojimi će moći u budućem stališu koristiti sebi i drugomu. Stališ, za koj se dètca u selskih učionah pripravljaju, jest stališ seljaka. Istina, da nèkoji uče kasnie zanat (mestriu) ili polaze latinske škole, nu na ove nije moći osobiti obzir imati u selskih školah, jer ovi će istom kasnie u zanatu ili u latinskih školah dobiti pripravu za svoj budući stališ — morali bi indi imati osobito obzir na one, koji će poljodèlcima postati. Za ove dovoljno pripraviti bilo bi od potrèbe, da je sastavljenih knjigah o svih strukah gospodarstva, koje bi se predavale u školah. Izdanje ovakovih knjigah moglo bi družtvo gospodarstva u Zagrebu najlasnie izposlovati: nu, da pokraj theorie dèca sve odmah u primèru vide, te da si ono što su na pamet iz knjige učila, boljma upamte, dobro bi bilo, da se učiteljem, kao što već napomenusmo, kraj kuće poda komad zemljišta, gdè bi mogli nove načine obradjivanja odmah praktički dèci pokazivati, iz toga bi slèdila i ta korist, da bi odtuda i oni nauku càrpili, koji škole nepolaze.

Neobhodno je pri gospodarstvu potrèbno računstvo; nu seljaku je dosta oko zna četiri glavne fele imenovanih i neimenovanih brojevah, zatim korist mu je još znati račun trojni (regulam trium). Za potrèbno još nalazim da se vèžbaju dètca u pismenih sastavcih (*schriftliche Aufsätze*). Ovamo spada, da znaju kako moraju sastavljene biti, da imaju pravu valjanost: obveze (Obligatorie) namère (quietancie) pogodbe (kontrakti) — zatim da znadu listove pisati — osobito pako, račun voditi o domaćih dohodcih i troškovih.

Drugo pitanje ovoga odšèka jest: „kako se uči?"

Tu je morati najprie paziti na način ili methodu, koja se upotrèbljava pri predavanju. Način taj takav trèba da bude, da odgovori dvostrukoj svàrhi učionah naime: obdelanju sàrca i razuma. Za ovo dokučiti, nije samo dosta, da se dètca mnogo uče, da mnogo na pamet znadu, nego je potrèbno, da se temeljito uče, da se tako uče, da će moći imati od svoje nauke korist po vas svoj život; rèčju trèba, da se prosvète dètca.

Šta to znači prosvètiti? Šta je to prosvèta?

Prosvètiti (*Aufklären*) u obće znači nèšto, što je prie tavno i zameršeno bilo, tako razsvètliti i zazrèšiti, da se onda može upoznati, i od drugih stvarih razlučiti; prosvètiti čovèka znači, postaviti ga u takav stališ, da mu postanu predmeti oko njega tako svètli, da ih nepomèša medju sobom, nego može jednoga od drugoga razlučiti, te da nedàrži za dobro i hasnovito ono, što je zlo i škodljivo. Prosvèta indi jest obogatjenje uma istinami takovimi, koje čovèku na putu življenja njegova služe kao luč

Digitized by Google

za da može upoznati, što je pravo dobro i koristno. — Zatim prosvěta sastoji u tom, da čovèk zrèlo misliti znade. GG. kateketi i učitelji! obratite na to pozornost vašu, učite dětcu misliti, a to ćete postići onda, ako joj někoja glavna načela ucèpite u sàrce, koja načela će kasnie kad odrastu dětca, sama dalje razvijati, nje prilagoditi i upotrěbiti u raznih zgodah svoga života. Vi bi morali iz dětce marljive ljudi načiniti, kažite joj: da je čovèk od Boga primio svoje darove, da s njimi posluje, da se nevrědna čini ovih, ako ih neupotrèbi; da je sve na svètu koristno, daklem da je sramotno za čovèka, ako on sam, koj bi najviše mogo koristiti, ništa nekoristi. Dětci je morati ucèpiti oduravanje grèha i ljubav krèposti, pokazati im da svaki grèh škodi, da nosi u sebi svoju kaštigu, n. p. pijanac oslabi tělo, protepě imetak, lenčina pada u siromaštvo, ogovorljivac pribavi si nepriatelje zločestim svojim jezikom, skupac se muči neprestano a neuživa ništa &c. — Iz dětce treba, da postanu dobri podajnici i verni domovine sini, trèba im indi pokazati, kako je potrèban družbeni stališ, da bez njega nebi bilo nikakove sigurnosti, već bi živili ko zvèrad u šumi, gdě uvèk dàrhće slabii pred jačim; — trèba da uvide dětca, kako je svaki stališ na svètu hasnovit, kako jedan bez drugoga nebi mogo obstati. Dětca trèba da se očiste od predsudah roditeljah, da nemisle, da je onako najbolje, kako su starci dèlali; — trèba joj raztumačiti: zašto čovèk um ima? da nam je Bog baš zato dao um, da napredujemo; da je tužno za za čovèka, ako hoće da samo po običaju děla, najme onako kako je vidio od otca i děda; da je to na spodobu marve, koja neima uma; kazati valja dětci, da ništa nije bez uzroka, da uzrok mora sa svojim učinkom (*Wirkung*) svezan biti: — onda će ona naravski, početi misliti, da mu kukavica ništa nemože nahuditi, ako ju baš i na tašte čuje kukati, jer će govoriti samo sebi: „ovo kukanje i moje tělo nestoje u nikakovom savezu i t.d. Za bolje ucèpiti dětci u sàrca ovakva načela potrèbno je: da se primèri iz svagdanjega života potvàrde; moći je takodjer male pripovědke, koje takova i ovim slična načela sadàržavaju, pripovedati.

Isto tako imali bi se svi ostali nauci više u primèrih t. j. „in concreto" predavati, na primèr kod računstva nije dosta, da se rekne dětètu: razděli mi 15860 kroz 15, nego mu se slični računi u primèru daju, n. p. kupio je netko vědro vina za 5 for. koliko je dao za polić? Onda dětе mora misliti: kakovu vàrstu računstva morati će tu upotrěbiti? i tako se uvèžba, da kasnie zna pri svom gospodarstvu iz računstva hasan càrpiti.

Najveća mana, koja skoro po svih učionah vlada glede načina podučavanja, jest nesrětni mekanizam, najme ono zahtěvanje, da dětca samo dobro nauče na pamet bàrbljati onaj odsěk, koj jim je za bližnje predavanje naznačen. Nesrětan taj mekanizam protivan je posve dvostrukoj svàrhi učionah; on ostavlja màrzlo sàrce i neosvětlja razum naš; kako bi i moglo ono oplemeniti sàrce ili razbistriti razum, što nerazumimo? Odtud dolazi, da dětca, koja su 3 — 4 god. polazila učione, neznadu si ništa izračunati, ništa zapisati i t. d. Pa kad to opaze roditelji dětce, nije čudo, ako se uztežu pošiljati u učione dětcu svoju. G G. katekete i učitelji! sětite se svetoga zvanja vašega, sětite se svàrhe školah, pa iztěrajte posve mekanizam iz škole, nebudite zadovoljni ako vam dětca samo znaju odgovoriti na pitanje, već pazite takodjer na to: jeli dětca i razume ono, što govore, neka vam vazda ono, što su vam na pamet iz knjige kazali, tumače kasnie vlastitimi rěčmi. Gledajte da im vi sami jasno stvari predložite tako, da ih budu mogla razuměti, upotrěbite prispodobe, koje ona dokučiti mogu. Tako ako budete postupali, jamčim vam, da će na skorom učione lěp plod proizvesti, neće se mnogomu dosaditi nauci, kako mu se sada do-

Digitized by Google

saditi moraju, gdě je prisiljen učiti, sto nerazumi. — Ja mislim da bi se i nami na skorom dosadilo, kad bi nam tko naložio arapski se učiti.

Pri ovom odsěku obazrěti nam se valja jošte na školne knjige, i u tom obziru nagazit ćemo u sadašnjih pučkih školah na mnoge mane, izmedj ovih pàrva je ta: da knjige nisu jednim pravopisom tiskane, nego nekoje novim, nekoje starim, što naravski velikim smetnjam' daje povod. Abecede su polag novoga pravopisa, čitanke polag staroga. Iz one se nauči děte izgovarati s — a sa; a ovdě mora najedanput izreći: s — a ža; — to je onda naravska poslèdica, da se dète měša. Što mi se naj. čudnovatie vidi, jest to, da su nekoje knjige, koje su prie izdane, novim, druge pako, koje su kasnie izdane, starim pravopisom tiskane. Zato valjalo bi se pobrinuti, da se sve knjige jednim pravopisom tiskaju. Ali kojim? dali starim, ili novim? Ja mislim, da onim, koji je shodan duhu jezika našega, koj je jednostavnii i zato laglji, to pako će biti polag moga mnenja novi književni. Ja mislim, da je priličnie *s* izgovarati za „s" nego za ž; mislim da je shodnie imati za ž posebno pisme negoli *s* za to upotrěbiti, koje cěli svět drugčie izgovara i t. d. Novi pravopis već i za. to imao bi se predstaviti staromu, jer su ga svi, koji se bave literaturom, poprijeli, i za to će malo koja knjiga više u starom pravopisu izajti. Ako daklem želimo, da bude puk mogo čim veću korist imati od polazenja školah, to onda se postarajmo, da se već u školi upozna s novim pravopisom, — jer ako se privadi staromu, tu mu se onda neće hoteti izišavše u novom pravopisu knjige čitati, ako budu i koristne za njega.

Druga mana je, što je slog školnih knjigah posve zločest, pokvaren ne-hàrvatski. Knjige ove prevedene su iz jezika nemačkoga, i to tako robski, da su svi on dugi periodi posve zadàržani u našem prevodu tako, da često istom u 5 — 6. redku dolazi glagolj, koji spada na ime samostavno već u pàrvom redku stojeće. Ja ću ovde samo napomenuti iz katekizma pitanje: „što je Kàrst?" Doista odgovor na ovo pitanje nemože razuměti nijedno děte, ma ono i najoštroumnie i najdosětljivie bilo. Istom je tako u čitanki (*Lesebuch*), ona sadàržaje vele koristne stvari, ali što hasni, kad ove sve lěpe stvari nemogu razuměti dětca? Mnoga su tako suhopàrno opisana, da iz njih nije ništa moći naučiti, ona samo pamet (*Gedächtniss*) dětce muče, a nezadàržavaju u sebi ništa ni za sàrce, ni za razum koristnoga. Takva je skoro cěla druga strana dogodovštine svete (*Biblische Geschichte*), koja bi morala toliko hrane za sàrce i um zadàržavati. Šta je veličanstveniega nego je život spasitelja našega: njegovo zatajenje samoga sebe, pomilovanje i uztàrpljivost sa grěšnici, njegova dobročinstva čověčanstvu izkazana, borenje za pravdu i istinu, žàrtvovanje njegovo i sveta u sàrce dirujuća smàrt? Gdě je nauk spasonosnii i prostii od njegovoga? Pa sva ova tako se suhoparno tamo predstavlaju, da čověka posve ostave hladna. Pa kad još pomislimo, da ne samo što nije slog hàrvatski, već niti isti jezik da nije narodni, nalazi se bo tamo polovica tudjih rěčih, koje narod naš nikad ni čuo nije, a za koje prave i dobre izraze ima. U rečenih knjigah moći je najti „vidjeno" = *gesehen* — město „vidivo" = *sichtbar*, „način" = *Weise, Art*, — město „sredstvo" = *Mittel*, = i t.d. i t.d. Ja mislim da bi pri dobro uredjenih učionah sve ove mane izostati morale.

K pitanju „kako se uči?" spada takodjer pitanje o kaznjenju i nadarenju. Što se tiče kaznjenja, tu se velika pozornost zahtěva, svaka kazna mora imati za svàrhu pobolšanje, nu ako se često upotrěbi, dětca se na nju navade, kano na sve, što se često opetuje. Zato takova kazna kod njih neučini nikakvoga utiska. Prie nego se kaznima, porad koje pogrèške, morati je blažja srědstva upotrěbiti, osobitio tàrsitu

Digitized by Google

se rěčma dětci dokazati: kako je odurna pogrěška ova, il ona, radi koje su kaznu zaslužila kako po njoj sebe sramote, i kako si sami škode. Ovo moráti je pokušati 2 — 3 puta prie, nego se kazni, da se tako pobudi u dětci ćut poštenja. Ako opomene neprude, onda je morati odmah pàrvi puta oštru tělovnu kaznu upotrěbiti. Zla bo je navada, kad se dětca pàrviput tělovno kazne, slabo ju kazniti; dětca si onda misle, da ta kazna nije baš tako veliko zlo, kako su si ona predstavljala, te zato se je toliko neboje i pri malom napastovanju opet padaju u istu pogrěšku. Onda budu, to se razumi, oštrie kaznjena, nego su bila pàrviput i tak svaki put kad fale oštrie: time biva da se dětе sve malo kazni priuči, i tak posve izgubi ćut poštenja, a onda jao i naopako. — Zato trěba dětе odmah pàrviput oštro kazniti, da se taki preplaši kazne, i jednu vàrstu kazne netrěba prěko trih puta opetovati, jer ako ga jedna vàrst kazne, tri puta opetovana nepopravi, to je znamenje, da je za nju bezćutljivo, — zato onda odmah drugu valja upotrěbiti.

Nadarenja ili poklone morala bi takodjer dětca dobivati, naime ona, koja su se odlikovala, za da se tim ostala na veću marljivost probude. Da bi ovi pokloni morali biti knjižice ćudoredne, već sam napomenuo, to samo dodajem, da bi dobro bilo, kad bi pri ovom dèljenju sličnih poklonah, nazočne bile odličnie osobe, kao zemaljska gospoda, sudci varmedski it.d. pa da oni dobre pohvale, lěnije opomenu, prikaze sami dèle; jer čim bi odličnie osobe dolazile, tim bi bio vèći nagon za marljivost dětci. Imala bi ovom prilikom takodjer gospoda zgodu viditi: jedali su učione u redu, jeli se prepisi ovàršuju i t.d. i tako bi mogli popraviti, što bi bilo za popraviti. Vàrst nadarenja je takodjer pohvala. Neka na nju nikada nepozabi učitelj — već neka pohvali vazda pohvale vrědno dětе, tim će ga podbosti, da i nadalje ostane na dobrom putu, kano i druge, da ga slěde. K pitanju ovomu jošte to dodajem: da kao svagdě, gdě se želi imati red, tako isto i ovdě valja da bude strogi nadzor, ured ovaj imao bi se izvan gg. župnikah kao redovnih za sada upraviteljah, jednako i gg. sudcem varmedjskim podělitu, tako, da budu obvezani svaka tri měseca svoja izvěstja o stališu učionah školnome ravniteljstvu podněti.

Tretje je pitanje: „o městu gdě se uči?“

Pitanje ovo proteže se na položaj cěloga stanja školnoga u obće, i na sobu u kojoj se dàrže predavanja na pose. Školno stanje mora vazda biti blizo kuće g. župnika, budući da se takova većinom u srědištu cele parokie nalazi, zatim što će nad školom župnik time lasnie moći nadzor imati.

Što se pako iste sobe tiče, u kojoj se davaju predavanja, ova mora imati svoj vlastiti ulaz, i trěba, da je oddèljena od one strani stanja, gdě stanuje učitelj sa obiteljom svojom. Ovo je neobhodno potrěbno, jer učitelji većom stranom imaju svoju obitelj, koja naravno osobito ako ima malenu děcu, larmu čine, što učenike u pazljivosti smeta.

Obloki isti trěba da su obàrnjeni na dvorište, za da je time veći mir; zatim da su visoki, da nebi dětca kroz nje virila, nu ipak tako, da mogu dovoljnu světlost davati. Red pako i čistoća mora svagdi najveća vladati.

Digitized by Google

Ja znam u napred, da je već tisuća ustah pripravljeno, koja će pri čitanju ovih redakah reći „to je sve lěpo, samo da bi moći izvesti.“ Gospodo! i to nije težje nego je bilo podignuti piramide egipatske — pa ipak stoje egiptaske piramide; zašto? jer je bila tamo ozbiljna volja podignuti je. Takove neka bude i kod nas, pa da vidimo, nećeli to sve biti možno! Nu ako mi budemo po navadi samo želili, da bi bolje bilo, pa čekali, da drugi ono izpuni, što mi želimo; ako mi samo budemo govorili: „ja bi rado da bi tako bilo, ali što ja mogu pri tom činiti? To onda naravski neće biti nikad ništa, — jer od same želje nije jošte ništa postalo nego k želji trěba i volje. Činimo mi svaki što možemo, pa da vidimo: nećemo li na skorom mnogo dalje prispiti, nego što smo prispili. Pa ako se i neizpuni odmah sve, što je ovde predloženo, neka se izpuni ono, što se može, a što preostane, to opet u shodno vrěme. Sve biva s vrěmenom. Mnogi će opet, kad kritički ovaj sastavak pregledne kazati, da jošte koješta u njemu fali. Ja ću to rado i sam dopustiti i priznati; jerbo niti sam imao dovoljno vrěmena, za stvar sasvim od svih stranah protresti i posve sistematički urediti; niti mogu opet od sebe kazati, da sam „l u m e n m u n d i“ da nebi ništa koristnoga moglo izběći pozornosti mojoj — već vrěme je sililo i ja sam si mislio; „svaki koliko može“ — i tako sam sěo i evo popisao plode mojega izkustva i promatranja. Ako indi ti ljubezni čitatelju nadješ kakove nedostatke u tom sastavku, — a ti hàrli da je što skorie priobćiš světu; jer doista meni i svakomu pravomu rodoljubu stalo je mnogo do toga, da se ta velevažna stvar što skorie sasvim pretrese. Ja ću te jako rado slušati, samo molim te budi uljudan, jerbo inače misliti ću si: „Nije vrědno ni slušati nadutu benu, koja nezna ni dobre volje cěniti u čověka.“

F. Ž.

XIII.

Marko Bočar.

Da me pitaš: koju li je zemlju slavjansku mati priroda najobilnie uresila; da me pitaš, gdě vile slavjanske najvole stajati: kazao bi da u Bugarskoj. Jeste, Bugarska sa svojim u nebo stàrščećim, věkovitim snègom pokrivenim Balkanom i sa zelinimi plodnimi ravnicami; s veličanstvenim Dunavom i nestašnom Maricom najkrasnia je slavjanska zemlja. Motrio blagost podnebja ili plodnost zemlje, različitost pojedinih predělah ili položaj sve pokrajine, milinu ravnicah srebàrnimi rěkami natapanih ili veličanstvo gorostasnih planinah plodovitimi dolinami prosěcanih, obilnost naravi, koju na ogled stavlja, ili bogatstvo, koje u utrobi čuva — svakako moraš priznati, da je Bugarska raj slavjanski. Tà sve ondě ima, što čověk samo želiti može: sněg i vrućinu, led i toplice, zlato i žitak, gore i doline, ravnice i brežuljke, rěke i potoke, more i kopno, tamno borje i zelene naranče, věčnu zimu i věčno lěto — sve, sve ima Bugarska. Nu opet nemožemo kazati za stanovnike njezine, da su srěćni. Jer šta prudi čověku plodovita njiva, bogatstvo prirode, ures i nakit zemlje, ako on sije a drugi žànje; ako on radi, a drugi uživa, ako je on gospodar zemlje a sluga tudjina? Pa sva ova zla pritiskuju Bugarsku; jeste, jeste

Digitized by Google

Svemu světu svitje zora;
Kod Balkana nema dana!
Usrěd gorcieh suzah mora
Gori, gori ljuta rana,
Koju robstvo zadade,

Samo gore od Balkana
Od vapajah tuge ječe,
Gdě slobodi neima stana,
A verige robstva zveče,
Koje vežu Hristjana.

Čitajući ovo nehotice moramo uzdahnuti i žalitu ovu našu nesrětnu bratju; žaliti moramo, što im dosada nije ogranulo žarko ono sunce, kojega zrake sve ostale europejske narode griju. Neka nitko nemisli, da su oni uslěd robstva od toli věkovah na slobodu zaboravili. Jer akoprem je istina, da su blagi, čedni Bugari, više poljodělci nego bojnici, da su veći priatelji mira nego rata: sasvim tim znadu oni i junačkom sabljom mahati, domovinu i slobodu braniti, kàrv i život za nju žàrtvovati. Tà da i neima više priměrah bugarske hrabrosti, jedini Marko Bočar očistio bi Bugare od ukora potištenosti i ošvětlao sav narod svojom věkovitom slavom. Nije on doduše u svojoj domovini slavu tu stekao, nu baš to je najbolji dokaz njegova junačtva, što si je i u tudjoj zemlji toliko štovanje, toliku diku pribavio, da je njegova smàrt sve stanovnike gàrčke zemlje, za kojih slobodu je poginuo, porušila te žalostju napunila. Tko nebi želio upoznati se s mužem toli slavnim, opojiti sàrce svoje slavjansko njegovimi plemenitimi dèli, vrědnimi, da ih Homer pěva, s njegovim vàrhu svake taštine uzvišenim duhom, s njegovim poštenim i bogoljubnim, iskrenim i neoskvàrnjenim sàrcem, rěčju s mužem, koj, da je u starinsko vrěme živio, sijao bi bio u broju polubogah? S ovim dakle mužom naumismo u lětošnjem kolendaru čitatelje naše upoznati. Al nečekaj obširni životopis ovoga našega jednoplemenika; jer bugarski njegovi zemljaci, koji su ga poznavali, nisu o njem pisali, a drugi pisci, koji su o njem pisali, nisu ga poznavali. Osobito o njegovoj mladosti ništa neznamo, i historici su nam pobilježili samo njegova junačka dèla, koja je u mužkom věku za tri godine počinio. Nu i ovih toliko je, da nam těsni prostor nedopušta potanko ih izbrojiti. Al i ono malo, što ćemo o njem pripovědati, dovoljno će biti, da opravdamo onu slavu, koju smo mu podělili, i privolit će čitatelje, te će i oni kao što se nadamo, našemu junaku městance u sàrcu opreděliti.

Marko Bočar rodio se god. 1790 u bugarskoj varošici Vodnici. U ovo doba běsnio je u Bugarskoj zloglasni poturica Osman Pasvan Oglu, divlji vodja divljih kerdžaliah, kojim su Bugari naděnuli bili ima golatjah, štono Franczi kažu, Sansculottes. Njihovo zulumćarenje i běsnoca probudi Bugare iz trištogodišnjega sna. Bugarski hajduci u plemenitom smislu t. j. kao nepriatelji turski, podigoše se jatimice, da osvete svoju bratju i oslobode domovinu. Al nisu imali věšte glave, krěpkoga vodje: Marko Bočar biaše onda jošte nejako děte. Tako je rečenomu Pasvan-Oglu za rukom pošlo, malo po malo preobladat hajduke, i ovi videći, da turskoj sili u Bugarskoj nemogu odoleti, preseliše se većom stranom u Maćedoniu i Arbanasku. Ovamo se je preselila i obitelj Bočarah. U ono vrěme živio je straho-

Digitized by Google

viti onaj kàrlovok Ali-paša janinski, koj je iz petnih žilah nastojao, da podloži svu Arbanasku svojoj gvozdenoj šibiki, i budući da su se ovoj njegovoj naměri slavni Suliote, usrěd kojih su se bili i Bočari naselili, najviše protivili: sa svom je vojskom otišao, da im rodno město Suli osvoji, koje je branio Markov otac Kàrsto. Izdajom, novci, prevarom prisili napokon. Ali Suliote, da mu grad predadu, pod uvětom slobodnoga izseljenja. Kàrsto Bočar stigo je na svàrsi god. 1803 srěćno sa svojom porodicom u primorski arbanaski grad Pargu, odkuda se je Marko na jonske otoke prevezo. Akoprem je jošte sasvim mlad bio: ipak je u njem već mužko sàrce kucalo, te je odlučio u družtvu drugih Suliotah grad Suli, svoju drugu domovinu, osvojiti; al je bio Ali-paša za onda odviše jak, nego da bi mu bila mogla šaka ljudih nahuditi. Videći Marko, da naměru svoju nemože izvesti, dade se upisat u francezke vojake, i posta podčastnik. Nu do mala otvori se široko polje njegovu junačtvu i slavi.

God. 1820 pozva turski sultan svu raju proti Ali-paši, kojega nikako nije mogao pokoriti. Ovom se prilikom posluži Marko Bočar i povrati se u Arbanasku, te sakupi razpàršene po gorah Suliote, koji su ga jednodušno za čeonika odabrali. S ovimi otidje proti Ali-paši, želeć osvetiti svoga otca, kojega biaše dao ovaj kàrvolok god. 1813 uhvatiti i okrutno umoriti. S Markom povrati se stari duh junačtva u Suliote, oni pobiju Ali-pašinu vojsku i osvoje si rodni grad Suli. Od ovoga vrěmena posta Bočar ljubimac Suliotah, koji su mu naděnuli častno ime „orao Selejski" (Seleis zovu se gore u Arbanii), i da je bio imena toga vrědan, to pokaza u slědećem gàrćkom boju za slobodu. Već god. 1815 biahu Gàrci sklopili družtvo zvano Heteria, s naměrom oslobodjenja gàrčkoga naroda izpod turskoga jarma. I Bočar je postao g. 1818 član ove družbe. Bio je uvěk jedan od najvatreniih boriteljah za Gàrčku. Tim se sluči, da su ga mnogi za rodjenoga Gàrka dàržali, tim više, jer su mu Gàrci njegovo slavjansko ime sasvim, bi reći, pogàrčili, prozvavši, ga Bocar (jer Gàrci neimaju glasa *č*) i kasnie s gàrčkim dočetkom (terminatio) Bocari, Bocaris, tako da je naš Marko tečajem vrěmena slědeća imena steko: Bočar, Botzari, Bozzaris i Botzaris. — Drugi ga opet za Arbanasa dàrže, budući da je bio vodja arbanaskih Suliotah. Ovo se lahko može tumačiti tim, što se je on rodio na arbanskoj granici. A takvomu junaku na glasu, kao što je bio naš Marko, ma bio i tudjin, rado će se svako pravi vitez pokoriti, tim više, jer mu je bio i otac Kàrsto vodja Suliotah. Nu pratimo sad Marka na polje junačko.

U prolětje god. 1821 razvili su Gàrci u Morei (Peloponesu) zastavu (barjak) slobode, i odlučili povratiti slobodnoj svojoj nègda domovini nezavisnost, ili pako sahraniti se u njezinih razvalinah. Najprie je buknula buna u varoši Lali. Čim je to saznao serašćer Kuršid, koj biaše onda Ali-pašu u Janini vojskom opasao: nastojao je svakako poslati pomoć nevoljnim peloponeskim Turcim: i da mu je to za rukom pošlo, po svoj prilici bio bi garčku bunu u klici utušio. Nu Marko Bočar, gojeći neugasivu màržnju u sàrcu proti Turčinu, sve turske osnove raztàrga, i serašćer ne samo što nije mogo peloponeskim Turkom u pomoć priskočiti, dapače je i njemu samomu usrěd tabora njegova neprestano pogibelj prětila. Neprestrašivi Marko s nečuvenom ga je smionostju jednako napastovao: sad mu je navalio na vojsku sprěda, sad s boka, sad straga, ter ga je dražio i sasvim utrudio svojim obmanjujućim kretanjem; kad kada je prodro do istoga serašćerova šatora, te je strahom i trepetom svu vojsku napunio. U zalud je turski vojvoda vojsku svoju u više odsěkah razdělio, želeć Marka obkoljiti: kad su već mislili, da ga dàrže, on im se je izmako, i uz to ih jošte pošteno izlěmao.

Digitized by Google

Na čelu svojih Suliotah udari kod Gracane na **3000** turskih Šamidah i natěra ih u běg. Kod Pleske naidje opet na istu četu, koja se je bila medjutim skupila, razbije joj konjaničtvo i protěra sve. Sad su se proti njemu odputile **3000** Toksidah pod čeoničtvom Kuršidova seliktara (štitonoše), za da ga iz njegova vàrlo prilična tabora protěraju. Nu Marko nije čekao, dok do njega dodju, nego se oddèli njima u susrět, i sastane se s njimi kod Dramessa, ter ih kao marvu sa sabljom u ruci pred sobom otěra. — Sad saznade, da se je kod Plake **5000** Arbanasah utaborilo, tamo dakle prešno otidje. U gluho doba stigo je do zasèkah, gdě su oni sladko spavali. S tiha se je primako njihovim šatorom, gdě je màrtva tišina vladala, koju je samo glas stražarah kad i kad prekidao. Sad puče puška; Arbanasi skoče na noge; junaci pograbe oružje, ostali stanu běžati, kao da ih je tko poparo. Kod měsečine zametnu se ljuto kreševo; jer su priatelji i nepriatelji nehotice bili poměšani. Arbanaski vodja Ali-beg nastojao je běgunce skupiti; nu Marko nije takodjer oklěvao. Akoprem ga je zàrno od puške u kuk sgodilo, sasvim im nemareći za ranu lětao je s jedne strane bojišta na drugu, te je tako glave sěko, da su najposlě Turci odmah, čim se je pokazao, uzimali utrenik.

Medjutim su Turci u Karavlaškoj bunu udusili, i Maćedoniu opet osvojili; sěverna Gàrčka, jedva što je turski jaram svàrgla, pade opet u ruke njihove; već se je i na svetoj gori (Athosu) poluměsec slavodobitno světlio: sam se je Marko Bočar u dolnjem Epiru s nečuvenom hrabrostju turskoj sili srěćno opirao.

On je obkolio u primorskom gradu Arti Kuršidove naměstnike Hasan-pašu, Sulca-Korcu i Paho-bega; kod Variada je **3000** Arbanasah pod čeoničtvom Abasgege potuko i kod basenskoga mosta je Hasan-bega, predvodećega **6000** najbolje vojske, u běg natěrao. Zatim je u Lelovi Sulejman-bega i Hasan-pašu okružio, i pošto bi od nevolje i konje pojeli, prisilio ih, da su oružje položili, i u znak podložnosti prekàrstivši ruke, zajedno sa **1300** Arbanasah pokraj njega iz grada otišli. Zatim obkoli Trivicianu, koju su branili Tahir-beg i Tahir-papulia; i ovi su mu se do mala pod pogàrdne za njih uvěte podložili. Odatle poleti u Stirvinu, gdě je **700** Šamidah na sablje raznio i malo zatim protěra iz grada Sirinkase Bekir-Čogadora i Sulcu Korcu. Najposlě moradoše Turci iz Arbanaske uzstupiti. Gàrci su s udivljenjem motrili vilovitoga junaka Marka, koj je sa šakom Suliotah **7000** turske vojske uzbio. Tolika vitežka děla u toli kratko vrěme s tolikom odvažnostju i věštinom izvedena činjahu se nemoguća, ona su više prilikovala izmišljenim pričam nego istini: zato se je Markova slava do mala po svoj Europi razněla, i mnogim je malodušnim Gàrkom novu snagu i hrabrost u grudi ulijala.

Da se dogovori s gàrčkimi poglavicami, otišao je Marko Bočar u prolětje god. **1822** u Korint i bez pratnje, bez sjajnosti stigo je onamo. Prosta kao njegova duša, biaše mu i oprava: càrvena kapa, modre hlače i struka (plašt od kostrěti); po boku britka sablja, za pàrtenim pojasom prost pištolj. Najprie ga je posetio gàrčki vojvoda Todor Kolokotroni; nu opazivši u oči udarajuću protimbu (Contrast) izmedju svoje dragocěne indičke šamie, svilene oděće, biserom nakitjene zlatne sablje, i izmedju proste Markove oprave, smete se i prekinuvši barzo razgovor, povrati se kući. Sutradan mu je opet otišao u pohode; nu sada je bio oděven kao klefta (gàrčki hajduk) glavu je pokrio iznošenom kapom, na tělu je imao od puščanih zàrnah probušenu košulju, o boku mu je visèo stari palaš, a o vratu mošti (*Reliquien*) u maloj

(Kolendar 1846). 1

Digitized by Google

kutii. Čim ga Bočar zagleda, poleti mu u susrèt i pruživši mu ruku, zaviče: „sad si mi se obuko, kao što pristoji junaku!“ Zametnu se prijateljski razgovor. Marko je hvalio junačtvo Gàrkah, mukom mučeć o svojih dèlih. Napokon nemogavši odoléti svomu čovèkoljubivomu sàrcu, stane Kolokotrona prijateljski koriti, što je dopustio svojim vojnikom, te su tako okrutno s Turcima postupali. „Zar nebi bili pametnie i čovèčnie radili — reče — da ste tolike nedužne ljude u životu ostavili? Onda bi bio svèt viděo, da su Gàrci dostojni slobode.“ Tako je znao naš Marko čovèčnost i u nepriatelju cèniti. Dà rèdka primèra kod junaka, kojim je sàrce ponajviše otupljeno za svaku plemenitu ćut. Ove rèči jasno dokazuju da Bočar nije bio samo borac, nego da je bio i kàrstjanin, Slavjanin, čovèk, u pravom rèči smislu. — Isto tako odlikovao ga je i knez Aleksandro Maurokordato, i iz svih silah je nastojao, da si njegovu ljubav pribavi: naš vitez pako tako ga svojim je bistrim duhom i neoskvàrnjenom čistoćom sàrca, bi reći zatravio, da je Maurokordato o njemu tja do svoje smàrti s neograničenim uzhitjenjem, s najvećjim štovanjem govorio.

Po savètu našega Marka odlučiše Gàrci, nečekati nepriatelja, nego ići mu u susrèt. Maurokordato otišao je s Bočarom u Epir, da ondè skupa proti Turčinu boj biju. Nu to je seraśćer Kuršid doznao po svojih uhodah i zato je nastojao uništiti njihove nakane. Za tu svàrhu odlučio je pod svoju vlast spraviti slobodoljubive Suliote, jer je znao, da će se ovi Marku, čim se pokaže, pridružiti. Marko se je bavio u primorskom gradu Misolongu, kad mu je dopro do ušiuh glas o nevolji suliotskih prijateljah, i naumio ih je odmah u svaku cènu oslobòditi. Turci su to slutili i znajući, da oružjem Markove namère uništiti neće moći: poslužiše se za upropaštjenje njegovo najgadniim srèdstvom — izdajom. Kuršid posla u Misolongi svoga pouzdanika Gogosa, rodom Arbanasa, i ubojicu Markova otca Kàrsta, pod izlikom pomirenja, u istinu pako, da sve tajne osnove Gàrkah i Suliotah iznjuši i Turcim odda „Ko se neosveti on se neposveti,“ to je načelo ne samo Càrnogorcem nego svima ljudma prirodjeno, i ja nebi mogao toga štovat, koj nebi màrzio ubojicu svoga otca. Ta je samo razlika, što ljudi plemenita sàrca màrznju ovu uztežu, a zlotvor joj slèpo služi. I u Marku je uzkipèlo sàrce, kad je saznao za Gogosov dolazak; nu misleći, da se je ovaj sbilja pokajao, i da će sad moći domovini koristiti, pozva ga k sebi, da se s njim pomiri. Kad je Gogos k vratim došao, zavapi Marko: „Oprosti mi otče, što ti gàrlim ubojicu!“ Zatim ga poljubi i izruči mu pàrsten, govoreć: „Predaj ga tvomu jedincu, koj će ga dati mojoj kćeri Vasiliki; ja ću ga s njom zaručiti, za da budemo od sada pravi prijatelji i rodjaci.“ Gogos je hinio iskreno pokajanje i pretvarao se je, kao da ga je duboko tronulo Markovo velikodušje, uz to pako samo je trazio priliku, kako bi mogo njega i njegove Suliote izdati.

U početku měseca sàrpnja otišao je Maurokordato sa **5000** vojske u Epir. Marko sa svojih **350** Suliotah činio je prednje straže; pouzdavši se u svoju odvažnost, i hrabrost, naumi prokàrčit si put kroz tursku vojsku k svojim obkoljenim prijateljem; gàrčki pako vojvoda čekao ga je i štitio kod sela Langade. Tko je Bočara poznavao, nije ni malo sumnjao, da će mu to srèćno izaći. Pa eto Marko je morao kod Plake pàrvi put u svom životu odstupiti Turcima mejdan; jer je himbeni Gogos njegovu nakanu Kuršidu priobćio, i ovaj ga je sa svom silom dočekao. Nu Marko se nije prepao, već se je hitro u selo Petu povuko. Maurokordato, čim je glas o Markovoj nesrèći stigo, pohiti s najboljimi vojnici u Petu. Jedva su tamo prispèli, već

Digitized by Google

im jer zvek cimbalah i vika delijah navěštjivala približavanje dušmanina. Naši su se bàrzo pripravili. Četa philhelenah (Gàrkoljubah), sastojeća iz samih tudjih dobrovoljacah, imenito Poljakah, Švajcarah, Francezah, Englezah, Němacah, koji su bili došli, da budu Gàrkom od pomoći, ova se dakle četa stavi u bojni red. Desno njezino krilo branio je Vlahopulos i Gogos, a lèvo Bočar. Pàrvi juriš Rešid-paše, koj je na njih sa **10,000** konjanikah i pěšakah nahrupio, srěćno su Gàrci uzbili; nu skupivši Rešid svoje ćete povrati se proti philhelenom. U to prèdje Gogos sa svojom četom na tursku stranu: tim preplašen Vlahopulos, povuče se natrag, i ostavi philhelene i Suliote same u boju s tolikimi dušmani. Turci su odmah philhelene obkolili. Kad je to Marko opazio, kad je vidio, kako ga je věrolomni Gogos prevario: neizkazana bol i žalost obuze mu sàrce, kao u sdvojenju zaleti u srědu Turakah, vapijući: „Nemojte bratjo, ostaviti ove naše priatelje! — Evo Turci, evo vam Marka Bočara!" Gdě je bilo najžeštje kreševo, tamo je hitèo, želeći sve u darce na sebe upraviti. Nu vèrni Suliote, upaljeni njegovim primèrom, zaštitjivahu ga svojimi tèli. Marko bije i sěče sve, što mu na put stane, jer hoće da se probije k svojim priateljem philhelenom. Sve u zalud, nemogaše odolèti tolikoj sili; sav izranjen i kàrvju poliven sruši se, vèrni drugovi odnesoše ga iz boja na stranu, a Marko, akoprem polumàrtav, ipak je jošte dàržao u junačkoj desnici balčak od svoje sasvim izcěpane sablje.

Pošto su obsědjeni grada Suli stanovnici razabrali, da im Marko njihov nemože priskočiti, predadoše se Rešid-paši pod uvětom izseljenja. Tim je postao ovaj gospodar čitavoga Epira, i za to je s Omer-Vrionom sa svom vojskom od **12,000** put Misolonga stupao, kamo se je bio Maurokordato samo s **1000** vojnikah povuko, budući da su ga bili ostali ostavili, naloživši Bočaru, da Turke dotle zabavlja i ustavlja, dokle on sam Misolongi poněšto utvàrdi i za boj se pripravi. Grad ovaj ležeći kraj mora biaše za onda veoma kukavno proti nepriateljskim jurišem osiguran. Zato su ga stanovnici od straha većjom stranom ostavili i u Moreu poběgli. Sviuh skupa, koji su oružje nosili, bilo je prěko **1000** sa několiko topovah i zaire za jedan měsec. Na srěću se je našlo u ondašnjoj oružani množtvo bodah, koje Maurokordato na kolce dade privezati, da se čini kao da ih vojnici dàrže.

Medjutim je Marko zadaću svoju vèrno izvàršivao i sa šakom Suliotah svu tursku vojsku tja do měseca studenoga uznemirivao i napastovao; osobito pako kod Krionera veoma se je junački izkazao i Turke osvědočio, da je on jošte uvěk stari Marko. Na 5. studenoga došao je u Misolongi; 7. stigli su tamo i Turci i stali na puškomet od gradskih vratah, a u isto vrěme obklopio je varoš Jusuf-paša ladjami s morske strane. Da su Turci odmah sa svih stranah na grad udarili, bio bi za stalno propao, budući da još nije bio sasvim ni utvàrdjen; nu neprestano puškaranje Gàrkah, vireće izza zidinah bode i često bubnjanje zabuni Turke: oni su mislili, da je Bog zna koliko vojske u gradu. Zato Omer-Vrione namisli se s obsědjenici pogadjati, mneći po svoj prilici, da će ovako kao što i kod Sula lakše svàrhu postići nego sabljom, S toga posla svoga pobočnika Agu-Vasiara, něgdašnjega Markova znanca, da ga podmiti. Nu Selejski orao, budući isto tako razborit kao hrabar, pokaza se gotov na predaju, u istini pako posluži se ovim napastnikom, da mu zavara oči glede pravoga stanja stvarih u gradu. Najprie zaište **6** danah primirja; medjutim je sve malo i veliko zidine i nasipe popravljalo, i uz to podje za rukom **500** vojnikah iz varoši Anatolika uvući se u Misolongi.

Digitized by Google

Na izmaku primirja dodje aga Visiar opet k Marku, opominjući ga na to, što je obećao. „Stàrpi se priatelju, — odgovori mu Marko — valja nam biti na oprezu. Taj Maurokordato ima ti **700** Franakah, pa znaš i sam kakvi su to oholi ljudi; naših vojnikah ima **2300**, počekaj dakle jošte nèkoliko danah, dok ih sve podmitim.“

— Neka bude; Marko jošte nikada nije slagao; nu zakuni mi se prisegom, koju jošte nikada pošten čovèk nije prekàršio. Bessa—ia—bessa (vèra za vèru) Màrko!

„Bessa—ia—bessa „slavni ago!“ odgovori Bočar, te sav zabunjen od Turčina otidje, pokrije si rukom lice rumeno od stida i uzdahne žalostno:

Medjutim su i ostale dvè turske vodje svoje uhode k Maurokordatu poslali, pozivajući ga, da im se preda. Nu svaki od njih hotio je, da se junaci naši njemu pokore: jer si je svaki želčo tu čast prisvojiti, da ih je on na to privolio. Tim se je razdor medju Turci porodio i pogadjanje ovo produžilo se do **24** stud., koj dan je prispèlo u Misolongi **1200** Gàrkah, svi hrabra sàrca, jake desnice. Sve je dobro za rukom izlazilo; jer je pošteni Maurokordato u svemu slèdio savèt umnoga Bočara. U to stiže Omer-Vrionu vèst, da se je sva zapadnja Gàrčka na novo pobunila, a Thir-Abas javi mu, da Arbanasi očituju, da vole od gladi umrèti nego proti Bočaru ratovati. Na toliko su ga i štovali i dàrhtali pred njim. — Omer-Vrione bojeći se, da ga nebi Gàrci obkolili, i videći, da mu vojnici, budući kišovitim vrèmenom, groznicami i zimom odveć oslabljeni, sve dublje duhom klonu, odluči obćeniti juriš, i odabra za tu svàrhu gàrčki bòžić, misleći da će onda Gàrke u càrkvi zateći. Nu gàrčki jedan uhoda povèri ovu naměru Bočaru, i ovaj zapovèdi svojim, da se càrkve zatvore, da svi budu pod orużjem, samo zvona neka zvone na znamenje, da se neprialelj približava. Zapovèdi ove biše točno izvàršene. U opredèljeno doba nahrupiše Turci na grad; jedna četa već se bila na zid popela i ondè poluměsec udarila; nu Marko navali krèpko na njih i s pomoćju svojih vojnikah pobaca sve Turke u obkop, i skoči za njimi. Nove čete navale na njih nu i ove biše uzbijene i Gàrci povratiše se kao dobitnici u grad. Sutra dan biaše sva okolica grada màrtvimi tèlesi pokrivena a Gàrci su samo šest ljudih izgubili. Nebi to čovèk ni vèrovati mogo, da toga nisu potvàrdili mnogi očiti inostrani svèdoci. Ovo se dogodi **6** sèčnja **1823**, i **13.** istog měseca Turci, neufajući se više grad hàrvati, uzmu utrenik, ostavivši mnogo topovah, mužarah, praha i olova u taboru, što su Gàrci sve pobrali i zatim za Turci u potèru otišli. Ovi su tako na vrat na nos bèžali, da ih je na ovom bègu samo u rèci Ahelou prèko **1700** utonulo. Pèvajući svoju pobèdu povratiše se Gàrci u Misolongi.

Lahko se može svaki dosètiti, s kolikim su bili uzhitjenjem Maurokordato i Bočar dočekani u Astrosu, kamo su bili měseca travnja na narodni gàrčki sabor otišli, ovdè je bio Marko za vàrhovnoga vojvodu Etolie i Akarnanie odabran.

Jedva da se je nebo vàrhu gàrčke zemlje malko razvedrilo: eto ti opet tmastih oblakah, càrne oluje, koja je prètila, da će svu Gàrčku proždrèti. Mustafa-paša približavaše se na svàrsetku měseca sàrpnja iste godine Gàrčkoj sa **20000** bojnikah. Tolika vojska i tako bàrzo nikada jošt nije u zemlju ovu navalila. Uza to biaše Etolia i Akarnania lišena sve vojske i mnogi satnici sklopili su s Turci ugovor neutralnosti. Nu većja jošte pogibelj prètiaše Gàrkom time, što si je bila prokleta nesloga posrèd njih svoj stan razapela: Morea je bila na stranke razkidana, u Tripolici su se Gàrci medju sobom pokàli, Kolokotroni i Maurokordato otimali su se za vàrhovnu vladu;

Digitized by Google

starèšinstvo nije imalo predsědnika, izvàršujuće vèće važnosti, vojvode vojnikah, pèneznica novacah.

U ovom kobnom trenutku, gdě se je bio sav narod razcèpio i razkinuo, sam se je Marko za njegovu slavu brinuo i najposlè odlučio, žàrtvovat se za spasenje Gàrčke. Oprosti se dakle sa svojom porodicom, i preporuči ju skàrbi bogoljubnoga arcibiskupa Ignjatia. Slutio je on, da je više viděti neće, i zato su mu suze žalosti niz lice kanule, kad je nastupio put u Etoliu. Čim je opazio, da je njegova čast vojvodska u ostalih satnicih zavisti porodila, izvadi svoju povelju, koju biaše od narodnoga sabora dobio, te poljubivši ju smèrno, raztàrgne ju govoreći: „Nama sada trèba poveljah kàrvju pečatjenih, koj nje baš želi, neka si ju donese iz Mustafina šatora.“ Zatim skupi vojnikah, koliko je više mogo i otidje s njimi nepriatelju u susrèt. Vidio je veličinu pogibelji, koja Gàrčkoj prèti; nu ako se i nije mogo nadati, da će od nje poplav ovu odvratiti, opet je scènio, da će svojom smàrtju isto tako, kao i Leonidas svojim požartvovanjem na probudjenje gàrčke hrabrosti dèlovati.

Ostale vodje poslao je napréd, da nepriatelja u klancih ustavljaju i uznemiruju; sam pako slědio ih je otraga, da im priskoči, ako im pogibelj zapréti. Noćju na 13. kolov. stigo je u selo nèko, i dočim su mu vojnici počivali, odputio se je u bližnju càrkvicu, da izvàrši dužnosti, koje mu je vèrokazon nalagao. Stupi u razsvètljenu kapelu i pomolivsi se skrušeno, preda popu nèkoliko žutakah govoreći: „Razděli to siromakom, da mole za dušu Marka Bočara.“ Na 19. kolovoza skupio je opet sve svoje junake, njih 2500, i saznavši, da se je sàrčanu Dželadin-beg kod Karpenice sa 8000 najbolje vojske utaborio, odluči ga uništiti, ma i sam propao. Sutradan sazva svoje na gostbu i progovori k njim ovako: „Bratjo, dojduće noći, strašne noći, odlučio sam pod zaštitom njezine koprene prodrèti u nepriateljski tabor, bez da pušku opalim. Samo sabljom i jataganom sèći ću dušmanina. . . Promotrite i uvažite ovu pogibelj, pa ako koj od vas ipak ima sàrca, te želi sa mnom dèlit ovo pogibeljno dèlo, neka se očituje;“ 222 se junaka ponude da će ga slèditi.

Kao što smo već rekli, turska se je vojska, sastojeća iz Gegah i Skadranah, utaborila na ravnici, vinogradi prosèčenoj pokraj Karpenice. Marko je bio jednu i pol milje daleko od nje. Čim je noć zemlju pritisnula, odputi se Marko sa svojimi drugovi u turski tabor, pošto bi prie podèlio potrèbite zapovědi ostalim vodjam, da mu zorom u pomoć dodju. Još jedanput naloži svim, da budu mirni, dok on nezatrubi, i priměti veselo: „kad me nestane, potražite me u pašinom šatoru, ondi ćete me naći. U gluho doba nasàrnuo je na nepriatelje, koji su bez ikakve straže na livadi spavali. U jedan sat potuko ih je do 500. Time zadovoljan pomaknuo se je malko natrag. Sad saznade, da su Gegi na Skadrane, a ovi na njih navalili, i da se kao bèsni ubijaju, bědeć se uzajamno izdajstvom. „Bratjo — zaviče sad selejski orao — eto vidite, da nam je sam Bog nevèrnike izručio, ajde za mnom!“ Poslavši glasnika ostaloj svojoj vojsci, da proti nepriatelju stupa, navali sam sa svojimi drugovi dušmanina. Pitajuć neprestano: „Gdě je paša? Gdě je paša?“ sèče i bije, na što mu sablja naidje. Sám je nèkoliko begovah ubio i dvě paše povezati dao, kad ga eto zàrno malko rani. Čàrnac jedan, koj se Marku nije vrědan činio, da ga ubije, izpruži na njega pištolj.

Marko otidje na stranu, da si ranu povije. U to začuje, kako turski čeonici žele utažiti svoje vojnike, vičući, da je to neporazumljenje, da Gàrci nisu na njih nahrupili. A Marko zagàrmi: „Dà dà, Gàrci su to! Marko Bočar je u vašem taboru, te će vas sve potući. Dàrhćite karvoloci!“ Sad zatrubi, na znamenje obćenitoga

Digitized by Google

juriša. Turci opale svi puške put one strane, gdě je Marko stajao: on se svali, zàruo ga je smàrtno u čelo pogodilo. Turčin jedan zaviče, da je Marko màrtav, ostali nevěrnici svi su onamo nahrupili, da Marku glavu odsěku; nu věrni Suliote uzbili su ih, ter odněli srěćno miloga vodju na goru Amphryssos. Baš je ogranulo sunce; Gàrci su sa svih stranah provalili i kao běsni na Turke udarili: ovi běže, ostavivši Gàrkom sve šatore, pàrtljagu i zairu. „Kàrst je obladao!“ orilo se je po zraku. U to se je Marko osvěstio, i nazočnim progovorio: „Bratjo, ja sam dužnost moju izvàršio i umirem spokojno. Tà jesam li mogo lěpše smàrti steći? Naša je poběda, naša je sloboda! . . . “ Stane i zaklopi oči. Svi su nazóčni gorke suze prolivali, kad eto doleti njegov brat Kosta, tàrže sablju i navapi: „Šta uzdišete, bratjo? Nećemo mu mi suzami, nego žàrtvami štovanje izkazati. Ajde na dušmanina. „Tim udariše na pojavivšu se četu Turakah i razbiše ju. Gàrci su ovako podpunu pobědu odàržali: 2000 Turakah ostalo je na bojištu, 1000 bi uhvatjena. Ostala se je vojska većjom stranom razpàršila i paša se je morao povratiti u Skadar. Gàrci su imali samo 27 màrtvih i 60 ranjenikah, nu smàrt Markova biaše za njih od neprecěnive štete, oni su u njem čitavu vojsku izgubili.

Sutradan nastaviše Gàrci put u Misolongi. Dragocěno blago nosili su njegovi věrni Suliote na nosilih. Kad su došli k svetomu vrělu, Kefalo-Vrysson zvanomu, gdě su mu bili lani zakletvu položili, jošte jedanput je vitez naš oči otvorio i progovorio: „Nežalite me bratjo; nego ako mi želite štovanje i po smàrti izkazati, ugledajte se u moj priměr. Budite složni i věrni domovini. Preporučujem vam moju ženu i děcu . . . “ Poslědnji krat upro je oči u nebo, svoju buduću domovinu, i preminu. Od bližnjih gorah odzivao se je plač i jauk vojuikah i prostirao tja do Misolonga tužnu věst o smàrti selejskoga orla. „Umro je naš Marko, umro je naš osloboditelj!“ orilo se je posvuda, te sav je narod i poglavarstvo varoši Misolonga otišlo u susrět, da izkaže zadnju čast ovomu velikomu mužu. Kod povratka u varoš najprie su išli okovani sužnji, zatim konji turskih vodjah, za ovimi nosili su Gàrci 24 zaplěnjena turska barjaka naopako; nu malo je sada tko za ovo mario, sviuh je pogled počivao na màrtvom, modrim plaštem (znamenjem časti vojvodske) pokrivenom, od najstariih palikarah nošenom junaku. Poslě njega išlo je 8000 zaplěnjenih ovacah i kozah, prěko jedna tisuća konjah, i veliko množtvo mazgah, natovarenih sa 3200 pušakah, 14000 pištoljah, zairom, pàrtljagom i pěneznicom.

Màrtvo tělo Markovo postavljeno bi na sjajni odar u kući glavara iste varoši. Po svoj bližnjoj okolici molili su stanovnici Boga za věčni pokoj duše svoga osloboditelja. Na tretji dan bi pokop. Uz tutanj zvonovah i topovah ter uz plač i jecanje svega naroda nošeno bi màrtvo tělo putem lovorom i cvětjem posipanim najprie u càrkvu, gdě je bilo opělo dàržano, te zatim na groblje. Nad grobom dàržao je pàrvostolnik govor, koj ovako zaglavi: „Sva Gàrčka tuguje radi smàrti Marka Bočara, ona ga priznaje za svoga drugoga Leonidu i prima njegovu obitelj pod svoju obranbu. To neka mu bude nagrada za tolike zasluge. Spavaj mirno, plemenita dušo, u naručaju Gospodinovu! Orle selejski, lahka ti zemljica! S Bogom Marko, s Bogom, s Bogom!“

Marko biaše nizka stasa i ne baš jaka těla. Njegovo praviono otvoreno lice, zastirala je uvěk poněšto melankolia, čim je osobito zanimalo. On je malo govorio, a mnogo mislio, i znao je najvećje oštroumje s najljubezniom čednostju, te naj oštriu pravičnost s najvećjom blagostju stopiti. Ozbiljan u navadnom životu; u ratu

Digitized by Google

Smàrt Marka Bočara.

Digitized by Google

pako naprasit i živahan, tražio je pogibelji i prezirao plěn i tim je postao ljubimac vojnikah i naroda. Dočim su se ostali gàrčki boljari neprestano svadjali i inatili, za častju i novci hlepili i time se uvěk polovini jednoj naroda zaměrili: Marko Bočar sam je neoskvàrnjen značaj, neograničeno štovanje sviuh do smàrti uzdàržao. Za novci nije težio, dapače je sav svo imetak na uzdàržavanje vojske potrošio, ostavivši vlastitu porodicu u najvećoj oskudici. Pravo su Gàrci kazali: „Marko je živio kao Aristides, a preminuo kao Leonidas"! Da krasne hvale: tko da mu je nezavidi? Nu Marko je zaisto ovu hvalu zaslužio: ta on je više za tri poslědnje godine svoga života izveo, nego hiljade drugih ljudih po sav život izvode.

Napokon Marko nam je najsvětlii primĕr dao pravoga kosmopolitisma. Stopàrv onda, kad je vidio, da domovini pruditi nemože, podupirao je tudjine; al i to je činio uvěk s obzirom na domovinu. Slavu mu! — k.

XIV.

Hitac.

Povĕst s ruskoga polag Puškina,

iz pisamah pokojnoga Bielkina

od Nikolu F.....ća.

Strěljali smy.
Baratinski.

Ja poklajalsja zastrělit ego po pravu dujeli (za njim ostalsja očeo moj vystrěl). — Večer na bivljaki.

Regimenta naša stajaše u městancu ***. Život oficirah u regimenti, valjda je svakome poznat, u jutro naime: uvěžbavanje u jahanju, oběd kod nadzornika regimente, ili u kakovoj gostioni, na veče pako karte i punš pa tej. Město ovo biaše bez svake javne kuće, a i bez odličnie osobe nèžnog spola, tako, da se mi uzajamno jedan k drugome shadjasmo, nevideći medju sobom baš ništa osim našeg mundura.

Jedan jedini čověk polazio je naše družtvo, nebivši vojnik. Moglo mu je biti oko 35 godinah, i zato ga štovasmo kao starca; veliko njegovo izkustvo pribavi mu medju nama uvěk pàrvenstvo; duboka njegova zamišljenost, nagla i vatrena ćud i mukli glas rěčih, dělovahu neobično na mladjana naša sàrca, važna i velika nekaka tajna zastiraše udes njegova života; on se izdavaše za Rusa — a ime mu biaše inostrano, znadosmo da je služio někoč kod konjanikah i to srětno, nu nitko nesaznade, zašto se je dao odpustiti, i u ovo siromašno město preselio, gdě je bědno zajedno i razsipno živěo. On je uvěk u càrnoj iznošenoj haljini i to pěške hodao; a opet svim oficirom naše regimente gostoljubivo vazda svoj stol ponudjao. Istina je, da je oběd njegov iz dva samo ili tri odpuštenim jednim vojnikom ugotovljena jela sastajao, nu Šampanjsko pri tom vino rèkom se je lilo. Nitko šta znaše o njegovu stališu i dohodcih, ali za takova šta se nitko ni neusudi pitati ga. Imao je takodjer nĕšto knjigah, ponajviše vojničkih i romanah, koje rado za čitanje pozaimaše, nu nikad ih natrag ne iska, za što mu je slabo tko i vratjao, šta je jedared kome do rukuh došlo. Glavna njegova zabava i posao bijaše pucanje iz samokresa; stĕne u njegovoj sobi bĕše razderane taneti i probite kao satje u košnici. — Bogati izbor lĕpih samokresah bi jedini ures

Digitized by Google

njegove kolibe. Savàršenost koju je u gadjanju postigao, bijaše nevěrojatna i skoro nedokučiva; da se on podhvatio u krušku na glavi vàrh klobuka strěljati, ni jedan se u našoj regimenti nebi uztezao bio svoju podvàrći glavu. Medju nama se takodjer češće razgovor zametnu o dvobojih; Silvio (tako ga nazivam) nikada se nije u takav měšao; na pitanje da li se je i njemu kadgod slučilo dvoboj dèliti? odgovori on kratko i hladno: da jest; nu u obširnie izjasnjivanje se ne upusti, odakle se je vidělo, da su mu takova pitanja neprijatna.

Ne dvojismo dakle već ni najmanje, da savěst njegovu tište nesrětna někaka žàrtva vlastite savàršenosti (u strěljanju naime.) Nu mi u njemu nikad išta bojazljivosti sličnog ne smotrismo; ima bo ljudih, od kojih jedna jedina izvanjska vlastitost takove sumnje sasvim udali; nu nesrětni někaki slučaj zauze sviuh nas misli.

Deset nas je oficirah jednoč kod Silvia blagovalo; pilo se je već po navadi t. j. veoma mnogo; poslě obèda snubimo domaćina da nam da banku, dugo se on uzteže, govoreći: da se skoro nikad kartao nije; nu naj poslě obeća davati karte, izaspe na stol do pol stotine dukatah, te stane metati; mi ga okružimo i tako se igra započne. Kod Silvia vladala je obično pod igrom savàršena tišina, niti je on koga šta pitao, niti kome odgovarao. Ako bi se kakova pogrèška u računanju slučila, to je on odma, ili pomanjkanje doplatio, ili izbrisao što je suvišno bilo. Znavši mi to, nismo ga nikada u njegovih vlastitostih bunili, nu medju nama bio je jedan ne davno došavši oficir, koji igrajući se sada takodjer s nama, u svojoj raztrešenost poradi někakve pogrěške izgubi; Silvio uzme kredu te načini po običaju račun. Oficir misleći, da je Silvio pogrěšio, pusti se u točnie izjasnjenje računa, Silvio mučeć nastavi igru. Oficir izgubivši tàrpljivost iztare ono, što mu se nepravedno napisano činilo. Silvio opet uzme kredu te s nova napiše. Oficir ugrijan jurve od igre i vina, směhom pako bratje svoje razdražen nadje se kroz to ljuto uvrědjena, te uhvati u běsnoći sa stola mědeni svěćnjak, i baci ga u Silvia, koji mu se jedva ukloni. Na to se svi smutismo. Silvio ustane veoma blěd od samog gnjeva i bliskajućim se očima reče: „Milostivi gospodine izvolite izići, i hvalite Bogu, što se je to u mojoj kući dogodilo.“

Mi ni dvoumili nismo o zlih poslědicah, i smatrasmo već našega novog druga kao ubijena. Oficir izlazeći iz sobe kaže, da je on gotov na tu uvrědu odgovoriti, na kakav bi god način gospodinu bankometu povoljno bilo. Igra se produži još za kratko vrěme; nu slutěći da domaćinu mnogo do igre nije, ostavismo jedan po jedan igru, te se razidosmo po naših obitališih misleći, da ćemo do mala izpraznjeno viditi jedno město u regimenti.

Drugi dan u jahanju izpitivasmo, živili jošte naš bědni poručik; nu on se sám pojavi, kazavši da ga Silvio jošte pozvao nije; tim se naše udivljenje povekša. Došavši opet k Silviu nadjemo ga na dvoru, gde nišani u keca prilěpljena o stěni, on nas primi po običaju niti slova ne napominjuć o jučerašnjem slučaju. I tako tri minuše dni a poručnik još živi. Znati željno smo mi poizpitivali; da li se neće sa Silviom boriti. Silvio se doista nehtjaše, već se sa lahkim očitovanjem zadovolji i umiri.

S početka ga je ta misao mnogo morila i uznemirivala. Smionost se kod mladih ljudih za najmanju pogrěšku smatra, koji hrabrost obično za najveće čověčanstva dostojanstvo i izgovor svihkolikih pogrěšakah dàrže. Nu malo po malo sve se zaboravi, i Silvio iz nova priašnji zadobi upliv.

Sam se ja već k njemu približiti neusudih; imajući od prirode romantičku fanta-

Digitized by Google

ziu, a svàrh toga iz medju sviuh najčvàrstje privezan k čověku, kojega život bijaše z-a gonětka, i koji mi se činjaše vitezom čarobne kake pričice. On me je ljubio i naj poslě je na samom sa mnom izčezalo njěgovo navadno muklo i oštro govorenje, i on se rado o raznih predmětih, i sa někakim prostodušjem i prijatnostju sa mnom razgovarao, Nu poslě nesrětnoga onog večera, misao, da je njegova čast oskvàrnjena i po vlastitoj njegovoj volji neoprana, ta misao rěkoh, nedade mi po priašnjoj navadi s njim toliko obhoditi i obćiti, rěčju, stiděo sam se i pogledati ga; Silvio bijaše odviš oštrouman i izkusan, da to smotriti, i pravi svega uzrok pogoditi nebi bio mogo; jasno se je vidělo, da ga to mori; ja sam dva puta opazio na njemu, da se on žęli preda mnom izjasniti, i tajna svoja čuvstva otvoriti; nu ja sam izběgavao svaku takovu priliku; i tako se je Silvio uzdàržao — al eto! u taj par nadjosmo se krugu mojih drugovah, i tim se naša iskrena sobćenja prekinuše.

Žitelji glavnih gradovah, neimadu ni pojma o mnogih razkošjih, u kojih naprotiv žitelji gradićah i selah najveće slasti nalaze, na priněr u očekivanju svake nove pošte; svaki utorak i petak biaše naša regimentska pošta puna oficirah; jedan izgleda pisma, drugi novce, treći novine itd.; ovdě se navadno paketi razpečate, mnogovàrstne novine sobćuju, rěčju pisarna naša bijaše město zabave i veselja. I Silvio je dobivao pisma na našu regimentu upravljena, i ova se ovdě otvarahu. Jednoć dobije on svežanj kojega s velikom neuztarpljivostju pečat skine, štijući pako pismo vatra mu iz očih sěva, nu drugi oficiri s poslanicami zabavljani ništa nesmotriše. „Gospodo moja!“ reče on „okolnosti su takove, da ja neobhodno odavle otići moram, i to odma pàrve noći, nadam se dakle, da ćete vi danas svi, koliko vas god ima, kao na poslědnji zdravstvuj kod mene blagovati; ja se nadam i vama“ nastavi on, obativši se k meni „bez svake sumnje? S ovimi rěčmi ode on, a mi svi dogovorismo kod njega se sastati, i tako se razpàršismo svaki na svoju stranu.

Došavši k Silviu nadjoh već cělu skoro regimentu kod njega. Sve njegove stvari běše već složene, osim prestrěljanih stěnah koje gole ostaše. Sědosmo dakle za stol, domaćin veoma živahan, prěko običaja skoro svoje veselje javno pokazuje, i tako kod neprestanog pucketanja zatikah i zveketanja punih čašah, Silviu srětan put i sve dobro želismo. Kasno jur u veče ustanemo, gdě se Silvio sa svima sàrdačno oprosti, i u isti mah kako hoću i ja da podjem, uhvati me za ruku, i obustavi me s rěčima „ja bi se želio s vama něšto porazgovoriti“ i tako ja ostanem. —

Gosti odu, a mi dva sami ostanemo; i napunivši si lule, sědosmo jedan spram drugom; s početka je duboka trajala tihoća. Silvio bijaše vàrlo nemiran, već nebi ni traga njegovom prijašnjem veselju; neobična blědost i plahost njegova lica, žagreće njegove oči, i gusti dim vijući mu se iz ustiuh učini ga upravo djavolu podobna. Poslě dugotrajnog mučanja poćne on: „Mi se možebiti ni kada više viděti nećemo, zato prie nego što se zazstanemo, želim, da vam sva odkriem; vi ste mogli uviděti, da ja vàrlo neuvažavam mnenje drugoga, nu vas ljubim i štujem, i zato mi veoma težko pada, vaše sàrce uznemirivati nepravednom znatiželjnostju.

„Vama je sigurno za čudo bilo“ produži on „što ja nikakove zadovoljštine iskao nisam od one pijane budale R***, znam da i vi kao pravdu ljubeći muž iskreno priznajete, da sam ja imao sve pravo oružje uhvatit, i da je njegov život u mojih rukuh bio, a moj skoro i bez ikakve pogibelji. Ja bi mogo pripisati tu uměrenost mojemu velikodušju, nu lagati neću, jer da sam ja mogao po mojoj volji R***a kazniti bez najmanje pogiběli vlastitog života, věrujte mi nikad mu nebi bio oprostio.“

Digitized by Google

Ja sam Silvia s velikim udivljenjem i nemirnosti motrio, budući me ovo njegovo iskreno očitovanje ponèšto uzsmete. — Silvio produži „Tako je doista: ja se još nemogu smàrti podvàrći, šesta već je prošla godina, odkad sam priušak dobio, a vrag moj jošte živi.“

To ljubopitnost moju jošte većma razdraži: „dali ga niste na mejdan pozvali?“ upitah ga, „valjda su vas okolnosti prèčile.“

„Pozvao sam ga“ odgovori on „i evo uzpomene našeg dvoboja“ Silvio ustane i izvadi iz sanduka krasnu kapu sa zlatnom perjanicom, i pokrije se njom. Kapa ova bi jaše na vàrhu prostrèljena. — „Poznato će vam biti, da sam služio kod *** konjaničke regimente“ produži Silvio; „s mojim značajem ste takodjer upoznati. Ja sam se priviknuo bio svuda pàrvenstvu, i to bijaše u mladosti moja strast; u ono je doba ludoria još u modi bila, a ja sam bio pàrvi vètrogonja u regimenti. Natècavši se u pijanstvu, prepih i najveću pijanicu, kod dvobojih sbivših se u našoj regimenti nikad uzmanjkao nisam, ili kao delija, ili kao dèver (secundant) iztaći se; drugovi su me obo žavali, ali zato me je i poglavarstvo krivim okom gledalo.

„Tako pokojno (ili bezpokojno) uživajući te slave, i iz ove proizlazećeg razkošja, dodje k nama mladić znatne i bogate obitelji (kojega ime označiti neću.) U mome životu neviděh tako srètna čovèka, njemu sve za rukom podje, kó da se je sa srèćom pobratio. Predstavite si samo mladost, um, krasotu, najrazuzdanije veselje, najsmèliju hrabrost, velečastno ime, novce, kojima ni broja znao nije, i kojih mu nikad nesta, razsudite po tome koliki je upliv mogo imati kod nas muž ovakimi prednostmi obdaren. Pàrvenstvo se je moje strašno uzdàrmalo; on ubavèštjen o mojoj slavi, pobrini se za moje poznanztvo; ja ga primih hladno, no on se udali kao da mu do toga ni stalo nije. Njegovi uspèsi kod regimente i u družtvu ženah, dovedu me skoro do savàršenog sdvojenja; tražio sam jednako priliku da s njim kaki inat počnem; no on na moje epigrame, mnogo još oštrijimi odgovori i to sve smèšeći se: on se je uvèk šalio — a ja bèsnio. Nu jednoć bivši na balu kod nèkakog poljskog vlastelina, videći ga pàrvim zabavnikom sviuh gospojah, osobito pako i domaćice, s kojom sam ponèšto u užjem savezu bio; plivajući dakle u gorkom jèdu, pristupih k njemu te mu obèsim nèkoliko magaracah na ledja i više takvog, na primèr ove učtivosti; na što on skoči, te mi pritisne živalnu pljusku. Povadimo maće; nèkoje se gospoje onesvèste, druge nas razstavljaju — a mi još za istu noć odlučimo dvoboj.

Jedva pàrva zabèlila zora, a ja već na naznačenu mèstu s mojim dvima dèverima (svèdocima) čekam s vèlikom neuztarplivostju protivnika. Prolètno izadje već sunce i zlatnimi zraci ogrije hladnu zemlju; al eto zapazim ga iz daleka idućeg s jednim drugom. Mi mu pohitimo na susrèt. On se približi noseći u ruci punu kapu trèšanjah. Svèdoci nam odmère dvanaest korakah. Ja bi morao pàrvi pucati, nu smutnja biaše u meni tolika, da se nemogoh zanèti na vèrnost ruke; da se dakle umirim, odpustih njemu pàrvi hitac; kad moj protivnik na to pristati nehtède, odlučismo srèćke vući; on izvuče pàrvi broj, kao vèrni ljubimac srèće, nanišani, i prostrèli moju kapu, sada dodje red na mene, život njegov bijaše u mojih rukuh, oštro sam gledao u njega, ne bi li na njem smotrio kaki znak nemira; on staja naproti samokresu izbirajući iz kape zrèlije trèšnje, backajući iz ustiuh koštice tja do mene. Njegova hladnokàrvnost mene uzsmete: šta mi koristi, promislih, lišiti ga života, kojega on nečeni? Bèsna i tvàrda misao porodi se u mojim pàrsima, i odbacih samokres. „Meni se vidi da se vi mnogo nepla-

Digitized by Google

šite smàrti" primětih „izvolite samo jesti, neću da vas uznemirujem." „Vi me na nikoji način neuznemirujete" odgovori on, „izvolite samo izbaciti, ili, kako vam se dopade? Vaš hitac ostaje kod vas, ja sam uvèk pripravan na vašu zapovèd." Na to se obratim k mojim svèdokom objavivši im, da neimam volje sada pucati, i tako se dvoboj svàrši.

Poslě toga sam tražio odpust od regimente, te se u ovo město odalim, i od toga vrěmena neprodje mi nijedan dan gdě ne bi mislio na osvetu — sada prispě doba. —

Silvio izvadi iz džepa pismo, koje je jutros primio, i pruži mi da gâ štijem. Nětko mu je (ko što se je vidělo, vèrni drug) pisao iz Moskve, da će se stanovita osoba na skoro věnčati s jednom mladom i krasnom dèvojkom.

„Vi se sětjate" progovori Silvio „tko je ta stanovita osoba. ! Ja idem u Moskvu da vidim hoćeli, takovom hladnokàrvnosti smàrt dočekati pred svojom svatbom kao što ju je někoč očekivao kod trěšanjah; sad na jedanput uzstane Silvio, baci kapu na stol, i hoda po sobi kao razjareni lav po svojoj kobači. Ja sam ga začudjen motrio, jer me někakva izvanredna ćutjenja obuzeše.

Sluga unidje i javi da su konji već upreženi. Silvio mi krěpko pruži ruku i sěde u karuce u kojih ležahu dvě torbe: jedna s pištolji, druga sa troškom; po opetovanom opraštanju polete konji.

2.

Poslě několiko godinah, poradi raznih okolnostih preselih se ja u drugo samotno městance N*** Bavivši se tu najvećma gospodarstvom, nèprestano sam uzdisao za mojim prijašnjim šumskim i pokojnim životom. Najmučnie bi mi priviknuti se na duge zimske i prolětne večere; do oběda mi jošte prolazaše vrěme kojekako razgovarajući se sa selskimi staršinami, ili obilazeći težake na polju; nu kako se začne smàrkavati, nisam znao, šta da radim od dosade. Onaj mali broj knjigah, što za policom u komorici nadjoh, naučio sam bio već na pamet. Pričice sve, što ih je moja ključarica Kirilovna znala, izpripověda mi; pěsme su mi bakah već dotužale; poslao bi bio po kakovo sladko pitje, nu od njega me je glava bolèla, i da istinu kažem, bojao sam se da nepostanem pijanica, česa množinu primèrah viděh u našoj okolici.

Bližnjih susědah oko mene, osim bèdna dva tri, nebijaše, i ovih razgovori bijahu puni uzdisajah. Nu moja samoća bivaše s vrěmenom sve snosnia; jerbo sam se priučio, na koliko bi moguće, ranie leći a docnie obědovati; i tako sam si prikratjivao večere, a produživao dane, budući sam to za dobro našó!

Četiri je verste bilo od mene veliko imanje grofice B*** na kome samo upravitelj stanova, grofica je jedan jedini put poslě svoje udatbe, i to pàrve odmah godine posětila ovo dobro, samo na jedan měsec. Drugo prolětje moga tude čamanja puče glas, da će grof sa groficom ovamo doći, da lětuje, što se i dogodi u početku Lipnja

Došastje bogata i ugledna susěda, uvèk je važna epoha za seoske žitelje. Spahije i njihove sluge govore o tome tri měseca prie, a mnogo putah i tri godine. Što se mene tiče, istinu kažem, da je věst ova, došastja naime mlade i prekrasne susède, na me ugodno dèlovala; plamteći od želje, da ju čim prie vidim, odpravim se odmah pàrvi svetac po njenom došastju put sela*** da se preporučim Njihovoj sjajnosti, kao bližnji susěd i naj pokornii sluga.

Dvorjanik me dovede do grofova kabineta, nu da mu se naklonim, sam udjem u drugu velikolěpno narešenu sobu, uz koje stěnah stajahu predělci s knjigami, a nad svakim predělom po jedan obraz od měda; nad mramornim kaminom visèlo je ši-

Digitized by Google

roko ogledalo; pod bijaše vas kolik zelenim suknom obit, a po suknu razprostàrte šarenice. Odviknuvši se ja jurve velikolèpju u bèdnom mome kutu, i neviděvši odavna tudja blaga, s nèkakim sam strahom čekao grofa, kanoti prositelj, koji došav iz kakova mèsta, čeka u kabinetu dolaz ministra. — Al eto otvore se vrata, izadje čovèk od jedno trideset godinah, krasna stasa. On mi se odma približi s odpàrtim i druževnim licem, ja sam nastajao, da se razaberem, te da mu se preporučim, ali me on preteče. Sědosmo. Njegov ljubezni i slobodni razgovor i mene je slobodio, i već bi u moj obični položaj stavljen; al eto ti trista sijaseta, unidje i grofica, nu sad se još većma smutih nego li prie. Ona je bila prekrasna. Grof me joj predstavi, ja se silih, da sakrijem svoju smetnju, ali čim sam više nastojao da budem smělii i slobodnii, tim u veću padah smetnju, oni, želeći mi pustiti vrèmena, da se razaberem i priviknem novom poznanstvu, stanu se medju sobom razgovarati, obhodeći sa mnom kao s dobrim susědom bez svakog ustručavanja. Medju tim sam se ja šetao amo tamo, motreći knjige i slike. Ja se u slike malo razumèvam, nu jedna mi se veoma dopade, predstavljajući priliku iz Švajcarske; ne pade mi toliko u oči, što bi bila umětno slikovana, već što je bila s dva taneta, jedno na drugo, probita. „To je bio lěp hitac!“ rečem, obrativši se grofu. „Da“ odgovori on „divni zaista hitac; jeli vi dobro bacate?“ produži on; „tako tako,“ — odgovorim mu radostno — jer mi je sad došo naj milii predmet u razgovor. — „Na tridest korakah neću promašiti kartu, to jest ako iz meni poznatog samokresa bacam“ — „Pravo!“ kaže grofica, sa nèkakom ćutljivostju — „a ti, moj druže, pogodiš li ti u kartu na trideset korakah?“ „više putah“ odgovori grof; „kušat ćemo. Nèkoč nisam baš zlo bacao, nu evo već je četvàrta godina od kad mi pištolj ni u ruci ne bi.“ — „O!“ primètim ja — „u takom slučaju usudjujem se s vama se obkladiti, da vaša sjajnost neće ni na dvadeset korakah kartu pogoditi; samokres trčba, da se s njim čovèk svaki dan zabavlja, to sam već sàm izkusio, neračunajući sve još kod regimente s jednim od najboljih strèlacah. Jedared mi se sluči, da mèsec danah samokres u ruci neimadoh, jer sam ih popraviti dao, pa bili mislili, da sam poslě toga, pàrvi put kako sam na 25 korakah bacati počeo staklo četiri puta promašio; tu se je baš desio i naš kapetan bivši veliki šaljivdžia, pa mi kaže: vidi se brate, da se tvoja ruka nerado za staklom pruža. Neka Vaša sjajnost nipošto ne zanemari to uvèžbavanje, jer se od toga čovèk bàrzo oduči; najbolji strèlac kog sam vidio pucao je svaki dan po tri puta pred obědom, to bijaše kod njega tako u običaju, što da velim nèkaka potrèba, ko komadić hlèba.“ Grofici se i grofu moj razgovor vàrlo dopade. „A kako je on bacao?“ zapita grof — „Ovako, vaša sjajnost: Kako bi s motrio muhu na stěni; vi se smějete grofico? nu tako mi Boga, istina je; kad bi, kako vam kažem, vidio muhu uzklikne: Kuzko! samokres! Kuzka donese nabiti samokres, on ga uhvati i spruži, a muha osta ubijena na stěni.“ „To je čudnovato!“ kaza grof „a kako se on zove?“ „Silvio, vaša sjajnost“ „Silvio!“ uzklikne grof, skočivši sa svoga mèsta, „zar vi poznajete Silvia?“ „kako ga nebi poznavao, ta on je bio moj prijatelj, u našoj regimenti obljubljen kao rodjeni brat; a evo već peta godina prodje, što od njega ništa nečujem. Zar ste ga i vi grofe poznavali?“ „Poznao sam ga, i pravo da kažem, i odviše poznao. Jeli vam kad štogod kazivao o kakovom znamenitom dogodjaju?“ „Da nije to o nèkakoj pljuski na balu?“ „A jeli vam kazao ime onoga?“ „Nije, vaša sjajnost, baš ništa o imenu . . . . . Nego“ — produžim „ovdě se o istini radi, oprostite gospodine grofe . . . . ja nisam zuao . . . . . da niste vi? . . .“ „Ja sam“ odgovori grof s grozovitim pogledom, „a prostrèljena ova slika uzpomena

Digitized by Google

je poslědnjeg našega sastanka."... „Nemoj ljubezni!" reče grofica „nemoj, molim te pripovědati, meni je to strašno čuti"...„Ne" „ja ću sve pripovědati, neka znade, kako sam ja njegova druga uvrědio, i neka vidi, kako se je on meni osvetio."..... Grof mi ponudi stolac, i tako s velikom ljubopitnostju slušah slědeću pripovĕst.

Pet je već prošlo godinah, od kako sam oženjen. Pàrvi mĕsec provedosmo u ovom selu; ova mi je kuća najugodnie čase u životu pribavila, i jednu od najznamenitiih uzpomenah ostavila.

Jašući jednoč večerom ja s mojom suprugom u obližnje mĕsto, pod njom mi se konj poněšto uznemiri, ona se tim poplaši, sidje s konja, preda meni uzdu, te ode pěške kući. Došavši ja prie kući smotrim na dvorištu putna kola, na pitanje mi odgovore, da je kod mene u sobi jedan čověk; koji nehtiući svoje ime odkriti samo prosto kaza, da ima sa mnom posla. Unišavši u sobu, opazim u tmini čověka zaprašena, pokraj kamina stojećega. Primaknem se pobliže k njemu, da mu bolje razmotrim poteze lica. „Grofe! zar me nepoznaš?" započne tresućim se glasom. „Silvio!" zavapim ja, i da vam istinu kažem, ledeni me probije znoj kad sam ga poznao. „Tako je!" produži on: sada slědi moj hitac, došo sam, da si izčistim samokres, jesili gotov?" Samokres mu iz džepa virio. Ja odměrim odma dvanaest korakah, te se stavim naprema njemu u drugi ugal moleći ga, da što prie izbaci, dok se žena nevrati. Nu on je oklěvao — zamoli svěću, što bi takodjer i poslužено, — ja zatvorim vrata i zabranim svakom ulaz, moleći ga opet da puca. On uzme samokres i nanišani,... ja brojah minute ..... misleći na onu..... užasna prodje minuta. Silvio spusti ruku; „žao mi je" reče, sto mi nije s tršnovimi košticami samokres nabit.... kugla je težka..... Meni se sve čini, da medju nama neće biti dvoboja, već ubojstvo; ja se nenaučih strěljati na neoboružana. Začnimo s nova. Ajde da vidimo, komu će srěća odlučiti pàrvi hitac." Meni se u glavi nĕšto zavàrti i čini mi se, da nisam htĕo na to pristati. Nu najposlě najpunimo samokrese, i načinimo dvě kartice; on ih položi u prostrěljenu kapu. „Ja izvučem opet pàrvi broj. „Ti si grofe, po vražki srětan," reče on s posmĕhom, kojeg nikad zaboraviti neću. Nemogu se sětiti, šta se je sa mnom sbilo, i na koji me je način mogo na to prisiliti.... nu ja izbacim pištolj, i pogodim ovu sliku (grof pokaže pàrstom prostrěljenu sliku) njegovo je lice kao živa vatra gorělo, grofica bijaše blědja od svojo marame, i ja se nemogoh uzdàržati od groznoga začudjenja.

„Strělio sam" produži Grof„ i hvala Bogu, promašio." Na to Silvio..... sad se je tek grof pravo užasnuo. Silvio stane u mene nišaniti..... Al na jedanput doleti moja žena, zavikne, bacivši se na moje pàrsi. Njena pribitnost me nimalo neuplaši. „Mila!" rekoh joj „zar nevidiš našu šalu? zašto si se tako uplašila? idi, molim te, donesi nam čašu vode; evo ti predstavljam moga staroga druga i prijatelja." Supruga mi nije věrovala nego zapita groznoga Silvia: „kažite mi, molim vas, govorili moj muž istinu? kažite mi, jeli to istina, da se samo šalite?" „On se uvěk „šali" odgovori joj Silvio, „jednoć dade mi on pljusku šaleći se, šaleći mi evo kapu prostrěli, i šaleći se malo prie prostrěli ovu sliku u mĕsto mene, sad je i meni došla volja šaliti se"..... Progovorivši ovo htĕo je da u mene nišani.... kod Nje!!!..." Žena se baci k njegovim nogam. „Ustani draga! nesramno!" zakliknuh u běsnoći." „A vi gospodine prestaneteli nad bědnom ovdě ženom běsniti?.... hoćete li strěliti ili ne?" „Neću" odgovori on, „ja sam zadovoljan, viděh bo tvoju smetnju i bojazljivost; ja ti dadoh pàrvi hitac, to je od mene dosta. Više ćeš se putah mene sětit;

Digitized by Google

u ostalom predajem te vlastitoj savĕsti.“ S tim izidje, nu stane, na vratih ogleda se na prostrĕljenu već od mene sliku; strĕli u nju bez ikakvog skoro ciljanja, i tako se udali. Zena mi je u nesvĕsti ležala; njega ljudi uzdàržati nisu smĕli, već su kao občarani za njim gledali; on odleti kao ptica, dozove poštara, te otidje prie, nego sam se ja i razabrati mogo!“ —

Grof zašuti, i takim načinom saznah svàrhu povĕsti, koje me početak jednoč toli smuti. S vitezom pako povĕsti ove nesastah se ikada više. Něki kažu, da je Silvio u vrĕme bune Aleksandra Ipsilantia nadziratelj bio Jeteristah, i poslĕ u boju pod Skuljanami pao.

XV.

Narodne pĕsme
iz sbirke
Dragutina Rakovca.

1.
Divojka hode da sazida càrkvu.

Šetala se Barbara divojka
Gore dole po širokom polju,
Šetjuč mi je rečku govorila:
Da bi mi se Kralja nebojati,
Bi si dala cirkvu zazidati.
Cirkva bila b'z dragoga kamena
Turen bil bi iz samoga zlata;
Saki dan bi k maše došetala,
Po talera na oltar metala,
Po dva po tri bogcem razdeljala.
To začuli slugi i dvorjani,
Povedali Kralju i Kraljici,
Vulovili Barbaru divojku,
Vergli su ju vu temnu temnicu.
Nutre budi oko leto dana.
Zminulo je oko leto dana.
Išli gledet Barbare divojke;
Ne su našli Barbare divojke,
Neg su našli Barbarine kosti,
Na kosti je bela golubica.
A nek mi je Barbarne serdašce,
I nek mi je Barbarna dušica.
Barbara se v nebo prešetala.

iz Hlaščinah kod Zagreba.

2.
Divojke su za junake.

Sunce sija iz jednoga;
Mesec sveti iz drugoga:
Kiša pada iz tretjoga,
Sunce sija za sirote;
Mesec sveti za putnike;
Kiša pada za šenicu.
Šenica je za pogače;
Pogače su za divojke,
Divojke su za junake.

iz Hlaščinah kod Zagreba.

Digitized by Google

3.

Divojka se vdaje.

1. Divojka se šetje
Po visokom ganjku. *)
2. Droben listek piše
Mladomu junaku.
3. Aj ti junak mladi!
Očeš mene vzeti?
4. Ja bi te rad vzeti
Ne smem te pred majku.
5. Ja si sutra pojdem
Za dvakrat lepšega.
6. Za dvakrat lepšega
Za trikrat dragšega.
7. Aj divojka mlada,
Naj metati na se
8. Sve svilne oprave
Sve zlate korune.
9. Ne daj mužikantom
Lepo zaigrati.
10. Da te popelaju
Poleg dvora moga.
11. Ne daj dromnem svatkom
Tanca zatancati.
12. Naj se ogledati
Na dvorove moje.
13. Zmetala je na se
Svu svilnu opravu,
14. Svu svilnu opravu
Svu zlatu korunu.
15. Dala dromnem svatkom
Tanec zatancati.
16. Dala mužikantom
Lepo zaigrati.
17. Ogledala se je
Na njegve dvorove;
18. Kad' se ogledala,
Mertev nakla opal.
19. Počakajte mene
Moji dromni svatki,
20. Moji dromni svatki
Moji mužikanti!
21. Odem pohoditi
Mártveca svojega.
22. Dva ga krat obišla.
Dva ga krat kušnula.
23. Trejti je krat štela,
Mertva je opala.
24. Onde nadodošla
Junakova majka.
25. Gledete da ljudi
Čuda velikoga.
26. Vzemete ga vrajzi,
Ki dva dragi mrazi.
27. Vzemete ga hudi,
Ki dva drage bludi.
28. A nedaj mu Bože
Ni pri cirkve groba.
29. Ni pri cirkve groba
Na grobu zelenja.
30. Na grobu zelenja
Pri Bogu veselja.
31. Naj mu puči glava,
Kak vu letu zemlja.
32. Kak vu letu zemlja
Ka je dežđja želna.
33. Naj mu selne serdce
Kak vu letu trava.
34. Kak vu letu trava
Ku kosa vrezava.

iz Gračanah u okolici Zagrebačkoj.

*) *svaka se vársta i po drugi put pěva.*

Digitized by Google

4.

Starac ide vu snoboke.

Star se šeče po palači,
Bradu češe do pojasa.
On se spravlja vu snoboke
Trem divojkam, trem sestricam,
Zpeljali mu tu naj starju:
Oj divojka, stara si ti,
Bi mi mogla majka biti,
Ne da bi mi ljuba bila!
Zpeljali mu tu naj srednju:
Oj divojka, srednja si ti,
Bi mi mogla sestra biti,
Ne da bi mi ljuba bila!
Zpeljali mu tu naj mladju:
Oj divojka mlada si ti,
Bi mi mogla čerka biti,
Ne da mi ljuba bila!
Idi stari do sto vragi,
Z glavum bi ti kašu tukla,
Z očih biti vode zgnjela,
S bradum bi ti dvor pomela,
Odi stari do sto vragi.

iz Mostarine.

5.

Vila ustrěli vojvodu Miloša.

Proletiše dva sokola siva
Preko one gore Romanije,
Jedan soko od Prilipa grada,
Drugi soko od Doridá grada.
To ne bila dva sokola siva,
Već to bila do dva pobratima,
Jedno mi je Kraljeviću Marko,
A drugo je Milošu vojvoda.
Al' se Marku zadrěmalo jako,
Da je gotov s dobra konja pasti.
Rěč govori Kraljeviću Marko:
»Pobratime, Milošu vojvoda!
»Al se meni zadrěmalo jako,
»Da sam gotov s dobra konja pasti,
»Nikakva nam dobra baš ne bude;
»U tebe mi lěpo gàrlo kažu,
»Lěpo gàrlo kó u bèle vile,
»Daj nam pěvaj, daj nas razgovaraj.
Ondar veli Milošu vojvoda:
»Pobratime, Kraljeviću Marko!
»Ja ti ne směm junak zapěvati,
»A od one vile Rafiole,
»Jer se jesam okladio šnjome:
»A da ću ju s pěsmom nadpěvati,
»I s rumenim vinom nadpojiti.
»Sinoć sam ju s pěsmom nadpěvao,
»I s rumenim vinom nadpojio;
»Al se meni vila zagrozila:
»Ak te čujem više pěvajući,
»Bèlom ću te ustrěliti strělom.«
Al govori Kraljeviću Marko:
»Pobratime, Milošu vojvoda!
»Ti se ne boj vile Rafiole,
»Dok je moga lakog buzdovana,
»I desnice u ramenu ruke,
»I poda mnom Šarca konja moga.«
Al zapěva Milošu vojvoda,
Miloš pěva kano běla vila,
Miloš pěva, Vila mu odpěva:
Kad je carsku pěsmu savàršio,
Tàrgne Vila svoju bělu strělu,
I ustrěli Miloša vojvodu.
U zlo ga je město pogodila,
Medju toke u sàrce junačko:
Pade junak na zelenu travu,
Miloš pade, Marko mu dopade:
»Aj joj Marko, drago dobro moje!
»Ja sam tebi lěpo govorio,
»Da ja junak ne směm zapěvati,
»A od one Vile Rafiole,
»Al me nisi tio poslunuti.«
Al' govori Kraljeviću Marko:
„Čuješ Šaro, čuješ dobro drago!
Ak uloviš Vilu Rafiolu,

(Kolendar 1846).

Digitized by Google

Čistim ću te podkovati zlatom,
Obuzdam te uzdom Tataranjkom,
Koja košta stojna Carigrada,
U kojoj su dva kamena draga;
Sprama kojoj mogu večerati,
I još dvanajst konja podkovati.
U pol noći, kono u pol dana;
Osedlam te sedlom od mrdjana,
Koji košta tridest tovar blaga,
Pokrit ću te svilnom obajliom,
Sve čoltani od suvoga zlata;
Od' kolèna do bèlih kopitah
Popregnem te dvanaest poprunima,
Sve popruni od suvoga zlata.
Ako nećeš Vile uloviti,
Càrne ću ti oči povaditi,
Slèpa ću te u goru pustiti,
Pak se bij mi od jele do jele,
Kano tica sinja kukavica:
Kak je tebi brez tvojih očiu!
Tak je meni bez mog pobratima,
Pobratima Miloša vojvode."
Odgovara Šarac jedoviti:
„Gospodaru, Kraljeviću Marko!
Razkopči mi na slabie uzdu,
Nasloni se na sedlo merdjana,
Pak se dàrži, što najbolje možeš,
Lako ćeš se poufati u me."
Razkopči mu na slabie uzdu,
Nasloni se na sedlo merdjana,
Pak se dàrži što najbolje more.
Igra mu se Šarac od mejdana,
Kono janje o Petrovu danu,
Devet kopij u visinu skače,
I deseti dobro u naprèdak.
Leti vila od jele do jele,
A za njome Šarac jedoviti
Kad s' ogleda vila Rafiola,
Da ju Šarac oće uloviti,
Al se Vila u oblake vila.
Kad to vidi Kraljeviću Marko,
Da ju šarac uloviti neće,
On se hita lakim buzdovanom,
On se hita nebu pod oblake,
I pogodi Vilu Rafiolu,
Kako ju je slabo udario,
Vita joj je rebra polomio:
Skinu s' Vila na zelenu travu,
Vila pade, Marko joj dopade,
Prostira ju po zelenoj travi,
Pak ju bije lakim buzdovanom.
Al ga brati Vila Rafiola:
„Bogom brate, Kraljeviću Marko!
Nemoj mene više udarati,
Puštjaj mene za goru zelenu,
Da ja berem bilja svakojaka,
Da Milošu rane zavezujem."
To je Marko za Boga primio,
On ju pusti za goru zelenu.
Bere Vila bilje svakojako,
Bere Vila često se odziva:
„Evo mene, Kraljeviću Marko!
Neboj mi se, da kamo otidem,
Da bi i štela, nebi baš ni mogla,
Sva su moja krila potàrgana
Od prokleta tvoga buzdovana,
I tvojega težka udaranja."
Kad nabrala bilja svakojaka,
Milošu je rane zavezala.
To ne bilo niti polak sata,
Al razveza Kraljeviću Marko,
On razveza rane na Milošu,
Na njemu su rane zacèlile
Kon' da nigdar nijesu ni bile,
Zdravji postà, neg je pàrvo bio.
Skoči junak na noge junačke:
„Ala brate, Kraljeviću Marko!
Zašto si me probudio mlada?
Lèpi sam ti sanak boravio,
U gorici pod zelenom jelom."
I govori Kraljeviću Marko:
„Pobratime, Milošu vojvoda!
Čudna sanka, žalostna ti majka!
Da ti ne bi Kraljevića Marka
I njegova dobroga konjica. — "
Usèdoše na dobre konjice
I odoše gorom pèvajući
Osta vila u gori plačući,
I podvikne vila Rafiola:
Čujete li vile sa planinah,
Ne strèljajte po gori junakah,
Dok junaka Kraljevića Marka,
Evo sam ga danas ustrèlila,
Ali nikad nejdem jaodavde,

Digitized by Google

Jer su moja krila potàrgana,
Od Markova težka buzdovana.
Markova je težka ruka jako,
Gdě udara šaliti se neće,
Rujna vina nigdar piti neće."

6

Marko kuša ljubu.

Sobet spravlja sàrbski car Stevane,
U Prezimcu gradu bijelome,
Svu gospodu na sobet poziva
I junaka Kraljevića Marka.
Ide Marko i povede ljubu;
Al je ljuba rasla i dorasla,
Al je ljuba roda gospodskoga.
Kad su bili na polak sobeta,
Nesta njima jedne čaše zlatne,
Nesta čaše sa trapeze carske.
Svi rekoše na Markovu ljubu:
„Ti si, ljuba, čašu saklonila."
Al' se moli Kraljeviću Marko:
„Draga moja gospodo cesarska,
Nemojte mi sramotiti ljube,
U mom gradu dosta ima čašah."
Al besède gospoda cesarska:
„Ti si Marko kao i tvoja ljuba,
Tvoja ljuba čašu saklonila."
Razsàrdi se Kraljeviću Marko,
Primi ljubu za bijelu ruku,
Pak je vodi dvoru na kapiu.
I besědi Kraljeviću Marko,
Suze roni i ljubi govori:
„Draga ljubo, pravo meni kaži,
Kako pravo tako bilo zdravo,
A jesi li čašu saklonila?"
Lěpo ljuba Marku govorila:
„Nisam Marko, Boga mi jedinog,
I nejakog čeda pod pojasom,
Koga nosim već sedam měsecih:
Da bi čedo nigdar nerodila,
Ako sam ti čašu saklonila.
Ništa Marko věrovati neće,
Nek s pamukom on omota ljubu
Namaza ju žveplom i sumporom,
Ukopa ju u zemlju do pojasa,
Poléva ju žestokom rakiom,
Užgo joj je vlase na vàr' glave.
Vlasi gore do càrnih očiu.
Kad izgore do càrnih očiu,
Lěpo ljuba Marku govorila:
„Tàrni, Marko, càrne oči moje,
Na pendžer su tebe pogledale,
Je li odkud dojdeš bělom dvoru."
Ništa Marko, a za to nemari,
Lulu pije u tamburu bije.
Kad izgore do lica běloga
I govori njegva věrna ljuba:
Tàrni Marko bělo lice moje,
Sto put si ga poljubio, Marko.
Ništa Marko a za to nemari,
Lulu pije, u tamburu bije.
Kad izgore do gàrla běloga,
Al govori njegva věrna ljuba:
Tàrni Marko bělo gàrlo moje,
Sto put si ga ogàrlio Marko.
Čuti Marko ni slušati neće,
Lulu pije u tamburu bije.
Kad izgore do bělih dojkinja,
Zaplače se čedo prenejako,
Zaplače se majci pod pojasom
I govori čedo prenejako:
„Dragi babo, Kraljeviću Marko!
A nežezi stare moje majke,
Ona tebi nije ništa kriva,
Ona nije čaše saklonila,
Neg je čaša u principa kralja,
U njegovu žepu lijevome;
Duša njegva raja neviděla,
Kono mu ga ni viděti neće.
Al govori Kraljeviću Marko:

Digitized by Google

Kaži mi se čedo moje drago.
Je si l' mužka ali ženska glava?
Da ti spravljam mekane ložnice,
Da ti spravljam lakane dojkinje.
Al je čedo Marku besědilo:
»Dragi babo Kraljeviću Marko!
Nebrini se i netroši blaga,
Kad mi nije stare moje majke,
Neka nema ni mene dèteta.
Oću ti se pravo kazivati,
Ovo sam ti jedna mužka glava,
Kome nema u svoj vojsci para«
Suze roni kraljeviću Marko,
Lèpo dade zakopati ljubu,
Sprovod spravlja pod jelom zelenom.
Pak se caru na sobete šetje,
Pak se prima kralju za džepove,
Pak izvadi jednu čašu zlatnu,
Pak je metje na trapezu carsku.
Sva gospoda čašu pogledaše,
Samo neće pogledati Marko,
Neg gospodi besedio lèpo:
„Vidite li gospodo cesarska,"
Kakva ovde a pravica bila,
Dvije duše jesam pogubio
I svoju sam dušu ogrèšio,
I veliku žalost zadobio,
Da bi za što, nebi ni žalio,
Neg za prava Boga istinoga:
Pogubit ću i principa kralja
Ta tako me nerodila majka."
Tàrgne sablju, odsèče mu glavu,
Pak ju baci na tarpezu zlatnu.
„Pravo sud'te, gospodo cesarska!"
Sva gospoda jednim glasom viču:
Dragi Marko Bog te poživio!

7.

More Turci lulu napunite.

Konja jaše Kraljeviću Marko
Preko one gore Romanie;
Njega srète pedeset Turakah
I pred njima Tošiću Stojane.
Al govori Tošiću Stojane:
„Draga četo, pedeset Turakah,
Ako gdègod susrètemo Marka,
Nemojte mu ružno govoriti,
Jer je momče kraljeviću Marko,
Jer tako vam zakona našega,
Ak se med nas gdè uměsi Marko,
On će s nama dijeliti perje
Kano vuci s lijevljeni janjci.
U to doba kraljeviću Marko
Kako ide i lulu izvadi,
Mala lula od osamnajst okah:
„More Turci lulu napunite."
Sve pedeset kese povadiše
Sve pedeset kese izpraznìše
Dok Markovu lulu napuniše —
Još mu pravo nije puna, pusta.
Al nevadi Tošiću Stojane,
On nevadi, žalosna mu majka,
Već on stane govoriti Marku:
Dajde Marko carevinu plati,
A ti ideš po zemlji carevoj,
A ti gaziš carove drumove,
Trèba Marko da ti arač dadeš.
Al govori Kraljeviću Marko:
Baš ako je i to spalo na me,
Ja ću platit, da koga ću vraga,
Odi 'vamo da ti arač dadem.
Primaknu se Tošiću Stojane,
Primaknu se, žalosna mu majka,
Kako s' više odmaknuti neće —
Da mu arač lulu i duvana!
U zlo ga je, mèsto pogodio,
U zlo mèsto u čelo junačko,
Gdè mu ništa škode neučine
Čelo puče oči izskočiše —
Puče lula na deset komadah,
Puče glava na trinajst komadah,
Turci žale Tošića Stojana,
Marko žali lule i duvana.

Digitized by Google

Al govori Kraljeviću Marko:
Bezer tebe Ture s glavom bilo,
Ja se jesam s tobom našalio,
A ti Ture za šalu nesprimaš.
More Ture, ti si slabe glave,
Ja se nebi s tobom našalio.
Mili Bože čudnoga junaka!
Gdě poginu od lule zemljane,
Kamo l'nebi od mog buzdovana.

Pazka: Stražnje ove tri pěsme prepisao je pomenuti sakupitelj od jednog slěpca u Zagrebu.

XVI.

Někoje mane i nedostatci

našega prostoga naroda, i način, kako bi se mogli iztrěbiti, i po tome materialno njegovo stanje popraviti.

Tko bi hotěo sasvim izcàrpiti predmet ovaj, morao bi čitavu knjižurinu napisati: zato ako čitatelj uvidi, da u ovom sastavku, koješta fali, neka pomisli, da u sastavak takov, koj je za kolendar opredèljen, nije moći sve ono staviti, čim bi čověk mogo napuniti knjižurinu. Svàrha je ovomu sastavku: samo glavne mane, koje su vrělo mnogih inih u kratko napomenuti i zajedno navesti srědstva, kojimi bi se mogla ova zla dokinuti, da se tako popravi stanje materialno seljaka.

Jedna naša poslovica veli: da je hàrvatski seljak tri puta na godinu bedast: o Božiću, — kada hoće sve vino da popije; o pokladah — kada hoće sve meso da pojede; i o uzkàrsu (vuzmu) kad sam svojim běži. — Istina, da je ružno i pogàrdno za čověka, ako je i tri puta samo, ako je samo jedanput bedast; jerbo, kad god je bedast, već nije sasvim čověk, jer — neradi onako, kako mu naiaže razum. Ali, da je i tako, da je seljak naš samo tri puta na godinu bedast, neka bi bilo; nu sa žalostju moramo reći, da je on skoro cěle godine lud, jer nezna kako bi si mogao imetak umnožati, kako ga valja čuvati; nezna čuvati zdravja, nezna si u bolesti pomoći. Iz ova četiri obzira smatrati ćemo mane našega prostoga naroda. —

Što se tiče pàrvoga, nabavljenja i umnožanja imetka, tomu naj većma prěči ona ukorènjena ljubav našega seljaka prama svemu, što je staro i obično, ma bilo i nevaljano; ona nesrětna poslovica; „Tako su naši starci delali, pak su oni dobro živili.“ — Da bi naš seljak posve vèran ostao ovomu načinu mišljenja, i ovoj poslovici, to bi on jošte dan današnji morao stanovati u šumah i korènjem se hraniti, jer su tako naši starci činili; nu na srěću nudja i duh vrěmena silom ga někako napred těraju, i on naprědovati mora, ako i neće. Svakako je istina, da načelo ovo, ako baš nemože čověka sasvim prikovana zadàržati pri starom običaju, ipak ga u naprědku jako obustavlja; jer dočim onaj, koj se neravna po običaju, nego po zdravom razumu, sam premišljava: kako bi mogao naprědovati, svoj stališ popraviti, te po tom svaki dan naprěduje: — dotle onaj, koj se po običaju ravna, mneći, da je baš onako naj bolje, kao što jest, i da nemože bolje ni' biti, ni nemisli na ikakov popravak, i tako naravno zaostati mora. Ovo je dakle mana pàrva, koja obustavlja svaki naprědak, ovu pred-

Digitized by Google

sudu valja ukloniti. Načini, kojimi bi se to učiniti moglo, jesu dva naime; primer i nauka. Neka se gospoda sama tarse naprédovati, potrébne popravke činiti tako da bude seljak mogo kod njihovog gospodarstva uviditi, da je bolje od običaja odstupiti, i drugčie u nekojih postupati, nego što se je dosada postupalo; ako on uvidi očevidnu korist postupanja, to će on takodjer s vrémenom k njemu pristati. Nu žalibože imade i gospode takove, koja se izsmehavaju iz svega, sto je novie i što njihovi otci poznavali nisu. A gdě je onako, hoćemo li se čudit, što siromak seljak nenaprédje? Mnogi će ovdě réći, da priméri pri seljaku ništa nekoriste, da ima méstah, gdě seljak najbolje primére ima, gdě gospodin čini sve moguće popravke kod svog gospodarstva, a seljak daje uza sve ovo slěp. Istina, to sam i ja opazio, zato trěba da priméru priskoči nauka u pomoć, a nauk valja seljaku ne samo u školi već i u cárkvi davati, i razložiti mu: zašto da ima razum? da ga razum razlikuje od něme živine, da čověk, koj neradi onako, kao što ga razum uči, nego po običaju; neradi onako kao što se pristoji čověku, već priměrno nerazumnoj životinji. Često seljak uvidja dobro i rado bi ga naslědovao, ali po priméru mnogih, koji se za učene i ugledne scěne, srami se pred inimi, jer se boji njihova posměha. „Sta će drugi na to reći.“ Drugi će me izsmehavati“ itd. Valja mu indi dokazati, da nije sramota zlo popraviti, već da je sramotno upoznato dobro ne naslědovati; — da onaj, koj se izsmehava iz dobroga, ne sramoti druge već sam sebe. Osobito koristno bi bilo pri takovoj prilici, više seljakah skupa nagovoriti, da se dogovore, pa da svi u jedan puta ovu ili onu koristnu proměnu poduzmu; jer svakomu se někako lasnie vidi, preduzeti kakovu proměnu tako ih je više isto činećih u družtvu.

Pogledajmo sada pojedine struke gospodarstva. Svagdě ćemo naći mane i nedostatke, koji se protive svakom promicanju blagostanja. Promotrimo najprie kármljenje marve, ovo čini glavnu struku gospodarstva, od njega bo zavisi párvi i najveći kapital gospodarstva, naime dobro stanje marve, — s marvom se ore i vozi, marva daje gjubre (što je gotovo zlato za gospodara), marva ima opet mladu marvu, koja se izpitati i prodati može. — Sva ova, kao što rekoh, zavise od kármljenja t. j. dobrih sěnokošah (livadah), pa ipak se seljak naš za livade nimalo nebrine. Koliko ima gospodarah, koji bi vodu na ledine napuštjali; kártovine izravnali; livade gnojili; dětelinu sějali; tárnje izkárčivali; čestite grabe izkopali, kuda bi voda odticati mogla? — jer kad voda dužje na livadi stoji, šašinac, társtika, i sitinac na njoj raste, kao što žalibože takovih livadah u nas dosta možemo viděti. Koliko ima seljakah, koji nebi po svojih travnicih i o Gjurgjevom, kad se već sve korénje giblje, kad najtananie klice proniču, marvu svoju pasli, koja sve objede, izčupa, izprobija, i směsi, i tako sasvim ledinu skvari! Trava mu zato uvěk kasno za košenje dozori, i zato ju ni nemože měseca sárpnja kositi, time biva, da mu otava vavěk zaostane, stranom što mu malo ili ništa izraste, a stranom što se prie, neg bi travu pokosio, dovuče i jesen, a s njome zlo vrěme, te si nemože ni ono spraviti, što mu je blagodat prirode podělila. Tretjoj košnji glasa neima, osim někojih městih Zagorja, gdě je priroda blagodatnia, i seljaki poněšto marljivii. Nije se indi ni čuditi, da je u nas tako slaba marva, osobito ako i to na um uzmemo, da kod nas svaka baka hoće da ima svoju vlastitu kravu, svoga vlastitog junca, i da time ima u kući po 8 — 9 kravah, gdě je jedva za 2 — 3 dovoljne hrane. — Od tud naravno slědi, da se nijedna onako neobskárbljuje, kao što bi trěbalo, i zato niti ima mléka, niti mesa. — Il ju muzo il mesaru prodao, svakako mala korist, a posla mnogo. Odtuda jošte i to zlo izvira, što bake, neimajući dosta karme-

Digitized by Google

za svoju marvu, krade jedna drugoj gdě više šta može, a odovud opet radja se svadja, nemir, nesloga, i sve one lěpe krěposti, koje prěče promicanje blagostanja. — Posvadivši se medju sobom bake, nedopušta nijedna svome dětetu, da bi na paši popazilo na marvu druge, već ima, koliko bakah kod kuće, toliko pastirah na polju. Koliko se time rukuh otme radnji? — Nu ne samo što marva nedobiva dovoljne hrane kod našeg seljaka, već se kod mnogih pušta bez stelje (nastilja) u blatu ležati, tako, da i ono malo mesa, što bi jošte marva mogla imati, blato izjede.

Zločesto ovo kàrmljenje marve i zanemàrenje nastiljanja vuče za sobom zločestoću i pomanjkanje gnoja, bez kojega naša zemlja neda ploda. Naš seljak marvi nastilja samom slamom i listinom, na mnogih městih samo slamom. Niti jednoga niti drugoga neima mnogo, zato mu marva često leži u blatu. Ali ja sam vidio izvan Hàrvatske jalševinu, i borovicu na komade sěći i pod marvu metati i oni ljudi su me uvěravali, da dobar gnoj osobito jalševina daje.

Ako zemlja naša hàrvatska nije dobro pognojena, nije se moći od nje ni kakovoj pravoj plodnosti nadati. Seljak naš ne samo da slabo, porad nedostatka gnoja, zemlju gnoji, nego ju i zlo obdělava. Svagdi ćeš viděti posve uzke sloge tako, da tretja stran u razgonih, (jarkih) sastoji, po tom nesamo što tretjina zemlje bezkoristna ostaje, jer u tih jarcih nikad ništa nerodi, nego je i to zlo skopčano, da kad je suše ako i malo kiša padne, sva voda u jarke izcuri, a kad je močvara onda iz tih jarakah čitavi potoci postaju. Vàrhu toga na mnogih městih ore se samo jedanput prie nego se posije, i to tako na debelom, da ostane grudje debelo, da jedva težkom mukom kad ga kiša razbije prodere usěv kroz njega. Pluge nove za sějanje i okapanje kukuruza neupotrěbljava, na koliko je meni znano, nigdě nas seljak, a bezdvojbeno je, da ovi plugi mnogo zemljišta i vrěmena prištede,

Ako sva navedena razmotrimo, vidit ćemo, da nam je najsvetia dužnost, pobrinut se da se ovomu zlu doskoči. A kako bi se tomu svemu moglo pomoći? Po najprie valjalo bi pobrinuti se za to, da se sěnokoše stave u takav red, da se lahko navoditi mogu, što tako težko nebi bilo, buduć da skoro svagdě kraj sěnokošah teku potoci zatim trěbalo bi oštro prěpovědati po sěnokošah posle Gjurgjeva pasti tako, da nitko ni na vlastitoj svojoj sěnokoši posle Gjurgjeva pasti nebi smio — i onaj koj bi se usudio, da plati globu u pěneznicu obćine. Osim toga potrěbno bi bilo uvesti sějanje razne kàrme, kao što je lucerna i ina spodobna. Buduć pako da je takovo sěme odviše skupo, nego da bi si ga svaki pojedini seljak pribaviti mogo; zato trěbalo bi naj prie iz pěneznice obćine kupiti sěme i uzeti u najam jednu oranicu, na kojoj bi se rečeno sěme posijalo i pušćalo rasti tako, da opet u sěme otidje. Odtude proizišavše sěme moglo bi se razdělìti medju pojedine seljake, te ostro im zapovědati, da svaki takovo posije. Korist odtuda proizlazeća bila bi neizměrna. Marha imala bi svoju ured nu i bolju kàrmu, bila bi time jača za dělo i davala bi više i bolji gnoj, tako bi i zemlje bolje moći gnojiti i većemu se plodu od njih nadati. Istina, da bi seljak něšto manje zemlje imao za sějanja žitka, kad bi jedan komad morao na sějanje kàrme upotrěbiti. Ali što hasni mnogo posějanoga imati, pak malo žeti? bolje manje sějati pak više žeti. Gdě obćine neimaju vlastite pěneznice iz koje bi se moglo sěme i zemljiste za sějanje potrěbno nabaviti, tamo bi se moglo seljaku dělo na njega pripadajući štibri pripisati.

Što se tiče nastilanja, gnoja, oranja to svaki lasno može uviděti da tu drugoga lěka neima nego dobri primèri od višjih i podučavanje: naime podučavanje u školah, u cerkvi i posebnom razgovoru.

Digitized by Google

Prem da naš hàrvatski seljak najveću briżljivost pakazuje za vinograde, ipak su i ovi u posve zločestom stanju zločesto bo je način obdělavanja, zločesto spravljana vina. Što se obdělavanja tiče — to se kod nas u obće pazi samo na količinu ništa na kakvoću vina. Svaki gleda, da samo koliko može više vina dobie, zato nasadi tàrsje, što većma može gusto. Ali vèšti gospodari kažu, da čim je bolje gusto tàrsje, da je tim manje vrědno vino. Ja mislim, da bi bolje bilo tàrsiti se, da se što više moguće dobro vino proizvodi, makar ga i manje bilo. U nas ima vina premnogo, dobro se jošte nekako kukavno proda, a zločesto nemože kupca najti. Što hasni daklem mnogo vina zločestoga proizvoditi, s njim tolikog truda imati pri okapanju obrězavanju, branju itd. mnogo trošiti na sudove — pa opet malo ili ništa izvaditi iz njega. ja mislim da bi shodnie bilo ako manje proizvodimo, samo da je dobro, ono će nas manje truda, manje troškovah stajati, a moći ćemo ga lasnie i skuplje prodati; Nami najskuplje platjaju vino Kranjci i Štajerci, a ovi nemogu od nas zlo vino kupovati, budući na medji mnogo od njega platjati moraju. Zato valja obratiti pozornost na oplemenitjenje vina, tako ćemo mu otvoriti put u strane dàržave, neće se kod nas potepsti, i biti će manje razbijenih glavah! - Seljak naš pri obradjivanju ima i tu zlu manu, što tàrsje, samo da čim više vina dobije, gnoji s marśećim gjubretom — od kud vino dobije neugodan tek, a kad je vruća godina, onda ni u količi nedobije ono, što bi bez gnoja bio dobio. Bolje je i pametnie da on taj gnoj obrati na oranice. Gnojkò što izkusni gospodari kažu, za vinograde naj bolji je listinao sa celinom, plěve itd. U Štajeru po mnogih městih režu seljaci šibice od vàrbah, nje vežu u buturice i time gnoje vinograde. Ja sam jednom pitao jednoga našega seljaka: zašto on tako nečini? i dobio sam za odgovor: „da je time odviše posla.“ Valjalo bi mu ucèpiti u sàrce: da bez dèla neima jèla ni zdravja.

Pri spravljanju vina ima takojer manah dosta. Čudnovato je, da po mnogih městih seljak misli, da kiša vinu ništa neškodi, ako pada u kacu (badanj) u koju se nosi grozdje u vrèmenu branja. Oni govore, da ona kiša dobie sasvim vlastitost vina, te se raduju, kad jim kiša pada u vrèmenu branja. Ja sam jednom pitao jednoga: koliko je nabrao? i na veliko čudo moje čujem: da jošte jedanput toliko, koliko prošaste godine, gdě je obće one godine na po slabie tàrsje urodilo. Nu kasnie istom sam čuo, da je čvàrsto onaj dan, kad je on brao, kiša lijala i da je on pod strehu kacu izturio, gdě mu je mogla iz zraka i krova kiša u badanj lijati. Ali kad je za někoje vrěme vino na prodaju nosio — vino nitko neće da kupi — te jedva ga je narinuo nèkomu na vèresiu po 3 fl. b. v. — Na mnogih městih biva branje prerano, nigdě ne biva, da bi se predi brale one vàrsti grozdja, koje predi dozrèle i opet pušćale zrèliti one, koje više vrèmena trěbuju za dozrèlenje. — Kada vino kipi, onda svaki ostavi na sudu odtvoren tafun (piljak) po čem vino mnogo od svoje jakosti i svojega teka gubi. Način tako pušćati vino kipiti, da mu piljak zadèvo rupu, te da se neizhlapi jakost vina, sasvim je nepoznat kod nas.

Ako opet i tu pitamo: kako ćemo pomoći ovomu zlu? to opet moram odgovoriti, što sam prie odgovorio: dobar primèr i nauka.

Pogledajmo sada šume. Ove su tako opuštošene, da na mnogih městih neima seljak ni sàm za sebe dosta dàrvah, kamo li da bi imao što za prodaju, tomu se čuditi posve nije moći, budući, da malo koj seljak toliko briżljvosti ima, da bi, kad koje drèvo poséće, posadio cěp na njegovo mèsto. Nu to nije dosta, da on sam ništa neposadi, nego on jošte natěra u šumu u prolětje marvu i ova svaku klicu objede

Digitized by Google

ili pogazi, koja se pokaže iz zemlje. Često se pripeti, da imadu dvě i više kućah jednu šumu, bez da bi svaka imala opredèljen odsèk svoj. Tu onda svaka kuća gleda, da nebi druga veću hasan imala iz šume, nego što ona ima, zato sěče svaka, koliko joj moguće više, i onda nije ni čudo, ako šuma na skorom pusta postane.

Mnogo se dàrvah nepotrèbnim načinom potroši na luči, a najviše na gradjenje kućah. Nu o tom ću dole nižje govoriti. — Ovde ću samo to da napomenem opet, da valja svakako uputiti našega seljaka o prednosti kàrmljenja na jaslah, za da nepustoši šume; podučiti ga, da u mèsto posèčenoga dàrva cěp usadi. A nikada se ne bi smèlo dopustiti, da više delnikah ima u jednoj šumi; i čim se koja kuća razděli, neka se odmah svakoj stranki opredèli njezin posebni komad šume.

Vàrt (bašća) je po većoj strani kod našega hàrvatskog seljaka běla vrana; prèm da ima dosta oko kuće prazna zemljišta, gdè bi mogao nàjlèpsu bašću ustrojiti. Ja sam jednoć jednoga seljaka upitao: zašto nenapravi vàrta? A on mi reče: „morao bi jako mnogo štibre od njega platjati. Mnogo sam imao truda, dok sam ga uputio, da krivo misli. — Sáda (voća) naš seljak takojer malo ima, i to što ima, malo mu vrèdi. — Rèdko kada sád u seljaka našega može sasvim dozrèliti, jer čim počme malo dozrèvati, već susèd susèdu krade. Odtud proizlazi, da svaki bàrže bolje svoj sád pospravi, jer da čeka, dok bi mu dovoljno dozrio, nebi mu bilo ni traga, ni glasa; tako daklem i ono malo i slabo što ima, nezrèlo i nevaljano pojede, odtud tolika na ladanju griža, i zimljica (groznica) nastaje. — A tko nezna, od kolike je vrèdnosti sad? koliko se može kruha pričuvati (prištediti) kraj njega? koliki novci osobito iz šljivah izvaditi?

Ovomu zlu lasno bi se doskočilo onakvim postupanjem, kakovo vlada po inih dàržavah, osobito u českoj, gdè se nedopušta nijednomu mladiću prie se oženiti, dok nepokaže stanoviti broj cěpovah svojom vlastitom rukom usadjenih. Tu trěba da se uzajemno sporazumiu gg. župnici i častnici varmedjski, da se ovi neprotive župniku, ako ovaj toli spasonosnu uredbu napravi. Za dovoljno se moći uvěriti: da li su mladiči ozbilja onoliko komadah učěpili, koliko im je prepisano; morali bi gg. župnici imati u svakom selu župe pouzdana dva čověka u kojih pribitnosti morao bi mladić cěpiti.

Sa pčelami i bubami seljak hàrvatski naš ni nezna postupati, zato ih ni neima izuzamši nèkoliko mèstah. Želiti bi bilo, da se pobrinu varmedje za sadjenje dudovah, pak da se děcą u školi podučavaju teoretički i praktički, kako valja postupati s pčelami i s bubami. S toga morao bi svaki učitelj dětce pčele i bube hraniti.

Marvu naš seljak posve slabu ima. Uzrokah tomu ima više. Slabo kàrmljenje i preveliki broj marve, kao što smo već gori napomenuli, zatim prerano upotrěbljivanje marve za dělo, zločesto pleme, i zločesti puťevi. Za ovo ukloniti, moći je samo to predložiti, da se kao pastuhi, tako i biki obćinski derže, i da se děljenje nagrade onim, koji najbolje ždrěbce odgoje, i na teliće protegne.

Zločesti putevi ne samo što marvu muče i slabe, nego prěče i obćenje, te tako obustavljaju unapredjenje blagostanja dvojim načinom; želiš li što kupiti ili prodati, uvèke mnogo više vrèmena potrošiš po zločestom putu, daklem i više u novcu. Mnogo putih čověk, ako ga posve velika sila netěra, neće ni da ide kupovati ni prodavati, sve poradi zločestoga puta.

Moralo bi se daklem za popravljanje ovih putevah bolje skàrbiti, nego što se je do sada. U tu svàrhu valjalo bi najprie selske puteve razděliti na komade i naznačiti na pose svakoj kući, koj će komad morati popravljati. Ovo razděljenje imalo bi

Digitized by Google

te dobre poslědice, da bi se vazda znalo, tko je zanemario popraviti put; tako bi se svaki tàrsio svoj komad u redu dàržati, jer bi u napred znao, da neće moći krivnju na drugoga baciti, nego da će baš na njega pasti.

Navadno popravljanje selskih putevah sastoji sada u tom, da se šiberinja osobito borovice na blato navozi, na ovo nametje zemlje, pa eto ti popravljena puta. Da iz blata nebiva nego blato, to svaki lahko sam uvidja, a kako težko mora siromašna marva vući, kad joj kroz blato medju ono šiberinje noge propadaju, to si takodjer možemo sami misliti. Ja se čudim, da je naša marva i onakova, kakova je. Da se puti urede tako, da se marva, što manje kvari i muči, i obćenje olakša, potrèbno ih je taracati i navažati pèskom. To nemože biti, reći će mnogi, k tomu niti ima vrèmena niti na svakom mèstu kamenja i pèska. Što se tiče vrèmena, moći bi taj posao lèpo obaviti, kad prestane dèlo na polju i dok jošte nepostane zlo vrème. Često je dugo zima suva, seljak tada ništa neradi, samo sèdi kod topłe peći i troši gotovo; — što je naravski i za njegovo zdravje škodljivo, budući obično prèko mère jede, ništa nedèla, zato mu želudac i nemože prekuvati. Odtud dolazi većinom, dà seljaci mnogo više boluju zimi, nego lèti. Nebi li daklem i hasnovito bilo, kad bi se njemu naložilo, da on, kad je zima suva, nakopa makar kamen za puteve, ma ga i kasnie izvozio?

Ako neima blizu kamenja i pèska, to bi ga slobodno i iz malo daljega mèsta dopratio, ta pratio bi ga na svoju hasan.

Naprèdovanju blagostanja protivni su i tako zvani osebunjki, koji čine, da svaki samo za svoje osebujno, budi marvu, sènokošu, tàrsje napose skàrbi, što je pako obće, to većinom svaki kao za tudje smatra; time obći posao zaostaje, te se nesloga, nered, neposlušnost prama gazdi i naposlèdku i dèljenje porodi. Zato bilo bi koristno, da se svaka vàrst osebunjkah oštro zabrani.

Veliko bo zlo su pri gospodarstvu seljaka ta dèljenja i razdruženja. Neka govori, tko šta hoće proti patriarkalnom životu, ja sam ipak za njega, jer sam vazda opazio, da su imućnie one kuće, koje su ljudmi bogatie, što je posve naravsko, jer tu imade rukuh za dèlo, a od dèla sve proizlazi. Razdèljenja ova navadno u siromaštvo stavljaju razdèljene, budući da ljudi, kad se razdèlè u svemu više trošiti moraju. Tako trèba, da svaka kuća daje gospoštini kućni forint. Dok su bili zajedno, davali su samo jedan; kad se razdèle daje svaka jedan. Trèba svakoj kući na pose peć ložiti, a prie je za sve samo jednu trèbalo. Koliko se tu više dàrvah potroši? Na jèlo takodjer više prodje, jerbo gdè se n. p. jedanput za šest pripravi jèlo, tamo neće toliko trèbati, koliko onde, gdè se posebice za svaku trojicu kuha. Troši se daklem po razdèljenju mnogo više, nego što se je trošilò prie; — usuprot težje se obavi dèlo, jer rukuh neima. Uzmimo opet, gdè jih je šest na dèlo, tu će se moći jedan ili dva poslati na tlaku, pa će ih još ostati pet ili četiri, koji će kod kuće posao obavljati. Neka se razdèle ova šestorica na dvoje samo, pak će već morati od svake kuće pošiljati posebice na dèlo, i to ne kada bi se samim hotèlo, nego kada gospoština hoće, t. j. kada je najsilnie dèlo. Seljak bo neimavši nikoga u kući, mora u vrème, kad bi valjalo svoj vlastiti posao obaviti, ovim načinom svoj posao zanemariti, i vlastelinu na tlaku hodati, a gdè ih je više u kući, tamo se može u jedno vrème jedno i drugo obaviti. Svakako daklem moralo bi se, što većma moguće preprečiti dèljenje. Ali kako onda, kad se ljudi nipošto medju sobom pogoditi nemogu? Ja ću ovdè u mèsto odgovora navesti nekoliko rèčih iz govora, kojega sam s nèkim seljakom imao: „Za nas muže," reče on, „ništa se dobra nečini." — Ja: „Zašto?"

Digitized by Google

„Evo je opet sada navada, da se svakomu dopusti dèliti. Tako su se ova dèljenja medju nas uvukla, da sada već sve na dèl ide.“ — Ja: „Zar se to vami nevidi dobro?“ „Kako bi mi se vidilo, kad opažujem, da svèt polag toga siromašan postaje.“ Tu mi on zače opisivati zle poslèdice razdèljivanja. Ja ga upitam: „A što bi moći činiti drugo, kad se ljudi nemogu pogoditi medju sobom, kad se vazda svadjaju?“ On mi odgovori: „Valjalo bi razviditi, tko je uzrok nesloge, pa š njim na klupu, makar i ja sam taj bio.“ Čini mi se, da ovaj seljak nije baš posve ludo govorio. — Za prepréčiti dèljenje valja osobito paziti: kakav je gazda i gazdarica; jer doista ako su ovi pošteni i pametni, to će se rědko kada moći pojaviti slučaj, u kom oni nebi mogli medju družinom red i slogu sačuvati. Usuprot ako su oni nevaljani i krivični, to se moraju neredi i nezadovoljstvo i medju najboljimi kućani poleći, jer doista i najnježniega čověka sàrce mora uzavrěti, kada opazi da se njemu i njegovom dètetu uzteže, a drugim, obilno pruža; kada vidi, da gazda i gazdarica neposluju, nego samo tudjim se potom hrane, da rastiplju i da po tom družina strada, a kuća naposlèdku propasti mora. Na gazdi i gazdarici kuća stoji, nije daklem sve jedno; ma tko ovu čast obnašao, zato bi trebalo da se vazda najvrědnii izabere, a to bi se moglo postići, kad bi se s uplivom svih kućanah pred gospodom izabiralo. Tako izabranim trèbalo bi pribaviti kod družine štovanje i pokornost. Zato bi se oštro imao kaštigovati svaki, koj neizpunjuje, što mu gazda naloži; jer ako svaki čini, što mu je volja, to onda mora biti u kući svakojako. Samo tada, kad kućani imadu temeljitu tužbu proti gazdi ili gazdarici, i ako se gazda ili gazdarica za nesposobne ili krivične proiznadju, neka se svàrgnu i na njihovo město sposobni stave.

Unapredjenje blagostanja prěče takodjer razne svetkovine, koje si je puk sam za prepovedane stavio, te na takov dan neće ništa da radi. Tu ti sada dodju kvatri, sada mlaj, sad opet ovo ili ono. Po takovih svetčićih nesmije se ništa raditi, osobito ne presti. Takav dan bake, jer posla neimadu, polaze jedna drugu, goste se, čvandraju sad o ovoj sad o onoj susědi, sad kako je moći kravi mlěko oduzeti, kako li copernice od kuće odvernuti. Tako se vrème potrati, predivo zaostane i zato se samo bàrže bolje, jèr vrème sili, nèkako na debelom smota, tako da funta prediva, iz koga bi morala izajti tri rifa lěpoga platna, izajdu samo dva rifa debeloga i slaboga. Mnogi od ovih svetčićah dolaze lèti, kad je najsilnii posao, kad od jednoga dana jako mnogo zavisi, kada trèba stàrn ili sěno doma voziti. Cèrkva mu dopušta ovo dělo, ali on si sam prepověda. Pade kiša, dojde nagla voda, i odnese ili pokvari sav žitak, sve sěno. Proti ovomu opet neima drugoga lěka, nego nauk. Valjalo bi takodjer kaštigovati gazdu, ako je on krivac ove nesrèće.

U drugi odsèk ovoga sastavka spadaju mane, koje se protive sačuvanju te razměrnom i dobrom uživanju već pribavljenoga imetka. Tu se ima u obće napomenuti rasipnost, koja se dèli na mnoge grane. Prie još nego se živeš pospravi, već se raztiplje. Kukuruz, krumpir, kostanj i t. d. uvèk dètca nose u torbi i peku više nego mogu potrošiti; svagdi je moći u takovo doba najti pohitane ogrizke. Kada je već jedan put sve pospravljeno, onda se istom tako rastiplje, dok je šta moći razstipati. Dok zavriskne dète, da je gladno, već mu mati natàrpa torbu kruhom, krumpirom, jabukami i t. d. Koji su pako odrasli, ovi vazda najdu priliku za goštjenje. Kad je kakav svetac, kad se tko rodi, ženi ili umre, vazda se seljak gosti. Pa kakova su to goštjenja? Koliko se na njih potroši? Neka se tu skriju glede troška gospodski obědi, gdě se sladoledi, ladetine i ovim spodobna pred goste stavljaju. Sva ova nekoštaju

Digitized by Google

toliko, koliko jedno goštjenje seljaka, gdě se popije često po 12 akovah vina, ubije krava, pokolju kermci, purani, kokoši i t. d. Često se na jednom takvom goštjenju potroši toliko, da bi od onoga cěla kuća puna tri měseca živiti mogla. Najgorji poraz za seljaka je svatba; tu se negosti jedan dan, nego najmanje četiri, često cěli tjedan (nedělju); tu dolazi zvano i nezvano. Tu siromah seljak mora da troši, ako i neće, jer gosti, kad su mu se već natàrpali u kuću, nedaju mu se više tako lasno odpraviti, pa ako im neda dosta jesti i piti, i to onako, kako sami žele, to ga onda sve psuje i izsměhava; težko onda njemu, kad se pokaže medju ljudi, on neima mira. Ovde troši siromah tako kano i bogatuš. Pa siromah kad neima potrěbna kod kuće, valja mu posuditi, pak na godinu dvostruko vratiti. Tako ne samo da sve potroši, što ima, nego se i zaduži za buduće. Kad mu tako sve pojedu kano gusenice, onda istom odlaze od njega i ostave ga čista kano obělenu u šumi dàrvo, a on siromah tužno onda gleda po svojem opustošenom stanju i misli: kako će sada posle kratkog veselja tužne dane boraviti i gladom se boriti. Ovdě bi u obće valjala dobra nauka za iztrěbljenje ovih zalah. Napose imali bi se postaviti dobri poljski nadzornici, da paze pozorno na to, da se nigdě na polju u jesen neloži oganj (vatra). Kažem dobri, ne takovi, kakovi su do sada bili po mnogih městih, koji su samo onim, na koje su màrzili, marvu odganjali, kad su ju zapopali u kvaru, usuprot pako učinili se slěpe, kad su vidili marvu svoga priatelja u kvaru; koji su, vidivši oganj na polju sami k njemu seli i gostili se pečenim kukuruzom i t. d. u město da zabrane ložiti oganj. Da poljari točno svoju dužnost izpune, valjalo bi, da na nje pazku ima, budi selski bilježnik, sudac, i da se cěloj obćini javi, da je dužnost svakoga pojedinoga tužiti poljara, ako svoju dužnost neizveršuje, jer od toga, kako on izpunjuje svoju dužnost, mnogo zavisi. Ako bude poljar točno izpunjavao svoju dužnost, to će onda i obćina uviditi korist njegovu i rado ga platiti, što, žali bože, do sada nije bilo, jer na mnogih městih nije bilo baš nikakove hasni od njih, zato su se uztezale obćine za nje i platjati. Cěli izobraženi svět ima poljare, pa zašto da kod nas nebi mogli obstajati? Nu ako hoćemo dobre poljare imati, trěba ih bolje plaćati, nego što su do sada plaćani bili. 20 — 24 fl. za takovu službu, kao sto je poljarstvo, doista je premalo. Poljar ako hoće, da izpuni točno dužnost svoju, to on mora nesamo čitav dan obilaziti, već često i noću gledati, pa bilo vrěme, kakovo mu drago. A može li tko pravično zahtěvati od čověka, da on za 20 ili 24 for. cělu godinu tako rekuć, putuje, odeću svoju po zlom vrěmenu kvari, san svoj prekida, i time tělo svoje slabi? Trěba jošte i na to pomisliti, da poljar, ako hoće svoju dužnost da izpuni, neima vrěmena kod kuće raditi i zato ga ni domari njegovi nevide rado sa sobom pri zděli, govorivši: „Ti nisi za nas radio nego za druge, mi te daklem niti nemožemo hraniti.“ Njemu bi daklem trěbalo takovu plaću dati, da bi on mogo kućanom svojim nadoměstiti dovoljno onaj kvar, kojega imaju kroz to, što on ništa neděla: ili drugčie govoreć: Poljar, budući polag točnoga ovàršivanja svoje dužnosti ništa drugo dělati nemože, morao bi imati takovu plaću, da bi iz same ove živěti mogao. Što se tiče na pose svatbe, tu bi valjalo strogo paziti na to, da se postupa po onom previšnjem prepisu, koj zabranjuje ladanjske ljude u zimi věnčati prie srěde. Blaga naměra ovoga prepisa je ta: da ne bi seljaci više nego samo dva dana za goštjenje imali, buduć da je tretji dan već postan. Nu seljaci to drugčie naprave. Oni i za postne dane priprave postne jestvine, koje su jošte skuplje nego màrsne, pak se tako goste ujedno do nedělje. Iz toga uzroka trěbalo bi da selski sudci i prise-

Digitized by Google

žnici oštro paze, dali se ljudi preko četvàrtka goste? da takove, koji bi to činili, odmah raztèraju. Trèba da isti sudci i priseżnici odgovorni za to budu.

U tretji odsèk spadaju mane, koje su škodljive zdravlju. Tu zauzima pàrvo mèsto ona pożderljivost, neuměrenost u jèlu i pilu, kojom misli seljak, da mora sve u želudac stati, što god oči vide. Da se kroz to želudac prenatàrpa, da tako prenatàrpan nemože pravo prekuhavati jestvinc, da se onda odtud moraju poroditi zimljice (groznice) i druge različne bolesti, to uviděti može svaki, i da odtud većinom proizlazi siromaštvo prostoga našega puka, to sam već napomenuo i napomenuti ću opet kasnie.

Neuměrenost ova osobito pokazuje se zimi, gdè seljak ima poněšto živeža naspravljenoga, i gdè ima takodjer dosta vrèmena ništa neposlujući za goštjenje. Ali baš zato, što ništa neradi, već samo kod tople peći sèdi, zato je tim škodljivia neuměrenost; jer da posluje i kretje tèlom svojim, mogo bi mu želudac lasnie prekuhati jestvinc; odtuda je viděti: kako bi hasnovito bilo, što sam predložio prie, da se seljaci prisile na to, da selske pute zimi popravljaju. Koristno bi takodjer bilo, da se seljaci upute, da zimi priredjuju orudelje ne samo za svoj barat, nego i za prodaju; isto tako, da pletu slamnate škerljake (šešire), košare itd; jer ako se ikakovim dèlom bude bavio, to onda neće vazda misliti na jèlo i pilo, ali kada posve ništa neradi, to mora imati dugo vrème, zato nemisleći na ništa, jednako se samo jelom i pitjem zabavlja (nauka ova mutatis mutandis mogla bi se i na mnoge varošanine protegnuti.)

Drugi uzrok bolestih kod ladanjskoga puka je prehladjenje. Odtud dolazi reumatizam, odtud pogibelan bodac, odtud često smàrt. Prehladjenje često najjače ljude za dva, tri dana pobere iz ovoga svèta. Uzrok prehladjenja je stranom zločesta oprava, stranom pako glupost puka. Što se tiče oprave, to čovèk mnogo putih nezna: da li bi se smijao il plakao.

Kad opazi na nèkojih mèstih, osobito na ženah takovu odèću, koja ne samo da izopačuje najspretnie tèlo, nego, sto je najviše, malo samo ili ništa od zime nebrani. Kao što su na mnogih mèstih tako nazvane guzanjke (pertena haljina), koje samo do kolèna dosižu, tako, da čitavo golo — kolèno iz pod nje viri, i jošte kratje vunene zobune, drugčie (zlanine) nazvane, koji neimadu rukavah, niti se mogu skopčati od naprèda, već samo od straga pokrivaju herbat, kamo i onako najkasnie dopire zima; ima mèstah gdè se žene nepašu po boku, nego na persih, — takova bogami oprava posve malo od zime brani, i takovu ženu posve lahko svaki vètar od svih stranah može propuhati i naškoditi joj; jer joj terbuh i pèrsa, gdè zima najprie nahudi, samo komadić jedan platna zastire. Muška oprava je bolja, ali tu opet prèči glupost da ju dobro neupotrèbi. Dok je i malo toplie, već hoda ladanjski svèt posve lahko opravljen, nemisleći da se može iznenada vrème proměniti i naškoditi mu. Ne samo kasno jeseni i na proletje nego i o božiću, ako je i malo toplo, idu ladanjski ljudi bosi i posve slabo opravljeni. Vrème se proměni u jedan put, vètar puhne, i eto ti bolesti, osobito bodca. Najviše ovim načinom škodi svomu zdravju seljak u prolètje, kada po polju ili u tàrsju (vinogradu) težkim dèlom se izmući da ga pot (znoj) pošikava, pa kada onako ujedanput vètar duhne, eto gotova bodca. Ja sam u takovo doba vidio, gdè su iz dèla na kolih kući ljude vozili, koji su već drugi dan otišli s ovoga svèta. Isto tako dolazi iz bedastoće njegove, da zimi, kad se je za pećjom ugrijao i razpalio tako, da sva kàrv u njemu vrije, onako vruć bez da bi se u što ogàrnuo,

Digitized by Google

ktomu još i bos na zimu i sněg proleti. Vruća se kàrv iznenada prehladi, od kuda reumatizam i bodac, a on siromak kaže u svojoj ludosti: „da je nadošo na nèšto.“

Uzrok mnogih bolestih i rane smàrti pri seljaku je takodjer nesrětna ona navada svaki čas kàrv puštati. Dok seljaku što pofali to ti je onda pàrvo vračtvo njegovo, „kàrv puštati“ — pa ako neće varmedjinski ranar da pušća, to ti onda već seljaci svagde imaju koje kakve barbire, koji pod milim Bogom ništa drugo neznadu nego někako kukavno podbriti i žilu sěći. Ovoga ti onda on pozove, i ovaj, veseo da si može samo několiko krajcarah zaslužiti, seće i pusti curiti kàrv dok ti onaj siromah od izgubljene kàrvi neoslabi i neizmogne. Tu se nepita, jeli koristno ili mozbit škodljivo kàrv puštati? tu se samo sěče žila ma i smàrt za tim slědila. Ali naš seljak nepušća kerv samo onda, kad mu što pofali, već on to i onda čini, kad mu ništa nefali, iz same navade. Svake godine ide seljak naš, kad mu je moguće, u toplice i to posve rano. Tamo si dade žilu sěći ili roge staviti, ma bio on i najzdravii. Osim toga gore napomenuti barbiri polaze po svetkih kàrčme; tu ti opet seljaku njegovu zdravu kerv iz těla vadi. Rugotno i odurno je tu viděti, kako se kàrv lije kano da bi se voli tukli, kako se jedno za drugim nose puni tanjuri čověčanske kàrvi, — odurno je to, ali je zajedno i žalostno, kad čověk promisli: da se u onih tanjurih nosi na smetište život čověčanski. Kraj toga vlada jošte i to zlo, da kad se seljak ćuti oslabljena po izgubitku kàrvi, a on se nato čversto napije vina, misleći: da će si tim nadomèstiti izgubljenu kàrv, nezna bo siromah, da je to najkratji put k vodenoj bolesti.

Za doskočiti moći ovim manam, od najveće je potrěbe podučavanje, kojim bi se učio seljak upoznati: što mu je škodljivo što li hasnovito? da uvidi kako je veliki grěh, ako čověk sam svoje zdravje upropaštjuje samo radi ludog običaja.

Gdě je oprava tako nevaljana, da nebrani dovoljno od zime, tamo mislim da bi bilo najbolje, ako bi si tko hotio truda dati, da više seljakah ili seljankah uputi u to, da si ujedanput po drugom kroju dadu napraviti odèću, jer težko će najti samo jednoga, koj bi hotio sam drugčie se opraviti nego što su ostali.

Ja mislim da bi varmedja mogla tu pomoći, kad bi strogo zabranila čohašom prodavati takovu odèću. Ta prodati čověku odèću, od koje neima koristi, znači prevarit ga za njegove novce; prevaru pako, bila koje mu drago vàrste, može i mora prepovědati poglavarstvo.

Glede puštanja kàrvi valjalo bi strogo paziti na to, da nijedan to nečini osim varmedjinskoga ranarnika; valjalo bi svim barbirom orudje pouzeti, i strogo ih kazniti ako se podufaju drugo si kupiti. Od Varmedje je i onako zabranjeno takovim barbirom puštati karv i naloženo selskim sudcem da jim oduzmu orudje. Ali što to hasni kad selski sudac istina oduzme orudje, ali ga opet zu kratak čas povrati; jer on u znanost i korist barbira věruje tako, kao i ostali seljaci, zato bi potrěbno bilo, da selski sudac u tom obziru pod strogim odgovorom stoji.

Svètlost i čisti zrak potrěbna su takodjer za zdravje čověka. Kao što bez zraka nikakav stvor nemože zivèti, isto tako u tmini zagine i okàrljavi svaki stvor. Postavimo čověka jakoga i bistroga u tamnicu, za několiko vrěmena iznemoći će sasvim tělo njegovo, a duh će mu postati tup. Kuće našega seljaka su tako ustrojene, da u njih niti ima zraka čista ni svètlosti. One su većom stranom dàrvene, nizke, imaju tako mala vrata i obloke (prozore), da je višeputih jedva moći glavu turiti kroz nje. Streha se ponajviše pruža nizko dole na obloke tako, da odbija još i ono nèšto svètlosti, što bi kroz one luknje, nazvane obloci, uniti moglo.

Digitized by Google

Valjalo bi uputiti seljaka, da svoje kuće drugčie dĕla, imĕnito da ih gradi višje, da veće obloke napravi, i da ostala stanja osobito štale na takova města postavi, da nebi mogo smrad dopirati u kuću. Veoma bi želiti bilo, da seljaci priviknu zidati kuće, što bi već i iz toga obzira koristno bilo, da se netroše tolika dàrva, kojih već i onako malo imamo, ako i nemislimo na to, da su stalnie, sigurnie, i da se u njih mnogo manje zaderžava kojekakve nesnage. Čudnovato je zaista, da naši seljaci u onih mĕstih, gdĕ ima mnogo kamena a malo dàrvah, opet vole dàrvenu si kuću graditi. Uzrok toga je, što seljak misli, da bi ga zidana kuća mnogo više novacah stajala, — on se, kad mu čověk o tom govori vavěk pozivlje da neima toliko novacah, da bi si mogo vapna kupiti. U tom indi gàrmu zec leži, trĕba ga iztĕrati, t. j. trĕba siromaku seljaku u takvoj zgodi pomoć pružati. Pa kako? Odgovoriti ću u primĕru: Ja poznam jednog spahiu, koj podajnikom svojim pri takvoj prilici pruža potrĕbno gradivo, najme vapno i opeke (cigle) budući da neima u onoj okolici kamena. A seljaci mu svake godine po malo izplatjivaju. Vrĕdan je to spahia — da bi ga samo ini hotĕli naslĕdovati. — Ja mislim, da nebi bilo nemoguće uvesti i to, da imadu obćine svoje vlastite vapnenice. Za podići ove, morala bi svaka kuća u obćini davati potrĕbne težake za kopanje kamena i uredjenje vapnenice. Što se potrĕbnih k tomu dàrvah tiče, to bi opet ili svaka kuća polag mogućnosti morala dati iz svoje šume, ili pako morala bi složiti obćina potrĕbne za kupljenje ovih novce. Mogo bi i spahia makar pàrvi put pružati dàrva bezplatno tim većma, jer se na to mogu upotrĕbiti koje kakove klade, koje niti su za dĕlanje kakovoga stanja, niti ih tko rado kupuje; a ponajviše u jarkih leže, od kud ih spahia ni nemože odvezti, budući bi vožnja više stajala, nego što su dàrva vrĕdna, i zato tamo bezkoristno trunu. Ako neima u obćini nikoga, koj bi znao upravljati s vapnenicom, to bi onda morala obćina od počĕtka platiti čověka, koj se razumi u to, dok bi ona imala ljudih, koji bi se u to uputili.

Kad bi tako obćina imala svoje vapno, onda bi si takovo svaki, koj bi želio kuću graditi, u malu cĕnu pribaviti mogao. —

Isto tako skàrbiti moglo bi se u městih, gdĕ kamena neima za opećnicu (ciglanu.) Budući da tomu trĕba zemljište, za kopanje potrĕbite zemlje, zato bi takovo zemljište, ako je kmetsko, obćina kupiti morala, ako je spahinsko, bilo bi želiti, da ga pokloni. U ostalom moglo bi se postupati, kano pri vapnenici.

Što se tiče ustrojenja kućah i ostalih potrĕbnih štanjah, najbolje bi bilo, da varmedja dade napraviti osnovu, po kojoj bi se sve kuće morale graditi. Kraj toga bi zato svaki seljak po svojoj mogućnosti manje ili veće měrilo upotrĕbiti mogao pri podignutju svog stanja, samo bi se deržati morao napravljene po varmedji osnove u ustrojenju i razredjenju stanja. Ovdĕ bi se glavni obzir uzeti imao na to, da kuća dobie dovoljno svĕtlosti i čistoga zraka.

Škodljivo dĕluje na zdravje seljaka takodjer paljenje luči u město svĕće; veliki onaj dim, koj se time porodi, grize oči, i zato je zimi viditi, da ladanjski ljudi, većom stranom kàrvave oči imadu, i samo tomu, što seljaci u naravi živu, lĕti zelen gledaju, ima se pripisati, što množina od njih neoslĕpi. Paljenje luči začadji i zatmiči svu sobu, dim ovaj popade se oprave na čověku, tmična pako soba i zamazana oprava škodljiva su zdravju. Nadalje paljenje luči veoma šume uništuje; za tesanje luči nemože se upotrĕbiti kakovogod dàrvo, nego se odabere ravno poleno, stablo od mlada 4 — 5 palacah širokoga dàrva. Ako daklem pomislimo, koliku bi hasan ono poleno, koje je iztesano na luči, moglo dati, da je dàrvo sasvim izraslo, i pomislimo, da luči tako na-

Digitized by Google

glo gore, da mogu dva i tri polena izgoréti jednu večer, to ćemo onda lasno uviděti kako strahovito se tim pustoše šume i kako skupo stoji seljaka ovo razsvětljivanje.

Zlu ovomu po mojoj misli nebi bilo težko doskočiti, budući da se iz raznih predmetah, koje svaki seljak imati mora, može napraviti ulje za světjenje, kao iz maka, sěmena lanenoga, bučjih koščicah itd. Zato bi trěbalo seljaka uputiti, da si iz takovih osobito iz bučjih koščicah preša ulje, ako nezna sam mogao bi koju krajcaru zato drugomu platiti, dok se nenauči.

Veliko je zlo u seljaka rana ženitba, ona ne samo što kvari zdravje, nego prouzroči takodjer mnoge nepovoljnosti, svadje; prěči umnoženje; čini svako slědeće pokoljenje slabie, te uskorava smàrt. Što zna děte od 14 god: što je hižni zakon? zna li ono čuvati svoje zdravje? Zna li koje su dužnosti njegove? zna li sa ženom tako postupati da zadobije i sačuva štovanje njezino? Nezna, niti nemože znati iz medju ovih nijedno.

Ovomu je moći doskočiti posve lahko; tu netrèba više nego zakonom ustanoviti dobu starosti, pred kojom se nebi směli venčati pod ni kakvom izlikom. Dok zakona toga neima, morao bi svaki g. župnik sam opredèliti primèrnu dobu starosti. Velim morao, jer ako ga nikakav pozitivni zakon neobvezuje na to, obvezuje ga ipak njegova savèst. Ona ište od njega, da bude brižljiv otac sebi pověrenoga puka, da skàrbi za njegovo duhovno i tělovno dobro; dopuštajući pako takove rane ženitbe, baš radi u propast svoga puka, slabi mu tělo i truje dušu. Dužan je prepreèiti prerane ženitbe, jer věrozakon i càrkva to od njega zahtèva; verozakon bo i càrkva zahtevaju da stupljujući u hižni zakon znadu što je hižni zakon i kakove dužnosti nalaže tak medjusobno pram sebi, kao takodjer pram budućoj svojoj dětci? te ne samo da sva ova znaju, nego da su takodjer mogući sva ova izvàršiti; — k tomu je pako potrèbno, da bude čověk u zrělijoj dobi postavljen a da nebude balavo děte.

Četvàrti odsěk zauzima one mane, koje preprèčuju zadobjlenje izgubljenoga zdravja, i to su svakojaka nevaljana vračtva. Što se tiče puštenja kàrvi, to sam već gore napomenuo; nu osim toga ima jošte i drugih svakojakih šatranjah, copranjah, pregovaranjah itd. U obće seljak naš nikada neće da zove k sebi lěčitelja, dok nije već sve ludorije prie upotrěbio. Kada već vidi da sve bedastoće ništa nemogu pomoći, onda istom pozove lěčitelja. Ali onda je već navadno kasno, jer je već bolest ostarala i ugnjezdila se u tělo, i zato rědko kada može lěčitelj pomoći seljaku. A odtud pak je, što seljak vazda govori da ništa nezna lěčitelj, da on nikomu ništa nepomaže, te zato ni neimaju nikakova zaufanja u njega. Osim toga su seljaci naši veoma dosetljivi, pak da opravdaju svoju nezaufanost prama lěčitelju; služe se oni slědećim sofističkim argumentom. „Ili je“ kažu „bolest smàrtna ili nije. Ako je smàrtna, to nitko pomoći nemože, ako pako nije smàrtna, to će ona i onako sama projti.“ Tako oni umstvuju, a nemisle, da može bolest jedna biti nesmàrtna od početka, i kasnie, kad se zanemari smàrtna postati. Tako neće seljak, da se uteče k lěčitelju, nego se uteče kakovoj god baki, ili k barbiru, da mu ovi ili žilu sěču ili dadu kakove trave. Jošte neka bi bilo, da je samo ovo, jer višeputih se najde baka, koja poznaje svakojaka bilja (trave) i š njimi može tako pomoći kao i lěčitelj sa vračtvi iz lěkarne. Ali često se da seljak takovimi stvarmi vračiti, koje mu nemogu nipošto pomoći, n. p. kada si da u vodu govoriti: „ne u dvoje nek u troje, ne u troje već u četvert itd. pa onda pije ovu vodu — Kada prosti ljudi nagovore siromaka bolestnika, da upotrěbljava takova vračtva, koja mu škode, to bi njim čověk mogo oprostiti, jer su prosti i jer u svojoj prostoti

Digitized by Google

neznaju što čine. Ali čim će čovèk izpričati one, koji se medju učene broje, koji posve dobro uvidjaju ludost ovakvih vraćtvah, pa opet varaju siromaka seljaka, varaju ga za zdravje i imetak njegov; koji imadu vazda pripravne koje kakve trave, koje, kao obće vraćtvo (*Universal Medikament*) za svaku bolèst davaju, da se š njimi seljak kadi, i u to ime, za tu prevaru uzimaju jaja, maslo it. d. Oj ljudi imate li dušu? vèrujete li Boga? bojite li se suda njegova kad možete iz koristoljubja takova zla počinjati? Vi vašimi nevaljanimi slèparijami odvratjate siromaka seljaka, da netraži tamo pomoći, gdè bi ju mogao dobiti, zaufa se u vaše petlanije, i ode iz ovoga svèta, a njegova dètca ostanu sirote zaostavljene. Znate li vi što će reći dète lišeno otca, lišeno onoga, koj je za njega skàrbio, odhranjivao ga i branio od nezgodah? Sada više neima siromašno dète onoga, koj ga je ljubezno prigàrnuo k sebi, kamo se je uteklo u nesrèći, nitko ga ne miluje, tudje ga ruke turaju, ono dobiva najtežje dèlo, naj slabiu hranu. Nemora li plakat i uzdisat za roditelji svojimi? Nemora li bez odhranjenja divje odrasti? Oj ljudi bezdušni! oni uzdasi, one suze pasti će na dušu vašu! Ženu bole oči, a vi joj opet date vaše petlanie, da se kadi, a dim joj izgrize jošte bolje oči i ona sirota oslèpi. Što ste učinili? neboli vas duša? Od sada više sirota neće viditi mila lica dèteta svoga, samo će rukama pipati onaj obraz nad kojim se je prie toliko putih oko njezino nasladjivalo; neće ona više viditi gdè joj je u pogibelji dète, da ga odozove i izbavi, sada nju samu vode tudje ruke. Promislite ljudi ova i još ina mnoga zla, koja počinite i koja ja nemogu navoditi, pa prestanite iz koristoljubja nesrèću medju ljude sijati. Vi me razumite, kojim govorim, ja vas neću imenovati, vaša savèst kazat će vam, da vas mislim.

Za izpraviti ovo trèba po naj prie, da oni, na koje spada, oštro paze, da nitko slèpariami nevara seljaka i ne umnožava jošte većma boli njegove. Zatim potrèban je nauk shodan za dokazati seljaku luda predstavljenja njegova, za podati mu zaufanost u lèčitelja. — Što seljak neće da zovne lèčitelja odmah na postanku bolesti, tomu osim već gore navedenoga ima jošte drugih uzrokah. Jedan izmedju tih uzrokah jest takodjer taj, što su lèčitelji od veće strane seljakah odviš odaljeni, zato je seljaku tegotno šiljati po lèčitelja, osobito kad su putovi zločesti i kad je silno dèlo, jer mu trèba konje pri dèlu, niti ga ne zove dotlè, dok sasvim ne onemoge. Ako ovako već sasvim od bolesti nadvladan pošalje po lečitelja, to mu udaljenost nedopušta čestje poslati po njega. Ponajviše pošalju samo jedan put, u pârvi pako mah nije moći uvèk niti bolesti upoznati kakova je, kamo li narav bolètnika, ter bolest i naravi bolestnika shodan lèk prepisati; zato mnogo putih biva, da pohod lèčiteljah bolestniku ništa nehasni i odtud takodjer dolazi nezaufanost u njega. Budući nije moguče tolike lèčitelje plaćati, da bi ga svaki seljak mogo imati pri ruci, zato mislim da tomu najlasnie moći pomoći, kad bi ona gospoda, koja se pripravljaju za buduće učitelje puka u semništu učiti moralo takodjer nešto od medicini. Želiti bi bilo da nauče makar temelje vraćtva, za da bi običnie barem bolesti u svom postanku istrèbiti mogli. Dok toga nebude savètujem gg. svetjenikom, da si pribave dèlo pod naslovom: ***Populäre Heilkunde, oder der Mensch nach seiner leiblichen und geistigen Natur im gesunden wie im kranken Zustande v. Dr. Franz Vincenz Brosha. Wien. Wallishauser. 1845,*** dobije se i u Zagrebu u obiuh knjigarnah za 1 fl. 12 kr.

Navedene do sada mane zazdèlio sam na četiri odsèka i svaka izmedju njih spada na jedan odsèk. Prelazim sada na onu golemu i ubitačnu manu, koja na sva četiri odsèka spada, i to je „pijanstina.“ Ovo je ono zlo, koje prèci pravomu napredku gospo-

Digitized by Google

darstva, kojim se pribavljen već imetak raztiple, koje ozročuje razne vàrsti bolesti, i koje obustavlja i često nemoguće čini ozdravlenje bolestnika. Već ovo dovoljno dokazuje, koliko je zlo pijanština, a kad bi čovèk hotio polahko razložiti sva zla od tud proizlazeća, to bi mu se doista koža ježila. Tu niti nije moguce sve opisati, to bi čovèk morao na očigled pokazati sve one zle poslědice. Tamo onoga, koj nije još naveršio 40 god. života svoga, koj bi indi morao najjači biti, pa ipak je već osedio, ruke i noge mu dàrhću lica su mu upala, oči potavnile, iz ustah mu smàrdi – od šta? od pijanštine. Pa ovakov čovèk, da li je sposoban za dělo? nije – njegovo izslabljeno tèlo nemože one trude podnašati, koje zdravo. Čovèk trězan i umèran toliko može i više u jedan dan činiti, koliko pijanac u dva. Ponudite mu priliku za piti, on će vam ostaviti ma bilo i najsilnie dèlo, on neče ni tàrsje okapati, ni polja izorati, samo mu dajte vazda piti. Kraj toga mu se i duh njegov otupi, niti on neima onoga bistroga suda za pravo šta razmisliti. Pogledajmo samo u kuću njegovu. Tu ćemo vidèti na pó golu od gladi osabljenu od zime, blata i ukoćenu od ostale nečistoće omerlanu dètcu. Zašto? jer se stareši nebrine za dètcu nego za vino i rakiu, jer je odnio njihov otac u karčmu strašnje povesmo, koje bi izpresti, zadnu koku, koju bi pojesti mogli; jerbo se otac zadužio u kàrčmi, pa je ime duga dao iz pod polovice vrědnosti poseći najlepša dàrva u šumi svojoj. Pa kada takav u bolest pade, onda je tu težko pomoći, jer je već sasvim pokvareno i oslabljeno tèlo njegovo; zato, kad dodju pogibeljne bolesti, kao što je kolera, ovakove nesrètnike pobere najprie. Nu ne samo, što takove rado popade svaka bolest, a ozdravlenje je skoro nemoguće, nego, se oni još te i u istoj bolesti kvare pijanštinom, loču vino i rakiu, što i iste žene u porodu čine.— Kako dakle da se takov izlěči? Uzmimo sada još te: one svadje, razbijanja nepriateljstva, koja se izležu iz pijanštine. Iz medju desetorice, koji su u uzi (tamnice) dospilo jih je tamo devet po pijanštini. Gledajte tamo onoga, kako nevidi kuda ide, kako mu je vino izlomilo noge, da ga nemogu nositi, on tumara desno, tumara lěvo, sada, sada će se srušiti — eno pao je, nemože se više dići. Vi ćete rěći: da je marše. Manje je, manje od maršeta. Marše može upravo iti, a on nemože: marše zna za se, on nezna, marše vidi svoju pogibelj, i može joj se ugnuti, on ne, njega mogu kola satàrti, marše pogaziti, divja zvèrad poderati, zao čovèk pokrasti, zatući, on može u ognju izgorèti a braniti se nigdě. Nu i to još te nije sve. Zlo ovo postira se i dalje, ono ubija i buduće pokolenje duševno i tělovno. Nije dosta, dae roditelji samo sebi naškode pitjem, nego oni se takodjer tàrse da dètcu na to vć u mladosti privade – dète 4 — 5 godinah staro, pije već svaki dan vino i rakiju, paće ludost i malmitost ova dopàrla je već do toga, da se istoj dètci, koja se na kàrst nose, uliva vino u usta. Pijanicah detca dojdu na svèt već pokvarenim tělom; otcov prekoměrnoga pitja, osobito rakie projde u kàrv i mlèko roditeljah, a time i dètce. Gledajmo dètcu pijanicah koja su se rodila poslè su jim se roditelji povdala pijanstvu, nisu li slaba na telu i duši? A kakovo odhranenje mogu dobiti dètca pijanih roditeljah? od takovih, koji se uvèk medju sobom svadjaju i razbijaju? Može li pianac komu dati dobru nauku? pa ako i da kad kada nauk dobar, nemorali opet sve pokvariti njegov zločesti primèr? Kako da štuju dètca one roditelje, koje toliko putih vidje glupie, i sirovie od marve, koje čuju toliko putih odurno blazniti, i medju sobom se proklinjati. Te tu nemože biti štovanja, a koga neštujemo, toga će nauk malo koristiti. Tako ne samo da od pijanicah proizadju slaba dètcu na tèlu nego ona ostanu takodjer bez odgojenja: vide svakojaka zla od roditeljah, upiju ova i po tom postanu još te goriji, nego

Digitized by Google

što su im bili roditelji. Time biva, da je sve više oslableni i znemožen narastaj, sve više lenjakah, dangubicah, razsipnikah, tatah, svaki dan punie uze i t.d. Kamo do vodi? Na propast naroda, na uništenje njegoveh tèlesnih i dušcvnih silah. Ova propast naroda i nama tim većma prèti, što se je i kod nas sve većma razprostira pijenje onoga prokletoga tèlo i duh lamajućegapitja, koje se rakia zove. Svaka pijanština je škodljiva za tèlo i dušu, ali vino, ako ga čovèk umèreno troši, neskodi ništa, rakia pako škodi, ako ju čovèk i posve umèreno pije, jer ima mnogo otrova svake vàrsti u sebi. Rakia svaka zadarżava mnogo špirita, i ovaj špirit je otrov. Svaki zna, što je špirit, svaki zna, da spirit gori kada ga użgemo. Špirit se u čovèku, nepretvori u drugi sok u kàrv, nego ostane uvèk jednako špirit. On prodre u materino mlèko, ali se nepretvori u mlèko, nego ostane špirit — dète nejako vleće iz sise materine u sebe špirit, on ga żge i uznemiruje, odtud dolazi, da su dètca takovih materah, koje rakiu piju, navadno nemirna. Špirit dopre do kàrvi, ali i tu se nepromeni; zato kàrv takovog pijanice gori, ako ju čovèk upali, paće špirit se višeputih u istom živućem čovèku upali i ima prilikah, da su već pijanice živi izgoreli, jer se je u njimi špirit upalio. U rakii, ako je i čista, opet se često nalazi razstavlenoga bakra (*Kupfer*) koj kroz cevi pri žganju rakie u rakiu dojde. U istih cèvih nalazi se često bakroherdja (*Grünspan*). Ova se pri žganju umèša u rakiju. A komu je nepoznato: kako je ova š kodljiva Žganjari višeputih mèšaju svakojake škodljive stvari u rakiu, da tako rakii bolji tek daju. Tako se daklem od svih stranah mèsa otrov u rakiu — nemorali onda š kodljiva biti? Jest ona je škodljiva, ili čovèk malo ili mnogo pio, svakak pije otrov, koj mu izjede zdravje. Mi znamo, da špirit preći prèkuvanju i kipenje stvarih, zato kad želimo občuvati kakovu stvar od kipenja ili sa gnjilenja, stavimo ju u špirit. Istom to čini špirit u našem želudcu: on obustavlja prekuvavanje jestvinah, odtud dolazi, da pijanci svake vàrsti osobito ljubitelji rakie posve malo jedu, jer jim želudac neće da prekuva jestvine, odtud takodjer dolazi, da jim se mnogoputih podigava na hitanje. Ima istina nekojih ljudih, koji su tako krèpkoga tèla, da suprotstaje svim zlim posledicam, ali su zato njihova dètca slaba, ona tàrpe za grehe roditeljah, i ako se pojavi kakova pogibeljna bolest, to onda najprie popade takove pijanice i za nje je teško lèka najti, jer su već prie špiritom pokvarili tèlo svoje. Što je ovdè rèćeno o rakii, to valja razuměvati i o svih tako nazvanih likerah — svi oni imadu manje više špirita, zato su i svi manje više škodljve.

Tko sva ova dobro razmotri, mora se uvèriti, kako naglim korakom sve većma tàrčimo k upropaštenju naroda, i ako mu rod svoj ljubeće sàrce u persah kuca, mora da upita briżljivim glasom: kako da tomu ubitačnomu zlu doškočimo? S naukom samim i podučajnem tu ništa nije moći obaviti. Badava duhovnik napinja svoje pàrsi u càrkvi i opisuje zle posledice ove zloće, kada stareši već mladu dètcu kod kuće pokvare. Od zemaljske gospode za sada ničemu se nemožemo nadati, jer ova nalaze korist svoju u pijanštini puka. O da oni grade na svakom uglu kàrčme samo da neima seljak daleko iti za da potepe svoj imetak. Oni stavljaju na kàrčme židove, koji znadu seljaka umětno vabiti i izsisati do gole duše, koji za vino od seljaka koku, jaja, malsla svinče i t. d. Prie je mogu samo onda pijančovati seljak, kad je imao novacah u džèpu, sada može tako dugo, dok ima kod kuće koku ili jaje. Ako pomislimo da židov sada plaća po **200** fl. srcb. od one kàrčme, od koje se je prie nego što su se židovi uvukli za kàrčmare samo po **60** fl. srcb. platjalo, to si onda možemo predstaviti: koliko ovaj bolje umie izsitati svèt, nego drugi ljudi. Nije ni to sve, nego se jošte

Digitized by Google

ono, što je Bog stvorio za okreplenje čovèka, sljive, koje su toliko koristne, po nekojih mestah isti žitak i krumpir obraćaju u otrov i ovih otrov siromašni seljak kupuje za novce. Isti seljak množinu šlivah, koje je prie šušio, posušene ili prodao, ili se š njimi hranio, sad pretvara u paklenu rakiu, te se š njom truje. Poglavarstvo do sada jošte ništa činilo nije na utamanenje ove kuge, paće ju podupira, kada na sudištih manje kaštiguje ono zločinstvo, koje je u pijanštini učinjeno. „Nije bio pri sebi," govori se, „nije mu daklem moći pripisati učinjenu zloću." Ako je tomu tako, to ga onda posve nebi smèti kaštigovati, ili pako samo zato: što se je opio. — Svaki zna u napred, da prekorèdno pitje oduzme čovèku razum, i da ga je onda moći privući na svaku opaćinu. Ako to zna, zašto stavi sam sebe u takav stališ, u komu nemože razlučiti dobro od zla? Tko je uzrok uzroka, jest takodjer uzrok uzročenoga. Zato činena u pijanosti opaćina zaslužuje istom tako kaštigovana biti, kano da bi bila u trežnom stališu činena. To se je u Ameriki već davno uvelo i po tom umanjao broj zločinstvah. Ništa se daklem nečini za izkorenenje pijanstine, nego se upotrèbluju sva moguća za razprostraniti ju; već onda kad njezine poslèdice na vidilo izadju, onda se čudimo nad njimi, pitamo: odkud su i kako im pomoći? Kàrpamo svakojako ali pravoga lèka nitko neupotrèblava. Kroz unaprèdjenje pijanštine povèkšavamo broj siromakah, bolestnikah i dangubicah, pa se onda brinimo: kako ćemo sirotištja i bolnice podići? pijanštinom pravimo zločince, te se onda tužimo vàrhu pokvarenih vrèmenah i mislimo kako bi je popraviti? Postavimo sèkiru na koren i podsècimo pri korenu ovo zlosadno dàrvo, t. j. utamanimo pijanštinu. Ali kako? Ja scènim za najshodnie sredstvo

Družtvo umèrnosti

t. j. družtvo, kojega člani su se obvezali, da neće nikakove rakie ili druge likere, koji svi špirita u sebi imadu nikad okusiti, vina pako nikad neumèreno uživati.

Da se takovo družtvo kod seljakah tim lasnie uvede od potrèba je, da Gospoda dadu dobar primèr, t. j. da naprie Gospoda medju sobom sklope takovo družtvo i savèstno izpunavaju ono k ćemu jih družtvo obvezuje; jer dok budu gospoda sama u sastancih pijančuvala, dok si budu oni, koji se dàrže ze razprostranitelje prosvète, nоćju pijani razbijali glave — dotlè bude mogo seljak svim pravom rèći: da gospoda, kad se zopiju kažu: „da su bila dobre volje" a kad se zopije siromah seljak, onda mu kažu: „da je napravio svinju iz sebe" — dok velim to bude mogo seljak reć, do onda se mi niti ne nadajmo, da će se on ostaviti pijanštine, ili da će naše rèči što koristiti kod njega. Ma mi njemu jošte tako lèpo to dokazivali da je pitje takovo škodljivo, on će si misliti ta ako je škodljivo ozbila, zašto se gospoda nečuvaju toga? Ako će pako on opaziti, da se gospoda ozbilja sama čuvaju onoga, što proglasuju za škodljivo, onda će lasnie vèrovati, tim vèćma, ako k tomu još čuje: da su gospoda družtvo takovo sklopila, to ćega onda tim pazliviega napraviti, on će početi misliti o tomu, paziti na posledice pijanštine i to će kod mnogoga uzročiti, da se odrèće pijanštine i pristupi k družtvu umèrenosti tim radje, što se u njemu nalaze gospoda i deržat će si za čast ujedno sa gospodom u jednom družtvu biti. Iz ovoga uzroka želiti bi bilo, da se na čelo takovih poduzetjah stave što možno veća gospoda; izkustvo bo žali boze uči: da se oholost tako daleko tjera, da često za smèšno, ne valjano i bedasto proglašujemo ono, što je najbolje, samo zato što je proizašlo od takovih, koje nedàržimo za vrèdne, da bi je naslèdovali. Neka nitko nemisli, da bi takovo družtvo moralo sastajati iz samih pijanicah i da zato onomu, koj nije pijanica, koj i bez svakoga družtva umereno sam živi, nebi trèbalo stupiti u takovo družtvo.

Digitized by Google

Ako bi mi hotěli čekati, dok bi se takovo družtvo sklopilo od samih pijanicah, to ga doista nikad nebi imali, jer tko je već posve ugreznu o pijanstvu, toga će težko itko popraviti. Družtvo ovo više imalo bi tu svàrhu: da one, koji nisu jošte pijanice obćuva od toga, nego da napravi iz pravih pijanicah trězne ljudi. S toga uzroka je potrěbno baš da oni stupe u družtvo, koji nisu pijanice, jer tko nije, lahko još postane. Nitko se nije pijanac rodio, nego je sve pomalom postao; koj pako jošte nije, pa je zadao svoju poštenu rěč da će se ćuvati, da i u napréd nebude, taj će se i lasnie obćuvati od toga, nego onaj, koga na to ništa neveže. Tko misli da mu netrěba zato, što je i onako trězan čověk stupiti u družtvo uměrenosti, taj bi spodoban bio onomu koj bi govorio: da je on i bez toga priatelj svoga naroda, da njemu nije od potrěbe stupiti u nikakav krug rodoljubah. Ali tako negovori i nečini nijedan rodoljnb, zašto? jer je uvěren da, ako on baš i ništa više u družtvu za svoj rod činiti nemože, nego bi izvan družtva činio, da će u družtvo s vrěmenom više ih stupiti i podupirati blage njegove svàrhe, koji ako družtva bilo nebi; ni pomislili nebi na ove stvari. Istom tako činiti će onaj, koj istinski želi, da se prokleta pijanština ukine.

U obziru ustrojenja, valjalo bi kao što već rekoh, da naiprie odličnii družtvo sklope, Zatim da se puku raztumače u krěpkom govoru zle poslědice pijanstva kao takodjer uzroci i svàrha takovoga družtva, te da im se navedu poimence odličnie osobe nalazeće se u družtvu, tim bo će se većma potaknuti k pristupku u družtvo.

Ovdě nebi trěba nikakve druge obveze, nego zadanje poštene svoje rěči. Imale bi se i žene primati, jer od ovih zavisi sudbina naraštaja. Svaki kotrig (član) družtva morao bi se obvezati da neće nikakve rakie nikad okusiti, vina se pako samo u toliko užívati, u koliko to razum i zdravje čověka dopušta.

Tu će mnogi rěći: „To je odviše zahtèvano" čověk prispie više putih u družtvo gdě mora za volju družtvu jednu il dvě čašice više piti, pa zato nije pijanica. Tko tako govori, taj je sasvim na putu pijanštine: ovo je put kojim je svaki postao pijanac. Nitko nije došao na svět s pohlepom za vinom, ali mnogi je družtvu za volju često prekorědno pio, po tom se privadio pitju i postao pijanica. Pitajmo redom pijance, oni će vam svi to potverditi. Koi tako govori, tomu trěba samo višeputih u tako zvano veselo družtvo dojti, pa će te viděti, nečeli biti za kratko vrěme gotov pijanac.

Pošteno družtvo od čověka zahtevati nemože, da iz sebe svinju načini, da podkopa svoje zdravje i svoju vrědnost. — Ja mislim da bi onomu, koj bi bio član družtva uměrenosti, ako bi samo i malo poštenja imali oni, u kojih krugu bi se nalazio, dosta bilo kazati, da je član družtva uměrenosti, da je zadao svoju rěč da přěko měre piti neće. Ali reči ćo tko: „težko je u ovo družtvo stupiti, tu se odviše zahtěva." „Bog ti je dao um da odabereš dobro i ostaviš zlo — ali vidiš pijanština je jedno iz medju najvećih zalah: ona ti oslabljuje tělo, otupljuje duh, prěči te u naprědku, umanjuje tvoj imetak, stavlja te u mnoge pogibelji. Pa jeli težko čověku skàrbeti se za vlastito svoje dobro. Vidiš poštenje je čověku od najveće cěne, ali kada si pijan i okolo tumaraš, jer ti je vino oslabilo noge, berbljaš koješta, činiš mnoga nepristojna, te s preziranjem gleda svět na tebe, time izgubiš sve štovanje koje si imao. Pogledaj samo onamo na tvoj nevoljan narod, njega ti je izlomi ta pijanština na duši i tělu, osiromašila ga, uvela svakojake opačine medju njega, okovala mnoge u verige, lišila dětcu odgojenja, rěčju vodi ga naglim korakom k propasti — ali svemu tvomu siromašnomu narodu mogo bi ti pomoći, kad bi se s drugimi složio, i njega tvoim priměrom odvratio od onoga zla, iz kojega sva ostala izviraju. Malom žàrtvom možeš k tomu pridо-

Digitized by Google

niti, ako primèrom tvojim druge podbodeš, da stupe u družtvo umèrenosti. Kad se pijanština ukine u tvom rodu; onda će prestati i ona zla, koja ga gnjetu, onda će on biti radin, nestati će siromaštvo, tatbina, razbijanja, i t. d. tko bi sve izbrojio? to se samo misliti može. Pa zar za ovu veliku svetu svàrhu nebi ti mogo malu ovu žàrtvu prinèti. Oj! pravi rodoljub može više žàrtvovati za svoj rod, on se može odrèći imetka, časti, domovine, rodbine, dà istoga života za korist roda svoga, kamo li ne onoga što je njemu samomu na pogàrdu i škodu.

Osim družtva umèrenosti mogla bi se jošte i druga někoja srèdstva upotrèbiti za ukinutje pijanštine. Tako bi probitačno bilo kàrčme čim na manji broj obaliti, da barem neima seljak odmah pod nosom kàrčmu; jer kada mu je odaljena, onda mu se višeputih, osobito ako je zlo vrème, vedja daleko iti. Istom tako valjalo bi sve židove ukloniti iz kàrčmah, i proglasiti, da se nikomu nesmie davati na veresiu ni vina ni rakie, i ako kàrčmar komu dà, mu neće biti obvezan platiti. Želiti bi takodjer bilo, da se tàrse Spahie mèsto kàrčmah podići pivarne, budući je pivo mnogo manje škodljivo, nego drugo oštro pitje.

Oho! što taj čovèk misli? kuda ćemo mi s našim vinom, ako to tako bude? pitati će mnogi. Ja ću vam odgovoriti: oplemenitjujte vaše vino, negledajte toliko na kolikoću, nego više na kakvoću vina, pa će te ga onda moći prodati inostrancem, neće trèbati sve u gut našega seljaka ulivati. Ćudnovato, da ljudi gledaju samo što više moguče vina proizvèsti, ako i nebilo dobro, pa kad ga inostranac neće niti nemože kupiti, upotrèbljuju sve moguče načine, da seljaka privabe na pitje, i da mu tako izmuze stražnju krajcaru iz džepa — a ipak bi radi, da seljak ima lèpe jake vole, kojimi bi obdèlavao — — zemlju, da imade vazda kod kuče hrane dovoljno, koju će dati u torbu onomu, koj bude išao na — — dèlo. Kako će imati jedno i drugo, kad ste ga u kàrčmi svega izsisali. Koliko protuslovje u postupanju! — Ja bi jošte i to pridao: da netrèba tolike vinograde saditi, budući da ih i onako već odviše ima. Sadite mèsto vinogradah hrastovinu. Ona će vam se bolje izplatiti. Ona da sìške, žirovinu, pepeo, ona će svaki dan biti od veće cène, budući su već gore po mnogih mèstih sasvim gole; osobito ako bi se rude na više mèstih odtvorile, (kó sto će to svrèmenom za stalno biti u našoj, u ovoj struci bogatoj domovini) mogla bi se i drugo žito saditi tamo, gdè vinogradi stoje; koja bi gladujućemu puku pružala hranu ne pako pitje. Tajiti se neda da mnogi i zato kàrčme polazi, jer se neima gdè drugdè zabaviti osobito u svètak, zato mislim, da bi trèbalo seljaku mèsto one zabave, koju ima u kàrčmi, drugu plemenitiu pribaviti, i to bi po mojoj misli najshondnie bilo, ako bi se uvele nedeljne škole, gdè bi se igrajućim i zabavnim načinom koristne stvari predavale. Imamo sada „seljska predavanja" najbolja prilika ova priobčiti seljaku bila bi u svètac po podne. Nu da seljak dobie volju pohadjati ove škole, moralo bi mu se to sasvim šaljivo predstaviti. Čuo sam, da se tako na jednom mèstu radi, pa da dolazi malo i veliko staro i mlado.

Iz svega, što smo naveli, viděti je; da je našemu seljaku nuždna dobra nauka, ova se nemora, uztezati na same škole, već valja u gori navedenih takojer u càrkvi i u svagdanjih razgovorih seljaka podučiti. Neka nitko nemisli, da bi nepristojno bilo o gori navedenih govoriti u càrkvi, da nespadaju u cerkvu. Sve spada na cerkveni nauk, što se god ma kojim načinom proteže na popravljenje budi duševnoga budi tèlovnoga stanja čovèka. Věra Isukàrsta nalaže po primeru našega špasitelja skàrbiti se za tèlovno i duhovno dobro bližnjega, koi zapusti činiti jedno ali drugo nije izpunio duž-

Digitized by Google

nost svoju. Pa ako tko več nebi hotio to činiti radi velike i světe one svàrhe „dělovati za korist bližnjega;“ ako se nebi hotio sětiti, da je prišěgo pod zastavu (stěg, barjak) največega čověkoljuba, a to se neka sěti da sam sebi po tom koristi, neka čini iz sebičnosti; jer ako umanja mane puka, to će onda i on pri tom bolje stajati; ako kroz iztrěbljenje manah umanja broj bolestih, to će tim manje posla imati. Istom tako bi bilo ludo misliti, budi světskomu, budi duhovnomu poglavaru, da će izgubiti štovanje pri puku, ako bude š njim občio osim dužnosti zvanja svoga. Izgubiti će istina, ako bude šnjim tako občio, da se upušta u razuzdano živlenje ili govore, i time podupirao falinge njegove; ali doista, ako budeš njim občio, kao njegov brižljivi otac i učitelj, to neće izgubiti štovanje puka nego će si ga pribaviti. Čudnovato mi se čini, kada nekoji ište i žele, da ga puk dàrži za nešto više nego čověka, pa se zato samo rědko da videti, kao repača zvězda. Nu zato je i štovanje prama njemu, kao prama repatoj zvězdi, t. j. gleda ga puk ljubopitno, kad se pokaže, kao kakovo izvanrědno ukazanje, ali kada jedanput izčezne izmedju njih, tako će malo žaliti za njim kano i za onom repatom zvězdom.

Ja sam u nekojih slučajih predložio usilujuća srědstva za ukinutje manah. Moguli se ova i směju li se upotrěbiti? Ako je istina, što se tvàrdi, da su ljudi stupili u družtvo ne samo radi sigurnosti, nego takodjer za to, da tim lasnie dospjeti mogu k razvitku i naprědku, onda mora takodjer istina biti, da ima dàržava pravo siliti dàržavljane, da se tàrse izpuniti ono, radi šta su stupili u družtvo, da uklone one mane, koje su naprědku i razvitku protivne.

XVII.

Šta bi valjalo učiniti, da se u nas tàrgovina unaprědi.

Od F. L . . . . . a.

Čověčanstvo naprěd teži:
Mi stojimo, vrěme běži,
Ajdmo bratjo i mi napréda,
Věčni zakon zapověda.
Drag. Rakovac.

Neznam, dali je potrěbito o ikojem drugom našu domovivu ticajućem se predmetu toliko putah, toli mnogo i tako razgovětno govoriti i pisati, ko što je o unaprědjenju tàrgovine. Dok su trajala vrěmena barbarska, dok se je samo tělesna jakost slavila, i oružje u pěsme kovalo, dok se je samo od plěna i otimanja živilo, s jednom rěčju: — dok čověk nije bio čověk, već kàrvnik ili rob; — onda se nije o tàrgovini i obćem dušcvnom i materialnom naprědovanju mislilo, niti misliti moglo. Ja rado dopuštjam, — ko što mnogi dogodopisci tvàrde, — da su někoć stari Slavjani u jugu i sěveru, što se tàrgovine i obàrtnosti tiče pàrvi bili medju inimi narodi europejskimi, a baš i dan današnji moći je opaziti, da Slavjaninu nemanjka prirodjenih sposobnostih k tàrgovini i radinosti, ali sa žalostju priznati moramo, da smo u srědnje i novije doba mi južni Slavjani, a osobito Hàrvati i Slavonci (za koje je ovaj članak i naměnjen) za mnogimi

Digitized by Google

inimi narodi u toj struci daleko zaostali. Istina, nismo mi tomu baš sami toliko krivi, koliko su krivi naši sušedni dušmani hristjanski, i mnoge druge nepovoljne okolnosti; no baš zato trèba, da sada koliko moguće, i nakoliko je u našoj vlasti, izgubjeno nadoknadimo, i da se razgovorimo ustmeno i pismeno ob onom, što nam je od najveće potrèbe. Ja znam, da je ob ovom predmetu, o kojem sam ja sada koliko moguće u kratko govoriti nakanio, već u drugih jezicih mnogo pisano, i medju našimi tàrgovci mnogo o tom govoreno i razsudjivano tako, da ću ja može biti sasvim malo po meni samom izmišljenoga ili izvornoga kazati; no sasvim tim opet sam uvèren, da će većoj strani našega narodni kolendar čitajućega obćinstva, kojemu su rèči: tàrgovina, obàrtnost, radinost itd. samo po imenu poznate, moj sastavak tim povoljnii biti, čim bude obširnii, jer kako će se čovèk za ono zauzeti, česa nepozna, i što mu se u njegovoj namišljivosti može biti više škodljivo nego koristno, i više neznatno nego uvèrenja vrèdno vidi.

Osim toga probudio se je ne samo u ugarskoj nami sdruženoj kraljevini, već ponešto i u domovini našoj ne davno nèki živahni duh tàrgovački i ozbiljnia volja za naprèdovanje u ovoj struci, koje i mudra vlada naša uvažava i podupira. — Zato prie nego na potrèbe i srèdstva za podignutje naše domaće tàrgovine prodjem, moram prie progovoriti u obćem što je tàrgovina? i što je tàrgovac ili kupac? te tako položiti temelj i ključ dalješnjemu potresavanju, jer sam nakanio — ako bog da — i u drugih tečajih ove pučke knjige govor o predmetu ovom nastaviti; a svaki zna, da se nemore ono na jednom listu napisati, sto je za čitavu knjigu namènjeno; a k tomu i u našoj domovini učinjeni su u svakom obziru, dakle i glede tàrgovine, već nèki naprèdujući koraci, o kojih ćemo se, ako bog da, obširno porazgovoriti.

Tàrgovina se može smatrati u širjem ter nepravom i užjem ter pravom smislu Samo u poslèdnjem znamenovanju spada ona ovamo. U pàrvom obuzima ona svake vàrsti izmènu makar kakovih predmetah. Izvorni proizvoditelj, fabrikant, rukodèlac, koji n. p. svoj proizvod, svoju robu prodaje, t, j., za novce ju promèni, čini tàrgovački posó, i može, polag okolnostih osim svoga proizvodnoga i rukotvornoga dobitka, takodjer tàrgovački dobitak uhititi. Ali zato on još netèra tàrgovinu, niti nespada medju tàrgovački stališ. Prava tàrgovina, koja se ukazuje na onom stupaju druž. benoga života gdè se glavne grane tvorenja dobarah već razdružene nalaze, jest tvorenje, koje vrèmenita dobra na mèsto gdè se potrèbuju pripeljava. Ona je posrèdovatelj izmedju traženja i nudjenja, i jest od najveće važnosti za čovèka. Uzmimo za primèr: u jednom predèlu ima uslèd darežljivosti prirodne ili uslèd izobražene narodne radinosti u izobilju kakovoga koristnoga dobra. U drugom opet predèlu ima veliko pomanjkanje istoga dobra, i stanovnici ovoga predèla rado bi svoje predmete, kojih oni u izobilju posèduju, i kojih opet onima manjka, za one promènili. Ali neima izmedju njih nikakova obćenja. I zato koi veliku spravu kakovih dobarah ima, i kupca naide hotećeg čitavu hàrpu na jedan put uzeti, voli mu naravski makar i za bog zna kako malu čenu takova prodati, nego da bog zna kako dugo izgleda za kupci koji bi mu na male čaštice bolje platili. Istom tako kad saželi čovèk stvar koju, koje u njegovom okolišu neima, kolike mora podnèti troškove, za posebno prenašanje dok ju na mèsto dobije. Svim ovim i ovim spodobnim tegobam doskočiti može stališ tàrgovački, štališ najme: koji si je za posao odabrao kvare rečenih okolnostih ukloniti, tezna samo-

Digitized by Google

mu sebi dobitak kraj toga pribaviti. Tàrgovac bo traži vlastitelje od dobarah i kupuje od njih ono, šta im je odstupljivo. On im platja za takove više nego što bi oni od ono malo potrošnikah, s koimi oni u obćenje dolaze dobiti mogli, i dobio je opet robu jevtinie nego što bi ju svi potroš nici, koji se njom služe, dobili bili, kad bi robu kod proizvoditeljah tražiti i kupovati morali, on se bo učini srèdištem ponude i traženja. Na njeg se obrate svi, on potraži sve, koji su imali suvišna dobra i takova za druga dobra ili nakratko vreme za novce promènuti htèli. Tàrgovina poznata sa svimi željami i najmanjimi potrèbоćami tražènja (iskanja,) obodrava takodjer radinost i zapovèda joj svoima proizvodima takovo lice dati, koje je izkanju najpovoljnie, i čini kroz to obima strankama najkoristnie službe. U ovom sjedinjenju pojedinih od iskanja i ponude nalazi se njezina mogućnost, dobitak i korist. Kroz to ona sve trude, troškove i opasnosti, koje su sa tražènjem i odpremljenjem na mèsto, gdè ih trèba skopčane, mnogo lasnie podnosi nego koj drugi posebni čovèk; jer ona te sve neprilike nije samo za jedan jedini predmet podnèla, već je tu bilo množtvo i drugih poslovah u savezu, koih sjedinjena korist veličinu žàrtvah daleko je nadilazila. U ovom poduzetju leže zamàrèeni premnogo razni tàrgovački poslovi, koji početkom tàrgovine morèbiti većom stranom u jednoj ruci sjedineni biahu, nu potlam se malo po malo u mnoge grane razdèle, tako da ima svakojake vàrsti tàrgovinah.

Nèkoji se pisci prepiru o tom, dali je tàrgovina u pravom smislu rèči zbilja proizvodna; jedali ona narodni imetak povekšava, osim na koliko ukupna tàrgovina kojega naroda sa inostranimi dàržavami kakvi ostatak prinosi, dakle nakoliko ona svo narod iz imetka drugoga naroda obogatjuje. Veća strana zanèkuje ovo pitanje, isti oni, koji industrii proizvodnost dopuštjaju, koju joj samo poljodèljstvo uzvišujući fiziokrate odriču. Ali kao god što obàrtnost svaki pàrvobitni predmet kroz predèlanje vrednii čini, uprav tako čini ga i tàrgovina vredniega, kojega uprav na ono mèsto i u ono doba postavlja, gdè se najbolje potrèbuje. — Nemože se takodjer opovàrgnuti, da tàrgovina u toliko narodni imetak povekšava, na koliko bez umnožene prodje, koju ona unaprèduje, niti početno proizvadjanje, niti obàrtnost iliti industria sve svoje sile napinjala nebi. Tàrgovina prištèduje po svojoj ukupnosti ili sjedinjenju poslovah narodu mnoga izdavanja (novacah) i obodrava kroz posrèdovanje prodje obću proizvodnost. — Za izobraženo življenje čovèčanstva ima àrgovina takodjer svoje zasluge. Bez njezinih od poduzetnoga koristoljubja okrilatjenih naporah bili bi veliki prostori zemaljski još nepoznati, neobradjeni i od divjih čoporah obitavani, nebi narodi nikada u ono živahno, za uzajemno ižobraženje od najveće važnosti zamènito odnošenje došli bili, tako bi dàržave u kojih sloboda i čovečnost vlada, osamljene morale izumàrti, u mèsto da ova od naroda do naroda od jedne strane svèta, u drugu prenešene budu. — I dàržava ima uzroka, veseliti se tàrgovini i njezinomu uplivu za izobraženje naroda. Ako ona baš šta se tiče upliva na pojedine moralne sposobnosti, poljodeljstvu možebit i zapostaviti bi se imala, ipak iz obzira na duševni život nadkriluje i nadilazi obàrtnost u obće na svaki način. Obàrtnost ima onih istih moralnih slabostih koje i tàrgovina u svojem neprestanom hleptenju za dobitkom; nu obàrtnost je više prinudjena svoj dobitak na računu svoih težakah, osobito kroz pomanjšanje troškovah težačke zasluge osnivati, dočim je tàrgovina, za koju trošak radnje nije od tolike važnosti, već odavna uvidila, da čim se bolje platja, tim se bolje poslužuje; osim toga neima kod obàrtnosti, koja je većom stranom na malenkosti ograničena, tako slobodnoga razgleda i premotrenja neima onoga blizinu i daljinu obuzimajućega poduzetnoga duha i sàrčanosti, koje tàrgovini toli

Digitized by Google

važan i veliki značaj podaje. Osobe, koje se tàrgovinom bave imaju izvan toga takvi okrug dèlovanja, u kojem se njihova vlastita moralna jakost věžba i potiče. Sve ovo nam je tim važnie, čim više na um uzeti kanimo pravu vrědnost tàrgovine. Tàrgovina zahtěva u razměrju svoje vrědnosti, ako pravo reči hoćemo, dosta m a l o od dàržave, ova joj niti može dati nauka, niti trěba da ju vodi i ravna, jer svaki pravi tàrgovac mora svoj posao bolje razumět, nego što mu ga razumie dàržava; — samo one zaprěke, koje tàrgovinu stežu i koje ukloniti na dèržavu spada, trěba da dàržava ukloni, pa će onda tak ova pomoć kao i svi zavodi, koje je dàržava na korist tàrgovine uredila ili koje još u buduće urediti naměrava, ne samo tàrgovini, već i svim drugim granam dobarah, kao takodjer dèržavi samoj i čověčanstvu od najveće koristi biti. —

Istina je, da tàrgovac uvěk na s v o j u korist gledati mora, i da sve njegovo teženje mora ići uvěk za većim te većim dobitkom, nu na um valja uzeti i to, da tàrgovac višekrat i velike zgubitke osěćati mora, — pa čime bi onda takove nadoknadio ako nebi za dobitkom težio? — Da nije dobitka nebi bilo ni tàrgovacah, bez tàrgovacah nebi bilo tàrgovine; a gdě ove nebi bilo, šta bi bilo iz dèržave? — Ako tàrgovac kakvo dobro tako jevtino kupi, da ga prodavši na drugom městu, kod te stvari dobitak ima, svakako dobie pàrvi vlastnik više, nego da bi sam sa svojom malenkostju morao po světu kupca tražiti ili bog zna kako dugo u novčanoj nuždi postavljen na njega čekati. Ako pak tàrgovac kakovo dobro po mnenju nekoih i skupo proda, opet dodje to kupcu mnogo jevtinie, nego da bi morao sam za svoju malu potrěboću ići bog zna kuda i kamo, tražiti onoga, od koga se to može kupiti.— Samo po tàrgovini, iz početka maloj a poslě sve većoj i većoj, postigla je toliku moć i veličinu tako nazvana m o r s k a k r a l j i c a *) a po izgubitku tàrgovine počela je opet padati. U početku 13 stolětja bio je glasoviti sada holandezki grad A m s t e r d a m ništa drugo već jedno r i b a r s k o s e l o, — nu izraso je tako po tàrgovini, da u 18. stolětju već nikakvi grad (varoš - město) u Europi nije se mogo uzporediti sa A m s t e r d a m o m. — Glavna tàrgovačka luka càrnoga móra ovo čudo našega stolětja, O d e s s a, procvala je po tàrgovini za 40 godinah tako jako, da na onom městu, gdě se je još god 1792 tatarsko selo nalazilo, sad se běli kao labud grad sa brojem do 60,000 žiteljah iz sviuh narodah Europe i prednlje Azie, te se u Rusii samo sa P e t r o g r a d o m uzporediti može. — A i naš siromašni S i s a k po Atili sasvim porušeni i od běsnih Turakah toliko putah porobljeni i popaleni, podiže se u novie doba opet ponešto iz pepela i to u pàrkos svim nepogodam, s a m o p o t à r g o v i n i, te porad svoga važnoga ležaja (medju brodivimi rěkami Kupom i Savom) jest i ostati mora najvažnie i glavno město tàrgovine u domovini našoj. Možebiti da je Sisak (Siscia) po svedočanstvu dogodopisacah, baš iz ovoga istoga uzroka, već pod rimskim carom Augustom i dugo posle njega, bio najvažnii grad u čitavoj Panonii, osobito odkada ga Tiberius posle težkoga obsednutja u svoje šake predobi, odkuda je posle sva svoja napadanja osobito proti Ilirom ravnao. Tiberius utvàrdio je zato grad i načinio ga rimskom k o l o n i o m. Nu i poslě još ostade važno ovoměsto kao tvàrdjava, novčani grad, i blagajna savske provincie.

---

*) Naš pěsnik o njoj pěva: „O Venecio! drugi svět u světu,
Ti Palmiro, Babilon od mora!"
(Ivan Kukuljević. Danica br. 11. god. 1843.)

Digitized by Google

Ova imao sam navesti za one, kojim je možebiti bitje, teženje i važnost tàrgovine pomanje poznata stvar, i koji su si možebiti tàrgovinu ili kao škodljivu, ili sasvim drugčie predstavljali, — nu valjalo bi mi sada takodjer naslovu članka ovoga odgovoriti i kazati, šta bi valjalo učiniti, da se u nas tàrgovina unaprědi? Misliti će možebit tko, da bi se taj nauk mogao iz dosadašnjih već u drugih jezicih izišavših knjigah càrpiti, i uzamši obzir na ono, što se je drugdě radilo ili o tom predmetu pisalo, ovdě takodjer učiniti i priobćiti. O znanostih tàrgovačkih pisato je doduše mnogo, ali malo možemo mi iz svega toga u sadašnosti i u naših okolnostih praktički upotrèbiti. Mislim da niti glasoviti u ovih znanostih — meni žalibože samo po prevedenih nekoih navadjanjah iliti citaciah poznati — Francez Jaques Savary, u svojem „Parfait negociant," niti Boucher u svoih: „Institutions commerciales," nebi nam mogli ovdi pomoći. — Za one koji bi možebiti želili u tàrgovačke znanosti dublje povirit, mogu napomenuti poznata němačka děla: Ludovici-a, Busch-a Murbarda, Beckmann-a, Bose-a, Jung-a, May-a, Leuchs-a, makar i Bleibtreu-a it.d. Nu meni se čini, da neima još nikakove knjige u světu, koja bi, kao sistematički nauk današnjemu zahtèvanju u obziru dàržavnoga gospodarstva i zahtèvanju tàrgovačkoga světa po svuda odgovarati mogla, te koja bi tako političku kao i tehničku stranu tàrgovine izcàrpivo obuzimala; to je zadaća, koja će se i u buduće težko rèšiti moći, jerbo se teorie zajedno na izkustvo osnivati moraju. Ovo poslědnje morali bi osobito oni na um uzeti, koji ili što nisu iskusni tàrgovci, ili barem o tàrgovini domovine naše pravo izkustvo neimajući, željeznice koje kuda predlažu, gdě se neće uzdàržati moći i gdě će tàrgovini sasvim malo ili ništa koristiti, jer svaka stvar jest samo ondi dobra gdi je na svom městu. — Za unapredjenje tàrgovine naše potrèbno je najviše i najprie putove joj i neprobite staze otvoriti, što se čistjenjem i reguliranjem naših rèkah sa malim naporom postići može. Zatim pobrinuti se za bàrzi i jevtinii prevoz (transport), koji se opet parobrodstvom i železnicami (onde gdě svàrhi odgovaraju) dokučiti dade. Potrebno je ukiniti nekoja manja otcretjenja, radi kojih su se već toliko putah tužbe podigle i koja stranom nepotrěbnim, stranom svojevoljnim nasilnim načinom tàrgovinu našu pritištu. — Osim svega toga potrěbna je veresia koja se sa membenim zakonikom samo još nije postigla i za koju bi tèlo zakonotvorno više učiniti moralo. — Čistjenje rěkah i parobrodarstvo započelo se je već na našoj Savi. Za unapredjenje poljske obàrtnosti ustanovljeno je takodjer uspěšno „Hàrvatsko-Slavonsko gospodarsko družtvo," a valja da će s vrěmenom domovina naša u svemu malo po malo naprěd stupati. O ovih predmetih nastojat ću — ako bog da — u drugom tečaju ove knjige jasnie govoriti, moje i drugih izkusnih osobah mnenje priobćiti.

Digitized by Google

Mečislav i Boleslav.

Što je bio za nas Porga, *) za Čehe Borivoj, za Ruse Olga i Vladimir, za Slovake Rastislav i Svatopluk: to su bili za Poljake Mečislav i Boleslav, naime vladari, koji su se pàrvi drage volje poganskih bludnjah odrekli i světlom kàrstjanstva pověreni sebi narod obasjali. — Mečislav, prozvan pokratjenim imenom Meško, zasěo je poljsko prestolje okolo g. **963**. On se nije baš odlikovao bojnom srěćom, dapače za njegova vladanja biše někoje pokrajine od Poljske odcěpljene: nu neumàrlu slavu steko je tim, što se je dao pokàrstiti. Kao što někoji spisatelji javljaju, to se je slědećim načinom sbilo. Buduć da mu nijedna od njegovih sedam poganskih ženah děteta nije rodila, strah ga je obuzeo, da će bez potomka preminuti: zato světovahu ga njegovi boljari, neka uzme ženu kàrstjanku, te će mu mogući Bog kàrstjanski blagosloviti brak. Mečislav posluhnu. U ono vrěme vladaše krěpko Českom zemljom Boleslav: Mečislav zaprosi zaženu njegovu kćer Dobravu, na glasu radi bogoljubnosti i mudrosti. Nu ova mu samo pod tom pogodbom ruku dade, ako on i narod mu primi věru kàrstjansku. Mečislav to obeća, nu obećanje izvàrši stopàrv kasnie, pošto mu je supruga rodila naslědnika, te svojom ga směrnostju i blagostju na kàrst sklonila. Tako ga je g. **965** českí svetjenik Bogovid u Gnjezdnu pokàrstio i u primĕr svoga vladaoca ugledaše se i mnogi poljski boljari.

Dělo Mečislava, naime uvedenje kàrstjanskoga zakona u Poljsku, dovàrši slavni njegov sin Boleslav, prozvan Hrabrim, radi junačke srěće. Ovaj je poganske ostanke sasvim utàrnuo i g. **1000**. u Gnězdnu (Gnesen) nadbiskupiu utemeljio, kojom se pàrvi upravljao Radim, inače Gaudentius zvan, brat Sv. Vojtěha (Adalberta.)

Tako postadoše Mečislav i Boleslav najvećji poljski dobrotvorci, jer njim se imaju Poljaci zahvaliti, što im nisu zloradni tudjinci věru kàrstjansku narinuli i slobodu narodnu oteli, kao što su to Němci Prusom, Litvanom i pomorskim Slavjanom učinili. Zato vladari ovi u blagoj uspomeni žive do dana današnjega u sàrcih naroda poljskoga. Grof Eduard Račinski [Raczynski,] onaj krasni uzor pravoga rodoljuba, koj je sav svoj imetak na slavu i diku svoga naroda potrošio [njegov životopis čitati se može u lanjskoj Danici hàrvatskoj, slavonskoj i dalmatinskoj u br. **20 — 22**,] odlučio je ovim poljskim prosvětiteljem dostojni spomenik podignuti, kao znak dětinske zahvalnosti, koj bi Poljake na veliko děla poticao i podbadao, ter u njih ćut narodnoga ponosa gojio. Na njegov poziv sakupi se **20,000** talirah za koje novce podignuta bi u stolnoj càrkvi poznanjskoj mala nu velelěpa kapela, kojoj su radi njezine sjajnosti i dragocěnosti naděnuli ime „zlatne kapele.“ Ovu kapelu dade supruga grofa Račinskoga krasnimi slikami uresiti, a Račinski podiže ondě dva kipa [Statue] od tuča salivena i predstavljajuća Mečislava i Boleslava. Nazočna slika predstavlja nam ista dva kipa, za koje je grof Račinski **20,000** talirah platio. Krasni ovaj primĕr čistoga rodoljubja zaslužuje zaisto, da se světu obznani kao uztuk *[Gegenmittel]* proti gadnomu samoljublju, koje je posvuda zavladalo. — *k.*

*) Gleda — k II. dio 6. str. ovoga Kolendara.

Digitized by Google

Mečislav i Boleslav.

Digitized by Google

Lucerna.

Digitized by Google

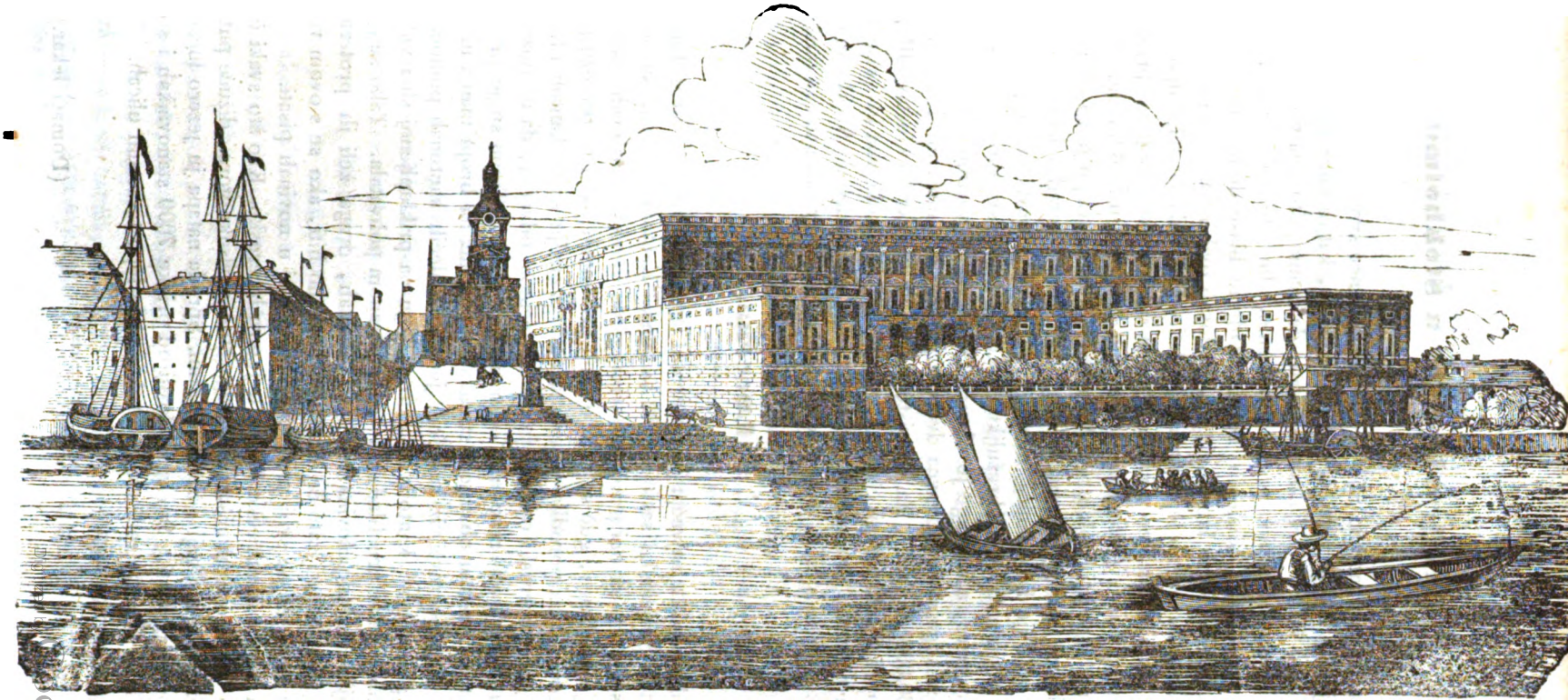

Kraljevski dvor u Štokholmu.

ogle

Kraljevski dvor u Štokholmu.

Većja strana naših čitateljah nije prekoračila granice svoje domovine, i zato nemože znati, kako ljudi u tudjini žive, kakve oprave nose, kakve kuće imaju: pa neobhodno je potrěbito, ako želimo zbilja naprědovati, da znamo, što ima vani dobroga i lěpoga da to primiti i u našu otačbinu presaditi možemo. Imenito malo će ih biti, koji bi bilviděli sjajnih gradovah, velelěpih kućah. Odprie biaše doduše i naša domovina nakitjena bělimi gradovi kao labudovi; nu gradovah ovih nestade, i mi moramo u tudje zemlje putovati, ako želimo lěpe sgrade gledati. Dakle da čitatelje upoznamo s lěpimi sgradami i da tako probudimo u našem narodu ćut k lěpim stanjem, priobćujemu evo sliku prekrasnoga dvora (*Residenz*) švedskih kraljevah u Štokholmu. Varoš ova sagradjena je na otocih i poluotocih Mälarskoga jezera. Lěpo je to zaisto pogledanje, kad čověk brodi istim jezerom, te gleda sve krasne sgrade, izmedju kojimi se kraljevski dvor odlikuje kao danica medju zvězdami. Veličanstveni ovaj dvor sagradjen je u uzvišenom slogu na glavici (brežuljku) s koje se može sva varoš pregledniti. S jedne strane ga more pere, a s druge je okružen kraljevskim vàrtom; u nutra pako nalaze se osim kraljevskoga stana dàržavna dvorana i arkiv, kr. museum i knjižnica, u kojoj ima prěko 30,000 knjigah. Na dvorištu nalazi se kip kralja Gustava III., a na blizu stàrši 111 stopah visoki toranj càrkve s. Gertrude. Naokolo ima još više krasnih kuićah, umětnih nasipah, dragocěnih mostovah, što sve poděljuje Štokholmu osobito veličanstvo, tako da se s njim u tom obziru samo malo varoših natěcati može.

Lucerna.

Izmedju ostalih varoših najvećju je pozornost lani na se povuko varoš Lucerna. Kao što je poznato, Švajcarska sastoji iz 22 kantona. Kantoni ovi slični su poněšto našim varmedjam, samo što su oni posve nezavisni glede domaćih poslovah i šalju za občinski sabor svoje poklisare, gdě se věća o onih predmetih, koji se protežu na cělu dàržavu. U najnovie doba porodila se je ljuta nesloga medju ovimi kantoni i to najviše radi jezuitah. Kanton Lucernski odlučio je naime većinom odvětah, da će pozvati jezuite i da će im izručiti sve svoje zavode za odhranjenje mladeži. Tomu se je protivila slobodoljubiva u istom kantonu obstojeća stranka; nu budući na broju manja ništa nije mogla opraviti. Zato pozvavši iz susědnih jednakomislećih kantonah pomoći, naumi osvojiti silom glavni grad kantona, Lucernu, koju na priklopljenoj slici vidimo. Al je vlada ove slobodnjake preobladala i većom stranom pohvatala. Tako se je sada Švajcarska razdvojila: jedna polovina želi imati jezuitah, druga želi ih protěrati. Razpra ova jošte se nije rěšila, i zato će čitateljem koristno biti, ako se s ovom varošju malo upoznaju, jer će se još po svoj prilici višekrat o njoj u novinah pisati.

Lucerna leži na iztoku rěke Reuse u jezero lucernsko. Kao što svaki čitatelj vidi, vàrlo je lěpo varoš ova naměštena: s traga štite ju visoke gore, dižuće put neba sěde glave, i urešene zelenimi gaji i žirnimi pašami. Spřěda natapa ju jezero lucernsko okruženo mnogobrojnimi vàrti. Sva varoš broji od prilike 7000 stanovnikah i spada medju najlěpše varoše Švajcarske radi svojih širokih vàrlo lěpo taracanih ulicah. Najvećja joj znamenitost jesu 4 samostana. — *k.*

(Domaći lěkar.)

Digitized by Google

Domaći lěkar.

Neima boljega bogatstva
nego što je zdravo tělo.
Sirah 30, 17.

Darežljiva mati narav obdarila je čověka mnogovàrstnima lěci (lěkariami), s kojimi mnoge bolesti protěrati i izgubljeno zdravje povratiti možemo. Nu ako se želimo s uspěhom njimi služiti, od potrěbe je lěčničtvo (*Heilkunde*) t. j. poznavanje temeljito bolestih i lěkah. Jer čověk, kojemu ovo znanje fali, lahko če gděkoju lěkariu u nevrěme ili zlo upotrěbiti, i lěkaria onda ne samo što neće koristiti (hasniti), dapače pospěšiti će smárt, koju smo želili otěrati. Sbog toga govorit ćemo ovdě samo o onih lěkariah, koje svaki razboriti čověk upotrěbiti može, i o onih bolestih, koje svaki čověk poznaje. O izvidanju pako bolestih, koje potanko poznavanje lěčničtva iziskuju, neće bit ovdě ni govora.

Medju lěkariama, koje čověk kod svoje kuće ima, najbolja je, najjačja i najjevtinia, *voda*, ako ju samo shodno i u dobar čas upotrěbljavati znamo. Jer kao što ljudi u našoj domovini vodu kao neznatnu stvar smatraju, koje se svaki bolestnik kao kuge mora čuvati: isto tako ima opet ljudih u drugih zemljah, koji pošto bi se uvěrili o lěkovitoj krěposti vode, u protivnu opačinu padoše. Zavladala je ondě predsuda, da je za uzdàržanje zdravja najbolje srědstvo, puno vode bez svake měre piti, ili bolje govoreć, u garlo lěvati. Da ovakovo prěkoměrno pitje vode nemože biti koristno i probitačno, svaki će priznati, koj pomisli na našu poslovicu: „što je preveć, nije ni s kruhom dobro.“

Ovakovi vodopijanci, perući jednako svoj želudac, svu mu snagu i krěpost otimlju. Jer u želudcu ima sok (*Magensaft*), po kojem on jestvine probavlja (*verdaut*) kada dakle čověk premnogo vode pije, onda se ovaj sok razžidi (*verdünnt*), ter izgubi snagu. Usléd toga nemože želudac hrane probavljati ili prokuvati, i tělo hraniti, a tako ne samo želudac nego i sve tělo oslabi, i na čověka se dovuku bolesti, koje se navadno iz prevelike slabosti radjaju.

Vodopijanac upravo tako svojevoljno podkapa si zdravje i snagu těla, kao i drugi pijanci opojnih pitjah. Radi toga neka se svaki okane prěkoměrnoga pitja vode, bez žedje, i neka je nelije u svoj želudac kao u čabar, ma bila i najbolja; misleći, da je to pametno, ako čověk zdravo tělo lěči. Ta nebi li se smijali onomu, koj na novu haljinu kàrpe meta? Sigurno bi svaki kazao, da je taj čověk poludio: pa tomu se nitko nesmije, ako tko dobro zdravje, največji božji dar, vodom i lěkariami kàrpa misleći, da je pametnie, priskočit naravi za doba u pomoć, nego čekati dok se bolest pojavi. Ima priměrah, da ovakovi zdravi bedaci, bez svake žedje na dan i pet poličah (mezanah) vode popiju.

Ovakovih vodopijanacah, u koliko znam, neima za sada u našoj domovini, sasvim tim napomenuo sam ovu opačinu, za da se i kod nas nenastani. — Nu varao bi

(*Kolendar 1846*).

Digitized by Google

se, koj bi iz toga što sam o škodljivosti prěkoměrnoga pitja vode kazao, zaključivao, da je svakdanje pitje vode za ugasenje žedje štetno, ili da ja branim pitje vina i rakie, te da se protivim družtvu uměrenosti. Bože sačuvaj! Neželim ja, da se ljudi odreknu vode, nego da je nauče uměreno i tako piti, da im bude svakako na korist. I buduć da vodu drugčie ima upotrěbljavati bolestni, a drugčie zdravi: zato ću ovdě u kratko navesti pravila, kojih se imamo dàržati, da nam voda prija.

Od davna je zavladao običaj, da valja prie oběda (ručka) žganicu (rakiu) piti, da čověk dobije tek (*appetit*), a poslě ručka càrnu kavu, da želudac lakše probavi jestvine. — Ni jednim ni drugim srědstvom nećemo svàrhu postići. Žganica draži doduše želudac, al odatle ni malo neslědi da će više hrane probaviti. Na isti način uskoruje i kava čistjenje želudca od jestvinah; nu ovo za krěpost těla ništa nehasni, jer jestvine želudac, ostavljaju, prie nego što ih je probaviti mogo. Ovako dakle kava prepréčuje probavu (*Verdauung*) i hranjenje těla, ter slabi zdravje. — Komu je stalo do čvarstoga zdravja, taj neka oba ova lěka zabaci i neka se primi hladne vode, koja je od starine poznata kao najbolja tek čineća i probavljenje unapréđujuća lěkaria. On će tako sigurnie i jevtinie svàrhu postići. Stoga savětujem svakoga, neka u město rakie i kave prie i poslě oběda po jednu čašu (kupicu) frižke vode izpije: do mala će se uvěrit, da mu želudac bolje probavlja nego odprie, i da je zdravji i čvarstji nego što je bio uz pitje rakie i kave. Starim Slavjanom nisu bile poznate ove lěkarie, pa su ipak bili jačji i krěpčii nego sadašnji kojekakvimi podkrěpljivimi balsami, essenciami, pillulami i t. d. izopačeni naraštaj, u kojem slavjanski duh bez sile živari. Nu predji naši pili su u město žganice i kave hladnu vodicu.

Koliko da pije vode zdrav čověk nije moguće točno opreděliti; jer svaki čověk ima drugu narav. Pi vodu, kad imaš žedju; izuzamši, ako si se ugrjao, onda trěba počekati, dok tělo opet ohladne. Onim pako, koji na vodu nikada neimaju žedje, velim, da mogu slobodno, u jutro, prie i poslě obeda te u věčer po jednu litru (*Seitel*), al ne na dušak nego polagano izpiti.

Voda ovako upotrěbljavana krěpi želudac, čisti kàrv od oštrine, těra nesnage iz těla naravnim putem, gasi zědju, prěči svakovàrstno užganje (*Entzündung*), te grušanje (*Gerinnung*) ili sguštenje kàrvi i proizlazeće odatle bolesti, i bistri pamet. Ako pako čověk sve tělo svaki dan hladnom vodom pere, tim ga čuva od nazebe i uzdàržuje mu nuravnu jakost i silu.

Al ne samo zdravu čověku voda prija, nego i bolestnu. Toliko bolestih može čověk vodem izvidati (lěčiti), da bi od toga čitavu knjižurinu napisati mogo. Zato ih sve ovdě opisati nemogu, nego govorit ću samo o onih bolestih, koje se najčestie pojavljuju, koje ponajviše ljudi već poznaju, i koje se bez pomoći lěčnika (vrača) najjevtiniim i najprěčjim načinom izlěčiti mogu.

Nu kao što ludo čine, koji se svakomu upotrěbljavanju vode protive: isto tako fale i oni, koji hoće sve bolesti samo vodom da izlěče. Ta ima mnogo lěkah, kojimi se bolesti prie i sigurnie protěraju nego vodom, ili koje lěkovitu krěpost vode povekšavaju: zašto se nebi njimi poslužili? Mi ćemo dakle i druge lěkarie navesti, koje domaćin ponajviše kod kuće ima, ili si ih lahko pribaviti može. Ovdě valja jošte i to pamtiti, da nije uvěk samo ledena voda za pitje koristna, nego kadkada trěba ju ugrijat, kuhat, ili pak njome tělo obložiti, prati se i kupati.

Sve bolesti ili su na tělu, il u tělu, to jest, ili su vanjske (spoljašnje) ili iznutrice (*Aeussere und innere Krankheiten*).

Digitized by Google

I. Vanjske bolesti.

Neima na svètu bolje lèkarie od ledene vode, ako se čovèk posèče, udari, ubode ili ma kojim načinom povrèdi, tako da se povrèda viděti ili napipati može, ili da boli; bila ista povrèda samo na koži ili prodàrla do mišice oli baš do kosti. Dapače i onda, kad čovèk slomi kost ili ugane (izvine) koj članak (kotrig), pošto se ovaj opet uloži (t. j. u naravni položaj naměsti), ima se voda ledena upotrèbljavati isto tako u bolnici (špitalu) kano i kod kuće, i to na sledeći način.

1. Kod uboja (*Quetschung*) Uboj je vanjsko (spoljašno) uvrèdjenje kože i ležećih pod njome mišicah (*Muskeln*). Povrèdit se pako može tvàrdim kojim tělom, rinutjem ili porivom, udarcem, padnutjem, smreskanjem ili smecanjem, nu tako da nebude rana, t. j. onda, kad se čovèk sam po sebi ili po drugom tako uvredi, da osèća bol, ili da mu se kàrv sbije pod kožom. U takovom slučaju trèba mu samo kàrpe u ledenu vodu umakati i jednako barem svaku četvàrt sata (ure) mènjati, doklegod bol posve neprestane. Ako se čovèk jako uvrèdi, onda trèba jošte čestje kàrpe mènjati; najbolje je ako se odmah ledeni oblog (*Umschlag*) metne, čim se onaj, koj je na rani otopli i bolestnika više nehladi. Za da se povekša studen i uskori razděljenje sbijene kàrvi, može se u vodu metnuti šaka soli ili nišadora (lišadora, *Salmiaksalz*), i malko octa (sirćeta, ostike). Na ovaj način sigurno će se prepрèčiti gnojenje uboja. A prie još izvidat će se uboj, ako ga kad i kad namažeš peruvianskim balsamom, metajuć medjutim jednako ledene obloge. Istina je, da uboj balsamom ovim pomazan, koj čas peče, nu time se neumožava užganje, dapače bolest će te prie ostaviti.

2. Kod rane (*Wunde*), Rana je kad se koža silovito prekine tako da kàrv udari. Ovo biva svakojako, najme sèčenjem, rezanjem, bodenjem, ubojem (t. j. kad koža pod ubojem pukne), hitcem iz puške, pretàrgnutjem (n. p. pilom, ili kad se kost slomi i kroz kožu prodre i ujědenjem. Po tome naděnuše ranam razna imena.

Kad nas bèsno ili otrovno živinče ujède, ili kad nas tko otrovnim oružjem izrani, to se zove otrovna rana. — Sve ove rane zadaje vanjska stvar; ako se pak uslèd unutarnjega kakvog uzroka ili iznutrice, koža prekine, to se zove čir, prišt (*Geschwür*). Ovakove prište ponajviše samo onda mogu se zalèčiti, pošto se je iznutrica izvidala. Dakle jošte jedan put ponavljamo: ako se celina kože izvana povrèdi, to se zove rana; ako se pako sama po sebi iz nutra ošteti, to imenujemo prišt.

Svaku ranu osim otrovne, najprie i najlakše zalèčit ćeš ledenom vodom. Njome trèba ranu prati, doklegod kàrv teče, nipošto toplom ili mlakom, jer ova još više kàrvi tèra iz rane. Da se kàrvotok bàrže, ustavi, ako je rana malena, može se primetnut i paučina ili bukova guba (trud) koja nije bila u lugu kuhana. — Čim se rana dobro opere (ako i kàrv nije sasvim prestala teći), trèba često i marljivo, danom nòću, kao što smo već gore kazali, karpe u lèdenoj vodi umočene i izžimane (izcèdjene) na ranu metati, doklegod se užganje i bol nedokine. Kada ledeni ovi oblozi bolestniku neprilični postaju, il mu bol prouzrokuju: to je znamenje, da trèba kàrpe u mlaku vodu umakati, te dva ili tri puta na dan mènjati. Kada se kàrpa mènja, trèba gledati, nije li se prisušila; ako se je prilèpila, trèba je prie odkraviti inače bi se zavarčena rana povrèdila. Kasnie kad se već rana cèli, može se na nju samo kàrpica

Digitized by Google

neslanim maslom (putrom) namazana privezivati, doklegod se rana posve nezaceli. Ako je rana povećja, mora bolestnik mirno ležati nesmě se dizati bez razloga; jer mahanje s bolestnim udom vredja ranu i prěči njezino zacělenje.

Ako je rana od posěčenja ili porězanja duboko u meso prodàrla, oli ako se je žila presěkla, trěba je istim načinom lěčiti i lěčnika pozvati; jer je višekrat od potrěbe da se rana zašiva, a prekinuta žila da se podveže, ili barem da se rana věšto zavije i poveže. Kad se to učini, trěba opet samo ledene obloge na zavoj (*Verband*) metati.

Ubodine (*Stichwunden*) imaju se takodjer na gori spomenuti način vračiti; nu ako su pàrsa ili tàrbuh probijena, neka ranjenik na bolnoj strani ili baš na rani leži, da može kàrv izkapati; jer sakupljena i sgrušena u utrobi kàrv većjom pogibelju prěti, nego više putah ista rana. Radi toga netrěba ranu zatàrpati, jer ako kàrv nemože na polje teći, teče u pàrsa oli u tàrbuh, ter ga užga i najposlě smàrt prouzrokuje.

Kod onoga, koj je iz puške ranjen, trěba osobito paziti na to, ako je zàrno (balota, kugla) komadić oprave sobom u ranu povuklo, da se ovo izvadi prie, nego rana oteče; jer dok je něšto od haljine u rani, dotle se ova zacěliti neće. U ostalom ima se i ovdě, kao što gori kazasmo, ledena voda pomno i marljivo upotrěbljavati, dok nesplasne otok (*Geschwulst*) i neprestane bol, makar se rana i malko gnojila. Ako iz rane gusti gnoj (*Eiter*) kaplje, onda je trěba mlakom vodom prati, i dva puta na dan previjati, ako pako puno židkoga gnoja (*dünner Eiter*) ili sukàrvice (*Jauche*) iz rane curi, onde valja korěnje (žile) od Arnike (*Arnica montana, Wolverley, Stichkraut, Fallkraut, slav. Chardus*) u vodi s isto toliko octom smešanoj, kuhati i time ranu prati, te umočenimi u ovoj lěkarii kàrpicami previjati; ili pako Jarmen (běli cvět *Chamillen*) u vinu varit (*kuhat*) i pošto ohladne, kàrpice umakat, te dva tri puta na dan na ranu metati. Ove rane t. j. od puške, kao i rane od pretàrgnutja i od uboja nikada se bez gnojenja neće zacěliti, zato se moraju sve na ovaj isti način, kao smo kazali, vračiti.

Kad čověk z visine pane, potres těla skopčani sa svakim padnutjem iziskuje, da mu se ledeni oblozi na glavu svaki čas metju, i da mu se, ako je moguće, 8 do 12 pijavicah za uši metne. Ove, ako baš i nebi bili od potrebe, neće bolestniku nikada nahuditi, dapače koristiti će mu, i lěčniku olakšati lěčenje. Ovom prilikom trěba ne samo na glavu nego i na drugo koje uvrědjeno udo n. p. na nogu, ruke, ledja, metati ledene obloge. — Ako je čověk padnuvši koju mu drago kost slomio, i onda mu trěba metati na uvrědjeno udo kàrpe u ledenoj vodi umočene i izžimane: Ove prěče otok i polakšuju uloženje (*Einrichtung*) i spojenje slomljene kosti; jer kad udo vàrlo oteče, nije moguće višekrat razpoznati, šta mu fali, te se mora uloženje odgoditi, dok otok splasne. Tako se ne samo bolest povekšava nego i lěčenje otegotuje i odvlači. Kad se koja podugačka kost na ruki ili na nogi slomi, trěba ju uložiti i onda u daščice ili u korice od dàrva metnuti, te sve povezati i na zavoj danom noću ledene obloge metat, dok se neumalji užganje, koje je navadno veoma ljuto. Ako prekinuta kost nije probila kožu, može se pod daščice staviti korenje od gaveza (*Symphytum offic. Schwarzwurzel, Bein- oder Wallwurzel*), i to, ako je frižko, neka se stuče, ako li je suho, neka se kuha u mlěku, da bude kao kaša, kojim se konoplja ili lan namaže. Ovim se prekinuti članak obavije, daščicami obloži te poveže. Ako je pako koža prekinuta, onda trěba ranu ostaviti prostu, da se može

Digitized by Google

čestije previjati bez da se zavoj z mesta pomakne. Na svaki način treba na udo metati ledene obloge, dok se neumalji bol prouzročena užganjem. Onakovi bolestnik nesmije pàrve tri četiri dana ništa jesti osim čiste juhe (čorbe) i piti vodu; kasnie može mu se dati i malko kuhanoga voćja (najbolje su šljive), i kad velika bol prestane, komadić mesa i běloga kruha, nu svagda samo toliko, da nemože kazati, da je posve sit. Treba da bude uvěk poněšto gladan, jer vino, rakia i jelo nekrěpi bolestnika, dapače mu bol povekšava. Sbog toga neka se svaki prodje jela i pitja, ako hoće bàrzo da ozdravi.

Uganuti (*verrenkt*) članci, takodjer se najshodnie lěče ledenimi oblozi prie i poslě uloženja. U ostalom treba uganuti članak tako povezati, da ostane u naravskom položaju, doklegod bol neizčezne.

Proti ujedinam (*Bisswunde*), ako ih nije běsno ili otrovno živinče zadalo, najbolja je lěkaria ledena voda, koja se ima gori opisanim načinom upotrěbljavati, čim kàrv iz rane izteče. Al koga je zmija (kača), jakrep (Škorpion) ili běsno živinče ujělo, tomu bi ledena voda škodila; jer ovakove ujedine potrěbuju, da se kàrvi otok nipošto neustavi, pače unaprědi, buduć da će s kàrvju i otrov izteći. Medjutim treba pozvati lěčnika, koj će već kazati, šta valja činiti.

Proti ubodu jakrepa upotrěbljavaju Dalmatinci i Taliani ulje od iste zvěrke ovako priugotovljeno. Oni naliju u bocu (sklenicu) čistog ulja, metnu u nutra několiko živih jakrepah i stave ju na město, gdě sunce sija. Ovim uljem treba ujedinu pomazati te će se izvidati. — Koga je zmija ujěla, neka iztisne kàrv iz rane, ili neka tamo metne jednu pijavicu oli rog (kupicu, *Schröpfkopf*), da se otrov s kàrvju izsisa. Poslě toga neka kuva dva lota korěnja od Arnike u pol sajtliku vode i isto toliko octa (ostike), te neka metne u nutra kafre (*Kampher*) od veličine lěšnjaka. Kada ovo ohladne neka umaka kàrpice i metje na ranu. Osim toga valja kuhati jedan lot istoga korčnja u sajtliku vode i od toga svake pol ure (sata) pojednu žlicu (kašiku) piti.

Proti běsu upotrěbljava se sada lěkaria, koju je g. Lalić učitelj u Verbovskom, priobčio u knjižici: „Način vračtva suproti steklini, ili ugrižu běsnih pasah pri čověku, i blagu kak takodjer suproti kaćnom ugrizu“ čena 20 kr.

3. Svaki prišt ili čir iziskuje lěčničku pomoć; jer proizlazi iz unutarnje koje bolesti. Zato neka ga nitko sam neliči, nego neka upita lěčnika za savět.

II. Iznutrice.

a. Groznica ili zimnica.

Groznica je bolest, kojoj se zima, vrućina i znoj (pot) pridružuje i koja se u opredělјeno (kadkada i u neopredělјeno dobo) povratja. Rědko kada fali koja od ovih biljegah (*Symptomah*); u ostalom ako i grozničavi potres prestane, timu još bolestnik nije rešen groznice. Glavna je biljega groznici istodobnost t. j. nastup (*Paroxismus*) u isto doba povratja se i prestaje, nu sama bolest sve traje. Navadno se nastup povratja u oprědělјeni dan i uru, i to ili svaki dan, ili svaki drugi dan, ili svaki tretji dan. Kad i kad nastupa groznica malko prie ili malko kasnie. Glavno je sědalo groznici želudac i buduć da je ovaj sa živci (*Nerve*) neposredno skopčan, time biva, da groznica sve tělo trese, jer su i živci po svem tělu razgranjeni.

Digitized by Google

Mnogogodišnje izkustvo učí, da je proti groznici (zimnici) najbolji lèk postelja (krevet), t. j. onaj, koj hoće bàrzo da ozdravi, mora mirno u postelji ležati, i to ne samo onda, kad ga groznica uhvati, nego i onda kad mu nije baš zlo i mučno. U vrême zime ili groznićnoga potresa imaju bolestnici navadno veliku žedju; nu tko želi zadàržati zdravu žigericu (jetra) i slezenu, neka se onda prodje vode; jer je ovakovo pitje uzrok tolikih otèčenih slezenah i jetarah. Al kad se jedanput vrućina pojavi, onda može piti vode koliko mu drago. Nu bolje jošte činit će onaj, koj će piti u vrućini čaj (thee) od kukuruza, sléza, pirike, ječma ili samo vodu kuhanu s octom i cukrom (šećerom) doklegod žedju neugasi. Poslè vrućine udara znoj (pot) iz bolestnika, koj on mora bez prehladnutja ili preobučenja lahko pokriven podnositi. Najbolje je vrême za preobučenje, kad se bolestniku čini, kao da u hladnoj vodi leži; dok' vručinu ćuti, da nipošto rublje neměnja.

Lèkah ima množina proti groznici, medju ovimi voda je vàrlo dobra za siromake i one, koji lèćnike nerado u kući gledaju. Za pàrvim nastupom (groznicom.) neka bolestnik mlaku vodu pije, čašu po čašu, dok mu se nestuži (*übel wird*), tako da popijenu vodu povrati. Kad prestane bljuvati, ništa drugo neka neuzima nego malo čiste juhe, malo vode, ili ako ima čaj od Jarmena (bèloga cvèta *Kamillenthee*). Sutra dan neka svakako ostane u krevetu (postelji) te neka pije svaku četvàrt ure (fertalj sata) po jednu malu čašu (kupicu) ili šaljicu toploga ćaja od kukuruza, oli pirike, ili vode s octom kuhane, ili pako vruće limunade. Medjutim koristno će biti, ako bude pio svaki sat po jednu kupicu od vode u kojoj je kuhan pelen ili talovo (càrvena kitica Centaureum minus).

Čim se pojavi opet zimnica odmah trèba odustati od pitja i čekati, dok zima prodje i znoj udari. Onda je dosta, ako bolestnik svaku uru topla šta pije. Ako pije juhu (čorbu), netrèba mu drugoga pitja, i tko voli juhu piti svaki čas, prosto mu je.

Ako komu poslè tri ili četiri dana za ovimi lèkariami groznica nebi prošla, taj će najbolje učiniti, ako pozove lèćnika; jer je onda po svoj prilici osobiti uzrok njegovoj groznici, koj će samo vèšti lèćnik ukloniti moći.

---

b. Boginje. (Menschenblattern)

Jedna izmedju najpogibeljniih i kod nas jošte vàrlo razprostranjenih bolestih jesu **boginje** (koze, kozice, ospe, ospice, *Menschenblattern*). Najbolji je doduše lèk za sačuvati se od ove strašne bolesti cepljenje (urezivanje kozah, *Impfung*); nu buduć da ovo ljudi uz pàrkos svemu nastojanju i nagovaranju poglavarah, iz nèkakove škodljive predsude, neće da izvàršuju: scènimo, da će mnogim u dobar čas doći priobčenje načina lèčenja kojim se je g. Doctor Ferdinand Fritz c. k. pukovni lèćnik, s velikim uspèhom kroz 12 godinah služio; svakomu bo lèćniku, svetjeniku, dapače svakomu domačinu mora mnogo do toga stati, da nauči, kako mu trèba postupati, kad se gdè pogubna ova bolest pojavi.

Obće je poznato, da smàrt u ovoj bolesti navadno onda dolazi, kad se boginje gnoje i suše: onda dakle trèba najmarljivie bolestniku prigledati. — **U parvoj dobi** (*stadium*) bolesti ovako valja postupati onim koji nemogu lèćnika dozvati. Ako se u vrême, kad ospice obće vladaju, dètetu ili odraslomu čovèku stužuje (zlo mu je, mučno dolazi) to trèba odmah pozornost obratiti, na hranu i čistjenje kože. Bolestnik neka samo juhu i lahke jestvine od mlèka i voća; ako pako neima teka (*appetita*)

Digitized by Google

nesili ga nipošto na jělo. Umnožanu navadno žedju neka gasi frižkom vodom; ako je hladno, nčka toplu opravu obuče, nu ugrijanja neka se čuva, a na večer, prie nego što se smiri, neka se kupa 15—20 minutah u mlakoj vodi, da kožu očisti. Ako se zbilja pojavi groznica, onda se valja onoga, što smo rekli, jošte točnie dàržati puno vode piti, samo čistu juhu ili kuvano voće jesti i dok groznica traje ležati u postelji bez perinah. Pozvani lěčnik propisat će potrěbita srědstva kao n. p. puštanje kàrvi, bluvanje, razhladujuće mlěčnate lěkarie (*kühlende Emulsionen*) i t. d. što nikada nahudilo nije; nu tim više škode dugotrajne razdražujuće ili oslabljujuće čistive lěkarie (*Abführmittel*).

Od zamzi (*Ansteckung*) do pojavljenja groznice prolazi 7—14 dapače i više danah. U groznićoj dobi glavne su biljege bolesti (*symptome*) stuživanje ili muka (*Üblichkeit*) bljuvanje, gàrlobolja, osobito smàrdljivi dah (*Athem*) i mokraća (pišaca), kàrv iz nosa; glavobolja, sdružena kod odraslih s tlapljenjem (*Fantasiren*) kod děce s tàrzanjem (*Zuckungen*) s grižom, i bolestju u hàrbtu.

Tretji dan poslě nadošastja groznice izajti će càrvene pěge, u kojih se može opipati něšto tvàrdo, kao mali čvor, i po tom se boginje razlikuju od mrasah (*Masern*), i petučiah i t. d. Pěge ove izilaze najprie u obrazu, sutra dan na rukáh i tretji dan na nogah i ostalom tělu, i tim se svaršuje druga doba (*stadium*) bolesti i nastaje tretja, naime gnojenje boginjah. Usrěd svake pěge koža malko nabubri (nabući se) i pojavi se bubuljica, u početku plosnata i puno židke vode, koja malo po malo naraste, da je velika kao polag graška, i onda se napuni žutkastim gnojem. U ovoj dobi, koja traje 3—4 dana, opet se povratja groznica i nastaje slinjenje (*Speichelfluss*) i otok, koj slědom slědi gnojenje, i tako najprie otiče obraz i glava, a oči se radi otečenih vedjah sasvim zaklopljuju; zatim gnoje se i otiču uda, imenito ruke, najposle noge te se sasvim ukoče. Ako bolestnik ima malo i to samo prostih, boginjah, ove se gnoje bez pomenutih prigodah (*Zufälle*).

Kad se gnojenje svàrši nastaje zadnja doba, u kojoj se boginje istim redom kojim su izašle suše, uslěd šta se radjaju kraste, koje malo po malo odpadaju. Za njimi ostaju nčko vrěmo càrvene pěge, ili pako věkovite rupice. Ovo sušenje traje takodjer navadno 3—4 dana, al u izvanrednih šlućajevih i 8 danah. Bolestnik ima dakle u bolesti boginje od tri dobe, zato se najprie na licu, zatim na rukuh i onda stopàrv na noguh boginje gnoje, usled šta se boginje u obrazu već gnoje, kad se na nogah stopàrv pojavljuju. Stoga sve se boginje stopram 14 dan posle nadošastja bolesti posušuju.

Neprave boginje imaju iste dobe ili stadia, samo što nisu tako ljute, i zato valja ih isto tako lěčiti.

Pogibeljna pojavljenja kod tako zvanih hudih (*bösartig*) boginjah, koja zahtěvaju posebno lěčenje; jesu slědeča: prenaglo, ili odviše lagano jer neredovito i prekinuto izilazenje boginjah, veliko množtvo njih nade sve u obrazu, nesavàršeni prekinuti razvitak bubuljicah, stěkajuče, vodne, prazne, ružne boje (livid) ili kàrvju napunjene boginje, jaka gnojna ili u vrěme gnojenja velika groznica (*Eiterungsfieber*) preko splasnutje njih i otoka u obrazu. Kad se u obrazu suše, onda je najvećja pogibelj: onda umira najviše bolestnikah uslěd mesotrovnice (*Brand*) boginjah, kàrvotoka, užganja utrobe, oslabljenja živazah, i màrtvila mozka.

Ovu strašnu bolest ovako valja lěčiti:

Digitized by Google

1) Čim se čověk osvědoči, da su one càrvene pěge pravo boginje, sve do njihova posušenja, trěba bolestniku jednako piti frižko prěsno kravje mlěko, i to toliko, koliko mu se hoće, nu svakako, ako je moguće frižko muzenoga mlěka dva ili triput na dan po jednu čašu, inače, osobito ako ima preveliku žedju, može se uzeti polak mlěka, ili pako jedan dio vode, a dva mlěka. Ako zaželi bolestnik medjutim frižke vode, može mu se dati. U ime hrane dobivat će samo mlake juhe od pirinča ili ječmene kaše, i to zasvim malo. Ako je bolest blaga, netrěba osim pitja mlěka nikakovoga drugoga lěka sve do posušenja boginjah; samo se imaju upotrěbiti na obrazu mlěčani oblozi (*Umschläge*) dok se boginje gnoje za da neostanu jamice ili rupiče.

2) Kad su boginje porad množine ili jačjega otrova ljutje, i bolestniku kàrv udara u glavu ili u pàrsa, ako se vàrlo plaši i fantazira (tlapi) ako je u màrtvilu, ako ima jaku groznicu i posle nastupa boginjah, kada boginje na kojih městih podpuno neizlaze, i one su càrvene, vruče, ili modre i hladne, jer već obstojeće na nekojih městih ili celom tělu splasnu, osure i prie vremena u càrne kraste se posuše, te nas je strah, da će mesotrovnica doći, ili već spoljašno obstoji, ako oči, uši, i gàrlo jako boljuju, i bolestniku udavljenjem prěte: onda mlěko izvana upotrěbljeno zaisto ćudotvorno bolest ublažuje i ravna, tako da i onda bolestnik ozdravlja, kad mu je najvećja pogibelj prětila. Upotrěbljava se pako mlěko u ovoj bolesti izvana na dva načina: mlěčni oblozi, ako pogibelj nije prevelika i nerednost boginjah samo koj kuda se pokazuje, a mlěčni kupelji u protivnom slučaju.

Mlěčni oblozi metati se imaju na oči, ako ondě ima boginjah, na vrat, ako je jako upaljen, kad na kojem městu boginje izličnost zgube, i na obraz kad su na njemu stěkajuće boginje, za preprečenje rupicah; i to vàrlo marljivo slědećim načinom.

Mekanu četverostruko smotanu (složenu) kàrpu od veličine uda, koje ima pokriti, umočit valja u vruće mlěko, izžimati ju i mlaku, kao što bolestniku godi, na oštetjeno udo primetnuti il ga njome omotati, a ovaj oblog drugom takodjer četverostruko složenom suhom, al nipošto okorělom (*steif*) kàrpom pokriti. Ovaj oblog valja svakih 20 minutah, ili ako se je mesotrovnica (*Brand*) pojavila, svakih 10 ili 5 minutah sasvim pozorno i točno měnjati, dok se bolest nezavarči i udo zdraviju nedobije boju. Za tu svàrhu umoči se isto tako kàrpa, kao što smo gori kazali, u mlěko, i kad prispije vrěme, da se oblog proměni, pàrvašnji se koliko moguće pod pokrivačem, kojim trěba da je bolestnik pokriven, snimi i ovaj novi primetne i opet suhom kàrpom poklopi. Odatle se vidi, da trěba imati više kàrpah za ove mokre i suhe obloge, za da se mogu oni koji su na rani ležali dobro oprati u škafu s vodom, koju valja čestie měnjati. Suha kàrpa nesmě se takodjer dvaputa uzastopce na ranu metati, nego ju valja takodjer oprati i posušiti; al nipošto u onoj sobi, gdě bolestnik leži, nego napolju. Ovako će se onaj otrov bolesti malo po malo izsisati. Mlěko se može u ne baš velikom loncu pogrěvati, jer ga trěba takodjer često měnjati, da koliko moguće frižko na tělo dodje. Samo se po sebi razuměva, da se višekrat mora cělo udo ili stan (*Rumpf*) zamotati: ako i u ovom slučaju čisto mlěko nebi dotěcalo, može se napolak poměšati s vodom, u kojoj je bilo kuvano sěme od lana 1 žlica, (kašika), semena u jednom poliću vode).

Ako ima preveliko množtvo boginjah, ako hoće da se po svemu tělu izopače, ili ako se oblozi 12—18 satih bez ožudjenoga uspěha upotrěbljuju: onda valja bez odvlake kupelj od mlačnoga mlěka pripraviti, u kojem će bolestnik fertalj sata, ili ako

Digitized by Google

mu kupelj godi i ako nije preslab, pol sata ležati. Kupelji ti imaju se svakih 6—12 satih (kao što pogibelj prěti) ponavljati. Težko da će tko imati za ove kupelje dosta mlěka, zato valja barem nastojati, da bude što više mlěka koje se měša s vodom u kojoj je lanovi semenec kuhan; nu nikada neka se bolestnik dvaputa u istom kupelju nekupa. Poslě kupelja trěba bolestnika u ugrijanu plahtu (vilahen) zamotati ipomno (samo ne pretěrano ili perinami) pokriti, da se slabo znoji do budućega kupelja. Ako mu bude bolje, tako da se neće morati više kupati, onda neka se poslě 1—3 sata u ugrijano rubje obuče i neka se nastave mlěčni oblozi na pojedinih udih, kao što smo gori kazali.

Ovo izvanjsko upotrěbljavanje mlěka produžit se mora (i to kao što pogibelj prěti, više ili manje marljivo) dok se god nepoćmu boginje sušiti.

3) Ako je bolestnik, dok mu se boginje gnoje, zatvoren t. j. ako neima stolice, to neka nikoga nezabuni, jer pri ovoj u koži stanujućoj bolesti drugčie biti nemože; nu ako bi ga prevelika vručina ili glavobolja mučila, može mu se dati několiko kristirah od mlačnoga mlěka, dok se god više putah neotvori.

4) Čim se stanu malo po malo bubuljice sušiti, što najprie u obrazu biva, u mešto mlěka valja uzeti frižko, slabo uprano, neslano maslo (putar). Ako bolestnik podnetie može, neka mu se namažu města, gde se boginje već suše, istim maslom, pošto bi ga medju pàrstima malko ugrijali i razmekšali. Ako bi pako ovakovo mazanje bolestniku bol uzročilo, onda trěba na šaljici maslo raztapljati i perom ona města namazivati, gdě se boginje suše. Cim bolestnika namažemo, odmah valja pero i šaljicu dobro oprati ; ako je što masla preostalo, odbacit ga. Ovo mazanje trěba svaku 2—4 uru, naime čim boginje maslo upiju, ponavljati i to tako dugo, dok se kraste sasvim neosuše i neodpanu, i bolestnik po ove bolesti bez rupicah ostane.

Komu je do toga stalo, da mu bàrže bolje izčeznu i càrvene pège, koje poslě bolesti ove na tělu ostaju: onaj neka uživa čistoga zraka, neka se na tjedan 3—4 putah u mlakom mlěku kupa i neka višekrat na dan vrat i obraz frižko muzenim mlěkom mije a jutrom, čim se digne iz postelje, neka sve tělo ručnikom u màrzlu vodu umočenim dobro opere. Tako će se najbàrže rěšiti slabosti i mehkoputnosti, koja ovakove ozdravljenike navadno muči.

5) Dok bolest traje, nesmi se zaboraviti na proměnjenje zraka u sobi gdě bolestnik leži, ako vrěme dopuštja, mora se udaljeni od postelje prozor (oblok, pendžer, peneštra) nekolko urah na dan otvoren ostaviti, i ako je bolest ljuta, bolestnik skupa s posteljom s jednoga kuta sobe u drugi nositi; jer i u sobi zrak oko bolestnika tako se kvari i okužuje, da samo njegova para sve živce kao otrov ubija, što je više putah i uzrok smàrti. Nego paziti trěba da nikada postelj medju vratima i prozorom, ili tako blizo jednoga ili drugoga nestoji, da pri otvaranju upravo na bolestnika zrak dopire. Rublje se kroz vrěme bolesti samo onda, dobro prie ugrijano měnja, kad zanesnaženje iziskuje, nego posle bolesti mora se više putah prie otopljeno menjati, što ozdravljenomu jako prija.

Dr. Š.

(Dalje će slěditi.)

Digitized by Google

O poljskom gospodarstvu.

Poljsko gospodarstvo onaj je zanat, koi se zanima proizvadjanjem naravskih onih stvarih, bez kojih čověk biti nemože; onaj je zanat, koi za čověka koristna rastja i živine na najprobitačnii način proizvoditi nastoji.

Nu budući, da ova neplodi čověk sám, nego narav, od koje on dělotvorne sile polag svojih nakanah i na svoju hasnu obratjati mora; zato je potrěbito, da poljski gospodar poznaje narav i zakone, polag kojih ona děluje, ako pri poslu svom uspěha i naprědka želi. I upravo zato, što se pri gospodarstvu otajne sile naravi, zatim vlastitosti različitoga rastja i domaće živadi, kao i medjusobno njihovo dělovanje proučiti, i poslovi poljskoga gospodarstva polag ovih uporaviti moraju; upravo zato, rekoh, raznověrstno potiču se i pobudjuju ovim zanatom naravski, čověku prirodjeni darovi; i sigurno je, da je poljsko gospodarstvo jos i poradi drugih sudělujućih uzrokah, jedna od najuspěšniih polugah za oplemeniti čověčanstvo.

Istina je dá bogme, da se poljsko gospodarstvo za sada jošt slabo uči kao prava znanost, nego ga ljudi uče većinom samo kao goli zanut, ili kad i kad, što je već mnogo, kao něku umětnost.

Gdi se poljsko gospodarstvo vodi samo na način zanata i mekanički, ondi se ono ni nerazlikuje od drugoga kojega zanata, i poljodělac takovi nečini ino, nego što je vidio od drugih ljudih, da čine; věžba se u raznom rukovanju, věžba oko svoje, i pazi na vrěme, — rěčjom čini sve, što je u drugih ljudih opazio. Ovaj dakle način nije ništa, nego čověk nauči samo stvari, koje očima svojima vidi; ili drugimi rěčmi: bira se čověk posve mekanički, a razum ostaje mu tup, kao što je i bio.

Žalibože mnogi još uvěk misle, da je nižjim radinom pri gospodarstvu dosta ovakovo mekaničko biranje, i da im drugoga nauka netrěba. Vele mnogi, da ovakovim radinom nevalja misliti, pače da nije ni dobro, ako misle. I onda čudimo se i gèrdimo ih, kad — budući i duh zanemaren — bezumnoj živini naliče, ili kad o stvarih razmišljavati stanu, koje razum njihov nedokučuje, čemu je samo to krivo, što ih neučimo misliti o znamenitih i zanimivih stvarih iz njihovoga okruga, koje bi im razum dokučiti mogao. Sve smo — tako mislimo — za njih učinili, ako prosti ovi ljudi malo pisati i čitati nauče; a to su upravo věstine, koje oni neimajući ni vrěmena ni prilike, da bi se věžbali u njih, bèrzo opet zaborave, i koje im — upravo reći — nisu ni na hasnu, ako misliti neznadu. — Učite ih razmišljavati, upoznajte ih s naravom, na koliko je čověk kadar proučiti ju; ljudi ovi mogu misliti (ali čitati i pisati ne) i pri mekaničkih poslovih, a pritom imadu i priliku motriti takove stvari, o kojih čověk, koi samo uvěk u knjige viri, nikad nî pomislio nebi. Ako prosti čověk pametnu koju misao ili zanimivi koi predmet u glavi imade, ili se s izobraženim kojim čověkom o čem pametnom razgovara, barem neće zěvati i neće hèrliti u kèrčme, da se tamo opije.

Umětno voditi poljsko gospodarstvo, ili polag umětnosti naučiti ga — reći će: poprimiti tudje misli, ili dělati polag někih pravilah i propisah, koje su věšti ljudi poslě dugih i marljivih motrenjah i paženjah, naravi shodno ustanovili. Takovi gospodar prisvojiva si ideu ili pravilo, po kojem će se vladati, od svojih dědovah, od svoga učitelja, ili od drugih ljudih, i nečini drugo, nego samo izvèršuje ono pra-

Digitized by Google

vilo, koje je naučio. — Ovakova pravila pri umětnom vodjenju poljskoga gospodarstva od velike su do duše cěne, u koliko se osnivaju na pojavljenjih naravi, i u koliko se ista pojavljenja svagda uredno pod istimi okolnostmi i uvěti opet i opet vratjaju i ukazuju.

Nu budući da ova iz pojedinih samo razmatranjah izvedena pravila i propisi nedopiru do glavnih pèrvih razlogah, zato se čověk svagda za sigurno na njih oslanjati ni nemože; i čim druge okolnosti i druga městna razměrja nastanu, već se čověku izneviše i nisu valjani. K tomu dolazi još i to, da takovi umětno izobraženi gospodar često silu naravi krivo dokučuje, i pravilom kèrsti ono, što je samo plod nepoznatoga někog izvanjskoga upliva, koi se je tu slučajno uměšao.

Na ovaj način nastaju bludnje iz kojih se opet nove radjaju; — i dělovanje polag ovakovih nesavèršenih pravilah većinom je jako nestalno i nesigurno. Da je nedostatno takovo umětno gospodarstvo, koje neumie razlučiti uzroke od poslědicah, i kojega se čověk samo kao kalupa uvěk dèrži, to se osobito vidi onda, kad se takovi umětno izobraženi gospodar iz koje okolice, gdě je u gospodarstvu dosta srěće imao, preseli u drugu koju okolicu, gdě su razmerja druga, i gdě njegeva priašnja pravila i prepisi već nevaljadu.

Znanstveni nauk poljskoga gospodarstva nepoznaje nikakovih pozitivnih pravilah, nego naznačuje razloge, polag kojih ustanovljuje čovek sám sebi pravila, kako će se u raznih slučajevih vladati. Uči nas nauk ovaj izkustva iz čiste njihove naravi cèrpiti, iztraživat i izpitivati; i pravila poljskoga gospodarstva na razumnu teoriu osnivati. Ovaj dakle nauk gospodarstva pravi je temelj za savèršeno naučit ga; nu po golom samo teoretičkom nauku neće još nitko poljski gospodar postati, nego s teoriom mora i izvèršivanje (*praxis*) skopčano biti.

Imade još mnogo praktikah, koji su u teorii posve nevěšti, i koji sve. što iz teorie izhodi, preziru i zabacuju. Nu samo onaj, koi je znanstveno u poljskom gospodarstvu izobražen, dokučuje, šta je upravo gospodarstvo, samo onaj moći će ga lako i svèrsi shodno voditi, jer samo znanstveni nauk izcèrpljuje sva, samo on valja svuda; i samo on, bile okolnosti koje mu drago, pokazuje poljskom gospodaru put, kojim će, što žudi, postići moći.

Nu nije za gospodara bez koristi, ako je gospodarstvo i kao zanat ili umětnost kakovu proučio; dapače nemože bez toga ni biti, ako gospodarstvo voditi želi onako kao što tréba. Valja mu znati sve věštine; tréba da zna razsuditi, kolika je sila potrébita za mekanički štogod izvesti. Treba mu vèžbanja i uztèrpljivosti za svèrsi shodno izvèršiti ono, što je razumom svojim našo, da je dobro.

Za proučiti vlastitim izkustvom različne predmete i poslove, raznovèrstne věštine, i pravu dobu kad se upotrébiti imadu; za vèžbat se, koje je najbolje vrème i koliko sile tréba k čemu, i za izvaditi iz svega pravo měrilo; — za sva ova najprikladnia je prilika početniku u poljskom gospodarstvu, ako se bavi i vèžba u dobrom iz raznih granah sklopljenom gospodarstvu. Ovdi će on naučiti, kakovi ljudi, kakove li su stvari za gospodarenje potrébite; naučit će način, kojega se dèržati mora, ako svèrhu postići želi; ovdi će se on priviknuti gospodarskomu životu, marljivosti, pomnji i uztèrpljivosti; ovdi će pribavit sebi opaznost, mudrost i věštinu, koje su mu potrébite pri prodavanju i kupovanju, pri procěnjivanju, osnivanju itd., da i sebi a i drugim pomoći i savěta dati može.

Ako se početnik u gospodarstvu najprie ovako praktički pripravi; ako se upoznade s prostim načinom, kako se gospodarstvo kao navadni zanat vodi; ako se vèžba u umětnom vodjenju gospodarstva, i ako dobro prouči pozitivna pravila i

Digitized by Google

zkustva: tad će sa koristju moći znanstveno sebe izobražavati. K ovomu pako netrčba mu ničije tudje pomoći, neka samo čita dobra gospodarstvena pisma i dčla. Nu ovo neka čini pozorno i samo onda, ako je već i inače znanstveno dosta izobražen, jer ako te izobraženosti neima, lako bi mu se glava smutila, budući da bi naopako razumčvao ono, što čita.

Poljski gospodar može se bez dvojbe najbolje izobraziti u onih samo za poljsko gospodarstvo naměnjenih inštitutih, ako su svèrsi shodno na velikom, u svih strukah ekonomie dobro providjenom zemljištu uredjeni, gdě se teoria s praxisom těsno skopčati može, i gdě se na to gleda, da pitomci nebudu podvèrženi samovolji školskoj, i da nevěruju slěpo ma kojemu u gospodarstvu glasovitomu piscu, nego da se uče motriti, razsudjivati i samostalno misliti, i gdě se potiču da marljivi i neumorni budu udionici u svih poslovih gospodarstva.

Velika vrědnost takovog inštituta, ako svèrsi svojoj, kao što valja, odgovara, nije samo ta, što se u njem znanosti dobivaju, nego i druga još, da se t. j. u njem karakter pitomca oplemenjuje. Jer poljski gospodar u obće je pèrvi i poslědnji osnovni temelj svakoj prosvěti; on ima u sebi klice k svakomu boljemu razvitku, on je živa slika dostojnoga čověčanskoga života na zemlji, kad je marljiv, kad pametno izvèršuje, što mu narav propisuje; kad s razlogom zakone naravi na korist svoju obratja; — a sve to još kud i kamo biva u većoj měri, gdě je poljsko gospodarenje uredjeno razumno poleg svih pravilah znanosti. Ovu ozbiljnu uredno marljivost, dèržeću se svagda razborito dana i ure, vrěmena i godišnje dobe, — i plodove njezine svake godine očima svojima motriti, dà i užívat ju, nemože inako nego blagotvorno dčlovati na način mišljenja i življenja čověčanskoga.

U ostalom poljski gospodar, da ime znanstveno izobraženoga zadobije, valja da se upoznade sa slědećimi pomoćnimi znanostmi.

S geognosiom i sa svimi njezinimi strukami: kao s naukom o zemljištih, s mineralogiom i s botanikom; sa živinoslovjem ili zoologiom, i sa živinskim lěkarstvom;

S fisikom;

S kemiom;

S fisiologiom, naukom o zakonih organičkoga zivota, koja je kao kalaus neobhodno potrěbita poljskomu gospodaru, da znade kako sa živinom i rastjem postupati trčba;

S matematikom, čistom i uporavljenom, sa svimi njezinimi granami, kao geometriom, mekanikom, hidraulikom itd.

S gospodarstvenom arkitekturom.

A od pripadnih znanostih, na koje se poljsko gospodarstvo neposrědno doduše neproteže, nu kojih znanje ipak mu je u někih okolnostih od prevelike koristi, valja poglavito da poznaje: teknologiu, nauk o tèrgovini, gospodarstveno pravdoslovje i policiu i deržavno gospodarstvo.

Ta to je strahovita litania! reći će mnogi. Nu na sréću samo su imena tako strašna. — Ove grane čověčanskoga znanja tako su same po sebi naravske, priproste i ugodne, da tomu, što obćenitie nisu razprostèrte, većinom krivo je to, što se u pedantičko školsko odělo zagèrtju. Nu ako se čiste duše, u kojih krěpka mladjana vatra plamti, pravim shodnim načinom u ove nauke uvedu: to će ih duh, čim se poněšto samo sa zanimivimi ovimi predmeti upoznade, zagèrliti takovom ljubavju,

Digitized by Google

da ih već nikada zanemariti neće; pače po vlastitom svom nagonu sve će dublje i dublje u njih pronicati. — Istina je, da neće nitko u svih evih znanostih do izvèrstnosti dotěrati; istina je, da neće svatko ni toliko od svake znanosti sebi prisvojiti moći, koliko bi možebiti sám za domaću svoju porabu želio; nu pri svem tom mnogi će, ako su dobrim umom obdareni, i ako se ko što valja rukovodili budu, obilate plodove iz svih ovih naukah sakupiti.

Ta već je tolikoputih pošlo za rukom u takovih gospodarstvenih inštitutih, gdě se siročad i druga zapuštena i zanemarena děca primaju, i gdě podučavanje samo mimogred biva i skapča se sa svakdanjim poslom — mnoge od umnih vèrlih pitomacah u naravske i matematičke znanosti uvesti ta o, da su se vlastitim nastavljenim trudom u njih poslě savèršeno izobrazili. Dà bogme da to u takovih inštitutih učiniti mogu samo onakvi učitelji koji sa pitomci u družtvu rade, i š njimi sve dobro i zlo jednako děle; -- učitelji onakovi, koji věšti u znanostih i kadri i višja zvanja u gradjanskom životu obnašati, najveću svoju sréću u tom nalaze, ako sebe i svoje iskèrnje oplemenjivati mogu; koji zaufanost mladeži steći i u prostih pučkih zabavah mladjani duh probudjivati umiu; i koji su kadri raznimi pripovèstmi na ugodni način mladiće zabavljati i na naměravane nauke uputjivati.

Dá, ali gdě ćemo takovoga učitelja naći!? — vapiju hiljade i hiljade ustih; a nitko neće da ustane, s uzhitjenjem da se po pèrsih udari i povikne: — Evo ga!

(Dalje će slěditi.)

Sajmi ili Pazari.

I. U Hàrvatskoj.

Bèlec, 1) Jurjevo, 24. Tr. 2) duhov. ut. 3) Ladisl. 27. Lip. 4) Pohod. B. D. M. 2. Sèrp. 5) Preobraženje. 6. Kol. 6) Miholje. 29. Ruj. 7) Katarinje. 25. Stud.

Bèrdovec, 1) uzk ut 2) duh. ut. 3) po Vidovu. 16 Lip. 4) pond. po Petru i P. 5) pond. angj. 6) Barbara. 4. Pros.

Bèrckovljani, 1) Tělovo. 2) Poh. B. D. M. 2. Srp. 3) Miholje. 29. Ruj. 4) Bèrcko 13. Stud.

Biskupec, 1) po V. Maši. 16. Kol. 2) po M. Maši. 9 Ruj.

Bistra, 1) Ana. 26. Sèrp. 2) po M. Maši. 9. Rujna.

Božjakovina, 1) Ivanovo. 16. Svib. 2) Ime Marie. 3) Rok. 16. Kol. 4) po Šimunovom. 29. List.

Brezovica, 1) 4i pond Korizme. 2) Barnaba. 11. Lip. 3) Donat. 7. Kol.

Čazma, 1) pond. po 3. Kr. 2) troj. utor. 3) Mandalinje 22. Sàrp. 4) Ned. po Katà

Desnica, 1) po Jurjevu 24. Tr. u radičak. 2) S. Ana. 26. Sàrp.

Dubovec, 1) Franj. Šav. 3. Pr. 2) 5og uzk. pond. 3) 8a duhovnog pond.

Dubrava kod Saurića, 1) Ana. 26. Sèrp. 2) po V. Masi. 16. Kol. 3) po M. Maši 9. Ruj. 4) Miholje. 29. Ruj. 5) Nikolje. 6. Pros.

Glina, 1) Ivanovo, 16. Svib. 2) 20. Rujna.

Gorica, 1) Pond. po Svěćmci. 2) Filiplje. 1. Svib. 3) pond. po Tělovu. 4) Lovrinčevo. 10. Kol. 5) pond pred M. Mašom. 6) Mateovo. 21. Ruj. 7) Terezia. 15. List. 8) 14. Prosinca.

S. Ivan. 1) po Naš. S. Križa. 4. Svib. 2) dan po Tělovu. 3) Ivan Kèrst. 25 Lip.

Ivanić, 1 Gèrgurevo. 12. Ož. 2) Florianovo. 4. Svib. 3) Petrovo. 29. Lip. 4) Franj. Šav. 3. Pros. 5) Tominje. 21. Pros.

Jaminca, 1) Antunovo. 17. Sěč. 2) uzk. utor. 3) utor. po Trojstvu. 4) S. Rok. 16. Kol.

Jamnica (kisela voda), 1) Vatroslav. 31. Sàrp.

Jaska, utorak po Duhovih.

S. Jalžabeta, 1) Pond po Duhovih; 2) po M. Maši, 16. Kol. 3) po Elisabeti. 20. Studena.

Digitized by Google

Karlovac, Dubovac i Vugrovac, 1) Miholjice. 8. Svib. 2) Vidovo. 15. Lip. 3) Jakobovo. 25. Sàrp. 4) Miholje, 29. Rujna. 5) Tominje. 21. Pros. — Tjednji sajmi svakog petka.

Ktanjec, 1) pond po III Kraljih. 2) pokladnji pond. 3) pond. po Cvětnici. 4) pond. po IVNed. po Vuzmu. 5) pond. po Petr. 29. Lip. 6) pond. po Lovr. 10. Kol. 7) Linartovo, 6. Stud. 8) 9) 10) 11) svaki Kvatren pond.

Klenovnik, 1) Pond. po Trojstvu. 2) Antuna Pad. 13. Lip.

Koprivnica, 1) Blaževo. 3. Velj. 2) po Nazv. B. D. M. 26. Ož. 3) Florianovo. 4. Svib. 4) Pohod. B. D. M. 5) Šimunovo. 28. List. 6) po Nikolju, 7. Pr.

Kostajnica, 1) Gàrgurovo, 12. Velj. 2) Marta, 29. Sàrp. 3) 14 Studena.

III Kralji, 1) po III Kraljih. 7. Sěčnja. 2) pond. za Stěp. kr. 20. Kol. 3) Jalžab. 19. St.

Krapina, 1) Josip. 19. Ož. 2) Florian. 4. Svib. 3) Ivan Nep. 16. Svib. 4) Ladisl. 27. Lip. 5) Ned. po Škap. B. D. M. 16. Serp. 6) pond. po Spasovu. 7) pond. po Imenu Marie. 8) Miholje. 29. Ruj. 9) Martin. 11. Stud. 10) Nikola. — Tjednji Sajmi svake Subote, ili, ako je svetčana, pond.

Križevci, 1) Fab. i Seb. 20. Sěč 2) Cvětni pond. 3) Našas. s. Križa. 3. Svib. 4) utor. po duhov. 5) Ladisl. 27. Lip. 6) Porcunk. 2. Kol. 7) Uzviš S. Križa. 14. Ruj. 8) Luka. 18. List. 9) Martin. 11. Stud. 10) Ned. pred Božić.

Ljubešćica, 1) Utor. po vuzmu; 2) pet. po Trojakih. 3) Pohod. B. D. M. 4) Oddělj. Apošt. 15. Sàrp. 5) Gospa od sněga. 5. Kol. 6) Bartol. 24. Kol. 7) Mate. 21. Ruj. 8) Šimunje 28. List.

Moslavina, 1) Mladi uzk. 2) M. Gospu. —

Otočac, 1) pond. utor., i sřed med Trojst. i Tělov. 2) 6. 7. i 8. Listopada.

Petrianec, 1) Po Petrovu, 30 Lip. 2) Rožalia. 4. Ruj.

Petrinja, 1) V. Petak. 2) pet. po Tělovu. 3) po Lovrom. 11. Kol. 4) Tominje. 21. Pros.

Pokupsko, 1) po Petrovu, 30. Lip. 2) pond. po Jakov. Ap. (25. Sàrp). —

Ravnagora, 1) Tereza, 15. List. 2) po III Kralj. 7. Sěčnja.

Rozgo, 1) S. Ana, 26. Sàrp.

Rěčica, 1) 12. Svib. 2) Ivan K. 3) Usěk. Ivana 29. Kol.

Samobor, 1) Valentinovo. 14. Velj. 2) Josip. 19. ož. 3. V. Petak. 4. Jelinje. 22. Svib 5) Inocent. 28. Sàrp. 6) Subot. pred Lovrenčev. 10. Kol. 7) Tominje. 21. Pros.

Sela, 1) po Kati. 26. Stud. 2) pond. po ml. uzkěr.

Sěverin, 1) Ivan kèrst. 24. Lip. 2) Rok, 16. Kol.

Sisak, 1) srěd. po Svěćnici. 2) utor. po cvětovih. 3) Florianovo. 4. Svib. 4) pet. po Spasovu. 5) odděl. Ap. 15. Sarp. 6) Klarinje. 12. Kol. 7) 19. Ruj. 8) Jalžabetje. 19. Studena. — Tjednji sajmi svaki četěrtak.

Sobota, 1) Miholjice, 8. Svib.

Stupnik, 1) 17. Travnja.

Svi sveti, 1) 25. Svib. 2) Mandalinje, 22. Sàrp 3) po Svih Svetih. 2. Stud.

Tabor Gornji, 1) Ivanje, 24 Lip. 2) po Petrovu, 30. Lip.

Toplice, 1) Filiplje. 1. Svib 2) pond. pred Tělovo. 3) po Martinju. 12. Stud. 4) po uzviš. S. Križa. 15. Ruj.

Topolovec, 1) Obratj. Pavla Ap. 25. Sěč. 2) dan po cvětovih. 3) Ivanje. 24. Lip. 4) Lučinje. 18. List.

Varaždin, 1) Jurjevo. 24 Trav. 2) Ivan Kàrst. 24 Lip 3) Jakobo. 25. Sàrp. 4) Mirkovo. 5- Stud.

Vèrbovec, 1) Naš. sv. Križa. 3. Svib. 2) Vidovo. 15. Lip.

Vinica, 1) po Markovu. 26. Trav. 2) V. Cetér. 3) Sředa pred Tělovo. 4) Nikolje. 6. Pros. 5. 6. 7. 8) svaki pond. po Kvatr. Ned.

Voća, 1) 2) 3) 4) Svaki pond po Kvatr. Ned.

Vočrećje, 1) Bartola, 24. Kol. 2) Uzv. S. †, 14. Ruj.

Vukovec, 1) Ilinje. 20. Sàrp. 2) B. D. M. od Sněga. 5. Kol.

Začretje, 1) Naš. S. †, 3. Svib. 2) dan pred Spasovo. 3) Bartolovo. 24. Kol. 4) dan po Uzv. S. †. 15. Ruj.

Zagreb, 1) Četàrt. pred Cvětovih. 2) dan po Màrkovu. 26. Trav. 3) Margarětje. 13. Sàrp. 4) po Stěpanovu. 21. Kol. 5) Simunje. 28. List. 6) po začetju B. D. M. 8. Pros.

II. Medjimurju.

Čakovec, 1) Cvětnica. 2) Petar i Pavo. 29. Lipnja. 3) Porcinuk. 2. Kol. 4) Katarinje. 25. Stud.

Draškovec, 1) Sředa po Jurjevu (24. Tr.) 2) Kajetan. 7. Kol. 3) Rok. 16. Kol. 4) Martinje. 11. St.

Digitized by Google

Dubrava, 1) Margarětje. 13. Sàrp.
S. Jelena (Kod Čakovca), 1) Jelinje, 22. Svib. 2) po Mateovu. 22. Ruj.
S. Juraj (na brěgu), 1. Trojstvo.
Kotoriba, 1) 7 Žal. M. B., t. j. pet. pred cvětovih. 2) Ned po uzvis. S. †, 14. Ruj. —
S. Križ, 1) Nas. S. †, 3. Svib. 2) Uzv. S. †, 14. Ruj.
Legrad, 1) Gàrgurevo. 13. Ož. 2) Bartolovo. 24. Kol. 3) Dan Màrtvih. 2. Stud. 4) Lucia. 13. Pros.
S. Maria, 1) V. Maša, 15. Kol.
S. Martin, 1) Martinje. 11. Stud.
Nedělišće i Vidovec, 1. Vidovo, 15. Lip.
Prelok, 1) trojački utor. 2) Pond. po Jakovu (25. Sàrp). —
Racka Kaniža, 1) Ivan. Nep. 16 Svib. 2) Ivan Kàrst. 24. Lip. 3) Lavrovo. 10. Kol.
S. Rok (kod Čakovca), 1) Miholje. 29. Ruj.
Sàrdišće, 1) 27. Listopada.
Srědišće (Mursko), 1) po Antunovu. 18. Sěč. 2) Ladisl. 27. Lip. 3) Mandalěnje. 22. Sàrp. 4) Martinje. 11. Stud.
Štrigovu i Dekanec, 1) Josipovo. 19. Ož. 2) Mandalěnje. 22. Sàrp. 3) Jerolimovo 30. Ruj 4) Barbaru. 4. Pros.
Vidovec (dolnji), 1) Benkovo. —

III. U Slavonskoj.

Almaš, 1) Apolonje. 9. Velj. 2) Filipje. 1. Svib. 3) uzviš. S. †. 14. Ruj. 4) Ceciliu. 22. Stud
Babina greda, 1) Lovrinčevo. 10. Kol.
Babska, 1) Brašančevo. 2) M. Gospu. 8. Ruj.
Bogičevci, 1) Duhove.
Bošnjaci, 1) Màrtinje.
Brod, 1) pravosl. Blagověst. 25. Ožuj 2) Trojstvo. 3) Porciunk. 2. Kol. 4) Katarinje, 25. St. (Osam danah prie svakog je márvenski pazar). 5) Svakog mladog ćetrtka. — Tjednji pazari Neděljom i ćetàrtkom
Càrna, 1) Miholje. 29. Rujna.
Cernik, 1) Ned. po Spasovu 2) Linartovo. 6. St.
Čepin, 1) Trojstvo. 2) pravosl. Miholje, 8. Stud.
Djakovo, 1) Filiplje. 1. Svib. 2) Anu. 26. Sàrp. 3) Simunje. 28. List.
Dragalići, 1) Useк. Ivana. 29. Kol. 2) Vidovo 15. Lip.
Drenovci, 1) Miholje. 29. Ruj.
Ferićanci, 1) Josiplje. 19. Ož. 2) Duhove. 3) Stěpana Kr. 20 Kol. 4) Sve Svete. 1. St.
St. Gradiška, 1) Miholje. 29. Ruj.
N. Gradiška, 1) Stěpan Kr., 20 Kol. 2) M. Gospu. 8. Ruj. 3) pravosl. Duhove. 4) Sve Svete, 1. Stud. Tri dana prie svakog, marvenski pazari.
Ivankovo, 1) Ivanje. 24. Lip.
Kaptol, 1) Petrovo. 29. Lip.
Kobaš, 1) V. Gospu. 15. Kol.
Kopanica, 1) Trojstvo. 2) Ilinje 20. Sàrp.
Kutjevo, 1) V. Gospu. 15. Kol. 2) M. Gospu. 8. Ruj.
Lipovljani, 1) Josipovo. 19. Oz 2) Ilinje. 20. Sàrp. 3) Začretje B. D. M. 8. Pros.
Lužani, 1) Cvětnicu. 2) Mi. Uzkárs. 3) Margarětje, 19. Sàrp. 4) III Kralja. 6. Sěčnja.
Medjurić, 1) Benkovo. 21. Ož. 2) M. Gospu. 8. Ruj. 3) Nikolje. 6. Pros.
Miholjac, 1) Porciunk. 2. Kol. 2) Miholje. 29. Ruj. — Tri dana prie svakog màrvenski pazar.
Mikanovci, 1) Bartolovo; prie toga 8 danah, je márvenski vašar.
Našice, 1) Antuna Pad. 13. Lip. 2) V. Gospoinu. 15. Kol. 3) 40 Mučenikah. 10 Oz. 4) Andrievo. 30 Stud.
Nemci, 1) Anu. 26. Sàrp. 2) Stěpana Kr. 20 Kol. 3) Katarinje. 25. Stud.
Novska, 1) Blagověst. 25. Ož. 2) Ivana Nep. 16. Svib. 3) Lučinje. 18. List.
Okučani, 1) pravosl. Cvětnicu; 2) Petrovo. 29. Lip.
Orahovica, 1) Jurjevo. 24. Trav. 2) Naš. S. †. 3. Svib. 3) Katarinje. 25. Stud.
Oriovac, 1) Mirkovo, 5. Stud. 2) Tominje. 21. Pros.
Orubica, Ilinje. 20 Sàrp.
Osěk, 1) Fab. i Seb. 20. Sěč. 2) Jurjevo. 24. Trav. 3) Ilinje. 20. Sàrp. 4) Lučinje. 18. List. Za osam danah prie svakog počimanju márvenski sajmi; a nadalje traju 14, anda 21. ukupno danah.
Otok, 1) Antuna Pad. 13. Lip. 2) Nikolje. 6. Pros.
Pakrac, 1) pravosl. M. Gospoinu. 8. Ruj.
Petrievci, 1) Nikolje. 6. Pros.
Podgorač 1) Ivan. Nep. 16. Svib. 2) Martinje. 11. Stud.

Digitized by Google

Podvinje, 1) Blagovĕst. 25. Ož. 2) Ant. Pad. 13. Lipnja, tri dana prie. marvenski. 3) V. Gospoinu. 15. Kol. 4) Sve Svete; 1. Stud. 5) Tominje. 21. Pros.

Požega, 1) Antuna Opata. 17. Sĕč. 2) Cvĕtnicu. 3) Duhove. 4) Terezu. 15 List. 5) Tominje. 21. Pros. 6) Lovrevo. 10. Kol.

Račinovci, 1) Ivan Kàrst. 24. Lip.

G. Raići, 1) Petrovo. 29. Lip. 2) Tominje. Pros.

Sarvaš, 1) Valentinovo. 14. Velj. 2) Ivanovo. 24. Lip. 3) Lučinje. 18. List. 4) Tominje. 21. Pros.

Semeljci, 1) M. Gospoinu. 8. Rujna.

Sibinj, 1) Ned. po Spasovu; 2) Ivana Kàrst. 21. Lip. 3) Ned. po Mateovu. 21. Ruj.

Soljani, 1) Petrovo. 29 Lipnju.

Sopje, 1) Mandalinje. 22. Sàrp.

Svilaj, 1) Gjurgjevo. 24. Trav. 2) 5. Ned. po uzkàrsu. 3) ime Marie, pàrve ned. po M. Gospi.

Šamac, 1) Petrovo. 29. Lip. 2) Ned. po V. Gospi.

Šlivica, 1) Mar. Mandalinu. 22. Sàrp.

Valpovo, 1) Ivan Kàrst. 24. Lip. 2) Mateovo. 21. Ruj. s marvenskim sajmom. 3) Gospino žaćetje. 8. Pros.

Velika, 1) Markovo. 25. Travnja.

Vèrbanje, 1) Ime Marie, pàrve ned. po M. Gospi.

Vèrbica, 1) Pohod. Gospe. 2) Sàrp.

Věrovitica, 1) III Kralja. 6. Sĕćnja. 2) Filiplje. 1. Svibnja.

Vinkovci, 1) Ivan Nep. 16. Svib. 2) Preobraženje 6. Kol. 3) Sve Svete, 1. Stud. 4) Vincetu. 5) Ilinje, 20. Sàrp.

Vise Vočarice, kod. g. Raićah, 1) Bonaventuru. 14. Sàrp. 2) Stĕpana kr. 20. Kol. 3) Sve Svete. 1. Stud.

Županja, 1) Naš. S. †. 3. Svib. 2) Roka. 16. Kol. 3) Usĕk. S. Ivana. 29. Kol. 4) Lucinje. 13. Pros.

IV. u Sriemu.

Čadjavica, 1) Petrovo. 29. Lipnja.

Dalj, 1) pravosl. Jurjevo. 24. Trav. 2) Lučinje. 18. List. 3) pravosl. Lučinje. 18. List.

Erdevik, 1) pravosl. Markovo. 25. Trav. 2) Miholje. 29. Rujna.

Eraút, 1) Vasilin. 14. Lip. 2) Bernardovo. 21. Kol.

Gibarac, 1) Ivana Nep. 16. Svib.

Ilok, 1) Antuna Pad.

India, 1) Konstantinovo. 19. Ruj. 2) 2. Lipnja. 3) 2. Pros.

Irig, 1) pravosl. Teodoricu. 8. Velj. 2) čisti pond., 2. Ožuj. 3) pravosl. V. Gospoinu. 16. Kol. —

Jankovci, 1) 16. Travnja. 2) 1. Kolovoza. 3) Miholje. 29. Rujna.

Jarak, 1) pravosl. Petrovo. 29. Lip.

Kamenica, 1) Naš. S. †. 3. Svib. 2) 22. Lip. 3) Lučinje. 18. List.

Kukojevci, 1) Trojstvo.

Lovas, 1) Martinje. 11. Stud.

Mitrovica, 1) pravosl. 40 Muč. 9. Ož. 2) pravosl. Cvĕtniscu. 3) pravosl. Spasovo. 4) pravosl. Ilinje. 20 Sàrp. 5) M. Gospoinu. 8. Rujna. 6) Mitrovo. 22. pros.

Nuštar, 1) Duhove. 2) Jakobovo. 25. Sàrp. 3) Simunje. 28. List. Uvĕk veliki marvenski pazari.

Pazuho Staro, 1) pravosl. Ilinje. 20. Sàrp. 2) Sve Svete. 1. Stud.

Rakovac, 1) pravosl. Preobraževje. 6. Kol. 2) pravosl. Kuzminje. 27. Rujna.

Remeta, 1) 10. Sàrpnja.

Ruma, 1) pravosl. Čisti Četvĕrt. 2) pravosl. Petrovo 29. Lip. 3) pravosl. Miholje. 8. Stud. 4) Trivunovo.

Slankamen, 1) Pohodj. Gospino. 2) Sàrpnja.

Solin, 1) Prenešenje B. D. M. 2) Vidovo. 15 Lipnja.

Šarengrad, 1) Spasovo. 2) Petrove 29. Lipnja.

Šid. 1) Josipovo. 19. Ož. 2) Lovrinčevo. 10. Kol. 3) Sve Svete. 1. Stud.

Sišatovac, 1) M. Gospoinu. 8. Rujna.

Tovarnik, 1) Matejovo. 21. Ruj. 2) Bartolovo. 24. Kol.

Pet.-Varadin, 1) Mutievo. 24. Velj. 2) Petrovo. 20. Lip. 3) Martinje 11. Stud.

Vàrdnik, 1) pravosl Lazarĕvo.

Vukovar, 1) Filip i Jakov. 1. Svib. 2) Ivanovo. 24. Lip. 3) Lavoslavovo. 15. Stud.

Zemun, 1) Matievo. 24. Valj. 2) Naš. S. †, 3. Svib. 3) Lucinje. 13. Pros.

Opazka. Na turskoj granici u svakom selu, tàrgovišću, i gradu na lĕvoj obali Dunave, Save itd. t. j. s naše strane ležećem obdàržavaju se skele ili pazari s Turskom svakog ponedĕljka srĕde i petka.

Digitized by Google

V. u Primorju Hàrvatskom.

Bakar: 1) 14 Sàrpnja; 2) Sve svete, 1. Studena; 3) Andrievo, 30. Studena.

Rěka: 1) Ivanje, 24. Lipnja; 2) V. Gospoinu, 15. Kolovoza; 3) 1. Rujna.

VI. u Dalmatinskoj.

Brač, 1) Petrovo, 29. Lipnja.
Dubrovnik, 1) 3. Veljače.
Imošći, 1) 2. Kolovoza.
Kastel Laštva, 1) Svakog Utorka; 2) Svakog petka.
Kastel novi, 1) V. Mašu; 15. Kolovoza.
Knin, 1) Antuna Paduanskog, 13. Lipn.
Kotor, 1) po Svěćnici, 3. Veljače.
Lesina, na Faru, 1) 10. Svibnja.
Mokar, 1) Petrovo, 29. Lipnja; 2) 10. Sàrp.
Obrovac. 1) Josiplje, 19. Ožujka; 2) Duhove.
Split, 1) 7. Svibnja.
Šibenik, 1) Jakobovo, 25., 26. i 27. Sàrpnja.
Vis-Lisa, 1) V. Gospoinu, 15. Kolovoza.
Zaptat-Ragusa vechia, 1) V. Gospoinu, 15. Kol.
Zadar, 1) Brigitu, 8. do 15. Listopada.

VII. u Banatu, Bačkoj; i u inoj Ugarskoj i Erdelju.

Ada. 1) 19. Ož. 2) 15. Lip. 25. List.
Almaš. 1) 9. Velj. 2) 1. Svib. 3) 14. Ruj. 4) 22 Stud.
S. Andria. 1) Petar u uzdah. 2) Četert po Lućinju. 3) Andriu Ap.; tri dana prie, marvenski.
Apatin. 1) Gàrgurevo. 2) Isidora. 3) Bartalovo. 4) Lavoslavovo, 15. Stud.
St. Arad. 1) Tjedan pred Cvětnicu. 2) pravosl. Petrovo, 29. Lip. 3) 19. Kol. 4) 4. Stud.
N. Arad. 1) 1. Ož. 2) 16. Lip. 3) 18. List.
Baboča. 1) 19. Ožuj. 2) pond. po trojakih. 3) 24. Kol. 4) 20. Stud.
Bač. 1) Čistu Nedělju. 2) 1. Svib. 3) pond. po Duh. 4) V. Gospu. 5) Simunje.
Baja. 1) Jurjevo. 2) Mandalinje. 3) 21. Rujna. 4) Nikolje.
Batošek. 1) 1. Svib. 2) Petrovo. 3) M. Gospu. 4) 28. Stud.
Bardijov. 1) 22. Velj. 2) Josipovo 3) Ivan Kàrst. 4) 1. Rujna. 5) Terezu, 15. List. 6) Tominje, 21. Pros.
V. Bečaj. 1) 5. Sàrpna 2) 17. List.
N. Bečaj. 1) 7. Kol. 2) 8. List.
Bečkerek. 1) Spasovo. 2) pravosl. 11. Listop.
Bekeš. 1) 24. Ož. 2) 10. Lip, 3) 29. Ruj.
Bělatinec. 1) 20. Sěčnja. 2) 24. Velj, 3) 24. Trav. 4) 15. Sàrp. 5) 5. Stud.
Stolni Beograd. 1) 24. Trav. 2) 24. Lip. 3) 24. Kol. 4) 16. List.
(Betlen.) 1) 25. Trav. 2) Duhovnu ned. 3) pond. po Margaréti. 4) 21. Ruj. 5) Subotu po Katarini. 6) 13. Pros.
Borošjenov. 1) 6. Sěč. 2) 22. Sàrp. 3) 15 List. 4) 1. Stud.
Bogdan. 1) Antuna pust. 2) Markovo. 3) Usěk. Ivana kàrst. 4) Klemens. 5) Uršulinje. 6) Agatu.
Bozim 1) Ime Isuza. 2) Gavrilo. 3) Filiplje. 4) Preobraženje. 5) Simunje:
Budim. 1) Vodokàrstje. 2) Jurjevo. 3) Margaritje. 4) Mikolje.
Butin. 1) Svěćnicu. 2) Brašančevo. 3) Usěk. Sv. Ivana. 4) Tjedan pred Božić pravosl.
Čakova. 1) Josiplje. 2) Miholje. 3) Martinje pravsl.
Čanad. 1) 14. Velj. 2) 7. Svib. 3) 16. List. 4) 11. Stud.
Čepreg. 1) četàrt. po pokladah. 2) zeleni četàrt. 3) Ned. po Spasovu. 4) Petrovo 29. Lip. 5) Mandalinje. 6) Miholje. 7) četàrt. pred Božićem.
Congrad. 1) 1. Ož. 2) 1. Svib, 3) 15. Kol. 4) 10. Pros.
Darda. 1) Novo Lěto. 2) 5 ned. po Uzkàrsu. 3) Dragutina Borom. Tjedni pazari svakog četàrtka.
Debrecin. 1) 9. Sěč. 2) 24. Trav. 3) 15. Kol. 4) 9. Listop.
Devečer. 1) 25. Sěč. 2) 1. Svib. 3) 6. Kol. 4) 1. Stud.
Egersek. 1) 14. Velj. 2) Cvětnicu. 3) Ned. Duhov. 4) 22. Sàrp. 5) Ned. po M. Gospi. 6) 15. List. 7) 28. i 30. Stud.
Erdőd. 1) 12. Ožuj. 2) 21. Sàrp.
Eperješ. 1) 27. Sěč. 2) Trojstvo. 3) 20. Kol. 4) 30. Stud.

(Kolendar 1846).

***

Digitized by Google

Feldvar. 1) Blagovĕst. 2) Stĕp. kr. 3) Duhove. 4) Svesvete.

(Fogaraš.) 1) utor. po Duhov. 2) 20. Kol. 3) 8. Rujna. 4) 6. Pros.

Fraištak. 1) 25. Sĕčnja. 2) ned. Sriedopostnu. 3) 1. Svib. 4) Duhov. 5) Petrovo. 6) Lovrenčevo. 7) Miholje. 8) Svesvete.

Futok. 1) pravosl. Blagovĕst. 2) pravosl. Duhove. 3) pravosl. Mitrovo, 26. Listop.

Gač. 1) Vidovo. 2) Odĕlenje Apoštolah. 3) Pond. pred Cvĕtnicom. 4) Vel. Gosp. 5) Egidievo, 6) Mirka. 7) Katarinje. 8) Lucinje.

Grana. 1) 12. Už. 2) 25. Svib. 3) 10. Kol. 4) 1. Stud.

(Hadad.) 1) 12. Sĕč. 2) 27. Lip. 3) 21. Sàrp. 4) M. Gospu. 5) 16 List.

Hajoš. 1) 28. Trav. 2) 26. Sàrp. 3) 10. Pros.

Halaš. 1) 28. Velj. 2) Martu. 3) 13. Rujna. 4) 19. Stud.

Hanzabeg. 1) 1. Svib. 2) Bartolovo.

Hatvan. 1) 2. Velj. 2) 28. Trav. 3) 2. Lip. 4) 19. Kol. 5) 2. List. 6) 8. Stud.

Hodjaci. 1) 15. Sàrp. 2) 11. Stud.

Jager-Erlava. 1) 10. Sĕčnja. 2) 12. Svib. 3) 29. Lip. 4) 7. Sàrp. 5) 29. Rujna.

Kaloča. 1) Matievo. 2) Brašančevo. 3) V. Gospu. 4) Andriu.

V. Kaniža. 1) 26. Sĕč. 2) 6. Trav. 3) 25. Svib. 4) 10. Kol. 5) 12. List. 6) 7. Prosinca. Tjednji Sajmi, svake srĕde i Petka.

N. Kaniža. 1) pond. pred Filiplje. 2) pond po 3. Kol. 3) 3. Stud.

Kašova. 1) 20. Sĕč. 2) 1. Svib, 3) 27. Lip. 4) 15. Kol. 5) 19. Stud.

Kapušvar, 1) 10. Sĕč. 2) Blagovĕst. 3) 25. Už. 4) 1. Stud.

(Karanšebeš.) 1) 3. Svib. 2) 7. List.

Kečkemet. 1) Jurjevo. 2) Lovrovo. 3) Ivana Nep. 4) Katarinje.

Kemend. 1) 15. Lip. 2) 1. Rujna.

Kermend. 1) 2. Velj. 2) 12. Už. 3) Blagovĕst. 4) 1. ned. po uzk. 5) 24. Lip. 6) 6. Sàrp. 7) Anu. 8) Bartola Ap. 9) M. Gospu. 10) 18. List. 11) Luku. 12) Martinje. 13) Lucinje.

Kesthelj. 1) 6. Sĕč. 2) Zel. čtrt. 3) Spasovo. 4) Brašan. 5) Lovrovo. 6) Mateovo 7) čtàrt. pred Martina

Kesi. 1) 24. Travnja. 2) V. Gospu. 3) M. Gospu 4) Miholje. 5) Nikolje.

Kežmark. 1) Čistu Ned. 2) Ned. po Troj. 3) 3. Svib. 4) 14. Ruj. 5) 13. Pros.

(Klausenburg.) 1) Jurjevo. 2) Ant. Pad. 3) Lovrovo. 4) 1. Stud. 5) sajam od konjah. 7. Kol.

Komora. 1) 1. Svib. 2) 20. Lip. 3) 4. List. 4) 30. Stud.

Kremnica. 1) 4. Svib. 2) 2. Kol. 3) Četàrt. po Miholju.

Kikinda. 1) 24. Trav. 2) ned. po Blagovĕsti. 3) ned. po Simunu. 4) 30. Stud.

Kiseg. 1) pet. po pedesetni. 2) pond. po Brasanč. 3) 24. Sàrp. 4) 31. Kol. 5) 20. List. 6) 1. pond. Došastja. 7) svake srĕde marvenski.

Lendva. 1) 28. List.

Levari. 1) pond. po III kr. 2) Gàrgurevo. 3) pond. pred Spasovo. 4) pond. pred Jak. 5) Mat. 6) pond. po Lovr. 7) pond. po Martinju.

Libova. 1) 60. na ned. 2) Cvĕtn. 3) ned. po Spas. 4) 2. Srp. 5) V. Mašu. 6) ned. po Galu. 7) Nikolje.

Lipanj. 1) sub. pred Cvĕt. 2) dan pred Duhov. 3) Usĕk. Ivana k. 4) 25. Stud.

S. Martin prĕko Mure. 1) 13. Lip. 2) Mart.

Medješ. 1) Četàrt. po čist. ned. 2) 13. Sàrp. 3) 30. Stud.

Miškovec. 1) 16. Sĕč. 2) Spas. 3) Samuila. 4) 18. Listop. 5) 16. Pros.

Modra. 1) 2. Velj. 2) 2. ned. po uzk. 3) 24. Lip. 4) ned. po Bartol. 5) Mateovo. 6) 11. Stud.

Moldava. 1) 24. Velj. 2) 1. ned. po Spas. 3) Margar. 4) 1. Stud.

Mošon. 1) 13. Sàrp. 2) 5. List. 3) ned. po Franji.

Muhač. 1) Matievo. 2) Ivana kàrst. 3) Martin.

Munkač. 1) 6. Sĕč. 2) 9. Už 3) 24. Trav. 4) Duhov. 5) 29. Kol. 6) 1. Stud.

Novi Sad. 1) pravosl. Mučenike. 2) prsl. Petrovo. 3) prsl. Lučinje.

Novoselo. 1) 25. Velj. 2) Troj. 3) 14 Ruj. 4) 1. Stud.

Nitra. 1) 10. Sĕčnja. 2) Bezimeni. 3) Brašančevo. 4) 2. Sàrpnja. 5) 25. List. 6) 21. Pros.

Onod. 1) 3. Sĕč. 2) 19. Už. 3) 10. Svib. 4) 8. Sàrp. 5) 4. List.

Oštrogon. 1) 2. Velj. 2) 12. Už. 3) 25 Svib. 4) 22. Sàrp.

Ostrova (Siget.) 1) 24. Trav. 2) 13. Lip. 3) 29. Rujna.

Pakša. 1) Ivan Nep. 2) Razdĕl. Apost. 3) Mateovo.

Papa. 1) 2. Velj. 2) 25. Už. 3) Trojstvo. 4) 2. Sàrp. 5) 15. Kol. 6) 8. Ruj. 7) 8. Prosin.

Digitized by Google

Papoča. 14. Velj. — ned. po Duhovih. — 18. Kol. — 26. List.
Parkanj. 23. Trav. — 24. Kol. — 28. List. — 15. Pros.
Pancevo. 1. Sàrp. — 18. Ruj. svaki traje 4. dana.
Pečuh. Světl. Marinje. — Duhove. — Stěp. k. — Katarinje.
Pečka. 9. Svib. — 14. Ruj.
Pečvar. 25. Sàrp.
Pešta. Josipa. — Medard. — Usěk. Ivana. Lavoslava. Svaki traje 14. danah.
Pilíš. 5. Sěč. — 5. Trav. — 5. Sàrp. — 5. Listopada.
Požun. Fab. i Seb. — Srědopost. ned. — Spasovo. — 30. Lip. — Lovrovo. — Miholje. — Nikolje. svaki traje 8. danah.
Radvan. Stan. — III ned. po Trojst. — M. Gospu. — 30. Stud.
Salavar. 22. Ož. — Srědu pred Duh. — Andjela Čuv. — 31. List.
Sarvaš. Matievo. — Blagověst. — Ivana Kàrst. — Lučinje. — Tominje.
Satmer. 2. Velj. — 1. Svib. — 2. Sàrp. — 29. Raj. — 1. Stud.
Segedin. pravosl. Jurjevo. — 31. Sàrp. — prsl. Miholje.
Sekčov. 12. Ož. — Trojstvo. — 1. Ruj. — 5. Listopada.
Seksard. Cvětn. — Spas. — Pohod. B. D. M. — Uzv. s. †. — Lizab.
Sibinj. pond. po III. Kr. — Utor. po pač. ned. — utor. po Cvětnici. — 14. Ruj.
Siget. Pokl. — Duhove. — Ilinje. — Miholje. sve poleg pravosl. dnevnika.
Solnik. Matievo. — Spas. — 1. Lip. — 8. Ruj. — 5. Stud.
Sombathelj. Šestd. — 24. Trav. — Trojst. — 8. Ruj. — 30. Stud.
Sölös. Svěčnicu. — 4. Pros.
Subotica. 24. Velj. — 16. Svib. — 8. Ruj. — ned. pred Svesvete.
Šikloš. Trojstvo. — Andrievo.
Ščavnica. Svake kvatr. srěde.
Sréda, kod Mure. 1. Svib. — 36. List.
Stupava. Zel. Čtrt. — 1 Svib. — 25. Sàrp. 20. Kol. — 6. Stud — 21. Pros.
Sunj. 4. Ož. — 16. Svib. — 17. Sàrp. — 13. Rujna.
Sveti Andria. 5. Svib. — 13. Sàrp. — 1. Kol. — 1. Ruj. — 20. List.
Tekov - Bárš. Čistu ned. — Spasovo. — 8. Ruj. — 11. Stud.
Temešvar. prosl. Čistu ned. — Duhove. — Mitrovo. — prosl. Nikolje.
Tepla. 24. Travnja.
Toplica. V. Mašu. — Nikolje.
Tokaj. 25. Ož. — 24. Lip. — 26. Sàrp. — 22. Ruj. — 26. List. — 21. Pros.
Tolna. Naš. s. † — Lovrovo. — Mirkovo.
(Torenburg.) 24. Trav. — 24. Lip. — 6. Ruj. — 6. Pros.
Torna. 12. Ož. — 25. Svib. — 26. Sàrp. — 27. Ruj. — 6. Pros.
Trenčin. 2. Velj. — pond. po Gluh ned. — Duhove. — 2. Sàrp. — Petr. u usdah. — Uzv. s. † — Lučinje. — Andrievo.
Trnava. 11. i 16. Sěč. — 22. i 27. Velj. — 19. i 24. Trav. — 14. i 19. Lip. — 26. i 31. Sàrp. — 30. Kol. — 4. Ruj. — 18. i 23. List. — 6. i 11. Pros.
Tirdě. 24. Trav. — 29. Rujna.
(Udvarhelj.) Srědopost. ned. — Spasovo. — 4. Listop.
Ujpeč. 4. Trav. — 10. Kol. — 28. List.
Ungvar. 25. Sěč. — Cvět. — 7. Svib. — 25. Sàrp. — 29. Ruj.
Vac. Matievo. — pet. pred. Cvět. — Pohod B. D. M. — Galovo. — 8. danah pred Božić.
V. Varadin. 6 Sěč. — Brašanč. — 2. Sàrp. 1. Ruj. — 4. List.
M. Varadin. 17. Ož. — Zel. Čtrt. — 15. Lip. 1. Ruj. — 5. List. — 15. Pros.
Velka Kikinda. M. Gospu pravosl.
Vèršac. pravosl. Cvětnicu. — 9. Stud. — Simon.
Vesprim. 6. Sěč. — Gàrgurevo. — Florianovo. — 10. Kol. — M. Gospu. — 6. Proz.
Vigna (Terezopolje.) 15. Kol. — 6. Pros.
Železno Město. pond. po Bezim. ned. — pond. po Spasovu. — po Petr. okov. — Mateovo.
Zenta. pravosl. Preobr. — pravosl. Miholje.
Zombor. pravosl. 25. Ož. — pravosl. Spasovo. — pravosl. V. Gospu. — Sve Svete.
Zvolen. 12. Sěč. — Matievo. — Zel. Čtrt. — Braš. — 4. Ruj. — Lizabetje. — Tominje.

Digitized by Google

VIII. Ilirska kraljevina.

a) u Koruţanskoj.

Bèlak (Villah.) pond. po III Kr. — pond. po Lovrenč.
Čělovac. pond. po Ivan. N. — pond. po Uršuli.
Drauburg. Čistu Srědu. — Srědopostni petak. — uzk. pond. — 4. Svibnja.
Eberštain. 29. Rujna. — 27. Prosin.
Friesah. 3. Velj. — 1. Svib. — 24. Kol. — 28. Listop.
Grifen. 24. Travnja.
Gurk. 20. Sěč. — Duhovni utor. — 11. Stud.
Gutarinje. Pokladnji utor. — 14. List.
S. Pavo. 29. Rujna.
Strasburg. pond. po III Kr. — Čistu ned. — V. Petak. — 25. Sàrp. — 10. Kol. — 6. Prosin.
S. Vid. pond po 2 ned. po III Kr. traje 4 tjedna. — Miholje, traje 4 tjedna.
Volfsberg. Ned. po Tělovu. — 13. List. Svaki traje 4 tjedna.

b) u Kranjskoj.

Goče. 20. Sěč. — 4. Svib. — 15. Lip. — 25. Sàrp. — 24. Kol. — 30. Stud. — 31. Prosin.
Idria. Srědu po Cvětn. — 16. Svib. — 21. Ruj. — 11. Stud. — 4. Pros.
Ljubljana. 25. Sěč. — 1. Svib. traje. 14 danah. — tri dana po Petrovu. — 14. Ruj.; — 19. Stud. traje 14 danah.
Gornja Ljubljana. korizm. pond. — Utor. po Uzk. — pond. po križevu. — pond. po Trojst. — 25. Sàrp. — 6. Stud. — 27. Pros.
Metlica (Möttling) Utor po III kr. — Utor. po Svěćnici. — Utor. po Josiplju. — Utor. po Mlad. uzk. — Utor. po Duhov. — Ut. po Margar. — Ut. po V. Gospi. — Ut. po Miholju. — Ut. po Martinju. — Ut. po Nikolju. — Ako je u Najštadlu u isti koj dan sajam, tad se Metlički takov za tjedan kasnie dèrži.
Novoměsto (Naištadl) Ut. po Ant. Pust. — Ut. po Jurjevu. — Ut. po Bartolu. — Ut. po Lučinju. — pervi ut. Prišastja.
Radmanovo. 12. Ožuj. — 24. Trav. — 12. Lip. — 15. Sàrp. — 28. List. — 21. Pros.

c) u Primorju iliti Dolnjoj Ilirskoj.

Aglar (Aquileja.) pond. ut. srěda po Cvětu. — 11. 12. 13. Sàrp. — pond. ut. srěda pred Božić.
Kapo d' Istra. 21. Ruj. — 21. List.
Gorica. Hilar. — Bartol.
Kastel novi. 22. Trav. — 28. Lip. — 27. Stud.
Miterburg (Pisino.) 1. List.
Tàrst. Věkoviti Vašar, nu najveći. 29. Ruj. — 3. Stud.

IX. u Štajerskoj.

Admont. 3. Veljače. — I pond. u Listop.
Aflenc. pond. po Petrovu. — pond. po 1. ned. Listopada.
S. Andria. 20. Sěč. — 30. Stud.
Anger. Zel. pond. — 1. Svib. — 21. Ruj. — 28. Listopada.
Ause. 25 Sěč. — po duhovih 3. pond.
Bruk. 1. pond. korizme. — Utorak po Duhovih. — 11. Stud. Svaki traje 2 tjedna.
Bistrica. Pond. pred Spasovo. — Martinje. — Mateovo.
Cili. Srědopost. ned. traje 28 danah. — 15. Lip. — 28. Kol. — 21. List. — 30. Stud.
Drahenburg. 26. Trav. — 25. Sàrp. — 7. Ruj.
Ebersdorf. 30. Stud.
Fering. Pokl. pond. — Utor. po uzkàrsu. — Utor. po Duh. — Jakob Ap. — Mateovo. — Tominje.
Feldbah. Obratj. Pavla. — Filipije. — Vàrbana. — dan pred Petr. — Anu. — 1. pond. po Lovrovu. — Rupertovo. — Linartovo.
Fridava. 7. Žal. M. B. — Pond. po Jakobovu. — 11. Stud.
Fridberg. Pond. po Bezimn. ned. — 25. Sàrp. — 15. Stud.
Fürstenfeld. Bežim. pond. — Pond. pred Spas. — 24. Lip. — 28. Kol. — 28. List. — Pond. po Nikolju.
S. Gal. 24. Velj. — Utor. po Trojacih. — Pond, po Galu.
Glaisdorf. Cvětn. — 3. Svib. — Pond. po Tělovu. — Pond. po pohodj Gosp. — 10. Kol. — 11. Stud.
Gnas. 9. Velj. — 23. Trav. — 5. Kol. — 1. pon. po M. Maši. — 1. pond. po Dionisu. — 25. Stud.
Gradac. Subotu pred Srědopostnom. — Egidievo. Svaki traje 14 danah.
Herberg. 24. Lip. — 21. Ruj. — Sub. pred

Digitized by Google

Gluh. ned. — Sub. pred Trojake. — Lizabetje.
S. Jakov. 20. Sěč. — 25 i 26. Sàrp.
Ilc. Pačisti pond.— ut. po Trojakih.—pond. po vuzmu. — Matievo. — Jakov Ap.
Judenburg. 1. Svib. — 10. Kol. — 21. List.
Kaniža, predvaroš Ptujski. 23. Trav. — 25. Stud.
Kostrainica. 10. Ož. — Markovo. — Vidovo. — 30. Sàrp.
Lankovica. 25 — 26. Sàrp.
Laibnica. pond. po Svěčn. — 1. Svib. — 25. Sàrp. — 11. Stud.
Lemberg. Pankrat. — pond. po Ulriku. — Medhard. — Osvalda.
Ligist. Utor. po Vuzmu. — pond. pred Trojake. — pond po Petr. — 25. Sàrp. — 6. Stud. — 21. Pros.
Marenberg. pond. po Božiću. — pond. po Cvětn. — Utor. po Trojak. — Miholje. — Martinje.
Maribor. Sub. po Lučinju. — Ned. pred Trojak. — 4. Sàrp.
Maria Celska. Utor. pred Miholje.
Murava. 21. Ruj. — 6. Stud.
Naimark. 26. Sàrp. — 25. Stud.
S. Osvald. 7. Trav. — 3. Stud. — 29. Pros.
Pasail. Vel. četàrt. — 5 pond. po Vuzmu. — 15. Lip. — 29. Ruj. — 21. Pros.
Ptuj. 23. Trav. — 5. Kol. — 25. Stud.
Prasberg. 22. Sěč. — 15. Lip. — 16. Kol. — pond. pred M. Mašu. — 18. List.
Predinje. 12. Ož. — pond. po Spasovu. — 26. Sàrp. — pond. po V. Maši. — pond. po Terezii.
Radkersburg. 14. danah pred poklade. — Utor. po Trojak. — 10. Kol. — 15. Stud. Svaki traje 3 dana.
Ran [Brešce.] 14. Velj. — pond. po Flor. — 13. Lip. — 10. Kol. — 6. Stud. — Sub. pred Božić.
Rogatci. 24. Velj. — 21. Ož. — 2. pond. po Vuzm. — Naš. s. † — 25. Svib. — 13. Lip. — 12. Sàrp. — 24. Kol. — 14. Ruj. — 30. Studena.
Rotenman. 11. Svib. — 24. Ruj. — 11. Stud.
S. Rupert. 20. Sěč. — 23. Trav. — Utor. po Trojakih. — 24. Lip. — pond. pred Mandaleńu. — pond. pred M. Mašom. — 29. Ruj.
Švanberg. 20. Sěč. — 3. Svib. — 24. Lip. — 2. Kol. — 4. List.
Sekova. 23. Trav. — 29. Ruj.
Straden. 2. Stud. — 28. Pros.
Tüfer. 24. Velj. — Vel. Čtrt. — 24. Trav. — Utor. po Trojakih. — 24. Lip. — 21. Ruj. — 11. Stud. — 21. Pros.
Turnava. 2. pond. Listopada.
Valtersdorf 24. Velj. — 20. Sàrp. — 20. Kol. — pond. po Miholju. — 21. Stud.
Vaic. Utor. po Vuzmu. — 16. Svib. — 20. Sàrp. — pond. po imenu Marie. — 15. List. — 25. Stud.
Vildon. 24. Velj. — Utor. po Vuzmu. — 2. i 22. Sàrp. — 29. Ruj. — 25. Stud.
Gornji Völs. 1. Svib. — 22. Sàrp. — 24. Ruj. — 11. Stud.
Dolnji Völs. 1. pond. po Maximilu. — Pokladni pond. — Srědu pred Spasovo.

X. Veči Sajmi u cěloj Austrianskoj Carevini.

Beč, u dolnjoj Austrii. Pond. po 3. ned. po Uzk. — dan màrtvih. Svaki traje 4 tjedna. — Leopoldinevoj predvaroši. — Margaritje — traje 14 danah.
Brasova, (*Kronštat*) u Erdelju. Brašančevo. — Sve Svete.
Bocen, u Tirolskoj. 4. Ož. — 10. Lip. — 24. Kol. — 10. Stud.
Brno, (*Brünn*) u Moravskoj. Pond. po čistoj srědi. — pond. po Braš. — 3. Ruj. — pond. po. Začetju Gosp. Svaki traje 3 tjedna.
Budvica, u Českoj. pond po III Kr. — po Brašanč. — po M. Gospi. — Martinje. Svaki traje 14 danah.
Brescia, u Lomb. 6. — 18. Kol.
Debrecin, u Ugarskoj. 6. Sěč. — 24. Trav. — 15. Kol. — 9. List.
Ens, u gornj. Austrii. Ivan Kàrst, traje 14. danah.
Falkenštain, u dol. Austrii. 8. pred, i 8 danah po Šimunju.
Gradac, u Štajerskoj. Sredopost. Egidievo. Svaki traje 14 danah.
Holomouca, u Moravskoj. pond. po Ned. u Osmini od III Kraljah. — pond. pred Jurjevo. — 3. pond po Ivanu Kàrst. — 2. pond. po Miholju. Svaki traje 14 danah.
Kalusz, u Galicii. 6 do 14. Lip. — 19 do 30. Sàrp. — 25. List. do 2. Kol.
Laa, u dol. Austrii. 14. pred, i 14 danah po Augustinu.
Lavovo, (*Lemberg*) u Galicii. Janju. — 4. Svib., traje 4 tjedna. — 12. Listop., traje 2 tjedna.
Linc, u gornjoj Austrii. uzkàrsni pond. — 16. Kol. Svaki traje 3 tjedna.
Mantua, u Mlětač. 13. — 25. Lip.
Mlětci. Svake subote.
Milano, u Lomb. Svaki dan, i osobito ned.

Digitized by Google

Novo Město, u Moravskoj. ut. po imenu Isus. — 2. ut. u Svib. — 2. ut. po Petrovu. — 1. ut. Ruj. — ut. pred Martina. Svaki traje 8 danah.
Osěk, u Slavonskoj. koi gori.
Pešta, u Ugarskoj. koi gori.
Zl. Prag, u Českoj. dan po Svěć. — Vidovo. — Vacslava. Svakj traje 20 dan.
Požun, u Ugarskoj. koi gori.
Padova, u Mlětač. 10—30. Lip. — 7—21. Listop.
Przemisl, u Galicii. 26. Lip. — 9. Pros. Svaki traje 14 danah.
Sambor, u Galicii. 3. Velj. — 1. Svib. — 21. Ruj. — 30. Stud. Svaki traje 14 dan.
Sibinj, (*Hermanstat*) u Erdelju. koi gori.
Tàrst, u Ilirii. koi gori.
Tarnov, u Galicii. dan po Svěć. — po IV ned. po Uzk. — Mandalinje. — Uzviš. s. † Svaki traje 2 tjedna.
Tešanj, (*Tešen*) u Šlezkoj. dan po Svečnici. — po Duhovih. — pond. pred Mandal. M. Gospu. — Andrievo.
Tropava, u Šlezkoj. 1 do 9. Velj. — 1. — 15. Sv. — 1 — 9. Kol. — 1 — 15. Studena.
Vaidhofen, u dol. Austrii. pond. po III Kr. — po Jakobovu. Svaki traje 14 danah.
Věrona, u Mlětač. po mlad. uzk. 14. danah. — 4 — 19. List.
Vels, u gorn. Austrii. Subotu po Spasovu. — po M. Gospi. Svaki traje 8 danah.
Vičenca, u Mlětač. 29. Sàrp. do 8. Kol.
Zagreb, u Hárvatskoj. koi gori.
Znojma. Dorot. — utor po Bezim. ned. — Jurjevo. — Ivana Kàrst. — Čtrt. po M. Gospi. — Šimon i J. — Čtàrt. pred Začetj. B. D. M. Svaki traje 8 danah.
Ždrablovica, u Českoj. po Gluh. ned. — po Katarinju, traju svaki 8 danah.

Red pri orsačkom
odpravničtvu vozeće pošte u Zagrebu.

Město Odpravničtva (Expeditia) je u gornjem varošu, u opatičkoj ulici pod brojem 61.
Početak službe svaki dan jutrom u 9 u.; po podne 3. u.
Sverha službe svaki dan 12 u. obdan, 6 u večerom.

Dolazeći vozi.

Poneděljak: Po podne 1 u. bàrzovoz s listovi iz Varašdina, Štajerske, Kermenda, Sombathelja, Kiseka, Soporna, Beča, cěle Austrie, Ugarske, banatske vojničke krajine, Erdelja, Vlaške, Galicie, Bukovine, Poljske, Ruske, Moravske, Šlezke, Českе, Bavarske, Pruske, Saske, i iz cěle Němačke.

Obnoć u 11 u. bàrzovoz s listovi iz Karlovca, Rěke, Istrie, harvatskog i Austrianskog Primorja, Tàrsta, Kraljevine Lombardezko-Mlětačke, gornje i dolnje Talianske, Svajcarske, Franczke, i Englezke.

Utorak: Po podne 1 u. bàrzovoz s listovi (kao u Pond.)

Po podne 1 u. bárzovoz, u obće Mallevoz, iz velike Gorice, Lekenika, Petrinje, Siska, i iz cěle Banovačke i Slavonske vojničke krajine.

Sréda: Po podne 1 u. bàrzovoz s listovi kao u Poneděljak.

Po podne 1 u. bàrzovoz, u obće Mallevoz, iz Samobora, Čateša, Landštrasa, Novogměsta, Groslupa, Ljubljane, iz Krajnske; Korutanske, Tirolske, Foralberga, Tàrsta, Austrianskog Primorja, Lombardezko-Mlětačke kraljevine, gornje i dolnje Talianske, Švajcarske, iz Francezke i Englezke.

Četàrtak: Rano 4 u. bàrzovoz Mallevoz iz Karlovca, Karlovačke vojničke krajine, Generalskog-Stola, Munjave, (Josefstala), Jezerane, Žutelokve, Otočca, Perušića, Gospića, Medaka, s. Roka, Malog Halana, Obrovca, Zadra i cěle Dalmatinske.

Rano u 5 u. teretna kola iz Rakovog potoka, Jastrebarske, Karlovca, hárvatskog i austrianskog Primorja, Rěke, Istrie, Tàrsta, Lombardezko-Mlětačke kraljevine, gornje i dolnje Talianske, Švajcarske, Franczke i Englezke.

Po podne u 1 u. bàrzovoz s listovi (kao u Poneděljak.)

Digitized by Google

Petak: Jutrom u 5 u. teretna pošta iz Popovca, s Ivana, Breznice, Remetinca, Varašdina, Štajerske, Čakovca, Alšo-Lendve, Bakša, Leve, Kermenda, Sombathelja, Kiseka, Varašdorfa, Soprona, Gros-Hoflajna, Vimpasinga, Laxenburga, Beča, gornje i dolnje Austrie, cčle Ugarske, Banatske vojničko krajine, Moldavske, Vlaške, Bugarske, Erdelja, Galicie, Bukovine, Poljske i Ruske; Moravske, Slezke, Češke, Bavarske, Pruske, Saske i cčle Němačke.

Po podne 1 u. bàrzovoz s listovi (kao u Ponedèljak.)

Popodne 1 urah Mallevoz (kao u Utorak.)

Obnoć 11 u. bàrzovoz s listovi (ko u Ponedèljak.)

Subota: Popodne 1 u. bàrzovoz s listovi (kao u Ponedèljak.)

Nedèlja: Po podne 1 u. bàrzovoz s listovi (kao u Ponedèljak.)

Popodne 1 urah Mallevoz (kao u Srědu.)

Odlazeći vozi.

Ponedèljak. Jutrom u 5 u. *) bàrzov. s listovi, prčko Varažd. u Štajerzku, prčko Kermenda, Sombathelja, Kiseka, Soprona u Beč, gornju i dolnju Austriu, cčlu Ugarsku, Banatsku, vojnićku krajinu, Moldavsku, Vlašku, Bugarsku, Erdelj, Galiciu, Bukovinu, Poljsku i Rusku; zatim u Moravsku, Slezku, Česku, Bavarsku, Prusku, Sasku, i cčlu Němačku.

Utorak: Rano u 5 u. bàrzovoz s listovi (kao u Ponedèljak.)

Srěda: Rano u 5 u. bàrzovoz s listovi (kao u Pond.) večerom u 9 u. Mallevoz prčko velike Gorice, Lekenika, Petrinje u Sisak i Slavonsku krajinu.

Četàrtak: Rano 5 u. bàrzovoz s listovi (kao u Ponědeljak.)

Večerom 7 urah teretna pošta prčko Popovca, s. Ivana, Bresnice, Remetinca, Varašdina u Štajersku, zatim prčko Čakovca, gornje Lendve, Bakše, Leve, Kermenda, Sombathelja, Kiseka, Varašdorfa, Soprona, V. Heflajna, Vimpasinga, Laksenburga u Beč, gornju i dolnju Austriu, cčlu Ugarsku, Banatsku vojničku krajinu, Vlašku i Moldavsku, Bugarsku, Erdelj, Galiciu, Bukovinu, Poljsku, Rusku, Moravsku, Slezku, Česku, Bavarsku, Prusku, Sasku, i cčlu Němačku.

Večerom 8 u. bàrzovoz s listovi prčko Karlovca u Rěku, hàrvatsko i austriansko Primorje, u Tàrst, Lombardesko Mlětačko kraljestvo, gornju i dolnju Taliansku, Švajcarsku, u Francezku i Englezku.

Petak: Rano u 5 u. bàrzovoz s listovi (kao u Pond.)

Popodne 3 u. Mallevoz prčko Samobora, Cateša, Landstrasa, Novoměsto, Trefena, Pezendorfa, V. Lupe, u Ljubljanu, Krajnsku, Korutansku, Tirolsku, Foralberga, u Tàrst, Austriansko Primorje, Lombardezko-Mlětačko kraljestvo, gornju i dolju Taliansku, Švajcarsku, Francezku, i Englezku.

Večerom u 7 u. teretna pošta prčko Rakovog potoka, Jastrebarsku, Karlovac, Hàrvatsko i Austriansko Primorje, u Rěku, Istriu, Tàrst, Lombardezko Mlětačko kraljestvo, gornju i dolnju Taliansku, Švajcarsku, u Francezku i Englezku.

Večerom 7 u. Mallevoz kroz Karlovac, u Karlovačku vojničku krajinu u Generalski stol, Munjavu (Josefsthal), Jezeranu, Žutulokvu, Otočac, Perušić, Gospić, Medak, s. Rok, Mali Halan, Obrovac, u Zadar i cčlu Dalmatinsku.

Subota: Rano 5 u. bàrzovoz s listovi (kao u Pond.)

Nedèlja: Rano 5 u. bàrzovoz s listovi (kao u Pond.)

Večerom 8 u. bàrzovoz s listovi (kao u Četàrtak.)

Večerom 9 u. Mallevoz (kao u Srědu.

*) Ovaj bàrzovoz s listovi po zimskih měsecih t. j. u Studenu, Prosincu, Sěčnju, Veljači, i Ožujku odilazi jutrom ne u 5, nego u 6 u. —

Opazke.

Jamčenje Poštarskoga ureda.

C. k. poštarski ured jamči za točno razpošiljanje i izručenje svih njemu predanih listovah i drugih stvarih, i obvezujo se da će ih podpunoma nadoknaditi, ako se pokvare ili izgube, sbilo se to krivnjom poštarskih službenikah, lupežtvom ili dru-

Digitized by Google

gim kojim slučajem. Nu jamčenje ovo prestaja: a) ako izručeno pismo ili paquet neima točna naslova, b) ako oštetjena stranka zakasni rok traženja, i odgovornosti ureda, koja je za stvari rasposlane u Austriskom carstvu opredělјen na 3 Měseca, a izvan carstva na 6 Měsecih.

Kada se stvari predati moraju?

Stvari moraju se dan odpravljanja u naznačene službene ure, barem za jednu uru prod odlazkom pošte, kojom se imaju poslati, predati.

Kako se imaju novci predati.

List s novci ili papirom u vrědnosti novacah, s dokumenti itd. obtáršen, mora se otvoren na poštu donětі, — izručitelj mora na naslovu (*Addresse*) ono što je u pismu točno i posebno naznačiti. —

Banknote, Banke, Einlösungs i Anticipations-Šajne mora primajući službenik prebrojiti, i po dobitom obsvědočanju o istinitosti predstavite vrědnosti, u nazoćnosti izručitelja, s njegovim i poštarskim pečatom zapečatiti. — Deržavni i privatni Obvezi (Obligatorie), měnice, Couponi, novčani naputći, srěćke od loterie, knjižice zaštednih blagajnah i ine vrědnosti u artii koje veće sume, u sebi zaderžuju, biti će po dobivenom službenom obsvědočenju ozbiljnog saderžaja u naslovu naznačenih stvarih; samo s pečatom izručitelja zapečatjene, jer zavod samo za naznačenu vrědnost jamči.

Odpravci za Francezku se moraju u vošćanicu (*Wachsleinwand*) umotati.

Novci zlatni i srebarni.

Iznesci u zlatnih, do 100 fl. sr., a u srebernih novcih do 10 for. sr. u vrědnosti, moraju se kao i papirni novci otvoreni Službeniku predati, jer se pečatjom izručitelja i zavoda zatvoriti moraju.

Višji iznesci, i to do 5 Pf. u težini, moraju se u smotke papirom mnogoput čvěrsto i pristojno oviti, i s izručitelja pečatom zatvoreni predati. Odpravci od 5 do 40 Pf. moraju se još prěko toga u jaku vošćanicu umotati. Odpravci od 41 do 125 Pf. (največja tezina jednog odpravka) primaju se samo u škrinji (sanduk-*Verschlag*) ili u lagvi (sudu-*Gefaesz*) dobro naobručanoj, i slamom ili sěnom umetanoj.

Zlatni ili sreberni novci, koji su za Rusku udredjeni, moraju se u kožnih kesah (mosnjah) predati.

Na paquete od 3 lota težje, mora se još drugi jedan naslov (*Frachtbrief*) pridodati, i na njem saderšaj točno i posebno naznačiti, na drugoj pako strani lista ime i prizime skupa s obisalištem onoga komu se šalje i obitalištem pošiljatelja ubilježiti, i utiskom pečata providiti.

Kako se moraju tereti predati.

Izručitelja je dužnost terete tako dobro spremite predati, da od vlažnosti, ribanja ili dropenja nikakvu oskudicu nedobiju, imaće ili se neće od službenika primiti, ili će se samo na vlastitu pogibel izručitelja, odpraviti. Medjutim isti teretni odpravak se mora ili s podpunim naslovom primitelja ili barem s znamenjem, i naznačenjem odlučenog města providěti; osim toga još mora na svaki teretni odpravak, težji od tri lota, drugi naslov (*Frachtbrief*), dojti, koj će točni zapis Primitelja, s dovodom znamenja odpravka, zatim točno naznačenje saderžaja i njegove vrědnosti, kao i podpis, i utisak pečata imati. Oni odpravci, koji Hervatske, Slavonske, Ugarske, ili Erdelјa granice prelaze, mora se izručitelj postupanju carnika (*Zollbeamte*) podložiti, buduć takvi odpravci samo obskerbljeni s carskimi bolletami primiti se mogu. Odpravci koji sa u Franczezku, Nizozemsku, Holandiu ili Belgiansku upravljeni, moraju imati izjasnenja (deklaracie) u francezkom jeziku, koje točne izjasnjuju 1). Podpuni naslov primitelja 2.) Imenovanje i opisanje odpravka glede spremanja 3.) Znamenja 4.) Točni razbroj saderžaja 5). Težinu robe 6). Město i dan izdane deklaracie 7). Ime i město stanovanja izručitelja.

Odpravci prěko 80 Pf. u težini biti će samo pod tim uvětom primiti, ako se na odlazku kolah u ostali prostor mogu spremiti druga manja.

Na vozećću poštu se neprimaju za promicauje: živuće zvěri i svi takvi predmeti, koji se kroz očesanje, tiskanje ili imače nehotomce lahko upale, kao osobito svi predmeti, koji oztale teretne odpravke lahko pokvariti mogu. — Izručitelju stoji na volji, poštarinu (porto) taki kod predavanja platiti, ili ju neplatjenu ostaviti. Odtud se ipak iznimaju 1) Svi odpravci u Poljsku 2) Na oblasti od poštarine proste upravljeni 3) Koji su bez vrědnosti 4) Kojih vrědnost ako unutar carstva ostanu neiznosi peterostručnu poštarinu, ako su pako izvan carevine upravljeni, ne 10 fl. sr. 5) Koji

Digitized by Google

se lahko oskuditi mogu 6) Koji se pošiljaju s pogibelju izručitelja.

Za Putnike.

Na bàrzovozu ima tri sědala. Platja za putovanje mora se taki kod predbrojenja céla položiti. Povratjanje platje nemna mésta ma pod kakvim izgovorom. Ako tko zakasni, i prilika već ode, tužba glede povratjanja platje neće nikakvi uspěh imati. Svaki putnik mora imati sa sobom pašuš (do kuda putuje) Za četvert sata prie odlazka kolah mora svaki putnik na město odpravničtva c. k. vozeće pošte osobno doći.

Ogled urah za izručenje i primanje

listovah (pisamah) kod c. k. pošte

u Varašdinu.

Izručenje listovah odlazečih u:

Šoprom: i uzputna města, zatim u Budim i Peštu, svaki dan u 3 u. popodne; primanje do 2 u. popodne.

Požun: Sčavmcu i t. d. Utorak i Petak u 3 u. popodne; primanje do 2 u. popodne.

Zagreb: svaki dan o 5 u. jutrom.

Karlovac, Jastrebarsku, Rěku i cělo Primorje, Istriu i t. d. Neděljom, Pond. Srěd. Cetàrtak, Petak o 5 u. jutrom; primanje na dan prie do 6 u. Večerom.

Zadar, Dalmatinsku i t. d.: Pond. i Petak o 5 u. jutrom; primanje dan prie do 6 u. Večerom.

Koprivnicu, Pečuh, Osčk: Nedeljom i Srědom o 5 u. večerom.

V. Kanižu, kroz Letenje: Srědom i Neděljom o 2 u. popodne.

Ptuj, Maribor, Gradac, Beč, Štajersku, Korutansku, Austriu, Česku itd. svakdan 6 u. popodne.

Primanje listovah dolazečih iz:

Beča, Austrie, Češke, Moravske, Slezke, Budima i Pešte: svaki dan u 5 u. jutrom.

Požuna: Nedelj. i Četàrtakom 5 u. jut.

Zagreba i uzputnih Městah: svaki dan u 3 u. popodne.

Karlovca, Jastrebarske, Rěke, Primorja cělog, Istrie: Pond. Utor. Srěd. Cetert. i Subotu u 3 u. popodne.

Zadra, cěle Dalmatinske: Poneděljak i Četertak u 3 u. popodne.

Koprivnice, Pečuha, Oseka: Poneděljkom i Petkem rano.

V. Kaniže: Utorkom i Subetom u 5 u. jutrom.

Ptuja, Maribora, Gradca, Štajerske, Korutanske, Tirolske, Talianske svakdan o 6 u. jutrom.

u Zagrebu.

Izručenje listovah odlazečih u:

Beč, Šopron, Kisek, Sombathelj, Kermend, Varašdin svakdan do 5 ½ urah večerom.

Gradac, Ptuj, Maribor svakdan do 5 ½ u. večerom.

Karlovac i Rěku: u Poneděljak, Srědu, Četertak, Petak, Nedelju do 5 u. več.

Zadar: u Pond. i Petak do 5 u. več.

Ljubljanu i Tàrst: Pond. Utor. Četàrt. Pet. do 11 ½ u. obdan.

Novu Gradišku do Zemuna: Ned. i Srědu do 5 ½ u. več.

Sisak i Petrinju: Pond. Srědu, Pet. i Ned. do 5 ½ u. več.

Glinu: u Nedělju i Srědu do 5 ½ u. večerom.

Budim i Peštu, kroz Kermend i Stolni biograd: svaki dan do 5 ½ u. več.

— Križevcah i Koprivnice: Nedělјom i Srědom do 11 u. obdan.

Osěk, Pečuh i Bělovar: Ned. i Srědom do 11 u. obdan.

Veliku Kanižu kroz Letenje: Utorkom i Petkom do 5 ½ u več.

Primanje listovah dolazečih iz:

Beča svaki dan po 4 u. več.

Gradca, Ptuja, Maribora svaki dan po 4 u. večerom.

Karlovca i Rěke: u Poned., Utor., Četàrt. i Subotu po 8 u. jutrom.

Zadra: Pond. i Četàrt. po 8 u jutrom.

Digitized by Google

Ljubljane i Tàrsta: Pond. Sréd. Pet. i Ned. po 3 u. popodne.
Siska i Petrinje: Pond. Utor. Četàrt. i Petkom po 3 u. popodne.
Nove Gradiške sve do Zemuna: Pond. i Petkom po 3 u popodne.
Gline: Pond. i Četàrtkom po 3 u. pop.
Budima i Pešte prěko Stolnog Běograda i Körmenda: svaki dan po 4 u. popodne.
Budima, Križevacah i Koprivnice: Pond i Petkom 10 u. jutrom.
Oseka, Petčuha i Bělovara: Pond. i Petkom po 10 u. jutrom.
Velike Kaniže kroz Letenje: Utork. i Subotom po 4 u. večer.

u Karlovcu (gornjem).

Izručenje listovah odlazećih u:

Beč, Varaždin, Zagreb, Austriansku, Češku, Šlezku; Štajersku Pond. Utorak, Četàrt., Pet. i Šob. u 8 u. jutrom.
Beč kroz Ljubljanu, Nedělju u 11 u. jutrom.
Požun, Pond i Petak o 8 u. jutrom.
Rieku, Istrijansku itd. Nedělju i Srědu. o 11 u. jutrom.—A Pond. Utorak i Pětek o 3 u. po podne.
Ljubljanu, Tàrst, Italiu, Korušku, Tirolsku Nedelju i Srědu o 11 u. jutr.
Zadar, Senj, Dalmatinsku i usputnih městah Nedělju i Srědu o 5 ½ u. več.
Zemun, Oseк, Petrovaradin, Sisak, Slavonsku, bansku krajnu Pond. i Petak o 3 u. po podne.

Primanje listovah dolazećih iz:

Beča, Varaždina, Zagreba, Austrianske, Češke, Šlezke, Štajerske Nedělju, Utorak, Srědu u 3 u. po podne. — A Pond. i Petak u 10 u. jutrom.
Beča kroz Ljubljanu, Pond. 3 u. po podne.
Požuna, Nedělju i Srědu u 3 u. po podne.
Rieke, Istrijanske itd. Nedělju, Četàrtak o 4 u. večerom. — A Utorak, Četàrtak i Sobotu o 8. u jutrom.
Ljubljane, Tàrsta, Italie, Koruške, Tirolske Pond. i Petak o 3 urah po podne.
Zadra, Senja, Dalmatinske i usputnih městah Pond. i Petak o 5 u. večerom.
Zemuna, Oseka, Petrovaradina, Siska, Slavonske, banske krajne Nedělju i Srědu u 9 u. jutrom.

u Senju.

Izručenje listovah odlazećih u

Karlovac, Zagreb, Beć, Dalmatinsku čitavu vojničku krajinu i u Ugarsku: Ponedělјak i Petak u 6 uru večerom.
Rieku, Tèrst, Mletce, Istriu i celu Talіansku, Štajersku i Krajnsku: Utorkom i Sobotom o 6 uri večerom.

Primanje listovah dolazećih iz

Rieke Tersta, Mletcih, Istrie i celoj Talianskoj, Franceskoj i Englezkoj: Utorkah i Sobotah u 8 uri rano.
Karlovca Zagreba, Beča, Dalmatinske, čitave vojničke krajine i Ugarske u Srědu i Nedělju u 8 uri rano.

u Sisku.

Izručenje odlazećih listovah.

Nedělju: u sve strane světa.
Utorak: bàrzovoz jutrom u 5 u. u Zagreb Beć, itd.
— u Ljubljanu Tàrst.
Srědu: u Banat Zagreb i Beč.
— Ljubljanu i Tàrzt.
Četàrtak: u Karlovac i Rieku.

Primanje dolazećeh listovah.

Ponedělјak: iz Zagreba, Beča, Karlovca, Banata rano jutrom.
— bàrzovoz i Zagreba rano jutrom.
Utorak: iz Beča, Zagreba.
Četàrtak: iz Beča, Zagreba.
— bàrzovoz iz Zagreba rano jutrom.
Petak: iz Banata.

Digitized by Google

Několiko rěčih o pravopisu.

Pravo pisati jest uprav takova umětnost kao i pravo govoriti. Jedno i drugo uči nas slovnica (grammatika). Slovnica je dakle knjiga, u kojoj bi se imao sadàržavati nauk o svih pravilih, poleg kojih trěba govoriti i pisati. Iz tih rěčih naravno slědi, da je samo onomu moguće u podpunome smislu pravo govoriti i pisati, tko je slovnicu svestručno i potanko proučio.

Ali pod rěčju pravopisa uzima se obično samo pisanje ili slikovanje posebnih glasovah, iz kojih cěli govor sastoji, kao zidanica iz pojedinih kamenah. Tim biva bělodano, da nije ovdě naměra slovnicu pisati, veće samo někoja progovoriti o vidionih i nevidionih strančicah našega govora. Pod nevidionimi strančicami našega govora razuměvamo glase, koje ušima hvatamo t. j. koje slušamo; a pod vidionimi strančicami, kao věrnimi slikami od nevidionih glasovah, koje očima obuzimamo, razuměvamo pismena. Velimo ovdě pismena radi toga, što se pišu, i tim načinom na papiru učvàrštjuju, da jih naše oči obuzeti mogu; jer slovo znamenuje u našem jeziku rěč ili govor, n. p. blagoslov (benedictio, *der Segen*); sloviti = govoriti:

„Kara, priti i proklinje (Aleksander veliki),
Ko b' opsova' narod ovi,
I svakoga još zaklinje,
Da za njime [1]) zlo neslovi."

Kačić.

Da pako u jednom pismenu nemože uvěk biti cěla rěč ili govor, to nas uči tako naš kao i inostrani jezici. Izvan ako bi hotěli po starom načinu naša pismena zvati: ***az, buki, vědi, glagolj, i t. d.***

Nadalje, da se o svem potanko uputit možemo, potrěbito je, da pred oči metnemo cěli sastav pismenah u obrazu; jer istinite su one rěči:

Segnius irritant animos demissa per aurem,
Quam quae sunt oculis subjecta fidelibus. . . .

Ili kao što naši vele: Daleko od očiuh, daleko od sàrdca.

Nek nam dakle stane pred oči cěli sastav glasovah našega govora i njima odgovarajućih pismenah, kao njihovih věrnih slikah:

Samoglasnici.

Široki: a, o, u,
Uzki: e, i,
Naměstni: ě.

Suglasnici.

Ustni: m, b, p, v, f.
Jezični:
a) prosti: l, n, r.
b) ljubki: lj, nj.
zubni:
a) prosti: d, t.
b) ljubki: dj, tj = ć.
žuboreći:
a) prosti: z, s, c.
b) široki: ž, š č.
gàrleni: g, h, j, k.

1) T j. za narodom slovinskim ili slavjanskim.

Digitized by Google

Ova pismena predstavljaju sve glasove, koji se u našem čistom pismenom jeziku nalaze. Ima jih ukupno **31**. Od ovih su **25** prosta, kanoti samoglasnici: a, o, u, e, i; — suglasnici: m, b, p, v, f; — l, n, r; — d, t; — z, s, c, ž, š, č.[2]) Ina su naměstna, kao *ě* za *ie, je, i, e,* i *ć*, — naměštjen město slitoga *tj*, — ili sastavljena sa ljubkim gàrlenim glasom *j*: *dj, tj,* = *ć*; *lj, nj*. Ovamo spada sastavljeni i sliveni glas *dž*, koi se ponajviše u turskih ili poturčenih rèčih upotrèbljava, što su se kod nas s vrèmenom uselile. Takove su rèči: džamia odža, odžak, džak, džep i t. d.[3])

O upotrèbljavanju pismenah.

Samoglasnici su gledeć akcenta (napěva, naglaska, glasoudarenja) jedni *kratki* i znamenuju se potezom sèkomičnim s lèva na desno (accentus gravis t. j. naglasak težki): à, ò, ù, è, ì. Ovi se tako oštro izgovaraju, kao da bi dva suglasnika za njimi slèdila n. p. ràna (kao ranna), dèvet (kao devet), lipa (kao lippa), zvòno (kao zvonno), krùna (kao krunna).

Drugi su *dugački* i znamenuju se potezom sèkomičnim s desna na lèvo (naglasak oštri, accentus acutus): á, é, í, ó, ú. Tí se u govoru tako protežu, kao da bi dva samoglasnika zasebice napisana bila, od kojih je pàrvi kratak, a drugi dugačak n. p. Sáva (kao Sàáva), méso (kao mèéso) , sírak (kao sìírak), kós (kao kòós), róg kao ròóg), súša (kao sùúša). —

Tretji su *dugačko — kratki* i znamenuju se zavinjenim potezom (naglasak zavinjeni, accentus circumflexus): â, ê, î, ô, û. Ovakovi se imadu takodjer u govoru protegnuti, kao da bi dva samoglasnika zasebice slèdila, od kojih je pàrvi dugačak, a drugi kratàk n. p. drâgo (kao draàgo), dêblo (kao dèèblo), dîka (kao dìka,) gôrak (kao góòrak), rûka (kao rúùka).

Ali na ovaj tretji naglasak nepazi se mnogo, veće se ponajviše město njega drugi upotrèbljava. U obšte pako uzimaju se ovi naglasci samo u onom slučaju, kad bi se sumnja med jednim i drugim znamenovanjem poroditi mogla: jer su ovi naglasci polag različnosti pokrajinah i naréčjah veoma različni i nestalni.

Kratak naglasak vàrhu *à*, kao za naznačit, da je sutaman glas, te da se hitro izgovorit ima, metje se takodjer pred suglasnikom jezičnim *r*, kad za njime jedan ili dva suglasnika na jednu slovku (silabu) spadajuća slède n. p. smàrt, kàrst, pàrst, svàrha, kàrv, žàrtva, tàrniti, sàrdce, umàrti, hàrvati zahàrzati, vàrtiti, tàrg, vàrstnik, sàrnuti, pàršiti, kàrstiti, kàršiti, tvàrd, pàrsi, càrljen, Hàrvat, hàrvatski, Sàrbljin, sàrbski, hàrliti, hàrt.

Někoji hoće u ovom slučaju, da se město *à* piše *è* ili *ê*, a někoji světuju, da se ni jedno ni drugo nepiše, budući da narod u spodobnom slučaju ni čist *a*, ni čist *e* neizgovora, a pri tom vele, da baš u tom stoji blagoglasje (?) našega jezika n. p. prst, krst, hrst, čvrst, vrh, hrzati, trs, brk, smrt, vmrl i t. d.

Lasno je reći *ptrše*! — ali se usne tresu, veli narodna naša poslovica.

U izobražavanju jezika, a osobito na pismu, moramo, bar po mome mnjenju — nèšto i očima ugoditi i polašticu im učiniti; a pri tom bogme nebi valjalo, da na akustiku, na blagoglasje zaboravimo, te tako rekuć našim tananim ušima, osobito u muzici, pàrkosimo. U toj struci neškodi stvar malo obširnie promotriti.

Čujmo, što o tom govori slavni naš slavjanski pèsnik Ivan *Kollár* u svom „*Vykladu ku Slávy Dcere*“ pod znèlkom **503**, str. **391** – **392**: „**2**. Suglasnici su u rèči tèlo; a samoglasnici su duša: tèlo bez duše je màrtvo. Zato neka nebude nijedna slovka (silaba) bez samoglasnika, da se svaka slovka nesamo govoriti, veće i pèvati može. Bila su u istinu neugodna vrěmena, gdè su se najtvàrdje rèči za najčeskie t. j. najčistie česke dàržale, n. p. *zawrhw, dosahw, jistšj, tlustšj, zstrany, stblo, wzwod, chcme , dštj, mstem, prchl, papršlku, dska* i t.d. S toga su se i podigle tužbe, stranom kod tudjinacah, stranom kod našinacah i t. d.“ —

---

2) ž, š, č zovu se široki: jer jim je žubor širji, nego tanko žuborećim z, s, c.

3) ima jošte dva pismena, koja su po naravi svojoj sastavljeni glasovi naime *c* = *ts*, sastavljen iz *t* i *s* i č = *tš*, sastavljen iz *t* i *š*; ali budući da su se ovi glasovi slučajem i vrěmenom u pojedina pismena stopili, upravo onako kao gàrčki i latinski *x* (město *ks*) i Ψ (město ps): zato ih i mi ovdè kao prosta pismena smatramo.

Digitized by Google

Slavni Kollár je u svojoj glasovitoj pěsni *„Slávy Dcera,“* kako i sam u Vykladu str. 394 izpověda, u spodobnom slučaju několiko rěčih sa samoglasnikom *a* ublažio govoreći:

„5. Što se tiče suglasnika *r*: po tako rečenih gàrlenih ili guturalnih, upotrěbili smo po načinu poljskom *a*, n. p. *h*ardlo, *h*arlička (hrdlo, hrdlička t. j. *gà*rlo, *gà*rlce ili groce), *k*ark (krk, t. j. vrat) *k*ardel (krdel) i t. d. Nadalje veli Kollár na str. **394 — 395**: „U rěčih *sardce* i *sarna* bolje glasi *a* nego *e*, stranom s toga, što u českom jeziku imade mnogo *e*, stranom pako zato, što *serce*, *serna* na neugodni koren i znamenovanje *sr* opominje poleg spodobe *berce* brâti, *herce* hrati. Slavjani u Štajerskoj i u Dalmacii pišu takodjer *sarce*. Prispodobi *Sellenko*, slovenska gramatika. U Celju **1791** str **57**. u *sarce*, tiga *sarca*, timu *sarcu* i t. d. Sravni Giva *Gundulića* Osman, u Dubrovniku **1826** dio I. u priloženom rěčniku str. XVI. *sarčno* (*herzhaft*), *sarda* (furia), *sarna* (*das Reh* i t d) I Gârci imadu u toj rěči *a*, k*a*rdia. Česi, istina, i tu hotěše svoj nesrětni požencareni *i* utisnuti, pisavši jur u stara vrěmena *sirdce*, *sirdečenstvi*. Prispodobi *Pisen milostnau Wáclava krále.*“

Iz toga dakle svega, što dovedosmo, jest očevidno, da *Kollár* pravo ima, kad veli: da su suglasnici u jeziku tělo; a samoglasnici *duša*; i da tělo bez duše jest mârtvo. Kollár je time strašno nagazio kod Čehah, i oni skočise na njega kao na bělu vranu; ali on se može tèšiti s onim Ciceronovim: *„loquendi* (et scribendi) *usum populo concessero, scientiam mihi servabo.“*

A tko je naš jezik malo dublje, kao naš preslavni Kollar učeći nas zlatnu *„uzaimnost slavjansku,“* proučio, taj će reći, da je sěver uvěk od juga blagoglasje učio i da je Kollár po analogii staroj na to blagoglasje nagovarao. Poljaci su po svoj prilici u dubljoj starini ublažavanje sutičućih se mnogih suglasnikah sa *„a“* od juga primili, n. p. *garło* (t. j. *gà*rlo), *g*ardlica (*g*arlica), *g*ardzienie (*gà*rdjenje), pog*a*rda (po*gà*rda), gardzić (*gà*rditi), *g*argaryzować (*gà*rgljati), *garnąć*, (*gà*rnuti), k*a*rčma (k*à*rčma), *k*ark (k*à*rk, vrat), *k*arm (k*à*rma, hrana), K*a*rvat (H*à*rvat), p*a*rt (p*à*rtenina), p*a*rzyć (p*à*rziti), s*a*rkać (s*à*rkati), sarn (s*à*rnac i s*à*rna) i t. d. A to bi se možebit moglo dokazati, u koje doba, da si tko od Poljakah truda uzme i u starih rukopisih potraži.

Još jedan primèr, kako su sèverna narěčja slavjanska po južnom (t. j. ilirskom) još̀te u dubokoj starini ublažavala se. Slovaci i Česi kažu: hlad (glad), hlas (glas), klas klas), hrad (grad), zlato, prah (prag), hlava (glava), brada, i t. d. gdě njihovi najbližji po jeziku susědi Poljaci vele: *głod*, *głos*, *kłos*, *gród*, *złoto*, *proch*, *głowa*, *broda* i t. d.

O tom veli neumârli Dobrovsky „Institut. lingvae slav. dial. veteris,“ Vindobonae **1822** na str. **35** i **36** ovako: „Poloni & Russi in vocibus, quae tribus consonis constant, si media sit *l* aut *r*, pro *a* amant *o*:

Slav. glad	Pol. *głod*	Rus. golod.
glas	*głos*	golos.
klas	*kłos*	kolos.
slama	*słoma*	soloma.
grad	grod	gorod.
prag	prog	porog.
brada	broda	boroda.

„In ejusmodi vocibus Bohemi retinent *a* (!), quamvis in aliis quibusdam post' ini„tiales l & r pro *a* ament *o*, ita Poloni: lodi, loket, roven, robota, rozum & in omnibus „aliis compositis ex praepositione *roz*, pro ladia, lakot (lakat), raven, rabota, raz, razum, „in quibus meridionales Slavi omnes conservarunt *a*. Cum his conspirat & Russus, „qui tamen & *roz*pis et rostu pro r*a*stu (rastem) dicere solet.“

Što se blagoglasja (eufonie) tiče, tu trěba da u svih slavjanskih narěčjih svakoga narěčja blagoglasje kao *karakteristiku* iliti *značaj* potražimo. I premetnuvši tako rěčnike i gramatike svih slavjanskih narěčjah i dâržeći se onoga poznatoga pravila: *a potiori fit denominatio*, doći ćemo na resultat: da sva sèverna slavjanska narěčja: česko, poljsko, rusko miluju blagoglasje *e*, jedino *južnoslavjansko* (izuzamši ovdě ponèšto slovensko podnarěčje u Štajerskoj, Krajnskoj, Koruškoj i Hârvatskoj, gdě takodjer *e* vlada) naprotiv *a*.

Digitized by Google

Tako n. p.

a) Česi, Poljaci i Rusi vele: kon*ec*, pal*ec*, star*ec*, kup*ec* i t. d; južni Slavjani pako kažu: kon*ac*, pal*ac*, star*ac*, kup*ac* i t. d.

b) Sva sěverna narěčja ublažavaju drugi padež višebrojnika (gen. plur.) u srědnjem i ženskom spolu, kad na kraju rěči više suglasnikah zajeduo dojde, sa *e**) n. p. britva brit*év*; deska des*ék*; metla met*él*; iskra isk*ér*; ovca ov*éc*; sàrdce sard*éc*; vêdro ved*ér*; okno ok*én* i t. d. Te svekolike rěči ublažavaju južni Slavjani sa *a*: britva brit*áv* ili brit*ávah*; daska das*ák* ili das*ákah*; metla met*ál* ili met*álah*; iskra isk*ár* ili isk*árah*; ovca ov*ác* ili ov*ácah*; sàrdce sàrd*ác* ili sard*ácah*; vêdro ved*ár* ili ved*árah*; okno ok*án* ili ok*ánah* i t. d.

Ti primĕri nam bělodano i očevidno dokazuju, da naši stari nisu ni malo pogrěšili, sto su tako bezdužnę, mutave, da nereknem něme rěči sa glasom *a* nadahnjivali i oživljavali. Tako *Carna Gora, Carnoević, Tvartko,* kralj bosanski, živu jošte u narodnih pěsmah. Vidi rěčnik Vukov: čarni, čarnoòk i t. d.

Čarna goro, puna ti si hlada,—
Čarne oči, vi ga negledalo—

Kako bi dakle mogli reći, da se nigdě u ustih prostoga naroda nenalazi?

Ovdě i nehotice dolazi čověku na pamet, da su naši stari narav i blagoglasje svoga jezika veoma dobro razuměvali i da nisu bez razloga pisali: k*a*rst, k*a*rv, sm*a*rt (město sm*à*rt veli narod i sam*à*rt, uprav onako kao što kaže: odkle, od*a*kle i odk*a*le; t*a*ko se veli i s menom i *sa* mnom i s m*a*nom, premda se ovo poslědnje preporučivat nemože.)

Sa *e* počeše takove rěči pàrvi od južnih Slavjanah Sàrblji pisati, vidivši da su tako pisane u càrkvenom iliti staroslavjanskom jeziku, kog su Rusi po svojem blagoglasju prekrojili.

U staria naime vrěmena dobivali su Rusi càrkvene knjige iz Sàrbie, dok još ova silna i moguća biaše; a u novie doba, gdě Sàrbia sirota pod jarmom osmanskim klonù, a Rusia se silno uzdignù, dobivali su Sàrblji càrkvene knjige iz Rusie. Naravno je dakle bilo, da se je u pàrvanja vrěmena càrkveni jezik posàrbio i po tom su i Rusi sàrbstvovali; ali u novie doba, gdě su Rusi radi priličnosti svojih ustah stari càrkveni jezik porusili, stadoše i Sàrbi rustvovati, i time město svoga stariega blagoglasnoga *a* primiše *e*. Slědbenici zapadne věre čitajući sàrbske knjige prenesoše *e* u spodobnih slučajih i u svoje knjige, tako da je danas *e* gotovo nadvladalo. I tu se može reći: *„nauka je težka muka, a oduka sto mukah!“*

U kašnje doba, kad se je bila razpra zametnula medj *a* i *e*, hotiše někoji, razuměva se slědbenici zapadne càrkve, ostati pri starom običajnom *a*; ali novinarom za volju pridaše mu jošte *e*, da tim načinom něku srědinu zadàrže, pa da nebude ni jedno ni drugo. I tako je latinski diftong *æ* bio dospio u abecedu ilirsku i to najviše po Dalmacii i Bosni. Ali danas već slabo tko za njega mari.

Antun Kanižlić, Požežanin, družbe Isusove misnik, u knjizi svojoj pod naslovom: „Primogući, sardce nadvladajući *uzroci* za ljubiti gospodina Isukarsta spasitelja našega“, štampanoj u Zagrebu god. 1760., upotrěbljava u spodobnom slučaju svuda *a*. — Matia Ant. Relković Brodjanin, u svojoj slavonskoj i nimačkoj gramatiki, štampanoj u Zagrebu 1767, uči, da u gorenavedenih slučajih ima se pisati *e* sa zavinjenim naglaskom (ê). I tako je poslě višespomenuti Kanižlić u drugoj svojoj knjizi: *„Sveta Rožalia“*, štampanoj u Beču 1780., svagdě upotrěbljavao *ê*. Isti ovaj Kanižlić u znamenitoj knjizi: „Kamen pravi smutnje velike iliti početak i uzrok razstavljenja istočne càrkve od zapadne.“ U Osiku 1780., piše u spodobnom slučaju svagdě čisto *e*, a u svojih glasovitih i mnogo cěnjenih Bogoljubnostih měša poněšto *a* i poněšto *e*; ali je *e* čisto ipak nadvladalo.

Blagoglasje našega jezika zahtěva svagda, da se u slučaju suticanja više suglasnikah medju njih umetne samoglasnik *a*, u. p veli se u Otčenašu: oslobodi

*) Rusko narěčje ublažava samo u někojih slučajih takodjer sa *o* n. p. igla igól; igra igór; doskadosók; vodka vodók; děvka děvók.

Digitized by Google

nas od*a* zla, město *od zla*, gdě se tri suglasnika sutiču. Tako se veli: od*a*gnati, od*a*brati, od*a*dniti, od*a*kle, bez*a*zlen i t. d. město odgnati, odbrati, oddniti i t. d. Dakle kad sve té gorinavedene primère ublažavanja rěčih u jeziku ilirskom zrělo promotrimo, nemožemo ino zaključiti, nego da se pred *r*, kad za njime drugi koi suglasnik slědi, piše blagoglasnik *à*, n. p. *Hàrvat*, *vàrh*, *vàrhu*, *svàrhu*, *hàrpa*; — a ne Hrvat, vrh, vrhu, svrhu, hrpa, ili, što je još najgore, bez *h*: R'vat, vr' vr'u, svr'u, r'pa, kao što dr. Vuk Karadžić u svom rečniku pisà.

O naměstnom pismenu

ě.

Naměstno ili ugovoreno pisme (conventionalis litera) ě ima se samo i jedino ondě pisati, gdě se hoće da naznači, da ovo pisme zastupljuje više glasovah, koji se polag različnosti pokrajinah něgdě kao *ie*, něgdě kao *je*, něgdě kao *e*, a něgdě kao *i* izgovuraju; n. p. věra, měra, svět, pěsma, lěpota, něšto, řeka, dělo, tělo, sěme, zěnica. Mi velimo, da je ovo pisme naměstno ili ugovoreno; jer ono stoji naměsto gore navedenih glasovah, koji se polag različnih pokrajinah različno izgovaraju, i jer je tako medju pisci ugovoreno, i budući se je uprav tako i u staroslavjanskom narěčju upotrěbljavalo, da se u jeziku tim znamenjem slože, koje je u istinu najprikladnie. U izdavanju dubrovačkih pěsničkih dělah nije moguće ovoga ugovorenoga pisména točno i doslědno dàržati se; jer bi se time mnoge rime poremetile i mnoge slovke podsěkle, čim bi se uprav izvorna děla nagàrdila i naružila: zato je razlog, da se tamo u obće *ie* piše i da se u pěsničtvu radi produljenja slovkih (per diaeresim) upotrěbljava; ali za prosti, razrěšeni slog (Stil) nemožemo ga preporučivati; jer bi se time sloga u pisanju i jeziku posve utamanila, kad bi svaki išao po svome.

Mi smo već savětovali, da se ovo pisme izustjuje u boljem i krasniem izgovoru kao *je*; jer se *ě* u istinu smatrati može i kao jotovani *e* n. p. sv*j*et, v*j*era, m*j*era, d*j*elo, t*j*elo, l*j*epota, n*j*edro r*j*eka i t d., a pri tom predstavlja na pàrvi pogled svekolike razlike, koje su,. kako gori rekosmo, medju našim narodom obične. Medjutim radi polaštice ostavili smo, da ga svaki po svojoj priličnosti izgovara n. p. kao *e*: svet, vera, mera, delo, telo, lepota, nedro, reka ili kao *i*: svit, vira, mira, dilo, tilo, lipota, nidro, rika, ili kao *ie* i *ije*: sviet i sv*ij*et, viera i v*ij*era, miera i m*ij*era, dielo i d*ij*elo, tielo i t*ij*elo, liepota i l*ij*epota, niedro i n*ij*edro, rieka i r*ij*eka i t. d.

S pismenom ovim *ě*, budući se kao jotovano smatra, mogu se jezični glasovi: *l*, *n*, i zubni: *d*, *t* stopljeno i ljubko izgovarati n. p. ljep, njem, djed, tjelo, i t. d.

Može se dakle pisme ě, gdě mu je město, upotrěbiti:

a) za ustnimi: m, b, p, v.
b) za jezičnimi: l, n, r.
c) za zubnimi: d, t.
d) za žuborećimi: z, s, c;

ali za žuborećimi širokimi: ž, š, č, kako takodjer za gàrlenimi: g, h, j, k, neima mu města po naravi. I zato se ovo pisme nikada s početka rěčih upotrebiti nemože.

O glasu i pismenu

j.

Pisme ovo *j* (jot) poznato je po imenu jur iz židovskoga alfabeta (koi je po svoj prilici izvorni fenički) kao *jod*, i iz gàrčkoga kao *jota*; ali se je svagda u staria vrěmena po latinskih abecedah i knjigah kao samoglasnik *i* upotrěbljavalo i pri tom se zakon stavljao: da se pred, i za samoglasnici kao suglasnik *j* izgovarati imade; n. p. *i*aram, *i*abuka, *i*utro, *i*učer; moi, tvo*i*, svo*i*, mo*i*a, tvo*i*a, svo*i*a. U no-

Digitized by Google

via tek vrěmena učinjena je u latinskoj abecedi razlika medj samoglasnikom i suglasnikom *j*, dočim se je ovoga znamenovanje sa produženjem pismenim, kako se u slici vidi, od pàrvoga razlučilo. O tom se obilnie može čitati u knjizi: „Instit. grammaticae in usum scholarum grammaticarum regni Hungariae & adnexarum provinciarum pars tertia. Budae 1823. str. 17.“

Pismenu je *j* dakle mĕsto uvĕk na počĕtku i na kraju slovke pred, i za samoglasnici, n. p.

a) pred samoglasnici: *j*abuka, *j*aram, *j*edem, *j*ezik, *j*unak, *j*utro, *j*učer i t. d.

b) za samoglasnici: mo*j*, tvo*j*, svo*j*, pita*j*, putu*j*, stupa*j*.

Da glas *j* kao suglasnik svoj izvor u samoglasniku *i* imade, pozna se iz toga, što se više putah *i* na *j* pretvara n. p. u zapovĕdajućega načĭn drugoj osobi kaže se gled*j*, vid*j*, zapovĕd*j*, mĕsto gledi, vidi, zapovĕdi, i t. d.

Kad glas *j* za jezičnimi l, n; zubnimi d, t, glasi dodje, tad se š njima staplja u jedan glas n. p. zemlja, sablja, čaplja, kralj, njiva, panj, stanje, govorenje, gradja, medja, ladja, smudj, bratja, platja. Jednom rĕčju: glas *j* po naravi je ljubak i ima moć raztapljajuću, kad se sa jezičnimi i zubnimi glasovi sastane i š njima se hitro izgovori.

Ako se pako polagano izgovori, kao u podnarĕčju kajkavskom (t. j. u slovenskom, kako se u Stajerskoj, Krajnskoj, Koruškoj i Hàrvatskoj u varm. varaždinskoj, i zagrebačkoj s ove i s one strane Kupe, i u Primorju govori), onda se nesliva sa jezičnimi i zubnimi glasi, nego se kao razstavljeno izgovara n. p. stan-je, govoren-je, brat-ja, lad-ja, plat-ja i t. d.

O glasu i pismenu

h.

Pisme *h* neizgovara se u Slavonii, Sàrbii Bačkoj, Banatu, Bosni, Dalmacii i granici hàrvatskoj, veće se samo tiho oddihava (aspirira), tako da se i nečuje. To je uzrok, zašto ga mlogi nepišu, i zašto dr. Vuk Stef. Karadžić u svojoj gramatici pred „srpskim rječnikom.“ U Beču 1818 na str. 34 reče: „*h* izgovara se mekše od g, ali u srpskom jeziku nema njegova glasa, nego su ga Srblji ili sasvim izostavili (kao Taljani u latinskim riječima onore od lat. honor i t d.) n. p. ora, Vla, lad, rom, rabar, manuti, dunuti, maovina, duovnik i t. d. ili su ga promijenili 1) u *v* n. p. suv, gluv, kuvati, duvati i t. d. 2) u *g*, (u Ercegovini, i to ponajviše na kraju riječi) n. p. dodjo*g*, vidje*g*, nadjo*g*, čug, ora*g*, navr*g* brda i t. d. 3) u *j*, n. p. sme*j* i t. d. 4) u *k* n. p. ženi*k*.

Kakogodj što se *g* pretvara u *ž* i u *z*, tako se u slavenskom jeziku pretvara *h* u s i u *š*, i u takovom dogadjaju Srblji su gotovo svagda zadržali *s* i *š* n. p. Vla, Vla*š*e, Vla*s*i; ora, ora*s*i, ora*š*je; dijati, di*š*em; maati ma*š*em; snaa, (dat.) snasi (i snai); duvati du*š*em (i duvam) i t. d.

Istina da u srpskom jeziku nema ni jedne riječi, dje bi se *h* izgovaralo, ali ga opet moramo uzeti za tudje riječi (ovdje treba razumjeti i same slavenske i rosijske riječi, koje mi sad uzimamo n. p. vozduh; ja ovdje niti bi smijo upisati vozdu, ni vozdug, ni vozduj ni vozduk: zašto onda niti bi bila riječ naša ni rosijska), kao i *f*.“

Ovo reče dr. Vuk Karadžić u svojoj gramatici, što je pred rĕčnikom, god. 1818 u Beču. Čujmo, što sada misli o tom. U predgovoru k narod. srpskim poslovicam, tiskanim na Cetinju u Càrnoj Gori u narodnoj štamparii god. 1836 počima na str. XI. ovako: „Za čitatelje će moje biti najnovie u ovoj knjizi slovo *H*: zato valja i o njemu opet što progovoriti:

1. Da se glas ovoga slova (kao što ga u slavenskom jeziku čitamo, t. j. kao što se u nĕmačkom jeziku izgovara *ch*) medju narodom našim u Srbii i u Madžarskj ne čuje, nego ili se izostavlja sa svim, kao n. p. *ora, vla, oću, itar, lad, rom, leb, dodjo, dado, reko; govora, govorau, manuti, danuti, usanuti, uzdanuti, kinuti* i t. d. kao što je već gore rečeno.

Digitized by Google

Ovo je svo do sad govoreno, dje se i kako se prâvi glas ovoga slova neizgovara, ali ću sad da počnem govoriti, dje se i kako se izgovara.

Koliko sam ja dosad naroda našeg vidjeo, mogu kazati, da se danas u Dubrovniku pravi glas ovoga slova najbolje izgovara: ondje se on jasno čuje i u početku riječi, i na kraju, i u srijedi, i pred samoglasnima i pred poluglasnima slovima n. p. *orah, (oraha, orahu i t.d.) strah, prah, grijeh (grijeha, grijehu); dadoh, rekoh, govorah (govorahu); hoću, hitar, uho, suh, gluh; hlad, hrom, hraniti, hrana, sahraniti, sahrana; uzdahnuti, kihnuti, kihavica* i t.d. Za čudo je, da se govori *hud* i *hudoba*, a *huditi* ne kaže se, nego *uditi* n. p. *udi mi more*; neće ti to *naudititi*! Može biti, da bi se i ondje još koja ovaka riječ našla, u kojoj se za *h* kao zaboravilo; ali je ja nijesam čuo. A još je za veće čudo, što se u djekojim riječima izgovara *h*, dje mu (prema ostalim slavenskim narječijama) nije mjesta n. p. zijehati (mjesto zijevati), zijehanje i zijehalica (m. zijevanje), zijehnuti (m. zijevnuti).

Po svoj prilici će biti i ondje više ovakijeh riječi, no ja za sad ni jedne više nijesam poznao; a po drugim mjestima ovake primjere napomenut ćemo poslije. — Hvala, zahvaliti, pohvaliti it.d. pišu spisatelji dubrovački; ali ja ni odkoga ondje nijesam mogao čuti, da tako govori, nego: fala, zafaliti i t. d.; a kad sam koga, osobito od onijeh, koji znadu čitati i pisati, zapitao o tome, kazivali su mi, da se govori i jedno i drugo. Po svoj prilici bi Dubrovčani ovako rekli (kao i mnogi ostali Srbi što govore) i fatati (ufatiti, dofatiti, zafatiti, prifatiti) mjesto hvatati (uhvatiti it.d.), ali oni ove riječi nemaju nikako, nego mjesto nje govore hitati, uhitati, dohititi it. d.

Osim Dubrovnika glas ovoga slova čuje se kako onuda po okolini, tako i gore k jugu *) po svemu primorju naroda našega i po Crnoj Gori do samoga Skadra; ali slabo dje zdravo, postojano i na svakome mjestu u riječi. Po okolini dubrovačkoj bolje se čuje pored mora i po ostrovima (otocih), nego gore k Hercegovini. A prie nego stanemo govoriti, kako se dje gore uz primorje izgovara, valja najprije kazati što o onijem mjestima; jer su slabo poznata po istočnim i sjevernim krajevima naroda našega **)".

Ovdě g. Vuk Karadžić opisuje sve primorje dalmatinsko, Kotor i Càrnu Goru, i spominjući što je u drugom razgledu radi našega narodnoga jezika važno našao, prelazi opet na slovo *H* i govori ovako:

„Sad opet da se povratimo k izgovaranju slova *H*. Uz primorje gore, po Boci, bolje ga izgovaraju Srbi zakona rimskoga, nego grčkoga; a izmedju onijeh prvih najbolje ga izgovaraju Peraštani, a najmanje Dobrotjani (za koje se pripovijeda, da su se negda iz Crne gore ondje saselili, i koji se s Kotoranima svaki dan gotovo miješaju); izmedju drugijeh pak najmanje Rišnjani i Novljani, koji su otprije bili pod Turcima, i koji se i sad mnogo miješaju s Hercegovcima. A po ostalijem onuda mjestima (u Kotoru, Luštici, Krtolama, Grblju, Budvi, Mainama, Poborima, Braićima i Paštrovićima) i po Crnoj gori i po nahiji Barskoj čuje se glas ovoga slova vrlo dobro na kraju riječi, u srijedi pred poluglasnima slovima (n. p. u riječima: uzdahnuti, mahnuti) malo slabije, pred samoglasnim slovima (n. p. u riječima: hoću, hodim) i medju njima (n. p. u riječima: nahodim, praha, muha) još slabije (i to dje manje, dje više), a u početku pred poluglasnim slovima (n. p. u riječima: hlad, hrana, hrom,) nimalo, ili vrlo rijetko. Što su sjeverni krajevi crnogorski bliže k Hercegovini, to se *H* manje čuje; ali k istoku ne gubi se tako odmah, nego se, istina sve slabeći, proteže preko Zete, može biti čak do Metohije i do Kosova, dje ga odonud opet Bugari sa svojim izgovorom podupiru (kao što se i dolje oko Timoka može poznati). I u Bosni od varošanah (Vuk piše varošana brez *h* na kraju, kao da je u rodit. padežu jednobrojnika,) osobito koji su turskoga zakona, može se čuti tanak izgovor slova *H* (od prilike kao u njemačkom jeziku *h*). Za sad i o tom dosta.

*) U Dubrovniku učeni ljudi k Triestu zovu gore, a ka Kotoru dolje, ali narod k Triestu zove dolje, a ka Kotoru gore, kao i ja ovdje što uzimam.

**) U Srbiji se k jugozapadu zna najdalje za Crnu goru; ali odonud iza Crne gore šta je, jamačno ne zna niko, ko onamo nije bio; tako se isto u Srijemu i u Bačkoj i u Banatu ne zna, šta je iza Dalmacie, ili najdalje iza Dubrovnika gore uz primorje.

(Kolendar 1846).

Digitized by Google

Po ovome, što je dosad kazato, može čitatelj doznati, kako se u kome kraju naroda našega izgovaraju one riječi, u kojima se *H* u ovoj knjizi nalazi. Da su po granicama izmedju ovih mjesta (opet piše Vuk brez h), dje se *h* različno izgovara, izgovor njegov miješa, kao što ga miješaju i ljudi, koji predju iz jednoga mjesta u drugo, to se razumije samo po sebi; tako se n. p. u Risnu i u Novome može čuti čuh i čuk i čug; grijeh i grijek i grijeg; ovijeh i ovijek i ovijeg i ovije *) i t.d. Tako su u Tršiću, dje sam se ja rodio, samo stari ljudi, koji su se izrodili u Hercegovini, govorili: grag, kožug, mijeg, ovijeg; a ostali ne samo što su govorili: gra, kožu, mije, ovije, ovije it.d.; nego su se onima još i podsmijevali.

Ovdje je potrebno još napomenuti, da Crnogorci pravi glas slova *H* izgovaraju na kraju u rod. množ. kod sviju (tako piše Vuk m. sviuh) suštest. (samost. subst.) imena (opet brez *h*), n. p. deset pušakah, našijeh ženah, junakah, riječih, ljudjih (ljudih) it.d. Pored Crnogoraca (sic!) ovako govore i primorci gotovo svi od Rosa (sic! m. Rosah) do iza Bara (sic! m. Barah), a osobito Dobrotjani. U Dubrovniku ovoga običaja nema, ali niže Dubrovnika na poluostrovu Ratu može se čuti, samo ne onako zdravo (t j. jako) i postojano, kao u Crnoj gori. Može biti, da je ovo izgovaranje slova *H* (dje mu ni u slavenskom jeziku mjesta nije) postalo pored izgovaranja toga glasa kod prilag. imena (sic!) i mjestoimenija (sic!) u ovome (rod. množ.) padežu. Sad će se lakše moći pogadjati, zašto Srbi zakona rimskoga (po Slavoniji, Rvatskoj, Dalmaciji na ovakim mjestima pišu *H* (latinsko *h*), ako ga i neizgovaraju. — Kao što je već napomenuto, da se u Dubrovniku govori zijehati, tako i u Crnoj gori ima primjera (sic!), da se *H* izgovara, dje mu nije mjesta, n. p. govori se lanih (m. lani), a u pjesmi čuo sam i paha mjesto pava (pauna). Jamačno će i ondje biti još više ovakovijeh rječi (sic!), koje pokazuju, kako se dješto narod pobrkao u izgovaranju *H*, kao i drugijeh djekojih slova ili glasova." (sic!)

Ove sam rěči od g. Vuka Karadžića zato ovdě naveo, da se bělodano uvidi: kako narod naš u někojih stranah jasno izgovara glas *h*, te da ga zato i pisati trěba. U tom najviše grěše Sàrblji; jer izpuštjajući slovo *h* u pisanju čine isto govorenje nerazumljivo. Tako n. p. pišu u samostavnih (suštestv. subst.) imenih rodit. i predložni množ. padež ženskoga spola bez *h* kaogod imenit. padež jednobrojnika: ruka *die Hand*, i ruka (město rúkah) *der Hände* i u ruku (m. rukuh) *in den Händen*. Jelena (m. jelenah) *der Hirsche* i jelena, rod. jednobr. *des Hirsches*. O jeleni (m. o jelenih) predložni padež višebr. uprav tako pišu kao i imenit. padež istog broja. Znajući g. Vuk Karadžić, da bi se *h* po etimologii na mnogih městih pisati moralo, ipak nije mu pošlo za rukom, da ga uvěk upotrèbi, kako smo gore vidèli, premda u istoj knjizi „Narod. srpske poslovice" ovako svoje mnjenje zaključuje: „Videći ja po narodu našemu ovako različno izgovaranje slova *H*, ćeo (m. htèo) sam u ovoj knjizi, da ga naštampam svuda, dje mu je godj pravo mjesto (po etimologii), pa čitatelji neka izgovaraju, kako je kome običnije i povoljnie i t.d. — Pripověda nadalje g. Vuk, koje biahu zapréke, da *h* nije svagdě onako, kako bi valjalo, upotrèbljeno.

Dakle *h* se pisati mora po zakonu etimologie, čim bi se bolje razumljenje postiglo; u ostalom neka ga izgovara, tko ga može, a tko nemože, neka ga i unapredak samo oddihava (aspirira). Kad se Sàrblji upute, te ovo pisme svagdě upotrèbljavati stanu, gdě mu je město, tad će im jezik mnogo pravilnii i razumljivii postati. Ali nauka je težka muka!

U upotrèbljavanju ostalih suglasnikah nema tolike težkoće; jer je svakomu svoje pisme točno opredèljeno. Medjutim hoćemo jih po redu obići.

a) Pàrvi su suglasnici ustni: *m, b, p, v, f*. Suglasnik *f* upotrèbljava se ponajviše u inostranih rěčih n. p. Filip, Filosofia, Fabian, Fratar; zatim se piše *f* ondě, gdě ga naravski glas (onomatopoeia) iziskuje n. p. fućkati, fićkati, furlati, fàrljiti, fuljati i.t.d.

---

*) *Ovaj* (rod. množ.) padež kod sviu (sic!) pril. imena (sic!) i mjestoimenija (sic!), (koja se kao i ona sklanjaju), može se ovako bez *H* čuti i u Kotoru, i usred Crne gore (a može biti i Hercegovine).

Digitized by Google

Nemože se pako preporučiti *f* u slèdećih rèčih: fàliti mèsto *hv*aliti; fatati, m. *hv*atati; fistati m. *hv*istati; Far (Pharus, otok i grad u Dalmaciji) m. *Hv*ar.

Ostala pismena ustna shodna su sasvime naravi jezika slavjanskoga.

b) Drugi su suglasnici jezični: *l, n, r.* O ovih je jur gore rèčeno, da postaju ljubki, kad se sa glasom *j* sdruže, n. p. kralj, panj, konj. Tu istu narav mogu dobiti i onda, kad za njimi dojde naměstno pisme *ě*, n. p. lěp, lěto, nègda, Němac, něšto, rèka, rèč i t. d.

c) Tretji su suglasnici zubni: *d, t.* O njih se to isto reći može, što o suglasnicih jezičnih t. j. da se ljubkim glasom *j* stapljaju u jedan glas n. p. smudj, medja, ladja, platja, smetja. Mèsto *tj* mètje se glas *ć* i to na početku, u srèdini i na koncu rèčih, n. p. ćud, ćutjenje, svèća, srèća, reći, vući, sèći, peći, pući, moć, noć i t. d. Sa sastavljenima pismenima *tj* pišu se ponajviše rèči one, koje se korenom iz *t* izvadjaju n. p. pla*tj*a, od platiti; bra*tj*a od brat; kra*tj*i od kratak; kro*tj*i od krotak; žu*tj*i, žut i t. d.

d) Četvàrti su suglasnici žuboreći: *z, s, c,* i ovi su prosti ili uzki; a *ž, č, š,* jesu široki ili ublaženi i raztopljeni. Način ovaj, diakritičkim ili naglasnim znamenjem pismena biljèžiti, proizhodi jošte od pàrvoga postanja pismenah. Tako se i u židovskom iliti hebrejsko-kaldejskom alfabetu (koi je po svoj prilici stari feničkі i time otac današnjih europejskih pismenah) razlučuje pisme *sin* (s) od *šina* (*š*) znamenjem naglasnim ili povàršnim (diakritičkim). Proti tomu dakle neimamo roptati.

e) Peti su suglasnici gàrleni: *g, h, j, k.* O *h* i *j*, govorili smo gori obilno, kakvu po naravi vlast imadu. *G* i *K* su jasni glasi, i zato o njih neima nikakve sumnje. Pismena u latinskom alfabetu dolazeća kanoti: *q, x, y,* mi netrebamo; jer *q* odgovara posve našemu *k* i nije po naravi svojoj ništa drugo. *X* je sastavljeno pisme iz *gs, ks, hs*, uzeto iz gàrčkoga alfabeta u latinski. *Y* je takodjer uzeto iz gàrčkoga alfabeta i zato mu mèsto može biti samo u gàrčkih imenih.

Zaključak. Pretresavši tako potanko sva pismena, koja u našem jeziku trebujemo, možemo obćenita pravila staviti o pravopisu.

Takova jesu:

1. Piši svaki glas onako, kako se izgovara iz čistih ustah i kako mu je gore narav opisana.

2. Budući da govorimo za uši, a pišemo za oči: zato u govoru poradi ušiuh trèba više paziti na eufoniu ili blagoglasje. Glede blagoglasja razdèljuju se opet suglasnici i njima odgovarajuća pismena u dva reda:

a) mekani: b, v, m, d, dj, dž, g, z, ž.

b) tvàrdi: p, f, t. tj = ć, k, h, s, š, c, č.

Zato pravo veli dr. Vuk Karadžić u svojoj gramatici pred rèčnikom na str. XXX: „Kad u kakvoj riječi dodje koje od ovije (sic! m. ovieh) mekši slova (sic! m. mekših slovah) pred tvrdje (drugo, a ne pred njegovo), onda se ono mekše pretvori u drugo tvrdje od njega (zašto se drukčije nemože izgovoriti n. p.

b u *p*: šiba, šipka; Srb, srpski i t. d.

g - *k*: nokti (i posljie nokat — od nogt, noht i noft — *der Nagel am Finger oder an der Zehe der Menschen und Thiere*).

d - *t*: jad, jatka; nuditi, nutkati; sladak, slatko i t. d.

dj - *tj* = *ć*: medved, mećka (mećka u Sàrbii m. medjka, medvedica); varmedja, varmećski ili varmetski, m. varmedjski i t. d.

ž - *š* dàržak, dàrščić; muž, muško i t. d.

z - *s* razapeti, raspeti; istok m. iztok od izteći i t. d.

dž - *č*: bardagdžija i bardakčija i t. d.

k - *g*: mozak, mozga; drozak, drozga i t. d.

p - *b*: top, tobdžija i t. d.

s - *z*: sagraditi, zgrada; sabor, zbor; nos, nozdrva i t. d.

č - *dz*: naručiti narudžbina; svědočiti, svědodžba i t. d.

š - *š*: duša, zadužbina, što se gradi za dušu.

d - *d*: svat, svadba, m. svatba; kositi, kosidba i t. d.

Digitized by Google

I ovoje, veli Vuk Karadžić, opšte i prirodno pravilo u svim jezicima, samo što novi gramatici ne kažu,da se slova premjenjuju, nego da se izgovaraju (n. p. *Adelung* kaže, da se *b* pred *t* izgovara kao *p*); a Grci su i Latini o tom i pravila napisali, koje se slovo pred kojim, i u koje pretvara. Pune su Grčke i Latinske knjige primjera (primĕrah) o tom, n. p. scribo, scripsi, scriptum: γραφω, γραπτός γραβδην.

Nadalje kaže isti Vuk Karadžić: Sveto pismo kaže, da niko ne može dvĕma gospodinoma rabotati, a djekoji bi ljudi ćeli (htèli), da im slova pokazuju, i kako se riječi izgovaraju, i šta znače, i od kuda su postale. Kvintilijan kaže, da su slova samo zato izmišljena, da se njima zapisuju riječi onako, kao što se izgovoraju; i to su znali, i sad znadu svi pravi gramatici i u jeziku vešti spisatelji i književnici; samo one nadriknjige (fušeri književni), koji su nešto naučili, pa misle, da već ništa nema, što ne znadu, ne mogu to da razumiju i da priznadu."

Eto, kako dr. Vuk Karadžić u tom pogledu misli i govori. Iz toga vidimo, da je on tèlom i dušom za pravopis eufonički t. j. blagoglasni, i da mu je za etimologiu t. j. rèčoizpitanje manje stalo; jer inače nebi bio tako žestoko one osudio, koji hoće, da se u pravopisanju ponajviše na etimologiu pazi.

Ali g. Vuk veli i sám na prierečenom mèstu: „Ja sam čatio u knjigama, što su pisali prosti Srblji, koji nijesu ni čuli za etimologiu, i gosposki, i gospocki, i gospodski; i osjeći, i ocjeći i odsjeći," i t. d. I na istom mèstu opet kaže: „Ali ja nisam smijo napisati gospocki, bracki: zašto se djesto čuje *d*, ili *t*, pred *s*, (osobito u složenijem rječma, n. p. podsiriti, odsvakle, odslužiti)" i t. d.

I tim je g. Vuk i nehotice dopustio, da trèba ipak poněšto i na etimologiu obazrèti se!

Mi štujemo u g. Vuku, bez ikakvoga licumèrstva, najzaslužniega muža za naš narodni jezik; ali quandoque bonus dormitat Homerus!" Sa svim time nek nam oprosti g. Vuk, što mi nebojeći se njegove goreizrečene osude smělo predlažemo, da:

3. Trèba najviše paziti etimologiu; jer se njome razumljivost najbolje postiže. A zar nije razumljivost svàrha svakoga pisanja? I mi smo gore rekli: da govorimo za uši, a pišemo za oči! Kakov bi bio englezki, francezki i němački jezik, da oni nešto sada nehajeći za etimologiu stanu po eufonii pisati? — Što g. Vuk poziva se na Kvintilijana, gdè kaže, da su slova samo zato izmišljena, da se njima zapisuju riječi onako kao što se izgovaraju, mogu i ja pozvat se na istoga Kvintilijana, gdè preporučuje i etimologiu govoreći: da je latinski bolje napisano exstare, nego extare; exsequi bolje, nego exequi; jerbo je ono pàrvo iz predloga ex i glagolja stare, a ovo drugo iz ex i sequi sastavljeno. I baš iz toga uzroka je kazao i sam g. Vuk, da nije smio napisati: gospocki i bracki nego: gospodski i bratski; jerbo su ove obě rěči: gospod i brat sa ski sastavljene. To ponase valja o onih rěčih, koje su sastavljene iz predlogah iz. nad, od, pod, pred i *s*, n. p. trěba pisati: izsèći, a ne iseći; izkidati, a ne iskidati; izkoreniti, a ne iskoreniti; izkupiti, a ne iskupiti; izprositi, a ne isprositi; iztovariti, a ne istovariti; — nadpis, a ne natpis; nadkriti, a ne natkriti; nadpèvati, a ne natpèvati; odpiti a ne otpiti; odpustiti, a ne otpustiti; — podpuno, a ne potpuno; podpisati, a ne potpisati; — predpostaviti, a ne pretpostaviti; — sbor, a ne zbor; sboriti, a ne zboriti; sbaciti, a ne zbaciti; sbiti, a ne zbiti; — i t. d.

Kako se imaju sve takove rěči pisati, to spada na leksikografe t. j. one, koji rěčnike pišu.

I u tome se svi gramatici stari i novi slažu, da u gradjenju pravilah pravopisnih trěba uvèk pàrvo mèsto etimologii ustupiti, a pri tom da nevalja posve ni na eufoniu zaboraviti.

U ostalom u svih živućih jezicih nalazi se razlika pisanja; jer jedni izgovor, a drugi etimologiu, ili pravu ili krivu, slède. A tretji pišu na pamet, kako im već dodje i štono je rèč: po pravilu babe Smiljane, da joj se Bog smiluje!

Vèkoslav Babukić.

Digitized by Google

Skrižaljka za kamate

Od 4 na 100.

Glavnica od	na celo leto			na pol leta			na 3 mèseca			na 1 mèsac			na tjedan			na dan		
fl.	fl	kr.	cv.	fl.	kr.	cv.	fl.	kr.	cv.	fl.	kr.	cv.	fl.	kr.	cv.	fl.	kr.	cv.
1	—	2	2	—	1	1	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—
2	—	4	3	—	2	2	—	1	3	—	—	2	—	—	—	—	—	—
3	—	7	1	—	3	2	—	1	2	—	—	2	—	—	1	—	—	—
4	—	9	2	—	4	3	—	2	—	—	—	3	—	—	1	—	—	—
5	—	12	—	—	6	—	—	3	2	—	1	—	—	—	1	—	—	—
6	—	14	2	—	7	1	—	3	1	—	1	1	—	—	1	—	—	—
7	—	16	3	—	8	2	—	4	3	—	1	2	—	—	1	—	—	—
8	—	19	1	—	9	2	—	4	2	—	1	2	—	—	1	—	—	—
9	—	21	2	—	10	3	—	5	—	—	1	3	—	—	2	—	—	—
10	—	24	—	—	12	—	—	6	—	—	2	—	—	—	2	—	—	—
20	—	48		—	24	—	—	12	—	—	4	—	—	1	—	—	—	1
30	1	12		—	36	—	—	18	—	—	6	—	—	1	2	—	—	1
40	1	36	—	—	48	—	—	24	—	—	8	—	—	1	3	—	—	1
50	2	—	—	1	—	—	—	30	—	—	10	—	—	2	1	—	—	1
60	2	24	—	1	12	—	—	36	—	—	12	—	—	2	3	—	—	2
70	2	48	—	1	24	—	—	42	—	—	14	—	—	3	1	—	—	2
80	3	12	—	1	36	—	—	48	—	—	16	—	—	3	3	—	—	2
90	3	36	—	1	48	—	—	54	—	—	18	—	—	4	2	—	—	2
100	4	—	—	2	—	—	1	—	—	—	20	—	—	4	1	—	—	3
200	8	—	—	4	—	—	2	—	—	—	40	—	—	9	2	—	1	1
300	12	—	—	6	—	—	3	—	—	1	—	—	—	13	3	—	2	—
400	16	—	—	8	—	—	4	—	—	1	20	—	—	18	1	—	2	3
500	20	—	—	10	—	—	5	—	—	1	40	—	—	23	—	—	3	1
600	24	—	—	12	—	—	6	—	—	2	—	—	—	27	3	—	4	—
700	28	—	—	14	—	—	7	—	—	2	20	—	—	32	1	—	4	2
800	32	—	—	16	—	—	8	—	—	2	40	—	—	37	—	—	5	1
900	36	—	—	18	—	—	9	—	—	3	—	—	—	41	2	—	6	—
1000	40	—	—	20	—	—	10	—	—	3	20	—	—	46	1	—	6	2

Od 5 na 100.

1	—	3	—	—	1	2	—	—	3	—	—	1	—	—	—	—	—	—
2	—	6	—	—	3	—	—	1	2	—	—	2	—	—	—	—	—	—
3	—	9	—	—	4	2	—	2	1	—	—	3	—	—	1	—	—	—
4	—	12	—	—	6	—	—	3	—	—	1	—	—	—	1	—	—	—
5	—	15	—	—	7	2	—	3	3	—	1	1	—	—	1	—	—	—
6	—	18	—	—	9	—	—	4	2	—	1	2	—	—	1	—	—	—
7	—	21	—	—	10	2	—	5	1	—	1	3	—	—	2	—	—	—
8	—	24	—	—	12	—	—	6	—	—	2	—	—	—	2	—	—	—
9	—	27	—	—	13	2	—	6	3	—	2	1	—	—	2	—	—	—
10	—	30	—	—	15	—	—	7	2	—	2	2	—	—	2	—	—	—
20	1	—	—	—	30	—	—	15	—	—	5	—	—	1	1	—	—	1
30	1	30	—	—	45	—	—	22	2	—	7	2	—	1	3	—	—	1
40	2	—	—	1	—	—	—	30	—	—	10	—	—	2	1	—	—	1
50	2	30	—	1	15	—	—	37	2	—	12	2	—	3	—	—	—	2
60	3	—	—	1	30	—	—	45	—	—	15	—	—	3	2	—	—	2
70	3	30	—	1	45	—	—	52	2	—	17	2	—	4	—	—	—	2
80	4	—	—	2	—	—	1	—	—	—	20	—	—	4	2	—	—	3
90	4	—	—	2	15	—	1	7	2	—	22	2	—	5	1	—	—	3
100	5	—	—	2	30	—	1	15	—	—	25	—	—	5	3	—	—	3
200	10	—	—	5	—	—	2	30	—	—	50	—	—	11	2	—	1	3
300	15	—	—	7	30	—	3	45	—	1	15	—	—	17	1	—	2	2
400	20	—	—	10	—	—	5	—	—	1	40	—	—	23	—	—	3	1
500	25	—	—	12	30	—	6	15	—	2	5	—	—	28	3	—	4	—
10000	50	—	—	25	—	—	12	30	—	4	10	—	—	57	3	—	8	1

Digitized by Google

Od 5½ na 100.

Glavnica od	na celo leto			na pol leta			na 3 měseca			na 1 měsac			na tjedan			na dan		
fl.	fl.	kr.	cv.	fl.	kr.	cv.	fl.	kr.	cv.	fl.	kr.	cv.	fl.	kr.	cv.	fl.	kr.	cv.
1	—	3	1	—	1	3	—	—	3	—	—	1	—	—	—	—	—	—
2	—	6	2	—	3	1	—	1	3	—	—	2	—	—	—	—	—	—
3	—	10	—	—	5	—	—	2	2	—	—	3	—	—	1	—	—	—
4	—	13	1	—	6	2	—	3	1	—	1	—	—	—	1	—	—	—
5	—	16	2	—	8	1	—	4	—	—	1	1	—	—	1	—	—	—
6	—	19	3	—	10	—	—	5	—	—	1	3	—	—	2	—	—	—
7	—	23	—	—	11	2	—	5	3	—	2	—	—	—	2	—	—	—
8	—	26	2	—	13	1	—	6	2	—	2	1	—	—	2	—	—	—
9	—	29	3	—	14	3	—	7	2	—	2	2	—	—	2	—	—	—
10	—	33	—	—	16	2	—	8	1	—	2	3	—	—	3	—	—	—
20	1	6	—	—	33	—	—	16	2	—	5	2	—	1	1	—	—	1
30	1	39	—	—	49	2	—	24	3	—	8	1	—	2	—	—	—	1
40	2	12	—	1	6	—	—	33	—	—	11	—	—	2	2	—	—	1
50	2	45	—	1	22	2	—	41	1	—	13	3	—	3	1	—	—	2
60	3	18	—	1	39	—	—	49	2	—	16	2	—	3	3	—	—	2
70	3	51	—	1	55	2	—	57	3	—	19	1	—	4	2	—	—	3
80	4	24	—	2	12	—	1	6	—	—	22	—	—	5	—	—	—	3
90	4	57	—	2	28	2	1	14	1	—	24	3	—	5	3	—	—	3
100	5	30	—	2	45	—	1	22	2	—	27	2	—	6	1	—	1	—
200	11	—	—	5	30	—	2	45	—	—	55	—	—	12	3	—	1	3
300	16	30	—	8	15	—	4	7	2	1	22	2	—	19	—	—	2	3
400	22	—	—	11	—	—	5	30	—	1	50	—	—	25	2	—	3	2
500	27	30	—	13	45	—	6	52	2	2	17	2	—	—	3	—	4	2
1000	55	—	—	27	30	—	13	45	—	4	35	—	1	3	2	—	9	—

Od 6 na 100.

1	—	3	2	—	1	3	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—
2	—	7	1	—	3	2	—	1	3	—	—	2	—	—	1	—	—	—
3	—	10	3	—	5	1	—	2	3	—	1	—	—	—	1	—	—	—
4	—	14	2	—	7	1	—	3	2	—	1	1	—	—	1	—	—	—
5	—	18	—	—	9	—	—	4	2	—	1	2	—	—	1	—	—	—
7	—	21	2	—	10	3	—	5	2	—	1	3	—	—	2	—	—	—
8	—	25	1	—	12	2	—	6	1	—	2	—	—	—	2	—	—	—
9	—	28	3	—	14	2	—	7	1	—	2	2	—	—	2	—	—	—
9	—	32	2	—	16	1	—	8	—	—	2	3	—	—	2	—	—	—
10	—	36	—	—	18	—	—	9	—	—	3	—	—	—	3	—	—	—
20	1	12	—	—	36	—	—	18	—	—	6	—	—	1	2	—	—	1
30	1	48	—	—	54	—	—	27	—	—	9	—	—	2	—	—	—	1
40	2	24	—	1	12	—	—	36	—	—	12	—	—	2	3	—	—	2
50	3	—	—	1	30	—	—	45	—	—	15	—	—	3	2	—	—	2
60	3	36	—	1	48	—	—	54	—	—	18	—	—	4	1	—	—	2
70	4	12	—	2	6	—	1	3	—	—	21	—	—	4	3	—	—	3
80	4	48	—	2	24	—	1	12	—	—	24	—	—	5	2	—	—	3
90	5	24	—	2	42	—	1	21	—	—	27	—	—	6	1	—	1	—
100	6	—	—	3	—	—	1	30	—	—	30	—	—	7	—	—	1	—
200	12	—	—	6	—	—	3	—	—	1	—	—	—	13	3	—	2	—
300	18	—	—	9	—	—	4	30	—	1	30	—	—	20	3	—	3	—
400	24	—	—	12	—	—	6	—	—	2	—	—	—	27	3	—	4	—
500	30	—	—	15	—	—	7	30	—	2	30	—	—	34	2	—	5	—
600	36	—	—	18	—	—	9	—	—	3	—	—	—	41	2	—	6	—
700	42	—	—	21	—	—	10	30	—	3	30	—	—	48	2	—	7	—
800	48	—	—	24	—	—	12	—	—	4	—	—	—	55	2	—	8	—
900	54	—	—	27	—	—	13	30	—	4	30	—	1	2	1	—	9	—
1000	60	—	—	30	—	—	15	—	—	5	—	—	1	9	1	—	9	3

Digitized by Google

Manje poznate rěči.

Ahar=staja Stall.
Avlija=dvorište.
Bakšiš=napojnica, Trinkgeld.
Barjaktar=stegonoša, zastavnik Fahnenträger.
Bekrija=pijanac.
Bijeda, unverdiente Beschuldigung.
Bilježnik *Notarius.*
Bogoslovje *Theologia*; bogoslovac *Theologus.*
Bolest=beteg.
Branitelj gradjanstva, *Fiscus, Tribunus plebis.*
Brod 1) Furt; 2) Schiff.
Brodarstvo *Navigatio.*
Bučje kosčice Kürbiskamen.
Carević kaiserlicher Prinz.
Cvětko=Florian.
Čador=šator.
Četa Bataillon; četnik Major.
Čartica Skizze.
Čakšire=hlače.
Čednost=Bescheidenheit
Čeonik gradjanski Bürgermeister.
Čekárk-čelenka=někafela perjanice od srebra, Schmuckfeder.
Čebe=pokrovac gunj, Kotze.
Čifutin=Zidov.
Čupria=most
Čudoredni *moralis.*
Danik Contribuent.
Dažd=deždj, kiša.
Delibaša=baša delijah gledaj 26. str. ovoga kolend.
Delija=junak, vojnik.
Desetar *decimae collector.*
Derviš-turski kaludjer Mönch.
Dinar Pfennig.
Dizdjen-remen na uzdi.
Djem=gvozdje na uzdi Gebiß.
Djuvegija=ženik, mladoženja.
Djogo=bělac konj.
Dogodovština, Dogodoslovje *historia.*
Dogodopisac, *historicus*
Dragutin=Karl.
Duhovničtvo Geistlichkeit.
Duhovni stol *Consistorium.*
Duvna=opatica, kaludjerica, Nonne.
Duvar=zid (bàrv. stena) Wand.
Dvornik 1) *Castellanus*; 2) Veliki kr. dvornik *Curiae Regiae Magister.*
Dugovanje=dug das Schulden.
Dvoboj=Duell.
Džasstrah, strava Schrecken, *terror.*
Frendjija (kula)=tanka i visoka.
Gàrb, Wappen.
Garište, Brandstätte.
Glavarstvo Behörde; glavar Oberhaupt.
Graditeljski *aedilis.*
Grad=varoš; gradjanin Bürger
Guja=zmija.
Haber=glas, vëst, Nachricht.
Hadet=običaj.
Hitac, Schuß.
Hiniti, heucheln.
Hranilište Convict.
Imenik *Schematismus.*
Ijed=jed, otrov.
Izkušatelj izkušalac càrkveno-saborski-*Synodalis Examinator.*
Izobraženost, Bildung.
Izvěstitelj, Referent.
Izručni protokol (zapisnik) Einreichungsprotokoll *Exhibitorium prot.*
Izpražnjeni *vakant.*
Iztraživanje rudnih žilah *Indagatio venarum metallicarum.*
Izvidanje=izlěčenje, izvračenje.
Iztrěbiti ausrotten.
Jagluk=rubac.
Javni *publicus.*
Jedek Paradepferd.
Jeglen=razgovor.
Kadifa Sammet.
Kail=rado, gerne.
Kanonik-pokornik.= *Canonicus poenitentiarius.*
Kanonik-pobočnik *Canon. a Latere.*
Kanonik-izpovědnik *Canon. Confessarius.*
Kakvoća Qualität.
Kauk=turban.
Knez Fürst, kneževina Fürstenthum.
Knjigovodja Protokollist.
Knjiga. 1) Buch 2) Brief.
Kotar Distrikt.
Konjušnik veliki kr. *Agazonum Reg. Magister*, Stallmeister.
Konjušnica *Equatium.*
Količina Quantität.
Kolničtvo Fuhrwesen.
Kopno=suha zemlja Land, Continent.
Korba Vorwurf.
Korist=hasen; koristiti=hasniti.
Kraljević, königlicher Prinz
Kraljevski sudbeni stol *Tabula regia.*
Krioce dim. krilo Schoß.
Kula=Thurm.
Kurtalisati=osloboditi.
Kutia Schachtel.
Lavoslav=Leopold.
Lěčnik Arzt, Physikus.
Lekarna=apotheka.
Luka Hafen.
Mahana=mana Fehler.
Mana=faliuga.
Mećava Schneesturm.
Medjer=dakle, ànda.
Megdan borište, bojište.
Mexikski=poštanski.
Měnbeni Wechsels
Mekoput weichlich, slab.
Měrilac(Salz)-Wagmeister.
Měrač (Salz)-Wäger.
Měrničtvo Geniecorps.
Mlaj=mladi měsec, mladac Neumond.
Momak, momče, Bursche, moma Mädchen.
Mornar Matrose.
Mišica Muskel.
Mudroslovje, mudroljubje=*philosophia.*
Mukadem=fela pojasa.
Načelo Grundsatz *principium.*
Nadarenik *Beneficiarius.*
Nadvornik=Palatin.
Nadbiskup Erzbischof.
Nad, u sastavljenih rěčih znači Ober-
Nadzornik nadziratelj *Inspector.*
Naměstnik 1) *Locumtenens*; 2) *Vicarius*; 3) — veležupanski *Officii Supr. Comitis Administrat.*
Naměstničtvo Statthalterei.
Naslědni erblich *haereditarius.*
Naslov Titel.
Nakàrpati=natucati radebrechen.
Nastojnik Präfekt.
Nauk=*studium.*
Naučitelj *Professor.*
Naprědak Fortschritt naprědovati Fortschritte machen.
Nazeba *Rheumatismus.*
Nedostatak Mangel.
Nemoćnik Invalid; 2) duhovnik *deficiens sacerdos.*
Novčano-rudarski=monetario-montanisticus.
Nudja=Noth.
Nježni spol *sexus sequior* das schöne Geschlecht.
Obraniti=izraniti.
Obrednik *Caerimoniarius.*
Obskàrbljenje Verpflegung.
Odměni *Insignis.*
Odpravnik Expeditor.
Odsěk 1) *Departement*; 2) *Division.*
Odvětnik Advokat.
Odžak=dvor.
Ognjanik Feuerwerker.
Okružje Bezirk; okružni 1) Distriktual 2) Stabs-
Oltarnik *Altarista.*
Opojno pitje berauschende Getränke.
Opravnik *Agent.*
Ordija=vojska.
Osebunjki=osobine.
Osobne kraljevske pribitnosti u sudištih naměstnik *Personalis prosentiae Reg. in Judiciis Locumtenens*=Osobnik.
Osoblje *Status personalis.* das Personale.
Osrědnji *Centralis.*
Osvetiti=fantiti.
Ojaditi=raztužiti koga.
Oružana Zeughaus.
Paluba Verdeck.
Pàrtljaga Bagage.
Pàrvostolnik Metropolita.
Parnica Prozeß, *Causa*; parnicah ravnitelj, *Causarum director.*
Parobrod Dampfschiff.
Pašenog pašanac=ženine sestre muž.
Pečatnik Kanzler; pečatnica Kanzlei.
Pěvalište *Chorus.*
Peharnik vel. kralj. *Pincerňarum. Reg. Magister* Mundschenk.
Pěneznica gradjanskih zadušbinah *Cassa politico-fundationalis.*
Pěneznik, Cassier, *Cassae perceptor.*
Perčin Zopf.
Pinjal=Stillet.
Pirinač Reiß.
Pisar Kanzelliste; pisarnica Kanzlei.
Podnebje=Klima.
Pod-Vice-
Podsatnik *Capitän-Lieutenant.*
Područni *Subalternus, filialis.*
Podranio poranio=rano se digo.

Digitized by Google

Podžupan Vicegeſpan.
Pomoćnik Adjunkt. 2) *Suffraganeus.*
Pomorstvo *Marine* morska vojska.
Pomnjik *Curator.*
Porez = štibra, danak
Pokrovitelj *protector.*
Pokrajinski *provincialis.*
Poklade Faſching.
Perovodja Konzipiſt.
Poručik Lieutenant.
Posteljnik veliki *Cubiculariorum Reg. Magister.*
Posao Geſchäft, Angelegenheit, Arbeit.
Posada Garniſon.
Postojbina Geburtsort.
Potvardjeni *adprobatus.*
Pojac *Cantor.*
Povèrenik *Commissarius*; povèrenièstvo *Commissariatus.*
Praležnik *protomedicus.*
Prabilježnik *protonotarius.*
Praznovèrstvo Aberglaube.
Prabiskup Primaš.
Prèkobrojni *supernumeriarius.*
Pregledatelj *Revisor.*
Predmet Gegenſtand.
Predstavnik *praepositus*, Probſt.
Predstojnik *Prior.*
Predsuda Vorurtheil.
Prepanut se= preplašit se.
Prèkorna = ukorena, getadelt.
Preselica *transenna.*
Predsèdnik Präſident.
Pridružen zugetheilt.
Privrèmeni proviſoriſch.
Prizivni Appellations
Prisèdnik *Assessor.*
Priroda Natur.
Primalja Hebamme.
Prijati zuſagen, conducere.
Prisežnik Jurassor.
Prostor=Raum.
Propovèdnik 1) Prediger; 2) *Exhortator.*
Prohesapi=proračuna.
Prokazati=izdati, angeben.
Prosvèta Aufklärung.
Promicanje Beförderung.
Puk 1) Regiment; 2) Volk; pukovnik Oberſt.
Puljat = šaren, pisan bunt.
Puteni ſinnlich
Računar *rationator*
Računovodja *Rationum exactor*, Rechnungsführer; računovodski savètnik *Rationum consultor.*
Ranarstvo; *Chirurgia*
ranarnik *Chirurg.*
Ravnitelj Director.
Radnja=dèlo Arbeit.
Rašta=radi šta.
Razsipnost Verſchwendung.
Red 1) Reihe; 2) Ordnung poredak; 3) Orden; 4) Klaſſe.
Redarstvo Polizei.
Robinja Sklavin.
Rodoslovje-Genealogie.
Rude *fodina*; rudarski *montanisticus*; naměstni rudarski sud *substitutio judiciaria montana*; rudarsko pravo *Jus metallicum.*
Runo zlatno das goldene Vließ
Rukotvorstvo = Manufactur.
Samostan Kloſter.
Samohrana majka, koja se sama hrani.
Sastavak Aufſatz.
Satàr=zatèrl.
Satnik *Capitän* Hauptmann; satnièstvo *Capitaneatus.*
Savèst Gewiſſen.
Savètnik Rath, *Consiliarius.*
Sajallja čoha=fela càrvenoga sukna.
Sajam=sejem, vašar.
Sbor *Corps.*
Solara Salzamt.
Sètno=žalostno.
Sètovati = svètovati Rath geben.
Sèminište *Seminarium.*
Seiz=konjušar, Stallknecht.
Sgrùšati gerinnen.
Sirotište Waiſenhauš.
Slog=*stylus.*
Skorup=vàrhuje, kajmak.
Skup *Collegium*; skupni *collegialis.*
Skupna càrkva *Collegialis Ecclesia.*
Sovra, sofra, = stol.
Slèdba *secta.*
Sokak=ulica.
Solarnik Salzeinnehmer.
Spahija=vlastelin, gospon zemaljski.
Stas Geſtalt.
Stolnik veliki kralj. *Dapiferorum Reg. Mag.* Truchſeß.
Stolna càrkva *Cathedralis Ecclesia.*
Starešina *Senior.*
Straža tèlesna Leibgarde.
Strast Leidenſchaft.
Stol sudbeni *Tabula judiciaria.*
Stolica 1) stolni grad Hauptſtadt; 2) — učiteljska Lehrſtuhl.
Stražarstvo *Gens d'arme.*
Stol sedmorice *Tabula Septemviralis.*
Sudac dàržavni *Iudex Curiae.*
Sudište Gericht, *forum*; — pàrve molbe ili pàrvog suda *forum primae instantiae.*
Sudac vojnièki *Auditor*; — vàrhovni General-Auditor; — okružni Stabs-Auditor.
Sudje Gefaß posude.
Sukobiti=srèsti.
Sustav Syſtem.
Svatbarina Hochzeitgebühr.
Svetjenik Prieſter, Geiſtlicher.
Sveučilište=Univerſität.
Šumarstvo *officium sylvanatus*; šumar Waldbereiter *sylv. indagator.*
Šurnaja=šurjakova žena.
Tamničar Profoš, *Custos carcerum.*
Talionica *ustrina* Schmelzhütte.
Tajnik Sekretär.
Tazbina, tastbina Schwiegereltern.
Tefter Rechnungsbuch.
Telal Ausrufer; telaliti ausrufen.
Topuničtvo Artillerie.
Triestnica, tridesetnica Dreißigſtamt, tridesetnik, triestnik, tridesetar Dreißiger.
Ubrinuti=zabrinut se.
Ubrusar *vidi* Stolnik.
Učiona, učionica=škola.
Udrženi doktor=*collegiatus.*
Umètnost Kunſt.
Umoslovje *Logika.*
Unaprèditi befördern.
Upisatelj *Registrator.*
Upravitelj *Administrator* Verwalter.
Uranak das Frühaufſtehen.
Ured *officium* Amt; urednik Beamte.
Ustav = conatitutio.
Uspèh Erfolg.
Ustanoviti = opredèliti, urediti.
Ustrojiti organiſiren.
Uticaj Einfluß.
Uzkàrs=vazam, vuzem.
Uzrast v. Stas.
Uvoditi = uhoditi ſpioniren.
Uzhitjenje *Enthusiasmus.*
Vàršanje=*Culminatio.*
Vàrsta Klaſſe.
Vatroslav=Ignatije.
Vapno=japno, kreč.
Varenika=toplo mlèko
Vàrhovni zapovèdnik kommandirender General.
Vèćnik Rath, *consiliarius.*
Versta=ruska milja.
Velekárstnik Großkreuz.
Vodostrojno-graditeljni *Hydraulico aedilis.*
Vojvoda Herzog. — kraljevine Landeshapitän; vojvodija Herzogthum.
Vratar veliki kralj. *Janitorum Reg. Magister.*
Vladar, Monarch, Souverain.
Vlada, vladanje Regierung.
Vlastnik = Inhaber, Beſitzer.
Začastni *honorarius.*
Začesje Chasma.
Začèliti se=zalèčit se.
Zadocniti=zakasnit.
Zadušbina. Stiftung *fundatio*
Zakleti bilježnik *Juratus Notarius.*
Zapisnik *protokoll.*
Zapovèdničtvo vàrhovno *General-Commando.*
Zaštinica, Schutzfrau, — nik=*Protector.*
Zavod institutum; zavedenje Gründung.
Zavètnik=*patronus.*
Zavètah branitelj=*Defensor votorum.*
Zavarèiti bolest=ustaviti.
Zemljomèr *Geometra.*
Znanoslovje *Metaphysica.*
Zovka Hollunderſtaude.
Zulum Gewaltthätigkeit.
Zvèzdo-križni red Sternkreuz-Orden.
Žàrtva Opfer.
Živeš=Victualien, hrana.
Živac Nerv.
Župan Geſpan, *Comes*; — veliki Obergeſpan.
Župnik Pfarrer.

Digitized by Google

Proměne za vrěme tiskanja.

Str 70 pridaj: Bosonski: g. Igna. Fabri, izabr. biskup bosonski, opat s. Martina Solimskoga, st. càrkve čanadske štioc i kanon, bisk. čanads. u svetjen. posl. pomoćnik, liceja biskupskog pod-ravnitelj, zadušbinah nadstojn., s. bogoslovja doktor i sučlan fakulteta bogosl. kod sveuč. pešt.

— 77 U Martinskojvesi, město: g. Antun Halla, kap., čitaj: g. Matia Spahia.

— 78 u Selih, město: g. Antun Vranić, kap., čitaj: g. Dragutin Kenig.

— 79 u Višnici, město: župn. g. Matia Jedvaj čitaj: g. Josip Gerdašić, naměstnik.

— 80 u Lipovljanih drugog kapelana neima.

— 82 na Zelini kod sv. Mikule kapelana neima.

— 83 u Miholancu g. Bernardo Mračić, kap

— 85 u Čverstecu kapelana neima.

— — u Preseki kap. neima.

— — u Verbovcu g. Dragutin Seljan, kap.

— 88 u Goričanu kapelana neima.

— — u Kuturibi, město: Stěpan Juras, čitaj: g. Mihailo Legin.

— 89 u Jezeru g. Stěp. Černović, kap.

— — u Krajskoj Vesi kapelana neima.

— 92 medju nemoćnici ć Novoj Vesi čitaj: Luka Bertić, i Jakov Tkalec.

— 111 med prisědnike biskupskog ureda, pridaj: preč. g. Josip Ivanić, kako na strani 110. — veleč. g. Adam Sukić, kako na strani 113. — veleč. g. Stěp. Jesenković, kako na strani 111. — veleč. g. Andria Šumanovac, kako na s. 114.

— 112 pri g. Antunu Zvirsitzu, pridaj: sl. v. srěm. ssp.

— — město: kap. Antun Kozjak, čitaj: Franjo Müller.

— 113 kod Dalje, pridaj: Antun Cigler, kap.

— — « Dolnjo varoški Oseček, město: Marka Gjelatović, čitaj: Stěpan Marjanović.

— — kod gorno varoški Oseček, město: Ivan Lukačević, čitaj: Antun Vladisavljević.

— — kod Andrievački pridaj: Alojzio Kozjak, kapelan.

— — kod Kopanički pridaj: Ant. Valovski, kap.

— — « Garčinski, město: Josip Vranješević, čitaj: Ivan Lukačević, upravitelj.

— 114 kod Gradište pridaj: Božo Lukić, kapelan.

— — « Jankovački město: Ljudevit Götzer, čitaj: Jakov Vorgić.

— — kod Kukojevački město: Adam Borovac, čitaj: Pavao Andrić mladji.

— — kod Sotinski. město: Jakov Vorgić, čitaj: Ljudevit Götzer.

— — kod Vukovarski, město: Kajo Agjić, čitaj: Mihoilo Filipović.

— — kod Hèrtkovački, město: Šišman Emanović, čitaj: Antun Kozjak.

Str. 115 kod Mitrovički, město: Šišman Emanović, čitaj: Vid Požgaj.

— — kod Zemunski, město: Stěpan Marjanović, čitaj: Marko Gjelatović.

— — kod Rumski, město: Vid Požgaj, čitaj: Šisman Emanović.

— — Kotaru mitrovičkom, pridaj: „Putinečki: Franjo Turković, upravitelj; katolikah 324. in. 3307."

— — kod Drenovački, město: Antun Bošnjaković, čitaj: Adam Borovac.

— 116 kod Rajevoselski: město Ant. Valovski, čitaj: Antun Bošnjaković.

— 117 g. Gavrilu Kegleviću, pridaj: sj. r. papinsk, s. Gàrgura vele kàrstnik.

— 125 za g. Ladisl. Sógjenjom, čitaj: Stěpan grof Sečenji Šarski i Gorno-Videčki, nj. c. kr. ap. Velič. komornik i pravi tajni, zatim kod preuzvišenog kr. ug. naměstničtva savětnik, sj. r. vojničko carsko ruskog s. Vladimira 4 vàrsti, pruskog vojničkih zaslugah, kr. sardinsk. s. Mauricia i Lazara, i kr. sicil. Ferdin. i zaslugah vitez, te osrědnog odbora za iztražìvanje sredstvih tàrgovinu olakšajućih pravi-, i učenog magjarskog družtva naměstni-predsědnik.

— — pri g. Mihajlu Nyčky, pridaj: penzialnog zavoda ug. predsědnik.

— 126 za g. Vallnerom pridaj: „*Ured taksak.* Dvorski taksator: g. Martin Gauster. — Naměstni kontrol.: g. Ladisl. Mezej od Velikog-Enjed-a, sl. v. hunjad ssp. — *Ured računah.* Dvorski računovodja: g. Ivan Kuhn. — Ovoga naměstnik: g. Jos. Krah.

— — prig. Antun Barbarczy, pridaj: vàrhubrojni-

— — za g. Ivanon Čatho, pridaj: Pavao barou Sènney Malo-Sennyski začastni.

— 127 za g. Augusto Hottsy. pridaj: gg. Ant. Keslerfi, sl. v. heveš. ssp. — Juraj Lenhošek. — Ant. Jasaj, z-ob-s-odv., i sl. v. torn. ssp. — Dragutin Vèrtešy. — Začastni perovodje: gg. Viktor Bátory. — Edmundo Inkej Palinski, z-o-b-s-odv.

— 129 město: Ladislav Szögyényi, čitaj: Szögeyny.

— 130 město: Mih. Karačonji, čitaj: Karácson.

— — pri g. Aleksandru Engel-u, pridaj: sl. vv. šipuš., abauj., torn. gemerske i šaroške te slob. plem. baročakskog ssp.

— — město: *aktuar* Koloman Beke Szabod-Sz. Kiraljski čitaj: *Prisědnik* i pridaj: šo-i pronsk. v. ssp.

— — Aktuar Mirko Palugvay od Male Palugye Bodafalve, z-ob-s-odv. sl. vv. bekeš. i ostrog. ssp.

— 137 město: drugog neima, čitaj: Ladislav mladji grof Pejačević Věrovitički, uzvišenog banskog stola prisědnik.

— 140 pri dr. Teodoru Pauleru, pridaj: član učenog madjarskog družtva.

— 169 med začastne pod-fiskale, pridaj: Maksimiljana Miloševića.

Digitized by Google

Kazalo děla I.

	Stran.
Kolendar za sve zakone	1— 28
Pregled gibivih svetkovinah od god. 1847 do 1900	29
Raèun svakojakih dogadjajah	30
Rodoslovje vladajuće austrianske kuće	31
Pregled čele Europe	33— 53
« austrijanske vojske	54— 64
C. k. dvorsko bojno vèće (*Hofkriegsrath*).	65— 66

Imenik.

Visoko duhovn. kr. Ugarsk. Hàrv. i Slav.	
Nad-biskupi i biskupi	67— 70
« « iztoč. izpověd.	72
Sl. biskupia zagrebačka	72— 94
« « senjska	95—106
« « križevačka	106—108
« « djakovačka	109—116
Visoka světska dostojanstva.	
Nadvornik i baroni kraljevine	117—118
Veliki župani kraljevine ugarske	119—122
« « « hàrv. i slav.	122—123
Kr. ug. dvorska pečatnica (kancellaria)	123—126
« « « naměstničtvo	126—129
« « « komora	129—131
« komorsko upraviteljstvo zagreb.	131
« « nadzorničtvo primorsko	—
Naměstni rudarski sud	133
Stol sedmorice	—
Kr. subbeni stol	134
Banski stol	135—136
Prizivno měnbeno sudište u Pešti	137
Stol sudbeni kraljev. Dalm., Hàrv. i Slav.	—
Měnbeno sudište pàrve molbe u Karlovcu	—
Literarno okružje zagrebačko.	
Akademia znanostih zagrebačka	139
Arcigimnazia i gimnazia	140—142
Višje elementarne učione	143—148
Nižje « «	148—151
Poglavarstva varmedjah	
zagrebačke	152—168
varašdinske	169—182
križevačke	182—194
požežke	194—198
věrovitičke	199—210
srěmske	210—218
Rěčki gubernium	219—223
Slob. kotari.	
Turopoljski	223
Bakarski	—
GG. odvětnici u kraljev. Hàrv. i Slavons.	225
Slob. i kr. gradovi, tàrgovišta i občine	227—233
Uredi kr. tridesetnicah i solarah.	
U varašdinskom okružju	233
— karlovačkom «	—
— rěčkom «	234
Poštarsko varašdinsko upraviteljstvo	235
Zagrebačko skladno-glasno družtvo	—
Hàrvatsko slavonsko gospodarsko družtvo	237
Vojnička dostojanstva.	
Vàrhovno bansko-varašdinsko i karlovačko vojničko zapovědničtvo	nema brojeve strani, nego slěde ovim redom.
Bansko-karlovačko upraviteljstvo pošte u Senju	
11 narodni pěšački graničarski pukovi hàrvatski i slavonski	
Vàrhovno vojničko zapovědničtvo slavonsko i srěmsko u Petrovaradinu	
Poglavarstva gradovah u granici hàrvatskoj i slavonskoj	
Učione u karlovačkoj granici	
« « bansko-varašdinskoj granici	
Proměne u vrěmenu tiska	
Pregrěške tiska	

Kazalo děla II.

	Stran.
Zašto se zove ova knjiga Kolendar? Odgovara Bogoslav Šulek	1
Čartice iz dogodovštine hàrvatske od Ferdinanda Žerjavića	4
Kàrstjenici u Tarskoj, od Stěp. Vuka Karadjića	24
Pěsma prikazana presvětloj gospodi zagrebačkoj za sàrdčene ljubavi věkověčnu uspomenu od Kačića	28
— Kraljević Marko ukida svadbarinu (Iz vukovih narodnih pěsamah)	31
— Banović Strahinja (iz vukov. narodn. pěs.)	34
— Smàrt Majke Jugovićah (iz vuk. nar. pěs.)	43
— Jaglac i ljubica, od Cavlovića	44
— Jurišić Janko, (iz vukov. narod. pěs., *s slikom*)	45
Požar parobroda „Nikolai I.“ Ivěstje jednog, koji ga je svojim očima vidio. S ruskoga prevěde Maksim. Plešivički	47
Pět pripovědkah od Vuka Stefanovića	53
Kako bi valjalo narodne škole ustrojiti i urediti od F. Ž.	56
Marko Bočar. Opis njegova hrabra života i junačke smàrti (*sa slikom*). Od B. Šuleka	66
Hitac. Pověst s ruskog polag Puškina iz pisamah pokojnoga Bielkina prevede Nikola F..... ć.	76
Narodne pěsme iz zbirke Dragut. Rakovca	83
Někoje mane i nedostatci našega prostoga naroda, i način, kako bi se mogli iztrěbiti i po tome materialno njegovo stanje propraviti Od. F. Ž.	89
Šta bi valjalo učiniti, da se u nas tàrgovina unaprědi od F. L....ća	107
Boleslav i Mečislav (*sa slikom*)	112
Lucerna (*sa slikom*)	115
Kraljevski grad u Štokholmu (*sa slikom*)	116
Domaći lěkar. Od. dra. S.	I
O poljskom gospodarstvu, Od M. pl. K.	X
Pazari ili Sajmi u Hàrvatskoj, Medjimurju, Slavonskoj i Srěmu, Primorju hàrvatskom, Dalmaciji, Banatu, Bačkoj i ostaloj Ugarskoj, i Erdelju; — u Koruškoj, Stajerskoj, Krajnskoj, Istrianskoj i veći sajmi čele austrianske carevine	XIII
Poštarski red u Zagrebu, Varašdinu, Karlovcu, Senju i Sisku	XXII
Několiko rěčih o pravopisu ilirskom. Od Věkoslava Bahukića	XXVII
Skrižaljke za Kamate	XXVIII
Rěčnik	XXX

Digitized by Google

Digitized by Google

Ovaj kolendar dobiva se kod p. n. gg.

u Bagu: Ivana Maleševića
» *Beču:* Wimmera, knjigotàržca.
» *Bělovaru:* Věkoslava Fleišera (Mesarića), gradjanskoga organiste.
» *Bogradu:* Grigorie Vozarovića, knjigotàržca.
» *Bistrici:* Slavoljuba Finka, kapelana.
» *Brinju:* Vita Zoričića.
» *Brodu:* Věkosl. Berlića.
» *Djakovu:* Mate Topalovića, professora i Pavla Penjića, eksaktora gosp. bisk.
» *Glini:* Ivana Ternskoga, c. kr. prakt. kod upraviteljstva.
» *Gospiću:* M. Badovinca, c. kr. praktikanta kod upraviteljstva.
» *Gradcu:* Damian i Sorgea, knjigotàržcah.
» *Karlovcu:* Ivana Prettnera, Ghilardia, Barona Kušlana, Ljudevita Šplaita i Mihaila Krešića, tàrgovca.
» *Karlovcu (dolnjem):* Arkidjakona Gruića.
» *Koprivnici:* Martina Šegertza.
» *Krapini:* Josipa Kčrleže, velik. bilježnika.
» *Križevcih:* E. Neuberga, knjigovezca.
» *Ljubljani:* pl. Kleinmeyera, knjigotàržca.
» *Mitrovici:* Tadie Berkića, c. kr. kapetana od graditeljstva.
» *Munjavi (Josefsthal):* Stěpana Paunovića, c. kr. opravitelja pošte.
» *Novoj Gradiški:* Jakoba Petka, kapelana.
» *Novomsadu:* P. E. Stojanovića i Gjorgjie Kiriakovića.
» *Ogulinu:* D. Alex. Theodorovića, c. kr. prakt. kod upraviteljstva.
u Oseku: Stěp. Marjanovića, kapelana i Otca Svetimenka Lackovića, prof.
» *Otočcu:* Věkesl. Blaževića, c. kr. prakt. i Dr. Ambroza mladj. Brozovića, kapelana.
» *Pešti:* Kiliana i Webera.
» *Petrinji:* Josipa Mašgona, knjigovezca.
» *Petrovaradinu:* Šimatovića, oberlajtn.
» *Početertku:* Dr. Kočevara, Fisika kot.
» *Požegi:* Luke Ilića i Otca Vatroslava Muhe, professora.
» *Požunu (Bretislavi):* Petra Kellnera u novinarni slavjanskih nar. novinah.
» *Pragu:* Pospišila.
» *Rěki:* Ivana Daubachya, začast. koncipiste riečke gubernie.
» *Samoboru:* Ivana Verbančića, kapelana.
» *Senju:* Antuna Hěskia, c. kr. professora.
» *Sisku:* Franje Lovrića.
» *Zomboru:* Konjeviča, fiškala.
» *Tàrstu:* H. F. Favargera, knjigotàržca.
» *Temišvaru:* Alexievića, gradjanina.
» *Varaždinu:* Jos. Vustla, knjigovezca, Otca Hinka Hergovića, prof., i Ivana Zubera, knigotàržca.
» *Vukovaru:* Rob. Zlatarovića, tajnika prosvětl. g. vel. župana srěmskoga.
» *Zadru:* Bratje Battarah.
» *Zagrebu:* izdatelja u mletačkoj ulici; Franje Suppana i Hiršfelda, knjigotàržcah, i u čitaonici kod g. Babukića.
» *Zemunu:* Stevana Savića.

Ců mu je u Zagrebu 1 for. u srebru.

☞ ***Gospoda predplatitelji i ostali kupci (p. n.) izvan Zagreba, umoljavaju se, da bi izvolili naknaditi vozarinu (Spesen) gospodi prodavaocem, buduć da im izdatelj uz tako neznatnu cěnu nemože procente dati, i oni su prodavanje samo iz čistoga rodoljublja na se primili.***

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google